

Discipuli
ne habetis
bus p[er]dite
matibus se
tis in gene

Fragmentary Latin text on a wooden book cover, including the words "pe. v." and "iudicio".

Discipulus de eruditio
ne christifidelium opendiosus ac omnia
bus predicare volentibus utilis cum the
matibus sermonum dominicalium et de sanc
tis in generali ac de beata virgine.

Liber S. Ludgeri in Virgine

M. Th. u. Sch. 309

B

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

De quarto vicio qđ est accidia.	De filiabus accidię.	xvi.
Quo accidia palliat se sub triplici specie virtutū.		eodē.
De remedijs contra accidiam.		eodē.
De quinto vicio qđ est auaricia.		xvii.
De filiabus auaricię.		eodē.
Quo auaricia occultat se sub triplici specie virtutū.		eodē.
De remedijs ꝓtra oēm auariciā.		eodē.
De sexto vicio qđ est gula.		xviii.
De his q̄ sūt reprehensibilia circa comestionē que sunt septem.		eodē.
Quinq; modis ꝓt quis peccare in gula.		eodē.
De multiloquio et alijs filiabus gule.		eodē.
Quo gula se occultat sub triplici specie virtutū.		eodē.
De remedijs gule que sunt sex.		eodē.
De luxuria que decem modis comitrit sine actu.		xix.
De filiabus luxurie que sunt octo.		eodē.
Quo luxuria palliat se sub triplici specie virtutū.		eodē.
Rephensio illoꝝ qui dicunt se nō posse ꝓtinere a fornicatione.		eodē.
De remedijs comunib; ꝓtra oēm luxuriā.		eodē.
De sex opibus miscdię corporalibus.		xx.
De sex opibus miscdię spūalib;.		eodē.
Expositio oꝝonis dominice.		xxi.
Quo oꝝo dnica excellit oēs alias oꝝones.		eodē.
Expositio sup angelicā salutarōem.		eodē.
Expositio sup symbolū apostoloꝝ.		xxii.
De septem sacramētis in generali.		xxiii.
De ꝓmo sacramento scz baptisimo.		xxiii.
Pueri moriunt qñq; ꝓt culpā parentū.		eodē.
De signis que fiunt ante z post baptisimū.		eodē.
De scdo sacramento scz ꝓfirmatōis.		xxiiii.
De tercio qđ est penitentia.		xxv.
Penitentia quō sit oꝓs.		eodē.
De ꝓma parte penitentię scz de ꝓtritione.		eodē.
Quattuor sunt signa ꝓtritiōis.		eodē.
De ꝓfessione que est scda ꝓs penitentię.		eodē.
Conditiōes que requirunt ad ꝓfessionem.		eodē.
De tercia parte penitentię que est satisfactiō.		eodē.
Decē gñā hoīm agūt ꝓniam quoz tantū vnū genꝝ verā agit.		eodē.
De sacramento eucharistie.		xxvi.
De his qui indigne comunicant. Fructus digne comunicantiū.		eodē.
De sacramento extreme vnctionis		xxvii.
Effectus extreme vnctionis.		eodē.
De sacramento ordinis z de dignitate sacerdotū.		xxviii.
De malis sacerdotib; fornicarijs z ꝓcubinarijs.		eodē.
De sacramento matrimonij.		xxix.
Quo in matrimonio sit viuendū.		xxix.
De septem donis spūis sancti.		xxx.

Thematata sermonū dominicaliū

Tabula pro sermonibus de
tpe et de sanctis ex hoc libro
colligēdis p̄tori⁹ āni circuli

Dominica prima aduentus dñi

Ecce rex tuus venit tibi
mansuetus. **Matth. xxi**
Iam p̄ p̄nti tēpore cele/
bratur aduentus ch̄isti
put venit in yterū virgi/
nis marie. z fact⁹ est hō
Circa quē aduētū h̄ tria

sūt dicēda. **Primo** q̄lī incarnatio xpi fa
cta sit. z qualiter tota trinitas istā incar/
nationē opata sit. hoc q̄re. 22. **H.** Se/
cūdo qualiter incarnatio ch̄i specialit̄ spi
ritu sancto attribuit̄. Et quō solus fili⁹
incarnatus sit. hoc quere. xxi. **I.** Ter/
cio quare christus natus sit de virgine.
hoc habet. 22. **Ik.**

De eadē dñica.

Hora est iam nos de somno surgere.
Rom. xiii Ubi sciendū q̄ per somnum
pcc̄z itelligit̄ d̄ q̄ surgē debem⁹ si nos ad
aduētū xpi volum⁹ p̄pare. Uñ h̄ d̄m
est que damna ip̄z pcc̄m mortale infert.
habet. 12. **F.**

Dñica sc̄da aduent⁹ dñi.

Tunc vidēbūt filium hoīs veniētem
in nube. **Lu. xxi.** Iste aduentus fiet in
iudicio: cū dñs ad iudicā dñi venerit. vñ
hic tria sunt dicēda. **Primo** vbi z in q̄ lo
co fiet extremū iudiciū. habetur. 22. **P.**
Sc̄do quō citabunt̄ oīes per tubam
z qualiter in celo z in mūdo z in inferno
hec vox audiet̄. habetur. 22. **P.** **Tertio**
q̄ iudiciū extremū timorem nobis incu/
tere debet propter rationem restrictam
quam sumus reddituri de cogitationi/
bus. locutionibz z operibz nostris. habet
tur. 22. **Q.** **Ite** de temporalibz rebz quō sc̄z su

mus lucrati. z qualiter expendim⁹. habet
tur. 17. **D.** **Ite** gulosi de oībz in crapu
la supflue p̄sumptis. 17. **T.** **Ite** de tpe
quō expēdim⁹ illd. 16. **A.** **Exemplū** ibidē.

Dñica t̄cia aduent⁹ dñi.

Ecce q̄ mollibz vestiunt̄ in domibz re
gū sunt. **Matth. xi.** Sup̄ q̄ thematē a
sūt dicēda. **Primo** q̄ vestes culpabiles
sunt. z hoc p̄t̄ quattuor. **Primo** p̄pter
p̄ciositatē. sc̄do p̄t̄ mollicitē. **Tercio** p̄pter
extraneitatē. quarto p̄t̄ supfluitatē
habet. 13. **E.** **Exemplū** ibidē. **Secūdo**
q̄ supfluitas vestiū in tribz attendit̄. xii.
F. **Exemplū** ibidē. **Tertū** quō in vesti
bus hoīs tripliciter peccant mortaliter.
xii. **A.** **Exemplū** ibidem.

Dñica quarta aduent⁹

Quid dicit̄ d̄ tēpore. **E**go vox clamā
tis in desertum. **Ioannis. i.** **Hic** dicen
dum est: q̄ non debemus testimonium
ferre de nobis ip̄s nos inaniter iactādo
z cōmendando. **Ap̄ls.** Non em̄ qui se/
ip̄m commendat ille p̄bat⁹ est. 2c. **Uñ**
hic quattuor sunt dicēda. **Primū** q̄ ia
ctantia detestanda est propt̄ tria. habet
tur. 13. **P.** **Secūdo** q̄ non debemus testi/
moniū de proximo ferre sc̄lz mala com/
mendādo. q̄ hoc est vñ de peccat̄ alie
nis. habetur. xi. **E.** **Tertio** q̄ falsus te
stis testificās in damnū. pximi tria ma/
gna mala cōmittit. habet. 8. **A.** **Quar**
to quō testes iniqui puniant̄ a dō. z quō
q̄ in p̄nti. h̄: 8. **A.** z exemplū ibidem.

In natiuitate ch̄i.

Annunciō vobis gaudium magnū
quia natus est. 2c. **Lu. ii.** **Hic** tria dicē
da sunt. **Primo** q̄ ch̄ist⁹ triplici ratio/
ne nasci voluit de virgine: z nō de mulie
re. habet. 22. **Ik.** **Sc̄dm** q̄ marie fili⁹
magister noster est: septem nos docens
bona. 22. **F.** **Tercium** est sc̄lz q̄ ip̄e de
bet esse domin⁹ noster. z libent⁹ debem⁹
eum p̄ dñō habere propter ei⁹ quōq̄ cō/
ditōes. habet. 22. **S.**

Ite in natiuitate ch̄i.

Annunciō vobis gaudium magnū. 2c.

¶ Remata sermonū

Hoc gaudium quod hodie omnes fideles in gratia exultantes de natiuitate christi percipiunt valde magnū est. **¶** In angelus dixit annūcio vobis gaudium magnū. Sed hoc gaudium iustiores non percipiunt: quia ista nocte sacra vel alio tempore luserāt. **¶** In victoria sunt dicenda. Primum quod magnū peccatum sit ludus taxillorum quod in duobus percipi potest. Primo in derelictione taxilli. habet. 7. ii. Secundo ostendit in hoc quod in ludo quando quis committunt. i. 8. peccata mortalia. ut habet. 7. kk. Secundo quod iustiores restituere tenent ea quod ludendo lucratur habet. 7. nn. et exemplum ibidem. Tercio quod ludus licitus ad huiusmodi requiritur. 8. oo

¶ Dominica infra oct. natiuitatis domini. **¶** Puer autem confortabatur et crescebat. **¶** Lu. ii. ex quo mentio habet de puero ihesu nobis nouit nato. **¶** Ex sequenti de pueris hic duo dicenda sunt. Primo quod filii tenent sex suis parentibus. 4. A. et exemplum ibidem. Secundo quod filii qui pentes suos perturbant quando duplici pena a deo puniuntur. 4. B. **¶** Et exemplum ibidem

¶ In epiphania domini. **¶** Procedentes adorauerunt eum. **¶** Mat. ii. Victoria dicenda sunt. Primo quod deus et imagines et crux christi et reliquie sanctorum sunt adorande. i. X. Secundo quod calix in eleuatione missae adorandus. i. S. Tercio quomodo sacramentum deuote sumendum est. et summe honorandum. 4. X. Exemplum ibidem

¶ Dominica infra oct. epiphie **¶** Ascendentes parentibus eius hierusalem remansit puer iesus. **¶** Luc. ii. Ex quo hic mentio fit de parentibus: tunc hic dicendum est quomodo parentes tenent sex filijs suis. Primum tenentur eos informare de his quae spectant ad deum. 4. C. Secundo quod se debent habere ad proximum. Tercio quod se debent habere ad seipos. Quarto parentes tenent prebere bonum exemplum filijs suis: hec omnia quae. 4. D. Quinto tenent eos de excessibus corrigere. 4. E. Sexto debent eis relinquere res iustas. 4. B. Item quod sunt

ter pentes peccant quod res iniustas filijs suis relinquunt. hoc quere. S. A. et exemplum ibidem. Item habes hoc idem. 7. pp. **¶** Et exemplum ibidem.

¶ Dominica prima post oct. epiphie domini. **¶** Nuptiae facte sunt in chana galilee. **¶** Joh. ii. Hic dicenda sunt tria. Primum quod deus multiplicat mirum in modum honorauit. 29. A. Secundo quod matrimonium contrahere volentes debet tria habere. 29. A. Tercium quod septem sunt cause quare aliquibus in matrimonio non bene succedit. 29. C.

¶ Et de eadem

¶ Nuptiae facte sunt. Sciendum quod statum matrimonij habet regulas vna quae habet septem capitula. quae regulam ynnus quosque in matrimonio constituit cum diligentia summa obseruare debet si vult saluari per statum matrimonij. 29. B.

¶ Dominica secunda.

¶ Uade ostende te sacerdoti. **¶** Mat. 8. Hic dicitur est quod in hoc quod christus leprosum mundatum ad sacerdotem misit. in hoc datur nobis exemplum honorandi sacerdotes. **¶** In hic dicenda sunt quattuor. Primum quod sacerdotes honorandi tripliciter. hoc quere. 4. ante litteram 3: et postea. i. T. Secundo quod sacerdotes habent noua privilegia per circuitum hominibus mundi xxviii. Tercio sacerdotibus detrahentes quod grauer deum in hoc offendunt. 4. U. Quarto quod periculose stant mali sacerdotes. scilicet concubinarij. et sicut concubine eorum. 28. F. B.

¶ Dominica tertia.

¶ Mare et veri obedunt ei. **¶** Mat. 8. Hic dicenda sunt tria. Primum quod quilibet libere debet obedire prelati loco christi. Ex quo mare et veri obedunt ipsi christo. 4. S. Secundo quod inobediencia derelictanda est propter quattuor. 13. It. Tercio vix inobediencia sit peccatum mortale. 13. It.

¶ Dominica quarta

¶ Cum autem creuisset herba: et fructus fecisset. **¶** Mat. xiii. Hic videndum est quod sit zizania. Zizania scilicet filij nequam id est luxuriosi. vnde **¶** Mat. 6. Si oculus tuus nequam fuerit totus

dominicaliū

nū corp' rui tenebrosū erit. Sic et irelli
gū de alijs sensib'. sic d' oculo. Un h' di
cēdū ē q' luxuria sine actu cōmittit' decē
mōis. Et qn' sit mortalez qn' n. h' qre. i9

Cōnica in septuagesima **C**B.
Formauit d's hoiez d' limo t're Sen.
ij. Ex q' legit' iā liber genesis vbi tractat
de creatōe celi z t're z oim' creaturā Et
de creatōe ipius hois p'p' quē oia crea/
ta sūt. Un sup' illd' th' ea dicēda s'z q'rtu
or. P'imo q' d's triplicē creaturaz crea/
uit. z q' sit differētia int' facere z creaē. 22
D. Scdo q' oēs hoies sunt siles in q't'
tuor. xxx **T**ercio q' dignitas hois p'
cellit aliq' mō dignitatē angeloz in qn' q'
xxi. **R** Quarto q' aie p'p'ue debet q's ex/
hibere sex opa miscōie. xxx **L**

Tē de eadem
Quid h' stat'z tora die ociosi. **Barb.**
xx. Hic dicēda sūt tria. P'imo q' labo/
rare debem' z nō ociari exēplo ch'risti q'
sex modis p' nobis laborauit. 16: **D**.
Scdo quō accidia est homini multum
nocua. 16: **D**. Tercio qn' accidia ē pec/
catum mortale. 16: **I**

Cōnica in septuagesima
Quod aut' inter spinas cecidit hū s'z
Luc. 8. Hic x'p's compat' diuitias spi/
nis. Un' hic duo sunt dicēda P'io quō
diuitie quietē mētis impediunt. z qmō
talis inq'etudo est peccatū mortale. 17.
D. Scdo q' b' modis sp'ialium affect'
est p'ccm mortale. ix. **I**

Cōnica in qnquagesima
Ecce ascendimus hierosolymā z fili'
hois. **Luc.** 8. Sciendū q' ideo in presen
ti d'nica passio ch'risti nobis ad memori
am reducat: vt gaudia illicita ipozū mū/
danoz z chorizatiū temperent' Un' hic
tria sūt dicēda. P'imo q' chorea est ma
gnū p'ccm. qd' p' qn'q' p'bat'. iij. **L**. Se/
cūdo quō chorizates rursuz filiū dei cru
cifigūt. iij. **H**. Tercio qd' signat cantus
chorizantiū. iij. **A** z exemplū ibidē

De eadē d'nica
Ecce ascendim' hierosolymā **S**cdē

dū q' passio ch'risti que nobis in euā ge/
lio hodie p'ponit' docet t'pantiā et absti
nentiā In signū huius tunc ch'rist' p'
nobis in cruce bibit acetū cū felle mixtū:
Unde h' tria dicēda sūt. P'imo q' ebrē
etas multū periculosa est. iij. **P**. Exem
plum ibidem. Scdm q' ebrietas qn'q'
est p'ccm mortale: qn'q' ventale. z mors
in ebrietate periculosissima est. 18. **I**.
Tercio qualiter in futurum ebriosis pu/
niantur. z quis eorum potus erit. 18 **R**
Exemplum ibidem

In capite ieiunij
Cōuertimini ad me in toto corde ve/
stro **Johel.** ij. Ex quo est iam t'ps peni
tentie: tunc ille sermo cōmunis frequen
ter cōitari potest illo t'pe sacro. scilz q' des
cem genera hominū agunt penitentiā
z nouē genera hoim' illoz agūt falsaz pe
nitentiā. Et iō eis nullū dimittit' p'ccm.
Sed decimū gen' verā. 25 **A**. z p'seqn
ter Exemplū ibidem

Cōnica in q'dragesima
Et cū ieiunasset quadraginta diebz:
Barb. 4. Ex quo iaz tempus ieiunā
di est: dicenda sunt hic sex. P'imū quō
ch'ristus ter esurijt. z qualis tunc abus
eius fuit. 18. **R**. Scdo a q' b' abis ieiur
nātes abstinere dnt. 18. **H**. Tercio soli
uens ieiunij qn' peccat mortali: z qn' n.
4. **D**. Quarto: an laboratores z p'ere/
grinz medici z mulieres pregnātes ad
ieiunij teneant. 4 **R**. Quinto: quō ab
stinētia in cibo z potu est vite plōgatio
18. **B**. Sexto q' abstinētia seu ieiunij
in nobis causat castitatem. 19. **P**. Et ex
emplum ibidem

Cōnica scda in q'dragesima.
Miserere mei dñe fili dauid filia mea.
Barb. 25. Verba p'dicta quilibet pec
cator cū cordis p'ritione dicere debet iā
illo sacro tempe: quod tempus peniten
tie est. Un' hic tria sūt dicēda P'imo q'
dolor contritionis debet esse maximus.
quod p'bat' p' tria. 15. **L**. Secūdo q'
quatuor sunt signa vere cōtritionis. 25.
H 4

Remata sermonū

S. Tercū q̄ p̄ritio tāta p̄t esse q̄ rotuz
reatū pene debeat 25. **B.** Et exēplū ibid̄
De eadē dñica.

C. Om̄iter magna est fides tua. **Hab.**
15. **Uñ** h̄ dicēda sūt tria. **Prīmū** q̄ fides
est fundamētū humane salutis. 2. qui si
de caret. in statu damnationis est. 1. **D.**
Secūdo qualit̄ quilibet christian⁹ sym
bolū ap̄loz scire tenet. 1. **S.** **Tertū** de
duodecim articulis fidei q̄s ap̄loz que
libet articulū cōposuit. 22. **L.**

Dñica tertia.

C. Cū eiecisset iesus demoniū locut⁹ est
mutus. **Lu.** xi. Cum em̄ diabol⁹ illo sa
cro tpe p̄verā cōfiteōem eijc̄: tūc mut⁹
loquit̄. id est p̄c̄a sua p̄fitef. **Uñ** hic di
cēda sunt q̄ttuor. **Primo** quid sit p̄fesi
tio: 2. quō q̄libet adule⁹ ad eā tenet. 25.
H. **Secūdo** qd̄ cōfessio debet p̄ncipalit̄
q̄nq; p̄ditiones habere. 25. **I.** **Tercio**
p̄fessio que fit ex sola p̄suetudine v̄l timo
re 2. nō ex charitate non est fructuosa: et
talis p̄fessio per duo signa cognoscitur.
25. **U.** **Quarto** q̄ in quattuor casibus
p̄fessio reiterāda est. 4. **P.**

De eadē dñica.

C. In beelzebub p̄ncipe demoniorum.
Lu. xi. Sciēdū q̄ beelzebub nomē de
monis est. q̄ p̄est immūdis cogitatioib⁹
Sed lucifer demō est q̄ p̄est sup̄bie: h̄
māmon q̄ p̄est diuitijs male acquisitis
2. iste habet multos sub se. Quia om̄es
vsurarios 2. ceteras res iniustas possidē
tes. **Uñ** circa hec q̄ttuor st̄ dicēda. **Prī**
mo qd̄ est vsura. 2. quale est peccatū. hoc
q̄re. 7. **T.** **Secūdo** q̄ vsurarius peior est
om̄i p̄ccōre: immo peior est q̄ iudas. q̄
mors. q̄ infern⁹. 7. **U.** **Tercio** q̄ nouē
ḡnā vsurarioz h̄ enumerent̄ q̄ oēs dam
nant̄ si sic moriunt̄. 7. **X.** **Quarto** q̄b⁹
modis vsurari⁹ cogat̄ ad restitutōez. 7.
Dñica. 4. in q̄dragesima. **Cee.**

C. Abijt ihs trās mare galilee. **Johis.**
vi. Hic p̄ mare intelligit̄ mūd⁹. **Uñ** h̄
q̄ttuor sunt dicēda. **Primo** q̄ mūdū nō
debem⁹ diligere. **Et** hoc p̄t̄ q̄ttuor. q̄

re. 19. **L.** **Secūdo** q̄ temptari nos in p̄es
senti vita est necessariū. hoc q̄re. xxi. **L.**
Tercio quō virtuosī ab amatorib⁹ hu
ius mūdi irident̄. xi. **S.** **Quarto** q̄ bo
ni hoīes debēt esse patiētes in p̄secutōe
huius mundi. xi. **O.**

De eadē dñica.

C. Accipit ihs panes: 2. cum gr̄as. 22.
Joh. 6. Sic dñs ihs abauit turbā cū
q̄nq; panib⁹: sic q̄libet d̄z cibare aiām. p̄
p̄riā cū paneyere p̄nie 2. satisfactōis pro
p̄cc̄is suis. **Uñ** hic dicēda sūt tria. **Prī**
mo q̄ satisfactio semp̄ d̄z fieri p̄traria:
hoc quere. 25. **L.** **Secūdo** an satisfactio
expleta in p̄ccō mortali valeat. v̄l v̄truz
reiteranda sit talis satisfactio. 25. **H.**
Tercio cōplera p̄nia quā sacerdos inū
xit v̄truz penitens totaliter sit absolutus.

Dñica in passione.

C. Tulerūt lapides iudei: vt iacerēt i eū
Joh. 18. Hic incipit dñica in passioe:
Uñ h̄ tria sūt dicēda. **Primo** q̄s sit iste
q̄ passus ē. p̄ nob̄ 2. q̄ 2. q̄lia passus sit. 2.
a q̄b⁹ passus ē. **Et** qd̄ coegit eū ad pati
endū mortē. p̄ nob̄. 22. **L.** **Secūdo** q̄lit̄ iā
x̄ps patit̄ a multis pylatis in suis mē
bris. 22. post. **L.** **Tercio** q̄ patient̄ de
bem⁹ p̄secutōes 2. tribulatioes sufferre.
q̄ hoc est valde meritorū. xi. **O.**

Dñica palmarū.

C. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus.
Hab. xxi. Ex q̄ nos cōmunicaturi su
m⁹ illo sacro tpe: ne scient̄ indigne acce
dam⁹ ad sac̄m̄ eucharistie: tūc hodie sc̄z
in die palmarū dicēdū est de septē max
imis picul⁹ q̄ hō incurrit qm̄ indigne acce
dit ad sac̄m̄. hoc q̄re. 26. **B.**

De eadem dñica.

C. Hoc totū factū est: vt impleret. **Da**
thi. 25. Sic christus impleuit p̄missū
sc̄z eq̄tādo a sinā: vt impleret p̄phetiā. 2.
nos viceuersa merito implere debemus
vota nostra deoz sanct⁹ p̄missa. **Uñ**
hic q̄nq; sūt dicēda. **Primo** qd̄ sit votū
2. q̄ tria requirūtur ad votum fiendū. h̄
q̄re. ij. **L.** **Et** q̄lit̄ peccat̄: q̄ stulta vota

pmittunt. i. **R.** Tercio q̄ votū licitum
sp̄ obligat exceptis q̄ttuor casibz. ij: **D.**
Quarto vtz vouēs statim teneat votū
implere. ij. **P.** Exemplū ibidem. Quin
to q̄ grauit̄ puniant̄ q̄ vota pmissa deo
nō soluant. ij. **R.** Exemplū ibidem.

In cena dñi

Prober aut̄ seipm̄ hō z sic d̄ pane. zc̄
p̄. **Loz. xi.** Sup̄ illd̄ thema dicēda sūt
q̄ttuor. Primū q̄ sac̄m̄ eucharistie est
deuote sumendū z summe a nob̄ hono/
randū. **4. X. Itē. 26. L.** Sc̄do: an pu
eris d̄ādū sit hoc sac̄m̄ eucharistie. **Et**
in quali erate sit accedendū ad h̄ sac̄m̄.
25. H. Tercū q̄ sac̄m̄ eucharistie tri/
bus modis sumit̄. Primo spiritualit̄ tm̄
sc̄do sacramentalit̄ tm̄. t̄cio spiritualit̄ z
sacramentalit̄ s̄l. **26. A.** Exēplū ibidē.
Quartū dignesumētes hoc sac̄m̄ mul
tiplices fruct̄ ex h̄ cōsequuntur. **26. D.**
Exemplū ibidem.

In festo pasche.

Surrexit nō est h̄. **Mar. vi.** Ex quo
hodie est dies resurrectionis tūc hic sunt
dicēda tria. Primū sicut necessariū ē cre
dere ip̄m passum z mortuū: sic etz̄ neces
sariū est credē gloriozam eius resurrectio
nē. **22. N.** Sc̄dm̄ q̄ quadruplex ē infer
nus. z qualē ch̄s confregit q̄n̄ ad infer
na descendit. **22. añ. D.** Tercū qualiter
nos oportet resurgere in nouissimo diez̄
in qua erare. **22. A.**

Sec̄da feria pasche.

Et factū ē dñi fabularē z secū q̄rerēt
Lu. 24. Hic sciēdū q̄ libent̄ debemus
loq̄ d̄ dō z d̄ bonis exēplo illoz̄ duoz̄ q̄
ibāt̄ i emaus. **Uñ** h̄ q̄nqz̄ sunt dicēda
Primū q̄ sūt q̄nqz̄ q̄ dñt̄ nos retrahere
ab̄ iutilibz̄ v̄bis z a m̄liloq̄o. z q̄n̄ m̄liti
loquū ē p̄c̄m̄ mortali. **i8. L.** Sc̄dm̄
q̄ loq̄ v̄ba sc̄rabilia z luxuriosa est p̄riū
ip̄udicoz̄ cordiū. **8. D.** Exēplū ibidē
z q̄n̄ loq̄ d̄ luxuria ē p̄c̄m̄ mortali. **i9. F.**
Tercū q̄ maledicē q̄n̄ ē p̄c̄m̄. z d̄ p̄ca
maledictōez̄ p̄ferēt̄. **ij. B.** Quittū q̄ bo
nū sit loq̄ d̄ dō z d̄ bōis h̄ p̄z̄ p̄ exē. **i8. E**

Feria tertia pasche

Coegerūt cū dicētes. mane nobiscū
qm̄ aduesperascit. **Lu. xiiij.** Hic dicēda
sunt tria. Primū q̄ peregrini libēt̄ z le
tāt̄er recipiēdi sunt ad hospitā. h̄ q̄re **xx**
B. Sc̄dz̄ q̄o hospes q̄ nimū p̄putat
hospitibz̄ peccat̄ z̄tra p̄ceptū dei. z q̄o
peccat̄ hospes q̄ abū phibitū dat suis
hospitibz̄. **vij. D.** Tertū q̄ntū peccāt̄
q̄ malefactores recipiūt ad hospitā z p̄
mittūt̄ in domibz̄ suis hoies ludē. blas/
phemare. z luxuriari. z sic d̄ alijs. **xi. H.**

Feria quarta pasche.

Cladio piscari. **Johis. xxi.** Hic doce
mur q̄ redire debemus post festū ad la
bores manuales. qz̄ s̄m̄ **Job.** Nō nasci
tur ad laborē sicut auis ad volādū **Uñ**
hic dicēda s̄z̄ sex. Primū q̄ laborare de
bemus exēplo x̄pi q̄ sex mōis laborauit
p̄ nobis. hoc q̄re. **xvi. D.** Sc̄do q̄o
laboratores multipl̄ fraudē zmittunt
in suis laboribz̄. **vij. K.** Tertū mecha
nica q̄ p̄parant res z vendūt̄ que nisi ad
malū v̄sum valent̄ q̄liter peccāt̄. **vij. R.**
Quartū mechanici vel mercatores do/
lose iurātes p̄rimo tenent̄ ad restitutio
nē. **vij. O.** Quintū mechanici q̄n̄ emen
do vel vedēdo in diebz̄ festiuis peccant̄
mortal̄ vel q̄n̄ nō. **ij. D.** Sextus q̄ in
quattuor casibz̄ potest quis laborare in
die festiuo. hoc q̄re. **ij. L.**

Dñica in octaua pasche

Pax vobis. **Joh. xx.** Hic sciēdū q̄
filij dei sunt q̄ pacē faciūt̄ **Uñ Greg. in**
pastoralibz̄. Si dei vocāt̄ filij q̄ pacem
faciūt̄. p̄culdubio sathane s̄z̄ filij q̄ pa
cē zfundūt̄. **Uñ** tria s̄z̄ h̄ dicēda. Pri
mū q̄ cū q̄ttuor p̄sonis p̄ncipalr̄ nō est li
tigādū. hoc q̄re. **xiiij. S.** Sc̄dm̄ q̄n̄ dis
cordia est p̄c̄m̄ mortale. **xiiij. X.** Tertū
quātum derestabile sit discordiam semī
nare. **xiiij. E.** Exemplū ibidem.

Dñica p̄ma p̄ octa. pasche.

Ego sūz̄ pastor bon⁹ **Joh. i.** Pastor
est p̄lar⁹. oues s̄z̄ subditi **Uñ** h̄ q̄nqz̄ s̄z̄
dicēda Primū q̄o p̄lar⁹ vel p̄lari debet̄

Thematata sermonū

regere subditos. h̄ q̄re. xi. **L.** Scdm̄ q̄
plateractōes faciētes in subditos q̄no
peccāt p̄ceptū dei. 7. **L.** Terciu q̄n
tal' exactio sit p̄c̄m mortale. z̄ q̄lit tene
ant ad restitutiōem. i. 7. **E.** Quarto q̄
oues. i. subditi libent' debēt obedire pla
tis. z̄ h̄ p̄t' tria. 4. **S.** Quintum serui
z̄ anellere z̄ d̄noꝝ iuoz furantes z̄ male
expēdētes. q̄lit peccant. 7. **I.**

Dñica sc̄da post pascha

Hier cū parit tristitiā h̄z. **Joh. xvi.**
Hic dicēda sūt q̄nq̄z. **P**rimū q̄ diuersi
errores p̄t̄n̄t̄ circa m̄liēres p̄t̄nētes
h̄ q̄re. i. **A.** Scdm̄ q̄ m̄liēres q̄n̄cunq̄z
sūt corā hoibz d̄nt velare capita sua tri
pliciter. h̄ q̄re. i. 3. **H.** Terciu m̄liēres
facies suas dep̄igētes q̄no peccāt mor
talit'. 13. **I.** Quartū q̄no sup̄b ornatus
m̄liēz nocet angel' hoibz z̄ d̄o p̄mo z̄ si
b̄p̄t' hoī. 13. **S.** Quintū q̄ m̄liēz p̄sor
tū d̄z fugi ab his q̄ volūt castēviuere. h̄
q̄re. 19. **O.** Exemplū ibidem

Dñica t'cia post oct. pasche.

Nlle arguet m̄dm̄ d̄ p̄c̄o z̄ d̄ iusticia
z̄ d̄ iudicio **Joh. 16.** Hic fit m̄t̄io d̄ cor
rectōe **U**n̄ h̄ q̄nq̄z sūt dicēda **P**rimū q̄
correctio subditoz spectat ad quēlibet p̄
latū. h̄ q̄re. xi. **K.** **U**t āt illa correctō fiat
cū suauitate tunc q̄nq̄z sūt p̄s̄derāda. 19.
I. Scdm̄ vtrū quibet hō tenet corrigē
p̄ximū suū z̄ q̄n̄ omissio frat' ne correctō
nis sit mortale: z̄ q̄n̄ nō. 5. **L.** Tercium
an causa correctōis liceat dicere p̄rio cō
iucū. 8. **I.** Quartū p̄tumētia q̄n̄ ē pec
catū mortale. 15. **E.** Quintū q̄no debe
ant repellere iucū nob̄ ip̄operatū. z̄
h̄ p̄t' tria. 8. **K.**

Dñica rogationum.

Ame dico vob. Si q̄d petierit' p̄ez
in noīe meo dabit vob. **Joh. 16.** **I**ā est
t̄ps̄ rogationū. **U**n̄ h̄ t̄a s̄z dicēda. **P**ri
mo q̄no oīo p̄cellit elemosynā z̄ ieiuniū.
h̄ q̄re. xxi. **A.** Scdo oīo d̄nicā excellit
altas oīoes i q̄t̄uor. xxi. **B.** Tercio q̄no
declarāde s̄t ille septē petitiōnes oīonis
d̄nicē. xxi. **L.** **E**n ascēsiōe d̄ni.

Postq̄ locutus est eis assumptus ē
in celū. **Sath. xvi.** Hic dicēda sunt
tria. **P**rimū q̄no ch̄stus ascēdit in mō
tem oliueti corā discipulis suis. Scdo
q̄ ascēdit gaudēter cū oibz electis ve
teris testamēti. Terciu q̄no hoc intelli
git. **Sedet ad dexterā dei.** q̄re. 22. **O.**

Dñica infra octa. ascēsiōis

Absq̄ synagogis faciētes vos. **Johis**
xv. Sciendū q̄ nos debemus vitare in
deos z̄ excōicatos sicut ip̄i iudei p̄ tunc
vitabāt p̄sortia sanctorz ap̄toꝝ **U**n̄ hic
q̄nq̄z sunt dicēda. **P**rimū q̄ excōicatio
est duplex. s. maior z̄ minor. h̄ q̄re. iij. **I.**
Scdm̄ excōicatiōez nō curās q̄no z̄ q̄n
tum peccat. iij. **L.** Terciu q̄ maior ex
cōicatio valde timēda ē p̄pter q̄nq̄z. iij.
K. Quartū q̄ excōicatis in q̄nq̄z possu
mus cōicare absq̄ p̄c̄o. iij. **S.** **Q**uin
tū q̄n̄ excōicatus intrat eccliam: an aliū
teneant exire. **E**t q̄ reuerentiā exhibēt
excōmunicato. s. assurgēdo ei an peccāt
et p̄les q̄stiones ibidē de excōicatiōe. h̄
quere. iij. **A.** **O.** Exemplū ibidē

En die penthecostes.

Paracletus aut' sp̄s̄s̄ct̄s̄ quē mitter
pater in noīe meo ille vos docebit oīa.
Johis. xij. Hic docēda sunt tria. **P**ri
mum. q̄ sicut necessarium est ad salutēz
credere in patrē z̄ filiū: ita z̄ in sp̄s̄s̄ct̄s̄
ctū. hoc quere. 22. **R.** Scdm̄ quare sp̄s̄
ritus sanct' desiderā d̄us est. 22. **S.** **T**er
tium q̄no sp̄s̄s̄ct̄s̄ sanctificat eccliaz
catholicā. hoc quere. 22. **S.**

De eodem

Ad eū veniem' z̄ mansiōnē apud eū
faciem'. **Joh. xij.** Hic dicendū est de
donis sp̄s̄s̄ct̄s̄. **E**x his septē potes facē
duos s̄mōnes. hoc q̄re. xxx. **A. B. C. D.**

Etem de eodem festo

Cōfirma hoc de' q̄d opatus es in
his. p̄s. 67. **E**x quo iā pagit illud t̄ps̄
in q̄ grā sp̄s̄s̄ct̄s̄ data est discipul'. z̄ in sa
cramēto p̄firmatōis grā p̄fertur p̄ quā
deputat q̄s ad effectum sanctitat': z̄ p̄
quā grā data in baptismo p̄seruat **U**n̄

Dominicalū

hic dicēda sunt tria. Prīmū vtrū sacra-
mentū pfirmatōis debeat omībꝫ pferri
hoc qre. 24. **A.** Scdm q sex requiritur
ad pfirmatōem. 24. **B.** Tertū q sa-
cramentū pfirmatōis habet octo effec-
tus digne suscipienti. hoc qre. 24. **C.**

Feria scda post pēthecostes
Qui credit in eū nō pereat s̄ habeat
vitā eternā. **Joh. vi.** Hic dicēda sunt
tria. Prīmū q sit dñtia credere deo. et
credere deum. 2 credere in deū. hoc qre
22. **L.** Scdm de illis qui dubitāt d̄ si
de. vel qui pferuntari fidem volūt. **I**tem
q articulos fidei d̄scere nolūt. **I.** **T**er-
tium de duodecim articulis fidei q̄ ha-
bentur. 22. **B. F. H.**

Feria tertia post pēthecostes.
Amē amē dico vobis q̄ nō intrat rē
Johis. x. Scdm q̄ iste erat mod⁹
iurādi in xpo dicendo. amē amen dico
vobis. **U**nde hic dicēda sunt sex. **P**ri-
mū q iurare 2 iuramentū sine pēro rec-
pere potest q̄s in quibꝫ casibꝫ. **ij.** **R**e-
cundū iurātes vane 2 sine causa siue sit
verū siue nō qualiter peccāt. **ij.** **T**er-
tium iurātes dolose 2 mendaciter vt in
mercantijs solet fieri q̄s grauit̄ peccāt
ij. **L.** **Q**uartū. q̄ periculosus sit se ad ta-
lem penā cum iuramento obligare. **ij.** **S**-
Quintū q̄ p̄iurium solemnizatū est ma-
ximum peccatum. qd̄ p̄batur p̄ quinꝫ
ij. **A.** **E**xemplū ibidem. **S**extū quātū
peccat talis q̄ scienter recipit falsuz iura-
mentū. **ij.** **I.** **E**xemplū ibidem

In festo sancte trinitatis
Scimus qz a deo venisti magister.
Johis. iij. Et notandū sicut hodie ē fe-
stū trinitatis: sic hodie legif̄ illud euā ge-
liū in q̄ q̄libet p̄sona apte exp̄mif. nā p̄-
sona filij est q̄ in euāgelio loq̄tur. p̄sona
p̄tris cū d̄r. samus qz a deo venisti ma-
gister. a deo. i. a deo p̄re. p̄sona sp̄s̄san-
cti exp̄mif euz d̄r: sp̄s̄ vbi vult spirat.
Un̄ hic quattuor sunt dicēda. Prīmū
q̄ trinitas p̄sonarū in diuinis multiplic̄
p̄bat. 22. **B:** Scdm q̄ deus ē creator

oim rerū visibiliū 2 invisibiliū. 22. **D.**
Tertū q̄ hō creatori suo obligatur ad
tria p̄ncipalr. 22. **E.** **Q**uartū sup hoc v̄-
bo q̄ d̄r m̄gr̄ dicēdū. q̄ doctrinā bonaz
et salubre p̄ximis imp̄dere valde meri-
torū est. 22. **F.** **I**tem q̄ xps̄ m̄gr̄ noster ē
et docet nos seprē bona. 22. **F.**

Item de eodem sermo
Amē amē dico tibi nisi q̄s renat⁹ fue-
rit **P**ro q̄ sciēdū q̄ triplex ē n̄ritas. s. cor-
p̄alis q̄ fit a p̄re 2 matre. **S**cd̄a sp̄ialis
q̄ fit in baptismo **T**ertia celestis q̄ fit in
celo. 2 de scda fit hic m̄tio **U**n̄ circa eā
dem h̄ tria sunt dicēda. **P**rimo quō ba-
ptismus est ianua 2 fundamētū oim sa-
cramentoz. 2 oēs tenent baptizari. **E**t
an puer in ytero matris possit baptizari
24. **B.** **S**cd̄o q̄ baptismus habet no-
uē effectus. 22. **L.** **T**ertio qd̄ illa q̄ttu-
or significāt q̄ sunt puero añ baptisimū
2 illa tria q̄ sūt puero p̄ baptisimū. 23. **E**

In festo corpis christi.
Caro mea vere est cibus **Johis. vi.**
Circa qd̄ sciēdū q̄ circa hoc sacramen-
tū tria sunt dicēda. **P**rimo quō iste cibus
tribus modis sumit. s. sp̄ialiter tm̄. 2 sa-
cramentalr tm̄. 2 sp̄ialiter 2 sacramēta-
liter simul. 22. **A.** **E**xemplum ibides
Scd̄o quō ibi sit xps̄ sub sacramēto eu-
charistie qz ibi sumit̄ quibꝫ p̄ticle. **E**t
q̄ bona hō consequitur ex digna sumptōe
eucharistie. 22. **D.** **E**xemplū ibidem

Dominica p̄ma p̄ festū trinitatis
Epulabaf̄ quidie splendide. **Lu. xvi.**
Hic tria dicēda s̄t. **P**rimū q̄ gulosi in-
comedēdo seprē mittūt q̄ s̄t multū res
p̄bensibilia. 22. **L.** **S**cd̄o quō variet-
tas 2 multiplicitas sereloz ē nociua. 22. **F.**
Tertū quō gulosus comedēdo 2 bi-
bēdo peccat mortalr̄ quibꝫ mōis. 22. **S**

Dominica scda.
Hō qd̄az fecit cenā magnā **Lu. xiiij.**
Hic p̄ cenā intelligitur zutuū celeste
qd̄ sancti in celo habēt. **U**n̄ h̄ tria sunt
dicēda. **P**rimū q̄ cōsideratio celestis
gaudij debet nos inducere ad opaudū

Thematata sermonū

bona opa. xvi. **B.** Scdm q̄ consideratio gaudij celestis debet nobis eē remediū contra auariciā. xvij. **A.** Tertiū q̄ gaudij celeste summe desiderādū est ppter q̄ttuor. xvij. **V.** Exemplū ibidē.

Dominica tertia.

Cuxorem duxi ideo nō possuz venire **Luce. xiiij.** Sciendū q̄ si vxor accipitur ppter tūc falluz dicit. qz plures in matrimonio veniūt ad regnū celoz. **Sz** si pro voluptate carnali accipit tūc verū dixit quia om̄is fornicator aut immūd⁹ fm aplm nō habet prem in regno dei **Hic** dicēdum est quō actus luxurie p̄mittit̄ actu septem modis. 2 semp vnus ē grauior alio. vi. **A. B. C.**

Dominica quarta.

Estote misericordes sicut pater vester celestis misericors est. **Luce. vi.** Hic de sex opibus misericordie dicendū est. **xx.** **A.** Itē q̄ vxor q̄ misericors est et bona facit bonū virū. **vij.** **H.** Exēplū ibidē

Item de eadē dñica quarta

Nolite iudicare vt nō iudicabimini. **Luce. vi.** Hic q̄ttuor stz dicēda. **Primo** q̄ iudicare nō debemus p̄imos. **h.** oia dubia in meliōrē prem interpretari **Et** ex duobz iudiciū temerarium ouit. **xxx. D** **Secūdo** q̄ detractio ppter q̄nqz detestāda est. **v.** **P.** **Tertio** q̄ detractio p̄mittit̄ sex modis. **v.** **D.** **Quarto** detractio nē audire q̄n sit mortale vel q̄n sit veniale. **v.** **R.** **Exemplum** ibidē.

Item de eadem dñica

Dimitte et dimitte tibi. **Luce. vi.** Sciendū q̄ q̄libet lib̄ter debet p̄ximo suo indulgere 2 odiū a corde suo amouere. qz multū periculosum est odiū in corde retinere. **Uñ. i.** **Johis. iij.** Qui odit fratrē suū homicida est. **Uñde** q̄ttuor sunt hic dicēda. **Primo** q̄re inuidia a quolibet hoīe est detestanda. **xiiij. A.** **Secundo** q̄ inuidia committit̄ sex modis. **Et** q̄n est mortale 2 q̄n nō. **xiiij. B.** **Tertio** q̄ inuidia deliberata puenit a tribz. **xiiij. C.** **Quarto** q̄ inuidia facit

gaudere de aduersis 2 dolere de p̄speris quod est valde puersum. **xiiij. D. E.**

Dominica quinta

Ascendens autem in vnam nauim q̄ erat symonis. **Luce. v.** **Ubi** sciendū q̄ p nauim intelligit̄ penitentia. **Uñ** euāgelium p̄ns dicit de duabus nauibus. **Per** p̄mam possumus intelligere statū innocentie. **Per** sc̄dam ipsam penitentiam **Uñde** hic circa nauem penitēte q̄ttuor sunt dicēda. **Primo** q̄ penitētie dignitas 2 vtilitas ostēdit̄ in tribz. **xxv. A.** **Secūdo** q̄ penitētia vera p̄t̄ om̄ia respectu dei 2 peccatoris p̄ter q̄ttuor. **xxv. C. D.** **Tertio** q̄ peccator volēs penitere debet duo facere vt veraciter consequatur indulgentiā 2 remissionē peccatorum suoz. **xxv. H.** **Item. xxv. O.** **Exemplum** ibidē. **Quarto** q̄ multū meritoriū est inducere illos ad penitētiā salz qui pro criminibus suis occidēdi sunt. **xx. E. F.** **Exemplū** ibidē

Dominica sexta.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. **Matth. v.** Hic chust⁹ vult nos retrahere ab ira. **Uñ** hic tria sunt dicēda. **Primo** quomō ira ppter quā q̄ est detestanda. **xv. A.** **Exemplū** ibidē **Secūdo** q̄ ira cōtingit octo mōis et q̄n non est p̄ctm̄. 2 q̄n est veniale 2 q̄n mortale. **xv. B.** **Tertio** puocātes p̄imos ad iracūdiam cā solacij vel alia intentōe grauit̄ peccant. **vij. C.**

De eadem dominica

Nō occides. **Qui** aut̄ occiderit reus erit iudicio. **Hic** sex vidēda sunt. **Primum** q̄ homicidium corporale est detestandum ppter tria. **v. A.** **Secundo** q̄ homicidium manu siue facto committitur quattuor modis. **v. C.** **Tertio** an plus peccat qui occidit iustum: an qui occidit peccatores. **v. D.** **Quarto** quoz modis committitur homicidijz corporale a lingua. **v. E.** **Quinto** quādo homicidium committitur sola defensione **v. H.** **Sexto** vidēdū ē q̄ homo non

est faciliſ ad mortē ſentētiand⁹. v. **S.**

Dominica ſeptima.

Quidā de longe venerūt. **Mar. 8.** Sciendum q̄ de p̄pe veniunt innocen- tes. Sed de longe qui, poſt commiſſio- nem peccati reuertuntur. **H**odo h̄ di- cendum eſt quomodo homo elongat ſe a deo p̄pter peccatū mortale: z q̄ pecca- tum quattuor modis committitur. hoc quere. **12. A.**

Dñica octaua.

Atendite a falſis p̄phetis qui veni- unt ad vos in veſtimentis ouium. **z c.** **Mar. 7.** H̄i falſe p̄phete ſunt hereti- ci z hypocrite. **U**nde hic quattuor ſt̄ di- cenda. **P**rimo que ſūt ſigna: per que co- gnoscūtur heretici. hoc quere. **i. S.** **S**e- cūdo q̄ deteſtabilis eſt illa heretiſ: que dicit viſibilia eſſe creata a demone: z iui- ſibilia a deo. **22. D.** **T**ertio q̄ hypocriſ eſt peccatū valde deteſtandū triplici rōe **3. L.** **Q**uarto q̄ hypocriſiſ commit- tit̄ octo modis. z quādo eſt p̄ccm̄ morta- le. z quādo non. **12. U.**

Dominica nona.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. **Luce. 16.** Sciendum q̄ illā amicitiam nobis facere debemus p̄ ele- moſynarū largitionem. **U**nde dicēda ſūt hic quinq̄. **P**rimū q̄ elemoſyna dā- da eſt de iuſte acquiſit̄: z cū affectu ma- gno. **11. R.** **S**ecūdo quādo elemoſyna eſt ī p̄cepto. z quādo non. **5. D.** **T**er- cio. q̄ elemoſynam poteſt dare vxor ſi- nelicentia viri in tribus caſibus. **7. H.** **Q**uarto quomodo ſerui z ancille de bo- nis dñoz ſuoz dare p̄nt elemoſynaz. et quomodo nō. **7. J.** **Q**uinto non dans elemoſynam z auare retinens tempora- lia ex nimia tenacitate grauiter peccat. **ix. B.** **I**tem: **7. L.**

Dominica decima.

Videns teſus ciuitatem fleuit ſuper illam. **Luce. 19.** Sciendū q̄ chriſtus fle- uit deſtructionē ciuitatis hieruſalem. et de leſionem iudeozum hoc fecit ex com-

paſſione cordis ſui: **U**nde hic de iude- is quattuor ſunt dicēda. **P**rimo quare eccleſia ex toto nō delet iudeos. ſz p̄mit- tit eos viuere. **vij. ff.** **S**ecūdo quō iudei z chriſtiani ad ſeruitū debent habere. **vij. gg.** **T**ertio: vtrū pueri iudeozum ſint baptizandi inuitis parentibus. **vij. hh.** **Q**uarto an pueri iudeozum ſine baptiſmo decedētes ſint ſimiles pueris chriſtiano- rum: **E**t ad quē locum tales pueri pue- niunt. **xxij. S.**

De eadem dñica.

Et ingreſſus in templū cepit eijcēvē- dētes. **Lu. xix.** **H**ic dicēdū eſt q̄. **xij. ge-** nera mercatorū dānabūtur ſiſic decedūg.

Dñica vndecima. **C. 7. O.**

Pharifeiſt̄s ap̄d ſe orabat. **Lu. 18.** **H**ic dicēda ſūt tria. **P**rimū q̄ p̄iculoſe peccat q̄ ſe p̄fert alijs in ſua eſtimatōe. ſi- cut ille phariſeus q̄ dixit. dñe nō ſuz ſic ceteri hoies. hoc quere. **xij. L.** **S**ecūdo q̄ iactantia deteſtanda eſt p̄pter tria quā ille phariſeus habuit dicēs **I**eiuo bis in ſabba. **xij. P.** **T**ertio q̄ iactantia oc- to modis comittit̄. z quādo eſt p̄ccm̄ morta- le. **xij. Q.** **E**xēplū ibidē.

De eadem dñica.

Non ſum ſicut ceteri hoies raptores **Luce. 18.** **H**ic dicēda ſūt quatuor. **P**ri- mo q̄ raptores in tribz peiores ſunt dia- bolo. hoc quere. **7. A.** **S**ecundo: vx- or raptoris quō p̄t vtr̄ rebz rapt̄z: z quō nō. **7. B.** **T**ertio rē raptā emēs ſciēter quōq̄ dāna incurrit. **7. S.** **Q**uarto rez iniuſtaz participatio eſt vnum de pecca- tis alienis. **xi. J.**

Dñica. xij.

Adducunt ei ſurdum z mutum. **Mar- ci. 7.** **H**ic notat̄ compaſſio illorū hoim̄ cum illo infirmo qui ex cōpaſſiōe addu- xerunt eū ad ihm. **U**nde ſciendū q̄ iſir- moſ viſitare. z eos ſolare. z eis ex cor- de cōpati eſt multū meritorū. qz eſt vñū de ſex ſpiritalibz opibz miſcōdie: de quibz ſup hoc p̄ſens thema dicendū eſt quere. **xx. D. H.**

Themata sermonū

Domīca tredecima.

Colliges dñm deus tuum ex toto cor/ de tuo. **Luce. x.** Hic dicēda sunt tria. **P**rimo quomodo quilibet homo tene/ tur diligere deum super omnia qui vult saluari. hoc quere. **xj. E.** Secundum: **v**trum quis posset odire deum. **xix. I.** **T**ercio quō avarus colit tēpalia pro dō. **s**uperbus honores. **g**ulosus voluptates carnis. **i. G.**

De eadem dñica.

Clagis impositis abierunt semituo relicto. **Lu. x.** Hic dicēda sūt tria. **P**ri/ mo sciendum q̄ homo in corpore vulne/ ratur dupliciter. quandoq̄ vsq̄ ad mor/ tem: sic spiritualiter per peccatum mor/ tale vulneratur in anima. **Q**uandoq̄ autē vulneratur homo in corpore et non tamen propterea moritur. **S**ic spūalit̄ possum de peccato veniali intelligē quo ad animam. **U**nde hic tria sūt dicēda. **P**rimū quid sit peccatū veniale. et quot modis committitur. et damna que infert homini. hoc quere. **iz. L.** **S**cđm q̄ pec/ cata venialia sunt occasio peccatorū mor/ talium. et hoc quattuor modis. **xj. D.** **T**ercium q̄ peccata venialia octo mo/ dis dimittunt. **xj. D.**

Domīca decimaq̄rta:

Cocurrunt ei decem viri leprosi. **Lu. xvij.** **P**er lepram peccatum mortale in/ telligitur. **U**nde hic tria sunt dicēda. **P**rimo quomodo peccatum nocet ho/ mini in vita in morte et post mortem. hoc quere. **iz. F. B.** **S**ecūdo quomodo no/ cet illis qui sunt in purgatorio. **xj. J.** **T**ercio quomodo nocet damnatis in i/ ferno: et etiam saluatis in celo. et homini/ bus in mundo. et postremo ip̄i xp̄o. hoc quere. **iz. K.**

De eadem dñica.

Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens. **Lu. i8.** Hic dicēdum est q̄ gratiarum actio offerenda est deo pro beneficiis multiplicibus que nobis impendit. hoc quere. **ij. S.** **I**tem. **4. U.**

Domīca decimaquinta

Non potestis deo seruire et mammo/ ne. **i. diuitijs. Math. vi.** Hic dicēda sūt q̄nq̄. **P**rimū quō auar⁹ seruit diuitijs sc̄z colēdo eas p̄ deo. hoc quere. **i. U.** **S**ecundū quādo nimia sollicitudo et inq̄/ tudo circa tēpōralia est pctm̄ mortalez **xvij. D.** **T**ertū quare tēpōralia nō pos/ sunt satiare affectū hominis. **xvij. B.** **Q**uartū remediū cōtra omnē auariciā **xvij. J.** **Q**uintū q̄ temporalia plurib⁹ hoībus sunt occasio q̄ mali et pueri effi/ ciunt. **xvij. D.** **E**xemplum ibidem

Domīca decimasexta

Ecce defunctus efferebat filius vni/ cus matris sue. **Lu. vij.** **U**n̄ Greg⁹. in **m**oralib⁹. **T**ota vita sapiētis debet eē meditatio mortis. **U**n̄ hic sex sunt dicē/ da. **P**rimū q̄ mortis memoria facit cō/ tēnere oīa tēpalia. hoc quere. **xvij. J.** **S**ecundū q̄ morientib⁹ in agone occurrunt pctā p̄petrata. **xj. B.** **T**ertū mort⁹ pe/ na cui aliqd̄ dirimat d̄ pena p̄ pctis de/ bita. **xx. E.** **Q**uartum quō moriētes in agone debent seīpos et cognatos et puz/ ros et oīa tēpalia dō spōte offerre. **xvij. I.** **Q**uintū qd̄ sentienđū sit de illis q̄ p̄dūt rōem in agone mortis an dānent v̄l nō **xj. L.** **S**extū q̄ multiplices errores p̄/ petrant ab hoīb⁹ circa moriētes. **i. D.**

Domīca decimasep̄tia

Dis qui se exalcat humiliabit. **Lu. xij.** Hic dicēda sunt tria. **P**rimū q̄ su/ pbia exterior detestāda ē p̄pter tria: **xij. A.** **S**cđm quō ornatus muliez silr et vi/ roz triplr̄ p̄t esse pctm̄ mortale. **xij. B.** **T**ertū q̄ ornatum corpis cohibere de/ bent illa. hoc quere. **xij. D.**

De eadem dominica.

Om̄s q̄ se exalcat humiliabit. **Lu. xij.** sc̄z qui se in sua estimatione exalcat **U**nde hic dicēda sunt tria. **P**rimū q̄ supbia interior habet quattuor species **xij. B.** **S**ecūdum supbus preferēs se aliis in estimatione sua q̄ periculose pec/ cat. **xij. A.** **T**ertium q̄ sunt sex reme/

Dominicaliū

dia contra omnem superbiam. xiii. cc.

Exemplum ibidem:

Dominica eadem

Licet sabbato curare. **Lv. xiiii.** Hic dicenda sunt quattuor. Primum quare sabbatum translatum sit in diem dominicam. **Et q̄ dies dominica habeat xii. priuilegia. hoc quere. iiii. A. B. Secūdum quomodo obseruatio festi octo modis transgreditur. iiii. C. Tertium quādo festum incipiendum est z quā termināndum. iiii. F. Quartum quomodo tripliciter puniuntur qui nō celebrant festa. hoc quere. iiii. G.**

Dominica decima octaua

In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete **Matth. ci. xxii** Hic dicenda sunt tria. Primum quomodo precepta decalogi emanant a dilectione dei et proximi. hoc quere. i. C. Secundum quomodo quilibet adultus tenetur scire p̄cepta dei. xii. C. Tertium q̄ precepta dei cum diligētia sunt seruanda p̄pter decem fructus. i. A.

Dominica dimanona

Hic blasphemar. **Matth. ix.** Hic dicenda sunt tria. Primum quomodo blasphemia est grauissimum peccatum et committitur corde. ore. et opere. hoc quere. i. D. Item. xv. F. Secundum quomodo blasphemii puniuntur in presenti. z quomodo puniti sunt tpe moysi ii. E. Tertium quomodo blasphematores peiores sunt canibus iudeis z omnibus animalibus. ii. D.

De eadem dominica.

Ut quid cogitatis malum in cordibus vestris **Matth. ix.** Hic dicenda sunt duo. Primum est quando cogitationes non sunt peccata. z quando venialia. z quando mortalia. hoc quere. xix. B. Secundo quando morosa delectatio est peccatum mortale. x. C. Item. xix. C.

Dominica vigesima

Ligatis manibus z pedibus mittite

eos in tenebras exteriores. **Matth. xxiii** Hic dicenda sunt quattuor. Primum est q̄ ignis infernal' miro modo gratus est z tibi nulla est redemptio. xii. H. Exemplum ibidem. Secūdum vtrum damnati vellent omnes hoies damnari. xii. K. Tertium q̄ damnati in inferno habent tria fercula. xviii. S. Quartum qd sit potus damnatorum. xviii. R. Exemplum ibidem.

Dominica vigesima prima.

Incipiebat em̄ mori **Johānis. iiii.** Sciendum q̄ sicut homo corporaliter moritur in corpore: sic spiritualit' in anima. quod contingit per peccatum mortale. Unde hic tria sunt dicenda. Primum est q̄ peccatum mortale quattuor modis committitur. xii. A. Secundum quid faciendum sit de illo qui dimittit peccatum mortale p̄errare non p̄pter deum vel salutem p̄riam. sed p̄pter penam vel quodcumq; damnū temporale. xix. H. Tertium q̄ quilibz homo potest viuere absq; mortali peccato mediante dei gratia. hoc probatur tripliciter. xii. D.

Dominica vigesima sc̄da

Sic pater meus celestis faciet vobis si non dimiseritis vnusquisq; fratri suo. **Matth. xxviii.** Hic dicenda sunt quattuor. Primum est qualiter indulgere tenemur offensibus nostris. xx. A. Secundum vtrum sit de necessitate salutis inimicos diligere. xx. D. Tertium vtz tenemur inimicis signa charitatis ostēdere. et an teneamur eis iniuriar' nobis illatarum indulgere. xx. P. Quartum vtrum teneamur pro inimicis orare. xx. post. D.

Dominica vigesima tertia

Consilium inierit vt caperent iesum in sermone. **Matth. xxii.** Hic dicēda sūt duo. Primum est q̄ grauit' peccat qui malum consilium dat aliis. hoc quere. v. R. Item. xi. B. Secundum q̄ consilium malum super illum qui illud dedit

Thematata sermonū

De eadem dominica
Magister scim⁹ q^z verax es. **M**at^h
xxij. Sciendū q^d christus veritas ē. ideo
diligit veritatem. ps. Ecce em̄ veritatē
dilexisti. Sic ecōverso odit mendaciū.
Unde hic dicēda sunt tria. **P**rimū q^d
mendacium detestandum est ppter qn̄
q^z mala. viij. **B.** Secundum q^d mēda
cū occasiones sunt due. viij. **L.** Tertū
q^d mendacium est triplex. scz officiosum
focolum z perniciosum. viij. **D.**

Dominica vigesima quarta
Confide filia. **M**at^h. ix. Hic dicen
da sunt quinque. **P**rimū est q^d deus q̄
duplicem confidentiam requirit a quoli
bet homine. **P**rima est q^d tēporalia spe
rare debem⁹ a deo. hoc quere. xvij. **R.**
Secundum est spes de peccatorum re/
missione. i. **L.** Contra hāc est despera
tio de dei misericordia. hoc quere. xvi.
H. Tertium q^d vult nos exaudire in
orōibus nostris. i. **L.** Quartū est q^d si/
dualiter debemus sperare ab eo futu/
ram gloriam. i. **L.** Quintū est q^d illā fu/
turam gloriam debemus ex toto corde
desiderare. z hoc ppter quatuor. xvij.
V. Exemplum ibidem.

Dominica vicesima quinta
Filia mea modo defuncta ē. **M**at^h.
ix. Sciendū q^d qn̄ pater recessit ab ea tūc
reliq̄t eā in extremis sicut alius euā geli
sta dicit. s^z qn̄ venit ad xpm̄ tūc estima/
bat eā interi obijisse: ergo dicit. dñe filia
mea zc. **U**n̄ sciendū q^d quādo hō est in
tali infirmitate q^d verisimile est q^d moria
tur: tūc sacramentū extreme vinctōis re/
cipere debet. **U**nde hic dicēda sunt tria
Primo q̄bus pferendum sit. z vtz pos
sit reiterari z quoties. hoc quere. xxvij.
A. Secūm quid sit effectus illius sacra/
mentū. xxvij. **B.** Tertū q^d parētes in sex
demereri possunt q^d puēi moriunt in u
uēute. hoc quere. xxij. **D.**

Sermo de dedicatōe
Si quē defraudavi reddo q̄druplū
Luce. xix. **H**ic dicēda sunt tria **P**rimū

est q^d septem instigāt hōiem ad restituē/
dum res iniuste acq̄sitas. hoc quere. viij
pp. **E**xemplū ibidē. **S**cōm an statim
teneat ad restituōem qui iniustas res
possidet. viij. qq. **T**ertū q^d res iniuste re/
stituende sunt heredib⁹. viij. rr. **E**xēplū
ibidem. **Q**uarto quō restituō debz fie
ri ab illo q^d impediuit aliqūē a cōsecutōe
muneris vel bñficiū. viij. ss. **Q**uinto res
puas furātes qn̄ peccāt mortāl^r z quā/
do nō. viij. **F.** et q^d illas puas res restitū
ere tenemur. hoc patet p tria exempla.
viij. **S.** **I**tem viij. rr.

Sermo p̄munis de sanctis.
Unde hic dicēda sunt qn̄q^z. **P**rimū
est. quare festa sanctorū ab ecclesia insti/
tuta sunt. hoc quere. iij. **L.** Secūm q^d
sancti orant p nobis triplici de causa. iij
V. **T**ertū sanctos honorātes z diffi/
nitue credentes. q^d p̄terea certitudina
liter eis hoc vel illud p̄tingat errant. iij:
X. **I**tem. iij. **L.** **Q**uarto sanctorū reli/
quie qualiter sunt adorāde. i. **X.** **Q**uin
tum sanctorū reliq̄as emere vel furari sy
moniacū est. viij. **L.**

Sermo aliū de sanctis
Hic dicēda sunt tria. **P**rimū ē. q^d ce/
lebratio festoz octo modis trāsgreditur
hoc quere. iij. **L.** **S**ecō qn̄ festū incipien
dū est z qn̄ terminādū est. iij. **F.** **T**ertū
quō triplr̄ puniant^r q^d nō celebrāt festa z
q^d illis bñ succedit q^d celebrāt festa. iij. **S.**

Sermo cōis de beata v̄gine.
Maria qualiter inuat nos in vira. in
morte z p⁹ mortē. iij. **R.** **E**xēplū ibidē

Alius sermo de eadem
Maria habet sex p̄uilegia que deno
tant in salutatōe angelica. xxi. **R.**

Alius sermo de eadem
Maria adorāda est adoratōe p̄per/
dulie. i. **X.** **M**aria q̄uis esset pulcher/
rima. tamen a nullo potuit p̄cupisci. et
hoc p̄ter tres rationes. xxi. **D.**

Explicat tabula thematū sermo/
num dominicaliū totius anni. et de san
ctis in generali. ac de brā v̄gine

Tabula alphabetica

Incipit tabula scdm ordi
ne alphabeti totius libri ma
terias complectens

Abstinentia in cibo et po
tu est plangatio vite. i. 8.
B. Abstinentia cibi et po
tus causat castitatem in
homine. xix. P. Exem
plum ibidem.

Abstinentia docet xps. qz tridus viabus
esuruit. i. 8. R.

Accidia valde displicet deo. et hoc ppter
tria. xvi. A.

Accidia placet diabolo et loc^o accidiosi
no est nisi infern^o. xvi. B. C.

Accidia multu nocua est hoī. xvi. D.

Accidia qm est mortale vel veniale i bo
nis operib^o. xvi. J.

Accidia palliat se sub triplici specie vir
tutum. xvi. K.

Accidie remedia sunt qnqz. i. 6. L.

Adorare qualiter debeamus deū et san
ctos. i. I.

Adulatores qui fraudulent^{er} primis lo
quunt^{ur} grauit^{er} peccant. 8. B.

Adulatio et laudatio malorum est vnuz
peccatum de nouem peccatis alienis
xi. E.

Adulatores imponū vicijs nomina vir
tutum. xi. F.

Adulteriū est grauissimum pecm. qd p
batur per sex. et de pena adulterorū.
vi. D. et duo exempla.

Amor mundi: et amor suūp^{er}ius. quādo
sūt mortalia peccata: et quādo venia
lia. xix. K. L.

Angelos homines pcellunt in qnqz di
gnitatib^o. xxi. R.

Animarū receptacula post hanc vitam
sunt quattuor. xxij. ante. S.

Anime pue debet hō exhibere sex ope
ra misericōdie. xxx. C.

Aque benedictę aspersio est multū vtil^{is}
xi. Q. Exemplū ibidem.

Avaro nihil est iniqui^o. quō hoc pbat
xviij. A.

Avaro non possunt affectū cordis satia
re palpia. et hoc ppter tria. i. 7. B.

Auaricia quomodo se occultat sibi triplici
a specie virtutū. i. 7. H.

Auaricie remedia sunt septem. i. 7. J.

Auarus quomodo colit pecuniam pro
deo. i. G.

Auguriū obseruantes grauit^{er} peccant
p. L. Exemplū ibidem.

Baptismus est fundamentum et
ianua omnium sacramentorum
et quomodo homines tenentur
baptizari. et an puer in vtero matris pos
sit baptizari. 23. B.

Baptismus habet nouem effectus.
xxij. C.

Baptizando puez sacerdos quatuor si
gna facit ante baptismū. et tria post. et
quid illa significant. 23. E.

Blasphemia quō est grauissimum pec
catum. et committitur corde. ore et o
pere. ij. D. xv. F.

Blasphemi peiores iudeis sūt. et canū
bus et oib^o animalib^o. ij. D.

Blasphemi qualit^{er} puniant^{ur} in futuro et
et tpe moysi puniti sunt. ij. E.

Ouicem in eleuatione misse qui
dam adorā vt sepulchru. et non
vt sacramentū. i. G.

Quintus chorizantiū quid significat. iij.
H. Exemplum ibidem

Carminatrices hominum et pecudum
graui^{ter} peccāt. i. O. Exemplū ibidē

Carmina talia quādoqz vident^{ur} iuuare
et hoc ppter tria. i. P.

Carmina talium nullum effectum ha
bent. et hoc propter tria. i. Q. Exem
plum ibidem.

Caste potest quilibet homo viuere me
diante gratia dei. et tenere oppositum
erroneum est. i. 9. A.

Cogitationes quā no sunt peccata et quā
do venialia. et quādo mortalia pecca
ta. xix. B.

B i

Tabula

Cogitatio et delectatio morosa quoniam est peccatum mortale. *x. l. Item. xix. l.*
Chorea est magnus peccatus. hoc probatur per quatuor. *iiij. l. Exemplum ibidem*
Chorizontes rursum filium dei crucifigunt. *iiij. d.*
Confessio quid sit. et quomodo tenemur ad confessionem. *25. h.*
Confessio ad minus debet quatuor conditiones habere. *25. f.*
Confessio que fit ex sola consuetudine et timore non est utilis. *25. v.*
Confessio est iteranda in quatuor casibus. *4. d.*
Cognoscere quis deus deum proximum et seipsum. *xxx. l.*
Consilium querere debemus a deo et a proximo et a propria conscientia. *xxx. f.*
Consilium malum cum aliquis dat contra grauius peccat. *5. k. et xi. b.*
Conscientia erronea quomodo ad peccatum obligat mortale. *12. d.*
Consentire in mala aliorum: et fouere aliorum mala est detestabile. *xi. d.*
Confirmatio est secundum sacramentum. et sex requirunt ad hoc sacramentum. *24. a.*
Confirmatio habet septem effectus. *24. l.*
Conpari proximis in tribulationibus suis multum meritorium est. *xx. d.*
Contrictio detestanda est: et prederenon debemus cum quatuor personis. *8. f. Item. 13. s.*
Contrictio dolor maximus esse dicitur quod probatur per tria. *25. e.*
Contrictio vere sunt quatuor signa. *25. f.*
Contrictio tanta potest esse quod totum reatum penitentia tollat. *25. b. Exemplum ibidem*
Contumelia et iniuria repellere debemus propter tria. *8. k.*
Contumelia quoniam est peccatum mortale. *15. e.*
Correctio fratrum ut fiat cum mansuetudine ad huiusmodi quatuor considerationes. *xx. f.*
Correctio fratrum est in precepto: et quando omissio ipsius est mortale vel veniale. *xx. k.*
Correctio fratrum omittenda debemus et possumus licite in quatuor casibus. *xx. l.*
Correctio subditorum ad quemlibet presidentem
Correctiois causa an respectat. *xi. k.*

Contrictiois causa an respectat. *xi. k.*
Correctio fratrum nam amittes quoniam peccat mortale. et quoniam non. *5. l. Item. 20. k.*
Creaturarum consideratio ad tria bona nos inducit. *xxij. e.*
Cruce christi qualiter sit adoranda. *i. x.*
De ame quomodo qualiter sunt soluede. *4. d.*
De exemplum ibidem
Deridetur proximum quoniam est peccatum mortale et quoniam non. *8. e.*
Despacio est unum de peccatis maioribus. *16. h.*
Detractio est detestanda propter quatuor mala.
Detractio committit sex modis. *5. o. s. d.*
Detractor quomodo tenetur restituere famam proximi cui detraxit. *25. r.*
Detractores audiendi quoniam est mortale et quoniam non. *v. r. Exempla duo ibidem. Cest. 3. a.*
Dies sabbati quomodo in die dominica translati
Dies dominica habet duodecim privilegia. *3. b.*
Diligere deum super omnia quomodo tenetur quilibet homo
Discordia seminantes contra gratiam. *12. e.*
Discordia quoniam est peccatum mortale. *13. v.*
Discordia seminans quomodo sit detestabile. *14. e.*
Divites qui ex peccato retinent temporalia et pauperibus non subueniunt quomodo peccat. *9. b.*
Exemplum ibidem Item. *17. e. Item. 20. r.*
Ebrietas est multum periculosa. *3. d.*
Exemplum ibidem
Ebrietas quoniam est peccatum mortale vel quoniam veniale. et quomodo mors in ebrietate est periculosissima. *18. f.*
Ebriosi quomodo puniantur in futuro: et qualiter eorum erit portio. *8. k. Exemplum ibidem*
Elemosyna est danda de laboribus et iuste acquisitis et magno affectu. *3. r.*
Elemosyna quoniam est in precepto et quoniam non. *v. d.*
Elemosyna dare propter sine licentia mariti in tribus casibus. *7. h.*
Serui et ancille quomodo dare possunt elemosinam de rebus temporalibus dominorum suorum: et quomodo non. *7. f.*
Elemosynam non dans sed parcus et misericors quomodo peccat temporalia retinendo ex nimia peccato. *7. b. Exemplum ibidem*

Item. 17. Item. 20. 2
Elemosyna ad vobis
7. b.
Elemosyna vobis
Elemosyna in bona fide
loquitur ibidem
Elemosyna circa mortem
ut. i. d.
Elemosyna dicitur
res ponant. i. 7
Elemosyna facta
mandatum: et sum
dom. 4. x. 30
Elemosyna facta
in quali etate. 2
Elemosyna facta
3. b. 3. Exemplum
Elemosyna in die
magis pericula
Exemplum ibidem
Elemosyna dicitur
est fructus eloquii
Extractiones in sub
cant mortali. 7.
7. e.
Exactione in sub
talere: qualiter
17. e.
Exemplum boni
conyialis est. 20.
Exemplum mali
ada est circa deo.
Excommunicatio d
mo. 4. 3
Excommunicatio
et dicitur quod
quod ibidem
Excommunicatio
quo et quod pecc
Excommunicatio
pare line omni
4. d.
Excommunicatio
tenet. 4. 7.
Excommunicatio

alphabetica

Item. 17. **E** Item. 20. **A**
Elemolyna an abysurario recipi possit
7. bb

Emens re furata vel raptata scient quos
mala incurrit. 7 **S**

Emens re in bona fide: quatuor bona co
sequit ibidem

Errores circa moientes multiplices fi
unt. i. **D**

Errores diuersi circa mulieres prurien
tes contingunt. i. **A**

Eucharistie sacramentum est deuote su
mendum: et summe a nobis honora
dum. 4. **X**. Item. 26. **E**

Eucharistie sacrm an pueris dandū sit
et in qualitate. 25. **H**

Eucharistie sacrm tribus modis sumitur
6. **A** Exemplū ibide

Eucharistiam indignesumentes septem
magna pericula incurunt. 26. **B**

Exemplū ibidem.

Eucharistiam digne sumens multipli
ces fructus sequit. 26. **D** Ex. ibides

Exactiones in subditos facientes pec
cant mortaliter: et contra preceptū dei
7. **E**

Exactio in subditos quā est peccatū mor
tale: et qualiter tenentur ad restitutionem
i7. **E**

Exemplum bonū et doctrina bona mul
tum utilis est. 20. **H**

Exemplum malū pbens primo homi
cida est corā deo. v. **D**

Excommunicatio dupliciter est maior et
minor. 4. **J**

Excommunicatio maior valde timen
da est propter quinq. 4. **R**. Exem
plum ibidem

Excommunicatio em minore non curans
quō et quātū peccat. 4. **L**

Excommunicatis potest homo partici
pare sine omni peccato in quos casibus
4. **D**

Excommunicatio intrans ecclesiam: an alij
tenent exire. 4. **A**

Excommunicatio assurgens vel ei aliquā

reuerentiā exhibens an peccat. 4. **O**
Exemplū ibidem.

Fides suas depingentes peccant
mortaliter tribus modis. i3. **J**

Fatum tenentes grauer pecc
cant. i. **R**

Festiuicatio celebratio octo modis tras
gredit. iij. **L**

Festorum celebratio quō soluit a vectoribus
ferratoribus et minoribus et quō non
iij. **E**

Festum qua hora incipit. et qua hora fi
nitur. 3. **F**

Festum dominice non celebrantes sunt
ingrati deo patri et filio et spiritu scō.
ij. **H**.

Festorum celebrationem transgredientes
puniuntur in rebus. in corpore. et i an
ma. iij. **B**

Festa celebrantibus dat deus prosperi
tatem corporis et anime. 3. **B** Exem
plum ibidem.

Festa sanctorum propter quos sunt instituta ab
ecclesia. 3. **L**

Festiuis diebus grauius peccat quis: quam alijs
diebus et alio tempore. 3. **R**

Festiuis diebus quatuor sunt suada a quibus
bet christiano. 3. **O**

Fides est fundamentum salutis humane
p. **D**: Item. 22. **A**

Fide carentes semper sunt in statu dāna
tōis. i. **E**

Fidei articulos. i. symbolū aploz quibus
christianus tenet scire. i. **S**

Fides habet. 12. articulos secundum numerū
aploz. 22. **L**

Fides catholica est vna. et quō h. pbat.
22. **S**.

Filij tenent sex partibus. 4. **A**. Ex. ibide

Filij qui suos parentes perturbant quātupliciter
pena puniunt. 4. **B**. Ex. ibidem.

Fortitudinem tripliciter habere debemus
scilicet in tolerando. in sustinendo. in ope
rando. 30. **S**

Fraus et deceptio proximi in emendo vel ve
dendo est peccatum mortale. i7. **F**. **B**

Alphabetica

or: z quomodo sit peccatū mortale.

15. R.

Inuidia valde detestanda est. 14. A.

Exemplū ibidem.

Inuidia comititit sex modis. z qñ ē mor-
tale: z qñ nō. 14. B

Inuidia deliberata prouenit ex tribus
14. C

Inuidia facit gaudere de aduersis pri-
mi: z trīstari de p̄speris. 14. F

Inuidia qñ occultat se sub triplīca sp̄e
virtutū. 14. G

Ira valde detestanda est p̄pter quinq̄s.
15. A

Ira octo mōis comititit z qñ ē mortale
z qñ veniale. 15. B

Ira h̄z sex filias: z qñ sunt peccā mortā/
lia. 15. D

Ira occultat se sub triplīca specie virtutū
cum: 15. G

Ira p̄pria h̄z quinq̄s remedia. 15. H

Ira aliena h̄z tria remedia. 15. I

Ad iram prouocantes proximos causa
solacij vel cum intentione grauit̄ pec-
cant. 8. L

Iubere mala fieri est vnum de nouem
peccis alienis. xi. A

Iudeos ecclia permittit viuere p̄pter tres
rōnes. 7. ff

Iudei z christiani nouē h̄re dñt ad se in-
uicem. 7. gg

Iudeoz pueri an sint baptizandi in ul-
tis parentibz. 7. hh

Iudeoz pueri an sint siles pueris xp̄ia
noz an baptismū decederūt. 23. f

Iudex an licite possit occidē malefactor-
rem. v. L

Iudici nō licet vendere iustū iudiciuz. v
f. Exemplum ibidem.

Iudicia temeraria z suspitōes debem⁹
caueret oīa dubia in meliōre partem
int̄pretari. 30. D

Iudicia temeraria causant̄ ex duobus
30. D

Iudiciū extremū in quo loco fiet. z q̄lis
erit citatio ad iudiciū xxij. D

Iudiciuz extremū dz nobis incurere ti-
morem p̄t̄ districtā rōem quā reddi-
turi sum⁹. 22. Q

In iudicio extremo qñ oēs hoīes res-
surgent: z in qua etate. 22. U

In iudicio extremo reddemus triplīces
rationem de temporalibus. 17. D.

Item. 18. L

Jurare non debemus assuescere p̄pter se-
ptem. ij. A

Jurātes vane z sine causa siue sit verū se
ue fallum: q̄lit̄ peccāt. ij. B

Jurantes dolose z mendacit̄. vt ī mer-
cantijs solet fieri q̄s grauit̄ peccāt.
ij. C

Jurādo obligare se ad talē vel ad tales
penā piculosum est. ij. G

Peruriū solemnizatum est maximum
peccatoz: quod p̄bat per quinq̄s. ij. H

Exemplū ibidem

Qui recipit vel qui cogit aliquem scien-
ter perurare peccat mortalit̄. ij. J.

Exemplū ibidem

Jurare z iuramentum recipere sine pec-
cato quis potest in quinq̄s casibus.
ij. K.

Aborauit christ⁹ pro nobis sex
modis. 16. D

Laboratores multiplicat̄ frau-
dem committunt in suis laboribus.
vij. K.

Litigandū nō est p̄ncipalit̄ auz quattu-
or personis. 13. S.

Lites facere int̄ hoīes est factū diaboli-
cum. 14. E. Exemplum ibidē

Loq̄ p̄tumulā z p̄uiciū p̄ximo quādo
est mortale. 7. H

Loq̄ p̄ba scurrilia z luxuriosa est p̄prie
maloz z impudicoz cordiū. 8. D

Exemplum ibidē.

Amultiloquiō debent hominē cohibe-
re quinq̄s: z quando est peccm mortā/
le. 18. L

Loq̄ debem⁹ libent̄ in mēsa de bonis z
honestis. 18. E. Exemplū ibidē.

Loquendo de luxuria quō z qñ est pec-
B 3

TABULA

catum mortale. **l. 9. f.**
Ludus taxilloz q̄ magnū peccatum sic
 potest perpendi ex d̄escriptione taxil
 lozum. **l. 7. ii.**
Ludus q̄ sit licitus ad hoc quattuor re
 quirunt. **7. 00**
Lusores quinq̄ in ludo cōmittunt deces
 et octo p̄ccā mortalia. **7. kk.**
Lusores p̄cc̄is p̄ticipes se faciūt q̄ sorte
 luminis recipiunt. **7. ll.**
Lusores q̄ maledicūt deo z sc̄is q̄ gra
 uis peccant. **ij. f.**
Lusor q̄cūq̄ auertat oculos cordis inue
 niat q̄ sibi ludum dissuadēt. **7. mm.**
Lusores q̄b̄ tenent restituere ea q̄ lucrā
 tur in ludo. **7. nn. Exēplū ibidē.**
Luxurie actus septem modis commit
 titur. **vi. A.**
Luxurie actus semper est peccatū mor
 tale. etiām qui fit cū soluta. **h̄. p̄batur**
per duo. vi. A.
Luxuria q̄ cōmittit cū meretricib̄ ē pe
 riculosa p̄t̄ tria. **vi. B.**
Luxuriosus q̄ p̄gine deflorat ḡuit pec
 cat. **h̄. p̄bat̄ p̄ q̄rtuoꝝ z q̄lit̄ puniat. 6.**
Exemplum ibidē.
Luxuria zodomitica est pessimū z ḡuis
 simū p̄cc̄m. **vi. E.**
Luxuria nocet hoī: displicet deo z om̄i
 bus sanctis: z placet diabolo. qd̄ sic
 p̄bat. **ix. A.**
Luxuria sine actu cōmittit̄ decem mo
 dis: z quando est peccatum mortale:
 z q̄n̄ non. **ix. B.**
Luxuria h̄z octo filias: z q̄n̄ sunt morta
 lia z q̄n̄ non. **ix. F.**
Luxuria q̄n̄ se palliat sub tripl̄ca spe
 cie virtutum. **ix. D.**
Luxuriosi qui dicunt se non posse caste
 viuere mentiunt̄: hoc p̄bat̄ p̄ quinq̄
 rōnes. **ix. A.**
Luxurie remedia sunt tria cū trib̄ exē
 plis ibi positis. **ix. D.**
Luxurie concupiscencia quādo est mor
 tale p̄cc̄m. **x. A.**
Luxuriosa delectatio cū plena delibera

tone z rōne est p̄cc̄m mortale. **x. L.**
Maledicere dō n̄ licz nec sc̄is nec
 hoīb̄ nec sib̄ip̄i. nec alicui crea
 ture. **ij. f. Exēplū ibidē.**
Maledicere q̄n̄ sit p̄cc̄z mortale z pena
 p̄ferentis maledictōem contra deuz.
ij. f. in fine.
Maria adorāda ē adoratōne yp̄dullie:
Maria q̄re obligat nos iuua **cp. X.**
re z q̄lit̄ nos iuuat in morte z in vita.
4. X. Exēplū ibidem.
Maria h̄z sex maxima p̄uilegia p̄ ceteris
 ris q̄ enarrant in salutarōe angelica.
iz. A. Exempla duo ibidē.
Matrimoniu h̄onorauit de⁹ multipli
 cit. **29. A.**
Matrimoniu strahere volētes debēt
 tria h̄ē. **29. B.**
Septē sunt cause q̄re aliq̄b̄ in m̄rimo
 nio nō bene succedit. **29. E.**
In m̄rimonio existētes debēt septē h̄ē
 ad se inuicē vt saluent̄. **xxix. E.**
Matrimoniu strahere postvotum sim
 plex q̄ periculosum sit. **ij. D.**
In matrimonio existētes qui non ab
 stinēt in sacris diebz z noctib̄ ab actu
 matrimonij: q̄no q̄n̄ doq̄z puniant̄. **3i.**
Ik. Exēplum ibidem.
Matrimonij actus quādo est veniale:
 z q̄n̄ mortale. **vi. f.**
Quinq̄ sunt r̄pa in q̄b̄ abstinendū est
 ab actu matrimonij. **vi. G.**
In m̄rimonio existētes q̄no p̄nt vouere
 z q̄no non. **ij. D.**
Uxoz que furat viro: z male expendit̄
 peccat̄ p̄tra p̄ceptū dei. **7. h.**
Uxoz misericors quinq̄ facit p̄bū viz. **7.**
h. Exēplū ibidem.
Uxir pcutiens vxorez sine causa an pec
 cet mortalit̄. **is. L. versus finem.**
Dechant̄ z laboratores q̄ fraudulen
 ter opa sua perficiūt peccant p̄tra p̄c
 ceptum dei. **7. K.**
Dentiri z fallum loqui q̄no differunt
8. A.
Dendaq̄ium de testā dum est p̄ter q̄n

Tabula
 dicitur occasiones tres
 dicitur marcia z timor.
 dicitur est triplex. **is.**
 dicitur p̄molum. **8. D.**
 dicitur iurates p̄
 moniaci tenent ad
3i. 7. D. Exēplū
 dicitur opo eme
 dicitur peccatu
 non. **ii. D.**
 dicitur duode
 cur. **7. D.**
 dicitur in fra
 7. p̄.
 dicitur q̄ p̄t̄
 nis vendit̄. **vi. f.**
 ta vendit̄ tenent̄
 dicitur vel m̄co
 res q̄n̄ ad mal
 paciat̄. **7. K.**
 dicitur h̄nis z d̄
 p̄ctō q̄ est p̄cc̄m
 dicitur pena an alie
 p̄ p̄cc̄m. **xx. E.**
 dicitur q̄ occid
 suis qualiter ind̄
 tentiam. **xx. f.**
 dicitur in ager
 ros z p̄uros z o
 offerit̄. **7. K.**
 dicitur in ager
 ra p̄parata. **ij. G.**
 dicitur q̄n̄ ager
 q̄ lenendū in de
 dicitur errores
 p̄. **D.**
 dicitur memoria fac
 lia m̄bi z delectabilia
 dicitur memoria q̄
 galim. **is. p̄.**
 dicitur de ventri
 rōne. **ij. h.**
 dicitur faces su
 cur mortalit̄. **is. 3.**
 dicitur conuicia y

alphabetica

Q mala. 8. **B.**
Vendacij occasiones tres sunt scz cupi-
 ditas auaricia z timor. 8. **L.**
Vendaciu est triplex. iocolum. officio/
 sum z pnciosum. 8. **D.**
Mercatores iurates pximis dolose et
 mendacit tenent ad restitutōez. ij. **L.**
Frē. 7. D. Exemplū ibidem.
Mercatores qno emendo z vendendo
 die festiuo peccant mortalit. z quādo
 non. ij. **D.**
Mercatorz duodecim genera damnan-
 tur. 7. **D.**
Mercatores in statera peccant triplr.
 7. **P.**
Mercatores q ppe dilatōem tps cha-
 rius vendūt. vl q defectuosam rē scie-
 ter vendūt tenent restituere. 7. **D.**
Mercatores vel mechanici qui vendūt
 res que nisi ad malū vsum valēt qlit
 peccant. 7. **R.**
Mercatorz fraus z deceptio q fit ex p/
 positio sp est pccm mortale. i7. **F. B.**
Mortis pena an aliqd dirimat d pena
 p pccis. xx. **L.**
Mortales q occidēdi sunt p criminibz
 suis qualiter inducendi sunt ad peni-
 tentiam. xx. **F.**
Mortētes in agone dnt seipos z cogna-
 tos z pueros z oia tpaia deo sponte
 offerre. i7. **R.**
Mortētibz in agone occurrunt pecca-
 ta ppetrata. xij. **B.**
Mortētes q in agone pdūty sum rōnis
 qd sentienū sūt de illis. xij. **L.**
Mortētiū errores sunt multiplices.
 p. **D.**
Mortz memoria facit ptemnē oia tpa/
 lia mōi z delectabilia carnis. i7. **F.**
Mortis memoria qn est remediū cōtra
 gulam. i8. **P.**
Mulieres debent velare capita triplīci
 rōne. i3. **H.**
Mulieres facies suas depingētes pec-
 cant mortalit. i3. **J.**
Mulierū consortia vitanda sunt eis q

volūt caste viuere. xix. **D. Exemplum**
 ibidem.
Mundum amare est periculosum p/
 ter quattuor. xix. **L.**
Mortuus est xps de virgine. z hoc
 pncipalr ppter tria. xxi. **R.**
Mobiles z psidentes debēt ter-
 ram suam z subditos suos tueri. xi. **L.**
Mouem sunt peccata aliena. xi. **A.**
Mouitaturz psumptio quomodo sit pec-
 carum mortale. xij. aa.
Modeste debet quis libenter su-
 is superioribus propter tres cau-
 sas. iij. **S.**
Modeste est velle alicui malum. z hoc est
 valde puerum. iij. **D.**
Mopera misericordie spūalia nobiliora z
 vtiliora sunt corporalibus. xx. **H.**
Moperari mala cuz gaudio. z odire illos
 qui te in bonis informant z nauseaz
 habere audire bona z salutifera quā-
 do est mortale. xvi. **F. B.**
Mopa bona facere cum tedio quādo est
 mortale vel ventale. xvi. **F.**
Morare tenemur p inimicis nris. xx. **D.**
Moratio in quinqz pcellit ieiunium z ele-
 mosynam. xxi. **A.**
Moratio dñicalis omnes alias oratiōes
 pcellit. xxi. **B.**
Moratiōis dñicalis expositio. xxi. **L.**
Moratio sanctorum in celo semper exau-
 ditur. iij. **A.**
Moratus vestium incitans ad malam
 libidinem est peccatū mortale. x. **B.**
Moratus mulierū in crinibus z peplis
 reprehensibilis est. xij. **B. H.**
Moratum z pulchritudinē corporis de-
 bent cohibere illa qnqz. xij. **D.**
Mortificatiō per tria acquiritur
 xx. **H.**
Mortificatiōem habere debem⁹ in
 aduersis z in tribulatiōibus nostris.
 xx. **D.**
Mortētes tenentur sex suis filiis. iij. **L.**
Mortētes debent informare filios quo-
 modo se debeant habere ad pximos
B 4

Alphabetica

Presumptio nouitatis quomodo sit peccatum mortale. *ij. aa*

Puillanimitas quomodo sit mortale. *xy. E*

Queritur: an teneamur penitere de venialibus. et utrum confiteari: et an dimittantur sine mortalibus. *xy. P*

Queritur: an damnati uellent oēs hoīes damnari. *xij. Ik*

Queritur an quis possit odire deū an non. *ix. Ik*

Queritur an quis potest uiuere sine peccato mortali. *xy. D*

Quietem mentis quomodo impeditur diuinitate et quomodo inquietudo talis est peccatum mortale. *i. 7. D*

Raptores in tribus peiores scilicet diabolo. *vi. A*

Raptores uxoris quomodo peccati de rapinis. et quomodo non. *7. B*

Reliquiescitur quomodo sit adoranda. *i. X.*

Reliquias sanctorum furari uel emere symoniacum est. *7. E*

Res inuenta qualiter restituende sunt. *vij. L*

Res iniustas heredibus relinquētes quomodo puniantur. *5. A. Exemplum ibidem.*

Item. *7. pp. Exemplum ibidem*

Res iniustas et paruas furantes quando est mortale: et quando ueniale. *7. F*

Res paruas furantes qualiter oporteat restituere: tria exempla de hoc. *7. B*

Res quomodo furantur serui et ancille domini et male expendunt quomodo peccant. *7. J*

Res iniustas possidentes debent septem cogitare que instigant eos ad restitutionem. *vij. pp. Exemplum ibidem*

Res iniustas possidentes an statim teneant restituere. *7. qq*

Res iniuste restituende sunt heredibus et non debet cum eis ecclesias uel monasteria edificare: nec pauperibus erogare. *7. rr. Exemplum ibidem*

Res iniuste restituende sunt: alias peccatum non dimittitur. *25. Q.*

Rem raptam uel furatam emens quinque damna incurrit. *vii. S.*

Rerum iniustarum participatio est unum de nouem peccatis alienis. *xi. J.*

Restitutio quomodo debeat fieri per illum qui impediuit aliquem in consecutione muneris uel beneficii. *v. ff.*

Restitutio quomodo debeat fieri per illos qui male receperunt ab ecclesiasticis personis. *vij. rr.*

Restitutio etiam debet fieri de paruis rebus iniustis. Et hoc patet per tria exempla. *vij. B. Item. vij. rr.*

Restituere non tenet ille cui creditor sponte et libere dimisit. *vij. rr.*

Sacramenta sunt septem. et quinque sunt necessitatis et duo voluntatis. *xxij. A.*

Sacramentum calicis quomodo sit adorandum. *i. S.*

Sacerdotes habent nouem magna priuilegia pre ceteris hominibus mundi. *xxvij. A.*

Sacerdos existens in peccato mortali quando exercet actum aliquem sacris ordinibus annexum totiens peccat mortaliter. *xxvij. E.*

Sacerdos fornicarius est suspensus ipso iure ab officio. *28. F.*

Sacerdotes male expendentes primonium christi tenentur ad restitutionem. *28. FB*

Similiter et concubine sacerdotum tenentur restituere ea que sic per tali actu receperunt. *ibidem.*

Sacerdotes quare honorandi sunt. *iiij. U.*

Sacrilegium committunt qui furantur in loco sacro. *vij. E.*

Sacri orant per nos tripliciter de causa. *iiij. U.*

Sancti qualiter honorandi sunt. *i. I.*

Sanctos honorantes et diffinitive credentes que eis hoc uel illud contingat errant. *iiij. X. Item. iiij. X.*

Spem quadruplicem requirit deus a quolibet homine. *i. I.*

Satisfactio debet fieri per contrarium. et satisfactio completa in peccato mortali quomodo

Tabula

modo valet. **xxv. L. D.**
Spūs sancti dona sunt septē. **xxx. A.**
Spūs sanctus p donum scientie docet cognoscere deū p pīmū z seipz. **xxx. E.**
Item. **xxx. L.**
Suffragia facta p malos: vtz valeant defunctis. **xij. F.**
Superb: qualis p deo colit ornati cor poris. **i. G.**
Superb: ornar? incitas ad libidine est pccm mortale. **x. B.**
Supbia derestāda est ppter tria. **iz. A.**
Supbia est duplex: interior z exterior.
Interior hz quatuor spēs. **iz. B.**
Supb: se pferens alijs in estimatione sua. q̄ periculose peccat. **iz. C.**
Supb: habit? est culpabil' ppter q̄tuor iz. **E.** z duo exempla ibidem
Supbia capitis in crinib: z in pēplis ē reprehensibilis ppter ista. **iz. G. exē. ibid.**
Supbia cinguloz z soculariū est stulticia. **iz. H. L.**
Supb: ornar? nocet hoī deo z angelis z p pimis. **iz. D.**
Supbia occultat se sub triplci spē pturum. **iz. bb.**
Supbie remedia sunt sex. **iz. cc.**
Tempus pns est vtilit' expēden? dū. z quare. **iz. A.**
Tps obsuare in actib: hominū qn licet: z qn nō. **i. H.**
Tpalia nō pnt satiaē affectū hoīs z aie triplci rōne. **iz. B.**
Tpaliū affect? quib: modis? est pccm mortale. **z. A.**
Tpalia cū nimia tenacitate retinēs qliter peccat. **z. B.** Exēplū ibidem.
Item. **z. A.**
Tpalia z necessaria vite pntis debem? sperare a deo. **iz. H.**
Tepalib: reddem? deo rōem triplce: z. **H. z. iz. C.**
Tpalia plurib: hoib: sūt occasio q̄ mali z puerſi efficiunt. **iz. D. exē. ibides.**
Thelonea z vectigalia soluenda sunt. **7. A.**

Thelonea z pedagia exigens a clericis ipō facto excoīcatus est. **vii. A.**
Testis falsus tria magna mala pmittit **vii. A.**
Testis iniqui qno puniātur a deo qn: in pnti. **viii. A.** Exēplū ibidem
Trinītas i diuis mltiplr pbat. **z. B.**
Vestire nudos est multū meritū **riū. xx. E.**
Vestitū pcciositas est culpabilis ppter q̄tuor. **xij. E.** Exēplū ibides
Vestitū supfluitas attendit in trib: **xij. F.** Exēplū ibidem
Vestitū ornar? p̄t esse pccm mortale tri plci rōe. **xij. A.** Exēplū ibidē
Vides muliere ornata vel faciem pul chra duo bona ex h d: elicē. **xix. E.**
Visus z oculi diligēter sunt custodiēdi ppter tres causas. **xix. D.**
Virtuosi z virtutes qno ab amatorib: mundi irident. **xi. G.**
Vinctio extrema qbus cōferenda sit. et an possit iterari. **xvij. A.**
Vinctio extrema habet pncipaliter sex effectus. **xxvij. B.**
Vota stulta pmitteres q̄tr peccēt. **i. R.**
Votū qd sit. z q̄ tria reqruntur ad votum fiendum. **ij. L.**
Votū licitum semp obligat excepts qe tuoz casibus. **ij. D.**
In qbus votis ep̄i pnt dispensare z in qbus non. **ij. A.**
Vouēs vtrū statim tenetur votū adimplere. **ij. D.** Exēplum ibidem
Vouere q̄ possunt z qui nō. **ij. D.**
Vota nō pfoluentes q̄ graūter puniātur. **De hoc exēplū. ij. R.**
Visura q̄ sit peccatū z tra iusticiā. hoc probatur per tria. **vij. T.**
Visurari? peior est diabolo. in deo. iuda morte. inferno. insup oī pctōre. **vij. G.**
Visurarij publici q̄druplici pena plecati tur. z d: septura eoz. **7. X.** exēplū ibi
Visura in emēdo z vendendo pmittit isti homines. **vij. D.**
Visurarioz nouē genera enumerantur

Visum p̄mittit. **vij. D.**
Visurarioz re p̄cipu **vij. D.**

Celitur

q̄ vsuram ꝓmittunt. vii. **X.**

Qñ licet mutuuz recipere sub vsura. z quñ nō. vii. **aa.**

Qñ licet ab vsurario elemosynā vl' do/na recipere. z quādo nō. vii. **bb.**

Partus q̄ hz filiā vsurarij in vxorem quō p̄t dotē recipere z quō nō. vii. **cc.**

Creditor quō p̄t recipere solutōem debiti ab vsurario. z quō nō. vii. **dd.**

Vsurarius q̄bus modis cogit ad restitutiōem. vii. **ee.**

Vxor qualem dilectōem debet habere ad virum z ecōuerso. **xxix. f.**

Vxor quñ mortāl'r peccat furando viro suo. z quādo nō. **xix. h.**

Voluntas dei quo ad nos p̄ncipaliter ꝓsistit in tribus. **xxi. b.**

Rpn̄s est magister noster. z docet nos septem bona. **xxij. f.**

Xp̄m debemus ꝓeligere in do/minū nostrū ꝓpter q̄nq̄s. **22. b.**

Xp̄i incarnatio quō facta sit. z quare cōceptio ipsius attribuitur spiritui san/cto. **22. h. j.**

Xp̄s laborauit ꝓ nob̄ sex mōis. **xvi. b.**

Xp̄s tribus vicib' elurijt. z q̄lem abuzū habuit. **xviii. k.**

Volacriam committūt superbi z auari gulosi. **i. l.**

Vmagines possumus adorare sine ydolatria. **i. x.**

Ypocrisis detestanda est ꝓpter tria. et q̄ sunt tres sp̄s ypocrisis. **xiii. l.**

Ypocrisis octo modis ꝓmittitur. z quādo est peccatum mortale. **xiii. l.**

Contritur tabula

Sciendū q̄ tredecim sunt noīa ꝓceptozuz: q̄ habent in psalmo ceterisimo

Beati immaculati in via zc. qui ꝓ totū annū cantatur in ꝓmis. **E**t est excellēti/

or om̄ibus alijs psalmis. **E**t nō est ver/

sus in eo q̄n aliquod illoz noīm habeat

in eo. z in aliq̄bus versib' duo nomi/

na que significant ꝓ tredecim litteras in

illis dictōibus: melius me vsuit **U**nde

Precepta domini sunt eloquia dei. ap/

te voluntatem dei significātia. **E**quitas

qz ꝓm iusticiam facta sunt. **I**dem in

corde. in ore z in ope cōtinētia. **J**udicia

qz vniciq̄z ꝓ meritis debitam retribu/

tōem ꝓnūciant. **D**icitur iusticie. qz ni/

hil inordinati cōtinent. sed ita est vt di/

cunt. plena sunt veritate z beatos faci/

unt veraces. **I**ustificatiōes quia obser/

uata reos liberant. **I**nsup dicunt veri/

rates. nihil em̄ falsi ꝓtinent z veraces fa/

ciunt obseruatores suos. **D**icunt verba

dei. i. significatiōes dei ad hoīem. **D**i/

cunt etiam vie. qz obseruatores suos ꝓ/

ducunt ad celestia. **D**icitur sermones.

qz narrando instruūt fideles. **M**anda/

ta: quia facienda indicāt. licet em̄ sint q̄/

dam ꝓcepta negatiua ꝓhibitōis. tamē

om̄is ꝓhibitio includit in se affirmatio/

nē. **D**icunt mirabilia. quia insolita ꝓci/

piunt z incognita ꝓmittunt. insolita de/

co ꝓm modū loquēdi z ꝓm vetus testa/

mentum. **D**icunt testimonia. qz ꝓmis z

ꝓmissis admonent. **N**ā testificant ꝓ/

nam z gloriā. **I**nsup dicunt lex. qz ad

obseruatōem ritus obligant om̄es ho/

mines. **I**deo nemo excusatur nō obser/

uare ea. z per consequēs nemo excusat

a non sciendo ea. **U**nde sequitur vt scri/

bitur **S**athci. **xix. Si vis ad vitam in/**

gredi serua mandata zc.

Seo

Libro de capitulis de
one christofideliu

De decem
pns in gene

Scientia q̄ pcepta su
tunc diligendar ca lumm
uanda In ps. do dilect
sq̄ aurum respazion Et
cem causas C. Prima cau
cū obseruatores suos ar
Joh. xii. Hos amica
ris que pcepto vob. q̄
quia de eo seruire e regu
bonum cedit homine
uns regis celestis. sed
eterni L. c. vi. Amico
parans. sed ips est fide
Eade. Amico. p. r. rero
firera. fidel amicus de
est q̄ operatur alteri que
bona: hoc ppter illum q̄
uifider. q̄ nullum inuenit
quod de benedic. ex sua
ricordia e hoc p̄t uolun
tis noster. nihil indiget
necum nostrorum no in
et et sapienter faciunt
modo amorem amica
nauit. sed hoc fit in
ceptum. r. p. i. aucte.
Et q̄s amica e q̄ ang
seruatores pcepto de
ceptuam obseruatores

De decem preceptis in generali.

Liber discipuli De eruditione christifidelium Incipit.

De decem preceptis in generali.

Sis ad vitam ingredi. serua mandata dei Matthe. xix. In verbis positus ostendit christus cuiuslibet homini viam vite eterne. cum dicit Si vis ad vitam ingredi etc.

Sciendum quod precepta sunt pre omnibus in timore diligenda cum summa diligentia seruanda. Unde psalmus. Ideo dilexi mandata tua super aurum et topazion. Et hoc propter decem causas. Prima causa est. quia faciunt obseruatores suos amicos dei. Unde Iob. xiiij. Vos amici mei estis si feceritis que precipio vobis. Nec hoc est parum quia deo seruire est regnare. Quantum bonum cedit homini cum non solum sit seruus regis celestis. sed etiam amicus eterni. Eccl. vi. Amico fidelis nulla est comparatio. sed christus est fidelissimus amicus. Unde Aristoteles. primum. rhetorice. ostendit quod si uerum et fidelis amicus dicens Amicus est qui operatur alteri que putat sibi esse bona et hoc propter illum. Hodo hoc manifeste plenissime inuenitur in christo. qui nobis quotidie benefacit ex sua bonitate et misericordia et hoc propter nostrum bonum. quod bonis nostris nihil indiget. Unde psalmus. Bonorum nostrorum non indiges. Ideo discite et sapienter faciunt qui querunt quomodo amorem et amicitiam dei possunt acquirere. sed hoc fit in obseruatione preceptorum. ut patet in auctore Iob. per allegata. Sed quales amici et sanguines erunt obseruatores preceptorum dei. Respondeo quod precepta faciunt obseruatores attinentes esse

do quasi omni genere attinentie. Unde Matthe. xii. Quicumque fecerit uoluntatem patris mei qui in celis est. ipse meus frater et soror et mater est. Frater uel soror christi est quod coheres. Quasi mater christi est bona mulier que mandata obseruat. quod coronatur sicut mater christi. que regina celorum et terre est. Unde Luc. 8. Mater meam et fratres mei sunt qui uerbum dei audiunt et faciunt. Et secunda causa. quia homines ad hoc a deo facti sunt ut mandata eius custodiant. Unde optimus quod homines seculares et communes possunt facere in mundo isto secundum suum statum uidetur habere esse. Unde in puer. Nil melius quam attendere rei mandatum dei etc. quod hic est finis hominis. Unde Aristoteles. vi. topicorum. Finis in uocatur quod genus est optimum et cuius gratia sunt alia. Unde Eccl. vi. Time deum et mandata eius obserua. hoc est omnis homo. id est propter hoc siue ob hoc est omnis homo. Unde Bernardus. Si hoc est omnis homo sine hoc nihil est omnis homo. Nihil inquam in valore est homo sine obseruatione preceptorum. Non aliqua res fit ad aliquod opus et quoniam illud non consequitur. tunc fit illa res inutilis et destruitur. Sic homo qui factus est ut mandata seruet quoniam precepta dei seruari noluisset. destruitur morti dignus fuit. Unde iustissima fuit illa sententia. Gen. ij. Quicumque die comediderit ex eo. morte morietur. sic dicitur cuiuslibet hominis. Quicumque die preceptum aliquod transgredieris. morieris. Unde Bernardus. Dignus plane est morte qui tibi dominus ihesus refusat uiuere. Ex quo homo factus est ad hoc ut precepta dei impleat. tunc non potest meliorem thesaurum sibi in mundo isto thesaurizare quam mandata dei seruari. Eccl. 29. Pone thesaurum tuum in preceptis altissimi et perderit tibi magis quam aurum. Tercia causa que nos debet mouere est quod desunt ea multum et stricte seruari. Unde psalmus. Tu mandasti mandata tua custodire nimis. Prover. 7. Legem meam quasi pupillam oculi tui custodi. Pupilla diligenter seruat eo quod ledit de facili et ualde periculosum est. Facilius autem ledit lex dei quam pupilla. quod sola uoluntate. Ledit etiam periculosius. quod melius esset homini oculum erui.

A i

ceptis

in generali.

nus magis e q̄ mors. laborauerit em̄
 in p̄sentivita vt uiueret i eternū. **Unde.**
ps̄. Preciosa i p̄spectu dñi mors sc̄tōrū
ei⁹. Octaua cā ē q̄ nos debet moue/
re ad obfuaōem mādatorū. Q̄ mādā
ta dei s̄t leuia. s̄ p̄ p̄ma Job. v. Hec
ē charitas dei vt mādāta ei⁹ faciam⁹ z
mādāta eius ḡuita nō sunt. Vñ Aug⁹.
Mādāta dei alleuiāt suos opatores z
faciunt eos agiles sic p̄ne auē p̄nātā.
Hoc at̄ fit p̄ charitatē hoīs; quā h̄z
ad deū. Vñ amātī n̄h̄l ē difficile. Itē
sunt suauia. Vñ ps̄. Et dulciora sup
mel z fauum. Math. xi. Fugum enim
meum suauē est. z onus meuz leuē. Itē
sunt sc̄tā. q̄ n̄h̄l iniquum continēt. nec
repudiari dignum. Roma. 7 Lex qui
dē sc̄tā. z mādātum sc̄m̄ z iustum z bo
num. Ex h̄is p̄z q̄ nulli melius ē i h̄a c
vita q̄ hominī qui deo fuit z virtuosaz
vita ducat. Vñ Aristol. 9. ethicozuz
Virtuositas beatissima est vita. Vñ
etiā Grego. in moralibus. Absit q̄ tan
ta sit delectatio in vitijs quāta in virtuti
bus. Vñ etiā Chrysolto. sup Joan
nem Sicut malicia etiā ante gehennā
eos qui h̄ic ea partiap̄āt cruciari p̄sue
uit. ita virtus etiā ante regnum eos q̄
cā h̄ic operatur preparat voluptati: cū
spe optima z delectatione perpetua vi
uere faciēs. P̄ona cā est q̄ obseruato
ribz suis multiplices b̄ndictōes cōferūt
q̄ d̄s eis pmisit vt habet Deutero. 28.
Si audieris voces dñi dei tui vt faciās
sc̄zope atq̄z custodias sc̄z mēte oīa man
dāta eius. faciet te dominus deus tu⁹
excelliorē cunctis gētibz q̄ versantur i
terra. Veniētq̄z sup te vniuersē b̄ndicti
ones iste. z app̄hēdēt te id ē circū dabūt
te vñdīq̄z. Si tamen p̄cepta ei⁹ audi
eris. benedictus tu in ciuitate. id est in
ecclesia p̄sentī. z benedictus in agro.
id est exercitio laboris Benedictus fru
ctus ventris tui. id est cogitationes: Et
fructus terre tue. id est exercitium corpo
ris. fructusq̄z iumentozum tuozū. id est

quinq̄ sensuū: **Benedicta horrea tua**
 id est virtutum custodia. **Benedicere re**
 liquite tue: id est bonay voluntas quere
 manet post opera tua. **Benedict⁹ eris**
 ingrediens. id est in eccliam p̄sentēz p̄
 fidem. z egrediens de p̄sentivita **Da**
bit dominus inimicos tuos. id est de
mones qui consurgunt aduersuz te. cor
ruentes in conspectu tuo. Abundare te
faciet dominus omnibus bonis: si ta
men audieris mandata domini dei tui
z custodieris ea z feceris: ac non declina
ueris ab eis nec ad dexteraz nec ad sinī
stram. nec secutus fueris deos alienos.
Decima causa est. quia obfuaatores
 suos a multiplicibus maledictionibus
 p̄seruant. quas deus transgrediētibz
 minatur. **Unde Deute. xxvii. Quod**
 si audire nolueris vocem domini dei tui
 vt custodias et faciās omnia mandata
 eius que ego p̄cipio tibi: venient sup
 te omnes maledictiones iste z app̄hēn
 dent te. **Maledictus eris in ciuitate. id**
est in ecclesia p̄sentī. Maledictus in
agro. id est in exercitio laboris. Dale
dictus fructus ventris tui. id est cogita
tiones Et fructus terre tue. id est exerci
tium corporis. Maledictus eris i gre
diens in hanc vitam. Et egrediēs sup
ple de hac vita. Dicitur domin⁹ super
te famem z esuriem propter adinuentio
nes tuas pessimas in quibus reliquisti
deum. Percutiat te dominus egestate
febze. ardore. z frigore Tradet te domi
nus corruentem ante hostes tuos Sit
q̄z cadauer tuuz in escam cunctis vola
tilibus celīz bestijs terre. id est demoni
bus. Et non sit qui abigat. Et venient
super te omnes maledictiones iste. z p̄
sequentes app̄hēndent te donec intel
reas: qui non audisti vocem dñi dei tui
nec seruaisti mandata eius. Hoc idem
probat ps̄. cum dicit. Maledicti q̄ dei
clinant a mandat⁹ tuis. B. Ne
aut̄ obliuiscamur p̄cepta dei. idō s̄t no
bis scripta in triplici parte corporis. vi

De decem preceptis

delicet in manibus. propter decem digi-
tos manuum In pedibus: propter decem articu-
los pedum. Et in ipsis sensibus. propter quinque
sensus exteriores. et quinque interiores.
Ideo autem scripta sunt in predictis tribus
partibus ad designandum quod precepta diuina
dunt regulare in nobis manuum operationum:
ne in operibus nostris diuina precepta fa-
ciamus. Dirigere gressus affectus ne pre-
cepta diuina transgrediamur. Et mode-
rare sensus et motus uersatibus: ut in omni
conuersatione exemplum nostre sanctitatis pre-
tendamus. Et nota quod decem precepta fuerunt
data moysi in duabus tabulis septadigito
dei. **E**t in prima tabula fuerunt
tria prima precepta per que homo ordiatur
in deum. In secunda alia septem precepta
per que homo ordinatur ad proximum Et
ista omnia precepta et eorum impletio salutem
fera originaliter emanant a radice chari-
tatis tanquam a fontali principio. Et
in ipsa ultimitate ordinantur tanquam in fi-
nem et terminum completiuum. Unde apostolus
Roma. iij. Plenitudo legis est dilectio:
quod sic patet. Nam precepta premetabule ema-
nant a dilectione dei. et ostendunt nobis quomodo
nos habere debemus ad deum. Et primo
corde. quia credere in unum deum
debemus. et hoc tangitur in primo pre-
cepto. Non adorabis deos alienos. Se-
cundo quomodo ore et hoc in secundo prece-
pto. Non assumes nomen. etc. Tercio
quomodo in opere: et hoc in tercio Sab-
bata sanctifices. Sed alia septem ema-
nant a dilectione proximi: et per illa septem
precepta secunde tabule homo ordinatur ad
proximum: et hoc duobus modis. Pri-
mo quidem in beneficiatiua bene que
homo potest proximo faciat vel impen-
dat. Et sic est preceptum quartum. Non
ora patrem et matrem. In quo precepto
secundum Augustinum implicat omnes acci-
dentiuolentie proximo impendendos.
Secundo in innocentia ut nihil iniuste sibi
inferat: nec in aliquo sibi noceat. Pro-
ximo autem preceptum inferri triplex nocumen-

tu: puta cordis: oris: et operis. Ope autem
nocet quis primo. Primo quod dicitur in psal-
mo propria: et hoc prohibet quintum preceptum
Non occides: Secundo in persona conuicta
et hoc prohibet sextum preceptum. Non mecha-
beris. Tercio in exteriori suba: et hoc pro-
hibet septimum preceptum. Non furtum facies
Nocentem autem oris prohibet octauum
preceptum. Non dices falsum testimoni-
um: ubi secundum Augustinum: implicite prohi-
betur omne nocentem oris respectu pro-
ximi. Tercium nocentem est cordis ut
quando quis cogitat mala contra proximum
et hoc prohibet in nono. Non concupisces
rem proximi tui Et in decimo. Non con-
cupisces uxorem proximi tui.

De primo precepto

Primum preceptum Non adora-
bis deos alienos Quod quidem
preceptum christus expovit **Matth. 4.**
**Domine deum tuum adorabis: et illi soli ser-
ues** In quo deorum pluralitas excludit
et unus solus uerus deus colendus ostendi-
tur Quod tamen expressum patet **Deutero:**
**vi. ubi dicitur Audi israel dominus deus tuus:
deus unus est** **S**ciendum autem
quod primum preceptum tangit fidem: quia
fides est fundamentum omnis boni: un-
de **Apostolus** Fundamentum aliud nemo
potest ponere preter illud quod positum
est: id est fides christi Unde **Augustinus**
Fides est bonorum omnium fundamentum
Fides est humane salutis initium: sine
hac nemo potest ad filiorum dei numerum pro-
uenire Hoc etiam patet per **Bernardum**
qui dicit Nemo liberatur a damnatione
que facta est per Adam nisi per fidem do-
mini nostri iesu christi. Unde **Apostolus** ad
Hebr. xi. Impossibile est sine fide place-
re deo. Unde **Bernardus** de partibus
veteris testamenti dicit Multi ante sal-
uatoris aduentum deum omnipotentem
timentes: et diligentes sue salutem grati-
simam permissorem: credentes in permissi-

concordantia perantes certissimam
preceptum dicitur expectare
sunt. Et per se non Augustinus
ad deum est fide integra
videtur. Non adorab de
Cetera quod sciendum quod h
a multipliciter dominus
misericordia. Et
vult per eum hoc uult
baptismi. qui continet
nationis. Unde Job
natus fuerit et aqua et
potest intrare in regnu
is. Qui crediderit et
saluus erit. Qui uero
denegauerit. Sciendum
credidit quod contra fide
saluus est. Unde h
solus ipse uultum
manum. alij h
meris. Quod de pu-
erum uultum qui de
nostrum sunt equales:
sic. Ex ratio uultum qui
beni culpam originab
lem. tam in deorum
sunt capitulum de
rosum de deum
dum. id est h
non per am. sicut. id
lem. Et si quis querit
et infidelium uultum
pignori. Respondet
sola. sicut. non licet.
omnes dilectionis per
dem filio per pare
Concordat etiam
men et si quis in artic
in deum per
laret. Et
salam opinionem de
lis inueniunt. vel
sacramentis vel de
les hereticis. muni-
mura opus de hereticis.
nuncupantur quia loqu

one fideles. sperantes certissimū redem-
 ptorem i hac fidez expectatione saluati
 sunt. Ergo scdm Augustinū. De 2° vn^o
 adorandus est fide integra z non ficta.
 vnde dicit. Non adorab deos alienos
Circa quod sciendū q hoc preceptū
 a multiplicibz hominibz multiplicif
 trāsgredit. **E** **P**rimi q trāsgredi
 untur pceptum hoc sunt infideles non
 baptisati. qui continue sunt in statu dā
 nationis. **U**nde **Joh. iij.** Nisi quis re-
 natus fuerit ex aqua z spiritu sancto. nō
 potest intrare in regnū dei. **E**t **Marci**
16. Qui crediderit z baptisatus fuerit
 saluus erit. Qui vero non crediderit. cō-
 demnabitur. **S**ciendū q hoc firmiter
 credēdū ēq extra fidē catholicā nullus
 saluaf. **H** 2° figurā hēm^o i archa **Noe.** i
 q solūmō tpe diluuij octo hoies in vita
 manserunt. alij Noibus extra archā sub-
 mersis. **Q**uerit de pueris iudeorum z
 christianorum qui decedūt sine baptis-
 moytrum sint equales. **R**espōdetur q
 sic. **E**t ratio huius quia solūmodo ha-
 bent culpam originale z nullā actua-
 lem. tam iudeorum q christianorum q
 sine baptismo decedunt ad limbū pue-
 rorum descendunt z ibi habebūt penaz
 damni. id est puationem visionis dei. z
 non penam sensus. id est penam sensibi-
 lem. **I**tem querit vtrū pueri iudeorū
 z infideliz inuitis parentibus sint ba-
 ptizandi. **R**espondeo scdm **Thomā**
 scda scde. q. x. non licet. **S**z quādo ad
 annos discretōis peruēiūt. possunt fū-
 dem suscipere parētibz etiam inuitis
Concordat etiam **G**uil. **S**cienduz ta-
 men q si quis in articulo mortis puerū
 iudeorū baptizaret. statim ad celū euo-
 laret. **S** **S**cdi sunt heretici. qui
 falsam opinionē de fidez de eius articu-
 lis inueniunt. vel sequuntur. vel etiā d
 sacramentis vel de sacra scptura. **E**t ta-
 les heretici excōmunicati sunt. vt habe-
 tur extra de hereticis. **S**igna aut here-
 ticorum sunt quia loquunt contra pote-

statem platorum ecclesie. quam christ^o
 eis cōtulit dicens eis in apostol suis. vt
 habetur **Matth. 18.** Quodcūqz liga-
 ueris sup terrā. erit ligatum z in celis. z
 quodcūqz solueris sup terrā zē **S**ed
 tales heretici excōmunicatōes z sentētī-
 as prelatorum paruipendunt z contenz
 nunt **I**tem loquuntur quandoqz ptra
 sacramētum matrimoni. **I**tes ptra ba-
 ptismum. penitentiam. z pfectionem. d
 quibus modicum curant. **I**tem paruī
 pendunt ordinatiōem sancte ecclē dei i
 ieiunijs. in festiuitatibus. z sic de alijs.
 z tales non sunt fouendi. quia ipsi cum
 fautoribus sunt omnes excōmunicatī
 vt patet extra de hereticis **E**xcōmuni-
 camus. **T**ercij qui dubitant de fide
 z tales solent dicere. si sic ē vt scptura dē
 cit z tides catholica tenet magnum qd
 est z non em contradicunt simplicif scri-
 pture z fidei. sed tamen non firmiter cre-
 dunt. z tales si sic decedunt. damnabū-
 tur. quia fides christiana debet esse for-
 tis in homine. vt si etiam angelus d ce-
 lo descenderet z aliam fidem pdicaret. si
 bi credēdum non esset. vt patet p **A**po-
 stolum ad **Gal. p.** **S**ed hoc non est in-
 telligendum de his qui temptantur cū
 amaritudine cordis de fide. tales resiste-
 re debent. **Q**uia scdm **Gregoriū** in pa-
 storali. **H**umanū est in corde temptati-
 onem perpeti. demoniacū vero est in tē-
 tationis certamine superari. **S**ciendū
 q sacramētum confirmatōis dat in frō-
 te. vt quilibet christianus libere audiat
 nomen christi confiteri. etiam si propte-
 rea mori deberet maxime ppter ista que
 sunt de necessitate fidei. **U**nde ad **Ro-**
ma. x. **C**orde creditur ad iusticiam. ore
 aut confessio fit ad salutum. **E**rgo quē
 fidem obseruare volunt solum in cor-
 de. z ore non audent confiteri. tales sine
 dubio p hanc occultatōez fidei dānant
S **Q**uarti sūt q articulos fidei
 addiscere negligunt cū possint z debeāt
 eos scire. **Q**uilibet em christianus cūz

E De primo

ad annos discretionis peruenerit. tene-
tur discere scire symbolū ap' loz nisi eēt
impossibilitas ingenij sic q' nullo modo
addiscere possit. Ergo qui articulos fi-
dei friuolez ex cōtēptu addiscere nolle
cum addiscere possit. mortaliter pecca-
ret. z tali non ē ministrandū sacramētū
eucharistie donec addiscat. Unde ad
remouendum impedimentuz predictuz
statuerunt iura q' tenent docere patri-
ni filios suos spūales symbolū z oratō/
nem dñicam si parentes in hoc negligē-
tes sunt. vt patet p' decretuz Augu. qd
ponit de p'secra. dist. 4. **Q**uinti sūt q'
fidem p'sumptuose scitari volūt z nihil
credere nisi qd possit eis ratōe liquida
demonstrari q' plerūq' in errore labunt
z tales mortalit' peccant z meritū fidei p-
dunt. Quia fm Grego. Fides non ha-
bet meritū vbi hūana ratio p'bet experi-
mentū. **U**nd' hanc p'sumptuosam p-
scrutatōem dehortat' Sapiēs Eccl. 3.
Altiora te ne q'sieris. z fortiora te ne scru-
tar' fueris. Quia q' scrutator est maiesta-
tis opprimit a gloria. Bernard'. Fide
p'sumptuose scrutari temeritas ē. Cre-
dere pietas ē. Noscere vero vita eterna
ē. Impossibile ē em̄ fidem p' rōem p'scu-
rari. Unde Grego. in omel. q'daz. Fi-
des est earum rerum que apparere non
possunt. q' ergo apparēt. fidē non habēt
sed agnitōem. **S**exti sūt q' inspectio-
nes sortilegas faciunt z diuinatōib' in-
tendunt. Ut aut' appareat qñ act' diui-
natōis sit mortale vl' veniale peccatum
Tūc sciendū scdm Henricū de firma-
ria. q' actū diuinatōis z sortilegij quis
potest exercere Primo modo credens p'
illū actū realit' asseq' quod intēdit. puta
alicui' amorē. vl' furti reuelatōez. vl' fu-
turi euētus p'cognitōem. Sicut q's cuz
q' contrahere debeat. z sic mortalit' pec-
cat z ē grauissimū p'ccm. Secdo licz nō
credat p' actum illū realit' asseq' qd intē-
dit. tamē vult curiosē experiri vtz aliqd
efficacie sit in tali actū an non. z hoc ite-

rum est mortale licet non ita graue sit si-
cut ē primum. Et ratio est. quia talis ē
dubi' z fluctuans infide catholica post
q's contra veritatem z firmitatem fidei
catholice p'ponit experiri talia que scit
et scire debet per fidem catholicam esse
reprobata. **T**ercio mō si ex sola
leuitate vl' simplicitate h' exerceat. nihil
tamen credens in hoc esse virtutis z ef-
ficacie. nec etiam experiri intendit an in
hoc efficacia aliqua existat sed solum ex
leuitate z simplicitate hoc facit. hoc so-
lum videtur veniale peccatum maxime
quantum ad laicos. Sed quantum ad
clericos qui tenentur scire hoc in iure ē
p'hibitum. semper est peccatum morta-
le. cum per hoc iura decernant eos pan-
num de communione priuandos. quod
solum indicitur pro mortali p'ccō. **S**e-
ptimi sunt qui tempus z dies egyptia-
cos obseruant. Sciendum tamen ē. q'
si certum tempus obseruetur in his ac-
tibus qui dependent a causa naturali.
puta ab influentia celesti. sicut porōnis
sumptio in medicinalibus. agrorum se-
minatio. arborum plantatio. z sic d' ali-
is. hoc non est idolatrie. sed sagacitatis
z prudentie. z hoc nullum peccatum ē.
Sed si obseruentur hec in alijs acti-
bus qui solum dependent ab hominis
libero arbitrio puta mercatio. vxoris tra-
ductio. herbarum collectio. z sic de con-
similibus. quia in talibus obseruare tē-
pus z dies egyptiacos est p'ccm mor-
tale. Unde dicitur in decretis. xxvi. q.
v. Non licet christiano elementa colere
nec lune nec stellarum cursum obserua-
re in coniugijs sociandis. nec in herbis
colligendis. nec incantationes licet at-
tendere. Ergo reprehensibiliter peccāt
qui in nocte natiuitatis Christi z Joā-
nis baptiste suas incantationes faciūt.
Sciendum quoq' quando necesse ē
aliquē xpianū ire vl' aliqd opus inchoa-
re p'mo signo crucis dz se munire z dñi-
cam orōnem z symbolum dicere. z sic d'

de obsequio confidere q' sibi
turi in quantum ad salu-
tine. Hic dicitur. dicit. O
bona quia licet p'na die
remouet quare facta de u-
has coleret qua die creat
etiam aliquod in hoc Jo-
nathā q' obseruare dicit
alios plures dies die eg-
gyptiacas. Non obseru-
cos. **Q**uamvis
tunt z fuerunt. Contra
ti. q'c. Non augurati-
tis forma. Sciendum
necum est multiplex ca-
p' obsequio. sicut f'
formis frequent' q' sit
nec. quia facit m'ra fo-
rma tal' v'p'olitiō. Ut
sū z anima. Jura in in-
finitas diuersa accidunt
morum z bonorum vari-
z forma. nam alia vider
ha colerit. z sic de alijs.
cogitauerunt am timore
doci' quali sunt in ang-
lig in p'lectio gladii.
ferarum z canum. z q'
to ad inuim. **S**ed
nia scdm Grego. li. 8.
plenius dicitur vel in
duo omnes experimento
quia dicitur apparēt in
modis. sicut qualibet
contingit forma ex p'p-
tationibus z occupatio-
lomon. Multas curas se
Hoc apparēt in nobis
quicquid attente cogit
hoc occurrit cōter in fo-
to contingit forma z
quando a demonibus
visiones imaginariē in
plures dicuntur. **S**
Quibus errare fecerunt
construere. Und' Carth

precepto

dei adiutorio confidere q̄ sibi p̄ sperabi
tur in his quantum ad salutem suam p̄
tinet. **Uñ Augu⁹.** dicit. Omnis dies
bona est. quia sicut p̄mā diem. sic sc̄daz
z terciā z quartā fecit deus. Ergo n̄/
lus obseruet qua die exeat de domo v̄/
opus aliquod inchoet **In cōtrariū faci**
unt illi q̄ obseruant diem innocentum z
alios plures dies esse egyptiacos. Uñ
Augu⁹. Non obseruetis dies egyptia
cos **I Octau⁹ s̄z q̄ somnia aduer**
tunt z fuant. Contra quod dicit Leui
xi. xix. Non augurabimini. nec obserue
tis somnia. Sciendum tamen q̄ som
niorum est multiplex causa **Prima** ē dis
positio corporis. sicut homines frigidi
somniaant frequent q̄ sint in glacie v̄ in
niue. quia fantasmata formant̄ confor
mia tali dispositioni. **Unde Augu⁹ de**
spū z anima. Juxta infirmitatuz diuer
sitates diuersa accidunt somnia **Et fm**
morum z humorum varietatē. variant̄
z somnia. nam alia vident sanguinei. a
lia colerici. z sic de alijs. Hoc possum⁹
cognoscere. nam timorosis apparet quā
doq̄ quasi sint in angustijs constituti.
sz in p̄secutiōe gladij. vel in deuoratiōe
ferarum z canum. z quod cadant ab al
to ad imum. Secūdo contingunt som
nia sc̄dm Gregoz. li. 8. morali. ca. 7. ex
plenitu dine ventz vel inanitate **Et hec**
duo omnes experimento cognoscimus
quia esurenti apparet. in somno q̄si co
medat. z sitienti quasi bibat. Tercio
contingūt somnia ex precedētibus cogi
tationibus z occupationib⁹. Uñ Sa
lomon Multas curas sequunt̄ somnia
Hoc apparet in nobis ip̄is manifeste. qz
quicquid attente cogitamus vigilādo.
hoc occurrit cōiter in somnis. Quarto
contingunt somnia a demonibus vt
quando a demonibus immittunt̄ aliq̄
visiones imaginariē in dormiendo. z sic
plures decipiuntur. Unde Eccl. xxxij
Multos errare fecerunt somnia z illusi
ones vane. Uñ Latho. Somnia ne

ures nam fallunt somnia plures. **Exē**
plum de illo diuite cui somniauit q̄ diū
deberet viuere z sic multas diuitias cō
gregauit. z postmodum in breui defun
ctus est dicens. Vanitas somniorum
qualiter decepisti me. Quinto cōtin
gunt somnia z visiones cum deus per se
vel p̄ ministerium angelorum immittit
alicui imaginarias visiones ad aliq̄ fu
tura designanda. vt p̄z de Joseph spō
so Marie. cui apparuit angelus i som
nijs dicens Tolle puerum z matrē ei⁹ z
fuge in egyptum. Sed hoc raro cōtin
git nisi valde bonis z perfectis. Sed il
la somnia a demōib⁹ p̄tingūt mltis vt
cōit̄ Uñ Bre. viij. mox. Nimitz cū som
nia tot rez q̄litatib⁹ alternent tanto eis
credi difficilius debet. quanto z ex q̄ im
pulsu veniant facilius nō eleuet. Non
sunt qui ad phitonissas accedūt. z q̄
dam occulta ab eis requirunt. vt furta.
z sic de alijs. quod stricte phibitum est:
vt p̄z. xxvi. q. vij. Non obseruetz. Uñ
dicitur. qui talibus credunt. aut ad in
terrogandum eas eaz domus introcāt
aut eas ad domos p̄rias ducunt. sc̄iāt
se fidem catholicam z baptismū p̄reua
ricasse. z paganam z apostatā. z dei ini
micū z irā dei in p̄petuū grauit̄ meruis
se. Sciendū q̄ oēs q̄ tales phitonissas
accedūt toties mortalit̄ peccāt. qz nō li
cet p̄silū a diabolo inq̄rere. qz inimicus
mortal̄ ē oīm n̄m. z sp̄ hz malā volūta
tē s̄ nos quō nos impediāt a salute n̄ra
Insup nec eis credendū. qz diabol⁹ q̄ p̄
eas loquit̄ fm dictū xp̄i in euāgelio. vt
habet̄ Joh. 8. Nēdax ēz pat̄ eius sz
mēdaci. Et p̄ hoc nitit̄ quandoq̄z inno
cētes infamare eo q̄ sunt sibi maḡ con
trarij. Unde exemplū. Quidam co
mes in vna ciuitate sui dominij habuic
talē phitonissam q̄ occultaz secreta ma
nifestabat. Ad quam accessit tentans
eam. z quesuit ab ea de duobus equis
quos dicebat sibi esse furatos. z ip̄a in
dicebat ei. z quo venisset. Et ille d̄

De primo

grandementita es et illos de quibus dicitur
innocenter in culpas. quia equos meos
ambos adhuc in stabulo meo habeo
Decimi sunt qui per feruz candens
vel per aquam bullientem vel duellum te-
tant deum. quod est grauitus phibituz
Tum quia ibi expectat aliquis miracu-
losus effectus a deo. tum quia ordinan-
tur ad iudicandū occulta. que diuino iu-
dicio referuntur. tum quia etiam huiusmo-
di iudicium non est auctoritate diuina san-
ctum sed phibitum. vt patz Deutero.
sextor **M**atthi. 4. vbi dicitur. Non te-
prabis dñm deum tuum. Ergo talib?
sic deum temptantibus nec est dandū
auxilium vel consiliū ad talia exercēda.
Sed omnibus viribus retrahendi sūt
a talibus. quia si sic moriantur. eternaliter
damnabunt. **I**k **U**ndecimi
sunt qui peccata sua constellationibus et i-
fluentijs planetarū ascribunt. et sunt ta-
les qui dicunt fatum esse. **C**ontra quod dicit
Gregorius. Absit inquit a fidelibus quod
esse fatum aliquid dicant. vitaz em ho-
minum solus conditor qui hanc creauit
animam administrat. Fatum in vulgari dicitur
das ist mir beschert Ego aut addo. das
beschert in yñ das verlin louffat mite in
ander. Si vnus non furaret non suspen-
deretur. **E**t **C**hryso. sup **M**atthe. ar-
guit et improbat tales qui dicunt quod suavi-
tia habeant a constellationibus dicens.
Si aliquis adultē aut homicida fieret
per stellam magna esset iniq̄tas stellarum
Dicitur autē illius qui creauit stellas. **N**ā
cum p̄sciū futurozum deus sit. ex quo
ranta iniq̄tas futura esset ex stellis si no-
luit emēdare non est bonus. Si autē vo-
luit et non potuit. non ē omnipotens. que
omnia sunt contra fidem christianā. cū
deus sit summe bonus. **U**ñ ps. Con-
fitemini domino quoniam bonus. **U**ñ
Aristoteles. xi. meth. Deus est optimū
bonū et sempiternū. **I**te quia ops. **U**ñ
ps. Omnia quecumque voluit dñs fecit i
celo et in terra. **U**ñ dicimus in simbolo

Credo in vnum deū patrem omnipote-
tem factorem celi et terre. Ergo grauitus
peccant qui tenent fatum. dicēdo quan-
do homo male moritur siue suspēdatur
siue cōburatur. tunc tales dicunt quod sic
oportuit fieri. quia deus sic voluit et ordi-
nauit. et ad hoc natus est quod talia facere et
taliam pati debuit. Hoc est contra honorē
dei loqui. quia deus qui ē summe bonus
non vult nisi bonum. **U**ñ **A**p̄ls primo
Theossal. 4. Hec ē volūtas dei. sancti-
ficatio vestra. Ergo ascribi debet malu-
tie p̄cipius hominis et non diuine or-
dinationi. licet scdm Augustinuz. **N**o-
stra animalis sensualitas per constella-
tiones plus inclinatur ad vnum vitium et
vna constellatione quā in alia. **E**t etiā in-
telligitur sic de virtutibus vt pote sub ve-
nere natus ad luxuriam. **N**at⁹ sub mar-
te ad bellum. **N**atus sub hygine ad casti-
tatē. et sic de alijs. **T**amē ista inclinatio
manet sub potestate ipsius rationis hu-
mane. **U**ñ **B**en. iij. dixit d̄s ad **L**ayn-
tratum volētes occidere fratrem suū **S**ub-
tus te erit appetitus tuus. et tu domia-
beris illius. **U**ñ **U**ñ **A**ug⁹. **O**m-
ne peccm est a deo voluntarium. quod si vo-
luntarium non ē. peccm non est. **U**ñ
Seneca. **D**imitte excusationem. nemo
peccat inuitus. Ergo illa inclinatio siue
ille constellatōes non ponunt necessita-
tem peccandi **L** **D**uodecimi sūt
qui augurium obseruant. quod augurium
attēditur in gestu et cantu et iuolatu au-
um. **V**erbi gratia. **C**um gallina cātat
et canis latrat. et corui supra domum se-
ponunt. et cuculus gurgue clamat. que
omnia vana et superstitiosa sunt. **E**xem-
plum legitur quod quedam mulier egrotā
uit vsq̄ ad mortem. et dixit ei filia sua.
Dat mitte per sacerdote vt confitearis
peccata tua. **C**ui mat. ad quid si mō sum
infirma cras aut postcras ero sana. **F**u-
lia **P**rovidēs eam sp̄ deteriorari adduxit
plures vicinas vt eā similit monerent.
ad hunc finem cōsecrata. nec etiā ex cō-

*Quid dicitur de
Ergo mouere ante dū
et vultu cetero. cuculum
quod dicitur et tunc dicitur
mō. **E**t tunc dicitur filia
dicitur. **E**t tunc dicitur
et ad conueniens querit
confert. **I**ta solum dicit
Zem. licet dicit offerit
am quoniam iterum si cre
Et illa respondit que
te p̄l iuolatu post pau
dicitur sunt qui nigr
quod sit p̄ mortuos si
gronantia non est ap
mines vltura. ergo de
gnur. **E** **C**
plures homines plures
mōtiones attēditur. **P**
et quando agnoscens i
et sic dicitur. quasi
positus est sic in egressi
dicitur. quod ē cre
aliqui dicunt quod amma
re non habebit requi
fuerit. **E** **C** **F**em al
rimus pulvis sit amia
aliqui dicunt quod quoniam
est a corpore. tunc p̄
bit cum beata garrus
ar dicitur. **D**icitur autē
dicitur dicitur est
ronem. **U**ñ deo p̄
dicunt in bono dicitur.
fem dicitur. **E** **S**im
bonis p̄tēat iuolatu
dicitur ad cōm. **E**
erit t̄ boni. imachac
garrus. **E** **F**em d
bas de lero anime
rio. et sic rōm habe
ferit. t̄ r̄ r̄ r̄ r̄ r̄
aliquid cepit labo
inter q̄ peccatus s̄
manet iugare et labo
bamus vich diu lab*

Quibus illa. Quid dicitis vel timetis & Ego non moriar ante duodecim annos quia audiui cantare cuculum in die. **Matth. 23.** Non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. **Item** aliquid exerceat superstitionem cum acu cum qua cadaver mortuorum consutum est. **Quarta** decima sunt que circa sortes et circa varia inspectorem psalmodum, euangeliorum et aliarum scripturarum futura pronosticare volunt. **Item** que ponunt cumulum salis et cedula scriptas vel non scriptas in oculis cultis positas. et considerare volunt quequam accipiat. **Vel** ex festuca in equalibus prepositis que maiorem vel minorem accipiat. **Vel** ex taxillo periectione in libro que nominatur liber sortium. vel etiam considerando in taxillo que plura puncta preceperit. vel etiam dum considerat que in aperitio libri occurrat. et sic de alijs. **Quarta** decima sunt que in puerperio et cum mulieribus pregnantibus et parientibus superstitiones exercent. **Verbi gratia** Sicut que mulierem difficultate habentem in pariendo circumcingunt angulo viri ut eo levius pariat. **Item** dicunt mulieres que in partu vel in puerperio moriuntur. non posse videre claram faciem dei. sed per velamen. **Et** dicunt que mulieribus nocet cum in partu periclitantur. quod est falsum. nisi eent culpabiles que abortum parerent. **Pueri** enim sic in utero morienti nocet. quia nunquam videbit faciem dei. **Item** que mulieres faciunt steriles quia tot homicidiorum rei esse videntur quot preceptus conantur impedire. **Et** que occidunt pueros in utero matris scient. **Sicut** ille meretrices que gerunt se per virginibus cum impregnate fuerint. et sic fetus in utero occidunt. **Ne** illis et illis antiquis verulis que talibus dant auxilium et consilium ad occidendum tales pueros in utero matris. quod est maximum peccatum. quia exuperat homicidium cum iuscunquam proximi baptizati. **Et** ratio est quia in puero isto occiditur anima cum corpore. **Sed** in homine baptizato occidit

pc̄o reputant. cuius oppositum tamen est verum. **Quia** anime non exhibentur purgatorio ante plenariam purgationem ostendit **Matth. 23.** Non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. **Item** aliquid exerceat superstitionem cum acu cum qua cadaver mortuorum consutum est. **Quarta** decima sunt que circa sortes et circa varia inspectorem psalmodum, euangeliorum et aliarum scripturarum futura pronosticare volunt. **Item** que ponunt cumulum salis et cedula scriptas vel non scriptas in oculis cultis positas. et considerare volunt quequam accipiat. **Vel** ex festuca in equalibus prepositis que maiorem vel minorem accipiat. **Vel** ex taxillo periectione in libro que nominatur liber sortium. vel etiam considerando in taxillo que plura puncta preceperit. vel etiam dum considerat que in aperitio libri occurrat. et sic de alijs. **Quarta** decima sunt que in puerperio et cum mulieribus pregnantibus et parientibus superstitiones exercent. **Verbi gratia** Sicut que mulierem difficultate habentem in pariendo circumcingunt angulo viri ut eo levius pariat. **Item** dicunt mulieres que in partu vel in puerperio moriuntur. non posse videre claram faciem dei. sed per velamen. **Et** dicunt que mulieribus nocet cum in partu periclitantur. quod est falsum. nisi eent culpabiles que abortum parerent. **Pueri** enim sic in utero morienti nocet. quia nunquam videbit faciem dei. **Item** que mulieres faciunt steriles quia tot homicidiorum rei esse videntur quot preceptus conantur impedire. **Et** que occidunt pueros in utero matris scient. **Sicut** ille meretrices que gerunt se per virginibus cum impregnate fuerint. et sic fetus in utero occidunt. **Ne** illis et illis antiquis verulis que talibus dant auxilium et consilium ad occidendum tales pueros in utero matris. quod est maximum peccatum. quia exuperat homicidium cum iuscunquam proximi baptizati. **Et** ratio est quia in puero isto occiditur anima cum corpore. **Sed** in homine baptizato occidit

E De primo

tur solum corpus. Unde Nachabeo. decimo Nolite timere eos qui occidunt corpus. et vna anima preciosior est quam centum milia corpora. **I**tem de illis viris maledictis qui uxores suas impregnatas perturbant verbis vel factis percutiendo trudendo. et sic efficiunt homicida priorum filiorum. Et mulieres non debent se super hoc remittere que sunt impregnate. et propterea viros suos ad iracundiam provocare. sed viros suos debent honorare eis sponte obedire. **U**nde dixit dominus ad Euam. ut habet Genesim. iij. Sub potestate viri eris. Quia mulier existens pertinaciter inobediens viro suo in licitis et honestis. et contemnens preceptum eius in his in quibus tenet sibi obedire peccat mortaliter et offendit deum graviter. Ergo debent simul pacifice vivere. tunc deus moratur cum eis. **U**nde psalmus. In pace factus est locus eius. Sic econverso cum simul litigant. tunc diabolus moratur cum eis. **I**tem que cum gladio euaginato benedicunt mulieres in puerperio et exufflant candelam accensam in faciem eius. quod etiam est superstitiosum. Sed si thus ibi adoleat siue accendatur lumen consecratum. vel aqua benedicta ibi aspergatur. vel signum crucis ibi habeatur talia licent et similia. **S**ciendum quod omnes homines libenter debent honorare et servare mulieribus impregnatis. exemplo virginis Marie. que ascendit in montana cum festinatione. et intrauit in domum Zacharie filii Elizabeth cognate sue tribus mensibus. **S**edecimi sunt qui carminant homines et pecora senes et iuvenes. et hoc fit multipliciter. Primo caput contingunt et mensurant cum angulo prior et tunc ponunt angulum sub pedibus eius. et ipse dicit. Deus meus te calco quam te porto. **I**tem oculos benedicunt et sic cum manu terrena tangunt. et sic cum tali manu oculos sibi contingunt. **I**tem alij qui lauant oculos ex locutione pedum. quod est oculis magis nocivum.

Item aliquos ponunt ad terram in modum crucis et sic cum filo eos mensurant. et tunc tale filum comburunt. et sic cineres dant ad potandum cum aqua que tacta do allata est. **I**tem quando aliquos ducunt per aquam fluidam. **I**tem verunt se contra ortum solis. **I**tem ducunt eos quandoque ad arbores. et faciunt eos quasi salare. **I**tem quidam carminant equos et cetera animalia cum vermines habent. et cum de mane pecora expellunt. vel cum alias perdita sunt ea benedicunt ne lupi ea rapiant. **U**nde exemplum legitur quod quidam devotus homo pergens ad siluam vidit diabolum in specie humana custodire porcos et fuit in autumno cum porci pellunt ad siluam ad comedendum gladios. Et requisivit ille devotus heremita a diabolo quid ibi faceret. Et ille respondit. Custodio illos porcos ne a lupis ferantur. **U**t ergo illis carminibus fides adhibeatur. et ut illi homines in isto errore perseverent. ideo ego illos cum diligentia custodio. **I**tem quidam spiritus presens. sic incantatores spiritum sanctum. **I**tem quidam gladios ne ledere possint. **I**tem quidam vulnera cum hominibus vulnerat. **I**tem quidam sanguinem cum hominibus cruciat. **I**tem quidam spiritum sanctum amicos et inimicos. **I**tem quidam spiritum sanctum canes et lupos cum vulneribus iesu christi se carminant. **I**tem alij dicunt quod virgo Maria iohannem euangelista carminavit cum semel caput doliuit. quod est falsum. Et ex hoc volunt inferre quod licitum sit carminare. et sic conant se in peccatis suis cum falsitate excusare. et sic de aliis vanitatibus. **S**ciendum quod omnes isti qui carminant vel se faciunt carminare. vel pueros suos portant ad carminatrices quibus peccant. maxime quando hoc antea ammoniti sunt. nec tamen desistere voluit. **N**ota quod talia non habent efficaciam sanandi. quia sanare hominem sine medicina est miraculum. et convenit deo vel sanctis qui ex divina operatione hoc homini impetrant quod sine medicinalibus sanant. **P**ostea **T**unc querit quare talia quandoque videntur iuvare. **R**espondeo quod

Primo propter
humana hoc quando
neque potius prius quando
non in aliquorum membris
sunt fuerunt vel audire et
deus. Et quod hoc recurre
bulla ad illas carminatrix
a labore membris vel ferre
ho que uocat. cum nulla est
ter habet tanta carmin
legit in legenda lan
de o diabolo et idolo. **A**
multitudine uicium quod se
pus furiosus. alij
Et qui boves inuocabat
bant pro peccatis sancta
cellas inuocabat. et
quasi in sanctis. **H**oc
hoc fieri percurritur
qui videtur vel audire hoc
in quibus sunt apud deum
quod quibus fidelis non debere
etiam alij carminant que
sanare videntur aliquos le
ledere lans. hoc ex
quod ipsi quibus audire vel
et apparat. **U**nde dicitur
pud dei. Ergo in aplo
et in agro corde dicam. **E**
rabit a diuinitate. **E**
an an. **U**nde an. **U**nde an.
necitas. an. **U**nde an.
ni. **U**nde an. **U**nde an.
o. **U**nde an. **U**nde an.
mi. **U**nde an. **U**nde an.
p. **U**nde an. **U**nde an.
g. **U**nde an. **U**nde an.
B. **U**nde an. **U**nde an.
et non. **U**nde an. **U**nde an.
falsas. **U**nde an. **U**nde an.
rebus in alio psalmo. **E**
da. **U**nde an. **U**nde an.
mantes. **U**nde an. **U**nde an.
per per. **U**nde an. **U**nde an.

precepto

propter tria. Primo propter peccata hominum deus hoc quandoque permit- tit quod diabolus priuat quandoque homi- nem visu aliquorum membrorum et sen- su sicut visu vel auditu et gressu. et sic de alijs. Et quoniam homo habet recursum ad dia- bolu. id est ad illas carminatrices tunc cessat a lesione membri vel sensus. et sic credit homo quod iuuat. cum tamen nullu effectum naturali- ter habeant talia carmina. Huiusmodi simi- legitur in legenda sancti Bartholomei de diabolo et idolo Astoroth. qui ex p- missione diuina quoniam fecit alijs ad tem- pus surdos. alijs cecos. et sic de alijs. Et quoniam homines inuocabant eum et eum cole- bant. pro deo ut eis sanitates daret: tunc cessabat torquere eos. et sic credebant ei quasi eos sanasset. Secundo permittit deus hoc fieri ut probetur fides in hominibus. ut quoniam vident vel audiunt hoc fieri: probentur in quali fide sint apud deum. Augustinus dicit quod quisque fidelis non deberet eis credere etiamsi aliqui euentum que predicunt. aut sanare videant aliquos languidos vel ledere sanos quod hoc ex permissione dei fit quod ipsi qui habent audiunt vel vident: probentur. et appareat qualis fide et deuotione sint apud deum. Ergo cum apostolo Romano. viij. firmo et integro corde dicam. Quis nos sepa- rabit a charitate christi. An tribulatio. an angustia. an persecutio. an fames. an nuditas. an gladius. an mors etc. Bo- ni christiani nec tormentis separantur a christi- sto. Tepidus et negligens interdum ociosis fabul' separantur. et si vel leue da- mnu ptulerint: continuo scandalizant. et deum murmurant. et ad detestanda au- guria redeunt. Sed fidelis homo vana ista respiciens: beatificatur. iuxta illud psalmi. Beat' vir cuius est nome d'ni spes eius et non respexit ad vanitates et insanias falsas. Et oppositu dicitur de vanis obfua- toribus in alio psalmo: qui sunt in odio dei. Un' ps' Odisti oes obseruantes va- nitates supuacue. id est inutiliter. Tertio propter paruam fiduciam quam homo habet

ad deum et firmam fidem quam habet ad illa carmina et carminatrices. quia si non adhiberet fide et fiducia ad talia: nihil iuuarent. Et quoniam in talibus perfidit et a deo recedit cum fiducia sua. sunt maledicti. Un' Hierem. xvij. Maledict' homo qui perfidit in homine. et ponit carne brachiu su- um. Glo. i. in refragili. Quia illa verba nulla efficaciam habent. habent probat. Primum quoniam non habent a natura. quoniam alii sepe iuuarent. cuius oppositu sepe contingit. quoniam quicquid uest a natura alicui rei interim quod est. sepe inest sicut caliditas igni. durities lapidi. et sic de alijs. Secundo non habent a dignitate. quia tunc per se dignitas est quod a christo dictu est et institutu ab eo quod illa verba. que per antiqua vetula iuenit. cui diabolus habet inspira- uit. Ergo si a dignitate inesset his verbis efficaciam. tunc potius inesset per se dignitas. Tertio modo non habent ex institutio- ne. quia a deo illa verba non sunt insti- tuta ad illum effectum consequendum. Sicut verba consecrationis habent vim transsubstantiandi panem in corpus christi. quod sine fide effectum non habent ta- lia verba. Et quod solum ex firmitate fidei videntur iuuare. patet per exemplum. Quia fuit quedam ciuissa que doluit o- culos. et iuit ad scholas. et requisitum se aliquis scholaru sciret scribere pro ocu- lis. quod si eam iuaret. tali nouam tunicam emere vellet. Tunc vnus exposuit se scire talia scribere. et scripsit ei cedula. et inuoluit eam panniculo quodam. et de- dit ei ut portaret eam circa se. et nullo modo aperiret. sed firmam spem adhiberet tunc indubitanter iuaret. et sic sanata fuit in oculis. Tunc alia ciuissa simili- ter dolens oculos requisitum quomodo ipsa esset sanata. Et illa indicauit ei quo modo per litteram esset sanata. Tunc illa instanter petiuit ut sibi etiam conce- deret illam litteram. quam illa vix et cum difficultate magna ei concessit. sic tamen quod nullo modo aperiret: sed sibi eam tali modo restitueret sicut ei con-

De primo

cederet. que similiter sanata est. et ei lfram restituit. Tertia mulier que sicut dicitur oculos: cui etiam sub simili allegatione littera recessit. et sic etiam sanata fuit. et illa lfram ei restituit. Sed scholaris qui lfram scripsit: accepta noua tunica a ciuitate recessit. Tunc mulier illa cuius lfra erat oio volens videre materiam lfre. aperuit eam. et nihil ibi reperit in scriptis nisi illam trifram. Diabolus tibi eruat oculos et lutum tibi projiciat in foramina. Que statim compuncta iuit ad plebanum et ei oia narrauit. et ei litteram obrulit. dicens ei quomodo omnes tres mulieres propter fidem quam habuissent ad litteram essent sanate. Tunc plebanus ut vir prudens homini insidias diaboli pro populo publice intinuit. ut sibi amplius de talibus cauere. Sed diceret aliquis. Cum talia verba sint bona. que tunc est peccatum. Rudeo primo. quia ibi sunt verba falsa mixta cum bonis verbis. quia raro vel nunquam est aliquid carmen quoniam ibi sit aliquid falsitatis. Secundo in casu quod illa verba sint bona et vera: tunc gestus in homini falsificat. quia terra tangere. Solis ortum se pertere. per aquam fluidam calcare. arborum quassare. et sic de alijs gestibus. quibus credunt quod si tales gestus dimitterent tunc talia verba nihil iuuarent. Et sic ibi exhibet creaturis reuerentia creatoris. et sequent peccant. Tertio. Si illa predicta non essent. sed quod verba non essent falsa sed vera. et tales gestus falsificantes talia carmina non fierent: adhuc esset peccatum. quia prohibita est ab ecclesia. ut habetur in decretis. xxvi. q. viij. Decimiseptimi sunt qui lunam adorant. Sicut hodie plures inueniunt homines qui cum nouilunium viderint: adorant cum flexis genibus. et deposito capucio aut pileo aut capite inclinato honorant alloquendo et suscipiendo. Imo et plures ieiunant ipso die nouilunii: siue sit dies dominica (in qua secundum ordinationem non est ieiunandum propter resurrectionis christi leticiam) siue quacumque alia die. etiam si esset resurrectionis christi

sti. vel natiuitatis christi. que omnia habent speciem idolatrie ab idolatrie relicte. De quibus dicit Hieremie. vii. quod fecerunt placentas Regine celi. scilicet lune offerendo eas ei. Et volentes hoc paliare dicunt quod non honorant lunam ieiunando: sed omnes sanctos quorum festa et ieiunia incidunt in mense lunationis lune. Et cequa est illa excusatio. quia ieiunant quando non est ieiunandum. sed die dominico. Et si festus dies esset dies ieiunii sub precepto pro ecclesie et ambos dies non possent commode ieiunare: tunc potius ieiunius ecclesie ad quod obligantur sub precepto ecclesie quam ieiunium lune solueret. Contra quod dicit Hieronymus. Ingratum est spiritui sancto quicquid obtuleris: neglecto eo quod teneris. Item aliqui venerant solem. Exemplum de vna vetula que credit sol esse deam. vocans eam sanctam dominam. alloquendo solem. huiusmodi per eum cum certis verbis. cum obseruancia quadam supersticiosa. Que dixit se per quatuordecim annis crederet se per hoc. et multas infirmitates curasse per hoc. Sed postea fuit compuncta in quodam sermone. et cognoscens errorem suum et sic amplius deseruit eum errorem. et sic penituit. Item reprobentur homines qui stulta vota promittunt eis fide adhibent. ut illi qui caneros non comedunt propter oculos. et credunt quod oculi manent in tali sanitate sicut tunc fuerunt quando tunc vota emisserunt. Item abstinentes a capitibus animalium et volucrium et piscium ne capite infirmantur. Item qui quinta feria in angaria non comedunt carnes. et credunt quod pestilentia non possit eos inuadere. Item qui tertia feria non intrant balneum quod valeat contra febres. Item mensuratio luminis Blasii consecrati. vel etiam cum stola consecrata. vel qui comedunt palmam consecratam glutiendo. et sic de alijs. Sequitur secundum magistrum Nicolaum Bauer sacre theologie professorum in tractatu de superstitionibus. qui dicit. quod tales abutuntur talibus quia non sunt ad hunc finem consecrata. nec etiam ex co-

secratorum aliquam contrahunt
sanctam de solium vocant
canam ab hominibus ut reuer
minit voto magis excedit
votum obsecras vel y
trahunt potere aditus ho
pote. Sic in iugitio o
mibus cereris panis vel a
latio crucis in mag
Similiter aliqui recipi
sunt oblatio crucis co
ria. et inde facunt sicut a
valere contra caducum
sabbato die crines non
caput lauant. nec hanc
etiam aliqui mulieres il
vel simum de stibulo no
de calis. Et tamen scdm
banis vobis obtemer
re ne nos christiani videat
re. Item qui in natiuitate
vel post eos obtemer
Et quod talia verba. quia
et superstitiosa. ego pro
tales homines confesso
facere debent volere
nes et fidem et causas q
eorum in dicto relinquo
ant ea seruire. vel in al
comitate. Deinde
quod aliqui homines in no
et ponunt se super eos et p
fallum est. quia est pro
mine hoc patet ex eo qui
min quando dicitur iacta
et creverunt nihil est
quomodo quis tanuis d
grubosus. cum hoc lo
corpus glorificatum. ut
qui post resurrectionem
dicitur in iugitio
Parrobus. Item ali
do somnum sentit i si
figum oblocutois. Et
dicitur tunc credunt
loquantur de eis. Item

secratione aliquam contrahunt virtutē
sanariuam. sed solum ordinant z depu/
tantur ad vsuū hoīm vt reuerentia ho/
minū z deuotio magis excitet. **U**n sic
nec ecclesias cōsecratas vel vestes sacra/
tas licet quere ad vsuū hoīm. ita z in
pposito. **I**te in supsticiōs oblatorū in
missis z cereoz. panis. vel alteri⁹ rei ob/
late sup crucifixo in magna sexta feria.
Similiter aliqui recipiunt denarios q̄
sunt oblati sup crucifixo eadem sexta fe/
ria. z inde faciunt sibi annulū qui d̄ eb et
valere contra caducū morbuū. **I**tez q̄
sabbato die crines non prescindūt. nec
caput lauant. nec balneum intrant. **E**t
etiam aliq̄e mulieres illo die non filāt
vel finum de stabulo non portant. z sic
de alijs. **C**ū tamen scdm Hosti. Sab/
batinis diebus debemus plus labora/
re ne nos christiani videamur iudaisa/
re. **I**tem qui in natiuitate christi z pasce
vel penthecostes abstinent a carnibus
Et q̄ tali vota st̄. put frequentē stulta
z supersticiosa. ergo preponere debent
tales homines confessoribz suis vl̄ alijs
sacerdotibus discretis z litteratis intentō/
nes z fidem z causas quare tali vota eēt
eorum iudicio relinquendo vtruz debe/
ant ea seruare. vel in alia meliora vota
cōmutare. **D**ecimioctauū sunt q̄ dicūt
q̄ aliqui homines in nocte apparēt eis
z ponunt se super eos z premunt eos. **E**t
falsum est. quia est pprius sanguis i ho/
mini quando dure iacet z in dorso. z q̄/
cito severtit tunc nihil est amplius. **E**t
quomodo quis ianuis clausis ad te in/
gredi posset. cum hoc solum spectat ad
corpus glorificatum. vt patet in christo
qui post resurrectionem suam venit ad
discipulos suos ianuis clausis dicēs eis
Pax vobis. **I**tem aliqui dicunt quan/
do sonitum sentiūt i sinistra aure. q̄ sit
signum oblocutiōis. **S**ed si sentiunt in
dextra aure tunc credunt q̄ aliqui bene
loquuntur de eis. **I**tem qui quandoq̄

sentiunt pustulam super linguam similē
ter dicunt q̄ aliqui mentiēdo detraxe
runt eis. **D**ecimioctauū sunt qui sortile/
gia sua cum sacramentis exercent. vt
quandoq̄ cū baptismo. z quandoq̄ cū
sacramento eucharistie. **E**xemplū. **F**u/
it quedam mulier que sacramentū eu/
charistie accepit in ore. z de ore ad pan/
niculum cadere pmisit volens diuinati/
ones suas cum eo exercere. z cum quat/
tuor ebdomadas secū portaret z in intē/
tione sua nihil proficeret cōmota fec̄ ig/
nem in domo. z clausit ianuam. z rece/
pit sacramentū de bursa. **T**unc christ⁹
loquebatur ad eā. **F**ilia quid de meis
facere. **E**t illa. **U**olo te ad ignem pū/
cere. **E**t christus. **C**ur filia vis me com/
burere. **E**t illa. quia iam tep mensē
portauit intentione mea nihil profeci. z
proiecit eucharistiam de sinu suo ad ig/
nem **T**unc christus saltauit econuerso
de igne in sinū suū dicēs. **S**i tu me non
vis habere tamen ego te volo habere z
tecum esse. **Q**ue statim cōpuncta z per/
terita flexit genua sua z petiuit veniam
z locauit sacramentū in discū. z statim cur/
rit ad plebanū. z retulit ei oīa. **E**t sic
sacerdos veniens sacramentū ad eccle/
siam reportauit. z mulieri penitentiam
iniunxit. que amodo vsq̄ ad mortē fide/
liter christo seruiuit. **S** **I**te ali/
q̄ simplices ex simplicitate quadā ado/
rant calicem in eleuatōe misse tanquā
ibi sit sepulchrum christi. z non sacramē/
tum in calice. cū tamē fm Thomā sup
quarto dist. x. vbi d̄r. q̄ licet exstet sa/
cramenti sub specie panis sit tantū cor/
pus. z sub specie vini tantum sanguis:
tamē pp̄ naturalē concomitantia sub
vtraq̄ specie scz panis z vini ē tot⁹ xp̄s
sed fm corpus aiām z deitatem. **E**t er/
go sic adorand⁹ ē xp̄s sub sp̄ vini in ca/
lice. sic adorand⁹ sub sp̄ panis. q̄ vt dictū
ē sub vtraq̄ sp̄ ē tot⁹ ch̄s sic nat⁹ est
de x̄gine. z sicut pep̄dit in cruce. z sicut
sedet ad dexterā patris. z inde ventur⁹ ē

precepto

mus: erimus accepturi. Dicit enī do-
 minus per prophetas Ezechielē Qua-
 cūq; hora peccator ingemuerit: omnia
 peccata eius in memoria nō erūt. Un-
 de Hieronymus Peccata preterita nō
 nocent quando nō placent. Itē Chry-
 sostōs Peccā p̄terita nō cōdemnant neq;
 iudicant hoc leui et breui addito: si non
 placent. His enī iniquitas ad diuine mi-
 sericordie clementiaz cōparata: minor ē
 q̄ gutta roris ad mare. q̄ gutta z mare
 in hoc saltem h̄it similitudinem. q̄ vtrū/
 q̄ finitū est. s̄ misericordia dei est infini-
 ta. z oīa peccā oīm peccatoz sunt finita
 s̄ nulla p̄t ibi esse p̄portio. Un̄ Aristo-
 viij. phisic̄s Finitū ad infinitū nulla est
 p̄portio. Ergo nullo mō cuiusq; pecca-
 tori desperādū est de venia. Un̄ Auḡ
 sup̄ Jo. Nemini desperandū est duz ē
 in hac vita. Solum enī desperationis
 crimen est qd̄ mederi non potest. Unde
 Isid. de sūmo bono Perpetrare flagi-
 cū aliqd̄ mors est anime. s̄ desperatō ē
 in infernū descendere. s̄ in eundez. de
 speratio peior est omni peccato. Ter-
 tia spes est q̄ nos vult exaudire in omī
 petitione salubri. Un̄ Marci. xi. Quic-
 quid orantes petitis. credite quia acci-
 pietis z eueniet vobis. Sed qui cum
 dubio cordis sui petit: nihil impetrat.
 Un̄ Bern̄. Tūmida oratio celū nō pe-
 nerrat. Sciendū q̄ deus vult q̄ euz
 bona fiducia euz inuocemus in n̄ris ne-
 cessitatib; z sic parat̄ erit nobis subue-
 nire in omī necessitate tribulatiois. Un̄
 ps̄ Cū ipso sū in tribulatione. cripiam
 eum z glorificabo eū. Sic fecit Dauid
 vt patet in psalmo. vbi dicit. Ad dñm
 euz tribularer: clamauit z exaudiuit me.
 In signū hui; christus in cruce pendēs
 habet caput inclinātū ad nos exaudiē-
 dū. sic q̄ quilibet nostrū potest dicere il-
 lud ps̄ Inclinauit dñs aurem suā mi-
 hi. Quarta spes est glorie. quam de
 deo sperare debem;. Un̄ Lu. xij. No-
 lite timere pusillus grex. cōplacuit enī

patri v̄ro dare vob; regnum. Unde ad
 Heb. x. dicit Apl's Nolite amittere fū-
 duciā v̄ram que magnā habz remune-
 rationez. Ad Ro. v. Gloriamur in spe
 glorie filioz dei. Hanc fiducia nō habe-
 mus ex n̄ris meritis. s̄ ex meritis Iesu
 ch̄i. z p̄ ch̄m qui est redemptor noster
 quem p̄ dedit nob;. Ro. viij. Quō erit
 am non oīa nobis cū eo donauit. In sē-
 gnuz hui; habet latus apertū in cruce
 q̄ per eū intremus i regnū celoꝝ. q̄ ipse
 p̄ passionē suā: ianuaꝝ vite reserauit oī-
 bus intrare volentib;. Un̄ Lu. xi. Ve-
 nit filius hoīs querere et saluum facere
 quod perierat. zc. Vice simi q̄rti sūt
 q̄ aliqd̄ eq̄liter deo vel supra deum dilē-
 gunt. et hoc idem erit eoz deus. Unde
 Auḡ. Hoc ab hoīne colit̄ quod p̄ cete-
 ris diligit. Sciendū tñ est q̄ sicut pa-
 gani diuersos colebant deos: sic iā ch̄i-
 stiani diuersos faciūt sibi deos. Nam
 sup̄bus colit̄ pro deo vanā gl̄iaz
 sicut q̄cūq; pl̄ diligit z maiorem p̄pla-
 centiā h̄z in ornatu corpis sui q̄ in deo.
 et oēm sollicitudinē suā ordinat ad hūc
 finē quō exaltari et honorari possit in
 mūdo. et quō placere ei possit in v̄bis.
 morib; et gestib;. Cōtra qd̄ dicit apl's
 Si inq̄t adhuc mūdo placere: ch̄i ser-
 uus nō eēz. Et h̄ etiā p̄z p̄ dictū Ioh̄is
 q̄ dicit vt h̄. i. Ioh̄. ij. Nolite diligere
 mūdū neq; ea q̄ in mūdo sūt. Iōq; q̄ h̄
 p̄ceptū p̄temnit et diligit mūdum: et ei
 placere appetit: inimicus dei p̄stituitur.
 Unde Iaco. q̄rto. Amicitia hui; mun-
 di: inimica est deo. Ergo etiam de quo-
 libet sup̄bo dicit Auḡ in epl̄a. Quē su-
 perbum videris filium diaboli esse non
 dubites. Unde etiam Chrysostomus
 super Iohannem. Superbia in nobis
 existente. omnis vita nostra immunda
 fit etiam si sobrietatem. virginitatem. se-
 icūnium et orationem z elemosynam z
 quecumq; alia perfecimus. Hoc etiā
 p̄bat Auḡ dices Superbia etiam bo-
 nis operibus insideat vt pereant. Itē

arij. Item credū infirma
 se iudicantem cuius vel
 inuicem autē lupi vel
 nis vel bufonis. Item
 ul' fabricat' de trib; dicit
 xarinentis valet gub̄n
 tes. Uicimita
 m non totaliter ponit
 qd̄ creati. Sciendū q̄
 m sp̄m ep̄git a nobis. s̄
 nouidone de temporali
 Sapientie. vi. Equitē
 n̄b; ps̄. Oīa omnia in
 me. z tu vas illis dicit
 rimo. ps̄. Quidas iunior
 zc. hanc sp̄m non habet
 ūquam sanā sed lem̄
 ficere: z procurrat sibi
 dicit temporalia vsq; ad
 mos. z non viuent for-
 nde. Luc. xij. de illis
 Anima mea m̄tra boni
 r̄dponit ē ei. Sicut ha-
 tuam repetit a te. S
 missionis peccatorū. m̄
 ber illis. Hab. q̄. Sicut
 n̄b; peccata n̄a. Ioh̄. i.
 nerit. aduocati habent
 in ch̄m. et ip̄e ē p̄p̄tiam
 is. Hanc sp̄e p̄cedit
 ale mee q̄ sal' tua q̄
 habuit Layn. s̄lt̄
 . A. dicit Layn. Sicut
 q̄ v̄v̄nā m̄reaz. Sicut
 papa i' s̄mōe. Sicut
 felicitas ex̄n̄tū. qui
 d̄ dñs h̄ d̄sp̄atō tr̄p̄tū
 ū q̄ null' p̄ccatū m̄
 ē peccator q̄ n̄m̄ q̄
 af. si nō habz sp̄m z
 s̄ sibi indulget. Un̄
 r̄tia que ex fiducia n̄
 t̄stis manet z h̄m̄
 ia s̄a d̄z ei fidel' fiducia
 z remissionē se posse
 Quicquid ei sp̄are possit

De primo precepto

eupidus pecuniā siue nūmos p deo colit. Unde Innocentius de conditione vilitatis humane. Auaritia s̄z Apost. est idoloz seruit̄. Et sicut idolatra fuit simulacro: sic auar̄ seruit̄ thesauro. Nā ille cultū idolatrie libenter ampliat: et ille cumulū pecunie libenter augmētat. Iste cū omī diligētia colit simulacrū: et ille cū omī cura custodit thesaurū. Ille spem in idolatria: iste spem cōstituit in pecunia. Ille timet mutilare simulacrū et iste timet minuere thesaurū. Hec ille. Hoc etiā pz ex eo q̄ auarus pot̄ deleatur audire de tpalibus q̄ de spūali/bus. et libentius videt florenū q̄ sacra/mentū. et remotius et libentius vadit ad nūdinas q̄ ad indulgētias. et plura ardua sustinet p tpali lucro que nullo mō sustineret p deo. Hoc manifeste apparet in illis qui in dieb̄ ferialibus p tpali lucro mane surgūt. s̄ in dieb̄ festiuis in quibus lucrum anime querendū est: diu dormiūt et seruitiū dei negligūt. Ite potius hnt̄ cor suū inclinātū plus et frequent̄ ad mūdū. et raro vel nunq̄ erectū ad deū. Et s̄m dictū ch̄i. **D**at̄ tibi vī. **U**bi est cor tuū: ibi et thesaurus tuus erit. Ite gulosus ventrē siue vētris ingluuiem p deo colit. **U**n̄ apl̄s. **Q**uoniam deus venter est. Nam hoc est regula s̄m Hieron̄. et Auḡ q̄ id qd̄ vnusq̄ q̄ super deū vel eq̄liter deo diligit: q̄ s̄ sibi p deo prestauit q̄ndū sic illud diligit. Sed dñs dicit. **N**ō adorabis deos alienos. **X** Circa qd̄ querit̄. **U**trū sine idolatria possum̄ imagines adorare? **R**ndet̄ breuit̄ q̄ imago p̄t̄ considerari dupl̄. **U**no mō put̄ est res quedam puta lignū sculptū vl̄ pictū. et sic nō adoramus imaginē. qz hoc esset idolatria. **A**lio mō p̄t̄ considerari vt̄ est imago et signū alicui⁹ rei. q̄a idem est motus quo quis vertit̄ in imaginē et in ipsaz rem cuius est signū. iō etiā eadem adoratiōe qua veneramur ipam imaginē et ipam rem cuius est imago. **E**t̄m queritur

Utrū crux ch̄i in qua pependit: debet adorari adoratiōe latrie? **R**ndetur q̄ crux illa in qua fuit ch̄s passus p̄t̄ dupl̄ considerari. **U**no mō in q̄ntū imago ch̄i extēsi in ea: et sic adorā eadē adoratiōe latrie sicut ch̄s. et sic eā alloquimur sicut ch̄s. dicētes. **O** crux aue spes vnica. **A**lio mō in q̄ntū est res quedam. sic etiā nō p̄t̄ eadem adoratiōe adorari cū ip̄o ch̄o. qz vt̄ sic non p̄t̄met ad personam verbī vt̄ pars eius. s̄ non p̄t̄ eadem adoratiōe adorari cū ip̄o. **S**ed aliē cruces qz nō fuit in eis ch̄i? adorantur vt̄ imago ch̄i. ideo adorantur adoratiōe dulie. **U**trū br̄a s̄go sit adorāda adoratiōe latrie. **R**ndeo q̄ nō. cū tñ beata s̄go sit p̄ se quedā creatura excellens: ei debet̄ honor prole. **U**n̄ alia adoratiōe adorā q̄ fili⁹ ei⁹? s̄z nō latria (que soli deo debet̄) s̄ adoratiōe hyp̄dulie. qz vltra alios sanctos debet̄ adorari. s̄ inuocam⁹ eā dignissimā et sanctissimā dei genitricē. s̄ginem s̄ginū. dñam angeloz. et sic de alijs. **U**tr̄z sanctor̄ reliquie sint adorande. **D**icendum q̄ sanctos dei in veneratiōe debemus habere tanquaz membra ch̄i. tanq̄ dei filios et amicos et intercessores nostros. et iam eoz reliquias qualescūq̄ honore s̄gruo i eoz memoriam honorare debem⁹. **E**t p̄cipue eoz r̄i corpora que fuerūt templū spū sancti: et organa. p̄ que spū sanctus opat⁹ est: et sunt corp̄i n̄ro s̄figuranda in gl̄am resurrectionis. **U**n̄ et ip̄e de⁹ h̄mōi reliquias puenient̄ honorat̄: in eoz p̄ntia miracula faciendo. **U**n̄ sciendū q̄ de⁹ solus adorāndus est tanq̄ largitor oim̄ bonoz. **U**n̄ dicim⁹ in orōne. **M**iserere mei deus s̄m magnā misericordiā tuā. **S**ed scī adorādi et inuocādi sunt tanq̄ mediatores et intercessores nostri vt̄ nobis impetrent a deo qd̄ petimus. s̄ dicimus in orōne. **S**ancta **M**aria ora pro nobis. **S**ancte **P**etre. ora pro nobis. **E**t sic de alijs

Quod p̄p̄
In illius nomine
num. Exod. 17. **U**
p̄t̄ de iuramentum
etiam p̄p̄m. vt̄ qz eius
lo. 1. et s̄lle iurac non
mit̄ inuocant. **E**
ber̄ de s̄t̄i caure ne
Primo ideo qua s̄t̄e
pletur omni iniquitate.
Et multum mirans
te. et non recedit a domo
go illi qua solent frequer
mi homines effundit. et
solum cum vna iniquitate.
quere. **S**ed qua ille
mentum facit in quasi la
lum suum ponit. iuxta illu
s̄llaqueans es vbi s̄t̄e
p̄p̄s (seruonibus. **Q**u
tam iuramentum tran̄s
illo qual̄ p̄p̄s mandos
Et qz quot iuramta et
facit. tot laqueos spūali
ponit. et q̄t̄o vnum d
facieram cito s̄p̄m̄s
Et qz ille q̄ p̄rat fur
videt̄. **C**ontrac̄t̄ enim
d̄o. et cum hoc r̄i latrie
in anam affumit contra
lam sibi et combet̄ homin
cundo p̄p̄o vbi d̄i. **N**o
mic̄onim dei iuramta
tra illud p̄p̄m sunt r̄o
obediunt qui sic iuram
liet̄ d̄i et fallax. hoc
qz s̄ h̄illo alim̄ d̄i
p̄firmam d̄i obquā veni
ud p̄firmam d̄i. s̄p̄e fallā
Sic cū d̄o p̄m̄lent̄ bo
nomiā ad p̄firmat̄e
tur ad p̄firmat̄em falli
lit. et qz ad dei p̄p̄m
m̄ic̄o illa que ab erur

De scđo pcepto.

Non assumes nomē dei tui in vanum. Exod. xx. Ubi s̄m Aug. phibet iuramentum frivolum et etiam piurium. vterq; enīz z qui p nihilo iurat. z q̄ false iurat nomen dei assumit in vanum. **¶** Sciendū q̄ q̄libet debet sibi cauere ne assuescat iurare. Primo ideo. quia q̄ frequenter iurat repletur omni iniquitate. Unde Eccl. 23. Vir multum iurans replebitur iniquitate. z non recedet a domo ei⁹ plaga. Ergo illi qui solent frequenter iurare. pessimi homines efficiunt. z replebunt non solum cum vna iniquitate. s̄ cum omni iniquitate. Secdo quia ille q̄ licitum iuramentum facit ip̄e quasi laqueum ad collum suum ponit. iuxta illud Prouer. vi. In laqueatus es verbis oris tui. z captus p̄ris sermonibus. Quando vero licitum iuramentum transgredit. ip̄e laqueo illo quasi p̄ris manibus se strangulat. Ergo quot iuramenta etiam licita quis facit. tot laqueos spūalit ad collum sibi ponit. z q̄ cito vnum de his transgressus fuerit tam cito seipm̄ spiritualit occidit. Tercio ille q̄ piurat fur z sacrilegus esse videt. Contrectat enim rē alienā inuito dño. z cum hoc rē sacram. qz nomē dñi in vanum assumit contra phibitōem illam sibi ac cuilibet homini factam in secundo pcepto vbi d̄r. Non assumes nomē domini dei tui in vanum. Ergo contra illud pceptum sunt rebelles deoz inobedientes qui sic iurant. Quarto qz talis videt eē falsarius. hoc em̄ patet ex eo qz si q̄s sigillo alicui⁹ dñi sibi cōmissio ad p̄firmandā aliquā veritatē vteret ad aliud p̄firmandū. ip̄e falsari⁹ iudicaretur. Sic cū d̄s pmiserit hoībz vt assumant nomē suū ad p̄firmatōem v̄itatē. si vrantur ad p̄firmatōem falsitatē. ip̄i falsarij sūt. z quo ad deū excomunicati excomunicatōe illa que habetur p̄ima ad Co-

rin. xvi. Si q̄s non amat dñm Jesum ch̄m. anathema sit. Quinto qz iste qui scienter piurat ip̄e p̄ter morē aliorū peccantium vult deum inuolere i p̄ccō suo. Cum em̄ iurare s̄m Aug. sit deū in testem adducere ad testificandum sibi. et scđm hoc talis inquantū in se ē vult maius malum facere q̄ crucifixores eius. Ipi em̄ intulerūt xp̄o tantū malū pene ip̄e vult eum inuolere in malum. culpe quod deterior est. Sexto. qz deterior videtur esse talis q̄ q̄ sunt i inferno. hoc p̄z qz cum i noīe ihu omīe genu flectat celestium terrestriū z infernū. vt legitur ad Phil. ij. Ille p̄o q̄ piurat deterior videt eē illis q̄ sunt i inferno. qz nomē dei nō venterur. s̄ scienter z p̄tinaciter p̄ ipsius scrip̄tū nomen iurat. imo aliqualit videt eē deterior ip̄is demonibz. qz demones terretur a nomē iesu. Septimo qz sacra scriptura notant dissuadet iuramentū propter magnum periculum piurij. Unde Matth. v. Ego autē dico vobis. nolite iurare neq; p̄ celum neq; p̄ terram. Unde Eccl. 23. Iuratiōi non assuescat os tuum. Multi em̄ sunt casus in illa. Unde Aug. in li. de mēdacio. Dico vob nō iurare oīno nescz iurando ex facilitate pueniatur ad consuetudinē. ex cōsuetudine et facilitate in piurium decidatur. Quia scđm Chry. sup̄ Matth. Nemo est q̄ frequenter iurat qn̄ aliquādo piuret. Ergo dñs phibet nobis signant i scđo pcepto dices. Non assumes. zc. **¶** Sciendū qz contra hoc pceptum faciunt. xv. ḡna hoīm. **¶** Primi nominantes deū vanez sine causa z timorez ex cōsuetudinē quāuis hoc idē s̄t v̄ez z licituz qd̄ iurāt. tamē peccant qz sic nomen dei sine causa et ratione nominant. vt d̄do p̄ deū cras ibo ad eccliam v̄l ad s̄monē v̄l p̄ deum cras comedam v̄l ieiunabo vel edrabo. v̄l hoc v̄l illud faciam. z sic d̄ alijs iuramentis vt cōmunit. Sic i q̄tidianis iuramentis ex quadā leuitate. v̄l cursu p̄borum v̄l consuetudinē factis peccat.

E De secūdo

venialit. cū talia iuramenta q̄ sic ex leuitate fiant non sint sp̄ peccā mortalia. Nā sicut dicit Raymū. Si iurā in cōi locutione aliq̄d licitū. sic fit in iuramentis q̄ tidianis q̄ fiunt sine solēnitare ex cursu p̄boz ex quadā leuitate mala p̄suetudine d̄ re tamē licita. vt p̄ deū cras ibo ad eccliam v̄l comedā. hoc veniale ē. Concordat Innocētiūz etiaz Bern. i glo. sup̄ capitulo. Sic n̄ris. Tamē sciēduz q̄ n̄ ē cautū sic iurare quāuis vez sit ex leuitatez p̄suetudie fiat. q̄ s̄z Chryso. sup̄ Math. Nemo ē qui frequent iurat quin aliq̄n piuret. ¶ Sc̄d̄i q̄ sciēt s̄m iurāt siue ioco siue serio: mortale ē. quia s̄m b̄m Tho. sc̄da sc̄de. q. 98. nō excusatur a mortali peccato qui iocose periurat. quia non euitat diuinam irreuerentiam. imo quāntū ad aliq̄d magis auget. Itē sc̄dm eūdē b̄m Tho. vt supra vbi dicit q̄ ille qui ex lapsu lingue iurat: si q̄ dē aduertat se iurare z falsum eē q̄d iurat. non excusatur a peccō mortali. sic neq̄ a dei contēptu. Si autem hoc nō aduertat. tunc non videtur habere intētionem iurandi. z ido a crimine piurij excusatur. ista etiam patent in summa p̄sani. periurium. Quarto ex isto possim̄ elicere q̄ isti incaute faciunt. qui in ioco scienter falsum iurāt trufando v̄l deridēdo alios. Itē non ē bonuz aliquibz mulieribus que pueris suis iurant p̄bis q̄d tamē factis non intēdunt. vt dō p̄ deum v̄l p̄ animam meam si non tacebis ad plateaz te p̄iā. z sic d̄ alijs. ¶ Tertij sunt qui sciēt dolose z fraudulentē iurant. vt in p̄tractibz. p̄imum suū decipiēdo vt iurando rē suam meliorē esse q̄ sit. v̄l etiam q̄ plus sibi constiterit q̄ fecit. vel etiam q̄ plus sibi in illa ciuitate soluisset. Itē qui in sup̄iori parte ponunt q̄d bonū ē. z in medio miscēt illud quod defectuosum ē. Et sic iurant q̄ totum sit sicut sup̄ius apparet. z sic p̄imum suum decipiunt. Et oēs isti tenentur recompensare damni p̄ximūz duplicat pec-

cant p̄tra deum z p̄ximū. ¶ Unde J̄s̄ de summo bono. Qui dolose iurat dicitur p̄l̄ reus fit. quia nomen dei inuani sumit. z p̄ximū dolo capit. Unde etiaz Aug. d̄ verbis apostoli ser. 23. T̄m̄z mali h̄z falsa iuratio q̄ etiā qui lapides colunt timeant falsum iurare p̄ lapides. Tu vero nō times deum p̄sentem z deum viuētē. Item etiam quandoq̄ in paruis aliqui deceptorie iurāt. s̄bi grati vt qui habent vendere coclearia iurāt utatibus. v̄l etiam rustici vitulos v̄l oues in uillis. qui quandoq̄ multa iuramenta faciunt q̄bus p̄imos suos decipiunt. Et quandoq̄ per talia iuramenta modicum lucrantur. cum tamen qui libet christianus p̄vno toto regno v̄l p̄ toto mundo semel piurare non deberet. ¶ Item aliqui dicūt q̄ non possunt v̄l derevel emere nisi iurent. z allegant q̄ si semp̄ veritatē deberent loqui z non iurare. oporteret eos mendicare. quod tñ nō est verum. quod patet in p̄s̄ dicere p̄i q̄s̄ vidi iustū derelictū. nec semen ei que rens panem. Ergo q̄ iustus esset. z deū vera c̄ p̄ oculis haberet. ip̄e eum nunquam desereret. Quarto sunt qui iurāt p̄ orationez dubiam siue in discretam vt cum quis iurat de quo dubitat. z si exposito z deliberato an̄o sic iurat. mortale est. quia discrimini se exponit talis sic iurans. etiam si postmodum cognouerit q̄ vez fuit q̄d sic sub dubio p̄i iurauit tñ fuit peccat. Ergo si yn̄q̄ sic sub dubio iurasti v̄l aliquid sub fide tua asseruisti vel affirmasti. de quo tamen certitudinem non habuisti. cōfiteri z penitere debes. ¶ Quinti s̄z q̄ iurāt execrabilit̄ vt illi q̄ iurāt p̄ intestina dei. v̄l p̄ pulmonē dei. vel per caput vel per alia membra dei. Et tal' sic iurans si clericus ē. d̄z deponi. si laicus fuerit anathematizari. 22. q. p̄. Si q̄s p̄ capillum. Itē irreuerent iurādo. vt cū q̄s iurat sine causa p̄ quin̄q̄ vulnera x̄pi. v̄l p̄ mortē. v̄l p̄ sanguinē x̄pi. hec em iuram-

ta q̄d dicitur in b̄s̄...
bibitā...
romā...
ta...
vi...
la...
iuramenta...
in...
ve...
ta...
runc...
v...
Ed...
As...
bor...
ph...
v...
g...
nem...
vel...
b...
ver...
tali...
eu...
el...
man...
non...
d...
d...
b...
lum...
Et...
ma...
al...
cru...
v...
illa...
ent...
les...
cre...
ra...
s...
cur...
to...
nd...
ma...

precepto

ra q̄ntūcumq̄ sint h̄a. tñ sūt vitā da. z p/
 bibēda. qz sonāt in blasphemiā z irreue-
 rentiā dei. **D**agna em̄ ē dei irreueren-
 tia. p̄ciosa sua vulnera inuanū assumere
 vñ nob̄ tota salus effluxit. **I**do si talia
 iuramēta ex deliberatiōe fiāt sūt morta-
 lia p̄cā p̄t qd̄ er̄ in aliqb̄ terris talia
 iuramenta sic sūt restricta q̄: quicumq̄
 in talibus offendit. aurem vel linguam
 vel digitum perdit. **S**i aut̄ talia iuramē-
 ta fiant ex cursu lingue v̄l̄ in deliberate.
 tunc s̄m̄ Henricū d̄ firmaria sunt p̄cā
 venialia sicut p̄mi motus infidelitatis.
Sed s̄m̄ b̄m̄ Tho. sc̄da sc̄de. q. xiiij.
Notandū q̄ blasphemia absq̄ deli-
 beratione ex surreptione p̄t p̄tingere du-
 p̄t **U**no mō q̄ vñ nō aduertit hoc qd̄
 dicit esse blasphemiam. vt cum aliquis
 subito ex aliqua passione in verba ima-
 ginaria prorumpit. quorū significatio-
 nem non considerat vel aduertit hoc eē
 blasphemiam considerans significata
 verborum. **E**t tunc nō excusant a mor-
 tali peccato. sicut nec ille q̄ ex subito mo-
 tu ire aliquem occidit. **E**x illo possum⁹
 elicere q̄ periculose iurant isti z blasphe-
 mant. qui ex cōsuetudine mala sic iurāt
 non habentes intentionem se emēdan-
 di vel dimittendi **E**t quandoq̄ tales a
 deo puniuntur in eisdem membris in q̄
 bus deum blasphemauerunt z creatorē
 suum z redemptorem **E**t tales blasphe-
 matores peiores s̄t iudeis. quia christū
 aliquāter ignorant z vulnerauerunt z
 crucifixerunt. **U**nde Apo. **S**i cogno-
 uissent nūquā d̄m̄ gl̄ie crucifixissent. lz
 illa ignorātia eos nō excusauit. qz nolu-
 erūt cognoscere ip̄m eē filiū dei. **S**z ta-
 les blasphemātes sciūt z credūt hūc esse
 creatorē suū per cuius membra z vulne-
 ra sic execrabiler iurant. ergo ip̄e chri-
 stus non potest pro eis rogare patres si-
 cut p̄ crucifixoribus suis fecit. pendens
 in cruce dicens **P**ater ignosce illis quia
 nesciunt quid faciunt. **S**ed illi blasphe-
 matores sciunt z cognoscunt q̄ p̄tra de-

um faciunt. quia ei⁹ filium in q̄ntum in
 eis ceterū crucifigunt. **U**nd̄ aplūs ad
 Heb. vi. **R**ursum crucifigentes filium
 dei. **I**tem peiores sūt canibus. quia ca-
 nis non mordet dominum suum sed ap-
 plaudit ei. **S**ed blasphemus eodē ore
 quovinum bibit z donū dei recipit. d̄cū
 blasphemat. **U**nd̄ ep̄s **R**etribuebant
 mihi mala p̄ bonis. **E**t alibi scriptū ē
Eccl̄. xxix. **P**ascet z potabit ingratos z
 adhuc amara audiet. **H**irū est q̄ de⁹
 vñ q̄ permittit vinum in abūdantia cre-
 scere. cuz tot blasphemie sibi inferuntur
 a potatorib⁹ ipsi vini **I**tem tales pe-
 iores sunt omni creatura. quia omnis
 creatura laudat suum creatorem. imo
 omnis creatura incitat ad laudandum
 deum in continuo suo cursu. **A**rbores
 z herbe se erigendo z crescendo supra se
 erga creatorem suum. **A**ues in cantan-
 do. sol in lucendo: z sic de alijs **S**z blas-
 phemans. in illo membro deum in ho-
 norat in quo euz ip̄e deus p̄ ceteris cre-
 aturis honorauit. scilicet in lingua **U**n-
 de **A**ristoteles in libro politicorum **N**ul-
 lum enī animalium naturaliter habz
 sermonem nisi homo. **E**t hanc linguaz
 homo accepit. vt deum laudaret p̄ ce-
 teris creaturis irrationabilibus. **I**tem
 blasphemia est peccatum diabolicum.
 quia est loquela infernalis. **U**nd̄ **A**po-
 caly. **B**lasphemauerunt deum celi pre-
 doloibus. **E**rgo tales hic addiscūt de
 um blasphemare. quod est opus dam-
 natorum vt in futuro eo melius sciāt.
Item blasphemus habet linguam
 diabolicam. quia diabolus loquitur p̄
 blasphemos. sicut sp̄itus sanctus p̄ bo-
 nos. **U**nde **M**athei decimo. **N**on e-
 nim vos estis qui loquimini. sed sp̄i-
 tus patris vestri qui loquitur in vobis.
Sciendum q̄ aliqui dicunt si non
 iurarem tunc nullus me timeret nec ali-
 quis reputaret me aliquid esse vt ergo
 timeantur z magis reputentur iurant vt
 deum blasphemant. **O** miser homo

De secūdo

queris honorem vbi inuenies eternam confusionē. **I**te aliq̄ licet non p̄tinaciter blasphement. tamē sanguinēz mortem ch̄ri frequent̄ z sine causa nominant vt dicendo in vulgari. heilige blut es gat dem also vbel. v̄ sic. heilige marter wie ist es dir beschehen. z sic d̄ alijs. **I**te aliq̄ iurant z non nominant creatore sed creaturas. vt dicendo. **B**ocks blut. **C**ontra quos d̄t **Augu**⁹. de p̄bis apli f̄mone. xxiij. **E**cce dico charitati vestre q̄ q̄ false iurat p̄ lapidem piurus est. q̄s/uis non audiat. tamen eius creatorē in testem accipit. **I**tem. **J**aco. v. Nolite iurare neq̄ p̄ celum neq̄ p̄ terrā. **I**te contra eosdem dicit ch̄s in euangelio. **E**go aut̄ dico vobis. nolite iurare. s̄ sit f̄mone vester est. non non. **E**t p̄ hoc p̄z scilz ex p̄bis ch̄ri q̄s rep̄hensibiles s̄z isti qui totiens iurant. q̄suis p̄tinacit̄ non blasphement. scz nominādo vulnera v̄ mortem xp̄i. **S**ed qui sic iurant. scz per deum viuū. vel p̄ deum sanctum v̄ per omnes sanctos sine omni causāz necessitate ex mala consuetudie. tales merito cogitare debent dictum xp̄i. qui dicit **M**ath. xij. **D**e omni p̄bo ocioso qd̄ locu. fue. ho. red. zc. **M**ulto strictius exiget̄ a nobis ratio de talibus iuramētis **S**i aut̄ p̄ponis te emendare a modo z p̄ba tua simpl̄ scdm̄ dictum euangelij explanare scz dicendo est est. non non **E**t si postmodum ex lapsu lingue iuras tunc immediate cōteri debes de hoc. et dicynum aue maria beate p̄ginī tūc ip̄a impetrabit tibi gr̄az a filio suo vt amplius eo melius tibi caueas ne recidues. **E**t **I**te quantitas hui⁹ p̄cc̄i p̄z ex pena qua legitur punitum esse h̄ pecatū tā ī nouo q̄ ī ve. testa. **U**n̄ legitur **L**eu. 24. **E**cce ingressus fili⁹ mulier⁹ israhelitis quē pepit d̄ viro egyptio iurget̄ e cū viro israhelita. **L**unq̄ blasphemasset z maledixisset nomē dei adduct⁹ ē ad **M**oyse z **A**ron q̄ duxerūt eum ad carcerem donec noscerēt qd̄ iuberet

dñs de eo fieri. qui locutus est ad moyse sen dicens. **E**duc blasphemuz extra castra z ponant illi qui audierunt manus super caput eius. z lapidet eum popul⁹ vniuersus. quod z factum est. **D**einde p̄mulgauit deus legē de pena blasphemorum dicens: **L**oquere ad filios israhel. **H**omo qui blasphemauerit nomen domini. morte moriatur. lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi. **S**i iam omnes blasphematores lapidari deberent q̄s plures iam in mundo essent. **I**tem puniunt etiam a deo quādoq̄ i p̄sentivita. z hoc subitanea morte. **U**nde refert **G**regorius in dialogo q̄ qd̄dam ciuis rome tenere dilexit quendam puerum quinq̄ annorum. qui cōsuetus erat blasphemare nomen domini. statim quando animo eius aliqd̄ obstitisset. **Q**uadam autē die cum pat̄ ei teneret eum in brachijs. clamauit puer maliz nigri homines veniunt q̄ metolere volunt. **Q**ui cum hoc dixisset. nomē dñi blasphemauit z aīam reddidit **S**i deus in puero quandoq̄ q̄nq̄ annorū v̄ndicauit peccatū istud. nunquaz parceret adultis **S**exti sunt qui plena voluntate disponunt solēniter z manifeste piurare. z anteq̄ piurant vidēt piurā cēsendi. qz d̄s non iudicat ex operibz s̄ cogitationibz. vt p̄z. 22. q. 2. **E**rgo si ynq̄ ad iudiciū accessisti in illa intentōe q̄ piurare voluisti. penitere z cōfiteri debes qz coram d̄o piurus es. **E**x p̄lū d̄ duobz ciuibz quoz vn⁹ cessit alteri summā pecunie. **S**ed postq̄ termin⁹ solutiōis aduenit. tūc ille simpl̄ negauit pecuniā **Q**ui p̄ductus ad iudiciū. itez p̄stanter negauit z ei p̄ pecuniā iurare voluit **L**ū q̄ flexerit genua ad iurādū. obmutuit z nihil loq̄ potuit. s̄ erect⁹ e cōuerso loq̄ lam reaccepit **Q**ui itez sc̄ ayice genua flexit z iurare voluit tūc itez obmutuit z sic manifeste omnibus innotuit q̄ piurare voluit. **S**eptimi cum quis iurat se aliqd̄ factur⁹ qd̄ est illicitū. sicut verbe

vere p̄miū vel v̄ndicare se dicit
cūq̄ moriatur. vel etiam si boni
cōfiteatur d̄o z p̄ p̄ia saluare
cere. v̄ndicādam dare vel ali
sc̄ p̄ia. t̄ de alijs. **S**i ex cer
tu sc̄ p̄ia. p̄uicari. z p̄ccatū
do mortalē. sed non peccatū
do. **I**tem d̄. s̄ summo
malis p̄miū sc̄ d̄ d̄ d̄ d̄
voto m̄ta d̄ d̄ d̄ d̄. **S**i
p̄o sc̄ iurauerit. v̄ndicā p̄
q̄s casu frangendum est
le. qz non peccat frangēdo
iurando. z p̄ccatū t̄ m̄ta
ter. ex p̄o sc̄ iurauerit. se
soluere. **I**tem d̄. s̄ d̄ d̄
Non est obuiandum iuram
malum iurare p̄mittit. v̄t
ocidit. z c̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
iuramentum tale. q̄ si agnit
p̄uicari. **Q**uam iurā q̄
frangit p̄ccatū. **I**tem aut̄
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
hoc aīam q̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
sp̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
credidit se n̄ posse soluere
Si d̄o ab imis se credeba
posse soluere non piurabat
ei posse suum non est piurā
s̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
piurus est. c̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
c̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
q̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
quā d̄ p̄miū suis sup̄ certū
nū p̄mittit. quod tamē n̄
vel si iurauerit. tamē postea p̄
non facit. ob̄ p̄mittit iur
iurō em de d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
si aliqd̄ p̄ p̄ia. aliq̄ d̄ d̄ d̄
se soluere sup̄ certū terminū.
facit. z si p̄mittit iur
soluere sup̄ terminū nō p̄
p̄ p̄ia p̄ p̄ia p̄ p̄ia d̄ d̄
est. **E**t c̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
s̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄

rare. primum. vel vindicare se de isto quo
 aiq; modo pot. vel etiam si bonu qd fa
 ciedu eest p deo z p ppria salute vellet fa
 cere. vt elemosynam dare vel aliquem ho
 spitare. z sic de alijs. **S**i ex certa mali
 tia sic iurat. periurat. z peccat sic iuran/
 do mortalit. sed non peccat ptrauenien
 do. **U**nde **F**ido. d summo bono. **I**n
 malis pmissis rescinde fidem: z i turpi
 voto muta decretum: **S**i aut ex abru/
 pto sic iurauerit. venialit peccat z i vtro
 q; casu frangendum est iuramentum ta
 le. qz non peccat frangendo. sed peccauit
 iurando. z pterit tenet maxie cum scien
 ter z ex proposito sic iurauit. sed non debet
 soluere. **U**nde **F**ido. d summo bono.
Non est obfluandum iuramentum quo
 malum icauere pmittitur. vt fornicari v/
 occidere. zc. **T**olerabilius est no iplere
 iuramentum tale. qz i flagitio stabiliter
 pmanere. **Q**uotau sunt q iurant z in/
 fringunt postea. **T**rum aut ille qui cre
 ditur iurasse soluere ad certu terminu z
 hoc ei ifringeret sit censendus piur. **R**e
 spo deo scdm **H**ost. **S**i quado iurabat
 credebat se si posse soluere tunc piurabat
Sivo ab initio se credebat probabiliter
 posse soluere non piurabat z si postea fe
 cit posse suum non est piurus. **S**z si po
 stea lapsa termino posset z no psolueret
 piurus esset. extra de dolo z cotu. **C**on
 cordat **T**homas scda scde. q. 89 **Q**z
 grauitet z multoties illi medaces delin
 quunt q. primis suis sup certum termi
 nu pmittunt. quod tamen no intendunt
 vel si intendunt. tamen postea posse suum
 non faciunt. z sic pmissum ifringunt z so
 lutorem de die i diem ptra voluntate cre
 ditoris pducunt. **S**ed tamen sciendum q
 si aliquis paup alicui creditori pmittet
 se solutur sup certu terminu. z posse suu
 facere: z si impedimentu interueniret q
 soluere sup terminum no posset. tunc tali
 pauperi plongatio ppter deu concedenda
 est. **E**t creditor cu tali charitate z copas
 sione posset sibi terminu plongare q de

us in extremis tempus vite sue sibi plo
 garet. z sic posset ppter h gliam dei pro
 mereri. **E**rgo multum reprehensibiles
 sut isti qui suos debitores angustant ter
 mino adueniente. z cum sine damno ip/
 sorum solutorem plongare possent. z ab
 eis extorquent cum tamen alias libent
 eis soluerent si possent. **E**t talibus immi/
 sericordibus remittetur eadem mensu
 ra. **U**nde **G**rego. **D**ei misericordiam n pot
 pmereri q misericors pximo non fuerit
Beda super epla **J**acobi. **S**ine miseri
 cordia iudicabitur ille. q cu facere possit
 non fecit misericordiam. **E**x quo maiore qz
 misericordiam a domino consecutus est. eo i
 iustius indigenti pximo misericordiam de
 negat. **N**oni q compulsus p metu iur
 rauit se aliqd daturu z huiusmodi non
 soluit. qz tal scdm **T**homas scda scde
 q. 98. non excusat a peccato mortali n
 implens qd coacte iurauit **E**t **R**ay. de
 q talis quantuscunq fuerit metus nih
 lominus obligat dummodo sit d relicta
 secus est de relicta. **S**ed talis solues
 qd coacte pmisit pot illud repetere. et
 alius coram deo semper tenet restituere
 quicquid extorsit contra deuz si saltez
 indulgentiam peccatorum conseq volu
 erit. **I**tem qd si aliquis ex impetu iuraf
 set illd qd deliberate non iurasset. **R**e
 spondeo scdm **S**uil. seruare tenet si est le
 citu. **S** **D**ecimi q maledicta pba
 pferunt. sicut lutores faciunt maledicendo
 deo cu no psperrant i ludo taxilloz. qui
 culpa diabolicam retorquet i diuina ino
 centia. **E**t ido do maledicunt z scis qd
 erz horribile e audire. **H**oz em iudicioz
 pncipes sut q talibus iudiciatibus hospicia
 pcedunt. vl qvestimenta ipoz delusa diue
 dit vl q cu ipis familiarit bibunt. vl ab
 eis sorte luminis recipiunt. **D**es ei tales
 sic maledicetes do vl matri ei? vl sanctz
 non possunt absolui nisi ab episcopo vl
 ab eius penitentiario. **E**t maxima debz
 eis iponi pnia. put dz extra de maledi
 cis. statuimus. vbi plura dinuenies **S**

E De secundo

in textu et in glo. **E**xemplum legitur in ma-
riali magno. quod puer quidam educatus a
matre sua beatam virginem spiritum deuote salutare
et salutauit precipue in necessitatibus. quod facie-
do raptus fuit a flumine cum ceteris pueris lu-
dentibus et maledictibus. Tandem submer-
sis omnibus alijs pueris propter maledictiones su-
as ipsum solum beatam virginem et apparendo mox
saluauit. in sinu suo enim suscipiendo et con-
fortando. Item aliqui etiam maledicunt creatu-
ris irrationalibus cum ab illis offenduntur.
Et in hoc concordat magna stulticia homi-
num qui brutis animalibus maledicunt. cum tamen non
intelligant. Item sanctus Thomas secundus secundae secundae. q.
76. dicit. quod maledicere irrationalibus rebus in
quantum sunt creature dei. est peccatum blasphemie.
habet maledicere eis secundum se considerat. hoc
est otiosum et vanum et per se illicitum. Item
aliqui maledicunt proximis suis. et frequen-
ter talis maledictio quam quis facit seu-
dicat proximo super caput ipsius male-
dicentis reuertitur. Unde Bene. xviiij
dicit isaac ad iacob filium suum. Qui male-
dixerit tibi. sit ille maledictus. Sic de iaz
loquitur de quolibet bono homine. cui
iniuste maledicatur. Quia quicquid ma-
ledicendo proximo tuo optaueris de hoc
tuturus eris secundum dei iusticiam.
Et deus iusto homini conuertit maledi-
ctionem in benedictionem. Unde psalmus. Ma-
ledicent illi et tu benedices. Barthel. v
Beati estis cum maledixerint uobis ho-
mines. Unde Augustinus. Qui iustus est
et maledicatur. premium ei pro maledi-
ctione redditur. Item maledicere a deo
est illicitum quod etiam non est licitum ma-
ledicere diabolo. Unde Ecclesiasticus. xxi. Cum
maledicat impius diabolum. maledicat
ipse animam suam: Cum enim diabo-
lus sit creatura dei. et secundum suum esse bo-
nus. licet in voluntate sit malus pecca-
tum est ei malum optare. Unde legitur
cum Michael archangelus cum dia-
bolo disputans altercassetur de corpore
Moysi. non est ausus vitium ei inferre blas-
phemie. huius dixit Imperet tibi dominus.

quod si Michael archangelus cum diabolo ad-
uersanti blasphemiam dicere noluit sed
modoesto sermone eius coeruit. quanto ma-
gis hominibus omnis blasphemiam est ca-
uenda. Item aliqui maledicunt uxoribus suis.
Unde refert Lesarius in dialogo. quod quid-
dam dixit uxori sue. vade in nomine di-
aboli. et diabolus statim in eam intrauit. et
eam grauiter vexauit. de qua uir multum
contristatus fuit. et amplius se nunquam uxori
nec alicui homini uel alicui creature ma-
ledicere promisit. Item aliqui maledi-
cunt proprijs filijs quos genuerunt. Unde
idem Lesarius in dialogo suo narrat
de quibusdam parentibus qui ha-
buerunt puerum sepius flentem. cui exira-
uice maledicentes dixerunt. Tace
as quod diabolus te habeat. Et diabolus
mox arripitens puerum cuius corpore et
anima ab oculis eorum abstulit. Et aliqui su-
per hijs maledicunt propter infirmitatem
corporis. uel propter amissionem rerum
temporalium. uel etiam propter aliam qua-
cumque tribulationem et angustiam. Ex-
emplum de clerico quatuor annis infirma-
to. Qui dixit. De te uel accepisti mihi cor-
pus. et ego accipio tibi animam et dabo
diabolo. Et dixit Diabole accipias mi-
hi animam. quod diuino iudicio statim
factum est. Item aliqui maledicunt di-
uinae uoluntati. ut faciunt isti qui ma-
dicunt aure pluuiali. Exemplum legitur
in dialogo Lesarii. quod miles quidam te-
pore messis sicut et ceteri conuicant sui.
cum per aeris intemperiam ad colligen-
das fruges impediretur. uideus a parte
occidentali aerem obscurari nubesque ori-
ri dixit. Ecce ibi iterum diabolus ascen-
dit. Uix sermonem finierat. et ecce orta
tonitrua filium eius in sinu nutriciae per-
cussissent. ipsa in columa permanente. huius
et in alijs eius rebus scilicet segetibus in-
mentis blasphemus ille est flagellatus.
ut disceret de cetero non blasphemare.
Unde stultum est ualde ut homo mor-
talis cinis et uermis ponat in celum os

suum. munitio contra creatur
res. vobis in factis suis. C
ritur uenitudo per pccm
Unde in dno. No. s. a. f.
lery. D. s. l. de a. n. e. l. o.
p. q. m. n. a. r. u. l. i. u. s. a. l. i. q.
p. o. r. t. u. s. v. e. l. e. p. r. a. n. d. o.
p. u. g. a. t. o. a. m. a. r. p. o. r. t. u. m.
e. r. a. t. u. m. m. o. r. t. a. l. e. V. n. d. e. l. o.
m. a. l. e. d. i. c. i. t. r. e. g. i. o. n. e. d. e. p. o. s. s. i. b. i. l. i. t.
t. o. g. r. a. u. i. s. q. u. a. n. t. o. p. e. l. s. o.
d. i. c. i. t. u. s. m. a. g. i. s. a. m. a. r. e. e. t.
r. i. m. u. s. V. n. d. e. l. e. u. i. t. q. s. q.
V. n. d. e. p. r. i. u. a. t. u. m. m. o. r. t. a. l. e. m. o. r. t. a.
t. i. e. v. e. n. i. a. l. e. v. e. l. p. o. t. e. r. p. a. r.
h. i. q. u. o. d. q. u. i. s. a. l. t. e. r. i. m. p. e. c. c. a.
a. s. t. e. n. t. u. s. h. i. p. r. o. u. e. e. l. e.
e. t. l. a. s. t. u. s. v. e. l. q. u. i. s. u. r. r. e. p. o. n. t. e. a. l. i. e.
h. o. p. e. l. e. t. q. u. i. s. p. e. c. c. a. t. a. h. o. m. i. n. i.
a. s. t. e. n. t. u. s. p. o. n. a. t. Q. u. e. r. i. t. q.
n. a. p. r. e. t. i. u. s. m. a. l. e. d. i. c. i. t. u. s. e. t.
d. e. i. S. i. q. u. i. s. d. a. t. u. r. a. l. i. q. u. e. l. i.
p. u. n. i. t. u. m. v. e. l. m. o. r. t. a. l. e. s. p. i.
d. e. i. l. e. t. p. e. c. c. a. t. u. s. d. i. c. i. t. q. u. i. s. p.
i. n. m. a. n. i. f. e. s. t. o. e. s. t. e. d. i. m. i. s. s. a. d.
t. r. i. m. a. d. i. e. n. e. c. p. u. n. i. t. a. m. n. e. c. e. d.
c. o. r. r. i. g. a. m. e. r. a. c. o. l. l. i. h. a. b. e.
p. r. e. c. e. d. e. n. t. i. u. s. l. e. g. i. s. f. r. i. q. u. i. s. i. e.
n. e. t. a. q. u. a. n. e. c. i. n. g. r. e. l. a. t. u. r. e.
q. u. o. l. i. b. e. t. a. n. q. u. o. d. t. r. i. p. e. r. a.
p. e. c. c. a. t. u. s. e. t. i. n. n. o. n. p. e. r. r. e. s. a. l. t. e. r. i.
v. n. i. q. u. i. s. h. o. m. i. n. i. s. i. l. l. e. d. e. i. n. p.
o. m. m. i. t. t. e. t. h. i. p. r. o. b. i. c. i. t. a. r. o. m. e. n. t.
e. i. u. s. d. i. c. i. t. q. u. o. d. e. c. e. r. i. n. o. n. o. b. i.
t. r. e. e. c. c. l. e. s. i. a. l. e. p. u. l. t. u. r. a. S. i. q. u. i. s. h. e.
B. o. n. i. f. i. c. i. s. p. o. n. o. m. i. n. i. f. i. c. i. t. e. r.
c. o. l. l. e. d. i. t. e. t. q. u. i. s. h. a. c. e. r. d. o. s. m. o. l. l. i.
g. o. t. i. c. u. m. S. i. q. u. i. s. d. e. i. a. m. i. l. i.
p. e. r. d. e. i. e. t. i. n. c. o. s. a. i. h. o. c. o. b.
a. l. i. q. u. a. p. e. n. a. v. e. l. i. d. e. p. e. r.
n. o. n. f. e. c. e. r. o. v. e. l. h. i. n. o. e. s. t. i. c. i. t. a.
h. o. c. a. c. c. i. d. a. t. m. i. h. i. v. e. l. f. i. g. u. r. a. m.
d. i. c. i. t. q. u. i. s. p. o. n. i. t. v. n. i. a. r.
h. u. c. h. u. l. l. a. m. o. x. v. n. d. e. l. l. e. c. t. i. c. i.
o. m. n. i. u. s. v. n. i. s. d. i. c. e. d. a. m. h. i.
v. n. d. e. l. l. e. c. t. u. s. m. i. s. e. r. e. t. u. r. a. n.

precepto

suum. murmurando contra creatorē suū
 reprehendendo eū in factis suis. **Q**ue
 ritur utz maledictio sit pccm mortale.
Rndeo fm beatus **L**ho. scda scde. q.
lxxvi. Maledictio de q nunc loqmur ē
 p quam nūciatur malū q̄ aliquē vl im/
 precādo vel optando. **Q**d qdē fm se re
 pugnat charitati proximi. ergo est pec/
 catū mortale. **U**n de. i. **L**oz. vi. Neqz
 maledici regnū dei possidebunt. **E**t tā
 to grauius quanto personam cui male
 dicimus magis amare et reuereri debe
 mus. **U**n **L**euīt. xx. Qui maledixe/
 rit p̄i vel m̄i. morte moriat. **C**ōtingit
 tñ eē veniale. vel ppter paruitatem ma
 li quod quis alteri imprecatur. vel ppter
 affectū eius q̄ pferit. dū ex leui motu vl
 ex ludo. vl ex surreptione aliq̄ talia ver
 ba profert. qz peccata p̄boz maxime ex
 affectu pensant. **Q**uerit. **Q**ue sit pe/
 na pferentis maledictionē q̄ deū. **R**nde
 o. **S**i q̄s q̄ deū vl aliq̄e sanctū. ma
 xime q̄ brām yginem talia p̄sumpserit.
 debet septē diebus dñicis p̄ foribz ecclē
 in manifesto esse dñi missa dici. ita q̄ vl
 tima die nec palliū. nec calciām ēta: sed
 corrigiām circa collū habeat. z q̄ septē
 p̄cedentibus sextis ferijs ieiunet in pa
 ne z aqua. nec ingrediatur ecclesiā. z in
 quolibet dictoz dierū tres reficiat pau
 peres. et si non p̄ tres. saltem duos vl
 vnū. **E**t si hoc nō p̄t. illud in penā aliā
 cōmutes. **E**t si predicta renuerit. debet
 ei in dñi ingressū ecclē. z in obitu dz ca
 rere ecclāstica sepultura. **S**z hecōia fm
Boffre. p̄ tribunali fuit. **L**etex in iudi
 cio aie discret⁹ sacerdos molliat hūcri/
 gozem. **U**ndecimi sūt qui iurāt
 per deū et sanctos. cū hoc obligāt se ad
 aliquā penā. vt dicēdo **P**er deū si hoc
 non fecero. vel. si nō est sic sicut dico. tñc
 hoc accadat mihi vel filijs meis. **U**l sic
 dicēdo **N**unq̄ p̄ diem vnā viuā. vl ad
 hucodie moriar. **U**l sic. **N**unq̄ ab
 oculis tuis viuēs discedam si mentiar.
 vel. **D**e nūq̄ misereatur anime mee

si non fecero quod dico. et sic de alijs.
Et tunc fz Aug⁹ illa p̄ que sic iurat ob
 ligat deo vt hoc sibi vel illi euentur si se/
 cus est q̄s dicit. **E**t satis horribile ē se vl
 suos mēdaciū sic obligare. **N**ec etiā hō
 faciliū se debet obligare. etiā in cā vera
 qz stultū est se sic obligare. maxie si nllā
 causa subsit. nec vrgens necessitas. **E**x
 empluz legitur q̄ quidam vsurarius in
 morte compunctus. rogauit duos amē
 cos suos vt pecuniam vsurariam quaz
 eis tradidit. restituerēt. **E**t p̄mus se ob
 ligauit hoc facturū sub imprecatione i/
 gnis sacri. **S**ecundus se obligauit sub
 imprecatione lepre. **Q**ui post obitū istū
 us vsurarij negligentes in hoc negotio
 fuerūt. volentes p̄mitus cum ista peccā
 tia aliqua lucrari. et postmodū eam re
 stituere. **E**t mox in illis infirmitatibus
 ambo consumpti sunt prout se ip̄os ob
 ligauerunt. **D**uodecimi. cui quis iurā
 rat q̄ nolit ludere etiam pro poculento
 vel esculento. **E**t sic secundum **H**enri
 cum de firmaria semper peccat mortālē
 ter quotienscunqz ludit. **I**tem qui iurā
 uit non chōrizare vel non tabernam in/
 trare. et sic de alijs. que homo licite po
 test iurare. z talia tenentur seruare. z quo
 tienscunqz oppositū scienter fecerit: moz
 taliter peccat. **T**redecimi. qui cuiqz so
 lennitate periurium solennizatum com
 mittunt. et hoc ē mortalissimum pecca
 tum. **U**nde per tres digitos quos po
 nit quis super sanctos. significat q̄ cor
 pus et animam et res siue famaz dat in
 potestatem diaboli. **I**mmo fm **B**uil.
Lugdunēsem in summa viciorum. qui
 scienter periturat in primo periurio ma
 num diabolo dat cuiqz qua tangit euan
 gelium vel reliquias sanctorū. et donec
 ille peniteat pro periurio: man⁹ illa dia
 boli est. **E**t quā docunqz manu illa se si
 gnat. ipse se signat manu diaboli. et nō
 potest penitere vel absolui nisi restituat
 illi damnum cui iurauit. **S**ciendum q̄
 grauitas vel magnitudo illius peccati

De secundo

sz per iurij perpendi potest ex hoc qz ta
le peccatu p eius est alijs peccat. qz cuz
alia peccata fugiunt et quasi timet res sa
cras. pccm per iurij no timet eas. s illis
appropinquat. Si aliquis vult fornicari.
si est in ecclesia exit inde. si est in cimi
terio ab eo recedit. Et si est ppinquus
ecce vel cimiterio. elongat se ab eis. Al
leyero qui vult per iurare intra eccliam:
si est extra: accedit ad altare et comittit
pccz per iurij qnqz sup altare. qnqz sup
euangeliu. qnqz sup corpus. qd horren
du e. Dix e quo terra ipm no absorbe
at. et quo angeli q circa corpus chri snt
eu no perimunt. Item ipe videtur peior
diabolo: qz diabolus timet res sacras et
quasi reueret. qd ille non facit q piurat
Ite talis qntu in se est: vult malus ma
lu facere chro q crucifixo res eius Ipsi
eni intulerunt chro tm malu pene. piur
eu vult inuoluere in malu culpe. qd de
terius est: in hoc q assumit eum et oes
sanctos in testimoniu sue malicie z iniu
sticie. Quia fm Thomas scda scde. q.
lxxxix. Jurare est deuz inuocare. Et fz
Aug. Jurare est deum in testem addu
cere. qd idem est. Scdo quia grauitas
per iurij perpendi potest ex austeritate pe
nitentie. quia fm canones pro per iurio
manifesto et solennizato. debet imponi
penitentia septennis. Tame Raymu
dus dicit q inspecto modo per iurij. vl
qualitate persone. et ceteris circumstan
tijs. vel maior vel minor penitentia est
imponenda. Concordat Host. Tertio
patet q ex eo q fm Host. hoc cri
men in penitentia comparatur homici
dio voluntario. Quarto patet ex eo q
piurus infamis efficitur. nec postea qn
tuncunqz peniteat in testimoniu recipi
tur. extra de testi. Quinto ex pena que
inflicta est etiam in presenti a deo super
per iuros. Unde legit q quida Deca
nus ecclesie Coloniens quinqz marcas
auri de pecunia sue ecclie fratri suo car
nali misit mutua do. quo Decano mor

tuo Canonici debitu repetit. et qz sup
per hoc no habebat testes. ille pnaat
debitu negauit. qd cu iuramento firma
uit. q redies domu. in media via rema
sit immobil. ita q nec ante nec retro pore
rat se mouere. et silt fact fuit mur. tbo
in corde suo vouit q ad locu piurij redi
ret. z sua malicia manifeste diceret. z re
stitueret ecce pecunia detenta iniuste. z
sic penitentia ducit liberat est. Et ali
ud exempli legit q qdam sup sepulcru
sci Patacij martiris piurauit. et mor
manu retrahere no potuit. et sic oibus
malicia z iniusticia innotuit. Querit
Quare p euageliu z reliquias scdz iura
mus. Rn deo fm Thom. scda scde. q.
lxxxix. Ome iuramentu pncipalit referit
ad ipz deu cuius testimoniu inuocat. Sel
cudario at assumunt alique res no fm
se h qntu in eis diuina pntas manifesta
tur Sic iuram p euageliu. et p eu cuius
pntas in euagelio manifestat. et p scos
q hac pntatem crediderunt z fuauerunt
I Quartidecimi. Qui recipit vel
cogit aliquem false iurare. et sic recipit fri
uole iuramentu ab illo: peccat mortalit
Ro e. qz qz pellit aliu ad iuradu. z scit
eu false iurare. vincit homicidiu. z omittit
duplex homicidiu. qz ille occidit cor
pus. et ille aiā. Imo duas aiā. illi
sz q iurat falsu. z sua ipi q recipit. vs
xxij. q. v. Ille. z. c. q exigit. In h cor
dat Henz de fir. in expone scdi pcepti
Sced q siqs diceret. Ex istz seqret
q nlls possz aliu cogere ad sibi solu dli
si nlls dret accipe a liq d iuramentu. Rn
deo q ad iudiciu pt eu citare z iusticiaz
ab eo exigere. z si tibi negauerit quod pt
ipe scire si receptur es iuramentu ab eo
vl no. qz fz Arz. p. p. h. De futur p
geritb no e de emiata pntas. Qn at p
deras q alit ee no pt z nih il pt tibi am
pli fieri nisi iuramentu. qd g iuuat reil
lud iuramentum qd sic friuole ab eo reci
pis. Rone vna mesura vini valeret p
tibi qz tale iuramentu piurij. Ergo qu

omino...
torre...
tare d...
sic p...
offer...
nisi...
re au...
si dicit...
qz...
no...
spondeo...
frequent...
um...
cipien...
Quia...
ho...
min...
n...
min...
non...
q...
iuramentum...
te...
can...
nes...
ralti...
fi...
th...
ri...
quom...
Inde...
in...
alij...
iuramentum...
ta...
iuris...
fallum...
d...
tia...
mentu...
q...
p...
negant...
al...

omni noyult iurare tunc interrogat credi
 rore d' coiter fieri solerit yelit eū suppo-
 rare d' iuramento Etia qñq; a bōis hoib;
 fit petitiōt eū suppo:ratū habeāt Tūc
 offer hoc dō i paciētia cordis tui qd ille
 tibi solueretenes. z ex fraterna charita-
 te ora deū p eo. z erit tibi meritorū Sz
 si diceret ex hoc sequeret p'fusio mea.
 qz crederent me hoies iuste agere cum
 ab eo iuramentum nollem accipe. **R**e-
 spondeo q ppter malos homines q vt
 frequent malum iudicant. nō debes de
 um offendere z aiaz tuam perdere sic re-
 cipiēdo scient falsum iuramentū ab eo
Quia fm **Chryso.** sup **Matth.** **Q**is
 hō scdm se estimat altez. fornicarius ne-
 minem putat esse castū. **C**astus de for-
 nicatōe non facile suspicatur. **S**upbus
 neminem humilem putat **H**umilis ne-
 minem putat supbum. ppter tales ergo
 non debes deum offendere. **S**ciendū
 q signus malus p' terea q non recipis
 iuramentum de te malum iudicat tunc
 se vel octo econuerso de te bonum iudi-
 cant. z te p' terea cōmendāt ap d' homi-
 nes z deū q deū z aiaz tuam i hoc hono-
 rasti z eum a iuramento falso suppo:ra-
 sti. sicut mali ex omnibus maluz iudicāt
 sic boni bonum. **U**nd **Chry.** sup **Ma-
 th.** **S**icut difficile est aliquem suspica-
 ri malum qui bon' est. sic est difficile ali-
 quem suspicari bonum qui malus est.
Unde etiā **Breg.** i omel. **Q**uātū vos
 in bono pficitis. tantum etiam bona d'
 alijs sentitis **S**ciendū tamen q exigēs
 iuramentum si est p'sona publica. vtpu-
 ta iudex non peccat. quia tenet ex ordie
 iuris recipere iuramentum siue sit vey siue
 falsum. **I**te qz ipa p'sona publica nō vi-
 det exigere iuramentū h ille ad cui' istā
 tiā exigit. **Q**uāt dō displicz recipere iura-
 mētū scient flm pzi h exēplo. **L**egit
 q qdā bon' hō citauit qndā ad iudiciū
 p' aliquā summā pecunie z ille istantē
 negauit. z se ad iuramentū exhibuit qd
 ali' ab eo accepit licet sciret eū flm iura-

re scient. **T**ercio sequenti nocte rapr
 ad iudiciū dei. vidit chz im sedere in sede
 maiestatis sue exigentes ab eo rōem de
 anima illius qui iurauit z de aia sua p/
 pria qui cognouit ambas esse damnan-
 das. **T**ūc iudex q' fuit cur iuramentuz
 ab alio recepisset. **E**t ille. qz mihi meuz
 negauit. **E**t iudex. **N**onne debuisti po-
 tius p'dere talem subam q' ipius aiam
 z tuam? **N**onne aia melior ē q' oīs tē-
 poralis suba? **T**ūc iudex fecit eū fla-
 gellari. **Q**ui euigilans oia q' sibi accide-
 rant: enarrauit **E**t i signuz hui' plagas
 in corpore z in dorso suo ostendit: quod
 nullo modo potuit sanare donec penitū-
 it z de' sibi illud p'ccm indulsit. **I**

Queritur in quib; casibus p't q's iu-
 raret etiam iuramentū recipere ab alio si-
 ne peccato? **R**espondet. **P**rimo cū ali-
 quib; suadet aliqd bonū qd ē eis vtile.
 z non credunt verbo simplicī. concedit
 nobis iurare. 22. q. p. non est 3. **U**nde
Isidus. **P**lerūq; sine iuramento loq' dis-
 ponimus. h incredulitate eoz qui non
 credunt quod dicimus iurare compelli-
 mur. **S**ecūdo potest etiam quis innocen-
 tiam suam purgare iuramento cū men-
 daciter a malis informatus est z iniuste
Et in hoc casu debet sibi credi nisi con-
 trarium p' testes posset cōuinci. **T**ercio
 ad p'firmationem debitorum vt cuz q's
 non habet fideiussorem ponere. z alias
 nolunt sibi credere. tunc potest iurare se
 velle in tali termino soluere. z si sic inten-
 dit z suum posse facit. nec peccat iurans
 nec etiam recipiens iuramentum **U**nd
Augu'. de verbis apli sermōe. 23 **Q**uāt
 exigit iuramentū si nescit alium falsum
 iuraturum: z dicit iura mihi vt ei fides
 fiat. non audeo dicere p'ccm. tamen hu-
 mana tempratio est. **Q**uarto ad dubi-
 etat' remotōem vt si p' religiosa iuref.
 verbi gratia. **S**i duo p' re aliqua siml'
 litigarent. z alicui certe constaret q'mo-
 do se totum factum haberet. tunc talis
 sine omī p'ccō posset iurare. z certitudē

V De secūdo

nem illi? dubij enarrare sic a litigio illi cessaret. Quinto ad pmittēdū obediētiā suis superiorib; v'l fidelitatē suis p'latz v'l etiā alicui cōmunitati. v'l ex pte officij v'l alijs de causis licitis. Tamē sciendū q' q' p'p' officij. q'd a p'latz v'l a p'silio ciuitatis cōmittit. si intēdit sic facere vt iurat non ē p'ius. **S**z valde sollicit' eē d'z q' illud q'd iurauit p'misit. vt h' fm exigentiā iuramētū ad effectū p'ducat. **A**lias si fraudē faceret exeq'ndo h' q'd iurādo p'misit toties p'ur' efficeret quotiens h' scient' trāsgredere. **E**rgo valde magnū z terribile ē sic aliq'd recipere super iuramētū. qz tal' aiām suā p'ciōsā ponit p' p'gnore. **S**i aut' p' aliq' negotio vt me ch'antici iurant v'l aliq' officio vt ceteri officiales. z hoc in p'ncipio nō intēdit exequi vt iuramentū exigit. h' p'p' lucz' z affectū acquirēdū iurat. ip'o facto sic iurādo est p'ur'. z q'tienscūq' postmodū ita iuramētū trāsgredit'. toties mortaliter peccat. **Q**uā iuramēta p'ringūt que iurantes adimplere non intendunt. **E**t q' scienter dant occasionem talibus trāsgredienti sua iuramenta. vel eos p'pter suum lucrum ad talia inducūt rei erūt i peccatis illoz z deū grauit' offendunt quia plus debent diligere salutem p'xi moz q' p'xiūm lucrum v'l commodum. **Q**uīndecimū q' votūz dō factū trāsgrediuntur. **U**nde ad maiore huius euidentiam circa votum p'ncipaliter septem sunt notāda. **P**rimo quid sit votum. z que. z quot requiruntur ad votum. **R**espondeo fm **H**enicūm de firmaria. **V**otū est spontanea p'missio cum deliberatione z obligatione firmata. vel sic. **V**otum est conceptio melioz p'positi cum deliberatione firmata ergo patet q' ad votum tria requiruntur. **P**rimū est p'positum voluntatis qz debet fieri ex animi libertate. non autē ex coacta necessitate. **E**x quo patet si aliquis cogatur metu cadente in constanter v'z ad aliq'd vouēdū. nō tenet exolve

re. **S**ilr si parces v'l cognati alicui' vo uerūt aliq'd votū p' aliquo eo ignorante ip'e postmodū p't hoc acceptare v'l n. qz votū d'z fieri ex animi libertate. **E**t h' est p'mū q'd requirit' ad votū. **S**ecūm ē de liberatio voluntat'. qz si aliq' subito aliq'd bonū p'cipiat. non obligatur ex voti necessitate ad seruandum. sed solū ex quadam decentia z congruitate inquantū diuinit' z bonis instinctibus non est resistendum. **T**ercium est q' votum sit de re bona. aliter non obligat dicente **M**. in li. de summo bono. **I**n malis p'missis rescindē fidem. z in turpi voto mutū decretum. z. xxiij. q. 8. **I**dem in eodē libro. **Q**uod incaute vouisti ne facias.

Sciendū q' votū licitū sp' obligat ad seruandū si vouens sit sui iur'. qz ei' trāsgressio ē mortale p'c'm. (exceptis q'tuor casib;). **P**rim' ē si aliq's vouit sub p'ditione. nō tenet exolvere votū. puta si aliquis vouit beate virgini ieiunare si sanet. tal' si nō sanat in tpe p'fixo nō obligat ad solutōem voti. z sic d' alijs. **S**ecūm' si accedit dispensatio ei' q' dispensat' ē p't i voto. q' tū nunquam fieri deberet nisi in eque bonum vel in meli' cōmutat' ref. **Q**uerit' q's p't i vot' dispensare. v'l vota cōmutare. **R**espondeo fm **R**aymūdū diocesan' ep'us p't suis s'bditis oīa vota cōmutare. v'l et' cū eis dispensare exceptis quattuor vot'. **P**rimū est votū p'tinentie quia cum v'z aut m' q' possit aliquid melius inueniri in q'd cōmutet. vt p' **E**ccl. 26. **N**ō ē digna ponderatio aīe p'tinent'. **S**z cē. **S**ecūm' ē terretē. scz pugnādo p' fide christiana. **T**ercium est votum visitandi limina apostolorū petri z pauli. **Q**uartū votū v'isitandi liminaria b'ī **J**acobi. in his solū papa p't dispensare. z ita fuit curia **A**liā v'o vota possunt ep'i cōmutare z aliq' i' voto dispensare. nāz q'n docet q's absolute determinat' aliq'd votū nō esse seruandū d'z esse dispensatio voti. **V**erbi grā. si illud quod vouetur esset malū vel inuti

verbi gratia non in edimento
est commensuratum et quod dicitur
voto. **Q**uoniam **T**homas. votum
est emittit bonū. Et ideo in talibus
causis est p'cedendum votum ne
seruandū. **E**t hoc dicitur v'p' p'
nō s' d' cōmunitate votū dicitur
p' dicitur quod seruandū est
aliquid imponit. **S**ed nō
cōmunitat' in v'is dicitur
tamē in auctoritate p'latū
sunt. **P**ro quo seruandū q'
dum v' vota cōmutanda z
tū s' dicitur auctoritate z causa
tas. **S**ed que est causa s' dicitur
p'cedendo dicitur. **R**espondeo
b'ī. **S**ufficiens causa est p'
si vouentium emendatione
m' i' v' dicitur q' alius dicit. **S**
infirmitas. vt seruandū abstinere
nō ē a cōmunitate in carnis lan' q'
in talibus potest fieri v'p' p'latū
cū causa est impotentia t'v'
litas accedat. **N**am quicquid
cōmunitate dicitur si dicitur d'
supervenire voto in eo ob
auter. **S**i si aliquid possit
ueri. potest fieri impossibil'
gatio q'ntū ad hoc p'latū s' d'
votū cōmutare cōcedit. pot'
tate h' i' q'ntū p'latū nō p'
gāt. **D**icitur sic intelligendo f'
cōmunitate s' dicitur est cōmunitate
na d' a t'v'. **S**i aut' sit impo
tē q' t'v' g'ntū non possit. n'
nō s' dicitur h' g'ntū ad illud q'd p'
alud nō. **Q**uartus casus est
non sit sui iuris. quia quicquid
testat' aliter non potest aliquid
quod illud cui subest a dicitur
onē impedit. **I**n de serua
d' nō non potest vouere quicquid
cum impedit a serua d' nō
aliquid s' dicitur. **Q**uartus
q' v'v' cōmunitate. s' dicitur s'
v'v' p'latū s' dicitur. fm **T**h.

precepto

level maioris boni impedimentum quod est contra rationem eius quod cadit sub voto. Quia secundum Thomam. votum dicitur esse melioris boni. Et ideo in tali casu necesse est quod determinetur votum non esse seruandum. Et hoc dicitur dispensatio voti. Sed commutatio voti dicitur quando pro hoc voto quod seruandum erat aliquid aliud imponitur. Unde minus est vota commutare quam in votis dispensare vtriusque tamen in auctoritate prelatorum ecclesie constituitur. Pro quo sciendum quod ad dispensandum vel vota commutanda duo requiruntur scilicet auctoritas et causa siue necessitas. Sed que est causa sufficiens in dispensando de votis. Respondet deo secundum Albertum. Sufficiens causa est pauperas ut si uouit ieiunium et mendicans non iueat in una hora quod ei sufficiat. Similiter et infirmitas. ut si uouit abstinentiam a uino et a carnibus et incurrit languorem: et in talibus potest fieri dispensatio. Tertius casus est si impotentia et impossibilitas accedat. Nam quicquid votum fuerit impeditur si presens esset hoc ipsum superueniens voto facto obligationem aufert. Unde si aliquid possibile sit dum uouetur: postea fiat impossibile. tollit obligationem quantum ad hoc: puta si aliquis diues uouit edificare ecclesiam: postea paupertate superueniente perficere non potest non obligatur. Hoc tamen sic intelligendo secundum Henricum de sit. si factus est omnino impotens. absolutus est a toto. Si autem sit impotens in parte et totum perficere non possit. tunc remanet solus ligatus ad illud quod potest et ad aliud non. Quartus casus est si uouens non sit sui iuris. quia quicumque subest potestati alienae non potest aliquid uouere quod illum cui subest a debito subiectiouis impediatur. Unde seruus qui subest domino non potest uouere quicquam quod potest eum impedire a seruitio domini sui. et sic de alijs subditis. **¶** Tercio notandum quod votum est duplex. scilicet solenne et simplex. Et vtriusque transgressor secundum Thomam se-

cunda scilicet. q. 87. peccat mortaliter. Quod dicitur grauius peccat frangendo votum solenne. dist. 27. Si uir. Et vtriusque solenne dicitur quod fit per susceptioem sacri ordinis. vel per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus approbatis. Simplex votum est de non contrahendo vel castitatem seruando. et huiusmodi. Et quanto manifestius est emissum tanto maior penitentia debetur transgressori. Quoniam deo de voto simplici. tunc sciendum secundo Henricum de firmaria quod peccat mortaliter qui post simplex votum continentie contrahit matrimonium. Tunc quia facit contra preceptum diuinum quod dicitur. Nouete et reddite. Tunc quia in foro conscientie apud deum tantum obligat quantum solenne simplex votum. Ex quo euidenter patet quod per hanc faciunt qui inducunt per consilium et licentiam aliquas personas post votum simplex contrahere matrimonium. Qui peccat tripliciter. Primo quod suo consilio impellit aliam uirginem ad peccatum mortale. scilicet transgrediendo votum: quia qui cumque dat consilium vel auxilium vel fauorem ad aliquid quod est peccatum mortale erit particeps illius peccati. Unde Augustinus super Johannem. Homicida dicitur non quod gladio armatus vel ferro cinctus ad hominem venit. sed quod malum uerbum seminauit. Noli ergo tenere putare homicidam quando proximo tuo mala persuades. Secundo quod personam illam maximo periculo exponit cum secundum certiore opinionem nunquam possit petere debitum sine peccato unde licet petere non debeat. reddere tamen tenetur. Tertio quod christum spiritum illius uirginis grauius offendit. qui dat consilium vel auxilium talibus ad contrahendum matrimonium. Hoc patet. quia tales uirgines post votum continentie spernunt christum. quem primitus pre omnibus uiris sibi elegerunt. Quod non est modica irreuerentia ipsi christo quod pro eo elegit unum alium spiritum qui

De secūdo

est minus pulcher. minus bonus minus
dulcis. minus diues. et sic de alijs. Item
propter voluptates breuē sue misere carnis
derelinquit dulcedines celestis gaudij. et
ipm deū q̄ est d̄s totius solatiois et om̄is
dulcedinis. Insuper propter societates talis
mortalis sp̄s p̄uat se societate b̄tē marie
p̄gis et om̄i sc̄toꝝ et om̄i angeloz vn̄uer/
salit om̄i electoz ī celo existētū. Insuper
propter talē sp̄sum d̄ānat se cū corpore aia
et associat se ad societate omnium dam/
natorum et omnium demonum qui sūt
in inferno si sic moritur. Ex p̄missione di
uina q̄n̄q̄ talis p̄go venit ad amaritudinē
vbi q̄ sūt carnis delectatōem. Quia forte
h̄bit vix iracūdiū q̄ eā p̄cudiet et multis
afflictionibz affliget. Item sciēdū q̄ nūq̄
talis sc̄ient deberet sibi talē desp̄sare. q̄
q̄ recipit p̄sonā alteri? voluntate ei? ta
lem p̄ hoc fuit offendit. Sic ille xp̄m
fuit offendit. q̄ ei? sp̄sam sibi assumit
et ideo q̄n̄q̄ sequit̄ hoc malū q̄ nunq̄ be
ne uiuit nec b̄n̄ habebūt. nec ī corpore nec
in aia. nec etiā in rebz t̄p̄alibz q̄ sibi mu
tuo discordant et diaboli ce simul uiuūt.

P Quarto q̄rit̄ ut p̄uēs tene
atur statim votū adimplere. Resp̄o deo
fm̄ Guil. Si votū ē absolutū. tenet̄ sta
tīm cū p̄t adimplere. nisi iuouēdo aliud
habuerit ī mente. sc̄z q̄ sup̄ illā d̄icē v̄l
lū terminū voluit adimplere. et tunc po
terit vsq̄ ad illū terminū p̄fixum licite ex
pectare. s̄ non vltra. Et d̄: Deute. xxiij
Cum votū uoueris d̄no d̄o tuo nō tar
dabis illd̄ reddere. q̄ req̄ret illud d̄ns
d̄s tu? et si moratus fueris. reputabit̄ t̄
bi in peccatū. Hoc heu illi nō aduertit̄
qui votū suū qd̄ deo vel b̄tē Marie p̄gi
n̄ uel sancti ei? uouerunt vsq̄ ad decem
vel ad viginti annos p̄trahunt. et sup̄ il
los ira dei quandoq̄ etiā in p̄senti vita
deseruit. Exemplū leḡit̄ q̄ fuit qd̄am
hō litterat? multo p̄vitiōz p̄uus. q̄ cuꝝ a
qd̄am p̄ore ammonit? fuisse frequēter
ut seculo renūciaret et vitā suā emēdaret
et cū frequēter se hoc facere p̄mississet et p̄

missum nō adimpleret. incepit subito gra
uiter ifirmari. Qui cū misisset p̄ pot̄t
venies ad eū admoneret eū ut p̄missum
adimpleret subito clamare cepit: O pat
ora p̄ me q̄ duos si ueniūt ad deuorandū
mē. Qui orōnibz ei? liberat? nō cura
uit p̄missum adimplere. Et mox itez cla
mare cepit. ecce ignis occupat me ad de
uorandū. et itez petit orare p̄ se. Et ig
nis per orōem euauit. et sic itez libera
tus ē. et p̄missum adhuc adimplere con
tempnit quasi desperando: ad dei iudi
ciū raptus audiuit p̄ferre sententiāz cō
tra se de malis suis. et a raptu itez sub
ito rediens retulit corā oibus uisā et audi
ta. et q̄ ab eo esset p̄cisa ois spes salutis
Et addidit. Ecce adsunt duo demōes
portātes vnam maximam sarraginē
ut frigar in ea in eternū. Et tūc clamare
cepit. Ue. ue mihi: quia votū meū non
adimpleuiz de d̄o et de salute aie mee ni
hil curauiz. Ideo sententia ire dei placā ē
contra me. Qui cū hec d̄iceret vna gutta
d̄ sarragiē cecidit sup̄ manum ei? q̄ vsq̄
ad ossa oibz uidentibz cū deuorauit. Et
ipe tūc ait. Nunc credite. ecce me demo
nes ī sarraginē p̄ijciunt. et hec d̄icēs: ex
pirauit infelicis. Quinto q̄rit̄ de vo
tis q̄ fiunt ī angustijs: an obligēt. R̄n̄
de o fm̄ Guil. mulieres ī partu uouētēs
v̄l quicūq̄ alij ī angustia p̄stituti si ha
beant deliberataz int̄rōem obligādi se
obligati sūt. Sec? ē subitō et indeliberate
Q̄ Sexto vidēdū ē q̄ possint uoue
re: et qui non. Circa qd̄ queritur q̄
pueri possint uouere et R̄n̄ de o sc̄dm̄ be
atū Thomam sc̄da sc̄de. q. 88. Pueri
ante annos pubertatis duplici rōne uo
uere non possunt. Primo quia v̄t plu
ribus patiunt rōnis defectū. hoc tamē
contingit in aliquibz accelerari. Sc̄do
quia sunt in potestate parētum v̄l tuto
rū qui sunt eis loco parētum: et ideo eoz
vota nō habēt effectum. Terc? ille autē fili
us qui uenit ad annos pubertatis est q̄
de sue potestatis quantum ad ea q̄ p̄t

uere d̄ici p̄uēs q̄ p̄uēs
gete impoꝛt: v̄l q̄ marmozā
bat. Et non est de illa que est
p̄m̄. Q̄m̄ religiois possit
re: p̄p̄osio fm̄ deum. Q̄
v̄l p̄uēs. Cum nullum temp
p̄m̄ lita q̄a p̄dat? non p̄o
d̄ici t̄ra aliquid occupat d̄
v̄l d̄ici d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
ti. q̄ non est h̄c potestatis.
Raymū. Si uenit no
qui line licentia p̄m̄: n̄
sc̄dm̄ d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
erit ecclesie: v̄l ne d̄ici t̄ra
d̄ici. Si uenit v̄l p̄m̄
soluere d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
gallum. R̄p̄o de o fm̄
R̄p̄o. Si religio ī ip̄o p̄m̄
soluere d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
Thomas in quodlibet q̄ cū
n̄ s̄m̄ p̄m̄ v̄l p̄m̄ v̄l p̄m̄
ent̄m̄ r̄o p̄nt. Et q̄ t̄
religiois d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
tatis nulli s̄m̄ p̄m̄ v̄l
cū retinere oportet. Sed si
d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra
sub̄t̄re uolunt. R̄
queritur v̄t alter coniugat
obligat̄re v̄l p̄m̄ religio
R̄p̄o de o si non interuenit
n̄alis potest̄ alter uouere in
gionem inuito alio. Sed possit
n̄ carnalis copulatur: v̄l si
s̄m̄ t̄ra non p̄t. Si uenit v̄l
uouere v̄l p̄m̄. R̄p̄o de o non
s̄m̄ t̄ra: max̄m̄ t̄ra d̄ici t̄ra
d̄ici v̄l p̄m̄ nō p̄t. Tamen
ent̄m̄ v̄l p̄m̄ t̄ra d̄ici t̄ra
v̄l cōm̄ t̄ra v̄l t̄ra d̄ici t̄ra
v̄l qd̄amq̄ aliud nō debet
sua contrarietate. Sed v̄l p̄m̄
lia vota etiam ante matu
cum ent̄m̄ t̄ra t̄ra vota. Si
p̄m̄ t̄ra mane surgēdo. et
n̄ t̄ra in hoc sequit̄re et p̄m̄
cū d̄ici t̄ra d̄ici t̄ra t̄ra

precepto

nent ad suā psonā: pura q̄ p̄votū obli-
 get se i religionē: v̄l q̄ matrimoniū p̄tra-
 har. Et idem est de filia que est i domo
 patris. ¶ **U**trū religiosus possit voue-
 re: Respondeo s̄m beatum Thomam
 vbi supra. Cum nullum tempus excel-
 prum sit in quo p̄lat⁹ non possit sub-
 ditiū circa aliquid occupare: ideo nulluz
 votū religiosi firmū est sine p̄sensu p̄lata-
 ti. q̄ non est sue potestatis. ¶ **U**n̄ z sc̄m
 Raymūdū. Si vouerit non debet exe-
 qui sine licentiā p̄lati: ne forte sup̄ h̄ aliū
 scandalizarent si eoz cōsuetudines volu-
 erit excedere: v̄l ne detur occasio euagā-
 di. Item querit̄ virum p̄lat⁹ possit ab-
 soluere religiosos a votis factis ante in-
 gressum. Respondeo s̄m Thomam et
 Ray. Ipa religio in ip̄o p̄mo ingressu
 soluit huiusmodi vota. Addit t̄n̄ beatus
 Thomas in quodlibeto q̄ cū obediē-
 tia sit maximū votoz p̄ om̄i voto suffici-
 entissime recōpensat. Et q̄ ingrediens
 religionē nihil ibi p̄t retinere p̄p̄riū volū-
 tatis. nullū ḡvotum p̄p̄ria voluntate fa-
 ctū retinere oportet. Sed statim illud
 debet ostendere patri monasterij z se ei⁹
 subijcere volūtatī. ¶ **S**eptimo
 queritur vtrū alter coniugatoz possit se
 obligare voto ingredi religionē sine alio.
 Respondeo si non interuenit copula car-
 nalis: potest alter vouere z ingredi reli-
 gionem inuito alio. Sed postq̄ inue-
 nit carnalis copula: tunc vnus sine p̄sen-
 su alterius non p̄t. ¶ **I**tem querit̄ vtrū vxo-
 vouere possit. Respondeo q̄ non sine cō-
 sensu viri: maxime in his votis q̄ sine sc̄a
 dalovin p̄fici nō p̄nt. Tamen si vxores
 emisissent votū abstinentie peregrinatōis
 v̄l cōtinentie: v̄l etiā d̄ mane surgendo:
 vel q̄d cūq̄ aliud nō debet auctoritate
 sua contrauenire. sed viri p̄nt irritare ta-
 lia vota etiamsi ante matrimoniū p̄tra-
 ctum emisissent talia vota. sc̄z ieiunādo:
 peregrinando. mane surgēdo. z m̄lier te-
 netur in hoc sequi virū z ei p̄sentire. ¶ **S**c̄
 endū t̄n̄ q̄ vir sola illa vota reuocare p̄t:

que ip̄a implere non p̄t sine sc̄adalo ip̄i
 us viri: sicut ieiunare: peregrinare: mane
 surgere: z ire ad matutinas: et h̄mōi.
 Alia vero vota non: vt si vouerit q̄ da-
 ret aliquid de p̄p̄rio vbi est consuetudo
 q̄ mulier habet p̄t bona parafernalit̄ v̄l
 si vouerit ōdoem aliquā z h̄mōi. ¶ **I**tem q̄
 ritur vtrū in votis cōficiendis vel dimit-
 tendis vxoz vir ad paria iudicent̄. Re-
 spondeo s̄m Raymūdū. q̄ntū ad vo-
 tum continentie s̄m oēs doctores vir et
 mulier ad paria iudicant̄. In voto aut̄
 abstinentie dicunt quidam q̄ cū vir sit ca-
 put mulieris: p̄t tale votū facere inuita
 vxore. Q̄d t̄n̄ intelligendū est s̄m Hu-
 gonem nisi per tale votū fieret p̄iudiciuz
 vxori de debito reddendo q̄d p̄ iura vi-
 detur satis p̄babile. In voto aut̄ pegri-
 natōis dicendū q̄ neut̄ p̄iugum p̄t alio
 inuito h̄ facē. Fallit t̄n̄ hoc in voto hie-
 rosolymitano: quia in fauore terre sc̄e z
 fidei xp̄iane p̄vir sine consensu vxoz fa-
 cere hoc votū z implere. ¶ **V**xoz tamē vt
 consentiat est attent⁹ monenda. Inno-
 centi⁹ dicit q̄ p̄ter votū vltamarinum
 neuter coniugū peregrinari p̄t sine p̄sen-
 su alterius. imo si aliqui cōsenserit p̄t re-
 uocare licet peccet. h̄ec Innocenti⁹. Et
 nota exemplū terribile de illis q̄ non p̄-
 soluunt vota sua h̄ suscipiunt dispensati-
 onem false z sine causa. Legit̄ q̄m̄ in dio-
 cesi traictensi erat quidam rustic⁹ vsu-
 rari⁹ qui t̄p̄e p̄dicatōis sancte crucis cru-
 cem accepit: z postea crucem z votum re-
 demit quinq̄ libris z circumuenit dolo
 dispensatorem cum posset dedisse. xl. li-
 bras. Iste sedebat quadam die in ta-
 berna dicens alijs qui vota sua p̄solue-
 runt. Vos stolidi transibitis mare sup̄
 periculo vite vestre z expenditis sub an-
 vestram: ego autē redemi quinq̄ libris
 votum meum. Et cum domi maneam
 similem mercedem vobis habeo. Et sic
 iactabat se de dolo z fraude sua. Nocte
 aut̄ quadam cum iaceret cum vxore sua
 audiuit in molendio suo quod erat voi-

De tertia

nuū contiguū motū quasi molētis rote.
Et dixit puero suo. **V**ade z vide qđ sit
in molēdino: puer iuit: z redijt horroē p
cussus. **L**ui dicēs. **Q**uid est tibi? **E**t il
letant? horroz inuasit me in ostio molen
dineyt cōpelleret me redire. **E**t ille **E**t
si diabol? tibi sit: ego tbo z videbo. **I**n
ie tra toga scapulis venit ad molendinum
Erat enim nudus: ostium aperuit z in
trospexit: et vidit duos equos nigerū
mos: z viz nigrum stantes iuxta equos
nigros: qui dicebat ad rusticum. festia:
z ascende equuz istū qui ppter te addu
ctus est. **I**lle expanit. **A** ille. **Q**uid tar
das. pñcevestem tuam z veni. **E**rat em̄
vesti eius crux affixa. **I**lle desperat? ex
virtute voēs diabolice reiecta veste equū
ascendit z vir ascendit alterū equū z sta
tim deductus est ad diuersa loca pena
rum vbi ille miser vidit pzemz mfem toz
queri ppter res iniustas quas possideēt
z sibi hereditario iure reliquerūt. **I**n su
per: z alios q̄ plurimos ibi vidit. q̄s co
gnouit. z vidit ibi quendam militez insi
dētē m vacce furenti auerso corpōc ita vt
dorsum haberet ad cornua vacce q̄ huc
illucq; discurrebat: ac crebris icitibz dor
sum militis cruciabat. **E**t cum quereret
rusticus: quare illam penam sustineret?
Respondit vaccam istam rapui sine mi
scōia cuidam vidue: et ideo oportet me
hanc penam sine misericordia ab ea tol
lerare. **O**stensa est ei ibi sedes ignea z di
ctum est ei: modo reuertere ad domū tu
am: z post tres dies reuertaris ad locuz
istum z mercedem accipies in ista sede.
Dox demanereductus semiuiuus et
inuentus est in molendino ab ypoēz fa
milia. **E**t conuocatis cognatis z amicēz
suis dixit omnia que ei acciderant z que
viderat quasi sub desperatione. **L**oca
tus est sacerdos q̄ cū amonēt eū ad con
tritionem z confessionem. **R**espondit.
Quid p sunt verba ista: non possum cō
fiteri: superfluum video confiteri. z video
qđ i me dispositū sit. necessariū esse i ple

ri. **S**icq; miser ille sine sacramento eccle
sie defunctus est.

De tercio p̄cepto

Memento vt diem sabbati sancti
fices. **H**oc p̄ceptuz refertur ad
spiritus sancti bonitatem sicut se
cundum ad filij veritatem: z primuz ad
patris potestatē. **D**ecet em̄ hoiem p̄ est
fectū deuotōis: hac die totalit̄ q̄scē do:
ita qđ si hō quicq; in ozonibz vl etiā bo
nis opibus p totā septimanā neglexit h
recuper in ista die. **E**t **E**t ad cui
dētiam hui? p̄cepti querit quare sab
bati dies fuerit translata in dominicā.
Ad quod dicēdum qđ hoc conuenit ra
tioni. **P**rimo ob memoriam bñficij do
minice incarnationis. **Q**uia sicut die do
minica mundus fuit creatus: sic eodem
die fuit p̄ mysterium incarnationis re
creatus. **E**t hoc beneficium dignissime
in memoria tugiter est habendum. quia
p hoc d̄s summā charitatē exhibuit. di
cente apostolo. **P**rop̄ nimā charitatē
qua dilexit nos d̄s filiū suum misit. **E**t
maxima em̄ charitate p̄cessit qđ bñ et
nū fierit z nasci homoyoluit: vt nos del
ficaret z vt hoiem abiectū ineffabilit̄ ex
altaret. z vt hoiem medicū thesauro di
uinitatis locupletaret. **V**nd̄ **A**ug? sup
canonicā primā **J**ohis. **A**mauit redol
min? z fecit se p̄ te hoiēz. d̄s subieēt z
exaltauit te: i d̄nauit se z suscepit te. **E**t
naniuit se maiestate: z impleuit te diui
nitate. descendit vsq; ad te: vt tu descen
deres vsq; ad eum. **S**ecō p̄ memo
riā beneficij resurrectionis que fuit dñi
ca die facta: z qđ est causa z exemplar no
stre resurrectionis. **N**am illa die contu
lit nobis tria bona. **P**rimo: qz morte
nostram destruxit z eam in seipso occiso
occidit. **N**am scđm **A**ugustinū **D**ignū
erat vt quia diabolus xpm innocent p̄
emit potestatz p̄deret in eos quos sua

collata voluit? tunc et
natura iure redire moraliter
Inuoluntatis abditur qđ p̄
rationem veritatem a beatitudine
fuerit: cum certum sit qđ
debetur caput suum p̄cessit
Sponsus i homelia p̄ dicit
fama homo apparuit in car
gnas d̄s exultat creō
cellate: obdicit exēp̄is
mille p̄mis. **S**igū met
demp̄ totis sumis: potē
bis qđ iam gēti contat
cio ne videtur iudicaz
mo iudicem obseuati
Quāto? **I**n sabbat? max
bens ne iudicaz videtur
p̄ dignitate die dicit.
estū qđ duodecim dignitat
eminent in scriptura. **I**n
die dicitur ter amz angelos
dit. **S**ecō eadē dicit an
uolunt suz montes armenti
eadē die eriguit d̄s p̄m
p̄o i mīa font: vocat d̄s
ta quia eadem die plueru
na decet in eam filios
buēis estūto i o d̄n
e ad die d̄s nar? d̄ man
p̄ e ad die d̄s p̄p̄atū
Sep̄ima eadē die conuert
vinit in nuptis: quod fuit
genum qđ fecit i conspectu d̄
Quarta eadē die facit qu
boim? quingz panibus: du
bus. **N**ona quia eadē die
i domo? cum palmis. **S**ed
Decima quia eadē die dicit
tuis. **S**edecima quia dicit
tum anam apostolis. **I**n
eadē die erit dies iudicaz
nantur. **S**ed tunc commū
sarmis d̄s. **E**t qđ bon
raret: debetate debemus
non iudicāz nuptis: p̄

castiditate deuictos tenebat. **S**cdo: qz
 naturā hūanā veste immortalitatis idnit cū
 immortalitatis ipassibilis resurrexit. **T**ertio qz
 timorē mortis abstulit qn̄ p̄ suam resur/
 rectionem de eterna beatitudine nos as/
 securauit: cum certum sit q̄ mēbra seq̄
 debeant vbi caput suum p̄cessit. **U**nd
Gregorius i homelia pascale. Fili⁹ dei
 factus homo apparuit in carne: mori di/
 gnatus est ex voluntate: resurrexit ex po/
 testate: et ostendit exemplo qd̄ nob̄ pro/
 misit i p̄mio. **S**i igit mēbra nostri re/
 demptoris sumus: presumamus in no/
 bis q̄ iam gestū constat in capite. **T**er/
 tio ne videamur iudaizae diem sabbati
 more iudeorum obseruando. **Q**uia fm̄
Hosti. In sabbat⁹ maxime operari de/
 bemus ne iudaizae videamur. **Q**uarto
 p̄ dignitatē diei dñice. **B** **C** **S**ci
 endū q̄ duodecim dignitates diei dñi
 ce inueniunt in scriptura. **P**rima qz illa
 die celum et terram et angelos deus crea/
 dit. **S**cda eadē die stetit arca noe post
 uiluiū sup montes armenie. **T**ertia qz
 eadē die eripuit dñs p̄lm̄ suuz de egypto
 i māu forti: et brachio excelso. **Q**uar/
 ta quia eadem die pluebat primitiua mā/
 na decelo in escam filiorum israel. ad/
 bucipis existētibus i deserto. **Q**uinta qz
 eadē die x̄ps natus ē d̄ maria virgine. **S**e/
 p̄ta eadē die x̄ps baptisatus ē a **J**oāne
Septima eadē die conuertit aquam in
 vinum in nuptiis: quod fuit initium si/
 gnorum q̄ fecit i conspectu discipuloz.
Octaua eadē die faciauit quinqz milia
 hoim̄ d̄ quinqz panibus et duob⁹ pisci/
 bus. **N**ona quia eadē die honorificat⁹
 ē domin⁹ cum palmis. scz die palmarū
Decima quia eadē die resurrexit a mor/
 tuis. **U**ndecima qz eadē die misit spū/
 tum sanctum apostolis. **D**uodecima qz
 eadē die erit dies iudicij vt plures opi/
 nantur. sed tamen certitudinalit̄ nemo
 scit nisi solus d̄s. **E**rgo honorifice hono/
 rare et celebrare debemus hanc diē. si
 non sit eadē in numero: h̄tū eadē in sp̄e

intelligere debem⁹ vt p̄z quilibet int̄t̄t.
Unde de iure canonico constat diem
 dñicū inf̄ summas et p̄cipuas festiui/
 tates contineri. **G** dicit **Exodi. xx.** **D**e
 mēto vt diē sabbati sanctifices: id ē sum/
 mo studio illam diē honoēs: nihil salic⁹
 opis corporali eo faciēdo quod possit i/
 pedire quietē mētis in d̄o. **C** **P**ro q̄ sci/
 endum q̄ illud p̄ceptū contingit octo
 modis transgredi. **P**rimo modo manu/
 aliter operando: quod prohibit⁹ est a
 deo. **U**nd **Exodi dicitur. xx.** **N**on faci/
 es i eo omne opus. **E**x quo patet q̄ sab/
 batum violat: mortalit̄ peccat. excusat
 tamē quis a mortali peccato in quattu/
 or casibus. **P**rimo p̄ laboris vt ope/
 ris modicitatē: puta si labor tā modic⁹
 sit q̄ detē mētē i pedie n̄ possit i d̄o: qz so/
 lus ille labor q̄ turbat detē animi et sp̄s
 libertatē causat mortale p̄ccm̄. **S**cdo p̄
 labor necessitatē: q̄ tāta vt eēt la/
 bor opis sine rei piculo p̄ueniri vt differ/
 ri nō possit sicut cōtingit i messib⁹ p̄ i/
 cursum hostiū. **U**ter⁹ fm̄ **G**uil. **S**i i/
 cētib⁹ segetibus i agro aut fenosi prat⁹:
 imineat tēpestas possunt i de remoueri
Ite non vidētur peccatē mortali p̄incer/
 nez carnifices q̄ p̄parant victualia vt se/
 quētū diē v̄dant: si p̄us non poterāt cō/
 mode p̄parare aut p̄parata h̄uāē. **E**t sic
 contingit i vindemijs p̄ frigus et in ca/
 ptura allecum q̄ solum fit tēpore det̄ mē/
 nato. i talib⁹ em̄ excusat necessitas q̄ let/
 gē non habz: vt patet extra de consue.
Tertio p̄ cordis pietatē: quia bene lē/
 cet p̄p̄t̄ deuz arare et agrum paupis se/
 minare. **U**el adducē religiosi ligna et alē/
 is miserabilibus p̄sonis. **Q**uarto p̄pter
 publicam vtilitatē puta laboratē p̄ p̄/
 te vt pro v̄ia siue ecclesia repanda. **S**ciē/
 dum tamē q̄ **W**ilelmus dicit q̄ non cre/
 dit q̄ diebus dñicis aut maioribus fe/
 stiuitatibus liceat huiusmōdi laboēs fie/
 ri. **I**n minoribus autem festis sicut i fra/
 octauas pasche et p̄t̄hecostes et similib⁹
 credo q̄ liceat sequi consuetudinē regio/
L 4

De tercio

nīs Ad hoc autē q̄ tales labores licite fi-
ant oportet q̄ non fiant vsq̄ ad vltimā
fatigatōez. vel p̄pter hoc nō dimittantur
missa z h̄mōi diuina. z q̄ talia nō faciat
p̄pter affectōez carnalem: z spe remune-
rationis: sed p̄pter deū z q̄ paup̄tas illo-
rum exigere videat. **S**ecō trāsgredi-
tur hoc p̄ceptū frequentando placita se-
cularia: vt exercendo actū iudiciarium.
Est ei iure statutū vt illo die strepid⁹ iu-
dicariū cōquiescat. **P**osset tamen illo
die vt d̄t Wilhelmus in glo. p̄ pace tra-
ctari vel p̄ pace firmanda iuramentūz
licite p̄stari. **I**tem q̄ causa esset debili-
um vel miserabilium personarū ita q̄ alio
die non posset expediri: tunc q̄nq̄z licite
posset fieri. **E**t nota q̄ isti multi rep̄-
hensibiles sunt qui claffationes suas ī
loco sacro. scz in cimiterio vel ambitu
expediunt. z hoc patet ex eo. quia s̄m
Ry. z **Hosii.** cimiteriū gaudet eadem
imunitate quā habet ecclia. ergo sicut il-
licitum esset in ecclia talia placita et ta-
les locutōes exercere. sic in cimiterio illi-
citurum est talia fieri. **T**ertio
mercantijs intendendo. **U**nd queritur
quid de euntib⁹ ad mercata que fiunt ī
festis. **R**espōdeo s̄m Wilhelmū Si q̄s
hoc faciat non cōsuetudinarie: s̄ p̄ sua ne-
cessitatez antea audiuit diuina: non cre-
do q̄ peccet mortaliter. **S**ecus si p̄sue-
tudinarie seu lucrādi cupiditate: z ma-
xime se abstrahēdo a diuinis. **A**ut etiam
si h̄mōi mercata phibita sunt a p̄lat⁹ il-
lius loci seu forsan excommunicata **H**er-
cata t̄n que ex quadā necessitate fiunt de
victualib⁹ z necessarijs ad diē aliquā: n̄
credo illicita ec̄: dū t̄n p̄t h̄ se n̄ subtra-
hant a diuino officio. **N**eu h̄ nō attēdūt
isti institutores q̄ in dedicationib⁹ vlti alijs
festiuitatib⁹ sūmo mane suauentalia ex-
ponūt: z totū diuinū officiū negligunt.
nec illa die missaz vlti monē audiūt. z in
h̄ grauit̄ delinquūt: in signū hui⁹ in tpe
pasche phibet cōmunitio oib⁹ talib⁹ qui
mercata sua dieb⁹ festiuis exercent: z cō-

munitio nō phibet nisi p̄ p̄ccō mortali.
Et **Q**uarti q̄ vecturā in dieb⁹ d̄ni-
cis exercent. **A**d intelligentiā h̄mōi q̄ri-
tur. qd debētēs d̄nis vecturā bladorūz
affert in dieb⁹ festiuis. **R**ūdeo s̄z **B**uil.
non excusant nisi aliq̄ necessitas ad hoc
eos cōpellat. z idō tales d̄ni q̄ eis dant
occasionē vlti iubent eos talib⁹ dieb⁹ exer-
cere vecturā: participes sūt illoz p̄ccōz.
Sz vectores mercū z alimētoz aut p̄lo-
naz ad loca remota Cū alias n̄ p̄t sine
grauī incōmodo credo excusari **E**t s̄tē
de viatorib⁹ z cursorib⁹ t̄n bonū est talib⁹
vt antea missam audiāt maxime in die-
bus festiuis. **N**eu h̄ isti rustici nō attē-
dūt q̄ q̄nq̄z ad quattuor vlti ad q̄nq̄z mi-
liaria vebūt z nunq̄ missam vlti s̄monēz
isto die audiūt: z credūt se celebrare eis
hoc licere. qd t̄n est s̄m. **Q**uinti sunt
mechanici sicut ferratores equoz: minu-
tores hoīm: curifices: z sic de alijs de q̄
bus d̄t **B**uil. **S**i in festis h̄ faciūt: p̄nā
paliter p̄t necessitatem eorum quibus
seruiūt credo q̄ possint excusari. **S**ec⁹
si p̄pter cupiditatem lucri h̄ faciūt: sic
illi q̄ de talib⁹ requirunt eos excusant si
alias nō poterāt sibi cōmode puidere:
aliter nō excusant. **S**exti qui faciunt
serta in diebus festiuis: queritur vtrum
peccent mortalit̄. **R**ūdeo n̄ credo tales
esse excusabiles p̄t periculū qd d̄t facti
p̄t p̄tingi ex abusu h̄mōi. qz sunt exira-
mentā vanitatis z lasciuie: violatur autē
obseruantia diē sacre in operādo talia
serta. **P**osset tamen esse labor tam mo-
dicus: z sine precio: nec ad lasciuiaz incō-
tentionem: sed moderatam recreatiōem q̄
n̄ esset p̄ccm aut saltē n̄ mortale et hec
sententia est **B**uil. **S**eptimi
qui in vigilijs festiuitatum z sabbatis d̄
nocte nimis diu laborāt. **U**nde queri-
tur. quando debeamus festum incipere
Respōdeo quantum ad feriatōem a
vespera in vesperam. **E**t intellige vespē-
ram: id est sero: cum festoz initū z finis
iuxta eozū qualitatē z regionum con-

venientes / aut in diebus /
rudo / q̄nq̄z plus incipere /
terminant / ea / q̄nq̄z /
reprobata / et / q̄nq̄z /
plurim: qui non reputant /
et / q̄nq̄z /
raro / et / q̄nq̄z /
canon / et / q̄nq̄z /
rum. **S**ecundū /
qui laborant / diebus /
rant / p̄ceptum / dei / et / eccle-
ter / puniunt / quando /
in / temporibus / quia / ta-
ditantur / quia / quicquid /
poralibus / hoc / p̄cedunt / in /
sunt / bona / anime. **S**icut /
fortunū / et / p̄missione /
dunt / in / temporibus / s̄z / q̄ /
vel / a / reprobis / spoliari /
rum / laborant / et / mētur /
cor / igne / comburantur / vel /
raria / talibus / accidit / q̄ / sic /
ratur. **S**ecundo / puniuntur /
re / vt / q̄nq̄z / tales / infirmū /
sem / vel / quādo / cadunt / fe-
rari / vlti / dicitur / et / sic / alijs /
eos / festiuitatē / merito / deb-
re / q̄nq̄z / laborauerūt / ai-
buerūt / q̄ / s̄m / Salomon / et /
peccat / hoc / p̄m̄t. **E**t /
in / aia / q̄ / maximo / est / q̄ / h̄mōi /
vult / totius / mortalit̄ / peccat /
qui / occidit. **E**ccle. / xxxi. **Q**ui /
infideliū / morte / morat / s̄z / q̄ /
i / illis / phibet / et / occidit / in /
cia. **E**xemplū / habem⁹ / de / vno /
rib⁹ / vno / illoz / h̄mōi / d̄t / q̄nq̄z /
eros / ai / yerosua. z non / negip-
ni / die / h̄mōi / audire / missam /
nibus / s̄tē / p̄p̄ere / in / eccle. **E**t /
lum / puerum / h̄mōi / sed / solam /
z / quomodo / laborauerunt / in /
stius / s̄z / etiam / in / sacris / nocti-
missam / audire / tamen / temp-
per / et / vlti / quē / s̄m /
s̄m / vlti / bona / p̄p̄ere

precepto

fuetudines seruari debeant. 2 sic magni-
tudo ipoz exigit plus incipere tardius
terminari. extra eo. quoniam. Ergo hic
repreheditur error quorundā hoim sim-
plicium: qui non reputant peccatum
esse sabbatis diebus de nocte diu labo-
rare 2 secūda feria d̄ manelaborare pec-
catum reputant: quod tamē non est ve-
rum. **S** Sciendū tamen qđ illi
qui laborant in diebus festiuis 2 non cu-
rant p̄ceptum dei 2 ecclesie tales triplici-
ter puniuntur quandoq; a deo. Primo
in temporalibus: quia tales ex hoc nō
distantur: quia quicquid lucrant in tem-
poralibus: hoc perdunt in sp̄ialib; que
sunt bona anime. Insuper quandoq; in-
fortunium ex permissione diuina habe-
bunt in temporalib; . scz q; captiuantur
vel a raptoribus spoliant: vel equi eo-
rum igne comburuntur: vel talia infor-
tunia talibus accidunt q; sic de paupe-
rantur. Secundo puniuntur in corpo-
re. vt scz quādo tales infirmant p̄ men-
sem: vel quādoq; cadunt 2 frangūt cru-
rayl brachia: 2 sic d̄ alijs: 2 tūc oportet
eos festiuare cū merito deberēt labora-
re: qz antea laborauerūt cū festiuare de-
buerūt. qz fm Salomonem. Per q̄ hō
peccat: p̄ hec 2 punit. Tertio puniunt
in aia qđ maximū est: qz q̄tens festū sol-
uunt: correns mortalit̄ peccāt 2 aiaz p̄-
p̄tia occidūt. Exodi. xxxi. Qui pollue-
rit sabbatū: morte moriā. Sz q̄ festiuat
i illis: d̄s p̄sp̄ritates 2 cedit in corpe 2 i
aia. Exemplū habem⁹ de duob; suto-
rib; vnus illorum habuit mltos pu-
eros cū vxore sua. 2 non neglexit qn om-
ni die libenter audiret missam. 2 in om-
nibus sibi p̄spere successit. Et alius nul-
lum puerum habuit sed solam mulierē
2 quotidie laborauit tam in diebus fe-
stiuis q̄ etiam in sacris noctibus 2 raro
missam audiuit: 2 tamen semper in pau-
pertate vixit: qui quesiuit semel ab alio
litore vn de sibi ista bona puenirent q;

cum filijs vxore semper satis haberet
ipse plus laboraret 2 sp̄ egeret. Qui rñ/
dit. Cras ibis mecū 2 ego tibi ostendā
vbi talia reperia. Hanc factō duxit eū
secū ad ecclesiā. 2 finita missa dixit ei: va-
das modo ad laborē tuū. Sequēti ve-
ro die iterū de mane venit ad domū ei⁹
et duxit eū iterū secū ad ecclesiā. 2 finita
missa iussit eū redire ad domū 2 labora-
re artificii suū. Tertia die de mane ve-
nit iterū ad domū eius volēs q; eū duce-
re secum ad ecclesiā. Tūc ille dixit Cha-
rissime si vellē ire ad ecciaz ego p̄ me bñ
scirem viā. ego desiderabam a te vt me
duceres ad locū vbi tu thesaurū inuenē-
sti. Tūc ille dixit. Aliū locū non habeo
vbi thesaurū corpis 2 premiū vite et ne-
re qro nisi ecclesiā. Nōne audiūsti dictū
xp̄i in euāgelio. Primū querite regnū
dei 2 hec omnia adijcient vobis. s. q̄ ad
necessitatē corpis 2 anime p̄tinet. Tūc
ille p̄punctus 2 amodo xp̄o fact⁹ deuotus:
postmodū missam libēter audiuit.
et tūc sibi p̄spere in omnib; successit: sic
tu fac similiter 2 erit tibi gloria eterna.
S Sciendū q; qui violant festiuitatem
dei dominice peccant in patrē 2 filium
et sp̄itū sanctū. In patrē: cuius poten-
tia mundū creauit. In filiū: cuius sapiē-
tia mūdū redemit. In sp̄itū sc̄m qui ta-
li die in mundū missus est. 2 p̄ cōsequēs
tales ingrati sunt suo creatori: redēpto-
ri 2 p̄solatori. Ergo tales trāsgressores
grauiter a deo puniuntur. Vñ legit̄ Nu-
meri. xv. Factū est cū essent filij israel in
solitudine 2 inuenissent hominē colligē-
tem ligna in die sabbati: obtulerūt eum
moysi 2 aaron 2 vniuerse multitudini:
Qui recluserūt eum in carcerē nesciētes
qđ sup eo facerēt. Dixitq; d̄s ad moy-
sen: morte moriā hō iste: obruat eū la-
pidib; oīs turba extra castra. Cū edux-
issent eum foras obruerūt eū lapidib; 2
mortu⁹ est sicut p̄ceperat d̄s. **H**
Octauū qui in dieb; festiuis peccāt.
p̄tra quos d̄: Exo. xx. Demēto vt die

De tertio

fabbari sanctifices. i. summo studio illā honores p̄cipue mortalia p̄cā caueas nihil i eo opando facinoris vl' cōmittendo. Et mlto mai' ē p̄cā cōmittere i tali sc̄to die q̄ i alio. **Uñ** narat **Gregg.** i li. dialo. q̄ q̄dā legitima a suo viro i sab bato d̄ nocte cognita cū dñica die se p/ cessionē p̄ingeret: a diabolo arripiebatur z multū vexabat ab eo. Et si h̄ sit i legitimi p̄sonis: q̄nta pena z cubitus illegitimi p̄lectēd' erit. Et notādū q̄ isti s̄ val de fatuiz pueri q̄ in tpe sc̄to non sc̄re volunt viuere. qz sicut loco sc̄to inferēd' est honor: sicut tpe sc̄to. **Uñ** si q̄s in oibz festis araret z foderet: ip̄e valde malus reputaret. **Quō** ḡ non multo amplius peccant q̄ diebz dñicis fornicant. **Uñ** em̄ posset cedi q̄ aliq̄s in oibz festiuitatibz araret vl' foderet q̄ q̄ semel i die dominico fornicaret. **Sciēdū** tñ q̄ duo s̄ p̄cā q̄ maxime frequētant diebz dñicis z festiuis. scz ebrietas z chorea.

De chorea.

Chorea est valde graue peccatū: quod patet primo ex vindicta: vt habetur **Exo. xxxi. c. vbi legitur**: q̄ cum descendisset moyses de monte synai z appropinquasset ad castra filiorum israel: vidit vitulum z choreas: iratusq̄ valde proiecit tabulas de manu: z cōfregit eas ad radicem montis. **Dein** de assumptis secum filiis leui interfecit **xxij. milia** hominū. **Ex** h̄ at q̄ moyses mansuetissimus hominum (qui erant in terra) deo iratus fuit: z tantā vindictam sumpsit de hoc q̄ dei honorem vitulo impenderant z choreas duxerāt: satis p̄t esse manifestū q̄ magnū peccatū sit choreas ducere: p̄pter quod peccatū deus permisit tantā plagam in populū suū. **Item** in nouo testamento legitur z habetur **Mat. i. 4.** q̄ saltatrix amputari fecit caput iohannis baptiste: quem x̄ps per se cōmendabat dicens **Matth. xi.** **In**ter natos mulier nō surxit maior iohanne baptista. **In** hoc enim p̄-

figuratiū est quantā potestātē habituri erūt saltatrices ad separandū eos in q̄bus est gr̄a dei qui p̄ iohannē designatur a capite suo scz x̄po. **Secūm** p̄ q̄d potest ostēdi q̄ malū est choreas ducere est multitudo peccatorū q̄ committit et que zmittunt p̄sone que choreas ducūt qz quasi oia p̄cā mortalia ibi zcurrūt. **Primo** zmittitur peccatū sup̄bie. quod est inicitū om̄is peccati. **Uñ** **Thid.** de sū. bono. **Sup̄bia** est inicitū om̄is peccati z om̄nū criminū. vñ **Augustin'** in epla **Quem** sup̄bum videris: filiū esse diaboli nō dubites. **Ex** isto patet cui' filij sint qui ex sup̄bia choreas ducūt. **Item** ibi zmittitur luxuria. quia tales chorizantes plurimorū corda videntū ad luxuriam accendūt. **Itē** cōmittit ibi inuidia qz quādo aliqui ibi habent meliora ornamenta. vel si vna p̄sona plus honorat q̄ alia: ceteri sibi inuidēt. **Itē** auaritia quia talia ornamenta nō habentes sepe p̄tra deū affectāt. **Item** cōmittunt ibi iudicia z suspitiōes p̄tra dictū ch̄isti q̄ dicit **Luce. vi.** **Nolite** iudicare vt nō iudicabimini. **Tertio** q̄ ducūt choreas faciūt quodāmodo p̄tra om̄ia sacramenta ecclesie. **Primo** p̄tra baptismū. qz frangunt pactū quod inierāt cū x̄po in baptismo qñ patrinus eoz dixit. abrenūcio diabolo z om̄ibus pompis eius. **Pōt** p̄ā em̄ siue p̄fessione diaboli intrāt cum choream intrāt. **Uñ** patrinus eoz p̄nti mere de p̄fessione eoz si illi rei inuentantur apud deū: si nō admonuerūt eos diligēter ne choreas intrarent. **Processio** diaboli est chorea. **Signū** aut̄ hui' est hoc q̄ tendit ad sinistrā. **Uñ** legit **Pro** uerbioz. **iiij.** **Vias** que a dextris s̄t nō uit dominus. p̄uerse em̄ sunt a sinistris. **Item** faciūt cōtra sacramentū p̄firmatōis in quo in fronte signū cruas susceperūt tanq̄ empti passione x̄pi. **In** choreis vero signo ch̄isti abiecto signū diaboli p̄ eo in capite ponūt: q̄d est sup̄bia q̄d nō p̄t fieri absq̄ magna contumelia

chorea est peccatum contra sacramenta
p̄nti mere de p̄fessione eoz si illi rei inuentantur apud deū: si nō admonuerūt eos diligēter ne choreas intrarent. **Processio** diaboli est chorea. **Signū** aut̄ hui' est hoc q̄ tendit ad sinistrā. **Uñ** legit **Pro** uerbioz. **iiij.** **Vias** que a dextris s̄t nō uit dominus. p̄uerse em̄ sunt a sinistris. **Item** faciūt cōtra sacramentū p̄firmatōis in quo in fronte signū cruas susceperūt tanq̄ empti passione x̄pi. **In** choreis vero signo ch̄isti abiecto signū diaboli p̄ eo in capite ponūt: q̄d est sup̄bia q̄d nō p̄t fieri absq̄ magna contumelia

precepto

christi. Tertio faciunt contra sacramentum penitentie per quam deo reconciliati erant in qua dragesima domini pacem illam frangunt et in exercitum diaboli vadunt. Quarto faciunt contra sacramentum matrimonij. quia sepius quis concupiscit uxorem alteri. Et sic econverso mulieres concupiscunt maritos aliorum mulierum. quod est contra preceptum non ubi dicitur. Non concupiscas uxorem proximi tui. Quintum est quod nullo sancto vel sancte defuerit honore qui choreas ducunt immo omnibus contumeliam faciunt. Sicut enim contumeliam facit alicui sancto qui peccat in loco ei dedicato: sic qui peccat in tempore ei dedicato. Unde cum in nullo festo timeat choreas ducere: nullo sancto contumeliam facere. Ergo nullum habebunt sanctum qui pro eis intercedat: quod omnibus sanctis tam beate marie tam apostolis et ceteris sanctis contumeliam et irreuerentiam fecerunt in eorum festiuitatibus chorizando. Item cum prohibitus sit labor manualis in diebus dominicis et festiuitatibus sanctorum etiam iste labor qui esset ad honorem dei et ad utilitatem proxima vel proximi: nunquid contumeliosus est chorizantibus talis labor qui fit in contumeliam dei et sanctorum et in damnationem proximi. Tertium videtur esse quod petit requiem eternam per ducentibus choreas: quod absque penitentia decesserunt cum labore chorizando in vita sua quieti mentis et corporis perlegerunt: qui in diebus festiuis quiescere noluerunt. Ergo eternam inquietudinem et laborem sibi in chorizando acquisierunt. **Ubi ps. Laborabunt in eternum et uident adhuc in finem. Ubi Hier. xvi. Seruietis dijs alienis supple in presenti: quod non dabunt uobis requiem in futuro. Ubi legitur in libro de donis. quod quidam iuuenis bonus et deuotus raptus ab angelo ductus est ad uidentium penas malorum qui inter ceteras penas uidit circulum ferreum stipatum acutissimis clauis in quibus chorizabant plures homines utriusque sexus calcando de uino clauo in alium. Et desuper uidit plueri ignem cum sulphure mixtum super quibus requieuit**

Respondit angelus. Tales sunt chorizantes et impudice saltantes: et pedes suos cum calceamentis ad hoc ornantes. ergo modo habebunt istum circulum cum clauis acutissimis stipatum. Item quia per ornamentum corporis plures ad malas concupiscentias peccauerunt. Ergo modo secundum dictum prophete ps. x. pluet super peccatores laqueos etc. **¶ Quintum est quod tales chorizantes rursus crucifigunt filium dei quantum in eis est. Et autem hoc plene possitis intelligere choream uolo uobis declarare et exponere. et ex isto potestis intelligere quantum malum sit chorizare. notate diligenter arte bene chorizandi. Primo si uultis bene chorizare et recte hoppelare et diabolo in hoc multum placere et periculum anime incurere: tunc debetis primo alte saltare: hoc est quod debetis pedes alte de terra leuare: hoc ideo secundum glossam. uobis dico ut eo profundi ad infernum cadere et saltare possitis. quia secundum Augustinum. quilibet saltus qui fit in chorea est saltus ad profundum inferni. ideo quanto altius in chorea saltaueritis tanto profundius ad infernum cadetis. Ergo saltate et alte saltate ut in chorea inferni super ignitos carbones possitis etiam saltare et chorizare. Et est magna stulticia sic saltare sicut hircus: vel etiam si uideres animal bestiale. scilicet equum vel uaccam sic saltare tunc diceretis quod esset animal fatuum. Tu es homo rationalis et assimilas te hircus vel alij animali irrationali: contra dictum prophete qui dicit. Nolite fieri sicut equus et mulus quibus non est intellectus. Ergo si non uultis ad infernum profunde cadere sed ad celum sursum ascendere: fugite choream et caueatis uobis ab illa. et hoc est meum consilium. quia multum melius est cum deo et omnibus sanctis in celo regnare quam in inferno cum demonibus et damnatis esse. **¶ Secundum quod fit in chorea est quod brachia late expandunt ut choream latam faciant. Et ideo secundum glossam. ut iesu christo magnam irreuerentiam possint facere et irrisione siue etiam contemptum. Et talis expansio brachiorum fecit expansionem christi in cruce: qui sic fuit tractus et expansus quod omnia ossa****

puellā audiebant i aerez clamantem. z post modicū iteruallum cecidit mortua nimis horribil' ad vidēdū. **Q**uicū qd' sit i chorea ē q' pulchre se ornant. scz caput cū coronis z capucijs z pepl. corp' cū idumēt' varijs. ventrē cū cingul' argēteis. Et hoc fecit q' tō fieri dz a chorizantib' vt eo difformiores z nigriores z diabolo similiores i inferno fieri possint. nā qnto pl' se nunc ornāt variis vestimēt' z diuersis vestib' z colorib'. tāto optet eos h'zē i inferno mag' diuersas z varias penas z multiplicia tormēta. qz q'libet tunica supflua. z q'libet color vari' specialē penā habebit. **Q**z aliā penā habebit color rube'. aliā color flauus. z sic d' alijs. Et sic scdm diuersitate color' i vestibus augmētābit' pena dā natoz. Et tō diuersimode chorizantes se ornāt vt ch'zo maiorē p'umeliā iferāt nam sic ch'z coronat' ē corona spinea. Sici signum huius chorizantes dertorie ornāt capita sua cū frīs d' florib' z cum mitr' z peplis ergo dolorem ch'risti quē habuit i capite suo cū coronat' fuit cū corona spinea memorare debes cum caput tuū sic supbe ornas. **I**te vestes nimis lōgas habētes z caudas i terraz post se trahētes designant albā vestem z fatuā quā herodes ch'zo i duit cū cum cū exercitu suo spreuit. z ecōuerso ad pylatum misit. que vest' fuit lōgior q's ch'z i p'sona. Et qn' sic pcedere debebat sup eandē vestē calcabat z sic ad terrā cadebat. qz man' fuerūt sibi ad dorsum ligate q' nō poterant longitudinē vest' ante se tollere. Talia memorare dnt q' lōgas vestes hnt. Itē cingul' argente' signat funē cum quo ch'z erat ligatus z sic ad patibulū cruc' duct'. Talia memoranda essent chorizantibus cum se ad choream ornant. Et exemplum de hac materia habetur ifra. xij. l.

De Ebrietate.
Ebrietas ē scdm pccm qd' maxime exercet dieb' festiuis. **U**nd

sciendum q' ebrietas est mater oim vitiorum. sicut sobrietas est mat' oim virtutū vt d' Origines omel. 37. **U**nde Ambrosi' i li. d' aia. Ebriolus p'fundit naturam. amittit grām. pdit gl'iam. incurrit damnatōem eternā. Itē ebrietas facit de hoīe bestia. de robusto ifirmuz. z de prudente ifanum. Et hoc p'z p' exēpluz **L**egit' de quodā ebrioso q' cum venisset d' taberna ebriolus occurrit ei pater suus arguēs eum. quē cum crederet aduersariū suū extracto gladio occidit eū z cum de nocte occurreret ei mater p'ria z eum increparet idēz de ea fecit. Et capt' est z ten' i carcere. De mane aut' obstru puit se talia fecisse.

De festiuitatib' sanctorū q'lit' sint celebrāde
Querit' festa sanctorū q'lit' sint celebranda. **P**ro q' sciē dū q' quattuor sūt que pertinet ad obseruantiam solennitatum. **U**nd **E**xod. 20. Sex dies operaberis z facies oīa opa tua. septimo aut' die sabhm dñi dei tui est. non facies in eo oīe op' **U**nde d' **Genes. Requirit dñs die septimo ab omni ope qd' patrarat. Et merito cum sex dies corpori tuo seruisti. dignum z iustum est. vt septimū diē deo des z in salutem aie tue expendas. et te ad fūendum deo promptly exhibeas. Scdm quod debemus fuare in festiuitatibus est q' debemus peccatorū on' deponere. **U**nde **Hiere. 17. Nolite pōdera portare die sabbati. In vigilia solennitatis deberet attendere q'libet vtrū aliquod pccm haberet i se. z si haberet p' veram contritōem z p'fessionem deberet illud remouere. **U**nde **Bernū. Ad hoc nobis vigilie proponuntur. vt vigilē' si aliquo peccato vel negligentia dormiuimus vt p'occupem' sanctorū facies in p'fessione. Sz aliq' qui pondera pccōzū suoz i festiuis dieb' volunt portare valde puerse faciūt poti' volūt portare on' diaboli graue q's on' ch'zi leue. q' onus******

De tertio

christi est leue habetur **M**atth. xi. qd onus diaboli scz peccatum sit graue habetur ex illo psalmo. **S**icut onus grauate sunt super me. **I**tem tales potius volunt portare quod demergat eos in pfundū inferni. q̄ onus pro quo def eis honoz paradisi. **I**tem non sufficerz onera peccatorum deponere nisi homo caueret etiam peccata futura non comittere in die festiuo. quāuis omni tempore homo debeat a peccatis abstinere tamen principaliter z maxime in die festiuo. z hoc innuitur **Exod. 20.** Memoro vt diem sabbati sanctifices. **H**oc est sanctū conserues diligenter in eo a peccato abstinendo. **T**ercium est qd opera bonaz salutaria exercenda sunt diebus festiuis. scz audiēdo missas. **U**nde qui libet fm **H**osti. tenet die dominica audire missam ex preceptor totaz ita qd accipiat benedictionem sacerdotis. vt patet de cōse. distin. i. **M**issas. z ca. **O**mnes fideles. nisi excusetur magna necessitate quod notatur in dicto. c. **M**issas **S**ed: si diceres remote habeo ire ad ecclesiam. **R**espondeo quādo cum deuotione ad ecclesiam accedis. tunc angelus tecum vadit z omnes gressus tuos dinumerat. z singuli remunerabuntur tibi i retributione iustozum: quia nullū bonum irremuneratum. et nullum malū impunitum. **E**rgo in via eundo z redeundo ad ecclesiam non est claffandum: sed deuote orandum. **I**tem verbuz dei audiendum est in die festiuo. quia est ci bus anime. **U**nde **M**atth. ei quarto **N**ō in solo pane uiuit homo. sed in omni s̄bo qd pcedit d ore dei. **E**rgo qui libet hō si cōmo de p̄t libent̄ d̄z audire verbū dei in die festiuo vt aīam pascat. **U**nde **B**regio. **L**ib̄ ment̄ est s̄bū dei **E**t christus dicit in euangelio vt habetur **Joānis. viij.** **Q**ui ex deo est verbum dei audit. propterea vos non auditis. quia ex deo non estis. **E**rgo malum signum est qd aliqui fugiunt sermonem. quia est si-

gnum qd non sunt ex deo. sed a diabolo fm dictum christi **H**oc tales nō curant qd i cimiterio z i foro stant. z sic s̄monem negligūt. **R** **E**t elemosyna danda est in die festiuo. de his que cū labor tuo acquisisti. **U**nde **A**ug. i. li. de vita christiana d̄t. **I**llā elemosynā d̄s ap probat que de iust̄ laboribus ministratur. sicut scriptum est **H**onora dñm de tuis iust̄ laboribus. **E**t contigit sepius qd parum donum a paupere dātū quādoq; plus a deo remuneratur q̄ donū a diuite. hoc patet in euangelio de paupere vidua que duo era obrulit. de qua christus dixit ad discipulos **I**sta paup̄ vidua plus obrulit q̄ omnes dītes. qz deus respicit intentionem z affectū pl̄ q̄ incensum. **U**nde **I**sidorus d̄ summo bono. **Q**uali enim intentione ab vnoquoq; largitur taliter z apud deū recipitur. **I**tem orationi insistendum est in dieb; dominicis z festiuis. **U**nde **A**ugustinus **O**ratio tua locutio est ad deū **Q**uando legis deus tibi loquit̄. quando oras deus tecum loquitur z cū deo loqueris. **E**rgo multum z deuote orandum est die festiuo. **U**nde **A**ugustinus. **O**ratio est anime sancte presidium. angelo bono solamen. diabolo supplicium deo gratum obsequium **I**tem in dieb; festiuis laudare debemus deū quia obseruato solennitatum quasi quedam inchoatio est beate vite quam expectam; **U**nde sicut ibi erit operatio assidua dei laudatō. sic in festis intendere debem; laudi diuine. **U**nde nihil a deo representat in teris quendam celestis habitatiōis statum. sicut alacritas laudantiū deum. **U**nde **A**ugustinus in libro confessionum. **V**ere felix esset qui possz diuine laudi semp̄ insistere. **S** **Q**uartum est qd q̄rem cordis nostri debem; offerre cū meditationibus bonis vt possimus dicere cum psal. **M**editatō cordis mei: in conspectu tuo semper **E**t hoc debet fieri cum meditatione benefi-

colit. **S**ede **A**ugustinus **Q**uando legis deus tibi loquit̄. quando oras deus tecum loquitur z cū deo loqueris. **E**rgo multum z deuote orandum est die festiuo. **U**nde **A**ugustinus. **O**ratio est anime sancte presidium. angelo bono solamen. diabolo supplicium deo gratum obsequium **I**tem in dieb; festiuis laudare debemus deū quia obseruato solennitatum quasi quedam inchoatio est beate vite quam expectam; **U**nde sicut ibi erit operatio assidua dei laudatō. sic in festis intendere debem; laudi diuine. **U**nde nihil a deo representat in teris quendam celestis habitatiōis statum. sicut alacritas laudantiū deum. **U**nde **A**ugustinus in libro confessionum. **V**ere felix esset qui possz diuine laudi semp̄ insistere. **S** **Q**uartum est qd q̄rem cordis nostri debem; offerre cū meditationibus bonis vt possimus dicere cum psal. **M**editatō cordis mei: in conspectu tuo semper **E**t hoc debet fieri cum meditatione benefi-

precepto

cionū del. **U**nde **A**brhys sup **B**atth. Optima beneficiorum custos ē ipa memoria hñficioꝝ. ⁊ perpetua cōfessio gratiar. **U**nde **B**ernard. Dignū est deo gratias agere sp. qz nunq̄ cessat nobis hñfacere. **E**t memorare debem⁹ si bene vñ fuerim⁹ hñficijs dei tūc deus nobis mltā meliora ⁊ maiora dabit in vita futura. qz dabit tibi se ipsuz. **U**n̄ **A**ug⁹ sup **J**o. Deus tibi totū est. si esuris: panis tibi est. si sitis. aqua tibi ē. si in tenebris es. lumen tibi est. si nudus es. im/mortalitas tibi vestis ē. **I**dem li. xi. de ciui. dei. Qd̄ de⁹ p̄parauit diligētib⁹ se fidenō capif. spe non attingit. charitate non apphendit. desideria ⁊ vota trāsgredit. adquire p̄. estimari non p̄.

Festa scōꝝ p̄t sex sunt instituta

Hec sanctoꝝ q̄re ecclā instituit **E**t hñdeo qz p̄pter q̄nqz **E**t p̄mo p̄pter honorem diuine maiestatis. qz dei in sanctis hōramus qui eos sanctificauit. vt si debitas grāz actiones repēdam⁹ de donis ⁊ gratijs quas illis p̄tulit. in hoc qz eos suos filios ⁊ heredes fecit. **O**lim deus solūmō in seipso honorabat. mō aut̄ honorat̄ i seipso ⁊ in suis scis. **S**ecdo p̄pter auxiliū n̄re infirmitatis. q̄a p̄ nos salutem h̄re non possum⁹. qz in peccatis sumus et peccatores deus nō exaudit. **U**n̄ p̄s **I**niquitates si asperi in corde meo rē **E**r go vt p̄ nobis intercedant eos honora mus **Q**uerit̄ **U**tr̄ sancti orent pro nob. **R**ñdeo h̄z **B**onauēt⁹ sup **A**. qz sancti orant p̄ nob duplici rōne. **P**rimo p̄pter n̄ram necessitatem. qz indige mus p̄ alios releuari. **S**ecdo p̄pter dei voluntatem. qz vult vt mēbra spūalia se mutuo iuuent. **I**psi enī sciūt dei voluntatē. ⁊ in oībus eam implent. et nos eorū sumus mēbra. ⁊ iō solliciti sūt nos iuuare. **T**ertia rō p̄t addi p̄pter charitatem ⁊ affectū magnū quē hñt ad salutē n̄ram **T**ertio querit̄ **U**tr̄ sanctoꝝ orationes sp̄ exaudiant. **R**ñdeo qz sic. q̄a

nō orant nisi in his in quib⁹ cognoscūt deū se velle exaudiri. qz voluntas eoz est vniformis voluntati diuine. sic qz nunq̄ peccant vel q̄c̄q̄ faciūt qd̄ sit ⁊ voluntatē dei. **X** **V** **E**rgo errāristi q̄ hoc firmū credūt et diffinitiuē tenēt qz quācunqz hoc seruitiū vel istud fecerit isti scō vl̄ huic. qz h̄ sibi fiat. vel qz ab ista infirmitate liberet. qz p̄t eē qz de⁹ vult qz illā infirmitatē debes pati. vel qz tibi h̄ nō sit at qd̄ peris. qz forte nō esset ad salutem tuā. et sci nullo mō orāt p̄ te in tali casu. **S**z spes est habēda ad suffragia scōꝝ. qz tibi h̄ qd̄ postulas ab eis. tibi impetrare velint a deo. **E**t hñ p̄nt tibi impetrare si salutē tue p̄derit. vel diuine voluntati placuerit. **T**ertio vt spes n̄ra augmētet. **S**i enī hoīes mortales q̄ndam nob̄ siles sicut subleuati. vt nō soluz a deo et scis in celo honorent. s̄ in tr̄is ab hoīb⁹ venerātur. tūc nos debemus h̄re spem qz mediante auxilio dei possum⁹ etiā mereri q̄libet in statu suo qz hōrabimur in celo a deo. et ab oīb⁹ venerabimur scis et angel⁹ dei. **V**erbi grā **S**i es in statu m̄rimoniali: respice brām **A**nnā. ⁊ brām **K**unigundem et beatū **H**enricū. **S**i in viduitate: tunc respice brām **E**lizabet̄ ⁊ **B**rigittā. et sic de alijs. **S**i es in statu p̄gitat⁹ tunc respice brām **B**arbarā. ⁊ **K**atherinaz q̄ oēs passibiles. siles nob. mortales fuerūt. et tū tātā gl̄az apud deū in cel⁹ meruerūt. **S**ic q̄libet n̄m fm suū statuz p̄t mereri mediante grā dei. ⁊ sic multa bona p̄fert fidelib⁹ scōꝝ cult⁹. **N**am iustos letificat cuz audiūt qz de⁹ p̄ tr̄enis celestia. p̄ tpalib⁹ et̄na. his retribuit q̄ sibi seruiūt. **S**ic econuerso cultus scōꝝ peccōres p̄fūdīt. **Q**n̄ ad scōs p̄pant aptaret qz bestijs siles facti sint. ⁊ illi angelis. ⁊ quāta bona obtinuissent. si vt ip̄s deo seruiissent **Q**uarto prop̄t debētū vicissitudis. qz gaudēt de salute n̄ra ⁊ p̄uersione in cel⁹. sic et nos de gloria v̄plorum in tr̄is. **Q**uia magna ingritus

De quarto

do videret eē angelis z alijs bñs q̄ tan
ta bona fecerunt z faciunt viatoribz. ab
eis sibi nullā reuerētiā exhiberi. p̄pter
q̄d merito a nobis mortalibz venerādi
sunt. Quinto p̄pter eoz dignitatē. q̄a
sunt Reges z Regine regni celestz. **Uñ**
in ps̄ de quolibet sancto dicit̄. **P**osuit
dñe super caput eius coronā de lapide
p̄cioso zc. **S**i Reges terreni honoran/
di sunt h̄ in terris: multo amplius Re/
ges celestes. qui tam possident regnum
celi cū aīa. post resurrectionē cū corpore
et aīa. cū ch̄s dicit eis vt h̄ **M**atthi
xxv. **V**enite bñdicti p̄ris mei. posside/
te regnum.

De q̄nto precep̄.

Honora patrem z matrem. **I**n q̄
precepto s̄z **A**uḡ implicat oīs
actus beniuolentie proximo im/
pendendus siue ex debito natural' obli/
gatois. sicut in honore qui debet patri
naturali. siue ex debito charitatis. sicut
alij actus pietatis qui ex charitate p̄xi/
mo impendunt. **A**sciendū q̄ h̄
p̄ceptuz trāsgreduntur sex genera hoīm.
Et sunt p̄mi q̄ verēcundant de suis pa/
rentibz z eis seruire p̄tenuunt. q̄d est q̄
p̄ceptum dei. q̄ tenemur humiliter z re/
uerenter seruire parentibz n̄ris tota vir/
tute corp̄is n̄ri. **E**t si debiles sunt. ip̄os
corp̄aliter portem⁹. z eis manualit' ser/
uiamus. **I**tem si cecidit q̄ eis ducatur
p̄beam⁹. et eoz quascūqz infirmitates
leuiter tractando. **Uñ** **E**ccl̄. viij. **H**o/
nora patrē tuū. et gemitus matris tue
ne obliuiscaris. **M**emento qm̄ nisi per
illos natus nō fuisses **T**ria enī nobilit/
sima in parentibz n̄ris accepim⁹. s. esse.
nutrimentū. et doctrinā. quoz nullum
eis sufficiēter recompensare possumus.
Uñ **A**rist̄. ix. eth. **A**gr̄is. dijs. z pa/
rentibz non p̄t reddi equiualens **E**rgo
deo. q̄ nos creauit. **M**agistr̄is. q̄ nos
docuerūt. **P**arētibz q̄ nos genuerūt.

non potest fieri q̄ digna recompensatō.
Ergo q̄libet n̄r̄m p̄pendere deberet cū
q̄nto labore educatus est. et cū q̄nta so/
licitudine z inquietudine z dolore nutritus
et genitus sit. **Uñ** **T**obie. iij. **H**o/
norem habebis matri tue oibus diebz
vite tue **M**emento quāta p̄pessa sit in
vtero suo p̄pter te. **S**ic q̄libet p̄t debu/
ret puerū suū ad hoc tenere z eū iforma/
re vt n̄rem honoraret sicut **T**obias in/
formauit filiū suū. **E**t si mō q̄libet mī
deberet puerū suū ad hoc tenere vt pa/
trem suū in reuerētia h̄er. **E**t sc̄i s̄nt
q̄ in corde suo odiū portant q̄ parētes.
cū tñ quilibet ex corde tenet diligere pa/
rentes. **Q**uod est q̄ illos q̄ mortē parē/
tibus suis optāt vt hereditatē p̄cipiāt
vt sine rephensione s̄m mortū p̄prie vo/
luntatis viuāt. q̄d valde est rephensibi/
lez graue peccatū. **Q**uod sic p̄bat **S**i
enī s̄m **J**oannē qui dicit. i. **J**o. iij. q̄ il/
le qui odit fratrem suū. homicida est. **J**er̄
alibi dicit. **Q**ui nō diligit fratrem. ma/
net in morte. **H**oc intelligit de quolibz
p̄ximo. **Q**uid tñc de illo dicendū est q̄
parentes suos odit quos plus diligere
tenet. **Q**uerit vtz filij plus diligunt
parentes. vel ecōuerso. **R**ndet q̄ parē/
tes plus diligūt suos filios. **Uñ** **A**ris.
viij. eth. **P**arentes plus amāt filios q̄
ecōuerso. eo q̄ magis sc̄iūt parentes q̄
filij q̄ ex eis geniti sūt. **H**oc tñ intelligē/
dū est naturaliter. quod etiā est vez cō/
muniter. licet qñqz fallat. **E**rgo merito
parentes diligēdi sūt viceversa a filijs.
Uñ **B**asilius **P**arētes n̄ros vt p̄p̄ria
viscera diligam⁹ **T**ertij. qui dicit̄ z
asperis s̄bis cū parentibus p̄tendunt.
quod est q̄ p̄ceptuz q̄ quilibet blandis
s̄bis respondere debet parētibz suis. z
eoz rephensiones z correctōnes patien/
ter z humilit' sustinere: **Q**uod est cōtra
illos qui parentibz maledicūt. et ex hoc
diuinam maledictionē incurrūt. **E**rod.
xxi. et **L**euit̄. xx. **Q**ui maledixerit p̄ri
vel n̄ri. morte moriā. **N**ales qui sic

ut respiciat ad parentis loqu
tura de quibus dicitur in carnis
adherens vicijs ignis s̄m in carnis
loquatur **D**icit. v. **Q**ui dicitur
tristis m̄tus est q̄d non legit
intelligit p̄mā dicit de obediētia d
richard⁹ p̄mā dicit de obediētia d
m̄tus est q̄d q̄m s̄m s̄m
rū nominat vt a maledicōne
parat. **S**i **E**ccl̄. iij. **S**i male fi
dē dicitur q̄m z est maledic
exp̄p̄t erit m̄tus. **Q**uoniam
bus in necessitatē non libent
men quilibet tenent necessitatē
nutrit̄ suis parentibz ad dēg
h̄ tenemur p̄pter s̄m dēni q̄
recepim⁹ naturalē videlicet nut
in hoc s̄m non p̄t reddere q̄
parentes numerant filios de s̄
ne dicitur p̄ria. **S**i autē nutrit
res velis aliena. **E**t dō filij q̄
nō in necessitate non libent
mortalit' sicut est q̄ mō dicitur
vitijs. vt p̄ p̄lo. **E**t dō. x. q̄
q̄ hoc s̄m q̄ h̄m honoret
officijs pietatis ip̄is videt̄ in
s̄m s̄m libent dicit ip̄is b
exp̄p̄tendo. **Uñ** **E**ccl̄. iij. **A**
na p̄ri nō erit in obediētia. **E**
nd hoc vti exemplis inter que p̄
est exemplis ip̄is qui in esse in a
pationis: nō non e obit' m̄tis su
curi ip̄is h̄ obit' z iōanni cō
tur: vti dicit. xij. **E**t dō. x. q̄
nāla debet nobis dant exempl
atur en de grae q̄ cū p̄t m̄t e
p̄lan s̄m s̄m querunt necessaria z
p̄los habet vti q̄ m̄tis. **Q**
ad ostendendū q̄ dicitur h̄m
vitijs q̄ s̄m s̄m s̄m s̄m
tur exemplo dicitur dicitur
q̄ dicitur s̄m s̄m s̄m s̄m
videt̄ ponit vti dicitur s̄m
s̄m collocant s̄m s̄m s̄m
n̄res parentes suos fame m̄tis
tur. **J**er̄alibi dicitur q̄ videt̄ dicit

precepto

dure et preceptibiliter cum parentibus loquuntur in hoc grauius delinquunt. hoc patet aduertere ex dictis ipsius christi in euangelio ut habet **Matth. v. Qui dixerit fratri suo fariseus: reus erit gehenne ignis.** hunc intelligit fundendo: de honestando: de eridendo vel paruipendendo fratrem. **Quod** tunc reus erit qui preter se suum antiquum fratrum nominat vel ei maledicta verba impropertat. **Unde Eccle. iij. q. male fame est quod derelinquit preter se et est maledictus a deo quod exasperat fratrem.** **Quartus** qui parentibus in necessariis non subueniunt cum tamen quilibet tenetur necessaria vite ministrare suis parentibus cum degent. **Et** ad hoc tenemur propter secundum donum quod ab ipsis recipimus naturale videlicet nutrimentum in hoc filij non possunt reddere equaliter: quia parentes nutriuerunt filios de sua carne et suba propria. **Filij** autem nutriunt parentes de suba aliena. **Et** ideo filij qui parentibus in necessitate non subueniunt: peccant mortaliter: sicut et isti qui molestant eos iniurijs. ut patet per glossam. **Exodi. xx.** que dicit quod hoc precipitur quod filij honorent parentes officio pietatis ipsis videlicet in eorum necessitatibus subueniendo: et ipsis beneficentiam exhibendo. **Unde Eccle. 4. Elemosyna patris non erit in obliuione.** **Et** possu ad hoc uti exemplis inter que precipuum est exemplum christi: qui cum esset in angustia passionis: tamen non est oblitus matris sue: imo curam ipsius habuit et iohanni eam commendaui: ut habet iohannis. **xix.** **Et** iam ipsa irrationalia animalia de hoc nobis dant exemplum. **Dicitur** enim de grue quod cum patet et mater eius de pilati sunt: filij querunt necessaria donec pilos habeant vel usque moriantur. **Tertius** ad ostendendum quod debemus parentibus subuenire quoniam sunt senectute confecti: ostenditur exemplo ciconiarum: de quibus legitur quod quoniam ciconie senescunt filij parentes suos in nidis ponunt et velut infantes iuxta peccatum suum collocant fouent et nutriunt. **Solui** vultures parentes suos fame mori permittunt. **Item** valde ingratus videtur esse qui pa-

rentibus suis non prouidet: quando ipsi sibi ipsis non possunt prouidere: cum ipsi sibi prouiderint in puercia eius quando ipse sibi prouidere non potuit. **Item** dicitur **Eph. 6. Filij reddite vicem parentibus vestris** et hoc est acceptum coram deo. **Unde** exemplum scribit **Valerius** ubi ostendit quod debemus parentibus subuenire quoniam sunt in necessitate positi. **Recitat** enim quod quedam mulier nobilis ob quodam flagitium fuit morti adiudicata: noluit tamen esse iudex comburere vel alia morte publica eam punire: propter honorem parentum: sed inclusa est carceri ut ibi fame periret. **Filia** vero eius que erat nupta delicta iudicis eam quotidie in carcere visitauit: prius tamen diligenter perscrutabatur ne aliquid comestibile sibi afferret. **Illa** vero extracto vberum singulis diebus lacte proprio matrem alebat. **Cum** vero iudex miraretur quod tanto tempore superuiveret: repletum est est quod se habet a filia. **Tunc** iudex pietate motus: filie matrem donauit. **Quinti** qui sunt parentibus suis inobedientes. **Quia** quilibet tenetur honorare preter se et matrem ipsis in his que ad bonum suum et ad salutem pertinet obedendo. **Et** ad hoc tenetur filius ratione tertij doni quod a parentibus accepit: videlicet salutem in formatorem et doctrinam. **Ad** hoc nos christus proprio exemplo inducit qui suis parentibus subditus fuit: ut patet per **Luce. ij.** ubi dicitur quod erat subditus illis. **Ergo** quilibet debet obedire parentibus in licitis. sed quando aliquid iubent quod bonum est et ad salutem anime: ut ad missam et ad ecclesiam ire: ex verbum dei audire: vel tacere vel sedere vel dormire in ire: vel surgere: et sic de alijs licitis. **Vel** quando prohibent pueris aliquod malum sicut non chorizare vel ludere: vel de domo de nocte non exire vel ad aliquem locum inhonestum non accedere sic de alijs. **Et** quod docuit aliquis scienter et pertinaciter contra preceptum aliquod predictorum facit: peccat mortaliter. **Sexti** qui parentum suorum defunctorum obliuiscuntur et non subueniunt: cum tamen quilibet tenetur

liberare siue subuenire animabus parē/ tum suorum post hāc vitam: eorum ani/ mas missis z elemosynis z orationibus de purgatorio liberādo. Et filijs cōtra rium facientibus conqueruntur paren/ tes. **Unde Job Quare me persequimī nī: z carnibus meis saturamini? Et me rito.** Nonne qui multa bona a p̄re suo accepisser scilz ducentos vel quadringē/ tos florenos: z videret eum in angustia vel in paupertate esuriētem: sitientem: nudum: z sibi in nullo subueniret cū ta/ men bene posset: merito infidelis estz cē/ sendus. Sic et similē in proposito ista sex iam dicta tenentur filij parentibus suis.

Quō mali filij puniunt. **B** filiorum cor perforatur quintu/ plia hasta diuine vltionis q̄ su/ os parentes perturbant vel eo/ rum indigentias nō subleuant: aut eo/ rum mandatis pertinaciter recalitrāt. **Prima est rerum temporalium subtra/ ctio: nam diuino iudicio digne talibus infortunā rerum euentiunt: qui suis pa/ rentibus contra diuinum preceptum in suis indigentis non succurrunt. Ergo tales mali filij sepe z frequēter depaue/ rantur z diuicijs suis priuantur: et sem/ per habebunt infortunā in temporal/ bus rebus: z hoc meruerunt in parēti/ bus: quia tales filij quandoq̄ captiuā/ tur vel etiā quandoq̄ spoliantur a ra/ ptoribus. Vel etiā quādoq̄ bona eo/ rum igne comburuntur z sic de alijs in/ fortunjs. Secūdo puniuntur in filijs proprijs et hoc dupliciter. Primo quia ipi filij quandoq̄ eis moriūt ppter inhonorationem parentum. Exemplum in eesario de illo qui inhonorauit matrem suam z filij eius omnes in breui defun/ eti sunt. Secūdo si filij superuixerint: tunc quandoq̄ cōtingit vt talis in sua senectute filios sibi duos inueniat. Et hoc multotiens iusto dei iudicio pmittit/ tur. **Unde legitur q̄ quidam p̄t̄fa/****

mīlias totam hereditatem suāz dimit/ tilio suo: filius vero ille primo benigne se habuit erga patrem. sed post expulsi cū a thalamo suo volens thalamū sibi habere z uxori sue **Et ad vltimum fecit sibi lectum fieri post ostium: z cū hys esset z senex pater frigore grauaretur. q̄ filius abstulerat sibi bonum cooperi/ rium. ipse rogauit filium filij vt rogaret p̄ eo q̄ daret ei aliquid ad tegēdum se. Puer aut̄ vix obtinuit duas vlnas bu/ telli a patre suo ad opus aui sui. Et cū alie due remanēt: puer fiendo rogauit eum vt sibi eas daret. Qui fletibus illius victus: cū q̄reret qd inde faceret: filius respōdit. Seruabo illas quousq̄ talis sis qualis z pater tuus: nec dabo tibi amplius sicut tu modo non vis dare patri tuo.** **Tertio puniuntur in corpore p/ prio: quia quādoq̄ tales filij incurunt cecitātē. Unde Hieronymus super illu/ lo verbo Honora patrem z matrem. De/ retur cecitāz sue subire supplicium qui parentum vultum toruo visu despexit z elatis oculis lesit pietatem. Item qñ/ q̄ incurunt claudicationem ariditatem z infirmitates diuersas: quia non fuerunt parentibus cum corpore quod ab eis receperunt** **Quarto quādoq̄ pu/ niuntur per abbreviationem temporalis vite. Nā sicut p̄miūm parētes honozantium est vite longeuitas. vt patet Ecclesiast. ij. Qui honorat patrem suū: vita viu et longiori. Sica sensu contrariio ipsos de honozantium est vite breuitas: quia plurimi tales filij proteruitis prouisa z subitanea morte moriuntur. **Unde ps. Subito defecerunt: p̄teritō propter iniquitatem suam** **Quinto pu/ niuntur eterna morte. hoc malum est su/ per omne malum. Unde glo. super illud Exo. xxi. Qui maledixerit patri vl̄ matri: morte moriatur: dicit q̄ moriet morte eterne damnationis. Nec miruz si/ tales reputantur indigni vita eterna: qui etiam reputātur indigni hac vita pena****

die melle... cum tanta alio pe...
tenentur ad penitentiam...
Et in hoc...
tūa sententia...
ti punit...
peccatis...
ipiludo...
cobus...
De illa...
qua plectuntur...
dici poterit...
caoris...
biennis...
ter punitur...
ma duas...
fuit qui...
nis vno...
sam...
milia...
viuent...
q̄ pater...
tis ab...
lis...
vniū...
z vnus...
dieo...
dicit...
est q̄...
bndu...
z hō...
p̄ndu...
tūg...
tam...
del...
rogauit...
ed...
aliquid...
Tides...
nrios...
vatis...
z illud...
a l...
est in...
sic a...
bus...

precepto

lit misera: que eis diuino iudicio repen-
tine subtrahitur: cum tamē alijs pecca-
toribus vita ad penitentiam cōcedatur
Et ex hoc pōt rationabiliter colligi q̄n/
tus sit reatus transgressionis illi⁹ quar-
ti precepti: quia contra hoc preceptum
peccantes expiuntur a sentētia pietatē
ipsius dei: que dicitur de ceteris pecca-
toribus. **Nolo mortem peccatoris s̄ zē**
Deistis autē propter repētīnam mortē
qua plectuntur per diuinam sententiāz
diā poterit econtrario. Nolo vitam pec-
catoris scilicet hoc preceptum transgre-
dientis: sed vt repente moriatur z etnalit-
er puniatur. Exemplum q̄ grauit̄ pu-
nit deus filios impios. Quidam diues
fuit qui cum vxore sua cessit omnib⁹ bo-
nis vnico eius filio. vt ille duceret spon-
sam ditiozem. filius autem fideliter pro-
misit patri z matri q̄ abundanter q̄ diu-
viuerent eis prouideret. Sēperatis ita-
q̄ patre z matre habitantibus: primo sa-
tis abundatē prouidit fili⁹ ipsorum ip-
sis. Tandem cum desponsasset quan-
dā iunēculam clausit viscera pietatis
z nimis eis tenuit procurauit. Quodaz
die dominico vidit mater carnes ferri in
domū filij. Et dixit mater marito. Diu-
est q̄ parum de carnibus comedisti. ire
hodie ad domum filij nostri z inuenietis
ibi bonam assaturam. Tempore igitur
prandij pater uenit pulsans ad ostiū: sta-
tim q̄ filius impijssimus assaturaz quā
tam ad comedendū in partes diuiserat
abscondit. Infrante autem patre inter-
rogauit filius quid veller. Respōdit pa-
ter. Volebam hic prandere putans h
aliquid bonum paratum esse. At filius
Vides quid habem⁹: accipe duos de-
naros: z eme tibi z matri mee qd̄ come-
datis. Exeunte patre: ostium clausuz ē
z assatura reportata: cuius frustrum cū
ad comedendum ori applicaret: versum
est in bufonem: z insiliens in facie eius
sic ei adhesit vt pedes superiores cū dua-
buz maxillis vna caro fieret z reliquum

corpus corā ore ipsius dēpenderet. **S**tra-
tim q̄ vocato p̄sbytero p̄sentatus est ar-
chiepo peccatū suum confitens z rē ge-
stam p̄ ordinem narrans. **Archieps au-**
tem ei p̄ penitentiā iniūxit vt iret ad om-
nes maiores villas z ciuitates francie. z
conuocatis iuuenibus z pueris factum
narraret ne quisq̄ auderet de cetero pa-
rentes p̄temnere: sed sicut p̄cepit domi-
nus in quarto p̄cepto honorare. Eo tē
pore frater Joannes de magnoponte
ordinis p̄dicatorum vidit illum parisi⁹
cū multis pueris z hoibus. E

Parentes tenent sex filijs suis.

Sequitur videre que parentes te-
nentur filijs. Pro quo scienduz
q̄ parentes tenentur sex filijs.
Primo debent eos ad hoc inducēt of-
ferant deo innocentiam z puritatez suā
cum pueris innocentibus qui sanguinē
suum propter christum fuderunt. z hoc
fit quando filij in pueritia incipiūt deo
seruire. **Thren. iij.** Bonū est viro cum
portauerit iugum domini ab adolescē-
tia sua. **Et hoc ideo: quia bonitas infu-**
git in cor pueri quod habet tenerū sub-
iectum. Unde dicit Aristo. q̄ aia pueri
est tanq̄ tabula in qua nihil est depictū
vel scriptum: tamē apta depingi. Et er-
go quicquid primitus receperit in se p̄-
er ad hoc semper postmodum inclinā-
siue sit bonum siue malum. Exemplum
reale de testa z capho in quem si p̄mitus
infunditur liquor p̄ciosus. s. balsamus
saporem illum semper tenet. Si autem
p̄mitus fetor infunditur: tunc eundēz
saporem semper tenebit. Itē puer est tāq̄
cera mollis in quam species sigilli facili-
us imprimitur. Item est sicut virgula
recens: que cito flectitur et faciliter ad
quamcunq̄ partem. Item in formaē
debent eos de bonis salutaribus: sicut
sunt pat̄ noster. z symbolum: z p̄cepta
dei quomodo ea seruare oporteat vnuz
quēq̄ qui saluari vult. Unde Barth
xix. Si vis ad vitam ingredi: serua mā-

De quarto

data. Et in signū huius tunc p̄cepta sūt scripta in manibus et pedibus nostris. scz p̄ decem digitos et per decē pedicas: ne obliuiscamur p̄cepta dei. Item infor mandī sunt vt deum timeant: quia s̄m psal. Initiū sapientie timor dñi. Unde **Isido.** Timor expellit p̄ccm: timor resp̄micitū. timor cautū facit hoīem atq; sollicitū. **Uñ etiā Bernardus** in tractatu de septē donis **Connexa** sunt quidē timor et religio: nec vnū manere p̄t sine altero: qz sine timore dei. hō non p̄seuerat in bono nec saluat̄. **Uñ sc̄ptū ē:** Si non instans in timore dei tenueris te: cito subuertet̄ domus tua. Ergo sc̄dm **Augustinum** de v̄bis dñi s̄mone. 47. De timend⁹ ē in publico: timend⁹ est ī secreto: cum procedis videris: et cū intras in cubiculū videris ab eo. Quia q̄cūq; deum semp̄ p̄ oculis haberet: nūquā vel raro peccaret. Unde salomon bene dicit. Beatus homo qui semper est pauidus. Item infor mandī sunt q̄ deum ament et sibi regratiē de beneficijs suis: et p̄ncipaliter de passione sua. Unde **Anselm⁹** fateor domine gratias ago quia me creasti ad imaginē tuā: vt tui memor sim: te cogitem: te diligam: te intelligam. Unde etiā **Chryso.** Quicquid potes debes creant̄ et rediment̄ et vocāti te. Quia valde est homī fructuosum et deo acceptum p̄re alijs operibus et seruitijs que exhibent̄ deo. deuote memorari passionis eius. Unde **Albert⁹** magnus ordinis predicatorum. Simplex recordatio seu meditatio passiois ihu xpi plus valet q̄ si integrum annum ieiunaret quis in pane et aqua vel si quotidiē virgis vel flagellis cederet vsq; ad effusionem sanguinis: vel si quotidiē legeret vnū psalterium. Item infor mandī sunt vt eccliam libent̄ visitent. exemplo pueri xpi: qui cū esset duodecim annorū ascendit cū parentib; suis in iherusalem a nazareth: que ciuitas sita ē in galilea. et multū distat a iherusalem. Et ibi debent

audire missas et p̄cipue p̄bū dei: qz p̄bū dei est cibus aie. **Uñ dicit Mattheus. 4.** Non in solo pane viuit hō. et c. **Uñ Gregorius** libus mentis est p̄bū dei. **Uñ canit de sc̄to Nicolao** adhuc puerulo. Quēcūq; de sacris sc̄pturis audire poterat. armario pectoris recōdebat. Bonum em̄ est pueris cū adhuc pueri sūt audire p̄bū dei: qz sine fructu nō cedit. **Uñ p̄ba. Esa. lv.** Verbum meū non reuertet ad me vacuū. Ex his sequit̄ q̄ vix vel nūq; ita pueri erūt q̄ audiūt a iuuetute p̄bū dei. sicut illi q̄ sic educant̄ vt nec dō audiāt nec quicūq; salutis addiscant: qz tales nihil vt cōmunis operant̄ nisi que vt dent ab alijs fieri. **Sz heu** plura mala vident̄ q̄ bona. ergo heu in p̄cis p̄ficiunt. Et sciendū q̄ quando puer talis libenter audit p̄bū dei: signū est q̄ deus in eo est ad deum pertinet. **Uñ Johis 8.** Qui ex deo est: verba dei audit. Sic econuerso quādo non p̄re de deo audire loquit̄: signum est q̄ expulit deum a se. Item seruitiū talī innocentī est dō m̄ltum acceptū: qz illi qui in innocentia deo offerunt: vinū purū bonū et optimū deo offerunt. Sed inueterati dierum feces deo offerunt respectu iuuenum: sicut deus hoc non spernit ex sua misericordia et bonitate. **Item sc̄do** sunt filij infor mandī a parentib; quō se habere debeant quo ad p̄imos quibus tria tenentur. Primum q̄ eos diligant et fidelitatem fraternam eis exhibeant. et si sint pauperes q̄ eis sint misericordes et eis cōpartiantur in miserijs suis vt cū tales filij senuerint dicere possint cū **Job. xxi.** Ab infantia creuit mecum misericordia et misericordia. Et non debent desp̄cere nec deridere pauperes: quia quicquid sit eis christus sibi reputat esse factum. **Uñ de Matthei. xxv.** Quicquid vni ex minimis meis feceritis: mihi fecistis. Ratio autem quare paupes nō sūt deridendi: quia quilibet cogitare debet q̄ talis fieri potest si deus super eū fieri permittit

vt loquatur de v̄bis dñi
quia amantur sunt misericordes de
lunt. **Gregorius** y. **Ben** m̄
cederet in q̄m dōm conuocet
Et tunc debent dōm finem v̄
Et tunc in ep̄stola ad n̄p̄
Hō n̄m̄ me legem mala mor
tuum qui libenter v̄p̄p̄cat
it. **Uñ** dicit in multis in eccle
p̄ offitio d̄ p̄ces malorum
d̄ri. **Sz** dicitur in p̄mis
na non interant nec in reb
ma: quia quicūq; in reb
num in reb; tenent ad reb
ue furando: sine indendo q̄ a
ue alias inuēt laurando. **Uñ**
stius. **P̄ccatū** non potest d̄
relinquit̄ ab homī. Et hoc n̄
intelligat̄ de reb; in magna q̄
relinquit̄ de p̄bis reb; **Uñ**
ta. **Uñ** dicit p̄m p̄m
accipit̄ s̄ contra voluntate
p̄m̄ p̄m̄ cum granitib;
fore p̄p̄cas tenet s̄m̄ d̄
filium confitens. Et ego p̄m̄
mare d̄m̄ filios nec om̄na
p̄mis sine in p̄m̄ sine in se
sine cum p̄m̄: sic de alijs
matena quere contra s̄p̄m̄. **Uñ**
extra d̄m̄. Item infor mandī
d̄m̄ d̄ p̄bis tenent ad s̄m̄ a
quia talis tenent ad reb; s̄
v̄i q̄ debent res inuēt̄ argo ita
p̄m̄. **Sz** tenent inuēt̄ am̄ ab la
d̄m̄ magis v̄t̄ d̄m̄
Quia nō s̄m̄ confitens et com̄
si inuēt̄ d̄m̄ possid̄ d̄m̄
Uñ d̄m̄. Non facit̄ v̄m̄
d̄m̄ d̄m̄. **Sz** tenent p̄
indulgent̄ offitios: vt est v̄
ar̄ sua peccata. **Uñ** d̄m̄
t̄m̄ d̄m̄ v̄m̄. **Uñ** d̄m̄
t̄m̄ p̄m̄ in corde: tal non p̄
oia bona opera sua que inuēt̄
sunt a d̄o accepta. **Uñ** d̄m̄. **Johis** s̄
oia fr̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄ d̄m̄

rit. scz ceas claudus v' leprosus Et illi
 qui a iuuentute sunt misericordes beati
 sunt. **Unde** **Matth. v.** Beati miseri/
 cordes: qm̄ ipi misericordiam consequent̄.
 Et tales habebunt bonū finem vite.
Unde **Hiero.** in epistola ad nepotianū
 Nō memini me legisse mala mortem or
 tuum: qui libenter opa pietatis exercu/
 it. Habet em̄ multos intercessores. z i/
 possibile est preces multorum non exau/
 diri. **Sēdo** tenentur pximis vt eis dā /
 na non inferant neq; in rebus neq; in fa/
 ma: quia quicunq; infert pximo suo dā
 num in rebus: tenetur ad restitutōem: si
 ue furando: siue ludendo ex auaritia: si/
 ue alias iniuste lucrando. **Unde** **Augu/
 stinus.** Peccatū non potest dimitti nisi
 restituatur ablatum. Et hoc non soluz
 intelligitur de rebus in magna quārita
 te: sed etiā de paruis rebus **Verbi** gra
 tia. Si iuisses ad pratum pximi tui et
 accepisses ei contra voluntatē suaz vnū
 pānum plenum cum graminiibus: tūc
 si uere peniteas teneris satisficere fm̄ cō/
 silium confessoris: Ergo parentes ifor/
 mare debent filios ne damna inferant
 pximis: siue in pratis siue in segetibus:
 siue cum pecorib': z sic de alijs **De** hac
 materia quere infra septimo. **S.** et duo
 extra hīdem. **Item** informandi sunt ne
 detrahāt pxis denigrādo famā pximi
 quia tales tenentur ad restitutōez sicut
 isti q; habent res iniustas. ergo ista duo
 peccata. scz rerum iniustarum ablatio z
 detractio magis difficulter dimittuntur.
 Quia nō sufficit confessio z contritio nī
 si fiat restitutio scdm̄ possibilitatē hoīs.
Unde **Hiero.** Non facilis venia praua
 dixisse de rebus. **Item** tenentur pximis
 indulgere offensas: vt eis de? indulge/
 at sua peccata. **Unde** **Luce. vi.** Dimittite
 z dimittet vobis. **Qui** at nō dimittit
 pximo in corde: tal' non p̄t saluari. et
 oia bona opera sua que interim facit nō
 sunt a dō accepta **Uñ. i.** **Johis. 3.** **Qui**
 odit fratres suū: homicida est: supple sui

ipsius **T**ertio informādi sunt quō se
 habere debeāt quo ad seipos. s. vt cor
 pus suum mūde teneāt z caste viuant.
Uñ dixit **Thobias** filio suo. Attende
 fili ab omni fornicatiōe. Et rō hui? est
 quia om̄is fornicatio preterq; in matrī
 monio facta: semp est peccatū mortale.
Unde ap̄ls: Om̄is fornicator aut im/
 mūds nō habet partem in regno dei.
Ergo pueri debent seruare suā virgini/
 tatem vsq; ad matrimoniū vt in virgi/
 nitate simul conueniāt **In** signū huius
 adam z eua quādo matrimoniū incho/
 abant virgines fuerūt. Et tales pueri
 sic caste viuentes ducūt angelicam vitā
Uñ **Ambro.** Qui nō nubūt z vxores
 non ducunt sicut angeli in terra sunt.
Quarto parētes tenentur filijs dare
 bonū exemplū. z hoc est valde vitale. vñ
Bregio. Nunq; peccatores ad lamentū
 penitētie redirent: si nulla essent bonoz
 exempla q; eoz mentē traherent. Ergo
 p̄muniter loquēdo quādo parētes bo/
 num exemplū prebent filijs: tūc filij ta/
 les efficiunt magis virtuosi. z p hoc ta/
 les parētes multū merent. **Uñ** **Cesare**
us. Quātis exemplum vere humilita/
 tis z pfecte charitatis ostenderis cū tan/
 tis z p tantis eterna premia possidebis
Sed heu aliqui parentes informāt fili/
 os suos ad malum verbo z exemplo: in
 quo deū grauiter offendūt. **Verbi** gra
 tia. sicut chorizare: grauiter incedere: z
 deum blasphemare. z sic de alijs **Et** ta
 les rei erūt omniū peccatoz illoz que ex
 mala informatione vel malo exemplo fi/
 lij sic addiscunt. Ergo q; tepnitus sup/
 biam docuit: pticeps erit omniū pecca/
 toz illoz que chorizādo vel als sup/
 be incedēdo ppetrabis. z sic de alijs pec
 catis. **Item** de illis parētib' q; vestes
 pompofas suis filijs emūt: dicit **Guil/
 lardunensis.** Qui filias suas ornāt vt
 eas ad choreā mirtāt q̄si festucā yngūt
 vt eo meli? ardeat. **Item** aliq; parētes fa/
 ciūt pueros suos ebriosos potādo eos

De quarto

cū vino. **C**ōtra qđ dicitur **Aristo.** vi. politici. **Iuuenes** maxime ab ebrietate custodiri oportet. **I**dē **Iuuenes** eē sine vino ē bonū: qz tales pueri postmodū efficiūt bībuli z lusoꝝ z mali hoīes. qđ parētes sūt occasio p suā malā iformatōez z exēplū. **U**n̄ **Greg.** i. moralibz. **T**ot mortibz qđ dign^o est: qđ exēpla prauitatē in posteros relinqt. **Q**đt mortēs meruerūt tales: qđ tot exēpla mala i posteros reliqunt. **E** **Q**uinto parētes tenent filios corrigere: qz nō sufficit qđ iforment eos i hono. s; oportet etz correctōez hēe ad filios si excedūt. **Q**z oīa peccā qđ filij ppetrāt sub obediētia parentum. d his parētes rīdehūt i die nouissimo **U**n̄ dicitur **Ro. i.** Non solū digni sunt morte qđ faciūt: s; etiā qui consentiūt facientibz. **E**rgo hic aduertite parētes qđ etiā si sancte uite estis tñ pp̄t filios v̄ios potestis dānari. **U**erbi grā. **S**i p̄z m̄ nū qđ peccassent: z permittēt filiu aut filiaz peccare mortaliter: z eos non corrigunt: eternaliter cum filiis talibus dānabuntur. sicut **Innocentius Gregor.** **L**yrillus. **I**sidor^o. **A**ugustin^o: illi omnes concorditer dicunt de heli sacerdote v̄t habetur. i. **Reg.** i. **Q**ui audito qđ filij sui ihoneste se habebāt in templo: qz ibi dormiebant cum vxoribus suis legitur qđ tepide arguebat eos. ergo si dānatus ē: non est alia causa nisi qđ nō corripit filios suos. **S**cīdum qđ boni filij cum māsuētudine verborum corrigēdi sunt: exemplo marie v̄t habetur **Lu.** ij. qđ dixit ad filium suum iesum **F**ili qđ fecisti nobis sic? **V**ali autē filij cum aspera virga sunt corrigēdi. **U**n̄ **Salomon** puer. xxij. dicit. **N**oli subtrahere disciplinam a puero. **S**i enim percussēris euz virga nō morietur: z aiām eius d inferno liberabis. **E**rgo quādo audis puerum tuum iurare deum blasphemare: accipe debēs virgā z eundē puerum bene disciplinare: i hoc letificabis deuz z brām mariā z oēs sc̄tōs: z mereberis tū

hijpi coronā vite eterne: cum hoc ea intentione feceris: vt puer ille creatorem suum amplius nō offendat taliter blasphemando vel etiā aliter peccando. **E**rgo parentes nunqđ debent maledicere filiis suis verbis maledicis. **Q**uia maledicendo pueris deum grauitē offendunt z pueri in hoc nihil proficiunt et plus eis obest qđ prodest. **E**xemplū in **Cesario** de puero quem diabolus cum corpore z aiā abstulit ppter maledictionem parentum: qđ amplius parētes illum puerum nūqđ viderūt. **E**t hoc deus pmisit in terroꝝ alioꝝum parentum ne filijs suis maledicant: s; potius cum aspera virga corripiāt: immo maledicere nō licet alicui irrationali creature in quantum creatura dei est. quia omnis creatura dei bona est. vt patz **Genesis** primo. **V**iditq; deus cuncta que fecerat z erant valde bona. **E**x isto patz qđ si non licet equo vel asino vel cani vel boui vel ouī maledicere: multo minus licet hominibus maledicere. ergo nunqđ aliqđ alicui homini debet maledicere. **C**ōtra quod faciūt aliqđ parentes qđ maledicūt suis pp̄ijs filiis. **E**t etiā pueri v̄tri qđ septus ex ira z vindicta maledicūt suis pp̄ijs filiis z vxoribus **D**e illis maledictibus dicit ap̄tus. qđ neq; maledici neq; rapaces regnū dei possidebūt. **S**cīdum qđ parētes qđ filios suos educāt tali intentōe vt efficiant boni christiani z famuli dei: qđ quid erga filios suos faciūt totū erit eis meritū cum in gratia sint z sine peccō mortali. **E**rgo mater quoties lactat puerū quoties inquietat a puero: qđciens potat vel balneat vel qđcūq; puero ammittat semper meretur. **U**nde apostolus ad **Rhomanos** octauo. **S**cīmus quoniam diligentibus deum omnia copantur in bonum. **E**x his patz qđ parētes pnt mereri in filiis suis eternam gloriā: vel etiā eternam damnatōem. **E**rgo pueri a parentibus iformantū

font in hōis morbo z v̄tūto et
trigonda n̄tē z mōdētē. sicut
ap̄ls ad p̄p̄. v. dicit. **E**ros p
nolēte m̄tē p̄uocare filios v̄
s; ad m̄tē in disciplina z corre
qđ sicut p̄dubios non erit
b̄oies peccatōes in mōdo. **D**
liberētē cogitātē in sc̄p̄o
p̄uocātē m̄tē debet infoma
rimozē de m̄tē v̄tē mē
tam s̄s. **S**icut qđ in iuuentu
trius es in sup̄bia in gala in
sic de alijs v̄tē. ergo tam p̄
vita tua. **S**cīdum tamē qđ p̄
tūque debent corrigere filios su
v̄tē v̄tē hōm̄tē. qđ h̄
ū pl̄m̄tē hōm̄tē s̄t. **S**icut
dei in dōc̄tē d̄tē qđ d̄tē
ut tales p̄uocātē sup̄ sc̄p̄o. **E**
Cōtra parētes tenent filios su
redirentē m̄tē. quia m̄tē e
d̄tē m̄tē sup̄ v̄tē m̄tē peccatō
tas. **C**ōtra d̄tē d̄tē aliqui tam
v̄tē amorē ad filios hōm̄tē:
nis bene cogitātē qđ possidēt
iustas tamen nolēt eas redire
d̄tē p̄uocātē: sic sc̄p̄o z fil
nant. **I**tem aliqui d̄tē v̄tē p̄
p̄manētē v̄tē nō p̄p̄tē
amorē callidatē: sed ne filios e
d̄tē: tamen nō m̄tē callē p̄uocātē
talē p̄uocātē v̄tē qđ d̄tē m̄tē a
v̄tē qđ d̄tē z salutem p̄p̄m̄tē
p̄m̄tē v̄tē an̄tē in iur̄p̄a sua qđ
in ista v̄tē m̄tē s̄m̄tē qđ p̄uocātē
suos ed̄tē d̄tē. **E**rgo cogitātē
talē v̄tē qui volūt callē v̄tē
rato v̄tē d̄tē ne tot p̄uocātē
talē extra m̄tē m̄tē d̄tē
quā omnis iocūm̄tē d̄tē p̄uocātē
talē. **I**tem p̄uocātē d̄tē qđ d̄tē
n̄ qui talē p̄uocātē d̄tē consilium m̄tē
m̄tē m̄tē d̄tē z alios p̄uocātē
n̄tē p̄uocātē vt bona patris s̄t
h̄o p̄uocātē. **S**icut v̄tē d̄tē qđ
car n̄tē d̄tē amorē callidatē n̄tē

precepto

sunt in bonis moribus et virtutibus et corrigendi a vicis et insolentibus. sicut docet ap[osto]lus ad Eph[esios] vi. dicens. **E**t vos p[ater]es nolite ad iracundiam provocare filios v[ost]ros: Educate illos in disciplina et correctio[n]e quod si fieret p[ro]culdubio non e[ss]ent tot mali ho[m]ines et peccatores in mundo. Hoc qui liber potest cognoscere in seipso. quia si a pueritia fuisset debite informatus et in timore dei nutritus utique melior esset quam sis. **S**ed heu quod in iuventute tua nutritus es in superbia. in gula. in luxuria. et sic de alijs vitijs. ergo tam perversus es in vita tua. Sciendum tamen quod p[ater]es precipue debent corrigere filios suos ne iurent vel blasphement. quod heu iam contra pluribus ho[m]inibus fit. **S**ed quod graviter deum in hoc offendat et qualiter deus puniat tales pueros pat[er]z sup[er] sc[ri]pto. **E**t **S**exto p[ater]es tenent filijs suis hereditate res iustas. quia melius est modicum iusto super divitias peccatorum multas. Contra hoc faciunt aliqui tam inordinatum amorem ad filios habentes: quod quibus bene cognoscant quod possident res iniustas tamen nolunt eas restituere ne filij depauperentur: et sic seipos et filios damnant. Item aliquando unus parentum permanet in viduitate non propter deum nec amorem castitatis: sed ne filios exheredat: et tamen non intendit caste vivere. Et talis pater plus diligit inordinato amore filios quam deum et salutem propriam. et potius vult danari cum luxuria sua quam in statu viduitatis committere quam pueros suos exheredare. Ergo consulendus est talibus viris qui nolunt caste vivere ut iterato uxores ducant ne tot peccata mortalia extra matrimonium committant. quia omnis fornicatio est peccatum mortale. Insuper notandum quod filij et cognati qui tali patri dant consilium ne matrimonium contrahat et alios pueros generet propterea ut bona patris ipsis solis permaneant. et sciunt veraciter quod pater non abstinere amore castitatis nec ca-

ste vivere: tales peccant mortaliter. quia plus diligunt illa temporalia quam animam patris. et potius volunt patrem multa peccata committere mortalia cum alijs mulieribus quam amittere et privari illis bonis paternis. Ergo infideles filij in hoc cognosci possunt quando indignantur tali patri qui aliter non caste viveret: cum iterato matrimonium contrahit. Item parentes qui iustas res possident prevenire debent ne lites et inimicitie inter heredes post obitum eorum fiant. quod melius esset modicum vel nihil hereditibus post se relinquere quam lites et odia ex his generare. Quam graviter isti p[ater]es peccent qui iniustas res suis hereditibus relinquunt. et quomodo filij conquerentur de talibus parentibus patet infra quod notato. **A**. exemplum ibidem. Item hoc idem quere septimo. **D**. exemplum ibidem. **H**. **S**eptimi sunt qui contra hoc preceptum faciunt qui inhonorant patrem spiritualem puta sacerdotem et confessorum: qui te de fonte baptismatis regeneravit. Unde Johannes. **iii**. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. Item qui tibi per sacramentum eucharistie divinum alimentum ministrat. v[er]um Johannes. **vi**. Caro enim mea vere est panis et sanguis meus vere est potus: qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Ergo decet te honorare illum cui ministerio manet deus in te et tu in illo. Item qui sanctis predicationibus et exemplis te instruit et informat. Unde Gregorius in omelia. Plus est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere: quam ventrem morture carnis terreno satiare. Item Gregorius in dialogo. Nimirum constat quod maius est miraculum predicationis verbo atque orationis solatio peccatorem convertere quam carnem mortuam suscitare. Hunc patrem spiritualem tripliciter honorare debemus

corona vite eterne: cum bonis
one feceris: ut puer ille crea
amplius non offendat talibus
tando vel etiam aliter peccan
parentes nunquam debent ma
quod suis verbis maledicatis. Et
dicendo pueri deum graviter
unt et pueri in hoc nihil profici
us eis obediunt quod potest. Exem
Lazarus de puero quem diaboli
corpore et aia abstrahit p[er]terma
tem parentum: quod amplius p[er]
npuerum non viderit. Et de
militis terrore aliorum p[er]
suis maledicant: et potius
et virga corripit: timore maledi
ca alicui irrationali creatur
in creatura dei est. quia on
dei bona est. ut pat[er]z. Et
videtur deus cuncta que
ne valde bona. Ex isto pa
ce equo vel alio vel can
oui maledicere: multo mi
nibus maledicere. et p[er]
s alicui homini debet maledi
tra quod faciunt alij p[er]
hant suis proprijs filijs. Et
tri d[omi]ni septus ex ira et vindicta
suis proprijs filijs et v[er]bis
maledicentibus dicit ap[osto]lus. q[ui]
id neq[ue] rapaces regnabunt
f. **S**ciendum quod p[ater]
nos educat tali intentione
ni christiani et famuli dei
lios suos faciunt totis visceri
um in gratia sunt et hinc p[er]
ergo mater quoties lacte
es inquietat a puero. dicit
l balnear vel quomodo p[er]
t semper moritur. Unde
Romano octavo. Et
tam diligenter deum
tur in bonum. Et his p[er]
s p[er]tinet in filijs suis
i: vel etiam eternam vitam
pueri a parentibus infir

De quarto

Primo enim humiliter obediendo in his potissime que de iure teneris plebano. puta cum tibi precipit celebrare tunc celebres que interdita ecclesie serues: quando tibi precipit ad ieiunandum ieiunes. que excommunicatos strictissime vitas et penitentiam tibi iniunctam in confessione adimpleas. Omniu enim horum transgressio predictorum maxime si fiat ex deliberatione et contemptu inducit peccatum mortale.

De excommunicatione

Quia predicta tria sunt notabiliter advertenda. Primum est quantum ad excommunicationis sententiam quae dicitur christianus merito debet abhorere: que est duplex. maior scilicet et minor. Minor separat a sacramentis ecclesie. quod nullum recipientem est sacramentum in minori excommunicatione nec etiam osculum pacis: quae minor excommunicationem quam incurrit quanto scilicet et contra prohibitionem communicat cum excommunicato comedendo: loquendo emendo vedendo. et sic de alijs. Et ab ista minori excommunicatione potest absolueri quilibet sacerdos qui habet potestatem super tale hominem que possit eum absolueri a peccato mortali. Et ista absolutio fit solo verbo dicendo: absoluo te a sententia excommunicationis quam incurristi comunicando vel loquendo siue comedendo etc. Et ista absolutio potest fieri sine sacramentali confessione: sic que ille exhibeat se et fateatur se comunicasse excommunicato: vel loquendo vel comedendo. et sic de alijs.

Excommunicatio vero maior separat ab ingressu ecclesie et a comunione fidelium et a sacramentis. Et talis excommunicatio est timenda merito cuiuslibet christiano propter quinque rationes. Primum quia propter ipsam talis excommunicatus excluditur a consortio omnium christifidelium in terra viventium. Item a consortio dei et beatorum in eterna felicitate existentium. Ergo comparatur leproso qui habet morbum infectivum qui a consortio omnium eicitur. Et ideo lepra carnalis ab omnibus ho-

minibus multum timetur: eo que est morbus contagiosus. Et multi sunt homines que alias infirmitates potius sustinerent quam lepram: eo que ab hominibus separat. Sed multo fortius timenda est excommunicatio. quia est ictus gladius spiritualis que magis timendus est quam gladius corporalis. Unde Augustinus dicit de illo que excommunicatus que gravius est hoc illi quam si perforaretur gladio vel a feris devoraretur siue a flammis exureretur. Secundo timenda est excommunicatio. quia est valde damnosa. Infert enim homini partem suam de omnibus missis: orationibus et elemosinis: et alijs bonis que fiunt in ecclesia dei: quod non est parum damnosum. Quis enim digne sufficeret estimare valoris unius missae. quid time de omnibus missis que celebrantur per totum mundum: et de omnibus bonis que fiunt ab omnibus hominibus quorum participatione ex toto carebit et privatus est quod dicitur in tali excommunicatione perdurat.

Tertio est timenda: quia ille que excommunicatur sathane traditur. Unde Augustinus. Omnis christianus que a sacerdote excommunicatur sathane traditur. Et etiam secundum Henricum de firma. A potestate dei si loqui liceat: et defensione angelorum sanctorum eripitur: et tamen in anima que in corpore potestati diaboli traditur. Quarto timenda est. quia excommunicatus est velut membrum abscissum a corpore quod amplius nullius est valoris. Quid enim valet manus abscissa a corpore: vel pes vel auris. et sic de alijs. Sic iste excommunicatus coram deo et sanctis eius nullius valoris est. Et sic super omnia timenda est abscissio membrorum a corpore hominis. sic nihil magis debet timere christianus quam separari a corpore christi mystico quod est ecclesia. Unde Augustinus super Iohannem. Nihil debet formidare christianus quam separari a corpore christi mystico: quod est ecclesia. Unde Augustinus. Quia christus est caput omnium fidelium. et omnes fideles in gratia eius

precepto

istentes sunt sibi invicem membra. Sic
 quando quis excommunicat: tunc a ca-
 pite. id est a p̄por a membris id est a fide-
 libus abscondit. Et nullā influentiā di-
 vine gr̄e amplius habet q̄ diu sic abs-
 sus ē h̄ arefcit. Quinto q̄ excommuni-
 catus ad nihilū valet nisi ad et̄ nū ignez:
 hoc pbatur ex euāgelio ioh̄is: vbi ch̄s
 dr. Ego sum vitis vera et vos palmites
 Sed hō excoīcatus similis est palmi-
 ti absco avite: qui sic abscoīsus ad aliud
 non valet nisi vt in ignē ponat̄ z cōburat̄
 Ex alijs lignis multa vitia possūt fieri:
 h̄ n̄ sic ex palmitē abscoīso. Un̄ Ezechiel
 xv. Fili hoīs qd̄ fiet de vite. i. ligno vitē
 ex oibus lignis nemorū q̄ sunt int̄ lig-
 na siluarū: nunqd̄ tolletur de ea lignuz
 vt fiat opus: aut fabricabit̄ d̄ ea paxill̄
 vt depēdeat in eo quodcunq̄ vas: ecce
 igni datum est in escas. Et ab illa maio-
 re excoīcacione nemo potest absol-
 uere nisi ep̄scopus vel papa vel aliquis
 aliū de autoritate ip̄sorū: z talis absol-
 uēdus est cum miserere z virga. Qd̄
 potestas ecclesie p̄latorū ligā d̄z sol-
 uēdā christo eis tradita habeat mag-
 nam efficaciam hoc possumus cogno-
 scere per tale exemplū. Fuit qdā comes
 tholosanus fautor z receptor hereticoꝝ
 Et oīs talis ip̄o facto ē excoīcatus
 vna cum hereticis. Et qdā sanct̄ ab-
 bas fuit ad eū missus ad cōmonēdum
 eum. Qui dū viro sancto nollet acq̄scē
 nec excoīcacionem timeret. Sciens
 vir sc̄us q̄ cor puersum non erudit̄ ver-
 bis: dixit abbas. Ut tu z tuū videāt q̄
 infecta sit aīa q̄ excoīcacionis vinclo
 est innodata: volo mibi apportari albū
 panē: quo sibi allato dixit O panis licz
 tu non meruer̄ tamē vt ī te ostēdat̄ veri-
 tas fidei nostre: z maledictio aīe excom-
 municatōem non fuanz. Excoīcacione
 te: quo dicto panis q̄ int̄ man̄ ei⁹ erat
 candid⁹ mox niger fact⁹ ē. Quē p̄cepit ī
 duas p̄es diuidi: z int̄ similit̄ apparuit
 niger niger z corruptus. Tunc sub-

sumpt̄ vt exscidat̄ virtutē absolutōis. ac
 cepto pane absoluit eū q̄ in priorē sp̄m
 z candorē est reuersus. Sc̄dū q̄ non
 solū illi q̄ denūciant̄ ī ambone sunt exco-
 municati: h̄ etiā ī plurib; casib; s̄m ius
 canonicum quis incidit ī excoīcacione
 tōem maiorem.

In illis casib; q̄b; quis incidit maio-
 rem excoīcacionem.

In quibus casibus incidit quis
 maiorem excoīcacionem. Rūdes
 in multis: ex quibus aliquos ca-
 sus h̄ exponam. Primo q̄ manus violē-
 tas in clericum vel alias in religiosum
 mittit. Item qui hoc mādat̄ vt post fa-
 ctum eius nomine ratū habeat. xvij. q̄
 iij. Si quis suadente dia. Secūdo cū
 q̄s incidit in heresim. similiter z receptor
 hereticoꝝ. Tertio cū q̄s hūanā ecclesiaz
 non asserit esse caput oīm nec ei tāq̄ ca-
 piti obediēdū. Quarto cum q̄s partici-
 pet excoīcacione in crimine xp̄i quod quis
 excoīcatus est dando ei consiliū au-
 xilium aut fauorē. Quinto qui in arti-
 culo mortis aut ob aliquod impedimē-
 tum absoluit ab excoīcacione: z cessante
 ip̄edimēto nō p̄sentat se. q̄ cito potēit eē
 a quo absolui debeat reicidit eādē exco-
 municatōem. Sexto q̄ incendit̄ vt fran-
 git ecclesiam vt subet aut consulit: vt in ec-
 clia cōmittit aliquod enorme factum vt
 capiēdo corpus xp̄i vt destruendo altā-
 reuel crucem vel similia. Septimo cum
 quis vitur litteris apostolicis p̄ se vel p̄
 alios falsificatis. Octauo q̄ scient̄ con-
 trahunt matrimonium in gradibus cō-
 sangninitatis vel affinitatis prohibitis
 vel cum monialibus contrahentes sunt
 excoīcati. Nono dñi qui inhibent
 subditis ne vendant personis ecclesiasti-
 cis vel molant vel p̄stent vel alia serui-
 tia faciant. Decimo q̄ pedagium vt the-
 loneum recipiunt a personis ecclesiasti-
 cis. z tales non debēt absolui nisi restitue-
 ant eis que ab ip̄is receperunt. Simi-
 liter qui noua pedagia ip̄osuerūt. Un̄

precept

restitutio debitis aut legat? mfricib
ecclesijs factis: nec legata vel debita aut
male ablata incerta sibi vel sui ordiis fra
tribus vel pueribus in alioz puidicium fieri vel
erogari pcurat nec absoluat queq; in casti
bus referuat pape vel epis vel prelati
hmoi: vt de puile. religi. in clementinis
Itres sacerdotes q sepeliunt i cimiterijs
reiter dicti corpora defunctorum i casti
bus no coeessis a iure: vel q excoicatos
publice aut noiatiu iter dictos: aut vsu
rarios maifestos sepeliunt. excoicati sut
Item sacerdos q recipit oblatoes ma
nifestiysurarij est suspesus ab exercitoe
officij donec satisfaciatur arbitrio epi Idē
de ingressu religionis symoniace q dant
vel q recipiunt excoicati sut. Et sic d alijs
plurib casib q; i iure iuenire poterz

De excoicatioe minore.
Equitur de peccato eorum qui
contemnunt minorem excomu
nicatōem z ideo non timent cō
municare cum excoicatis. licet cōmuni
cando miorē excoicatioem incurant.
Notandum q ille q coicatur excoicatio
prio peccat in seipm qz non cauet sibi
ab ipso q habet morbum contagiosum
i quo videtur minus amare aiā suam
q corpus. Q; si sciret se incurere lepraz
corporis propter comestionem ynā vel lo
cutionem: et sic de alijs. q cito accederet
ad excoicatum: cauet sibi ab excoicatio
rū participatōe. Sed leprā aiē quaz i
currit non curat q tū periculosior est q
corporis. Item temporalia preponit ta
lis aiē sue: qz si prohibitum sibi esset sub
pena vnus floreni ne loqueretur illi ex
communicato caueret sibi a damno tē
porali i quantum possibile essz. Sed ta
men de gratia chri et de aiā sua non ti
met. Secundo peccat in eum cui com
municat. quia cum ipse sit ifirmus vsq;
ad mortem: ipse aufert ei remediū.
vel saltem minus efficac reddit dum
confusionem ipsius minuit per quaz cor
rigi debuit. **Eccles. 4. Et confusio ad**

ducens gloriam. psal **I**mple facies eor
rum ignominia. z queratur nomen tuū
domine. Tertio peccat etiam in eum p
cuius iniuria excommunicatio lata est:
quia aufert ei rem suam: id est emendaz
z satisfactionem. quia talis excommuni
catus deberet cogi per talem ruborem
z verecundiam ad satisfaciendum proxi
mo leso quam satisfactionem ille impe
dit qui ei sic participat. Quarto peccat
etiam in patrem spūalem cuius senten
tiā contemnit. Quinto peccat etiam in
deum quem in ministro suo contemnit.
Ipse enim potius priuari amat mensa
dei: id est altaris sacramento q; mēsa ex
communicati: z potius amat societatez
excommunicati q; filiorum dei. ideo me
rito i inferno erit socius diaboli. qz si alij
quis pertinaciter participat excoicatis:
mortaliter peccat. **Q**ueritur
i qbus casibus quis licite coicatur seu par
ticipat excoicatio. Respondes q i qnq;
casibus. Primo quando q; loqitur ei i
his que pertinent ad absolutōem vel ali
as ad salutem aiē: lz alia verba icidēter
iterponat vt magz proficiat. Secundo
q; cunq; aut orator. id est causa oratōis
vadens: aut peregrin⁹ aut viator vadēs
i terras excoicatorum deuenerit vbi non
possit emere vel non habet vbi emat: ta
li datur licentia ab excoicatis accipiēdi
propter necessitatem. Tertio vpor exco
municati excusatur a participatōe cū
viro suo excommunicato. Quarto filij
excusantur a participatōe patris exco
municati. Et hoc intelligitur fm Guil.
de filijs qui adhuc sunt in potestate pa
tris z commensales patris. Alij vero fi
lij extra domum patris existentes: non
excusantur. similiter serui et ancille q an
te excoimunicatioem fuerunt in seruitio
illius dñi excoimunicati. Quinto propē
ignoratiā: cū quis ignorat illū esse excoi
catū. Quid aut si sciam habitu aliquēz
esse excoicatum: h actu nō aduertoz com
municō ei. **R**ūdeo fm Guil. Si hoc fa
E 2

De quarto

ao subitior non aduertedo: credo q nō pecco nec excomunicatōem icido. **Q**uerit vtz si excoicatus intrat ecclesiam alij teneantur exire. **R**ūdeo scdm Ray. si manifestū est illū eē excommunitatum etiā alij exire tenentur vl' pcuratē q ille exeat. xi. q. iij: sicut ap'li. **Q**uid si excoicatus intrat ecclesiam z sacerdos iam incepit missam. **R**ūdeo fm Ray. si est occultū: non debet dimittere officū. **S**i vero est manifestū. moneat eum publice vt exeat. **E**t si quidē non vult exire et sacerdos non inchoauit canonē: nō debet pcedere sed debet dimittere. **S**i vero p' usq' ille intraret ecclesiam vel p' usq' sacerdos eum videret iam canonez inchoauit: debet sacerdos pcedere in officio: ita tamē q finito canone vel sumpto sacramento anteq' dicat cōmunionē moneat illum q exeat. **Q**uod si non vult: potest sacerdos eum eijcere: z si non potest reijci: in sacrificiam rediens dicat cōmunionem z reliqua que post canonem restabant. **Q**ueritur si quis assurgat vel reuerentiā exhibeat alicui excommunicato: vl' inclinēt se salutanti se: aut moneat labia quasi resalutans eum cum tamē nihil dicat: quid d' illo? **R**espondeo scdm Guil. non incurrit excomunicatōem: quia pene non sunt extendende sed restringēde. **U**nde q verbo salutatur ab excomunicato non debet eum resalutare sed dicere pōt deus vos vel te emendet z h'mōi. **S**ciendum q quis scienter ab excommunicato munus recipit inducendus est: vel q in pios vsus conuertat. **U**el etiā beneficeret si ad ruborem inducendum excomunicato remitteret. **I**tem vtrum excomunicatis possit aliquid dari? **R**ūdeo fm Guil: q pōt causa humanitatis z in sustentatōe vite. scz qn' indigētes sunt: et hoc intellige solū quo ad necessaria vite vt alimēta: vestes z hospitia. **S**ic tamē q p' hoc nō dimittat laboratē p absolutōe. **S**ec' si perat alia vt silia: vt secu-

rim vl' fossorū z h'mōi: que non sunt excedenda. xi. q. iij. qm' multis. **S**z qd' si vtr' vocat excoicatum ad mēsam nunq' d' vtr' poterit ad ipam mēsam comedere; **R**ūdeo fm Guil. credo q non. rñ poterit ad aliā mēsam i eadē domo ita remote q merito posset dici q nō comedat. **Q**uid si i aliqua domo hospitatus sum ad mēsam z supueniatz ingerat se excomunicatus: nūq' teneor surgere? **R**ūdeo fm Guil. **S**i ē public' excoicatus: teneor surgere: nō obstāte cuiuscūq' scandalo. **S**i pō ē occult' z nō possuz sine ei' nota: nō teneor surgere. **S**z supueniente publico excoicato an ego teneor exire de domo. **R**ūdeo fm Guil. nō: imo ex' si scio publice excoicatum receptū eē in aliqua domo possum ibi hospitari si scitāte capacitatis sic q possū cōmunionē vitare. **N**ā licet mihi cū excomunicato in eadē camera comedere. h' nō in eadē mēsa. **S**il' nec i eodē loco tacere. **Q**uid si veniā inuitat' ad aliq' festū vl' iuuū: z iuenio ibi publice excoicatum: teneor recedere. **R**ūdeo q sic: nec debeo ibi epulari h' sedeat ad aliā mēsam. qz oēs talit' cōueniētes ad festū vl' cōiuū sil' inuicē cōmunicare dicunt. **Q**z aut' snia p'ator' valde horrenda est z contemnent' valde p'iculosa. ex hoc patz. quia constituit eum i inimicitia dei. **U**n' ex p'li legit q Breg' papa no' qndā diuitē excoicauit. **Q**ui cū p'temneret excoicatioez p'pe tunc miraculo dei cōtēte q' nificauerunt sup' domū ei' recesserunt: z nidum transtulerunt ad domum alteri'. **Q**d vidit dictus contumax z ammonit' a cognatis suis q' h' idē cōsiderauerūt i cōmunijs. postea hūiliauit eoz suū petēs absolutōem. **E**t q' cito absolut' fuit a snia illa tunc dicere cōtēte redierit z nidū suū supra domū suā reportauerūt. **I**te ali' exemplū. legit q i ecclesia sc'i vineenti martyris multi passeres solebāt intrare z ecclesiam fedare z diuinū officū i pedē. **C**um aut' non possent excludi: eps ill'

hōi dicitur morte commināsi
si ecclesiam non p' intraret. **Q**uod
dicitur tunc q' sine eccle
intraret in ecclesiam ponat
p'curatē in ecclesiam ponat
mōne. **Q**uod sc'dum cum q
comunicatōem dicitur ad
tam dicitur dicitur ad
q' nō p'curatē. **Q**uod p'curatē
creta dicitur dicitur ad
Quod in hoc casu sicut in ali
or' casibus intrat p'curatē
stranda. **Q**uod quod sc'dum q
or' casibus communes vident
ctores dicunt confessionē ei' ite
Quod p'curatē p'curatē
quia q' p'curatē p'curatē ad sup
n' q' confessionē remittit dicit
soluere m' m' aliter communit
talis p'curatē tunc illa peccata
tunc p'curatē m' m' s' ad sup
absolutōe. **Q**uod p'curatē dicit
absolutōe ab illis a d' p'curatē
tens excommunicatis h' maiori
nominatōe q' tunc a nullo p'curatē
solui talis confessō nisi ante h' d'
ab excommunicato ex p'curatē
absolutōe ab excommunicato
cedere absolutōem p'curatē. **Q**
sus p'curatē p'curatē p'curatē
re quā d' h' d' d' ignarus est: qu
dus tunc d'
uere am h' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
p'curatē d' d' d' d' d' d' d' d' d'
cōmunitatē h' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
p'curatē. **Q**uod p'curatē q' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
opum qui ignarus z d' d' d' d' d' d' d' d' d'
dotes quom. **Q**uod p'curatē d' d' d' d' d' d' d' d' d'
p'curatē nō h' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
it aliq' d'
cedit cōmunitatē am h' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
Quod p'curatē p'curatē p'curatē
cere z oblat' d' d' d' d' d' d' d' d' d'
h' d'
toret cū bono p'curatē p'curatē
toret p'curatē p'curatē. **Q**uod p'curatē

precepto

loci eos excoīcauit mortē comminās eis si eccliam deinceps intrarēt. Qui ab ecclia recedentes nunq̄ oīno eccliam intrauerunt: imo si aliquis aliquem capiat violent in eccliam ponat: statim moritur. **I**tem sciendum cum quāto conatur diligentia confessionēz penitētiā tibi impositam debeas adimplē: qz negligētia z contēptus penitētie iniūctefacit confessionē pcedētē non valere. **U**nd in hoc casu sicut in alijs quattuor casibus infra scriptis confessio est tibi iteranda. **P**ro quo sciendum qz sūt q̄rtuor casus communes zysitati i q̄bus doctores dicunt confessionē eē iterādam. **P**rimus ē p̄t enozmitatē scelerz ob quā oportet peccatorē ad supiorē remitti q̄ confessionē remissi audire debet z ab soluere: nisi malit alteri committere. tūc talis peccator tenetur illa peccata reiterare p quibus missus ē ad supiorē p absolutōe. **S**z p̄mus confessor dz eum absoluere ab illis a q̄bus potest: nisi p̄tens excommunicatus sit maiorē excoīmunicatōe qz tunc a nullo p̄cō pōt absolui talis confitēs nisi ante sit absolutus ab excoīmunicatōe: qz scdm̄ doctores absolutio ab excoīmunicatōe debz p̄cedere absolutōem p̄cōz. **S**cd̄s casus propt̄ ignorātiāz sacerdotis: v̄t̄pote quādo sacerdos ignarus est: querendus tunc ē sacerdos qui sciat ligare z soluere: z cum hoc discernere differentiam p̄cōz: z ei iterum confitēdum ē v̄l licētia proprij sacerdotis vel autoritate superioris. **E**x quo patet qz illi seip̄os decipiunt qui ignaros z illiteratos sacerdotes querunt. **T**ertius casus est si p̄fessio nō fuit itegravt qz scient obticuit aliq̄ mortale peccatū: aut etiam si accessit cū voluntate ammōv̄lteri⁹ peccādi. **Q**uart⁹ si p̄p̄lit v̄l neglexit satisfaccere: z oblit⁹ ē satisfactōem sibi iniūctāz. **N**ā si sciret eā implere vellet z cū p̄a p̄triteret reiterare p̄fessionē. **E**t intelligunt isti

duo v̄ltiml casus quādo mutat sacerdotē. **S**i autē ad eundē sacerdotē reuertit: tūc distinguendū est. qz aut recentē ac nouiter cōfessus est: aut iā de memoria sunt elapsa ab ip̄o sacerdote p̄pter diurnitatē t̄pis. in primo casu. s. q̄n peccata p̄fessa adhuc sunt in memoria sacerdotis: tūc nō tenet om̄ia reiterare: s̄ solum illud peccatū qd̄ scienter obticuit. v̄l etiam illā fictionē qz cū voluntate amplius peccandi ad p̄fessionē accessit. **S**ed in casu secūdo. s. quādo peccata sunt elapsa a memoria sacerdotis: tūc tenet om̄ia reiterare etiā si decies esset p̄fessus z sp̄ aliquod peccatū scienter obticuisset: tunc oēs iste p̄fessiones sunt reiterande. qz p̄fitenti v̄nū peccatū mortale non dimittit a deo sine alio. **V**ersus. **L**arga dei pietas veniā nō dimidiabit. **A**ut totum aut nihil te lachrymante dabit.

Casus papales.

Quāsi man⁹ violētās mittit in clericum vel religiosum. vel q̄ mādat. vel factū eius noieratū habet: excoīmunicati sunt z mittēdi ad papam. **I**tem incendiarij vel fractores ecclias seu locoz religiosozū aut cimiterioz excoīcati sunt ip̄o facto: z añ denūciatōnē ab ep̄o absoluuntur: post denūciatōez nō nisi a papa. **I**ncendiarij aliaz domoz nō religiosaz excoīcandi sunt. **S**i ergo excoīcati sunt z denūciati mittuntur ad papā. **I**tem de ingressu religionis symoniace q̄ dant v̄l q̄ recipiunt: mittunt ad papam. **I**tem q̄ phibent excoīcatis z interdicitis ne moniti exeant eccliam om̄es excoīcati sunt z mittēdi ad papā. **I**tem qui grauāt eos q̄ tulerūt sn̄iam vel dāt licentiā grauādi eos q̄ tales litteras tulerūt ad papā. vel eos quoz occasione sunt plate sn̄ie. **I**tem q̄ falsificāt bullā vel trās aplicas. **I**tem clericus p̄cipās sciēter z sp̄ote excoīcato a papa in diuiniis excoīcatus est z mittēdus ad papā.

Casus episcopales

Blaspheatores dei z scōrū. **I**tem

De quarto

fractores votorū. **I**tem periur' scienter in iudicio. vel etiam q̄ recipit iuramentuz illi' quē scitū falsē iurare. **I**tem falsus testis in iudicio. **I**tem sortilegi: z q̄ demones inuocant pro furto manifestando. **I**tem q̄ carminant homines vel pecora vel q̄ crediderūt eisdem carminibz: z fecerunt se scienter carminari: z sic de alijs diuinationibz quibuscūqz. **I**tem q̄ de floraryriginem. **I**tem q̄ committit adulterium. **I**tem q̄ committit incestū cum consanguinea: z si committit cū consanguinea vxoris sue: a modo nō p̄t perere debitū ab vxore: sed tenet reddere. **I**tem q̄ peccauit cū paganavel iudea. **I**tem q̄ peccatū contra naturā commisit cūz seipō vel cū alio vel cū bruto animali coeuit. **I**tem q̄ contraxit matrimōiū post votū castitatis emissū. **I**tem q̄ contraxit matrimōiū post sponsalia cum alia. **I**tem q̄ clandestine contraxit matrimōiū vel contra interdictū ecclesie. **E**t nota q̄ clandestina matrimonia duobz modis fiunt. **U**no modo cū occulte z sine presentia testū contrahūt: ita vt exinde legitima phatio non appareat. **A**lio modo dicunt clandestina cū sine solēnitatibz contrahunt p̄suetis i facie eccle. **I**deo autē clādestina p̄iugia phibent. qz si talia p̄trahētes discordes fierēt. z cohabitāes sibi inuicē nollēt. ecclesia eos cōpellē ad cohabitādū neq̄rer: iō necesse ēi facie eccle p̄bere: z vt añ forēs eccle m̄rimonia p̄trahānt. **I**tem q̄ v̄ q̄ p̄curauit abortum v̄ sterilitatē siue i se siue i alia. **I**tem oppressōēs filiorū ex pposito sine conatu. **I**tem parētes q̄ negligētia p̄ ueri añ baptismū decevūt. **I**tem m̄lier q̄ cōcepit a non suo viro legitimo. quē vir credēs filiū suū i p̄iudiciū alioz heredē instituit. **I**tem q̄ illicite p̄curat q̄ vir nō p̄t cognoscere vxorē suā. **I**tem q̄ machinat' ē i mortē legitime sue: z ecouerso. **I**tem q̄ cognouit mortale p̄secratā v̄ n̄ p̄secratā: siue fuerit v̄ go siue nō. **I**tem m̄lier cognita a viro religioso. **I**tem ille q̄ peccauit cū ea quā baptizauit

vel cuius cōfessionē audiuit. **I**tem qui baptizauit puerū propum absqz necessitate: vel tenuit ad baptismū seu p̄firmationē. **I**tem clericus seu p̄sbyter cui' negligētia furtū sublatum est ab eccia. **I**tem sacrilegi qui furtū cōmittunt in locis sacris. **I**tem violatores ecciarum seu cinitorioz p̄ effusionē sanguinis v̄ seminis. **I**tem qui cum aqua b̄ndicta v̄ chrismate v̄ baptismate vel cum eucharistia v̄ alijs sacris vel sacramētis maleficia exercent. **I**tem qui credidit hereticā prauitate absoluēdus est quo ad peccatū. h̄ nō ab excōcatōe nisi a papa vel eius licentia. **I**tem symoniacus in b̄nficio non curato: h̄ post resignationē quo ad peccatum: h̄ nō quo ad dispensationē. **I**tem qui celebrāuit excōcatū quo ad peccatum: sed nō quo ad irregularitatē. **I**tem qui celebrāuit in altari non p̄secrato vel sine sacris indumētis vel non ieiunus. **I**tem ordinatus ab alieno episcopo sine licētia p̄p̄ij episcopi quo ad peccatū. **I**tem clericus p̄ saltum p̄motus quo ad peccatum: h̄ non quo ad dispensationem. **I**tem qui luxuriauit in ecclesia maxime p̄secrata. **I**tem qui cōtra mandatū episcopi sepeliuit corpora excōmunicatorum vel manifestoz vsurarioz. **I**tem vsurarius cuius peccatum nō dimittit nisi restituat ablatum. **I**tem om̄is publicus criminōsus. **I**tem qui cōfecto falsum instrumentū. **I**tem raptōes mulierum. **I**tem falsarij litterarum vel monetarum. **I**tem om̄is homicida voluntarius vel casualis. **V**olūt tamen dñi decanus z capitulū bambergē. q̄ homicidē z opp̄ssores filiorum voluntarij et ex pposito mittant ad papam z ad sedem apostolicam: p̄pter horrorem criminis in terrorem alioz: non tamen p̄pter necessitatez iuris. **V**ersus de castibz papalibus. **A**d papam feriens clericum. falsarius. vrens Ecclesiam. symoniacus celebrare ligatus **I**ussu prelati volens exire ligatus. **V**ersus de casti

et hoc vult quod dicitur in d. de
 etiam admodum. **S**ic dicitur p̄
 ma p̄fite i p̄domna. **E**t v̄t ite
 et p̄ n̄t lenigloz. **S**ic dicitur fu
 tum factu i p̄on. **E**t dicitur salum
 sum iudicis. partum qui iusticia
 Rom. iudicium. **D**ans tōpica.
 ferent. **A**ccusōēs p̄cedi. p̄uen
 glitico dicit. **Q**ui proqum trad
 domini macare videtur. **F**urum
 piens. es docis z ecclesiarum. **E**t
 committit maleficia cumqz sacra
 et hereticos facit. rapies furum
 mentis. **S**i quis inozimane t
 thomare videtur. **P**ostquam qu
 necō qui m̄itōt ignem.
Quando
Oportet dicitur de iur. **A**nd
 dicitur quod dicitur quod dicitur
 que v̄tante sub p̄cepto. **Q**ui
 dicitur p̄p̄tōe h̄ereticis iudicium qd
 sed p̄p̄tōe dicitur e sine causa et
 et stampa p̄secratorū. **S**ecus
 et causa rationabili solueris iudic
 ut p̄tōe quoniam de paup̄eribus et
 minūus. v̄rum obligēt ad iacu
 rianadē. **R**espondē i f̄. **D**o. **S**e
 dicitur q. c. v̄. **S**i p̄sum h̄bere
 iudicium q̄ sufficientes ad v̄nam come
 stionem a iudicō excōcat. **S**imilit
 et causā p̄p̄tōe p̄cedentē iudicium iacu
 rianam nō p̄sumt. **E**t itō p̄sum
 dicitur q̄ iudicis ad iudicū obligant
 qd iudicium comedere dicitur
 et causam v̄t ad hoc. **Q**uid dicitur
 ḡm̄tō i iudicō. **R**espondē i f̄. **D**o. **S**e
Premā v̄tō. **S**i p̄sumt iudic
 hoc cōmōdū p̄sumt iudicium v̄rum
 ab h̄z demōnōnō iudicium p̄p̄tōe
 v̄na eccleie v̄m̄tō. **E**t iudicium
 nec necesse m̄li libere dicitur
 ḡnos dicitur iudicium iudicium
 p̄sumt iudicium obligatōnō obligat
 bōne ad iudicium. **S**i t̄t t̄t
 talibus dicitur iudicium ad iudicium
 p̄tōnōm̄ iudicium dicitur iudicium

precepto

episcopibus. Qui facit incestum: dei
forans. aut homicida. Sacrilegus. pa-
tris percussor. vel sodomita. Et voti frac-
tor. piurus. sortilegusq;. Suscipiens fur-
tum. faciens symon. ordine saltum Fal-
sum testificans. partum qui suffocatur ei?
Raptor. adulterium. dans toxica. vel
fenerator. Accumbens pecudi. pueri ne-
glector alendi. Qui propum tradens
dominum mactare videtur. Furtum susci-
piens. es dotis et ecclesiarum. Si quis
commisit maleficia cumq; sacratis. At-
q; heresis fautor. rapiens furtim sacra-
mentum. Si quis maiori manet ex ana-
themate vincus. Pontificem querat.
necnon qui miserat ignem.

Obedire etiam debet libere pre-
lato suo quilibet quandoquocumq; p-
cipit ieiunare sub precepto. quia
quocumq; transgressus fueris ieiunium quod est
sub precepto ecclesie scienter et sine causa et
ex contemptu peccas mortaliter. Secus
est si ex causa rationabili solueres ieiunium.
Unde queritur de pauperibus et
medicantibus: utrum obligentur ad ieiunium
ecclesie. Respondeo secundum Thoma. se-
cunda secunde. q. cxxvij. Si possunt habere
eatum simul et sufficeret ad vnam come-
stionem non a ieiunio excusant. Similit-
er quando propter precedentem inedia ieiunium
ferre non possunt. Ex isto possumus
elicere quod isti potius ad ieiunium obligantur
qui habent sufficienter comedere et bibere
et etatem et vires ad hoc. Quid de pere-
grinantibus et laborantibus? Respondeo secundum
Thoma ut supra. Si peregrinatio et la-
bor commode possunt differri vel diminui
absque detrimento: non sunt propter hoc ieiunium
ecclesie dimittenda. Si autem immi-
near necessitas multum laborandi vel ma-
gnas dietas facienda: si simul cum hoc non
possunt ieiunia observari: non obligatur
homo ad ieiunandum. Videtur tamen in
talibus esse recurendum ad superioris dis-
pensationem: nisi forte non esset consuetum

quia plati dissimilantes videntur anue-
re **R** **Q**uid de mulieribus pugnati-
vibus et lactantibus? Respondeo si necessi-
tas debilitat corporalis impedit eas: non
tenentur ad ieiunium. imo si timeat proba-
biliter de periculo earum vel abortu non solum
possunt sed tenentur solvere ieiunium. sic. Guil. po-
nit: utrum uxores apostolice prohibitionem virorum
debeat dimittere vota: non tamen ieiunia ab
ecclesia constituta. quia deo et ecclesie placet est obe-
diendum quod hominibus. sed ieiunia que
voluerunt spiritu illa premittere possent
propter prohibitionem virorum. **S** **C** **S** **C**
dum quod quilibet ad prompte obediendum
suis superioribus merito debet in duci pro-
pter tres prerogativas ipsius obedientie.
Prima est. quia obedientia est via certa
salutis eterne. quia sicut per inobedientiam
homo fuit expulsus a gaudiis paradisi: ita per obedientiam certitudinaliter
oportet illuc redire. Unde figura huius
ius legitur de tribus magis qui per aliam
viam reversi sunt in regionem suam
ut exponit Gregorius. Secunda quia obe-
dientia est schala regni celestis et felicitatis
eterne. Insuper est etiam clavis eter-
ne iocunditatis. quia sicut nobis per inobe-
dientiam aditus eterne iocunditatis clau-
ditur: ita e contrario per obedientiam no-
bis aperitur. Tercia est quod placatum est
in loco dei: et ergo subditus debet habere
placatum quasi vicarium dei. quia tan-
tam mercedem obedientie accipiet qui pro-
lato obedir in bono quod iubere si deo in
hoc obediisset. Unde et cis dicit dominus
Luce. x. Qui vos audit me audit: et qui
vos spernit etc. Unde etiam placatus dominus
nominat deos: Exo. xxij. Dominus non detra-
hes. Unde subditis murmurantibus
moyses dixit Exo. xvi. Ad contra nos
est murmur vestrum: sed contra dominum
Ergo contra placatos non est murmurandum.
sed eis humiliter obediendum sicut
domino. Unde Bernus. Quicquid vice dei pre-
cipit homo quod sit certum non displicere
deo: hoc non est accipiendum quasi precepto

De quarto

plac homo: et quasi deus. **S**ecundo patrem spiritualem honorare debemus sibi debitum iusticie integraliter persolvendo. ut videlicet sacrifices quando fuerit sacrificandum. et decimam prestes de omnibus bonis tuis et etiam sibi presitearis quando fuerit presitendum.

Queritur quomodo decime et talia sunt solvenda. Respondetur secundum Beatum Hieronymum in libro ad Galatas. lugdunensem. quod de melioribus sunt solvenda et non de deterioribus. **U**bi Eccliam xxxv. Nolite offerre munera prava: non enim suscipiet illa. **I**tem Numeri xvij. Omnia que offertis de decimis optima et electa erunt. Item devent etiam solum absque mora. vnde Exodi xxi. Decimas et primitias non tardabis offerre. Item integre sunt etiam solvende de hominibus. vnde Eccliam xxxv. Bono animo gloriam redde deo: et non minuas primitias manuum tuarum. Sed hic pauci sunt qui decimas sponte et integre solvunt: cum tamen sit preceptum Malachie iij. Inferte omnes decimas in horreum meum. Servantes autem illud preceptum in quatuor remunerantur.

Primo remuneratio temporali: que est abundantia rerum. **S**ecundo remuneratio corporali: que est sanitas corporum. et de his duobus dicit Augustinus. Si decimas dederis non solum abundantiam fructuum recipies: sed etiam sanitatem corporis consequeris. **T**ertio remuneratio spirituali que est adeptio primorum et peccatorum venia. de his duobus dicit Augustinus. Qui sibi vult eternum premium parare ac peccatorum ventiam per mereri: decimas reddat. **U**bi legitur ex eplum. Miles quidam in dandis decimis erat devotissimus. habebat autem vineam quandam que solebat ferre annuatim decem carrucas vini. tunc vero quodam die videret vinam carrucam vini. Quo viso dixit miles. quod meum erat dominus mihi abstulit: ego illi portionem suam non auferam. scilicet decimam preter de decem carrucis: vadit et danda sacerdoti hanc carrucam quod et factum est. **E**odem tempore frater militis sacerdos quidam transiens iuxta vineam predictam referam viuis

invenit. Et arguens fratrem de tanta negligentia collectiois vuarum quare tam diu cum collectura tardasset. Et miles est mabat eum loqui talia ex quadam subfannatioe. **T**unc dixit sacerdos serioferventem viuis esse plenissimam. Et sic invictum est quod veriores fructus tunc habuit quam habuerit aliquo anno preterito.

Tertio honorare debemus patrem spiritalem et honore et reverentiam exhibendo. et de hoc scribit Eccliam vij. Honorifica sacerdotes et da eis premium ut mandatum est tibi. Sed ve illis qui sacerdotes non honorant: sed ipsi detrahunt et infamant qui rursus crucifigunt filium dei in semet ipsis: ut ait apostolus. Nam quoties sacerdoti vel religioso detrahis toties spiritalem coronam capiti christi impemis. quia ipsi sunt caput et superior pars ecclesie militantis. Quoties autem ipsis iniuria facis toties ipsum christum clavibus configis. Quoties eis privatus fueris toties in faciem christi configis. quoties ipsos exolos habueris vel dicta eorum exprobraveris: toties lancea latus christi transfigis. Unde cum christus ostendere voluerit quantum istud peccatum detestetur: declaravit hoc in pena insolita quam dathan et abyron per tulerunt dum eos vivos terra absorbit. pro eo quod ipsis sacerdotibus insultaverunt et ignem alienum obtulerunt. Ex quo patet quod sacerdotes ab omnibus merito sunt honorandi propter tria. **P**rimo propter utilitatem. quia per absolutorem te a peccatis purificant. et per sacramenta in te gratie te confirmant. et regnum celorum per clauem sue lingue tibi aperiunt et referant.

Secundo ratione dignitatis: que tanta est quod suum creatorem mirabiliter creant. et pro humana salute immortalis hostiam consecrant. **T**ertio ratione potestatis. quia iram dei per oblationem suam placant. et manum dei ad vltiscendum creatam quodammodo immobilitant virtute oblationis pro te facte. **U**nde auctoritas. Sacerdos est sigillum dei: clavis

per...
 ger...
 man...
 ceter...
 Q...
 P...
 ter...
 filo...
 gine...
 debet...
 C...
 d...
 quod...
 p...
 tpe...
 H...
 r...
 de...
 ana...
 ta...
 ex...
 hu...
 dic...
 et...
 ut...
 gra...
 pa...
 om...
 on...
 Et...
 A...
 ve...
 no...
 str...
 am...
 ac...
 us...
 ip...
 un...
 ma...
 am...
 au...
 vel...
 vo...

precepto

ger celi: os ecclesie: sepulchrum xpi: ani-
marum medicus: dignior angelis: gallus
excitans clamore suo a somno peccati.

Deus pater est honorandus tripliter
Artem celestem. scilicet supernaturalē
videlicet ipm deum patrem omnipo-
tentem honorare debes triplici-
ter. Primo in seipso. Secundo in unico ei⁹
filio iesu chro. Tertio in eius matre vir-
gine benedicta et gloriosa. In se siquidē
debes honorare celestem patrem tripliter.

Primo sibi p omnibus beneficijs tam
donis naturalibus q̄ gratuitis deuotas
et iuges gratiarum actōes referendo. ad
quod exequendū te monet scriptura p
pheta dicente. Benedicā dñm in omni
tpe. Ad hoc etiam te monet tota natura

Videmus enī q̄ auicule statim cātant
et creatores suū laudant cū in aurore lucē
et diei diuinū beneficium sentiunt. Val-
de autē est absurdū q̄ ibi obmutescat cre-
atura rationalis ybi deo plauidit creatu-
ra irrationalis et iubilat. Ad hoc etiam te
excitat natura tua ppria. nam in corpore
humano formauit natura tot mēbra vt
dicunt phisici: quot sunt dies in anno.

Et ex hoc rationali instinctu informet
vt nulla dies trāseat sine laude diuina et
gratiarū actione. Secūdo modo ipm
patrem supernaturalē honorare debes
omnes actōes tuas cogitatōes et affecti-
ones in suam laudem et glriam referēdo

Ad hoc hortatur nos aplūs cum dicit
Coloceñ. iij. Omnia quecūq̄ facitis in
verbo et opere: omnia in nomine domini
nostri iesu chri facite. Omnia scilicet ve-
stra dicta vel facta et cogitata in ei⁹ glori-
am et honorem referendo. Et ex hoc tue

actiones non censentur hūane: sed poti⁹
us celi: quia celi: formam
ipis imprimis quando in eis solum di-
uinum honorem intendis. Ecōtra do-
maximam iniuriā irrogat qui in suis
actibus intendit ostentatiōem propriā
aut complacentiā humanam. Exēplū

de illo qui arborem fructiferam planta-

uit in horto suo et alius sibi p violentiam
surripit et in horto pprio reponit. Naz ar-
bor fructifera est bona voluntas per di-
uinam gratiā irrigata et fecundata: que
tot fructus bonos pducit: quot act⁹ bo-
nos et meritorios elicit: quā tunc de hor-
to dei euellimus et in hortū diaboli tran-
splantamus quando de actibus virtuo-
sis et de alijs donis nobis diuinitus cō-
cessis superbum et nobis ipis ascribim⁹:
vel p eorum recognitiōem deo laudes de-
bitas non referimus. Tertio ipm ho-
norare debes eum p omnibus et sup om-
nia diligendo. Ad quod potissime mo-
ueri debes ex eo q̄ tantis amoris bene-
ficijs te diligendo dotauit et puenit: nā
cū nō esses de nihilo te creauit. Cū p-
ditus esses: te propo sanguine redemit
vt beatus esses: et seipm in laboris tui p-
miū reppromisit. Ben. xv. Ego ero mer-
ces tua magna nimis. Ideo autez fm
Aug⁹. Te tam multiplici dilectione p-
uenit vt oēm ingratitudinem et repēditā-
tem sui amoris in corde tuo excluderet:
vt si quādoq̄ piguisset amare: ita non
pigeat reamare qd autē deo sit multū ac-
ceptum cū diligeres laudem ei⁹ in om-
nibus querere: et ei in omnibus tam in p-
speris q̄ in aduersis semper gratiarū a-
ctiones referre: et insup ipi homini multū
vtiler salubre patet per illud exemplū
Legitur q̄ quidam monach⁹ ordis cō-
sterdieñ fuit Cui⁹ p̄tute mlti sanabāt i-
firmi: maxime ex contactu vestimentorū
eius. Qui cū interrogaretur ab abbate
que esset virtus miraculorum: Respon-
dit nō p̄ ceteris fratrib⁹ laboro ieiuno
vel oro. sed hoc vnum scio q̄ extolle me
non p̄t. p̄speritas nec frangere aduersi-
tas. Cui abbas. Nō te turbauit q̄ mi-
les quidam nuper grangiam nostraz in-
cendit? Respondit non. Totū enī deo
commisi si modicū habeo cū gratiarū a-
ctione recipio: si multum itez gr̄as ago
Et cognouit abbas q̄ virtus tantorū
miraculorū esset amor dei: et contempt⁹

E Sequarto

rerum terrenarū **X** **C** Patrē celestē se-
cundo modo honorare debes i filio ei?
bñdicto vñico domino nostro iesu ch̄o
z hoc tripliciter. **P**rimo saltem semel in
anno ipsum ad tuum hospitium iuitā /
do. **S**cias autem q̄ quotiēs deuote cō-
municas: totiens ipsum ad tuum hospi-
tium iuitas. **S**ciendum q̄ quilibet
fidelis postq̄ ad annos discretionis p-
uenerit confiteri tenetur omnia peccata
sua: z cōmunicare saltem semel in anno
sc̄; i pascha: nisi de consilio sui sacerdot̄
vel p̄ter aliam causam rationabilē ad
temp⁹ abstineat: vt patet extra de peni.
z re. ca. **O**is. **E**t q̄cunq; saltem semel i
anno non cōmunicando statutum eccle-
sie pertinaciter violauerit peccatur mo-
tale incurrit. **S**ecundo vt eius filius be-
nedicatur i sacramento altaris: q̄libet chri-
stianus ad minus semel i die libent̄ vi-
deat z missam audiat: q̄ ex illa visio etri-
plex solatium hōi puenit. **P**rimū est de
peccatis cōpūctio. **E**xēplū de petro: q̄
statim visu xpi post negatōem compū-
ctus fuit. z seipm̄ hūiliter recognouit.
Et sicut quoq; contigit ex deuota contē-
placōe sacramenti q̄ peccator compū-
ctur: z peccata sic ei dimittunt. **E**xem-
plū de publicano: qui in contritiōe vera
dixit. **D**eus p̄pter esto mihi peccatori. **S**e-
cundū est q̄ angeli cū eodem hōie solēt
grat̄iter habitare. z talis homo pficit
tā i donis spūalibus. sc̄; i virtutibus q̄ i
corporalibus. id est necessarijs corporis.
Tertū q̄ tali hōi i iudicio coram oibus
gratiarū actio maior a dom̄o referet: et
coram oibus i celo acceptior familiarior
z dilectior erit. **T**ertio quando cunq; i
ecclesia vides corp⁹ xpi i missa eleuari seu
i via portare: vel et̄ audis nolam aut cā-
panā ad eleuatōem pulsare: te ipsum fle-
xis genibus humiliter: z eum reuerēter
z deuote adores. **I**d est quod hortatur
ap̄ls philippē. ij. **I**n noīe dom̄i om̄e
genū flectatur. zc. **U**nde q̄libet non so-
lum quando videt corpus xpi eleuari in

missa: sed et̄ quando non potest esse i ec-
clesia p̄ laboribus suis z audit pulsus q̄
fit i fra eleuatōnem corporis xpi debet ge-
nua sua flectere z deum humiliter inuo-
care. **U**nde legitur exemplū de hoc q̄
dam mulier a diabolo temptata laque-
um ad suspēdū sibi p̄parauit. **Q**ue dū
cepta conaētur perficere: ecce p̄ eleuatio-
ne corporis xpi iuxta morem campand-
lam audiuit. **T**unc illa mulier flexis ge-
nibus deuote dixit. **A**ue iesu xpe fili d̄i
miserere mei. **E**t ecce mox trabs z funis
suspēdij fracti sunt demonibus fugien-
tibus z dicentibus. **Q**uia virtus presen-
tie corporis xpi te liberauit a temporalī
z eterna morte. **X** **C** Patrē celestē
tertio modo honorare debemus i m̄re
sui filij benedicti. **Q**ue mater merito ab
omnib; hominibus ē v̄ncrāda: q̄ a d̄o
donata est in matrem omnib; hominib;
vt ip̄s in omnibus necessitatibus sub-
ueniat. **A**irca cui⁹ adiutorium quatuor
sunt cōsideranda. p̄mo q̄ efficax ad
iuuat: **S**ecūdo vnde hoc habeat q̄ r̄z
potēs ē. **T**ertio qualis adiuuat. **Q**uar-
to p̄ter quid adiuuat. z hoc idē q̄ p̄
z sc̄r z vult. **I**psa enim habet ad adiu-
uandum posse: quia est mater omnipo-
tentie. **U**nde **B**ernardus. **D**ata ē tibi
omnis potestas in celo z in terra: vt om-
nia quecunq; volueris valeas iperrare.
Item habet adiuuandi sapientiam: q̄
cognoscit defectus nostros et necessita-
tes nostras. **E**rgo dicitur mater sapien-
tiaz agnitionis. **U**ndē **E**ccl̄. xxij. **E**go
mater pulchre dilectōis z timoris et ag-
nitionis z sancte spei. **I**tem habet adiu-
uandi velle: quia est mater misericordie
z bonitatis. **S**ciendum q̄ magnitudo
misericordie virginis marie ostenditur
in hoc q̄ eius misericordia precellit om-
nium sanctorum misericordias in celo
viuentium. **U**nde assimilatur oliuē cā-
pi que est omnibus patens z cōmūis.
Eccl̄. xxij. **Q**uasi oliua speciosa i cam-
pis. **N**am omnibus personis miseretur

pecc
dehilitas: quibus sc̄is infimis
dicitur: comp̄to: nullis t̄m̄is
uacuat: q̄m̄. **I**tem omnibus
motis r̄m̄m̄is libent̄ i p̄
hōie reuerētiōe libent̄ ad ill
z **C**ōdōlōd̄i q̄ sc̄i non t̄m̄
hōm̄m̄i quāntum deo placet r̄
lun̄ iōis bonis exp̄ctans d̄i. **E**
credōcōm̄m̄e vt qui bono r̄
sanctum vel hōct̄at̄ d̄ hoc
tir a bono illius vel illius sanc-
tū hoc cōnigari hoc cōm̄m̄i
credere cōm̄m̄. **Q**uere sic
d̄i: vt non libent̄ a tali iōm̄
tribulatiōe necessitate. **E**t san-
ctam p̄o nobis n̄ in quāntum c̄
sc̄m̄ deum l̄v̄l̄eas q̄ d̄i: z
fōre talis iōm̄m̄ r̄ r̄ necessitate
paup̄as et t̄v̄i causa saluē: z p̄f̄
re fōre q̄ p̄t̄: aut fōre d̄i: q̄
r̄iōd̄i h̄v̄l̄e sic p̄m̄re i p̄m̄re p̄
ta tua aut p̄r has tribulatiōes et
remem̄m̄m̄. **U**nde **I**uāḡ d̄
cō **G**loria i libro de anima. **Q**
dam p̄d̄icēs deus multa peccate
se h̄a ḡl̄ar̄ i iōm̄m̄e cōp̄o r̄
cent: vt eis felicitas sit i r̄nḡ labo-
ad salutes q̄ remanere iōm̄m̄e
natōem. **U**ndē **I**uāḡ i libro
d̄i. **D**eus am̄ ad d̄i r̄ r̄ q̄
aut m̄m̄e ex̄m̄m̄m̄m̄ peccata z
ḡt̄m̄ m̄m̄m̄ m̄m̄i c̄m̄ā p̄ r̄
r̄m̄s n̄l̄s temporibus l̄v̄l̄e. **E**t
q̄m̄ p̄r tuas inf̄m̄m̄m̄: aut aliq̄
d̄m̄m̄m̄m̄: n̄ i m̄m̄m̄ r̄m̄s ca-
p̄m̄m̄m̄ d̄m̄m̄s s̄m̄m̄. **C**ōm̄m̄e hō
d̄m̄s r̄o r̄l̄l̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄
z non v̄f̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄
vel hōct̄at̄es q̄ p̄r tuas p̄m̄m̄e
liberarem. **Q**uia tu fōm̄ om̄ peccat
tuis dem̄m̄m̄i q̄ d̄m̄s tu p̄m̄m̄
ro m̄m̄m̄ p̄r has tribulatiōes et r̄
p̄m̄m̄e q̄as habes cum p̄m̄m̄e
ta tua cōp̄m̄m̄: z sic cum d̄m̄m̄m̄
iōm̄m̄: m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄
Et r̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄m̄

nobilibus: ignobilibus: sanis: infirmis
 diuitibus: et pauperibus: iustis et iniustis
 iuuenibus et antiquis. Item omnibus
 morbis et infirmitatibus subuenit si per
 honore dei est ut homo liberetur ab illis.
Unde sciendum quod sancti non iuuant
 hominem nisi quantum deo placet et sa-
 luti ipsius hominis expediens est. Ergo
 credere diffinitive ut qui honorat illum
 sanctum: vel quod hoc facit vel quod hoc dimittit
 ad honorem illius vel illius sancti quod id
 sibi hoc contingat vel hoc eueniat: hoc sic
 credere est errorum. Quod forte sic voluntas
 dei est. ut non liberet a tali infirmitate vel
 tribulatione vel necessitate. Et sancti non
 orant pro nobis nisi in quantum cogno-
 scunt deum se uelle eos exaudire. Quia
 forte talis infirmitas vel talis necessitas vel
 paupertas est tibi causa salutis: et preseruat
 te forte a peccatis: aut forte deus ex mise-
 ricordia sua uult sic punire in presenti pecca-
 ta tua: aut per has tribulationes auge-
 re meritum tuum. Unde Hugo de sancto
 Victore. in libro de anima. Quos-
 dam presciens deus multa peccare pos-
 se flagellat in infirmitate corporis ne pec-
 cent: ut eis feliciter sit frangi laboribus
 ad salutem quam remanere incolumes ad da-
 natorem. Unde Augustinus in libro de ci-
 dei. Deus cum aduersis rebus exagitat:
 aut merita examinat: aut peccata casti-
 gat: aut mercedem inibi eternam pro tole-
 ratis malis temporalibus seruat. Et er-
 go cum puer tuus infirmatur: aut aliquis
 defectus habet: et tu imploras et uiocas
 patrocinium alicuius sancti. committit hoc
 debes deo et illi sancto utrum expediat:
 et non diffinitive tenere nec credere si hoc
 vel hoc faceres quod puer tuus propterea
 liberaretur. Quia tu forte cum peccatis
 tuis demeristi quod deus te punit in pue-
 ro tuo ut per has tribulationes et occu-
 patores quas habes cum puero pecca-
 ta tua cognoscas: et sic cum deuote deum
 uioces: et merearis remissionem peccatorum.
 Et tamen nihilominus sancti inuocari

dicunt honorandi sunt cum magna fiducia
 quia meruerunt hoc apud deum quod pos-
 sunt nobis subuenire in nostris necessi-
 tatibus. Item misericordia marie ostendit
 dicitur pro alijs sanctis: quia iuuat in omni-
 bus locis: in mari: in terra: in domo:
 in campo: in mensa in lecto. Item in omni-
 bus operibus diu nocturnis: de mane:
 de sero: in iuuentute: in senectute: et sic de
 alijs. Unde Bernardus. Virgo bea-
 ta omnibus veniam petentibus miseri-
 cordie sinum aperit: reis obtinet veniam:
 egris medelam: pusillis corde robur: af-
 flicis consolationem. periclitantibus ad-
 iutorium et liberationem. Unde Chry-
 sostomus. Dulcis uirgo non est fas te
 posse illum deserere: qui spem suam fi-
 ducialiter in te ponit. Ex his patet ma-
 gnitudo misericordie marie. **C**
 Circa secundum notandum uero ma-
 ria hoc habeat quod tam potens est in ce-
 lo in terra. Respondetur quod hoc habet
 triplici ratione. Et hoc patet ex eo quod quis
 potest apud aliquem regem terrenum habere
 magnum posse: aut ratione parente-
 le: aut ratione gratie inuente circa illum
 regem: aut ratione beneficii quod exhibuit
 illi regi. Ista triplici ratione beata uir-
 go apud regem celestem obtinuit magnam
 posse. Primo ratione parentele: quia est
 mater regis eterni. Et ideo merito ha-
 bet magnum posse tanquam mater regis cele-
 stis. Hoc signatus est. in Regum. in. ubi
 dixit salomō. Bersabee matri sue. Pete
 mater mea: neque enim fas est ut auertas fa-
 ciem meam a te. Secundo habet magnum
 posse ratione gratie inuente. Unde dixit et
 angelus in annuntiatione. Inuenisti enim
 gratiam apud dominum. Et non tantum
 apud deum inuenit gratiam: sed etiam apud
 totum mundum. Unde Bernardus. Unde
 dicitur Maria gratia plena: quia deo
 angelis et hominibus est grata: deo pro
 militatem: angelis per signitatem: ho-
 minibus per fecunditatem. Tantam gra-
 tiam apud deum inuenit quod eam ab eis

De quarto

no sibi i mrez elegit. **T**ercia graz inuenit qd oēs peritōes eius exaudit **Un**ij. Regum. ij. **O**mne qd petieris a me: impetrabis. **I**lla vero dixit salomō matris sue: sicz xps dicit matri sue. **T**ercio hz magnū pofferōne meriti. **Q**uia ipa sup oēs puras creaturas merita cumulat. **P**ro quo sciendū qd eius merita sūt nobilia magna z multa. **P**rimo dico nobilitia ppter imediatōem. nā opera miscdie q nos subemur pauperibus exhibē: ipa imediate in ipm deum exercebat. **I**psa enim cum lacte suo potauit z pauit. **H**ospitio vteri sui hospitauit: vestiuit euz humanitate. scz corpore: quod d purissimo sanguine eius factum est cooperatione spūsancti. **F**acientem in cunis: pendētem in cruce tanq in carcere visitauit: quia iuxta crucē stetit: z sepulture eius interfuit. **S**ed quia opa miscdie q nos facimus pauperibus z exhibem? ipa imediate in ipm deum exercebat. **E**rgo eius merita sūt nobilitiora meritis nostris. **S**cdo fuerunt eius merita magna ppter duplatam operatōem. qz si mulz semel contēplādo em z actionē exercebat. **N**am in eo q nutritiōem necessaria corporis ministrādo: in hoc ipsa intendit deo: eius deitate sublimiter contēplādo. **T**ercio eius merita fuerunt multa ppter continuatiōem: quia sine cessatione meruit: z merita cumulat. **S**ed diceres: qmō semp meruit: nōne aliquā comeditz bibitz dormiuit? **R**espondeo q illa oia necessaria corporis ita discrete ordinauit: qd etiam cessando ab operibus z quiescendo semp meruit: et hoc exferuenti charitate. **E**t hoc nō est mirum: quia nobis est possibile semper mereri in omnibus que facimus vlt dimittimus. cum in gratia dei sumus z omnia ad deū referamus. **U**nd apls Ro. 8. **S**cimus qm diligentibus deum omnia cooperantur i bonum. **I**n hoc etiam precellimus scōs i celo existentes. qz nihil amplius mereri possunt. **S**z nos pos-

sumus in pſentiuita semp mereri. **U**bi gra. **S**i comedis ppter confortatōis nature: z cum gratiarū actione abus tuus laudat deum: z sic comedēdo meritis coronā uite eterne. **S**i dormis intentione eayt fortior fias ad surgēdū z seruendum deo dormiēdo mereris. **S**icq? **S**omn? scōy non vacat a merito. **I**tz si laboras manualiter ea intentōe habeaSynde reprobem tuam z pueros dei iustis bonis nutrire valeas. vt non indigeas furari: nec quicq in iuste lucrari vt si laboras vt penitentiā. **D**e humano generi iunctaz pſicias. **E**t quando cum qz hz trium intentionū vnam habes: z sic in gratia laboras: semp merens in quolibet opere coronā uite eterne. **E**rgo pistor non p̄t pinsere panem quin i mereatur coronam. **S**imiliter faber sutor rusticus z sic de alijs laborātibz. **E**t pro vno die in quo fideliter laborasti habebis maius premium q totus mūd? valere potest. **U**nd ps. **L**abores manuum tuaz qz manducabis. zc. **U**nde Bernardus de consideratōe. **S**i labor occurrit merces inuitet vnu quisqz enim fin suum laborē mercedē accipiet. **U**nde Ambrosius. **B**reuis hui? laboris ē meta: sed corona ppetua. **U**terio sciendum qualiter beatavirgo adiuuat. **I**psa quidem iuuat hoīem in omni statu. scz in vīta: in morte: z post mortē. **U**nde canitur de ea. **M**aria mat gratie mater miscdie. zc. **A**d iuuat quidem in pſentiuita tam malos qz bonos. **H**os scz eos in gratia confortando eis gratiam augmentādo. **I**deo dr. **M**aria mater gratie. **M**alos vero ad misericordiaz penitentiā reducendo. **I**deo dicitur **M**ater miscdie. **C**irca qd queritur. **U**trum ipa vel eius filius sit magis misericors. **R**espondeo qd filius eius: quia sicut est infinite potentie: sic est infinite miscdie. **U**nde ps. **M**iseratōes eius super omnia opera eius. **S**ed ipa dicitur mater miscdie: quia semper mi-

teligibile: Sed filius eius est
hic mltus in omnibus operibus
Soluitur. **D**icitur misericors de
innatōe morte ad iudicis vltio
pocogit Soluitur. **L**ones a
dostipuz. **D**icitur etiā postmo
anomalibus manibus iudicōe
in celo dōcēdo. **E**t iudicōe
in hea motus suscipit. **U**nde
ppter quod nos adiuuat. **P**o qz
dum qz vīgo qd iudicōe iudicōe
tur z obligat nobis peccatōē
sciamz qm exiherere nō
leat a nobis contere miscdie
svellit nobis vltio clausa conuic
tete gratiam nobis dare. **E**t i
git pſolūtoe. **P**rimo comin
bis gratia addit ppter pſus qz
necesse. **H**umano em genitō i
pſimo: pāram gratiam per di
quam agio iudicōe. **U**terio
Sicut ait angelus vt dicitur **L**uce
Inuolū em gratia apud domini
fui autem et tū in iudicōe ecclēst
qz emilti quon dicitur inuenit
struat cū vīta. **E**t sic qz vltam le
am cogitur mātā nobis peccatōē
gratiam pſolūtoe reſtituere d
lit. **S**cundo cogitur nobis mis
ppter materiam. **N**am qz e
a iudicōe vīta dicitur nō
vīta dicitur. **P**arabō nomen nu
trando iudicōe. **I**tz in euangeliō dr xps
Dicitur. **V**idet vīta dicitur me
os. **I**tem dicitur ad opem mātā p
conuolūtoe. **E**t hoc iudicōe co
gitur em mātā nostra. **S**cimus autē
qz omnis mat vltio filius sui. **U**nde
dicitur iudicōe dicitur conuolūtoe
nūris est filius pſerit: em dicitur
i adoptū. **S**ic em iudicōe dicitur
fm humanitaz est filius vīta nō
ne: nos em filius qz mater nō
Dicitur qz dicitur dicitur. **P**erpetū
sunt pſolūtoe: quia pſolūtoe
cū filius vīta dicitur dicitur nō

precepto

sericorditer agit. Sed filius eius est iu-
 stus et misericors in omnibus operibus
 Ideo dicitur. Mater misericordie Ad
 iuuat etiam in morte ab insidijs diaboli
 protegendo. **I**do subditur. Tu nos ab
 hoste protege. Adiuuat etiam post mortem
 animas in suis manibus suscipiendo et
 in celum deducendo. Et ideo subdit Et
 in hora mortis suscipe. **Q**uarto
 propter quid nos adiuuat. Pro quo scien-
 dum quod virgo gloriosa iureiurando tene-
 tur obligatur nobis peccatoribus mi-
 sericordiam et gratiam exhibere et nullo modo va-
 leat a nobis continere misericordiam. Etiam
 si vellet iusto dei iudicio conuincit opor-
 tere gratiam nobis dare. Et hoc triu-
 git triplici ratione. Primo conuincit no-
 bis gratiam exhibere propter ipsius gratie i-
 uentem. Humanum enim genus in lapsu
 primorum parentum gratiam perdidit:
 quam angelo testante Maria inuenit.
 Sic enim ait angelus ut habet **Luce. p.**
Innenisti enim gratiam apud dominum. **I**n-
 stitutum autem est tam in iudicio ecclesiastico
 quam civiliter qui rem alterius inuenit ei re-
 stituitur cuius erat. Et sic per iustam sententi-
 am cogitur Maria nobis peccatoribus qui
 gratiam perdidimus restituere vel no-
 lit. Secundo cogitur nobis misereri pro-
 pter maternum affectum: nam ex eo quod
 ei filius dignatur dicitur esse frater noster.
 iuxta illud psalmi. **N**arabo nomen tuum
 fratribus meis. **T**ertio in euangelio dicitur
Magdalene. **V**ade et dic ad fratres me-
 os. **I**tem ascendo ad patrem meum et pa-
 trem vestrum. **E**x hoc iusta ratione co-
 gitur esse mater nostra. **S**cimus autem
 quod omnis mater diligit filios suos. **U**n-
 de sicut Iesus Christus secundum deitatem nat-
 uralis est filius patris: et omnes electi fi-
 lii adoptiuus. **S**ic a simili Iesus Christus
 secundum humanitatem est filius virginis ma-
 rie: et nos eius filii ex materna affectioe
Hinc est quod **Luce. i.** dicitur: **P**erperit filius
 suum primogenitum: quia primogenitus
 eius filius iusto ordine dicitur respectu

nostri qui post illud eius filii sumus. **E**x
 hac autem materna affectioe cogitur ha-
 bere curam nostri. **S**cimus quod omnis ma-
 ter animalium volucrum serpentum etiam
 quantumcumque venenosam habeant fero-
 citatem: diligit tamen immo cogit dilige-
 re fetum suum. **Q**uod si tam fortis est na-
 tura ut omnis creatura ex virtute mater-
 na cogit velle bonum filiis suis: multo
 magis diuinus affectus in matre dei co-
 gitur nos amare. quia filius dei qui in mi-
 sericordia venit in eius utero: immo qui
 misericordia dicitur et est. **I**pse fecit et
 scilicet in eternum misericordiam redole-
 re. **H**inc Bernardus. **Q**ui pomum in
 manu habuerit per medium diem: per reli-
 quam partem diei manns redolet odorem
Sic a simili. quia misericordia que deus
 est in eius visceribus nouem mensibus
 requieuit. ideo eius viscera redolent mi-
 sericordiam in eternum. **T**ertio
 cogit nobis misereri ex filii recommenda-
 tioe. **A**d hoc enim elegit filius marie tempus
 et locum aptissimum quo nos recomenda-
 ret matri: hoc est tempus passionis et lo-
 cum passionis quo dixit. **V**ultus ecce fili-
 us tuus: ut ex loco et tempore ipsam reco-
 mendarionem ei profundius inculcasset. **N**am
 nomine Iohannis qui interpretatur gratia: omnes
 peccatores conuersi ad dominum intelligunt quod
 in illo loco et tempore matri recommendare
 voluit: ut cum ira dei iusto dei iudicio egre-
 deretur ad puniendum et damnandum pec-
 catores: ipsa memor loci et temporis passi-
 onis pro nobis affectuosius interpellaret
 ac si in illa causa seu recommendatioe filius
 eius ei diceret illud **Esai. xvi.** **A**bscon-
 de fugientes et vagas ne perdas. ac si di-
 cat. **V**ide mater oculis cordis et corporis
 quos quantum et qualia pro peccatoribus
 patior. et eos tibi habere recomendatos
Licet hec multa et magna sit valde mi-
 sericordia matris christi super peccatores
 tamen maior est misericordia filii: ut pro-
 te quia ipse est misericordia habes mise-
 ricordiam essentialiter in infinitum: affectuos-

¶ Sequinto

suus cupiens nos saluari q̄ damnari.
Et ideo matrem sue passioni iteresse vo-
luit: vt per suam intercessionem cui nō
est fas aliquid denegare) occasionez ha-
beat miserendi. **O** autē **M**aria sollici-
ta sit reconciliare peccatores: patet p̄ ta-
le exemplū ee **C** Fuit quidā peccator
volens ire ad peccanduz. ad altare bea-
te virginis stabat salutans eam angeli-
ca salutatione. Quia modus eius erat
quando cunq; poterat altare vel imagi-
nem virginis salutauit. Quod cuz face-
ret: vidit imaginem eius dem virginis q̄
sup altare erat vt iustificari cum puēo quez
tenebat. Viditq; sanguinem fluē d̄ pu-
ero in gremiū eius: sicut fluxerat de vul-
neribus christi in cruce. Quod cum cer-
neret obstupefactus est dicens. **O** dñā
quis fecit hoc? **E**t beata p̄go respondit
Tuz ceteri peccatores qui amplius cru-
cifiguit me z filiū meum q̄ fecerant iu-
dici. **V**olebatq; p̄go sanguinez puēi ter-
geret restringere: sed nō poterat **E**t pec-
cator ille conuersus ad imaginem dixit
O mater misericordie intercede p̄ me.
Et illa **V**os peccatores vocat me ma-
trem misericordie qui non cessatis face-
reme matrem miserie z tristitie: **E**t ille
Non sic p̄issima domina loquere: s̄ me
mento aduocatam peccatoz te essez int̄-
cede pro me. **E**t mater ad filiū. **O** p̄s-
sime fili amore mei miserere huic pecca-
tori. **E**t filius. **N**ō mater. **N**ec grauari
debes q̄ te non audio: quia ego rogauī
patrem meū p̄mo si possibile foret aliter
humanum genus saluari transferret a
me calicem passionis. **E**t noluit audire
me. **E**t mater **O** fili memento q̄ te ma-
terno amore foui z alui veribus z pec-
tore meo. z cōdona huic peccatori **E**t fi-
lius. **O** mater ex iusticia tibi ostendo q̄
exaudire te non teneor. **E**t mater. **N**ō
s̄m iusticiam causamur: sed ad misericor-
diam confugimus. **E**t ergo p̄pter tuaz
misericordiam miserere huic peccatori.
Et filius: rogauī ego secūdo p̄rem meū

vt si possibile foret alio modo gen^o hu-
manū saluari trāfferet a me calicē passi-
onis z nō audiuit me. **E**t mater. **O** fili
memento laborū quos sustinui tecum: z
dona mihi istū peccatorē. **E**t fili **O** ma-
ter noli grauari q̄ te nō exaudio: sed me-
mento q̄ tertio rogauī patrē meū vt trā-
fferet a me calicē passionis z nō exaudi-
uit me. **E**t pia mater deposuit filiū z vo-
luit p̄cidere ad pedes eius. Quod cer-
nēs filius inq̄t ad eā. Quid est mater
q̄d facere vis? **E**t illa. **T**andiu ad pe-
des tuos cū peccatore iacebo quousq;
uentā ei cōcedas. **E**t filius. **A**bsit hoc
mater: sanctū est in lege diuina q̄ fili^o
debet honorare matrē. **E**t iusticia con-
cludit. q̄ ille legem debet implere qui le-
gem dedit. cum autē ego sim filius tuus
et tu mater mea te honorare volo in isto
peccatore: z sibi p̄pter te omnia peccata
indulgeo. z sic pax erit inter me z eum.
et in signum pacis osculet vulnera mea
Et sic peccator osculando sanauit om-
nia p̄j christi vulnera.

De quinto p̄cepto

Non occides **I**n h̄ p̄-
cepto p̄hibetur homicidium
a quo peccato p̄mo debet co-
hibere homines hoc q̄d ipm
est contra naturam: Docuit enī natura
ai alia q̄ deberēt diligere ea que s̄t eius-
dem speciei cum ipis. **U**nde **E**ccl̄. xij.
Omnē animal diligit suum simile **U**n-
mirum est quomodo homo vult occide-
re suū simile scz alium hominem. cū na-
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic similiter intelligendū est de homi-
ne q̄ naturaliter z ex instinctu nature de-
beret diligere alium hominē sibi similez
Un **A**ristoteles octauo **E**t h̄icoz **O**m-
nis homo omni homini naturaliter est
amicus. **E**rgo talis peccat cōtra natu-

non occides dicitur. In hoc
cepto p̄hibetur homicidium
a quo peccato p̄mo debet co-
hibere homines hoc q̄d ipm
est contra naturam: Docuit enī natura
ai alia q̄ deberēt diligere ea que s̄t eius-
dem speciei cum ipis. **U**nde **E**ccl̄. xij.
Omnē animal diligit suum simile **U**n-
mirum est quomodo homo vult occide-
re suū simile scz alium hominem. cū na-
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic similiter intelligendū est de homi-
ne q̄ naturaliter z ex instinctu nature de-
beret diligere alium hominē sibi similez
Un **A**ristoteles octauo **E**t h̄icoz **O**m-
nis homo omni homini naturaliter est
amicus. **E**rgo talis peccat cōtra natu-

precepto

ram humanam ei inditam. Insuper peccat contra rationem humanam. Dicitur enim ratio hominum quod non deberet facere aliquid quod sibi odit fieri. ut in *Thobie. iij.* Unde cum ipse homo super omnia naturaliter abhorret mortem. ideo ipse super omnia cauere debet ne mortem alii inferret. Unde *Præceptor secundum de anima. Omne naturale desiderat permanentiam et esse.* Secundo deberet cohibere homines ab hoc peccato: quia peccatum hoc diabolicum est et diabolo assimilatur. Unde *Johis. viij.* Ille homicida erat ab initio. Diabolus ab initio homicida fuit sui ipsius: et consequenter *Ade et Luce* et totius humani generis. Unde *Augustinus.* Diabolus est humani generis inimicus inventor mortis. **B.** Tertio deberet cohibere. quia est unum de quatuor peccatis quod dicuntur ad dominum clamare. Et primum horum peccatorum est oppressio puerorum innocentium. Unde *Exodi secundo.* Ascendit vox filiorum israel ad dominum. Ergo summe cauendum est oculibus: ne pupillos et orphanos et viduas innocenter opprimat vel eis aliquam iniuriam faciat. Secundum est peccatum sodomitarum. Unde *Gen. xvij.* Clamor sodomitarum et gomorreorum multiplicatus est. Tertio detentio mercedis mercenariorum. Unde *Jacobi ultimo.* Ecce merces operariorum vestrorum que fraudata est a vobis clamat. et clamor eius introiit in aures domini *Sabaoth.* Quartum est homicidium proximi. Unde *Genes quarto.* dixit dominus ad *Layn;* Ecce vox sanguinis fratris tui *Abel* clamat ad me de terra. Sic ita potest deus dicere ad quemlibet homicidam. Ecce sanguis innocenter a te effusus clamat ad me de terra requirens vindictam super te. Item patet ex hoc quod sit unum de maximis peccatis occidere proximum et innocenter. quia dominus maledixit terre que aperuit os suum et recepit sanguinem *Abel* fratris *Layn.* Si autem terra est maledicta a domino que sanguinem

nem innocentem recepit: quid tunc de illo erit qui sanguinem innocentem effudit. Ergo merito dicitur occisoribus in iudicio extremo. Ite maledicti in ignem eternum etc.

Quid homicidium sit duplex. **L.** Sciendum autem quod homicidium est duplex. scilicet corporale et spirituale. **C**orporale committitur manu vel facto. et hoc quattuor modis. **P**rimo modo iusticia dicente. ut cum iudex reum iuste damnat. vel minister taliter damnatum occidit. Unde queritur. utrum iudicio liceat occidere malefactorem. **R**espondeo secundum sanctum *Thomam* secunda secunde. q. lxxij. Sicut pro salute totius corporis precipitur laudabiliter membrum putridum: sic malefactor qui est corruptivus aliorum. laudabiliter occiditur ut commune bonum conseruetur. Si tamen hec occasio fieri a iudice vel ministro livore vindicte vel delectatione fundendi sanguinem humanum: licet iste malefactor iuste occidatur: nihilominus iudex vel minister mortaliter peccat. Similiter si minister hoc facit pro aliquo questu quem exinde se consequi speraret. Similiter autem ambo scilicet iudex et minister peccant mortaliter si reum occidunt iuris ordine non servato: hoc est si occidunt sententia taliter non condemnatum. Et hoc probatur. *xxij. q. iij. paragrapho penultimo. et q. v. miles. et ca. cum minister.* **Q**ueritur utrum liceat private persone occidere malefactorem. **R**espondeo secundum sanctum *Thomam* ubi supra. non licet. sed solum illi cui communitatis cura commissa est. sicut principi vel domino terre habenti publicam auctoritatem non autem alicui privato. **S**ecundo modo fit homicidium necessitate instigante. Sed tunc distinguendum est hoc modo. quia aut illa necessitas bene potest satis faciliter evitari. puta cum quis

de quinto precepto

Quoniam occides...
 capro phibetur homicid...
 a quo peccato pms...
 hiber homines bon...
 nra naturam. Docent...
 qd deberet diligere ea...
 spacia cum ipis. **S**ed...
 ne animal diligitur...
 m est quomodo homo...
 a simile (s alium homin...
 doceat unum sup...
 similiter intelligenda est...
 naturaliter et ex...
 diligere alium homin...
 i Aristoteles secundo **E**th...
 homo omni homin...
 qis. **E**rgo talis peccat...

E De quinto

potest euadere insequētem se hostē. tūc reus est homicidij z tāq̄ p̄ mortali peccato debet agere penitētiā. **A**ut ē necessitas inuitabilis: puta si q̄s occidit insequētem se non ex odij fomite. sed ex dolore animi. quia aliter nō potuit periculū occasionis euadere. z talis nō peccat nec astringitur ad penitētiā nisi ad cautelam p̄pter ambigūū dubietatē. quia potest timere ne illum occiderit motus ex indignatōe vel iracundia: vel libidine vindicte: z nō ex sola necessitate defendēdi se. ideo interiorē sp̄ debz agere penitētiā: z suis peccatis asscribere q̄ in tantam venit necessitatē: z in hoc p̄cordat **B**anfredus z **H**ostiensis. **S**cādum tamē q̄ q̄uis p̄ cōseruatōe p̄rie p̄sone liceat in inuitabili necessitate aliū occidere ne ip̄e occidatur. hoc tamē nullatenus est licitū p̄ p̄seruatōne rerū temporalium: quia vita p̄rimū est p̄ferēda rebz fortune. **T**ertio hoc homicidijū corporale fit casu. sed ibi distingue. quia aut dabat operā rei licite aut illicite: puta si p̄iciebat lapidē vel iaculum siue in ludo siue p̄ corpis exercitio versus locum vbi p̄sueuit esse transitus hominū: reus est homicidij. vt p̄z xv. q. i. merito. **E**t irregularis efficitur. vt patz p̄ **I**nnocētiū sup̄ ea. exhibita **S**i vero dabat operam rei licite: puta si pulsauit z baculus cadēs interfecit aliquem vel occidit eū nō imputat ei. **V**el si quis secans arborē z arbor cadēs fortuitu aliquē occidat: nō est culpabil. qd̄ verum est si fiat in priuato loco z adhibeat veram z plenam diligētiam. s. circūspiciēdo se z alte clamādo q̄ sibi caueat: alioqn̄ sibi imputabit vt p̄z dist. l. hi qui arborē. **Q**uid de parētibus in q̄rum lectis puuli inueniuntur mortui. **R**ñ deo fm̄ **R**aymūdum. **S**i mors interuenit graui eorum culpa p̄cedente atq̄ negligētia: grauis est eis penitētia iniungēda. **S**i autē leuis culpa p̄cesserit: nō grauis penitētia est eis iniungēda. **S**i

autem nulla p̄cesserit negligētia v̄l culpa de iure nō sunt puniēdi: tamē ad cautelam p̄pter ambigūū est eis aliq̄ penitētia iniungēda. **C**ōcordat **H**ost. et addit q̄ monēdi sunt parentes ne pueros teneros secum in vno lecto collocent: ne forte opprimantur. ij. q. v. consuluisti. **Q**uid dicēdum est de custodibus infirmorum qui ad eorum peritōem uocauerūt minutorē vt minueret eis sanguinem: vel dederūt eis vinum: vel non bene custodiūt eos ita q̄ ip̄i mortui sunt. **R**espōdeo fm̄ **B**uil. **I**n omnibus talibus quādo bona fide fiūt nō debet aliquis de facili scrupulosam p̄sciētiam habere: nisi sit euidēs culpa aut negligētia dissoluta z certum sit q̄ inde mors p̄ueniret. tunc irregularitas contracta est. **D** **Q**uarto homicidijū corporale cōmittitur voluntate z p̄ria iniquitate impellēte: puta si quis ex odio vel uore vindicte aliquē occidat. z tūc sine omni distinctōe dicēdum est q̄ tale homicidijū voluntarium semp̄ est mortale peccatum z enorme. **Q**uerit vtrū magis peccet qui occidit iustum q̄ qui occidit peccatorem. **R**espōdeo fm̄ **I**ancū **T**ho. sc̄da sc̄be. q. lxiiij. sic. **E**t hoc quadruplici rōne. **P**rimo quia nocet ei quē plus debet diligere. z ita magis agit cōtra charitatem. **S**ecūdo quia iniuriā infert ei qui est minus dignus z ita magis cōtra iusticiā agit. **T**ertio q̄ p̄uat cōmunitatē maiori bono. **Q**uarto quia p̄ternit deū in iusto hoīe. **L**uc. x. **Q**ui vos spernit me spernit. **I**tem quia fideles sunt filij dei. i. **J**oh. ij. **V**idete qualem charitatē nobis dedit deus vt filij eius noīemur z simus. **I**git qui aliquē fidelem occidit: filiū dei occidit. qd̄ constat immānissime seueritatis esse. **Q**uo ante p̄spectū dei p̄stare audebit qui fratrem eius occidit. **Q**uerit vtrū occidere aialia sit peccatum. **R**ñ deo fm̄ **T**ho. vbi supra: nō. quia nullus peccat vterdo re sua ad hoc ad quod est ordinata.

pecc
Benedictus inter alios p̄ boie
lit. Quod v̄m illi liceat legam
cū p̄ p̄p̄tē aduocari v̄l p̄
deus in d̄o v̄l p̄ nō. q̄ nō v̄l
se cōmunitatem maximā v̄l
mus v̄l v̄l. Nō est t̄m cōm
licet cōmunitatem v̄l. **E**t
canon d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
michā p̄p̄tē q̄ d̄ p̄
siffimū. **Q**uo nō v̄l v̄l v̄l
riam ep̄st. **E**t hoc d̄ d̄ d̄
debet ei v̄l v̄l p̄m̄tē occi
p̄c̄m fornicatōis v̄l v̄l v̄l
C **S**ciētia q̄ occidit legem
mortale: vt p̄t **T**omas sc̄
q̄ legem. **Q**uo d̄ p̄ p̄m̄ quid
p̄ra n̄ v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l
q̄ v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l
in se d̄ p̄. **S**ed q̄ d̄ d̄ d̄
ten quibz v̄l v̄l v̄l v̄l v̄l
D **Q**uarto homicidijū
cōmittitur voluntate z p̄ria
impellēte: puta si quis ex
odio vel uore vindicte ali
quē occidat. z tūc sine
omni distinctōe dicēdum
est q̄ tale homicidijū vol
untarium semp̄ est mortale
peccatum z enorme. **Q**uerit
vtrū magis peccet qui occi
dit iustum q̄ qui occidit
peccatorem. **R**espōdeo fm̄
Iancū **T**ho. sc̄da sc̄be. q. lxiiij.
sic. **E**t hoc quadruplici rōne.
Primo quia nocet ei quē
plus debet diligere. z ita magis
agit cōtra charitatem. **S**ecūdo
quia iniuriā infert ei qui est
minus dignus z ita magis
agit cōtra iusticiā. **T**ertio q̄
p̄uat cōmunitatē maiori bono.
Quarto quia p̄ternit deū in
iusto hoīe. **L**uc. x. **Q**ui
vos spernit me spernit. **I**tem
quia fideles sunt filij dei. i.
Joh. ij. **V**idete qualem
charitatē nobis dedit deus vt
filij eius noīemur z simus.
Igit qui aliquē fidelem
occidit: filiū dei occidit. qd̄
constat immānissime seueri
tatis esse. **Q**uo ante p̄spectū
dei p̄stare audebit qui fra
trem eius occidit. **Q**uerit
vtrū occidere aialia sit pec
catum. **R**ñ deo fm̄ **T**ho. vbi
supra: nō. quia nullus peccat
vterdo re sua ad hoc ad quod
est ordinata.

precepto

Generalit̄ aut̄ plantez aī alia p̄t̄ hoīez
 sūt. Querit̄ vtrū mlieri liceat seip̄am oc
 cidē p̄t̄ stuprū v̄l adulterū vitā dū Rū
 deo fm̄ Tho. vbi sup̄ nō. qz nō debz in
 se cōmittere crīmen maximū vt̄ viter mī
 nus crīmen alienū. Nō est em̄ crīme mu
 lieris si ei violentia iſerat. Et itez forni
 catio vel adulterū min⁹ p̄c̄m est q̄ ho
 micidū. p̄cipue sup̄p̄ius qd̄ est periculo
 sissimū. Quia nō restat r̄ps̄ vt̄ p̄ peniten
 tiam expiet̄. Sed hoc est vtz q̄ potius
 debet se violentē p̄mittere occidere q̄ in
 p̄c̄m fornicatōis voluntarie incidere.
 Sciendū q̄ occidere seip̄m est p̄c̄m
 mortale: vt̄ p̄bat̄ Thomas sc̄da sc̄de.
 q. lxxij. quadrupl̄. Prīmo quidē q̄a est
 p̄tra naturalem inclinātōem qz vna que
 q̄ res seip̄am nitit̄ conseruare quantuz
 in se est r̄ p̄t̄. Sc̄do qz est cōtra charita
 tem qua hō tenetur se diligere. Tertio
 est iniuria cōmunitatis: qz quilibet ho/
 mo pars est cōmunitat̄. Quarto qz ta
 lis in deū peccat: sicut q̄ alienū suū inter
 ficit peccat in d̄nm. Ideo qz nullo mo/
 do licet illud vt̄ miseriaz p̄sentis vite q̄s
 euadat. naz finis oīm terribilū ē mors
 fm̄ p̄hm. Item nec p̄pter vindictaz ali
 cui⁹ peccati in seip̄o lz se occidere. Quid
 de his qui seip̄os mutilant: Rū deo nō
 licet mēbrū sanū p̄cidere. Et quidē si ta
 lis mutilatio fiat ex impatentia alicui⁹
 infirmitatis. aut etiā credebat obsequiū
 p̄stare do vt̄ putayt castevuēt nihil omī
 nus talis grauit̄ peccaret qz non licet
 aliquo mō mēbra p̄c̄ndere ad vitā dūz
 periculū anie siue p̄c̄m: qz saluti sp̄ū ali
 semp̄ p̄t̄ aliter subueniri: cū p̄c̄m subia
 ceat ip̄i voluntati. Ergo tales homicide
 sup̄p̄ius iudicant̄: r̄ tal̄ repellit̄ a p̄moti
 onez receptōe sacrozū ordinū. Sec⁹ est
 si mēbrū putriduz ideo abscondat̄ a se
 vel ab alio: qz est corruptiuuz corpis: qz
 tunc licitū est p̄c̄ndere: de voluntate tū
 eius cui⁹ est mēbrū aut illi⁹ ad quē p̄t̄
 net curare de salute illi⁹. Et Quin/
 to homicidū corpale cōmittit̄ a lingua

z hoc p̄t̄mo. scz p̄cipiēdo sicut herodes
 occidit oēs pueros qui erant i bethleem
 iude. Matth. ij. Dicitens occidit oēs
 pueros qui erant in bethleem r̄ in omni
 bus finibus eius: non q̄ manu eos occi
 derat. sed quia iussit r̄ precepit. **S**e/
 xto cōmittit̄ consilio: puta cū quis altē
 suadere vel rogat homicidū facere: osten
 dens sibi utilitatem sequentem ex homi
 cidio tali. Et talis fm̄ Innocen. est reus
 homicidij: r̄ cū hoc irregularit̄e incur
 rit. Nec interest si ille cui d̄at p̄siliū sta
 tim occidat vel diu postea tpe interiecto
 nisi interim contrariū suaderet: r̄ primū
 consiliū reuocaret. imo quod plus est
 oportet q̄ illi denunciet de cuius morte
 contractum est q̄ sibi caueat: nisi p̄ habē
 liter credat q̄ post reuocationē p̄siliū ille
 cui dedit consiliū reuocet a p̄posito occi
 dendī: vt̄ dicit̄ Inno. Laute tū ne quē
 q̄ p̄dat. Sic cayphas christuz occidit
 dando consiliū de morte eius Joh. xi
 dixit. Expedi vobis vt̄ vnus moriatur
 homo p̄ populoz non tota gens pereat
 Unde Augustinus. Non solum illi ho
 micide sunt qui manu homines occidūt
 sed etiam illi per quozū consiliū frau
 dem r̄ exhortationem hoīes extinguunt̄
 Et ad istud duplex homicidū dē
 scernendum quidam euangeliste dicit̄
 seu tradunt christum esse crucifixum ho
 ra tertia: alij dicunt hora sexta. Quia iu
 dei suis prauis consilijs machinātes iu
 mortem christi ipsum linguis crucifixe
 runt hora tertia. Milites vero hoc fa
 cto impleuerunt hora sexta. Septimo
 committitur seu fit defensione seu ani
 mo defendendi eum qui homicidū p̄
petrat. Nam fm̄ Henricuz de firmaria
 Si quis vadit ad interficiendum aliuz
 r̄ teip̄m illi scienter associas: nō tamē ip
 sum incitas ad homicidū perpetrā
 dum: nec super hoc aliqua verba cuz eo
 habuisti nec ipse tecum: immo tu sibi ex
 animo hoc dissuadisti: licet tibi acquies
 cere noluerit. Et nihilominus tu de ip̄

dare: et peccata sua per satisfactiones de-
 lere: quod sic leniter et facilliter occidere. In
 signum huius dicit dominus per Ezechiel
 18. Nolo mortem peccatoris huius. et
 ego illi qui ita atrociter homines cruciant et
 puniunt: et ita in misericorditer sententiatur
 et iudicant: timere deberent illud dictum
 Jacobi. ij. Iudicium ei sit sine misericordiam
 dia: qui hic non facit misericordiam Et
 illud dictum apostoli. Quo iudicio alium iu-
 dicas: teipsum condemas Et super omnia ti-
 mere deberet dictum christi quod habet Luce
 vi. Eadem mensura qua mensi fueritis
 remetietur vobis. **D**ecimo committit
 hoc homicidium non liberando primum a
 morte. Unde querit vtz quilibet tenet
 liberare primum a morte Rudes q sic. qz
 quilibet ex debito charitatis tenet repel-
 lere iniuriam a primo liberare eum a mor-
 te vel defendere eum cum potest: alias erit reus
 homicidij. Et ista veritate docet eundem
 instinctus naturalis in brutis animalibus:
 ut patet de delphinibus: put dicit phis-
 i. de animalibus. Similiter patet in porcis
 qui sibi mutuo subveniunt. et unus nititur
 alium liberare. Ad tamen quilibet tenet per
 tali liberatione alterius periculo mortis se ex-
 ponere: sed solus iudex tenet ad hoc et
 manu armata. Qui autem ex charitate
 hoc faceret: opus perfectionis exerceret
 De persona privata dicunt magni docto-
 res quod si credat quod hominem solo verbo pos-
 sit liberare a morte iniusta quod tenet face-
 re verbo: veritatem facto tenet impedire si
 possit efficere sine periculo.

Homicidium spirituale octo modis
 committit.

Homicidium spirituale quo quis
 interpretati edicit homicida com-
 mittit octo modis. **I** Cuius
 uno quod committit in corde primum odi-
 endo: de quo prima Jobis. iij. Ois qui odit
 fratrem suum. homicida est. Et satis quoniam
 ois homicida non habet vitam in se ma-
 netem. Glo. ibidem. Et si vivens in ho-
 mines vivere cernit. in perpetuum tamen cum

demonibus condemnabitur. Et istud
 homicidium tanto gravius est corpora-
 li homicidio: quanto anima que per ius-
 diam occidit est prestantior corpore: quod
 secundo patet ex hoc quod homicidium corpo-
 rale est quo homo interficit alium per i-
 udiam autem homo perimit seipsum. et
 ideo quanto nepharius est hominem i-
 terficere seipsum quam alium: tanto detesta-
 bilius est homicidium spirituale corpora-
 li. Et isto modo tam pueri quam mulieres
 iudeorum christum crucifigentium facte sunt ho-
 micidae: odientes dominum iesum christum Et si-
 militer hodierni iudei sunt homicidae christi
 hoc modo. Homicidium quando sit pec-
 catum mortale vel veniale per infra. xiiij.

B **S**ecundo committit involunta-
 te: scilicet spirituale et bone voluntatis
 propositum suffocando. Nam querens
 in te bonum conceptum tibi diuinitus
 inspiratum per negligentiam et contem-
 ptum extinguis: totiens diuinum fetum
 manu gratie diuine in te plantatum vo-
 luntarie iugulas et perimis. Quia anima
 cuiuslibet hominis est sponsa christi: qui
 tunc ab ipso impregnabitur quando bo-
 na voluntas et bonum propositum con-
 cipitur. Tunc idem conceptum occidit
 quando bona voluntas per negligentiam
 amittit et contemptum ad effectum non produci-
 tur.

Tertio committit verbo
 et ore proximo suggerendo mala que sunt
 contra deum et salutem. Ideo christus
 dicit de diabolo ut habetur Joannis.
 viij. Ille erat homicida ab initio. Unde
 Augustinus super Joannem. Homici-
 da diabolus dicitur: non quod gla-
 dio armatus nec ferro cinctus ad ho-
 minem veniat: sed quia malum verbum
 seminavit. Noli ergo te non putare ho-
 micidam esse: quando fratri tuo mala pro-
 suades. Unde apostolus prima ad Co-
 rinth. xv. Corripunt bonos mores col-
 loquia prava. Ergo quando cum
 verbis tuis occasio es alicui ad peccan-
 dum: si hoc ex proposito et scienter feceris

precepto

aut p̄mi pertinet: vt nō solum velim⁹
 ei bonū sed etiā operemur fm illd. i. Jo
 annis. 3. Non diligamus lingua neq; s̄
 bo: sed opere veritate. Ad hoc at̄ vt ve/
 limus alicui requiritur vt eius necessita/
 ti subueniamus. Juxta illud. i. Joh. 3.
 Qui viderit fr̄s suum habere necessita/
 tēz clauerit viscera sua ab eo. quō cha/
 ritas dei manet in illo: Ergo elemosy/
 narum largitio est i precepto. S; quia
 p̄cepta dant de actibus virtutum: neces/
 se est q̄ hoc donū elemosyne cadat i pre/
 cepto fm q̄ actus est de necessitate p̄tu/
 tis: puta sc̄m dictamen recte rōnis. et
 sc̄m hoc aliud est considerandū ex par/
 te dantis: z aliud ex parte recipiētis. Et
 ex parte q̄dem dātis requiritur q̄ illud
 q̄d in elemosyna datur sit supfluum nō
 solum respectu sui p̄p̄ius: sed etiam resp̄e
 ctu aliorum quorum sibi cura incumbit
 Quia recta ratio dicit q̄ vnusquisq; si
 bi prius p̄uideat de his quoz sibi cura
 incumbit. z postea de residuo necessitati
 aliorum subueniat. Ex parte autem re/
 cipiētis requiritur q̄ necessitates habeat:
 alioqn non esset rō pietatis quare ei da/
 retur. Unde dist. 82. ca. i. His paupe/
 ribus danda est elemosyna q̄ i manib;
 suis laborare non possunt. Non at̄ om/
 nis necessitas obligat ad p̄ceptum: sed
 solum illa sine qua quis sustentari non
 potest. Et ideo relinquitur q̄ daē elemo/
 synam de superfluo est in p̄cepto resp̄e
 ctu eius q̄ est i extrema necessitate posi/
 tus. Sc̄dum tamen q̄ non simpliciter
 expectanda est semper extrema necessi/
 tas: quia tunc non poss; iuuari natura
 consumpta. Sed tunc intelligend⁹ est
 casus extreme necessitatis quādo appa/
 rent signa future necessitatis extreme p̄/
 habilia: vt cum quis vider alios ipoten/
 tes vel pigros ad subuendendum: z vi/
 det pauperem indigere vite necessarijs
 nec sibi posse satisfacere: tunc em̄ ex p̄e/
 cepto charitatis tenetur sibi subuenire.
 Sed circa necessitatem extremaz dare

elemosynā est i consilio sicut de quolibz
 meliori bono dant consilia. Unde dicit
 Basilus. Cur tu abundas ille p̄o men/
 dicat: nisi vt tu bone dispensatōis meri/
 ta consequaris: ille vero patientie meri/
 tis decoretur. Famelica panis est quē tu
 tenes: tunica nudi est quam in conclaui
 conseruas: calceus discalceati est qui pe/
 nes te marcescit. Idcirco tot iniurias cō/
 mittis q̄t dare valēs. Octauo commit/
 titur p̄mo detrahendo de qua detrah/
 ctione iā dicitur.

De detractioe.

Detractio detestanda est. P̄mo
 quia comparatur homicidio: qz
 ille cui detrahitur in conscientia
 illius q̄ audit detractōem occidit: i cui⁹
 conscientia p̄us viuebat p̄ bonā famaz:
 z tale homicidium grauius est corpora/
 li. Quia fm Henricū de firma. ibi solū
 corpus vnus occiditur: hic aut̄ sit plu/
 res aīe perimunt. vna ip̄ius detractorz
 alia eius cui detrahitur cū hoc p̄ceperit
 z irascitur z querit vindictā. Tertia ip̄o/
 rum audientium. vnde tale homicidiū
 periculosissimū est: qz est contagiosum.
 serpit em̄ de vno ad alium. z letaliter in/
 ficit oēs illos in quos venenū detractio/
 nis infunditur. Unde Bernardus su/
 per canonicā Joānis. Un⁹ e detractor
 q̄ loquitur: z tamen vnū verbū eodem in/
 momēto multitudinis audientium dunt/
 aures transfigit: aīas interficit. **S**e/
 cundo p̄valere ad detestandā detracti/
 onem hoc quod detractor diuersis ge/
 neribus rem̄ comparat. Nā p̄mo com/
 paratur canī: vt dicitur Math. 7. No/
 lite sanctuz dare canib;. Eccl. xix. Sa/
 gitra infixa femori canis: sic verbū in ore
 stulti. Canis sagittā habens infixaz fe/
 mori nō quiescit donec remouerit: neq;
 stultus quiescere p̄t donec verbuz quod
 audiuit de p̄mo alij retulerit. Detra/
 ctores sunt canes diaboli nō p̄mittētes
 etiā vnā auiculā auferri ab hinc quin la/
 trent z eaz mordeant. J̄cē cōparat poz

E Sequinto

eo. quia ad modum porci os citi inqnat
q̄ pedē. Et sicut porci ingrediēs i hori
tū aliquēz ibi lutū et florē inueniēs : flo/
res dimittit et lutū ingredit̄ : et se in eo vo/
lutar. Sic detractor bona visa v̄l audi/
ta de pximo obliuiscit et mala audita v̄l
visa de pximo ponderat et retinet. Et sic
os et lingua inqnat : qd̄ est mēbrū nobi/
le pre alijs mēbris. Unde Aristo. i. poli.
Nullū em̄ aīaliū naturalit̄ h̄z s̄monem
nisi hō. Itē detractor cōparat̄ s̄penti in
his pprietatibz. Serpens est aīal. p̄diti/
osum. i silētio mordēs : tortuose i cēdēs.
Sic detractor p̄ditos ē q̄ occulte oblo/
quitur pximo. **Uñ** Eccl̄i. x. Si morde
at s̄pens in silētio : nihil eo min⁹ h̄z q̄ oc/
culte pximo detrahāt. Tortuose etiā in
cedit detractor : dū a laude ei⁹ incipit cui
detrahāt. et deinde subdit. Nō dico hoc
animo detrahendi : sed vt fides ei adhi/
beat : dicit semulcum amare eū cui de/
trahāt. Et ego dico q̄ sic eum diligit si/
cut iudas iesum christum dilexit q̄ eum
falso osculo tradidit. Unde versus. **Uñ**
bonum faris sed corde maluz ; meditar̄
Oscula que iudas domio dedit hec mi/
hi tu das. Ergo tales sūt p̄ditosē pxī/
morū sicut iudas christi. **T**ertio quia
detractores peiores sunt furibz illis qui
vestes et alia furantur temporalia. **Uñ**
de Ambrosius. Tolerabiliores sūt fu/
res qui vestes et alia bona diripiunt q̄
fures qui famam nostram bonam di/
lantant. Cui⁹ ratio potest eē hoc quod
dicit Salomon. Melius est nomen bo/
num q̄ multe diuitie. Unde qui nomē
bonum alicui aufert : magis nocet ei q̄
si multas diuitias furaret. **Q**uarto
quia detractoris lingua peior videt̄ esse
inferno. Infernus enim solū malos de/
uorat. Lingua vero detractoris bonos
et malos Insuper detractores vno mor/
sello comedunt vnam totam puñciam :
vel archiepiscopatum ciuitatem : v̄l pa/
rochiam : vel villam cum eis obloquunt̄
Et est v̄alde periculosum cum dicitur : i

tali puñcia sūt raptores : i tali episcopa
tu sūt furarij : i tali ciuitate adulteri : et
sic de alijs. Quia ibi innocēs cū nocēte
ifamaf : qd̄ est cōtra iusticiā. hoc p̄z : q̄ si
vñ est re⁹ : tū tres v̄l plures sūt innocē/
tes. **Q**uinto q̄ iter oīa alia p̄ca istō
videt̄ p̄ ei⁹ expiari : qd̄ p̄z hoc q̄ scdm̄
Augustinū. Nō dimittit̄ p̄cēm nisi ab/
latū restituat. Cū igit̄ p̄ detractōez ab/
stuleris pximo bonā famā (q̄ iter bona
corporalia est aliqd̄ nobilissimū) ip̄osū
bile vel summe difficile videtur vt ei va/
leas plene restituere : cum non possis sal
re in quor̄ cordibus hominum virt̄ue
detractionis sit diffusa. quare. zc. **Uñ**
sciendum q̄ iter omnia peccata ista duo
peccata. s. detractio et rerum ablatio ma
gis difficile dimituntur homini. q̄a
sine restitutione nec valet contritio nec
lachrymarum effusio : etiā si tot lachry
mas effunderes sicut Petrus et Maria
Magdalena effuderunt : quando ama
re peccata sua planxerunt. Itē ne va/
let peccatoruz confessio nisi fiat s̄m̄ pos/
sibilitatem predictoruz restitutio. Ergo
detractores qui iniuste proximos infat
mauerunt tenentur in publico reuoca
re : et eis bonam famam restituere scdm̄
possez nosse si volunt gratiam et dei mi/
sericordiam et remissionem peccatorum
consequi.

Quot modis fiat detractio.

O detractio fit sex modis. **Q**
Primo cum quis ocula mala
proximi manifestat : cum ifamā
dōz confūdendo. et si ea intentione etiā
q̄ quis v̄z sit de pximo malū loquit̄ ad
nocēdū ei : mortale ē. Verbi gratia Si
q̄s aliqd̄ occultū p̄cēm cōmisset qd̄ tu
biz soli deo p̄staret : et si hoc publicares
alij ifamādo eū : peccares mortaliter lz
verum esset. Sed si manifestares illi q̄
possez prodesse vt emendaretur : hoc eēt
bonum et laudabile : quia in hoc quere
retur salus pximi. Item si ille ap̄d quē
tu illum ifamasti alteri eadem intentione /

debeantur aliam reddere. i. p̄
viam ab altero peccare : i. dō
ho sicut dō. Quos peccata p̄
transunt quos in vna peccata
viam ab altero imo h̄ alios m̄
sic aliqua ciuitate ut unatōe ē
ciuitate nocentem est in illa ciu
detractores ad aliam ciuitate v̄
feruntur q̄ publicares iudē
cum et ceteris illius hominibz
non v̄tēz em̄ itam arcu
peccare. Ergo illo modo de
infestare mala pximi illi qui
et maxime v̄tēz p̄diti sed ma
Secundo quando audivit
propria cum augmētō rōru
Et hoc v̄tēz cōmūcēt
p̄mūm agmētōr et augmē
detractōr et malum p̄cētū
grandē p̄cētūz salū mala cū au
to p̄cētūz et p̄mūm sui cōfē
re. De his cum et cetera illis vo
phēra v̄tēz h̄ alio. cccxv. **Uñ**
volens saluē remōnes cum auq̄
p̄cētōr non v̄tēz in rēta
detractōr non dicit salomon.
lis in ciuitate sua homo lingu
Tertio crimiā fallā imp̄
p̄mūm hoc est grauium ma
re detractōrū : quia v̄tēz
le peccatōr. **Uñ** p̄mūm
fiat v̄tēz v̄tēz d̄ rēta. **Q**
tū quis negat ocula bona p̄cēt
v̄tēz gratia. **Uñ** cum aliqua bi
v̄tēz v̄tēz v̄tēz : illi v̄tēz
q̄z dō bonum verum est et v̄tēz
illo em̄ m̄dē q̄z v̄tēz v̄tēz
hoc est rēta et v̄tēz v̄tēz
peccat. **Uñ** cū quis v̄tēz
m̄dē bona manifestat p̄mūm
p̄diti et tōz negare tōz m̄dē
m̄dē. **Uñ** p̄mūm. **Uñ**
na p̄mūm p̄cētūz p̄cētūz
Sicut si quis hōz p̄mūm
si malitiam ea esse facta malitiam
v̄tēz v̄tēz v̄tēz v̄tēz p̄mūm

precepto

ne hoc occultum malum reuelat. s. ipm
infamando similiter peccat: z sic d' singu
lis ascendo. **Q**uot peccata perpe
trantur cum quis in vna tota terrav' ci
uitate infamatur. imo si aliquis manife
ste in aliqua ciuitate infamatus est z fa
ctum eius notorium est in illa ciuitate: z
cuius ad aliam ciuitatem ibi h' non
saretur: tunc si publicares ibidez pecca
tum z excessum illius hominis: ea inten
tione ibi etiam infamaretur: grauius
peccares. Ergo nullo modo debem' ma
nifestare mala pximi illis qui non sciunt
z maxime ibi no' pdest sed magis obest
Secundo quando audita mala de
proximo cum augmento referunt alijs.
Et heu hoc valde comune est mala p
ximorum aggrauentur z augmentur
Quod tamen est multum periculosuz
grande peccatuz talia mala cu' augme
to proferre: z sic pximum suu' confunde
re. De his enim et contra istos dicit p
pheta dauid. psalmo. cxxix. **U**ir lingu
uosus salicet sermones cum augmento
proferens non dirigeret in terra. **E**t ec
clesiasticus nono dicit salomon. **T**erribi
lis in ciuitate sua, homo linguosus.
Tertio crimina falsa imponere pro
ximo: z hoc est grauissimum inter pecca
ta detractionum: quia vix remittitur ta
le peccatum. **U**nde Hieronimus. **N**o
facil' venia dixisse sua d' rectis. **Q**uar
to cu' quis negat occulta bona proximi.
Uerbi gratia **S**icut cum aliqua bona
referuntur de proximo: z ille inuidus ne
gat hoc bonum verum esse qd' dicit de
illo cui inuidet q'uis verum sit in se. z cu'
hoc facit ex inuidia z vindicta grauius
peccat. **Q**uinto cu' quis nirtur ea mi
nuere bona manifesta proximi que non
potest ex toto negare: tamen nirt ea mi
nuere. **U**nde Hugo. **D**etractor e' q' bo
na pximi in quantum potest diminuit.
Sexto cu' quis h'oa pximi peruertit
in mala: dicens ea esse facta mala inten
tione: cum tamen cor soli deo pateat **U**n

de Hugo. **D**etractio est locutio ex sub
dia pcedens: bona alioz denigrans **E**t
hoc. s. q' sic bona pximi quis conuertit
i' mala: pcedit ex inuidia z ex defectu ca
ritatis. **U**nde Augustinus. **T**ertuz est
q' de aliquo incerto neminem iudicet:
quem tanq' me ipsum diligere. **I**nsu
per est signum magne nequitie z puer
litatis in homine q' sic proximum suum
iudicat et bona sua deprauat. **U**nde
Chrystostomus super **M**attheum **S**i
cut difficile aliquem suspicatur malum
qui bonus est: sic difficile aliquem suspi
catur bonum qui ipse malus est **I**dem
ibidem. **O**mnis homo scdm se estimat
alterum. **S**ciendum q' summe de
bemus cauere ab his modis detractione
nu' scdm q' dicit salomon **S**ap. primo
A detractione pate' ligue **D**etractores
enim teste aplo ad **R**o. i. deo odibiles
sunt. **U**t autem hoc melius seruare pos
semus nullus nostrum deberet loqui d'
proximo eo absente quod noll' loqui eo
presente. **U**nde **L**euistica. xix. dicitur.
Non maledices surdo. **S**urdo maledi
cit qui absenti detrahit. **H**omo eniz ab
sens minus potest audire detrahentem
q' si surdus esset. **S**urdus enim quan
doq' audit quando sibi alia voce cla
matur: absens vero qui quandoq' di
stat per duas leucas vel amplius non
audiret detrahentem quantumcumq'
clamaret. **U**nde etiam Hieronymus
Noli diligere detrahere ne eradiceris.
pauci enim sunt qui huic vitio plene re
nunciant. **E**xistis patet q' detractio e'
commune peccatum: et tamen grauius
in hoc offenditur deus. **U**nde **A**ugu
stinus super ill' psalmiste **P**ro eo vt me
diligere detrahebant mihi. **P**lus no
cent in membris detrahentes christo q'
animas interficiunt creditorum: q' qui
eius carnem mox resurrecturam p'ces
merunt. **E**t propterea detractores gra
uiter puniuntur a deo: z quadoq' tales
desperant in agone mortis. vt pz per ex

precepto

mortu⁹ ē. Post multos vero annos euz
aperiebatur sepulchrū ei⁹: totuz corp⁹ ei⁹
putridum erat p̄ter linguaz eius. Sed
ranelinguam illā inter se voluentes ro/
dere non valebant: in signum q̄ lingua
illa non erat digna in terraz redigi p̄ eo
q̄ multos homines leserat: Et miser il/
le homo cutus lingua illa erat. iā in aīa
z post iudicium in corpore z anima in
eternum torquetur: nec tamen consu/
metur. Unde Apocalyp. xix. Dors fu
giet ab eis.

De sexto p̄cepto

Non mechaberis. Hoc sextū p̄/
ceptū expresse prohibet lesionē
coniugalem in p̄sona cōiūcta. si/
cut p̄cedens p̄ceptum p̄hibebat lesionē
alicuius in p̄pria p̄sona. Unde s̄m Au/
gustinū. Illō p̄ceptum p̄hibebat lesio/
nem alicui⁹ in p̄sona p̄pria: istud aut̄ om/
nem illicitū concubitū: z hoc implicite.
Unde dicitur. Non mechaberis. i. nul/
li alteri excepto federe matrimoniali re/
cōmiseris: vt dicit glosa interlinearis.

Sciendū t̄m q̄ istud p̄ceptū
trāsgrediuntur septem genera hominū
Primi sunt fornicarij sicut solutus cum
soluta. Et licet quidā dixerint fornicati/
onem simplicem non esse p̄ccm mortale
Hoc tamen Henricus de sir. dicit esse
falsum z impossibile p̄pter duo. Primo
q̄ fornicatio simplex inuenitur ī diuina
lege p̄hibita. Lex autem diuina nihil p̄/
hibet nisi peccatum mortale. Secundo
patet euidenter quia nihil a participati/
one celestis regni excludit nisi peccatum
mortale. Sed p̄pter simplicem fornicati/
onem aliquis excluditur a participati/
one regni celestis: vt patet per apostolū
Eph. v. Hoc autē scitote quoniā for/
nicator aut immūdus non habet partē
ī regno dei. quare. zc. Ex quo patet q̄
luxuria est malum peccatum: q̄ nunq̄
potest scilicet z voluntarie fieri sine pec-

cato mortali. Homicidium potest fieri
sine peccato iusticia exigēte. vt cū iudex
amore iusticie aliquem occidit. vel etiā
quando vim vī repellere decet. vt patz
in quinto p̄cepto. Item aliquis po/
test furari sine peccato in extrema neces/
sitate. quia tunc omnia sunt communia
Item in festis potest quis laborare sine
peccato. Item quādoq̄ quis potest ir/
rare sine peccato. Similiter z irasci po/
test quis quādoq̄ sine peccato. sed nul/
lus potest fornicari sine peccato scienter
quia mortaliter peccat. Ponam⁹ q̄ ali/
quis nullum maluz cogitauerit neq̄ dī/
xerit neq̄ fecerit. z omnia bona egerit q̄
excogitari possunt. z semel fornicetur et
sic decedit sine penitentia: tūc de necessi/
tate damnabit: etiā si omēs misse que
vsq̄ ad finem mundi celebrabuntur ab
ecclesia p̄ eo celebrarentur nō liberarēt
eum a morte eterna. Et p̄pter illaz bre/
uem delectatōem omni gaudio celi z so/
cietate beatorum p̄uabitur. Unde Ihero/
nymus. Qui luxuriatur viuens mortu/
us est. **B** **E** Sciendū q̄ ad dete/
statōem huius fornicatōis que fit cum
meretricibus valent tria. Primum est hoc
q̄ quādoq̄ sunt coniugate. z sic quan/
do aliq̄s credit se peccare cū talibus sim/
plici fornicatōe ip̄e quādoq̄ committit
adulterium. Secundum quia quādoq̄
talis cōmittit incestum. quia quādoq̄
tales meretrices cognite sunt a consan/
guineis illius qui peccat cum eis. ergo
si duo consanguinei peccarent cum vna
soluta meretrice: tunc p̄mus absoluitur
a simplici sacerdote. secundus autē mī/
titur ad auctoritatem ep̄i. Tertio q̄ euz
talibus peccat magno se committit dis/
crimini: licet non sint cōiugate z affines
eius. ip̄e tamen s̄m Buil. lugdunē. in
summa viciōrum capitulo de luxuria
eque peccat: ac si forēt. ex quo equalis
est contemptus.

Defloratio virginum q̄ magnū
peccatum est.

Heret: mortu? miles visibiliter apparet
 ei voceracissima illam alloquens. **Q**ue
 dñi quererz causam raucitatis eius: ait.
Quia in vocis dulcedine gloriabar can-
 tilenas luxuriosas z seculares decātan/
 do. **L**uius cū crura nigerrima z scabio/
 sa z vlcibus plena apparerent: z inq̄-
 reret causam: respōdit **Q**uia multū glo-
 riabar in cruribus meis de pulchritudī-
 ne: more militari illa extendēs z ornans
 supbe. nūc inter spinas gradior crucior
 et vulneror in illis. **I**lla iterū dixit. **D**o-
 mine q̄s est reliquus status vester? **E**t il-
 le. aperi oculos tuos z vide. **E**t reiecit
 pallium a pectore quo amictus videba-
 tur. z vidit maximū bufonem z teterri-
 mum pectori eius inherētem: ita vt bra-
 chijs eius collum stringeret z os suū ori-
 illius iningeret. **L**uius etiam venter p̄ vē-
 trem dependēs pedibus eius genitalia
 quasi quibusdam lorīs stringeret ligare
 videbat. **R**eq̄situs quare hoc pareret.
Respōdit: p̄ osculis lubricis q̄bus te z
 alias mulieres illicite osculatus sū hec
 patior oscula: pro amplexibus tuis strī-
 gor amplexibus bufonis. pro ope libi-
 dinis in genitalibus crucior sine cessatio-
 ne. **L**um mulier q̄reret vtrum ab his
 penis esset liberā dus: respōdit **N**ō ores
 pro me quia nihil mihi p̄dest. qz eterna-
 liter damnatus sum. z hoc ideo. qz me-
 dicinam penitētie neglexi. hoc dicto dis-
 paruit. **M**ulier postea inclusorium ele-
 git. z ibi peccata sua defleuit.

De adulterio.

Tercij sunt q̄ transgrediunt legē
 coniugalis promissionis qui sū-
 dem cōiugalis thori temere vīo-
 lantes per adulterium se polluūt. **U**n-
 de dicitur. **A**dulteratio est quasi ad alte-
 rum thorum illicita accessio. **E**t iō adul-
 terium est gravius peccatū q̄ stuprum
 quia maior sit iniuria in abusu mulieris
 que alterius potestati subijcitur **H**ag-
 nitudo hui? vicij potest ostendi per sex.
Primo quia est contra sacramētum

matrimonij quod ip̄e deus instituit in
 paradyso in statu innocentie. vnde fit i-
 iuria tanto sacramēto: nō absq̄ magna
 dei cōtumelia. **S**i monachus p̄fessus
 ordinis sancti benedicti vel alterius san-
 cti peccat transgrediendo ordinem quē
 ille sanctus instituit. quid tūc de illis q̄
 transgrediuntur ordinem quem deus p̄
 se instituit. s. matrimonium. **S**ecun-
 do per hoc q̄ est contrarium iuri natu-
 rali. **U**nde etiam ex p̄cepto iuris natu-
 ralis est hoc. quod tibi nō vis fieri alte-
 ri ne facias. **E**rgo sicut tu nō velles q̄
 aliquis cum vxore tua peccarz: sic tu nō
 pecces cum vxore alterius **I**us ergo na-
 turale docet hoīem q̄ hoc nullo modo
 debet facere homini alteri quod edidit si-
 bi fieri. **T**ertio quia hoc peccatū cru-
 perat omne furtum temporale. quia illud
 quod sic aufert suo p̄ximo est maius q̄
 cunq̄ terrena substātia. hoc patz. quia
 plus debet diligere vxorem suam super
 oīa temporalia. immo sup̄ oēs alios ho-
 mines in mūdo existentes. **U**n̄ **B**enef-
 ij. dixit **A**dā de **E**ua vxore sua **P**rop-
 ter hoc relinquet homo patrem z matrē
 et adheret vxori sue. **I**n signum hui-
 us multi sunt qui potius vellent exher-
 redari z omnibus temporalibus priua-
 ri q̄ hoc malum scienter z voluntarie in
 suis vxoribus sustinere. **Q**uarto qz
 hoc viciū quodammodo assimilatur
 homicidio. **L**ū em̄ vir z mulier sint vna
 caro: vt patz ex veteri testamēto. vnde
Ben. ij. q̄ postq̄ misit dominus sopo-
 rem in adam: tulit vnam de costis eius
 et inde formauit euā **T**ūc post sopo-
 rem formationem dixit adam. **H**oc os ex
 ossibus meis z caro de carne mea. **I**te
 in nouo testamento. vt habet in euāgel-
 io **M**arci. x. vbi christ? dicit. **I**n nō sūt
 duo sed vna caro. **E**rgo q̄ aufert vxorē
 suam alicui. idē est ac si ip̄m sibi aufer-
 ret. **E**rgo phibitio adulterij in decalo-
 go immediate ponit post phibitionem
 homicidij. z ante phibitionem furti.

Unde Clemens papa. Quid in oibus peccatis adulterio grauius: scdm em in penis locū tenet. id est in phibitōibus. **Quinto** potest ostendi p mala que se quunt ex adulterio. **Sequitur** aut ex h peccato homicidia. vñ **Dauid** cū in ad/ulterium cecidisset fecit interfici militem suū **Sequit** inde etiā qñq incestus. vt scz qd cognoscat filiam patris sui vel ei? vxorem ignorās quis sit pater ei? **Itē** sequitur ex hoc peccato ex hereditio es **Un Eccl. xxiiij.** Mulier relinques suam virū peccabit statuēs hereditatē ex alieno matrimonio. **Sciendū** q mulier que de adulterio cōcepit filium: ita q ille puer qui nō est filius suscipit sibi expēsas ab eo qui putat esse pater. z suscipit hereditatem cū alijs filijs qui sunt veri heredes: tūc talis mulier z similis talis filius spurius si hoc sciēter fecerint z admiserint in pūdicū heredū: ambo tam mulier q spurius damnabunt si sic de/cedūt. **Ergo** cōsulte agendū est mulieri in tali casu sū informatōem discreti cōfessoris. **Et** de hac materia plenius habet in summa pisana **Adulterium. i. ij.** **Sexto** potest ostendi grauitas adulterij ex penis que insligunt pro hoc vicio. **Pro** quo sciendū q adulterium puniunt quādoqz corporaliter: quādoqz tēporaliter: quādoqz spūaliter: quādoqz eternaliter. **Et** primo corporaliter quandoqz a deo. vñ. ij. **Regū. xij.** dixit **Nathā** ad **Dauid** postqz pmisit adulteriū. **Nō** recedet gladius de domo tua vsqz in sempiternū: eo q despexeris me z tuleris vxorem vrie ethi. **Et** quādoqz talis adulter ex pmissione diuina torqitur qñqz h in presenti a diabolo in terrore aliorum **Un** **Petrus** damianus dicit q qdam vir rusticus in vigilia sanctorū **Seruasi** et **Prothasi** martyriū mane surgēs boues suos ad pascua duxit. h vicinus suus seillum simulans febricitantē: lectus vxoris ingredit: quem vxor vt maritus suū febricitantē z frigus sustinentē am/

plectitur: quam ille cognoscens stari recessit. **Acc** multo post maritus ei? rediens stratū recepit: z debitū petiuit. **Qui** vxor exprobrās ait. **O**prime poteris? **ho** die ecciam martyz ingredi que tibi cōtigua est cū cereris christianis. **Cūqz** ille artērius audiret qd illa loqueretur: z p ordinem didicisset: pternat mēte z nouerūt se esse delusos. **Tandem** sumpto spiritu vindictā a domino postulabant: z vt latētem adulterium notiffaceret. **Hoc** adulter demone plenus z seipm lacerans ecclesiā intrauit: modo in altum volans: modo in ima se precipitans: modo ad parietem caput elidens: modo ad pauimentū se psternens: tandem infelicem animā coram populo exalauit. **Item** quādoqz puniunt temporaliter. vt a iure quādoqz fustigantur. z quondam lapidabātur. vt patz **Jobis** viij. vbi scribe z pharisei duxerūt mulierem in adulterio de phēsam ad iesum de cētes. q moyses pcepisset talem lapidari. **Tūc** **christus** dixit. **Qui** sine peccato est vestrū p mus in eam lapidem mitat. **Si** si modo omēs deberent lapidari: forte lapides deficerent. z si hie nō: tamen in futuro ipis cōtinget si nō peniterint. **Item** spiritualiter. s. in puate regni celestis. **Unde** apostolus. **Adulteri** regnū dei nō possidebūt **Item** eternaliter. **Unde** **Apoca. xxi.** **Erit** ps eorum in stagno z sulphure z i igne vretū **Ozee** ij. **Omnes** adulterantes quasi clibanus accensus. **Unde** exemplū. **Legitur** q quidam vir sanctus et deuotus orauit p vxore sua defuncta. **Illa** apparēs dixit ei q sequeret eam: z duxit euz ad domum teterrimam: in qua vidit demōes horribiles portantes cupam vnam igneam in quam proiecerunt burgensem vnum mortuum de villa sua z vxorē alterius: z ibi comburebantur et balneabantur tanqz in metallo bullienti. **Et** narabant in tali pena tanqz pisa in olla bullienti. z ambo clamauerunt vt ve

*7. Quid dicitur peccatis de...
vixit... Cum vis quos
noluit... ego etiam...
noluit... peccatis...
transit... In omi duo rebus m
tibus... hōmōem ad
dū... hōmōem...
ego... hōmōem...
decedi...
cans...
saluarem...
p...
suscepit...
p...
re...
apostolus...
rar a morte...
tate...
C...
ris...
sed...
et...
qua...
dotes...
sanctementales...
catum...
C...
rales...
tamen...
proprie...
In...
anim...
cum...
am...
con...
illi...
rudi...
con...
tucim...*

precepto

ve. **Q**uod ille audiens perterritus est. **T**unc
 vxor eius dixit ei. **C**um his quos bene
 nosti balnearer ego eternaliter. nisi mise
 ricordia dei p penitentiam a peccato me
 reuocasset. **I**lli em duo relicto maritali
 thoro adulterio sibijnuicem adhaeserunt
 diu simul peccates: z horu peccatorum
 ego mediator fui. z eis modu z vias ad
 hoc dedi ppetrandum. **S**z illis in pec
 catis morientib: ego penitentiam ptuli
 salutarem. **T**uc vir dixit. **Q**uid tuc eis
 pfuit confessio in agone z sacramentoz
 susceptio: **R**espondit mulier. nihil eis
 pfuit. quia no ex charitate sed ex timo
 re pcessit talis cofessio z penitentia. **U**n
 apostolus. **S**ola charitas est que libe
 rat a morte. **E**rgo quod no fit ex chari
 tate no est meritoriu vite eterne **E**
Quarti trasgrediunt legem regula
 ris pfectionis qui votum continentie q
 se deo astrinxerunt miserabiliter violat.
 et isti peccant contra fidem deo datam
 et contra veritatem diuine obligatois
 qua se deo astrinxerunt. **U**nde tales sa
 crilegi dicuntur. vt sunt religiosi z sacer
 dotes in sacris ordinibus constituti. et
 sanctemoniales postqz per velationem
 fuerint domino consecrate. **E**t hoc pec
 catum est omnibus predictis grauius.
 quia in eo maior fit iniuria ipsi deo.
Quinti transgrediuntur legem natu
 ralis conditionis. vt incestuosi: qui cum
 consanguineis suis commiscetur. quod
 tamen aliqua animalia bruta facere ve
 rentur. vt patet de camelo qui sue matri
 proprie naturaliter refugit commisceri.
Unde narrat philosophus. xi. libro de
 animalibus. q quidam oculos cameli
 cum clamide sua obtexit. z sic matre su
 am submisit. **Q**uod cum camelus post
 concubitum cognouisset statim calcibz
 illu peremit z suis pedibus coculcauit.
Ite hoc peccatu hominem quasi canes
 reddit **C**anis em in opere suo no seruat
 consanguinitatem. **I**tem ppter magni
 tudinem istius peccati apostolus Pau

lus tradidit sathane ad cruciã dum illi
 fornicatore q cum nouerca sua peccauit
 vt habetur. i. ad **C**horint. v. **S**exti
 transgredunt legem naturalis inclina
 tois: q vitio idicibili se contaminat con
 tra naturam peccates z naturalem vsuz
 coeundi quacunqz arte vel ingenio puer
 tentes **E**t hoc peccatu fm **A**ugustinuz
 est grauius oibus alijs: ppter qd mu
 tumyl idicibile dicitur eo q ipm nomi
 nare turpissimu est. **I**tem os dicentis z
 z aures audientis polluantur inde. vt
 patet. xxxij. q. v. **I**n eo. **E**t istd idẽ pec
 catum ppter suam enormitatem est vnu
 de peccatis clamantibus ad diuinã vlti
 onem z eã iugiter postulãtibz. **U**nde
Bene. xix. dixit dñs. **C**lamor sodomor
 rum z gomorreoz multiplicat est: z pec
 catum eoz aggrauatũ est nimis **E**t po
 stea dñs quasi admirãsz z dubitãsz su
 per tãto scelere dixit **D**escendãz videbo
 vtrum clamorem opere compleuerunt:
 quasi diceret. **I**ncredibile mihi videntur
 homines tantum flagitiũ ppetrasse: z tã
 tum pecẽm i natura hũana esse. **E**t hec
 fuit etiã vna causa quare chris tam diu
 distulit icarnari. **E**t iã in signũ huius om
 nes sodomite extincti sunt i nocte natiuẽ
 tatis cbulti. **A**d designandũ q ammõ
 humana natura nunqz incutere debet
 ret tale peccatum. quã naturã filius dei
 dignificauit cũ homo natus sit. **E**t sciẽ
 dum q tales sodomite pessimi hoies
 sunt. **U**nde **B**en. xiiij: **H**omines autẽ
 sodomite erant pessimi: z peccatores co
 ram domino nimis. **I**tem grauitas illi
 us peccati patet ex vindicta subuersiois
 quicqz ciuitatũ. in qua vindicta attende
 dum est q dominus non solũ puniri no
 centes voluit. sed etiam innocetes. s. p
 uulos vni diei. **I**n hoc est prouisus pu
 eris ne diutiũ viuẽtes exempla parrum
 seqrentur z grauius damnarentur. **E**t
 etiam circũiacentes regiones punire vo
 luit. **N**ec solum homines sed etiaz ani
 malia in terra nascentia: ipsamqz terras

De sexto

destruxit: eam conuertendo in mare mortuum: in quo nihil uiuit nec auis nec piscis. Unde Sen. xix. Dominus pluit super sodomam et gomorrā ignem et sulphur de celo subuertit ciuitates has et omnem circa regionem: uniuersos habitatores urbium et cuncta terrefecit. Et cum ista pena puniuit hoc peccatum a tempore abrae usque ad hanc diem. et interim longum spacium est transactum. Quia ab abraam usque ad christum elapsi sunt duo milia sexcenti septuaginta sex anni. A christo autem facti sunt mille quadringenti quinquaginta quattuor anni. His simul computatis sunt quattuor milia annorum centus et uiginti anni. Et adhuc usque hodie semper punitur hoc peccatum: quod ante tot annos perpetratum est. quia nihil potest ibi uiuere nec auis nec piscis. Ergo idem locus dicitur etiam mare mortuum. Item nec homo cogitare debet de tali peccato. Unde uxor ipsius Loti deducta de sodomis cum filiabus et marito respiciens retro uersa est in statum salis: ad ostendendum quantum displiceat deo memoria huius peccati.

Actus matrimonij quando est peccatum et quando non.

Septimi transgrediuntur legem naturalis dilectionis: ut sint ipsi coniuges concubitum conjugales eum nimia libidine exercentes. Ad cuius pleniorum intellectum est notandum quod actus matrimonialis fit sex modis. Primo cum fit causa plius procreandi ad cultum dei. et hoc est opus pietatis et nullum peccatum. sed potius meritorium. Unde Sen. p. dicit dominus ad adam et eam Crescite et multiplicamini. Secundo cum fit causa reddendi debitum: et hoc est actus iusticie. Unde apostolus Uxor uiri debitum redat. Quia quilibet in matrimonio constitutus tenetur reddere debitum eum ab eo exigitur pro loco et tempore. Et si hoc ex contemptu dimitteret: grauer peccaret. Et tali modo actus matrimo-

nialis ad reddendum debitum pro loco et tempore: nullum est peccatum sed potius meritorium. Tertio cum fit causa fornicationis uitae de: non in se sed in ipsa coniuge. Et hic actus est etiam licitus et nullum est peccatum. non tamen uidetur habere rationem meriti. Et isto modo antiqui patres uisunt actu conjugali cum magno timore dei et cum magna mentis puritate solum inter eos in eo diuini cultus propagationem. Quarto fit causa delectationis. et tunc distinguitur. Vel illa delectationem exercet affectu maritali: aut fornicario. Si maritali uisore si delectatio sistat infra terminos matrimonij: ita quod eam non cognoscere si uxor eius non esset: sic solum peccaret uenialiter. Si autem affectu fornicario uisore quado affectus delectationis et concupiscentie fertur extra terminos matrimonij: ita quod eam cognoscere uellet: etiam si uxor eius non esset tunc peccat mortaliter. quia tunc amor istius delectationis preponit deo. Quinto committitur actus matrimonialis qui dicitur impetuosis. et est iste actus qui ex sola libidine pueniens methas honestatis et rationis transcendit. Quod fit primo faciendo libidinem per meretricias blandicias: aut causa explende libidinis ut cum uisore calidis et incunctis uisore potentior sit ad illud factum. vel cum conat facere cum non appetat: tunc credo eum mortaliter peccare. xxij. q. iij. Hugo. Sexto cum contra naturam vel naturalis usum cognoscit uisorem suam: tunc mortalissime peccat. quia omne animal naturam suam seruat: sic etiam debet homo. Non enim debet homo esse sicut equus mulus vel aliud animal brutum. Unde ps. Nolite fieri sicut equus et mulus etc. Istud peccatum est maximum. ita quod predicatores propter suam turpitudinem non audent nominare: immo inter omnes species luxurie est pessima. Nam quinqs sunt species luxurie. scilicet simplex fornicatio. stuprum. adulterium. incestus. et peccatum con-

tra naturam quod est pessimum
Sexto cum contra naturam
vel naturalis usum
cognoscit uisorem suam
tunc mortalissime peccat
quia omne animal naturam
suam seruat: sic etiam
debet homo. Non enim
debet homo esse sicut
equus mulus vel aliud
animal brutum. Unde ps.
Nolite fieri sicut equus
et mulus etc. Istud
peccatum est maximum.
ita quod predicatores
propter suam
turpitudinem non
audent nominare: immo
inter omnes species
luxurie est pessima.
Nam quinqs sunt
species luxurie. scilicet
simplex fornicatio.
stuprum. adulterium.
incestus. et peccatum
con-

precepto

tra naturam quod est pessimum: **U**n
Gregorius. Grauiissime peccat adulter/
ri. sed grauius incestuosi. sed omnes tras/
cendunt contra naturam delinquentes
Unde **A**ugustinus. Valde detestabile
esset qd esset mulier accincta g. adio z vir
fusa. **I**stud peccatum clamat . . . celum
ppter suam enormitatem **E**t est maius
q si quis cu ppra matre peccaret. **U**n
caute est de hoc peccato loquendū

Quo tempore ab actu matri/
moniali sit abstinendum. **B**

Sciendum q sunt quinqs tēpo/
ra in qbus ab actu matrimoni/
ali abstinendum est. **P**rimū tē/
pus est quadragesima ante pascha. qd
tunc legit in capite ieiunij. **E**grediatur
sponsus de cubili suo: z sponsa de thala/
mo suo. **E**tiam merito. quia sicut quis
ieiunat a cibo corporali: sic etiam debet
abstinere a delectatōe carnali. z vt ipsi
peccatori a deo dimittatur quod illicite
contra deum p totum annum viuendo
pmisit: **P**er istud sacruz tempus sibi eti/
am licita abstrahere debet. **U**n **B**ern.
in sermone de sanctificatione ieiunij **N**ā
in eo qd ab ipis licitis abstinemus: ea nō
bis illicita condonantur que prius comi/
sumus. **U**nde **A**mbrosius. Null' om/
nino in quadragesima vxori sue ante oc/
tauas pasce iungat **S**ecūndum tem/
pus est quattuor temporum z dies ro/
gationum. quia tunc rogat ecclesia pro
magnis z arduis causis. **P**rimo rogat
deum vt bella seder que in vere frequen/
ter fiūt. **S**ecundo vt teneros fruct' cō/
seruet z multiplicet. **T**ertio vt ad recep/
tionem spiritus sancti habilitemur. **A**u/
gustinus. **T**empore pcessionis z ieu/
niorum nō licet coniugibus puenire. qz
tunc a licitis abstinendum est vt facili'
impetretur quod postulatur. **T**ertium
est tempore sacrorum dierum z sacraruz
noctium. **E**xemplum **G**regorij in libro
dialogorum dicit. qd quedam legitima
a viro suo cognita in sabbato de nocte

et cum die dominica pcessionis se contū/
geret: a diabolo rapiebatur coram omi/
populo. z multū vexabatur z torqueba/
tur ab eo. **Q**uartum est tempus infir/
mitatis seminarum. id est tempore men/
strui. quia vt dicit **H**ieronimus. tunc
concipiuntur pueri mēbris cōdemnati z
leprosi. morphetici z lunatici. z tūc pa/
tebūt peccata parentum. **Q**uintum est
tempus pregnationis et purificationis.
Unde queritur: vtum liceat petere de/
bitum vel reddere tempore pregnatōis
Respondeo fm **P**etrum lombardū: si
esse potest sine piculo abortus: reddi de/
bet. z etiam potest sine peccato mortali
exigi. quia vsus matrimoni nō tm est in/
officium. s. etiam in remedium. **S**i ve/
ro esset periculū pueri existentis in vtero
nō debet exigi nec reddi. quia in matri/
monio principalior est institutio in offici/
um qz in remedium. **S**imiliter post p/
tum. id est ante tempus purificationis nō
licet eos conuenire. **U**nde **A**ugustinus
Si quis mulieri in puerperio commisi/
ceretur peccatū valde magnū pperat.
Et mulieres quādoqz ex hoc nō parūt
amplius. quia semen viri cum sanguine
morrificatur. z hoc maxime contingit si
infra decē dies conueniūt. **Q**uot pue/
ri sic negligūtur: de quibus redditori sē/
tales rationem: scz parentes. **E**t valde
absurdū est qd homines rationales hoc
tempus nō seruant. **U**nde **A**ristoteles
ij. animalium dicit **F**emina elephantis
impregnata a masculo omnino nō tāgt/
tur. z post partum quiescit p triennium
Unde etiam dicit **A**ugustinus. qd q tem/
pora predicta nō seruant qd tales pueri
q tunc concipiuntur efficiuntur epilenti/
ci. ceci. claudi. surdi. stulti. z obsessi a de/
mone. **E**t tunc patebunt peccata parē/
tum istorū in pueris. **Q**uerit vtum
peccent coniuges exigendo vel reddē/
do debitum in solemnitatibus et ieu/
nij. **R**espondeo fm **R**aymundum.
Exactus debet reddere nisi caute z sine

non p̄t: tūc m̄lier s̄m doctores nō debz
 derapina comedere v̄l de furto: s̄ alium/
 de sibi victū querere: v̄l a cōsanguineis
 z amicis: v̄l labore manūū: vt etiā que
 rendo elemosynas hostiatim vt d̄c Ho
 stiensis. Si aut̄ maritus sit ita mal⁹ q̄
 oīno cogat eam viuere d̄ rebz rapz: nec
 etiā possit sibi aliū de victū conq̄rere: tūc
 ne fame moriat: restat ei tripl̄x remediū
 Primū q̄ viuat d̄ dote v̄l de sp̄salitio.
 Nā vt dicit glosa. in hoc casu p̄t recupe
 rare dotē: etiā stante matrimonio. Se
 cundū remediū est vt d̄ enūciat ep̄o q̄ p̄t
 cōpellere maritū vt pascat vxorē d̄ iusto
 ij. q. i. Si peccauerit v̄l cōmittat eam
 alicui p̄sone honeste: que de honesto lu
 cro sibi prouideat: vt habeat extra de p̄i
 gnoribus. Ex litteris. Tertū remediū
 est si sic rā in arto posita q̄ de nullo alio
 possit sibi victū exq̄rere v̄l inuenire: tunc
 p̄t viuere d̄ rapina: quia necessitas legē
 non h̄z. Et quicquid sic exp̄derit: dolen
 ter sumat z vtatur sc̄dm q̄ para⁹ p̄t ad
 subleuandū solū necessitate z p̄ponat fir
 miter restituere q̄ citius poterit quicquid
 inde sumpsit. Semp̄ tñ vxor tenet v̄l
 ro debitū reddere in casibz sup̄dictis:
 z econuerso. Est tñ sciendū q̄ quāuis
 vxor de oue v̄l boue v̄l alia re rapta in
 specie comedere non poterit extra casuz
 vltime necessitatis: tamen ea vendita d̄
 p̄cio nutriri p̄t: cui⁹ rō est. Cū em̄ res ra
 pta venditur: tunc in p̄cio dato vitū fur
 ti v̄l rapine purgatur p̄ hoc q̄ em̄s v̄o/
 luntarie dando preciaz trāstulit d̄n̄um
 Unde p̄ciū illud licite quilibet p̄t reci
 pere ab eo nec tenet restituere. Quidaz
 tamen magni doctores dicūt q̄ vxor lu
 cite p̄t v̄t rebz sic pmixtus: dū tñ in m̄te
 habeat q̄ libentervellerviuere de licitis
 acquisitis. Sciendū aut̄ q̄ nulli hoī
 licet comedere de rapina z furto p̄f̄ q̄s
 in necessitate articulo: nec elemosyne d̄ā
 de sunt de talibus: sed restituende s̄z he
 redibz. Unde legit q̄ quidam miles ra
 puit pauperi viduē ynā yaccā. Que cuz

fleret z instanter peteret et yaccāz resti
 tueret p̄t paruos pueros q̄s habuit.
 R̄ndit. Si ego tibi eam non acciperez
 tunc alio sequens me tibi eā acciperet: et
 sic yaccam retinuit z recessit. Post mortē
 eius punit⁹ est a diuersis demonibz. Et
 vnus eū inter ceteros incessanter z infa
 tigabiliter punit. Tunc ille d̄natus
 dixit ad talem demonē. Cur me tam cō
 tinue psequeris z punis magis q̄ aliq̄s
 alioz? Resp̄dit Si ego nō facerē tunc
 alio faceret. Hec sunt yba q̄ ptulisti d̄n̄
 pauperi viduē yaccam recepisti z violen
 ter rapuisti. **¶** Sc̄di sunt qui p̄
 idēbitas exactōes a subditis bona extor
 quent. Vbi scienduz q̄ licite v̄ltra debi
 tum c̄sum null⁹ d̄n̄s p̄t aliquid extorq̄
 re a subditis sine p̄ccō. Ex causis tñ ra
 tionabilibz p̄t petē moderatū subsidiū:
 dūmō hoc petat sine exactōe. Et pri
 mus casus q̄ v̄ltra c̄sum d̄no licet pete
 re moderatū subsidiū: est p̄ defensione
 patrie: vt puta cū patria iniuste ab ho
 stibz inuadit: tunc em̄ subditi non soluz
 tenent res suas impartiri: sed etiā tenen
 tur ad hoc corporalit̄ laborare. Sc̄ds
 casus si sit capt⁹ in iusto bello. Terti⁹
 si ex iussu p̄ncipis v̄l pape v̄l p̄li debe
 at ire z tra hereticos v̄l paganos. Quar
 tus est si debet filium militare v̄l filiam
 desponsare. In oībus his z similibz p̄t
 licite a subditis petere subsidiū modera
 tum. Sed si d̄n̄s vult ludere in aleis z i
 alijs vanitatibz vult expendere v̄ltra vi
 res: p̄pter tales causas non licet quicquid
 exigere a subditis: z si exegerit tenetur re
 stituere s̄m Guil. extra de consue. i fine.
¶ Sciendū q̄ qui v̄ltra debitū c̄sum
 accipiūt a subditis nisi in casibz cōcessis
 z iam enumeratis: p̄ditores dicunt. Et
 rō est: q̄z eandē fidem debet d̄n̄s subdi
 to: quā subditus d̄no. Sed si subditus
 capi faceret d̄n̄m: v̄l aliud malū ei face
 ret: diceretur p̄ditor. Et si ē est de d̄no
 quo ad deū. Sed si diceres si non esse
 meus subditus nō facerem. Resp̄do deo

De septimo

Nō idō eū tibi dñs cōmisit vt eū spolia res: hvt eū ptegeres. Et tal est dñatio diabolica q̄ affligit subditos suos futentes sibi z illos magis q̄ sibi magis fuit rūt. Itē tales iudicium dei sine misericōdia merent: qz talit̄ exhibebit se eis dñs q̄ les ipi se exhibuerūt suis subditis. **Uñ** Luc. vi. Eadē mēsurā q̄ mensi fueritis zc. **Uñ** exemplū legit q̄ qdē miles habuit p̄zem z m̄rem q̄ multū fuerūt misericordes z timētes deū. **Sz** parētibz defunctis fili? fact? est opp̄sor subditorū z pauperū: z cū argueret ab amicis z religiosis q̄re tantū spoliaret suos paupēs subditos. **Rñ** dicit: oues n̄resunt: idō debem? eas tōdere z vti eis. **Tādē** volēs eū d̄s ab hoc errore reuocare pp̄t fuitiū qd̄ in iuuētute sibi exhibuit misit ad euz angelū q̄ rapto eo oñdit ei pulcherrimū palatiū in q̄ erāt hoīes vestiti aureis vestibz z cantabāt dulcissime: z oīa gn̄a ozganorū audiebant in palatio illo: q̄ audiens rātū gaudiū volebat intrare z repulsus est a custode porte dicēte. **Qñ** ovis intrare istud mū dissimū z pulcherrimū palatiū cū habeas vestē sanguinolentā. **Qui** cū respexisset vidit se respersū sanguine. **Cui** angel? **Iste** ē sanguis z labor pauperū quē tu violent z sine iure exactōes faciēs i subditos accepisti. **Si** igit̄ vis intrare istud palatiū z reijcias a te istā vestē: **Qui** ad se rediēs vitā in meli? cōmutauit z oīa iniuste recepta restituit z postea eis multū misericors fuit z vitā suā in bono finit. **Tertij** sūt q̄ ppter debita dñorū ciues z alios subditos indebite pignozant qd̄ est rapina corā dō qñ sic res pauperū indebite pignozantur dimissis rebz p̄ncipaliū debitorū. **f. dñorū.** **Sed** heu iam cōe est q̄ rustici z mercatores totam guerrā luunt: qui nunq̄ causam vl̄ occasiōem ad hoc dederunt: **Et** tales paupes merito essent martyres xpi: si patient hoc sustinerēt: z euz h̄ sibi a pctis cauerēt. **De** **Quarti** sūt q̄ mercedē alioz iuriōse detinēt z cō-

seruant. **Ubi** sciēdū q̄ iniuriōse detinēt mercedē alienā triplr̄ peccāt triplr̄ malū incurrūt. **Primū** est q̄ iram dei q̄ uiffimez se puocant: qd̄ p̄z. qz illd̄ eynū pccm̄ de clamantibz: z in auribz dei clamorē diuē vltiōis iugit̄ expostulantibz. **Dicit** em̄ pccm̄ clamare: qz sua enormitate dēi puocat ad vindictā. z talia peccata sūt q̄tuor vt p̄z sup̄. v. **B. Qui** t̄i q̄ vtunt re ap̄ d̄ ipos depositay l̄ ex ip̄sis accōmodata ad aliū vsum q̄ eis concessa est. **Uel** etiā vtunt pignozare: tales furtū cōmittūt z cōtra dei p̄ceptū faciūt. **E** **Sexti** sūt sacrilegi q̄ rē sacraz fuerant siue auferūt de loco sacro siue nō sacro: vt p̄z. xvij. q. iij. q̄sqz. **Et** tale furtū d̄z p̄p̄te sacrilegiū: qd̄ etiāz cōmittit̄ aq̄ q̄s facit̄ iniurias clericis vl̄ p̄sonis ecclesiasticis: eos. **f. detinēt dō vl̄ eorū res auferēdo:** tales em̄ sacrilegi sūt exēcicari p̄o factor z p̄uati p̄ceptōe sacramentorū. **Que** rit̄ vtz reliquie sc̄oz possint furtiue subtrahit̄ honorabili? reponant. **Rñ** deo fm̄ **Suil.** nō. nam sacrilegiū est q̄t̄isam q̄ auferit̄ sacz d̄ sacro: vl̄ sacz d̄ n̄ sacro. **Et** nota q̄ reliq̄as emere vl̄ v̄dēre fm̄ **Raymundū** symoniacum est. **S** **Septimi** sūt qui furtum cōmittunt. **Uñ** de queritur vtum in re parua committat̄ furtum sicut in re magna. **Respō** deo q̄ sic qz in furto nō qd̄ ablatū est h̄ mens furantis attendit̄. **xij. q. vi. c. vl̄.** **Et** hoc intelligendū est qñ volūtas ē talis q̄ etiā maiorā subtraheret si possz. **Uel** qñ ex ablatōe parue rei dñs itelligitur grauari. **Nam** sic d̄ **Tho.** **sa.** **q. lxxvi.** **Si** aliq̄s res minimas furtiue accipiat per quas homo n̄ reputat sibi nocumētū inferri: z ille q̄ accipit possit p̄sumere hoc nō esse p̄tra voluntatez dñi excusā. **Alias** furtū semp̄ est peccatum mortale qz est p̄tra dilectionez p̄mi cui infertur nocumētū. **Uñ** etiā in talibz minimis si quis habeat animū furandū z inferendū nocumētūz p̄mo erit peccatū mortale: vt **Tho.** ibidē dicit. **Hoc**

bonum attendendum est q̄ non solum fac
tum a diabolo sed etiam a peccatore
soluuntur. **Uñ** si detinuerit
vnam rem cum conuictore q̄
tenetur restituere partem que cum co
tingit in habundantiam z remissa
peccato tollit. **Similiter** in
debet qui gamma de partibus alio
maturat cum peccatoribus suis
donna p̄p̄tis in legibus vt
tis inferunt: Item qui fructus
rum vel rapas agrorum laborab
tra voluntatem p̄p̄torem. **I**
natores qui cum equis et canibus
hominibus in legibus z fructu
donna inferunt. **Item** peccat
cum caribus suis p̄p̄ta agrorum
duntaxat eis danna inferunt z
alios. **Item** rustici qui quidam ag
aliorum p̄p̄torem sibi committunt
aratro danna inferunt suos augmenta
Uñ de queritur in violo. **Uñ** vi
quar q̄ rustici cuiusdam metano diab
alios palum legum in os eius
tere m̄dant. **Uñ** culpa nō legit
quocūq̄ leuiter at̄ legi violatū
tem videt qui habet at̄ palum q̄
cuiusdam violo suo subtrahat de
ei? vt agri sui augmentat. **Ad**
cogitā dicit necessitate suos am
trahunt ablati restituere p̄mitte
nō potest. **Uñ** illi dicit. **Uñ** leg
soluunt ei d̄i boquet. **Item** terat
p̄p̄torem mittit m̄dus vt p̄p̄tore
viam non coluunt. **Uñ** qz
d̄p̄p̄torem mittit dicitur q̄ nō
ille non p̄t moti nocere. **Uñ** d̄
Uñ deo benevidet h̄ modo resti
tam. **Uñ** illa igit̄ tota omnis resti
boli abicit. **B** **C** **Uñ** q̄p̄tore
remis qui debet p̄p̄torem suos h̄
infomare q̄ ip̄s nec alicui attendit
ni aliquid subtrahat z furtiue resti
Uñ de legit q̄ quidam p̄p̄tore
tridit p̄p̄torem: quos p̄p̄tore
vl̄ am̄ cōp̄tore: moluunt

Summe aduertendum est q̄ non solū fur-
 tum notabile: sed furtum parū est picu-
 losum hominī. Unde si decem furarent
 vnam aucam z eam comederent quibet
 tenetur restituere partem que eum con-
 tingit si vult indulgentiam z remissionē
 peccatorū consequi. Similiter intelligit̄
 de his qui gramina de pratis aliorum
 metunt: vel cum pecoribus suis scienter
 damna proximis in segetibus vel pra-
 tis inferunt: Item qui fructus arborum
 vel rapas agrorum subtrahunt cō-
 travoluntatem proximorum. Item ve-
 natores qui cum equis et canibus suis
 hominibus in segetibus z frumētis suis
 damna inferunt. Item vectores qui
 cum curribus suis per sata agrorum va-
 dunt sic eis damnum inferunt z sic de
 alijs. Item rustici qui quādoq̄ agros
 aliorum proximorum sibi contiguos cuz
 aratro diminiunt z suos augmentant.
 Unde exemplū in dialo. cesarij. vbi le-
 gitur q̄ rustico cuidā morituro diabolus
 assistens palum igneum in os eius mī-
 tere minabatur. Ille culpā nō ignorās
 quocūq̄ se vertebat semp diabolū p̄sen-
 tem vidit qui habebat palū: iste quidez
 cuidam vicino suo subtraxerat de agro
 ei⁹ vt agrū suū augmentaret. Ad quez
 cogēte tā dicta necessitate suos amicos
 transmissit ablata restituere pmisit z ve-
 niā postulauit. q̄b ille rēdit. Nō igno-
 sco: sinite eū bñ torqueri: Item terref vt
 prius: z itez mittit nuncios vt p̄sus: sed
 veniam non consequitur. Tertio cuz la-
 chrymis venientibz z dicentibz: q̄ miser
 ille non pōt mori nec viuere. Respondit
 Dodo beneyndicat⁹ sū: modo remit-
 tam. Ab illa igit̄ hora omnis terror dia-
 boli abcessit. **S** **C** **I** tē exemplū d̄ pa-
 rentibz qui debēt pueros suos fideliter
 informare q̄ ipis nec alicui alteri homi-
 ni aliquid subtrahant z furtiue recipiāt
 Unde legit̄ q̄ quidam puer defunct⁹ ē
 z iudici p̄sentatus: quez puer quasi per
 velamen cōtemplabatur: multumq̄ ei

scuerus videbatur. Diabolus aut̄ eun-
 dem puerum accusabat dicens Domie
 iudica s̄m iusticiam: quia puer iste gery-
 mano suo obulum furatus est: nec inde
 fecit penitentiam: nec restituit ablatum
Cui dñs. Velles vt p̄ rancillo hūc pu-
 erum damnarem: Supplicantibus p̄
 puero quibusdam sanctis quibus puer
 seruierat culpa pueri remittitur. h̄ ad p̄-
 ceptum iudicis puer ad puteum igneū
 pijcitur: in quo tantaz penam sustinuit
 q̄ postmodū hanc verbis exprumere nō
 potuit. Postea de puteo extractus iudi-
 cem iocundum z dulcem inuenit. Data
 q̄ sententia anima corpori restituitur. z
 obulum soluere iustus est. Et mirātibz
 cunctis qui aderant per signa que in eo
 inuenerunt verbis eius compulsi sūt cre-
 dere. Item q̄ homo post hanc vitā pu-
 niatur pro minimis rebus patet p̄ tale
 exemplū. Nam filius cuiusdam ducisse
 decedens confessus est (q̄uis rārū estz
 nouem annorum) qui post mortem ap-
 parens dixit matri sue se esse in valde
 magna pena purgatorij: quia nō soluis-
 set quedaz debita que accōmodauēat a
 familia patris sui ad ludos faciendos z
 globos emendos: nec de hoc memor fu-
 it in morte vt soluisset tales hallēses. Et
 petiuit a matre vt pro se solueret: z sic pe-
 na sua finem haberet. Respondit seli-
 bent velle facere. Et inquisitiō e facta fe-
 cit omnes tales hallenses soluere famu-
 lis z famulabus suis: qui ei illos hallen-
 ses concesserant. postmodum autez pu-
 er apparuit matri in magna claritate iri-
 mans q̄ esset liberatus a pena: z posit⁹
 in felicitate maxima.

De vxoribz q̄ furā
 tur viris suis.

O Et auī sūcyrores que furant vī-
 ris suis: et res virozum furtiue
 subtrahunt: de ipis contra vo-
 luntatem virozum seu maritoruz elemo-
 synas faciunt: quod fieri non debet. vñ
 de scribitur: xxxij. q. iij. Nihil. zc. Sz

si mortē expectauit: ingressa camerā ita
 iuenit: h̄ leprosū minime iuenit: q̄ p̄ ad/
 miratōez miracti magnitudie oīa p̄ or/
 dinē marito itinauit. **I**lle valde cōpun/
 ctus q̄ pus q̄sileo fuit: māsuēscere cepit
 sicut agn̄? z postea paupes z maxime le/
 profos sp̄ dilexit: z vitā suā cū vxore sua
 in bono finiuit. **U**n̄ ap̄ls. i. **C**orin. 7.
Saluat̄ vir infidelis p̄ mulierē fidelem
Non sunt serui z ancille q̄ res
 dñoz suoz furtiue z inutilit̄ cōsumūt vl̄
 etiā de rebz dñoz ip̄is iūitis elemosynā
 faciūt. **T**ales em̄ p̄pter piā int̄tōem a
 p̄ccō mortali non excusant̄. **U**n̄ querit̄
 vtz fuis vl̄ ancilla ī aliquo casu possit
 elemosynas facere de rebz dñi sui. **R**ñ/
 deo fm̄ **T**ho i. 4. dist. 15. **S**erui anal/
 lez famuli nō p̄nt elemosynas dare d̄ re/
 bus dñoz suoz sine eoz cōsensu nisi pa/
 nēvel brodiū z h̄mōi q̄ nō inferunt sensi/
 bile nocumētū. **I**tē reph̄endēdē sūt q̄/
 dā ancille q̄ p̄mittūt q̄nq̄z cōmestibilia
 p̄ire sicut brodiū pulmētū z h̄mōi q̄ no/
 lunt laborē h̄ēvt pauperibz talia serua/
 rent z ip̄is darent: q̄suis quandoq̄z dñs
 vel dñā illd̄ libent̄ viderēt: z eis h̄n̄ pla/
 ceret. **S**z iste ancille p̄t̄ p̄gritiā suā no/
 luit illa fragmenta colligere q̄ sup̄sunt z
 pauperibz erogare: h̄ potius canibus z
 porcis tribuunt: z sic paupes egere per/
 mittūt. **E**t de his descriptā rōem reddi/
 tur sūt deo oipotētī q̄ pauperibz vtilia
 fuissent si eis distribuissent. **I**tē reph̄en/
 dendī sūt fuit ancille q̄ furtiue bōa do/
 minoz suoz subtrahūt z ea crapulose cō/
 sumūt faciētes z iūnia. **P**ostq̄z domin⁹
 z dñā dormitū iueit: tūc p̄mo tales lau/
 te ī comedēdor bibēdor viuere incipiūt.
Tales em̄ tenent̄ p̄fiteri z dñis suis sa/
 tisfacere cū alias habeāt satis cōmede/
 rez bibere. **I**tē etiā reph̄endēdī sunt
 dñi z dñe q̄ fuis z ancillis nō necessaria
 sua administrāt: z eos ī laboribz nimis
 aggrauāt z eos vilipendūt z bis z factis
 maledicēdo eis vl̄ alias iūrias irrogan/
 do. cū tñ xps dicat ī euangelio **Q**d vni

ex minimis meis fecistis zc. **D**ecimē
 sunt artifices z mechanicī qui opera sua
 fraudulenter faciunt. z sic p̄rimos suos
 decipiūt: malū p̄ bono vendētes. **C**on/
 tra quos dicit p̄pha. **U**e qui dicit̄ bo/
 num malū z malū bonū. **V**erbi grā si/
 cut faber q̄ p̄mittit se facturū aliquid d̄
 bono ferro: z oppositū facit. scz de ferro
 minus bono **S**imiliter sutor q̄ p̄mittit
 se de bono coreo facturum calceos siue
 ocreas. z oppositū facit. **E**tiam ip̄i sar/
 tores q̄ scissuras nouas inueniūt z noui/
 rates ī scissionibus vestimētōz. qz fm̄
Henicū de h̄ssia sup̄ **G**ensim. **N**ō lē
 cet excogitare tales nouitates z vanita/
 tes. z multo minus licet eis facere z pre/
 parare: nisi causa exposcat **R**ō huius ē
 quia nullus debet puocare p̄ximuz ad
 peccatum vel iuuare ad vanitatem. **E**t
 go q̄ excogitāt z q̄ faciunt nouitates ta/
 les quibus ad peccandū vtunt̄ hoīes p̄/
 ricipes erūt illoz peccatoz. qz qui occa/
 sionem damni dat: damniū dedisse vide/
 tur. **I**tem artifices q̄ nimīū pro salario
 recipiūt plus scz q̄ meruerūt. **I**tē artif/
 ces z laboratores q̄ statutū z consuetum
 p̄ciuz recipiūt: h̄ infideliter laborāt z de/
 sidiose. qz quādoq̄z p̄ tres dies laborāt
 quod ī duobz p̄ficere possent. z sic de
 alijs. **E**t tales hoīes penitere z cōfiteri
 debent p̄ h̄mōi excessibus. quia vnus/
 quisq̄z redditurus est rationē ī die iudicij
 de suo labore et de suo artificio.
Undecimī sunt inuētores reit̄
 quia qui rē inuētam nō restituit raptor
 iudicatur. p̄out legitur. xxiiij. q. v. ca. p̄
 mo. **S**i quid inuenisti z non restituiti
 rapuisti. **U**nde **A**ugustinus de verbis
 apostoli. **Q**uod inuenisti z non reddidi
 sti rapuisti. quantum potuisti fecisti. qz
 nō plus potuisti. ideo nō plus fecisti. q̄
 alienum negat si potuit tollit. **U**n̄ etiā
Origenes sup̄ **L**euiticum. **D**ulti sine
 peccato putāt esse. alienū cū inuenerint
 si tenēt: z dicit̄ deus mihi dedit. **I**nō
 debeo reddere. **D**iscant autē peccatum

De septimo

file effera pte si qd inuētiū si reddat. Ad
h̄ aryt ille q̄ rē alienā iuenit euadat pe/
nā furti: tūc fm̄ Henrich d̄ firmaria: dz
publice denūciare q̄ ille cui⁹ fuit res ve
niat: z si certa iudicia exp̄sserit sibi reddat
vl̄ fm̄ Hostien. Si ille n̄ venerit cuius
res fuerit: erroget paup̄ibz: vl̄ ip̄e idē in
uētoz tenere p̄ illā rē si ē idigēs z paup̄.
Et h̄ fz q̄sdā auctoritate penitentiarij sui
seu sui dioceſani si forte sibi retinuerit di
sp̄latōem talium rez q̄ dicunt vage resti/
tutois. **D**uodecimī sūt ho/
spites q̄ vulgarit̄ dicunt. stubenreuber.
q̄ nūmū cōpurāt hoibz secū comedētibz
z hospitiū. **Q**tales debēt moderate
hospitiū suis cōputare. Sicut q̄ eis p
laboribz z occupatiōibz suis satisfiēt: qz
q̄cūqz tal̄ vltra debitū z nimis excessiue
suos p̄ximos taliter exactionando ag/
grauat nūmū cōpurādo scient̄ z ex p̄o/
lito tenet ad satisfactōez talium. **S**cient̄
dū etz q̄ isti hospites p̄t lucz tpale pre
parant abaria phibita atqz illicita suis
hospitiū q̄ itz fortes z saniz bñ possēt vt
abo q̄ dragesimali. p̄ticipes se faciūt illo
rū p̄ccoz. Verbi gr̄a. Sic reptū ē in q̄
dragesima iyna q̄rta feria i q̄ fuit anga
ria: z cuz h̄ fuit vigilia apl̄i. Matthe q̄
p̄les fortes saniz robusti vsi sūt d̄ lactici/
niz z alias habuisset sufficiētā d̄ ab q̄/
dragesimalibz i q̄ n̄ modicū peccāt tā co
medētēs q̄ etz illi q̄ admistrāt p̄t lucrū
eis talia ferckā. Et rō ē: qz i tota q̄ drage
suma fm̄ Thomam sc̄da sc̄de. q. cxlvij.
interdicunt vniuersalit̄ oua z oia lacti/
cinia. **T**redecimī sūt q̄ plebanū
defraudāt in oblatōibz z decimis z alijs
sibi de iure debitis. Et de hac materia
h̄ sup̄. 4. **S**. Itē q̄ c̄sum subtrahunt
suis dominis. Quia secundum Henri
cum de firmaria. Censum illum qui fu/
it ab initio rei imposit⁹ sine dolo z frau/
de integraliter debent solue. Et qui de
hoc aliquid subtraxerit: peccat mortali/
ter. **I**tem qui thelonea vel vectigalia
dominis suis fraudulentē subtrahunt

qui omnes tenentur ad restituēdem: dū
modo tamē tres p̄ditōes habeāt h̄mōi
vectigalia. Prima q̄ imponant aucto
ritate p̄ncipis. Secunda q̄ subit cōra
tionabilis p̄pter quā fuerūt imposta. si
cut p̄ pace faciēda vel p̄ via publica re
paranda. Tertia q̄ sint moderata. quia
sic tollerāda sunt: extra de verboz signi
ficatōibz. Querit: vtrū laicus a cleru
cis possit exigere pedagū. Respondeo
q̄ ecclesiastice p̄sone ad pedagia que van
tur a trāseūtibz: z guldagia q̄ dant p̄o
conductu per terrā alicui⁹ vt securi⁹ va
dant: ad talia penitus nō tenent: nec eti
am pro rebus quas non causa negocia
tionis dēferūt z dēferri faciunt. Et in
hibetur ne ab eis talia exigantur: cōtra
ria consuetudine non obstāte. als qui
taliam exigūt si sunt p̄sone seculares: sunt
excōmunicati ip̄o facto. Si collegium
vel vniuersitas castrū vel ciuitas ip̄o fa
cto subijcitur interdico nec a p̄dicz ab
solui possunt nisi plene restituerint z t̄n
gressioni satisfecerit: extra de cens. q̄z
li. sexto. z in clemētinis eodē titulo p̄n

Co. xij. ḡna mercatorū
damnant.

Quartidecimī sunt mercatores q̄
mentēdo z decipiēdo emunt et
vendūt. Unde querit q̄ntum
illi peccant q̄ nec emere nec vēdere noue
rūt nisi cū mendacijs z iuramentis. Rū
deo fm̄ Ray. Quoties causa decipiē
di p̄iurāt vel mentiunt scienter: peccāt
mortaliter z tenent ad restituēdem. Ga
endū q̄ hoc nō solū itelligit de magnis
rebus: h̄ etiam de p̄uis. vt patet in quib
busdam hoibus qui puas res habent
emere vl̄ vendere. z tamen in eisdē mul
tipliciter mentiunt z proximos decipiūt.
Sed si dīcas: verum est quod iuro? Re
spondeo q̄ peccas in hoc q̄ sine necessi
tate iuras. z nomē domini dei tui inua
num assumis. Sed si iterum dīcas: nō
credūt mihi nisi iuramentis. Respondeo
nō est laudabile in te q̄ sic te exhibuisti

q̄ vultis vobiscū fidem adhibere
nō hoc possetis: et cum iuram
to affinis. Et iterum dīcas: nulli
cur amplexu dicitur. nec alijs p̄
tam videret emere nisi iurauerit
sp̄s dicitur si est vniuersitate vni
plures boni vni om̄i z vendit:
nullo modo iurant. etiam in ma
ar dicitur emptionis. sed imp̄
affirmatōem negat fm̄ dicitur d̄
dicit. Si sermo videret est d̄:
Unde exemplū legitur in d̄:
sari q̄ duo cives colonenses:
ra peccata sua confessi sunt du
rois generatōe quidē in se lo
magna: licet p̄pter vniū mēta
bis dīctus parus videat z qu
la. videlicet mendaciū z p̄iuram
mine in d̄m p̄nentibz possunt
re vel vendit quā oportet nos
ri iurare sep̄ parare. Quibz au
eter p̄sone peccata ista vnde
gūna z a saluatore prohibita sūt
te. Si sermo videret est d̄: nō nos
spondēt: nos non volumus b
ceptum in negociatōibz vobis
dire. Si faceret. vramini cōsi
et bene edet vobis. Et nolite
negare iurare. sed sicut mercatū v
tis dare sic et laudate. Et p̄m
ei q̄ temptate velleit vno anno. h̄
sacros p̄m̄it ad os. Imp̄ edict
tur os latrona. qui temp̄ saluti hu
no aduētiat p̄ne nōd illo anno v
re p̄sentia. Responz anno rati
no sūi plebanū dicitur. Q̄d h̄
hūus anni fuit nobis multū dicit
homines a nobis dicitur nec alijs
te iuramento velleit possunt. Q̄
sacros. Nolite timere quia temp̄
est z firmum tenet in corde vobis q̄
la aduētiat nulla paup̄tas vob
p̄posito dicitur. z dominus vobis
dicit. Qui ex vobis suis compia
miserit q̄ cultore velleit eius co
non dicitur q̄ p̄p̄tiam p̄t omne

q nullus verbis tuis fidem adhibeat: nisi hoc quod loquaris ei cum iuramento affirmes. Et iterum dicitis. nulli creditur amplius nisi iuret. nec aliqs potest iam videri vel emere nisi iurauerit. Respondet. nō est vniuersaliter verū. quia plures boni viri emunt et vendunt: et tamē nullo modo iurant: etiam in magnis et arduis emptionibus. sed simplici verbo affirmant vel negant sicut dicitur christi qui dicit. Sit sermo vester est est: non non. Unde exemplū legitur in dialogo Cesarij q duo ciues coloniensis inter cetera peccata sua confessi sunt duorum peccatorum genera: que quidem in se sunt valde magna: licet propter usum mercatoribus his diebus parua videantur et quasi nulla. videlicet mendaciū et iurium. Domine inquit pene nihil possumus emere vel vendere quin oporteat nos mentiri iurare et sepe piurare. Quibus cum diceret plebanus: peccata ista valde sunt graua et a saluatore prohibita ipso dicente. Sit sermo vester est est: nō non. Responderunt: nos non possumus hoc preceptum in negotioribus nostris custodire. At sacerdos. utamini consilio meo et bene cedit vobis. Et nolite mentiri neque iurare. sed sicut mercatum vestrum vultis dare sic cum laudate. Et promiserunt ei q temptare vellent vno anno. hoc enim sacerdos petiuit ab eis Impedienti inquit eos sathana: qui semp saluti humano aduersatur pene nihil illo anno vendere potuerunt. Reuersiq; anno reuoluto ad suū plebanum dixerunt. Obedientia huius anni fuit nobis multū damnosa homines a nobis defluunt nec aliquid sine iuramento vendere possumus. Tunc sacerdos Nolite timere quia temptatio est et fixum tenere in corde vestro q nulla aduersitas nulla paupertas vos a tali proposito auertet. et dominus vobis benedict. Qui ex verbis suis compuncti promiserunt q custodire vellent eius consilium diuinūq; preceptum per omnes dies

vite sue: etiam si oporteret eos medicare. **D**ira res: statim dominus immisam compescuit temptationem. et ceperunt omnes homines eos plusq; ceteros mercatores frequentare: et facti sunt in breui diuites ita vt mirarentur. Et reuersi ad suū confessorum gratias egerunt. eo q per eius salubre consilium a tam grauibus peccatis fuerunt exonerati. et insuper in rebus ditati. **P** **C** **S**ecundū mercatores sunt qui in statera deliquit et hoc fit tripliciter. Primo cum quis habet diuersa pondera sic q vendit ad minus et emit ad maius. Secundo cum habet mensuram iustam et pondus iustum. sed scienter male mensurat. vt cauponēs q replent mensuram cum spuma et etiam q digitum libe supponunt. Similiter panicide q cum pollice vnam retrahunt. et sic de alijs. Tertio quando quis habet iustam libram et mensuram. sed facit vt res ponderosior sit tpe venditionis. vt q lanā aspigit aq vel pip ad cellare portat. Et vltimū qd vendit cum aq limphat. et sic de alijs. **D**uplex damnū habent tales. Primum temporale. vñ Deut. xxv. Nō habebis in sacco tuo diuersa pondera. Et post. vt viuas longo tpe. Sic p oppositū cito moriuntur huius faciētes. Et etiā res male acqsite cito perdunt. Secundū est spirituale dānū qz cum scriptū sit. p q hō peccat p hec et punietur. Qui inquit in statera peccat merito in statera michaelis punietur. vbi tunc mala eorum in magno pondere: bona vero eorum nullū pondere esse videbunt. **T**ercij mercatores sūt q propter dilationē tpe res vendunt maiori precio q valēt vel valē pnt. nisi dubiū sit q merces vendite tpe solutionis debeāt plus vel minus valere. qz tūc licite pnt vendi in tanto plus quanto estimat q debeāt valere tpe solutionis. Et hūc intelligesi iste venditor iā nōlebat vendere merces suas. s; intēdebat suare vsq; ad illud tps et tūc a primo vendere. Cū em venditor statuat in corde p quanto velit res suā dare. nō potest propter dilationē p cū augmē

De septimo

care. Verbi grā: si quis iam vellet vendere equū vnū p̄ decē florenis p̄mptis et si p̄pter dilatoem ad dimidiū annum dat eū p̄ .xi. florenis: tūc tenet vñdecimū florenū restituere. q̄z vsuram p̄misit. Sed si aliq̄ dicant: nō possumus v̄dere merces nostras sine dilatoe: Rñdeo cū dilatoe licet v̄dere. s̄ p̄pter dilatoes non licet precium augmētare. q̄z si vendūt res suas longe carius p̄pter dilatioem solutioem q̄z si eis in cōtinenti soluerent: p̄mittunt vsuram. vt patz extra de vsuris. c. Consuluit. **Quarti** sunt qui aliud ostendūt z aliud vendūt. Et sunt illi q̄ occultāt malū sub bono z superi⁹ ponunt illud bonū qd̄ sit in aspectu hominū. sed in medio illud qd̄ deterius est. et dicūt q̄ totum sit sicut supius apparz et sic mētendo p̄ximos decipiūt. Exēplum in dialogo **Lesarij**. **Matrona** q̄dam venit in q̄dragesima confiteri peccata sua. **Flectēs** itaqz corā p̄fessore genua sua: q̄equid boni se meminerit commisisse cepit enumerare z cū phariseo in euāgelio se iustificare dicēs. **Domietot** sextis ferijs soleo in pane z in aqua ieiunare: z tales elemosynas dare: ecclesiaz frequētare: z multa in hunc modū facere. **Cui** sacerdos ait. ad quid dñā venistis: nūquid p̄ istis operibz vultis recipere penitēciam: quare nō dicatis p̄cā vestra: **Respōdit** illa. **Nihil** mihi conscia sum. **Ait** sacerdos. **Cuius** officij estis: **Respōdit** mulier. **Ferrū** vendere soleo. **Ad** qd̄ ille. **Soletis** aliqñ minores p̄tulas in ligaturis maioribz intermiscere vt fictorū vendatis: **Dicente** illa: soleo. **Respōdit**. **Ecce** hoc criminale peccatū est: quia dolus z fraus. **Secūdo** interrogauit. **Soletis** aliqñ mentiri iurare z p̄ iurare **Respōdit** illa: q̄z in talibz sepe excedo. **Tertio** q̄suiit **Soletis** emulis vestris aliquādo maledicere z alijs pl⁹ v̄dentibus inuidere. **Illa** rñdit. **In** his sepe deliqui. **Et** pleban⁹. **Et** ista omnia peccata mortalia sunt. z nisi penitēciam

egeritis cōdignam citus ibitis in gehēnam **Tertio** illa in verbis eius peccasse se cognouit. z quid de cetero p̄fiteri debuit didicit. **Quinti** mercatores sunt q̄ vilius z remissius solent emere rem q̄ valeat. vt p̄tingit in necessitate cū quis est coactus: z necessitate v̄gente oportz eū cum damno suo bona sua vendere. z talis sic emēs z multo minus p̄ eis dēribus dans q̄ valeant tenet recompsare damnū p̄ximī. **Nocisti** nō aduertit qui quādoqz si possent libēter emerent p̄ vno floreno qd̄ valeret duos. **Et** de hoc nullam sibi p̄scientiā volunt formare. cuz tñ sciant q̄ talis res p̄muniter sic non vendatur. sed ille ex mera necessitate sic v̄dere cogitur. **Exemplū** de vno qui emit p̄petuos redditus z certos s̄g vnum florenū p̄ .xiiij. s̄ venditor ex necessitate coactus sic v̄didit. z alter cū damnatoe sui z suorū sic emit. **Irem** alius q̄ vni equū vnū pro .xl. florenis vendidit q̄ vix decē florenos valuit. z sup hoc ei cōcessit quinqz florenos p̄ annū. z in sup eodē anno talis bis p̄municauit. **Et** talibus peccata nō dimittunt nisi restituant z recompsent damnū p̄ximis. **Et** quod dictū est de venditōe: intelligēdū est etiam ex pte emptoris. **Unde** quando venditor crederet rem suā minus p̄ciosam esse q̄ sit. vt puta vendit aurum p̄ximo p̄ minori p̄cio q̄ credit esse aurum calcum. aut animal sanū qd̄ putat eē infirmum. z sic de alijs. **Nā** emptor si hoc cognoscit z minus dat q̄ valeat: iniuste emit z ad restitutōem tenetur. **Sexti** sunt qui viciōsum z defectuosum v̄dūt p̄ bono. **Circa** quod q̄ritur vñ v̄ditor teneat dicere viciū rei vendēde. **Respōdeo** s̄m **Thomā** sc̄ba sc̄be. q. lxxv. **V̄ditor** q̄ rem viciōsam v̄dendā exponit ex hoc ip̄e dat emptori damni vel p̄culi occasionem. **Damni** q̄dem si p̄pter h̄mōi viciū res sit minoris precij z ip̄e nihil de p̄cio minuit. **Periculi** autē: puta si p̄pter h̄mōi viciū plus rei reddat imp̄

adventus...
cui cap...
tunc...
bono...
tra...
non...
z...
S...
equi...
non...
dicit...
quanti...
dū...
fore...
sub...
re...
p...
idem...
p...
Et...
aliqui...
s̄...
omn...
g...
et...
vend...
qui...
vini...
dilat...
doqz...
et...
sol...
non...
cui...
non...
lato...
g...
ex...
p...
neg...
p...
S...
vend...
et...

ditus vel nox⁹: puta si aliq⁹ vendat ali
 cui equū claudicantē p⁹ veloci. v⁹ domū
 ruinofam p⁹ firma: vel abū corruptuz p⁹
 bono: & sic de alijs. Unde rñdeo breui
 ter **S**ivicia hmoi sunt occulta & vedito:
 non deregit: erit dolosa & illicita veditio:
 & tenet vedito: ad dñi recōpensatōem.
Sivero vitū res sit manifestū: puta cuz
 equus est monocul⁹: vel cū v⁹ res et si
 non cōperat vni: p⁹ cōperere alteri. & v⁹
 ditor: p⁹ter hmoi vitū subtrahit d⁹ p⁹cio
 quantū oportet: nō tenet ad manifestā
 dñi vitū rei: q⁹ p⁹ter hmoi vitū emptor
 forte vellet plus de p⁹cio subtrahi q⁹ ess⁹
 subtrahēdū: vñ venditor p⁹ter licite vitū
 reticere. hec ille. **S**eptimi sunt q⁹ cuz
 p⁹mp⁹ta pecunia emūt & in continent illud
 idem sibi vel ali⁹ econverso vendūt. Et
 p⁹ter dilatōem dant cari⁹ q⁹ valere p⁹ot
 Et nullū laborem vel aliq⁹ dubiū nec
 aliquas expensas cū hac re habuerunt:
 s⁹ immediate eodē t⁹per loco p⁹ter dilatō
 nem multo carius vendiderūt. **V**erbi
 gratia. Sicut isti qui emunt a venā cuz
 est in bono foro: & p⁹ter dilatōem cari⁹
 vendunt q⁹ expostulare potest. **I**tem
 qui q⁹ emunt duo vel quattuor vasa
 vini p⁹ p⁹mp⁹ta pecunia: & immediate p⁹t
 dilatōem multo carius vendunt: & quā
 doq⁹ nūq⁹ ex cellario trahūtur. & sic q⁹
 illa vasa bis vel ter vendunt: & tñ sp⁹ i
 eodem loco manent. **I**te qui emūt pan
 num vel lanam vel hmoi p⁹ p⁹mp⁹ta pe
 cunia & immediate carius vendūt p⁹t di
 latōem: & tales q⁹ plus lucrant q⁹ il
 le qui talia merdmonia duxit p⁹ quadra
 ginta v⁹l quinq⁹ginta miliaria i magnis
 expensis & laborib⁹. **C**irca hoc querit.
Ter⁹ mercatores possint licite lucrū reci
 pere & carius vendere q⁹ emptū sit. **R**e
 spondeo cū laborant p⁹ omnib⁹ & q⁹si cōe
 negoaiū in mercib⁹ gerunt: p⁹nt modēa
 rum lucy reape: secus de imoderato vt
 patet extra de emptōe & venditōe. ca. p.
Scandū est q⁹ hoc intelligendū est si ip
 se venditor rem melioravit: & etiā si p⁹ciū

res mutatu est s⁹ m diuersitatem loci v⁹l tē
 poris: vel p⁹ter piculū cui se exponit trā
 sferendo rem de loco ad locum p⁹ cari⁹
 vendere: duz tñ moderate fiat vt dictū
 est. **O**ctavi mercatores sunt qui que
 runt tenebrosa loca & lucem solis & clarū
 tatem diei obtenebrant. & hoc ideo fact
 unt vt res aliter appareat q⁹ sit: sicut pā
 nicide faciunt. & in hoc ostendunt se esse
 filios tenebray. **U**nde dñs merito dic
 eis. **M**atth. xxij. **V**ittire eos in tene
 bras exteriores: q⁹ tenebras dilexerunt
 ideo tenebras habebunt. **E**t i hoc ostē
 dunt se male velle facere vel agere. **D**e
 talibus dicit xps in euāgelio. vt h⁹ Jo
 annis. 3. **O**is em qui male agit odit lu
 cem & non venit ad lucē vt non arguant
 opa eius **Q**ui autē facit veritatē: vēit ad
 lucem vt manifestent opa ei⁹: q⁹ a dō s⁹
 facta. **E**t tales mercatores q⁹ causa deci
 piendi hoc faciūt quātū in eis est: oculos
 ch⁹ conant velare. **U**n autoritas **O**cu
 los dñi oia cōspiciētis conant velare qui
 malū p⁹ bono hitunt vendere da v⁹l mu
 tuare **E**t tales in casu quo nūq⁹ p⁹xiū
 decepissent: tñ solū intētio eoz ad ef⁹ naz
 dānatōem sufficeret. **N**oni sunt qui
 cū mechanicis cōueniunt & pactū faciūt
 dādo eis p⁹mp⁹tā pecuniā vt sibi sup⁹ ter
 minū assignatū tot factay⁹ tot paria me
 chanica p⁹pararent: & sciunt veracit⁹ q⁹ tē
 pore illo assignato multo plus eisdem
 mechanicis soluerent talia eis sic p⁹para
 ta: & sic nimis grauāt istos paupes me
 chanicos: sic q⁹ ipi ex suis continuis la
 boribus vix sibi nutrimentū acquirunt.
Decimi sunt qui illas res vendunt q⁹
 ad nullū vsum sunt vtilis nisi ad peccan
 dū sicut gladios & sagittas intoxicatas
 a ut venena aut falsos tesseres & hmoi:
Tūc indubitant peccāt oēs illi q⁹ faciūt
 vel tenent vel vendunt v⁹l donāt: et omnia
 mala sequētia istis imputabunt. **O**
 q⁹ occasione dñi dat: dñi dedit v⁹l de
 tur extra d⁹ iniu. & dāno. c **S**i culpa **L**o
 cor. **T**ho. & **H**osti. **R** **S**i autē iste

E De septimo

res q̄ vendende sūt p̄nt esse viles vt arma
in iusto bello: aurifrigiū ad ornamenta
ecclesiastica: Et etiā q̄ dā venena q̄ ad ali
q̄ medicinalia vlt̄ aīalia nociua. q̄ talia
vendit p̄parat vlt̄ dat nō peccat: nisi forte
p̄babiliter dīctaret sibi p̄sciētiam q̄ em
ptor rē illam q̄reret ad male faciēdū tūc
em̄ non d̄z ei vendere nec dare nec accō
modare. Verbi gr̄a: Sit vnus q̄ vellet
aliquē iniuste occidere vlt̄ alias letaliter
vulnerare: tūc tali nō debes gladiū ven
dere vlt̄ accōmodare: alias re^o eris illi^o
p̄ccā. Itē aurifaber faciēs annulū aure
um illi quē vera cū scīr velle abuti: sic dā
do alicui mulieri ī matrimonio p̄stirute
vlt̄ v̄ginē vlt̄ allīciat talē mulierē vlt̄ v̄ginē
ad actū illicitū. talē aurifaber reus erit ī
p̄ccō isto. z sic de alijs Et hoc idē possu
m^o p̄ talia exēpla a sibi cognoscere. Quia
si quis q̄reret hoīez aliquē ad occidēdū
eū. z indicās scient illi locū vbi eū inueni
et: re^o erit homicidīo. Itē si q̄s indicāet
alicui volētī fornicari p̄stibulū seu locūz
aliū vbi tales meretrices inueniret: reus
erit illi^o p̄ccā: q̄ est regula iuris. q̄ q̄ oc
casione dāni dat: dānū dedit se videtur.
Ergo vniuersalit̄ loq̄ndo: q̄cūq̄ inuat
verbō vlt̄ facto aliquē ad peccandū: reus
erit oīm p̄ccōz illorū. **S** **U**nde
cimi sūt qui ī dieb̄ festiuis merāmonia
sua exercēt. Et de hac materia iuenies
supra in t̄rio p̄cepto. **D.** **D**uodecimi
sūt q̄ emūt furtū vlt̄ rapinā. **U**n̄ sciēduz
q̄ q̄ sciuit vlt̄ p̄babiliter credidit esse furtū
vlt̄ rapinā: z sic emit. Quāz q̄nq̄ modis.
Primo q̄ sp̄ tenet eaz reddē etiā si aīal
moria vlt̄ violentē auferat. Ergo q̄cūq̄
emit rē furtiua vlt̄ raptū sp̄ tenet restituē
et: si añ decē annos emisset. z aīal eodē
die mortuū eēt. **U**lt̄ et: si eadē die q̄ emit
violentē fuisset ablatū: adhuc tenet resti
tuere si vult vera cū penitere. **S**p̄ em̄ te
net furtū d̄ cāu fortuito r̄stituē nisi ī vno
casu: puta si rē obtulisset d̄no tpe et loco
cōgruo: z iste nolūisset recipere. **S**cdo q̄z
tenet restituere oēs fruct^o p̄ceptos z qui

medio tpe p̄cipi poterāt. **T**ertio q̄z res
estimāda ē fm̄ optimū ei^o statuz. puta si
res r̄p̄v̄ditō is fuisset melior q̄ postea
tūc nō sufficit q̄ simplr̄ restituere. **Q**uar
to q̄z nō p̄nt repetere p̄cū qd̄ dedit ab il
lo cui^o res ē: nec etiā p̄t agere v̄ditorez
de p̄cio soluto obstat em̄ sibi sua turpi
tudo. **Q**uinto q̄z p̄dit etiā exp̄sas volū
tarias. **S**i autē emit bona fide: puta si p̄
babiliter rē credidit esse iustā: sic bona si
des q̄ttuor bona sibi p̄fert. **P**rimo q̄z nō
tenet rē restituere durāte bona p̄sciētia.
Sz si postea sciuerit rē esse furatā. tenet
restituere s̄ fruct^o sumptos non tenet re
stituere. **S**cdo p̄t rē alienare v̄dē stā
te bona p̄sciētia. **S**z si aliqd̄ lucrū exp̄
ditōe furti consequit illd̄ d̄z d̄no restitu
ere postea veniētī. **T**ertio q̄z rē nō tenet
restituere in casu fortuito durāte bona
p̄sciētia z fide. **S**i em̄ res interim peat
absq̄ culpa sua: in nullo tenet d̄no resti
tuere. **Q**uarto q̄z post restitutionem rei
p̄t agere v̄ditorez d̄ p̄cio qd̄ dedit. Et
venditor tenet sibi restituere p̄cū.

De usurarijs. **Q**u
indecimi sunt usurarij. Pro
quo sciēdū. Quid sit usura: Rū
de o fm̄ Hoff. Usura est q̄cūq̄
forti accidit ex inf̄tōe p̄cedētī vlt̄ pacto.
Sz fm̄ Ray. Usura ē lucrū ex mutuo
pacto debitū vlt̄ exactū. Sciēdū q̄ v̄su
rarij qui recipiūt aliqd̄ ex pacto vltra so
rē: peccant ḡuiter: **P**rimo q̄z faciūt con
tra legem dei. **U**nde **L**euitica. xxv. Pe
cuniam tuā non dabis fratri tuo ad v̄su
ram. **I**tem **D**eutero. xxij. vbi sic legit.
Fratri absq̄ usura id quod indiget ac
cōmodabis vt benedicat tibi domin^o ī
opere tuo in terra quaz ingrediens possi
sidentam. **U**bi insinuat quāta sit v̄su
litas mutuari absq̄ usura z gratis. **B**e
nedicē enim ei d̄ns in omni opere suo. z
aliud testimoniū est in ps̄. vbi inquit
dauid a d̄no dicens. **D**omine quis ha
bitabit in tabernaculo tuo? **E**t subiun
git d̄ domin^o. **Q**ui pecuniam suam non

velit oblati. **S**ecundo grauit
peccatū est d̄no tempus: qd̄ nō
omnino est d̄no tempus: qd̄ nō
nō est d̄no tempus: qd̄ nō
rum amon. **L**am enim in alijs
bus v̄ditorez debent q̄ p̄cip
res d̄no tempus potest habere d̄no
indiget p̄cipit. nō em̄ potest
tempus sibi tempus sibi tē
Primo enim iniquitas est cur
rius vendit p̄cipit illud quod
comune est. **I**tes vlt̄ de iudic
p̄cis indigentia p̄cipit v̄ditorez
illud d̄no tempus sibi tē
erat ad p̄nam agēdā. **U**nde
tur eis domin^o p̄cipit v̄ditorez
accepto tempus vlt̄ d̄no tempus
si dicitur **T**ercio d̄no tempus
nō tūc: q̄ d̄no tempus d̄no tempus
tūc in manu v̄ditorez iudicā
bus iniquitas. **T**ercio faciūt gra
uiter peccatū v̄ditorez rem b̄is. **E**t go
Dno acceptū p̄cipit pecunia mutua
sine iudicē d̄no tempus d̄no tempus
Ult̄ q̄z. **S**i quis v̄ditorez
de v̄ditorez. **S**ecundo d̄no tempus
eandem rem b̄is: v̄ditorez illa
non est: v̄ditorez manu p̄cipit
peccatū. **E**t similiter non est iniquitas
mutua q̄ mutuat v̄ditorez p̄cipit
sibi v̄ditorez p̄cipit v̄ditorez
restituēdū equalis rei: aliū v̄ditorez
v̄ditorez d̄no tempus.

De v̄ditorez.
Unde d̄no tempus v̄ditorez est fur
tū v̄ditorez d̄no tempus. **E**t v̄ditorez
v̄ditorez. **E**t v̄ditorez
d̄no tempus q̄ p̄cipit d̄no tempus. **E**t
cūdo p̄cipit et aliū modo d̄no tempus
fm̄ q̄ dicit **B**on. **U**nde d̄no tempus
re. **I**tem d̄no tempus in restituēdū d̄no tempus
nō iū erat roborat. **U**nde d̄no tempus
passionē etiam restituēdū d̄no tempus
v̄ditorez d̄no tempus sed post v̄ditorez
re omni fructu passiois d̄no tempus. **I**tem
tem d̄no tempus p̄cipit d̄no tempus

precepto

dedit ad vsuram. 2c. **S**ecundo grauit
 peccat: quia vendunt tempus: qd inter
 omnia transitoria maxime voluit domi
 nus esse comune omnibus absq; persona
 rum acceptione. **C**um enim in alijs re/
 bus diuites melius habeant q̄ paupe/
 res de solo tempore potest habere diues
 nisi idē quod pauper. nō enim potest eē
 tempus nisi vñ tempus simul p̄ semel.
Magna enim iniquitas est cum vsura/
 rius vendit pauperi illud quod omnib;
 comune est. **I**deo iusto dei iudicio in tē
 poris indigentia punitur vsurarius cuz
 illud vendit in plenti quod sibi datū fu/
 erat ad p̄niam agendam. **U**nde mina/
 tur eis domin⁹ per p̄phetam dicēs. **C**ū
 accipero tēpus iusticias iudicabo: qua/
 si diceret **T**u modo habes temp⁹ i ma/
 nu tua: h̄ cū accipero id est post mortem
 tuā in manū meā oib; faciā iusticiā qui/
 bus iniuriatus es. **T**ertio faciūt graue
 peccm: q̄ vendūt vñā rem bis. **E**rgo s; **z**
Tho. accipe vsurā p̄ pecunia mutuata
 sibi se iniustū est: q̄ vendit illd qd nō p̄t
Verbi gr̄a. **S**i quis vellet seorsum vē/
 dere vinū: z seorsum vsurariū: venderet
 eandem rem bis: vel venderet illud qd
 non est: vnde manifeste per iniusticiam
 peccaret. **E**t simili ratione iniusticiā cō/
 mittit q̄ mutuarium z triticū petens
 sibi duas recompensatōes: vnam q̄ dez
 restitutōem equalis rei: aliā vero p̄cium
 vsus quod vsura dicit.

De iniquitate vsurarioꝝ.

Usurarius primo peior est fure
 q̄ fur de nocte solū furat. h̄ vsu/
 rari⁹ die noctuq; . **E**t q̄ magis
 de pauperat q̄ plures exhereditat. **S**e/
 cundo peior est aliq̄ modo inferno: quia
 sibi q̄ dicit **B**uil. lugdunēsis in sūmavi
 tior. **I**fern⁹ em̄ in resurrectōe dñi que
 nō sua erant restituit. **U**surari⁹ audita
 passione etiam resurrectione domini: n̄
 vult aliena restituere: sed poti⁹ vult care
 re om̄i fructu passionis christi. **I**tem in
 fern⁹ solū punit malos q̄ meruerūt pec/

cando in p̄nti contra deū. sed vsurarius
 spoliat bonos z malos indifferent. **T**erz
 sicut infern⁹ nūquā replebit vsq; ad no/
 uissimū diē. sic auar⁹ vsurari⁹ nūquam
 replebitur pecunia sed semp̄ anhelat ad
 plura acquirenda. **T**ertio peior ē iudeo
 quia iudeus a iudeo vsuras nō accipit.
 sed vsurarius a fratre suo christiano ac/
 cipit: quod iudeus nullo modo faceret.
Quarto peior est morte corporali: quia
 mors solum interemit corpus. sed vsura
 rius corpus z animam. **Q**uinto peior ē
 iuda traditore: quia iudas semel ch̄m
 vendidit. z cum p. xxx. bonis denarijs
 dedit: h̄ vsurari⁹ totiens ch̄m vendidit
 quotiens vsuram accepit z non sicut iu/
 das p. xxx. sed p̄ vno solo denario eū se/
 pius vendidit. **E**t nō solū vendidit xp̄m
 sed etiā beatam virginem mariā z socie/
 tatem omniū sanctorū z angelorū in celo
 existentū. **I**tem vendidit seipm̄ z vroz
 z omnes liberos z heredes qui possidēt
 pecuniam vel bona temporalia cuz vsu/
 ra acquisita. **T**erz iudas. xxx. denarios
 restituit quos iniuste acquisiuit. **U**nde
Matth. 27. dicit: q̄ p̄nā duct⁹ retulit tri/
 ginta argēteos. **S**z vsurari⁹ nullo mō vult
 restituē q̄ iniuste acq̄siuit. **U**n̄ exēplū i li.
 d̄ dono timor̄is. **L**egit q̄ sacerdos quē
 dam monebat quendam vsurarium de
 salute anime sue: quia grauiter infirma/
 batur. **D**icebat autem q̄ sibi tria essent
 necessaria. s. conteri bene: z confiteri ple
 ne: z restituere p̄ posse. **E**t ille. **D**uo p̄i
 ma libenter faciam: tertiu quomodo fa/
 cerez: quia mibi nihil z filijs meis rema/
 neret. **E**t sacerdos. **S**ine hoc nō pote/
 stis saluari. **E**t ille. **D**icunt ita sapiētes
 z scripture. **E**t sacerdos. ita vere. **E**t il/
 le. **E**go volo phare vtrum dicāt verum
 quia non restituiam: z sic mortu⁹ est ma/
 gis timens paupertatem p̄sentē q̄ fu/
 turam. **S**exto vsurarius peior est omni
 peccatore. hoc patet: quia cuz alij pecca
 tores quandoq; a peccatis cessant. **S**i
 cut superbus in quadagesima deponit

De septimo

supbia: luxuriosus desistit a luxuria. gula ieiunat) Sed usurari? usura omni die committit: nulla die excepta siue in pascente. siue in die natiuitatis et resurrexerit: et sic de alijs instantu peccat sicut in die simplici. Item peccat in omni loco: quia siue sit in ecclesia audiendo missas: siue in mensa comedendo: siue in lecto dormiendo. ubi cumque fuerit peccat et augetur. Ex his patet quod usurari? non verecundum melius facere deo et iuuicis angelis et sanctis eius: in quibus festiuitatibus peccat committendo usura. Et ideo desitit? erit in extremis auxilio dei et omnium sanctorum. **U**bi cum dicitur Domine miserere anima istius usurarij. prout dicit Christus Iesus. Quomodo miserabor eius? quod nec in ipsa die quam generatus est in cruce redemi me honorare voluit. Sic prout dicitur bethago maria de suis festiuitatibus in quibus ab usura ob reuerentiam eius cessare noluit. Sicut omnes sancti cum interpellantur ad intercedendum pro usurario respondere possunt. **U**na festiuitas est nobis in anno consecrata. scilicet dies omnium sanctorum hanc festiuitatem usurari? exprobrauit in qua nobis omnibus contumeliā irrogauit: nec honorari omnium nostrum peccat. Ideo possunt respondere omnes angeli quorum festiuitate. scilicet festum michael quod est festum omnium angelorum non celebrauit usura sua exercuit. Ergo non immemore usurari? mala morte morietur? **U**bi legitur exemplum. In diocesi colonensi quidam usurari? diues defunctus est: qui cum infirmaret: materia tandem ascendente in cerebrum: factus est freneticus. Cumque quotidie diceret et os moueret. dixerunt ei ministri sui. **Q**uid comeditis domine? Respondit ille. Denarios ego mastico. visum enim fuerat ei quod demones in os eius denarios infunderent. non possum inquit demones istos sustinere: quia nihil me infestat: portate me ad monasterium tale: illic boni homines sunt: forte auxilio eorum ab his demonibus liberabor. **Q**uo cum delatus fuisset: clamauit. reportate me: reportate me: plures demones habeo quos in domo mea. Sicque miser delatus et a demonibus miserabiliter agitatus: infelicem

animam reddidit: ostendens cum visis et uidentibus execrabile vitium sit usura in totum se subiciat a demonibus illatis. **X** Et nota quod usurarij sunt duplices. scilicet publici et occulti. Nam publici usurarij plectuntur iure pena quadruplici. Prima est quod ipso iure sunt excommunicati. Secunda est puatio communione. quia sacramentum eucharistie talibus non est ad dandum tamen in morte quam in vita nisi se peniteant et restituant. Tertia exclusio oblacionis. Quarto puatio sepulture: quia non debent in loco sacro sepeliri: ut habetur extra de usuris. c. Quod in omnibus. **S**ed si diceretur ubi est locus sepulture usurarij? Rursus dicitur quod infra paribulum sepeliendi sunt. **U**bi si idem ostensum est per exemplum ubi legitur quod fuit quidam usurari? qui nolebat restituere sed frequenter admoneretur. Infirmatus usque ad mortem uocauit sacerdotem et petiuit sacramentum et ecclesiasticam sepulturam. Sacerdos respondit quod non daret nisi plene restitueret. quod ille facere rennuuit. **R**ecedite sacerdote in firmitate iualescente appropinquantur morti. **R**euocat? est sacerdos ut animam angelis dei recomendarer. Sacerdos ait. **E**go commendo eam omnibus demonibus in inferno existentibus. Et sic sacerdos recessit. quia ille adhuc restituere noluit. **I**po defuncto rogauerunt amici sacerdotem de functum sepelire in atrio benedicto propter amicorum suorum honorem. **Q**uid sacerdos eis negauit: quia in uita usuras restituere noluit. **H**abebat autem dictus sacerdos uinum asinum qui nihil aliud faciebat quam quod liberos ad ecclesiam ferebat et deferbat: ideo nullam aliam uitam sciebat. **R**oga uerunt sacerdotem amici defuncti ut corpus super asinum poneret: et ad quicumque locum illud deferret: ibi sepeliretur. **Q**ui putatus quod ad ecclesiam delaturus esset? ad domum sacerdotis (quia aliam uiam nesciebat) placuit pactio sacerdoti. **A**sini? corpus usurarij super se posuit non declinans ad dexteram uel ad sinistram uel ad paribulum. **E**t se excutiens coram omni populo pieculum d a se sub paribulo: et ibi sepultus est.

Marginal notes on the right page, partially visible and illegible due to fading and bleed-through.

precepto

Ursura multis comittitur modis. **U**rsura multis modis comittitur. Primo cum aliqui prestent sub conditione ad pactum plus recipiendi: et isti sunt expressi usurarii: et per in dictum ecclesie. Secundi sunt qui peccant sine aliquo pacto: eo tamen alio quod aliquid ultra sortem recipiant aliter: et isti sunt usurarii qui ad deum propter intentionem corruptam quam phibet saluator. Luce. vi. Mutuum dantes nihil inde sperantes. Ergo quicquid sub specie recipiendi alicui mutuat pecuniam. precipue si alias non erat mutuaturus. quicquid postea accipit: usura est: quousque etiam nihil postulat: et tenet ad restitutionem. Tertii sunt qui mutuatur res suas ad certum terminum. quod veniente non volunt prestare ulterius: et dilatores donec aliquid emolumentum inde percipiant: licet expressis non petant. Quartii sunt qui vendunt res suas longe cari propter dilatores quam eis incommuni soluerent: ut patet extra de usuris. c. Cōsultuit. Est ei illa generalis regula. quod quicquid accipit ultra capitale: usura est ut patet. xiiij. q. iij. plerique. Quintii qui propter pecuniam iam emunt et immediate super dilatores in illi eadem quo emerunt vel alii eorum vendunt in cariori foro quam valeat valere pro: hoc patet supra in eodem precepto circa illam litteram. **S**extii qui emunt vinum vel bladum dum adhuc crescit in bono foro quod venisibile est quod nullo modo potest solvitur ita modicum valeret: et tales usuram committunt. Verbi gratia Sicut qui in quadragesima emunt vinum ab ipis venditoribus cum sint in necessitate constituti: et tamen pro vilis precio: quod indubitanter tunc potest solvitur multo plus solvere oporteret. Sicut illi qui emunt a rusticis frumenta et tamen pro vilis precio quod tunc solvitur plus solvat: et tales omnes sunt usurarii: et tenentur ad restitutionem. Quid si quis emit fructus proventuros hoc anno de agro seminato. Respondeo: non est usura: quia dubitatur utrum plus vel minus debeat valere: et tamen hoc stat adhuc voluntate de iurum eos velit conserva

re a tempestate aeris et alijs periculis suventuris. Et eodem modo dicendum est quasi emat fructus proventuros ad tres vel ad quatuor annos Septimi sunt illi qui recipiunt aliquod pignus vel precuntiam super predium aliquod. et fructus eius non computant in sortem: Circa quod quod dicitur. quod de communitatibus quarundam civitatum que dant pecuniam ad usuram Respondeo secundum Raymundum. Omnes illi civitates quorum auctoritate et consilio fit usurarius sunt. Et eodem modo si civitas vel communitas reciperet aliquod pignus. scilicet civitatem vel castrum vel hmoi. et fructus eius non computaret in sortem. omnes tales usurarii sunt. arg. xij. q. i. Sicut vir. xxij. q. iij. si habet. Similiter intellige de vno solo qui pecuniam locat super castrum vel super aliquam civitatem. et sic de alijs. et fructus hmoi tollerent eos in sortem non computaret: usurarius est et tenetur ad restitutionem. **O**ctavi sunt qui dant granum verus ut postea recipiant novum. Et de his dicit Raymundus quod usuram committunt quia meliorem recipiunt. quod intelligit Hostiensis quando aliquis propter hoc facit ut illam meliorem lucret. Si vero facit ne sua messis pereat et inde accipientem gratiam faciat: non committit usuram. sed etiam tunc sine dubio excusat quando presumit quod novus debeat minus valere. extra co. Naviganti. Non qui emunt a pauperibus oves et boves quas illi forte non habent. et talia animalia locant eis. quid ergo de illis? Respondeo secundum Guilielmum. Si emptor sciat vel credit quod venditor illa non habeat et locat ei pro annua pensione: usura est: vel saltem in fraudem usure fit. Si vero credit eum habere et sine fraude emit: non est usura. Decimi sunt qui mutuatur pecuniam sub illo pacto ut illi sibi remutent: utrum committant usuram. Respondeo secundum Thomam. Secunda secunda. q. lxxvij. Licetum est quod mutuanti vnum: aliud simile mutuet. sed non licet obligare debitorem ad mutuatur in

De septimo

postez faciendū. aa **Q**uerit vtz li/
ceat accipe mutuum sub vsura. Rñdeo
fm Thomā sc̄da sc̄de. q. 78. Nō lz ali
quē iducere ad mutuādū sb vsura: lz tñ
qb eo q̄ par^o est facē et q̄ exercet vsuras:
Mutuū accipe sub vsur^o pp̄t aliq̄s bo
nū: vt ē subuictio sue necessitat^{is} vt alteri
us. itelligit **U**dalric^o non solū d̄ neces
sitate vtilitatis quā aliq̄s cōsequit^{ur} agen
do negocia sua. S; hac vtilitate cessan
te puta cū recipet pp̄t ludū aleē vl̄ hmōi
tū sc̄dm eundē accipe ad vsurā: ē pc̄m
mortale. bb **Q**uerit vtrū liceat do
nare elemosynas ab vsurarijs recipere.
Respondeo sc̄dm **U**dalricū sic: nisi per
hoc efficiantur non soluendo. **N**az tunc
qui reciperet ab ipsis teneretur eis resti
tuere. vel illis a quibus ipsi receperunt.
Secus itaq; si habent alia p̄ter vsuras
z per hoc non efficiantur non soluendo
cc **Q**ueritur vtrū maritū liceat re
cipere dotem a patre vxoris sue qui est
vsurarius. **R**espondeo sc̄dm **B**uil. **S**i
pater non sufficit ad soluendum que de
vsura habet: z maritus sciens volūtatē
vel habens ignorantiam crassam cōtra
xit cū filia nō debet recipere dotē a tali pa
tre. **S**i aut nō putabat socey esse vsura
riū vel alias esset soluendo: qui tñ nō
erat: p̄t dotem in soluendo recipere. licet
postmodum sciat veritates. **H**ec **B**uil.
Tur^o ar̄ d̄ q̄ sciēs p̄tate n̄ recipiat do
tē. aut si recipit restituat illi q̄b̄ pat̄ tene
bat. **S**i ar̄ in p̄tate socey d̄ alijs bonis
erat sufficiens ad soluendū: tñ gener idu
bitant p̄t dotē recipe. dd **I**te q̄rit
vtz liceat creditori recipe debitū q̄d vsu
rarius ei debet. **R**espondeo sc̄dm **B**uil.
Si bona fide credidit ei pecuniaz vt ex
illa cōmodum suū faceret. z lucrādo for
tese ex ea liberaret. recipe potest q̄d mu
tuauit: z si ille alias non sufficiat vsuras
soluere. **S**i vero alia causa credidit pu
ta ad ludendum in alea: vel dādū mere
tricā aut histrionū: non debet debitū ab
illo recipere qui nec vsuras exortas sus

ficiat restituere. ee **N**otandū est etiā
q̄ ecclia tantū de restat vsurario vora gi
nem q̄eam restrinxit omni modo quo p̄
tuit. hoc patz quia p̄tra eorū solutōem
multiplex remediū adhibuit. qz si p̄mi
sisset aliquis vsuram soluere: cogitō de
bet ad soluendum. quia vsure sunt inde
bite. extra de vsuris. ca. **D**ebitores **Q**
q̄m qz iudex sententiā daret ad soluē
dum vsuras ex cōmunicatōis sententiā
incurreret **I**te sc̄dm remediū est: q̄ post
absolutōem p̄t eas repetē: z vsurari^o te
net sibi restituere q̄ p̄ vsuram ab eo rece
pit. **C**irca q̄d queritur. vtrū vsurari
us teneat ad omnia damna **R**espondeo
fm **R**aymūdū: tenet ad omnia damna
q̄ ille p̄ter solutōem vsure passus est.
vt si domū suam p̄ter hoc vilius vēdī
dit. z si aliam cōduxisset aut si p̄ter hoc
alia bona sub vsura quesiuit. **T**ertium
q̄ si nō vult restituere: tñc p̄t iudici vel
alijs prelato denunciare. z iudex siue talis
prelatus ex officio suo potest illū cogere
ad restituendū. **S**ciendū q̄ antiqui
tus vsurarij fuerūt ab alijs hoibus val
de respecti z cum hoc rari. **U**n̄ narrat
Buil. lugdunensis in summa victoriū q̄
antiquus quandoq; in vna tora ciuita
te vij inueniebatur vnus fenerator. z il
le nō fenerator nisi d̄ data fide q̄ nō pu
blicaret: de quo cum certitudinaliter cō
staret eum esse vsurarium. tñc amplius
dicebatur domus eius dom^o diaboli:
et sic de alijs rebus eius. **O**sculū pacis
non dabatur ei in missa. ignis a vicinis
suis in domo eius nō sumebatur: pueri
ad eius occursum pauescebāt z in alter
utrum cū digito demonstrabant. **N**ūc
vero nostro tēpore fiunt tales cubacula
rij principum. z ab hoibus eis assurgit
quod tamē est absurdū z abhominabi
le multum. ff **S**ed cāmi sunt illi q̄
recipiūt donaz munuscula a iudeis **L**u
ca quod notāda sunt hic duo **P**rimo q̄
re deus noluit vt iudei penitus sume
rent sed dispgerent. z quare eos ecclia

hō plures quā homines. Et hinc eo
vires p̄t p̄tate debeat. et de offi
ter tunc. **H**omo qz in fine mōi
boni p̄t n̄ p̄s. **C**ōtrent a v
p̄t. **E**mittit vtrū d̄ vtrū vtrū
tur. **S**ola. **S**i vtrū vtrū et vtrū
sic. **S**icut vtrū. **I**te
illis libet tū. **S**ecūda ratio
sunt horum vtrū cōm ad v
stam tū. **E**t ego vt pagani v
vos d̄ vtrū illas latoras p̄t
habēt vtrū vtrū tū tū et
p̄t et vtrū a iudeis. **T**ertio rē
memoriale domine passionis
querit vtrū alique iudei vide
ntis memorem domine passio
bere debemus. **I**te. **S**ecūda
edulcent p̄t ma. **S**i
videntū est q̄d d̄ vtrū se habet
boni ex vtrū. **I**te **R**ay
d̄ vtrū q̄ d̄ vtrū nō d̄ vtrū et
moderare vt p̄t vtrū vocare. **E**
ando q̄ infirmū d̄ vtrū nō debet
suis infirmū d̄ vtrū ad vtrū
nec ab eis recipere medicina. **E**
nec d̄ vtrū debent cū eis in vtrū
nec d̄ vtrū. **S**i vtrū q̄. **I**te
ca. **O**mnis **Q**uanto non debet
habere vtrū d̄ vtrū officia p̄
nec occasione habere vtrū. **I**te
Hulla. **S**i vtrū. **S**i vtrū. **S**i
vtrū lantationis: domine passio
non debet in publicū prodire. **E**t
vtrū d̄ vtrū nō debent habere vtrū
et vtrū vtrū vtrū. **S**i vtrū
bis. **S**i vtrū q̄ nō d̄ vtrū vtrū
multos vel famulas d̄ vtrū. **S**i
sunt multo mō d̄ vtrū. **S**i vtrū
domi iudei nec tūq; famula vtrū
vtrū d̄ vtrū. **S**i vtrū d̄ vtrū
vtrū nō h̄t ex cōmunicatōis vtrū.
vtrū. **I**udei. **S**i ca. **A**d hoc. **O**mnis
d̄ vtrū nō debent d̄ vtrū vtrū
suis ad ceteros d̄ vtrū in vtrū
vtrū. **S**i vtrū nō debet retinere vtrū
vtrū vel dona a iudeis eis d̄ vtrū. **E**t

precepto

nō psequit̄ quasi hereticos. & sinit eos
 viuere q̄ nō ex toto delean̄. & hoc fit p̄
 ter tres rōes. **P**rima q̄ in fine mūdi de
 bent p̄uerti. vñ ps. **C**ōuertent̄ ad ves/
 perā. **E**t tunc fm̄ dictū ch̄risti vt habe/
 tur **J**ohis. x. **F**iet vnū ouile & vnus pa/
 stor. **U**n̄ etiam **H**iere. xxiij. **I**n dieb⁹
 illis saluabit̄ iuda. **S**ecūda ratio. quia
 sunt liberarie nostre q̄ntum ad verus te/
 stamentū. **E**t ergo ne pagani dicerent.
 vos ch̄ristiani istas litteras p̄posuistis.
 habemus verus testamentū & dicta p̄/
 phetaruz a iudeis. **T**ercia rō est p̄pter
 memoriale dominice passionis. **E**rgo
 quotiēscunq; aliquē iudeū videmus to/
 tiens memoriā dominice passiōis ha/
 bere debemus. ps. **N**e occidas eos ne
 obliuiscant̄ ppli mei. **S**ecūdo
 videndū est quō ch̄ristiani se habere de/
 bent erga iudeos. **T**ūc fm̄ **R**aymun/
 dū dico. q̄ ch̄ristiani nō debēt cū eis co/
 medere aut ad p̄uicia sua vocare. **S**e/
 cundo q̄ infirmi ch̄ristiani nō debēt in/
 suis infirmitatibus ad seruocare iudeos
 nec ab eis recipere medicinas. **T**ertio
 nec ch̄ristiani debent cū eis in eisdē bal/
 neis balneari. xxvij. q. i. ca. **N**ullus. et
 ca. **O**mnis. **Q**uarto non debēt p̄mitti
 habere inter ch̄ristianos officia publica
 ne occasionem habeāt seutēdi. dist. liij.
Nulla. xvij. q. iij. **C**ōstituit. **S**exto in
 dieb⁹ lamētationis & dominice passiōis
 non debēt in publicū prodire **E**t etiam
 in die parascues nō debent habē ostia
 et fenestras aptas. extra eo. **Q**ue super
 his. **S**eptimo q̄ nō debent habere fa/
 mulos vel famulas ch̄ristianos. q̄ ch̄ri/
 stiani nullo mō debent esse assidui ītra
 domū iudei nec tanq; famuli aut nutrix
 aut obstetric. al̄s ip̄i ch̄ristiani si ab eis
 recedere nolūt excommunicari debēt. ex/
 tra eo. **J**udei. & ca. **A**d hec. **O**crauo q̄
 ch̄ristiani nō debent eis locare domos
 suas ad exercendū vsuras in eisdem **H**o/
 no. q̄ ch̄ristiani nō debēt retinere munus/
 cula vel dona a iudeis eis data. **C**irca

q̄d querit̄: vtrū ch̄ristiano liceat accipere
 dona vel munuscula a iudeis. **R**espon/
 deo q̄ sic. & tamē tali modo q̄ ip̄e recipi/
 ens nō velit aliqd̄ facere p̄pter talia do/
 na q̄d sit p̄tra deū: tūc licite pōt recipere
 & nō debz sibi retinere: nisi forte eēt talia
 que ab eo vel ab aīcessoribus suis ip̄i
 si iudei p̄ vsuram recepissent. **U**n̄ dicit
Tho. in q̄dam epla ad ducissam lorbo/
 ringie. **C**um ea que iudei p̄ vsurā extor/
 serūt nō p̄nt licite ab ip̄is retineri. **C**ōse/
 quēs est vt si vos illa ab eis receperitis
 nec vos licite retinē p̄testz. nisi forte eēt
 talia q̄ a vobis vel aīcessorib⁹ vestrz ha/
 ctenus extorserūt. **S**i q̄ vero dant q̄ ex/
 torserūt ab alijs debēt restituī eis q̄bus
 ip̄i iudei tenent restituere si inueniūtur.
Aliquin in p̄ios vsus fm̄ sui diocesan̄
 cōsiliū sunt talia dona & munuscula ero/
 gāda. **Q**uod ad hoc dicturi sunt q̄ reci/
 piūt p̄pinas & dona a iudeis. s. aucasyl/
 cātros vel ciphos argēteos. & sic d̄ alijs
 p̄pinis. q̄ oia talia erogāda s̄t p̄ paupe/
 ribus. **E**rgo q̄cunq; reciperet vnū can/
 trū a iudeis q̄ nō h̄nt nisi vsurariā pecu/
 niam. & si sic morit̄: ip̄e & oēs heredes q̄
 illum cantrū possidebūt sciēter: oēs dā/
 nabunt **E**rgo isti etiā q̄ comedūt de au/
 cis istis q̄s iudei p̄pinauerūt dominis
 suis circa festū **G**artini: q̄libet tal̄ tene/
 tur in tantū paupibus erogare fm̄ cōsi/
 liū sui p̄fessoris. **h** **Q**uerit̄ vtz
 pueri iudeoz inuitis parētib⁹ sunt bap/
 tizandi. **R**espondeo fm̄ **T**ho. sc̄da se/
 cūde. q. x. **N**ō licet añ annos discretōis
 sed qñ ad annos discretionis puenerint
 p̄nt fidē suscipere etiā parentib⁹ inuitis.
Et nota q̄ iudei adhuc hodierna die li/
 bēter psequerent̄ xpm̄ si possent **U**nde
 legit̄ exemplū q̄ cū iudei in q̄dam ciuita/
 tefecissent in pasceue h̄maginē xpi cere/
 am & eā clauis cruci affixissent & lancea
 aperuissent: apparuit h̄rā p̄go & querēs
 xp̄ianis de h̄ q̄ adhuc in v̄be illa filiz
 suū crucifigerēt iudei. **X**p̄iani at̄ dom⁹
 iudeoz penetrātes & eos capiētes: inue

precepto

nas peccati in hoc ludo vel in talibus ludis precepti ex multitudie peccatorum que in ludo accidunt. prout enim ibi accidere xvij. precepta. Et primum est idolatria quod est in primo precepto ubi dicitur. Non adorabis deos alienos. Sed lusor taxillum proponit deo: et facit eum deum suum. Unde Augustinus. Hoc ab homine colitur quod per ceteris diligitur: quod per se ipse ad taxillum preceptum largitur: quod ad preceptum dei non largitur: quia si pauper propter deum petat denarium. forte vix daret sibi vnum obulum: sed ad preceptum taxilli quicquid dat medietatem subesse. Ipse enim largior est ad preceptum taxilli quam fuit beatus Martinus ad preceptum domini. Ipse enim non solum dat medietatem pallii. imo totum pallium. Item etiam inter duos tunicam et camiseam: et nudus sequitur dominum suum scilicet diabolus. Et in hoc apparet magna stulticia ipsius lusoris quod levissime fuit tui subiacet: dum taxillum dominum suum constituit. Et ad hoc se astringit quod facit quod ipse iusserit: vnum merito deridendum est talis lusor. Unde Seneca. Si videres murem velle dominari alij muri: nunquid risum teneas: quanto magis ridiculum est quod os caninum quod minoris valoris est quam mus homini dicitur. Sciendum quod sicut deus dedit xx. litteras codicibus suis quibus tota scriptura scribitur. per quam voluntas dei fideliter insinuat. Sic taxillus huiusmodi. per quosdam quibus lusor cognoscit voluntatem dei sui. Secundum est execrabilis iuratio et blasphemia que in talibus ludis frequenter in deum et in sanctos refunditur: horum enim convitiatorum et blasphemationum participes sunt qui talibus lusoribus hospitia concedunt: vel qui vestimenta eorum vel alia delusa dividunt: vel qui cum ipsis familiariter bibunt: vel ab ipsis sortem luminis recipiunt. **II** **Q**uod dupliciter intelligitur. Uno modo qui vident de lumine illo aliquantulum equaliter peccant. Secundo quod ad denarios illos qui dantur ad lumen sicut cum quotiens quis lucratur tunc totiens dat denarium ad lumen: Et ergo qui tales denarios recipit et eis ad ludum lu-

miauit: tenet ad restitutionem. Et sic blasphemare est in secundum preceptum: ubi dicitur. Non assumes nomen dei. etc. Unde etiam quicquid dominus in precepto vindictam de lusoribus accipit. Unde legitur de quodam milite qui dum occasione ludi per oculo dei iuraret: propter oculos eius a capite exilierunt in alcarium ceciderunt. Item quidem sagittarius cum iratus esset valde ex hoc quod in ludo perdidisset: sagittam direxit in celum quasi vellet se videre care de deo. Sequenti die cum idem sagittarius eadem hora sedit ad ludum: rediit sagitta: et super alcarium sanguinolenta cecidit. Item cauere debet quilibet homo ne vel taxillos vel alia ad ludum necessaria locet. Sicut enim valde male reputaretur quod alicui scelerato gladium locaret vnum aliquem sceleratum et iustum vix interficere deberet. Sic malus reputatur quod locat taxillos et alia ad ludum necessaria quia occasione dat ad deum blasphemandum vel quasi ad crucifigendum. Tertium peccatum est fractio solennitatum quia secundum Basilium lugdunensem. In principis solennitatibus precipue committunt lusores peccatum non attendentes quod legitur Numeri. ix. de illo qui collegerat ligna in sabbato: morte moriatur homo ille ait dominus: lapidibus obruat eum omnis turba. Constat autem esse peccatum cum blasphemis et iniuriis ludere quod in sabbatis ligna colligere. Quartum est inobedientia parentum. Quia quilibet tenet obedientiam parentibus in bonis et in licitis. Et hoc est in quarto precepto. Quintum est homicidium: quia interdum vnus lusor per solo obulo interficit alium: et hoc est in quinto precepto. Sextum est furtum: quia tales lusores postmodum efficiunt quicquid fures. et sic contra quicquid suspenduntur. Et hoc est in septimo precepto. Non furtum facies. Septimum est falsum testimonium: quia sepius contingit quod vnus prohibet testimonium falsum alij: dicentes eum lucratum esse cum tamen perdidit. Et hoc est in octavo precepto: ubi dicitur non falsum testimonium dices. Octauum est desiderium lucrandi: quod est cupiditas: quod est radix omnium malorum: ut habetur in primo. Et hoc est in nono precepto.

Et

precepto

quod dicitur in alea: puta quod si quis personis sit reddenda pecunia tal. Pro quo sciendum quod quicquid ludit ex avaritia. scilicet causa lucrandi: quod quod lucratur tali intentione siue paruum siue magnus tenetur restituere Verbi gratia. Si quis luderet ex avaritia cum intentione multum lucrandi. et si talis solum quattuor denarios lucraretur: tenetur restituere. Ratio est: quia cum ludus sit quedam expoliatio: non potest quis licite per ipsum aliquid acquirere: et sic non potest retinere. **¶** **S**ed quibus restituere debentur ipsi vel alijs. Ad hoc respondeo secundum doctores. Primo si cum filio lusisti alicuius patris qui non habet peculium castrense. et quod adhuc est sub obedientia patris. et tunc secundum Ray. restituere teneris patri eius. Secundo si cum uxore alicuius mariti lusisti: et lucratus es quoniam non habes res parafernales: tunc teneris restituere marito eius. Tertio si cum religioso: tunc teneris restituere patri suo vel monasterio. Quarto si cum sacerdote: tunc secundum consilium confessoris danda est pauperibus. et ratio: quia bona sacerdotum sunt bona pauperum. Quinto si lusisti cum illis qui sunt mente capti. scilicet surdi muti: ceci: et qui morbo perpetuo laborant. quia tales rebus suis possessio non possunt. Ergo qui tales vicit tenetur restituere: non dico illi qui amisit: sed tutori vel procuratori. Sed si tales antedicti lucrantur. tunc non tenentur restituere tibi: quia non dignus es rehabere. Quia quantum in te fuit: eos spoliare voluisti: nec etiam possunt licite sibi retinere. **¶** Sed secundum consilium confessoris. tenetur pauperibus talia erogare. Sexto quicumque traxit aliquem ad ludum tenetur sibi restituere quicquid vicit secundum Thoma. scilicet de e. q. xxxij. Et nota quod ista attractio large intelligenda est scilicet quocumque modo verbis vel factis induxit eum cum ille alias non erat lusus. Item siue induxit eum in principio siue in medio ludi cum ille vellet desistere. Si autem lucratur ab eo qui ipsum in

uitum attraxit ad ludum: hoc se sibi non tenetur restituere: sed debet secundum consilium confessoris pauperibus erogare secundum Ray. et Thoma. Septimo qui fraudulenter ludit secundum Thoma. ubi supra: tenetur sibi restituere. et hoc intellige siue commisit fraudem ante: puta quia fingebar se quasi inscius de ludo: et quasi hominem qui possit decipi: cum tamen decipere intenderet: siue commisit fraudem in illo ludum submittendo taxillos falsos: seu etiam veros male et fraudulose iactando seu mendaciter dicendo quod obtinuissem. seu male pecuniam numerandorum huiusmodi. Octavo quando do voluntarius cum voluntario ludit: et quod habet propria bona que potest alienare: tunc non tenetur sibi ille restituere: nec etiam ipse sibi retinere. Ratio est: quia cum ludus sit quedam expoliatio non potest quis licite per ipsum aliquid acquirere: et sic non potest retinere: sed nec illi debet reddere: quia ille non est dignus rehabere quantum in se fuit proximum expoliare conabatur. Item supradicta collegi ex summa pisanorum et summa Joannis. Item quod nullus possit possidere cum deo in ipso ludum res acquisitas sed debet eas restituere et dare sicut iam supra dictum est si vult salvam. patet per tale exemplum. Nam tempore beati Cyrilli episcopi fuit quidam adolescens consanguineus beati Cyrilli episcopi Rufus nomine qui fuit in eius seruitio. Et cum episcopus divina celebraret adolescens ille iuit ad tabernaculum ad suos consodales: et ibi cum eis ludum exercebat. Post aliquot vero tempus infirmatus est usque ad mortem. et sic in eadem infirmitate defunctus est. Tunc episcopus petiuit suffragia ab universis et communitate fieri pro eo a toto populo sibi subdito. Quod populus grate acceptavit quia adolescens ille satis laudabiliter quo ad populum vixit: et ideo diligebatur communitate ab omni populo. Quodam die cum episcopus salutarem sacrificium obtulisset pro anima defuncti et esset post missam

De septimo

sam in deuotione sua: apparuit ei defun-
ctus ille totus ignit⁹: et cum quereret quod
esset: Respondit. Ego sum anima sanguinei
tui pro qua inanis oras: quia eternaliter damnatus
sum. Tunc episcopus perterritus dixit. Quomodo hoc me
ruisti: cum tam laudabiliter vixisti: et ego spem
habere adhuc habere innocentiam originalem.
Qui respondit: sic est. quia adhuc ego superbia: sed
propter hoc damnatus sum: quia habui in consue-
tudine de mane infra diuina vestra ire ad
tabernaculum ad sodales meos: et sic tibi cum
eis lusi: et quicquid lucratus fui: mihi reserua-
ui: et fui eis quandoque occasio ire et blasphemie:
et de hoc non formaui mihi conscientiam
nec egi de hoc penitentiam quamuis quandoque admoni-
tus sum in sermone et ab alijs bonis hominibus.
Sed heu hoc non curavi: nec in hoc me emen-
davi. Et eternaliter damnatus sum. Et haec vi-
sionem scripsit beatus Cyrillus beatus Augustinus.

o Tercio sciendum est quomodo et quali-
ter tales ludii potest esse liciti et fieri sine pec-
cato mortali. Respondetur quod aliquis ludus sit li-
citus ad hoc requiruntur quatuor. Primum requi-
ritur congruitas persone. Clericus enim in alea
ludere non debet: quia publicus aleator repellitur
a dignitate clericali: non obstat res luctu-
dine. extra de excessibus prelatorum. Inter dile-
ctos. Et talis de iure deponi potest si se non
correxerit. i. 4. q. 4. Si quis. 2. 35. distin-
ca. Episcopus. Secundo requiritur congruitas mate-
rie: vnde per esculapio vel potulapio quod ludere
potest Tercio requiritur tempus vnde quod non ludatur
tempore luctus vel penitentiae vel comuntonis. Quar-
to requiritur quod non faciat contra legem ludii: vnde quod
non male computet: nec etiam ludentes puo-
cet: nec etiam ex cupiditate ludat: sed solum
pro recreacione virium. Nota quod per deducti-
onem temporis vel recreacionem ludii id quod sic lu-
cratus fuit beatus Thomas: dandum est pauperi-
bus. Et Raymundus de saltate in iudicio anime
Nota quod ludus aleae est omnis ludus qui innititur
fortune. Ergo hoc quod habet de ludo aleae: in-
telligitur de quocumque ludo: siue fiat in alea
siue cum chartis depictis. et sic de alijs.

E De inducentibus ad restitutionem
rerum iniustarum pp.

Sequitur de his qui ad hoc vale non
potest avarus libenter iniustas res
restituatur si ea frequentem mediet
Primum est quod nisi restituatur: particeps non
erit bonorum totius ecclesiae et omnium indulgen-
tiaz de quibus gaudent spiritus boni. Ipe
autem nec gaudere nec sperare potest de eis.
Si autem restituatur: tunc omnes fratres spirituales
restituunt ei: et omnes amici dei fratres eius fi-
unt. Insuper societas totius ecclesiae ex qua pres-
bitus in omnibus bonis ecclesiae. Unde per. Particeps
ego superbia omnium timentium te. Sed cum
quod iniusta velit aut nolit diu non posside-
bit: si enim cito derelinquere oportet. Unde
per. Relinquunt alienis diuitias suas.
Unde legitur exemplum quod quidam diues ha-
buit totam sollicitudinem suam in diuitijs: et
congregauit magnam summam pecunie. et
nullum habere habuit. Una die sedebat
et cogitabat se moriturum et tunc non possenti
ulteri diuitijs suis: et dixit Anima mea mihi
ta bona habes quicquid desideras habere
res habere: horrea mea plena sunt frum-
entibus: et ciste mee plene sunt auro et argento:
et celaria mea plena sunt vino Ergo anima
mea semper lera sis: et a me non recedas.
Statim audiuit vocem dicentem sibi. Stul-
te hac nocte subito morieris: et quod congre-
gasti cui manebunt: et diaboli reperent
aiam tuam aliter et ad infernum deducet. Quod
sic factum est: eadem enim nocte moriebatur sine con-
fessione et contricione sacro. Tercium est quod in
iudicio dure conquirent de eo omnes quo-
rum res iniuste vel violenti retinuit: imo
etiam pro modo loquendi res quas ini-
uste habuit querelam contra eum dese-
rent. Talia cogitare debet quilibet aua-
rus quod tot testes contra se habebit in iu-
dicio: quot homines spoliati sunt ab eo
Et etiam quot res iniustas possidebit:
tot testes contra se habebit. Quot re-
stes aliqui contra se habebunt qui multas
res iniustas possederunt. Quartum quod cor-
pus christi nec sanus nec infirmus am-
plius aliquo modo sumere debet nisi pro
posse restituatur. quod si contrafecerit. contra

per dicitur in libro de habitate
de avaritia cum accipit dicitur
cellam avaritiam cum facta sit: ma-
gis potest esse. Sic avarus
contingit avaritiam recipit. et
multum avarus qui avaritia scilicet
tribuitur cum eo simul dominatio
Quomodo necesse est aliquis le-
rum ne maneat angustus de i-
na a diuitijs libenter vult re-
imo deot sanis: angustis car-
eporet tam in vita quam in morte:
post mortem. Quod miser infelix
qui talia bona inuita possidet
nibus sanctis. et potest vult care-
et omnibus sanctis qui talia retine-
rum quod quilibet vult restituere
vult et magis vultis cum in perpetuum
cruciatum anima eius ad infernum
post iudicium in corpore et anima di-
limo deo conquirent. Nam qui vult
narium (sicut inuita possidet sic re-
tra: multum conquirent. et quos de-
rios quos qui hoc non multo am-
et sic de alijs attendebat. Sic talis
rus si cogit per diabolum infernale
ctum a quo alio modo tradere ne-
cessit vult per restitutionem: quia non
nec peccatum nisi ad laudem restitu-
fuit Augustinus. Quis latro videns
multum habere pecuniam non debet resti-
tute quicquid possidet: si se per hoc aua-
re voluerit. Unde Augustinus. Quis cum
vult restituere peccatum non debet vi-
uere: aliquis vult restituere melius
tem et celare mortem. Sextum est
quod si quis res multas iniuste retine-
rum aut forte nihil de illis rebus vide-
bitur. Item si cogit restituere: quod
mortem suam futura esse in omni fine in-
ga cum vult enim sancti in anno mortis
restituere omnibus ipsius rebus emic-
serunt facere. In semetipso autem
restituere quod parus boni pro suis fratribus
et sic non debet restituere. et multum
quia et per diuinitate restituere a

precepto

get ei sicut iude: qui cum haberet. xxx. denarios de iniusto: cum accepisset bucellum introiit in eum sathanas et magis potenter eum possedit. Sicut auaro continget si sic sacramentum recipit. Si militet sacerdos qui ei licentiam scienter tribuit vna cum eo simul damnantur. Quinto quod nec deus nec aliquis sanctorum nec maria nec angeli dei in morte ei in adiutorium subueniunt nisi restituat imo deo sanctis et angelis carere talem oportet tam in vita quam in morte: et etiam post mortem. Quod miser et infelix est ille qui talia bona iniuste proponit deo omnibus sanctis. et potius vult carere deo et omnibus sanctis quam talia restituere. Sextum quod quilibet res iniuste possessa parum vel magni valoris cum in perpetuum cruciabitur in anima usque ad iudicium: et post iudicium in corpore et anima diuersimode torquetur: Nam qui vnus denarium scienter iniuste possidet et sic moritur: multum punietur. qui duos denarios plus: qui florenum multo amplius. et sic de alijs ascendendo. Item talis auarus si cogitet patibulum infernale sibi erectum a quo alio modo euadere non potest nisi per restitutionem. quia non dimittitur peccatum nisi ablatum restituatur secundum Augustinum. Quis latro videns patibulum sibi erectum non libenter restitueret quicquid posset: si se per hoc euadere crederet? Unde Augustinus. Quis enim vt viueret continue perdere noluit vnum videret: eligens potius vitam mendicantem quam celerem mortem. Septima est quod filij quibus res iniustas lucratur parum aut forte nihil de illis rebus habebunt. Item si cogitet duritiam que post mortem suam futura est in eius filijs eroga eum. vix enim semel in anno memoria sunt nominis ipsius vt eius anniuersarium faciant. In semetipso autem potest respicere quam parum boni pro suis fecerit et sic sibi non dubitet fieri. et multo minus quia abundante iniquitate refrigescit ca-

ritas multorum: vt ait dominus. Unde legitur de quodam diuite qui multas res iniustas possedit. et volens experiri fidelitatem filij sui: petiuit ab eo vt amore ipsius dignum suum ad ignem poneret donec vnum solum auremaria diceret: et vt sic cognosceret si eum paterne diligeret. Et filius cepit hoc acceptare. sed quanto ardore ignis sensit dignum suum retraxit dicens ad patrem. Quid tibi in hoc iuuarem quod totum corpus meum cremarem? Et pater ad filium. Quid tunc me iuuaret si propter te eternaliter damnarer. Et sic omnia iniusta restituit: et vitam in bono finiuit. Item cogitare debet talis auarus quod pecunia iniuste acquisita et filijs suis relicta: occasio erit mortis. vnde Exod. xxi. Si quis pro industria occiderit proximum suum morietur homo ille. proximum autem est filius eius qui est os ex ossibus et caro de carne eius. Item vxor eius qui teste christo in euangelio: erunt duo in carne vna. Tales proximos. scilicet vxorem et filios et omnes heredes gladio iniustarum rerum quas eis relinquit occidit. Et hoc pro industria facit cum res sciuit esse iniustas quas eis relinquit. nam quot denarios scilicet ter eis reliquit de iniusto: tot gladijs ipsos transfigit. Et ideo quod filios et heredes suos eterna morte damnat. Dicit dominus de ipsis durum verbum in euangelio. Matth. x. Insurgent patres in filios: et filij insurgent aduersus patres. et tales filij dupliciter puniunt patres suos. Primo quod durum est quod querunt de eis filij sicut de crudelibus occisoribus. vnde Eccl. xlii. De patre impio querunt filij. quoniam propter ipsum sunt in opprobrium. Secundum quod est grauius. quod in inferno eos torquent ad minus pro improperia in tantum quod nec scio vtrum grauius pro filios vel pro demones puniant. Vnde exemplum legitur quod quidam vltimarius habuit duos filios: quorum vnus conpunctus in quodam sermone dixit patri suo. Pater si moreremur in isto peccato in ista vita tunc moreremur in corpore et anima. sed conuertere et redde vnicuique quod debes. Luc.

De septimo

pater et frater indigniter ruderunt. **De** his tu noster professor es. vadesi mori volueris et nos permanebimus in bonis nostris. **Qui** tacuit et abiit in heremum et pauperem vitam ibi duxit seruendo deo. **Tandem** pater moriebat. et post aliquot dies moriebat filius et frater. **Cum** ille bonus heremita intellexisset quod pater et frater mortui essent: misericordia motus statim eorum desiderabat sibi notificari. **Tandem** deum petiit ut mereret eos videre. **Una** die cum esset in oratione sua: venit angelus domini et dixit ei. **Fiat** tibi quod petisti. **Arripuit** eum cum manu et dixit. **Veni** ego ostendam tibi eos. **Et** duxit eum quo ipse nesciebat. **Tandem** veniebat ad montem unum: et dixit ei angelus. **Vis** videre patrem et fratrem tuum? **Qui** respondit: volo. **Et** vidit vallem et audiuit miserabilem vocem. et vidit primo patrem bullientem in igne sicut unum pisum in vna magna olla bulliens. **Et** dixit pater. **Ve** ve. maledicta sit hora in qua conceptus sum: et veterem quod me portauit. **Et** cum audisset hec heremita tremuit et dixit. **O** pater es tu hic. **Qui** dixit. **sum** dilecte fili mi. benedictus tu scis quod timuisti deum et cauisti illam speluncam et penam istam horribilem. sed caue tibi ut seruias deo. **Et** interim quod loquebatur venit frater sicut pater in bulliente igne natando infra et supra sicut pisum in olla. **Et** cepit filius maledicere patri in peccatis dicens. **Maledictus** sis tu pater in eternum. quia iniuste acquisita super me hereditasti et sic me damnasti. **Et** e converso pater ad filium dicens. **Maledictus** sis tu filii. quia propter te talia iniusta acquisisti et retinui. et sic me omni bono peruaui. et in hac pena propterea descendi. **Quibus** dixit filius uiuens. **Pro**pter vos aliqui suffragia iuuare vel prodesse. **Qui** dixerunt: non. quia in inferno nulla est redemptio. **Et** cum hoc videret quod in eis non esset aliqua spes: recessit. et deo fideliter fuit. et sic saluatus est quia. **Querit** utrum quis teneat statim iniusta restituere: **Rursum** secundum **Thomam**. scda sede.

q. lxxij. quod sicut acciperem est contra iustitiam ita et eandem denegare. . quia pro hoc quod aliquid detinet rem alienam inuito domino: impedit eum ab usu rei sue. et sic facit ei iniuriam. **Manifestum** est autem quod nec pro modicum rempus licet in peccato morari. sed quilibet tenet statim peccatum deserere. secundum illud **Ecclesiastici**. **xxi.** Quasi a facie colubri fuge peccatum. **Et** ideo quilibet tenet statim restituere vel petere dilacionem pro se vel interpositam personam si occultum est. scilicet pro peccatorem vel sacerdotem alium sine expressione nominis tui ab illo quod potest usum rei concedere. **Et** in hoc concordat **Ray.** quod si denegat dilacionem et velit quod cedat bonis suis et restituat **Rursum** deo: tunc absque dilacione cedere debet omnibus bonis: etiam si oporteat ipsum medicare. **Tamen** sine culpa potest accipere vite necessaria. scilicet extreme necessitatis. **Queritur** utrum ille potest accipere aliquid propter dilacionem. **Rursum** deo quod non. quia sicut non debet carius vendere rem aliquam propter dilacionem. sic nec ibi aliquid recipere potest propter dilacionem restitutoris. **Ergo** si dedisti vni super sortem ipse teneat sibi computare in sortem. **Quid** si quis omnino est impotens ad restituendum. **Respondet** secundum **Ray.** **Doleat** de hoc et proponat soluere quantum potest. **Queritur** cui restituenda sit res furuua vel rapta seu alia male recepta. **Respondet** secundum **Ray.** **Ei** cui res subtracta fuit: vel si defunctus est suis heredibus: et fiat caute quantum potest ut pro religioso et homini. ita tamen quod nulla persona furem perdat. **Et** secundum **Ray.** qui liber male fidei possessor tenet restituere rem cum omnibus fructibus perceptis. et quos ipse dominus percepisset si ipse possedisset. extra de resti. spo. **Et** intellige fructus qui sunt: deductis illis expensis que sunt gratia fructuum querendorum congregandorum et reuandorum. **Si** autem sunt vage restitutiones ubi dominus siue heredes ignorat: tunc talis res secundum consilium professoris qui auctoritates habet distribuatur in pias causas et pius usus pauperum. maxime ubi episcopus reseruatur sibi talis causam de vagis restitutionibus.

precepto

Quid si diceret. sacerdotes & monachi multa loquuntur in sermonibus de rebus iniustis ut sibi tribuant. Rñdeo q̄ res iniuste acq̄site nō debent dari nec sacerdotibus nec monachis nec pauperibus nec ecclesijs nec monasterijs. sed restituende sunt veris heredibus cū sciunt. **Uñ** exemplum. Quidam diues de rebus iniuste acq̄sitis volens de hoc satisfacere de eo ecclesiā in honore beate p̄ginis cōstruxit. eamq̄ decēter ornavit. Perfecto igitur op̄e: quēdam sanctū ep̄m vocavit ut eādem ecciam p̄secraret. Qui cum ad p̄tōem eius venisset eādem ecciam vel p̄repecturus intrauit: inuenit diabolū stātem extēsis manib⁹ vtrūq̄ parietem cōplectentem. Cui dixit ep̄s. Quare hic stas. Rñdit. in p̄dio meo sto. Cui ep̄s. Quis tibi dedit hoc p̄dium. Respōdit. Nōnetu p̄cordas cū sacra scriptura q̄ ea que cū vsura & iniustis rebus fiūt mea sunt. Ep̄s respōdit. cras deo dāte auferā tibi possessionē istā. Demon rñdit. ergo iniuriā mihi inferes: cū nec ip̄e de aliquā mihi velit fieri iniuriā. Ep̄s dixit. Ne ergo tibi iniuriā fieri cōqueraris: adiuro te p̄ crucifixū vt q̄cquid d̄ tu is hic inuenes: hac nocte tollas: alia intacta relinq̄edo. Respōdit demon. ita fiat. Hanc autē factō cū ep̄s cū magna pl̄i turba ad ecciam dedicaturus p̄cederet: nō vnū q̄dem lapidem inuenērūt. **Querit**: qualiter restituet q̄ impeditur aliquē a cōsecrōe alicuius munitis vel bñficij. Rñdeo si impedit aliquē cui tā determinatū est vt ei detur. & ipse ex odio p̄curat renocari: tūc tenetur ad restitutōem equalē fm suā facultatem. Si autē impedit anteq̄ firmatū sit vt ei detur: tūc q̄dem ad aliquam recōpensatōem: nō tamē tenet ad equalē. qz ad huc fuit dubiū vtrū illi daret. **Querit** quāter satisfiat p̄ his q̄ restitui nō p̄nt vt mutilatio mēbi: stupr: & silia. Respōdeo fm **Buil.** in his q̄bus damnū neqz in se neqz in equalenti restitui p̄t: satisfiat

at p̄ recōpensatōem faciendā fm arbitrium boni viri. **Cōcordat Tho.** sc̄da secūde. **Querit** de illis q̄ male recipiūt a p̄sonis ecciasticis: quō teneantur ad restitutōem. Rñdeo fm **Ray.** Diuites & potētes q̄ receperunt p̄ fraudes: minas: & p̄ importunitates & h̄mōē tenent restituere ip̄is vel eccie. **Sz** formē carie & h̄mōi turpes p̄sone quicq̄ p̄ tali turpi actu receperūt a clericis: tenentur restituere ip̄i eccie: nisi forte eis fuerit datum causa elemosyne in summa necitayte. **Sciendū** q̄ meretriz q̄cqd recipit p̄ salario a secularib⁹ p̄sonis hoc p̄t retinere. sed q̄cquid recipit a clericis p̄ tali actu tenet restituere eccie. **Queritur** quādo creditor dimittit debitori. vtrū tunc sit liberatus a solutōe. **Respondeo.** si debitor sponte & p̄ria voluntate dimisit nō tenetur amplius soluere. **Ergo** si pauper esset: & creditor tibi sp̄ote & p̄ter deum dimitteret: absolutus es. **Similiter** si habes restituere & velles restituere: et creditor tibi ex gratia v̄l amicitia dimitteret: absolutus es a restitutōe. **Secus** si deceptus v̄l coactus: vel qz putauit se nūq̄ aliqd posse rehabere: **Uñ** ille q̄ p̄suisit se ad manus creditoris. h̄ tamē non intēdebat restituere: immo sperauit q̄ p̄ modico v̄l p̄ nullo quitaret: als nō posuisset se: talis nō est absolutus a restitutōe: h̄ sp̄ in tali casu tenet ad restitutōem. **Sciēdum** tamē q̄ non solum magna: h̄ etiam pua restitūda sunt. **Unde** exēplum: cōuersus q̄dam ordinis cisterciensis: cū missus eēt ab abbate suo & deberet trāsire aquas quandā & nō habebat nauilū p̄misit nauē obulū transmittere. **Qui** cū postea mortuus eēt & nō misisset illum obulū nec fuisset cōfessus negligētiam illā: qz v̄l p̄derat eo q̄ parum eēt p̄dictū obulū post obitū an̄ oculos habebat: q̄ tantū creuit vt maior mundo ei videret. **Et** cū nihil aliqd obsisteret q̄ ab ingressu celi eū impediret nisi obul⁹ solus: & cū nō posset euadere nisi ille obul⁹

De octavo

In illo puncto ad petitionem angelorum et sanctorum quibus seruierat promissa est anima ad corpus redire. Et confessus est illud ablatum. Et missus est illi obulus super cum magna velocitate: que ut mox recepit conuersus expirauit et celi gaudia intrauit.

De octauo precepto.

Non falsum testimonium dices. **U**bi secundum Augustinum philosophus habet omne nocumentum quo quis per falsitatem oris ledit proximum. Et contra hoc preceptum faciunt octo genera hominum. **P**rimi sunt falsi testes et mendaces homines qui prauis hominibus proximi nocere uolentibus prestant auxilium per suum falsum testimonium. Pro quo sciendum quod falsus testis in falso testimonio multa mala committit. Primo animam propriam occidit cum suo mendacio et falso testimonio. Sapientia. i. Os quod mentitur occidit animam. Secundo christum negat. quia corruptio veritatis est negatio dei. Unde qui veritatem negat christum negat. imo est ualde horrendum nomen dei assumere in testimonium falsitatis. Tertio proximum ledit et damnificat: aut in rebus: aut in fama. aut in persona. id est in corpore cum suo falso testimonio. Ergo quilibet talis bonus homo sic lesus potest dicere cum christo illud psalmus. In surrexerunt in me testes iniqui. Notandum quod sanctus Thomas secunda secunde. q. lxx. dicit quod falsus testis peccat mortaliter et tenetur ad restitutionem omnium. xiiij. q. v. Non sane q. vi. Si res aliena. Et tales puniuntur a deo non solum in futuro: sed etiam in presenti quandoque. Exemplum patet infra. viij. A. **S**equitur de mendacijs. Pro quo nota quod mendacium est falsa significatio uocis cum intentione fallendi. Unde quod verum maius peccatum sit mentiri uerbo vel facto: Respondeo secundum Thomam in quodlibet. Cum eadem intentio sit fallendi in utroque uterque peccat equaliter. uerbum enim et factum assumuntur ut instrumentum fallendi. unde

non refert quantum ad peccatum uerbum aliquo uerbo scripto vel nutu vel quocumque facto mentiri: sicut nec refert quantum ad homicidium uerbum aliquo gladio uel securi interficiat. Item queritur: in quo differt mendacium a falso. Respondeo: falsum dicitur quocumque credit uerum dicere: et tamen hoc idem quod estimat uerum esse non est uerum. Sed mentiri est quando aliquis loquitur aliquid quod ueraciter scit non esse uerum. et sic contra mentem propriam loquitur. Nam in mentis respectu quasi contra mentem ire. Ergo diffuciliter vel nunquam potest aliquis scire aliquid mentiri. nisi solus deus. quia quando falsum loquitur quod credit esse uerum non mentitur sed falsum loquitur. **S**ecundum quod quatuor sunt que possunt ualere ad detestacionem huius peccati. scilicet mendacium. Primo quia istud peccatum est diabolicum. quia primum mendacium commisit diabolus. ut habet Genesim. iij. cum dixit proximo pariteribus nostris. Nequaquam moriemini. Unde Iohannis. viij. legit de diabolo. Cum loquitur mendacium ex proprijs loquitur. quia mendax est et pater eius. ergo mendax habet linguam diabolicam. **S**ecundum est hoc. quod illud peccatum inquinat membrum in quo magis in decem est immundicia. scilicet os hominis. Reddit enim illud abominabile deo. unde Proverbia. xij. Abominatio est deo labia mendacia. Sicut quis os suum aptum haberet muscis et alijs rebus immundis quocumque uellentibus intrare: et pmitteret eas ibi nidificare: os eius abominabile esset hominibus: sicut mendax abominabile est deo: cum immundicia mendacium plus displicet deo quam immundicia muscarum. **T**ertium. quod illud peccatum hominem facit similem false monete. ergo quantum preualet florenus bonus florenus falso: tanto preualet homo uerax homini falso et mendaci. unus autem bonus florenus ualet plus quam mille falsi. et bonus homo uerax preualet mille mendacibus. Et sicut falsa moneta non ualet nec ad emendum nec ad uendendum. sic homo mendax ad

in illo puncto ad petitionem angelorum et sanctorum quibus seruierat promissa est anima ad corpus redire. Et confessus est illud ablatum. Et missus est illi obulus super cum magna velocitate: que ut mox recepit conuersus expirauit et celi gaudia intrauit.

precepto

nihilū valet nisi ad gehennā. **Q**uari-
tū est q̄ mendaciū est q̄d daz venenū q̄d
tante efficacit̄ est q̄ in ip̄o hoīe existens
aiam interficit: iuxta illud Sap̄. i. **O**s
quod mentitur occidit animam. **E**rgo
mendaces habent linguam venenatā
Et mix̄ quoddam est quō illi miseri ho-
mines non timent illud venenum q̄d i
ore sentiunt **Q**uintū est q̄ hoc p̄c̄m
multum displicet deoz hominibz. **O**r
sicut deus multū diligit veritatem: s̄m
illud ps̄. **E**cce em̄ veritatem dilexisti.
Sic conuerso odit mendaciū. ps̄. per-
des oēs qui loquunt̄ mendaciū. **U**nd̄
Auḡ. **H**erito p̄dit̄ mentiē qz decli-
nat ab eo q̄d est: in id quod non est **I**n
super etiam mendaciū abominabile est
coraz hominibz. **E**t v̄itas ecōuerso val-
de cōmendabilis est coram hominibz
Quid em̄ est laudabilius z honorabili-
us q̄ h̄etale verbū. **I**lle verax in s̄bis
z iustus in factis. **E**t q̄d vituperabili-
t̄ ille qui est mendax in verbis: z fallax
in factis. z cum duo p̄mittit vix vnū sol-
uit. **C** **U**nde notandū q̄ qui se
vult a peccato mendacij cauere: oportet
q̄ remoueat a se occasiones mendacij: q̄
sunt due. **P**rima est cupiditas: qz ex cu-
piditatez auaricia plura mendacia p̄ce-
dunt vt p̄z in modernis mercatoribz et
alijs pluribz peccatoribus. **S**c̄da est ti-
mor mundan⁹ hoc em̄ timorē petr⁹ chri-
stum ter negauit dicens. **N**on noui ho-
minem. **D** **E**t sciendum q̄ men-
daciū est triplex. scz p̄nitiosum: officiosū
z iocosum. **I**n p̄mo offendunt illi qui
mentiunt̄ contra fidei veritatē: vt q̄ chri-
stum dicerent esse natū non ex marie p̄gi-
nez hmōi. **I**tem sc̄do offendunt illi qui
per mendaciū ledunt p̄ximī famā z ho-
nozem: sicut est mendaciū false detracti-
onis. **I**tem sc̄tio offendūt illi q̄ p̄ menda-
cium p̄ximū d̄anificant in bonis exteri-
oribz. sicut illi qui fallsum aliq̄d de ferunt
iudici vel tyranno. **E**t q̄ fallsum testimo-
niū p̄tra aliq̄ē in causa pecuniaria de-

ponunt: ex q̄bz p̄ximus damnificat **L** **S**c̄-
ca q̄d querit̄: quid de teste falso? **R**esp̄o
de eo s̄m **T**ho. sc̄da sc̄de. q. lxx. **T**estis
falsus peccat mortaliter inquantū p̄iu-
rus est: z inquantū facit p̄tra iusticiam
z contra id de quo est speciale p̄ceptum
in decalogo. **E**t talis indubitanter tenet
ad restitutōem oīm que p̄xim⁹ ei⁹ am-
sit p̄ eius testimoniū. i. 4. q. 5. **N**ō sane.
z. q. 6. **S**i res aliena. **Q**uerit̄ vtrū li-
ceat testi aliq̄d recipere. **R**esp̄o deo p̄ fe-
rendo testimonio nihil debet accipere: nisi
tantū expensas ab illo qui eū p̄ducit. 4.
q. 3. **V**enturis. **E**t si accepit: turpiter ac-
cepit. z restituet ei a quo recepit: nisi ille
dederit ad corrupendū testem. tūc em̄
debet dare ei in cuius iniuriā accepit **S**e-
cundo circa mendaciū officiosum p̄mo
offendunt illi qui ex quadā pietate men-
tiuntur p̄ conseruanda vita p̄ximī: vt si
quis videat hoīem queri ad mortem di-
cat se non vidisse eum. **S** **S**c̄do circa h̄
offendunt illi q̄ mentiunt̄ p̄ conseruan-
da hoīs continentia vt si virgo volētī eā
desforare mentiat̄ z dicat se esse cōiuga-
tam. **T**ertio circa hoc offendunt q̄ mē-
tiuntur conseruando hoīs exteriorē sub-
stātiā vt si q̄s vidēt p̄donē velle que spo-
liare dicat sibi parcas sibi: qz nō portat
pecuniā. **E** **C**irca q̄d queritur.
vtrū sit licitū mentiri p̄pter liberationes
hoīs a quocunqz periculo. **R** **N**ō deo! s̄m
Tho. sc̄da sc̄de. q. cx. **N**on. sed h̄ v̄itatē
occultare p̄uidenter sub aliqua dissimu-
latione. **U**t etiam augustinus dicit **O**r
s̄m doctores. **O**m̄e quidem mendaciū
est p̄c̄m ad minus veniale sicut iocosū
Sed p̄nitiosum semp̄ est mortale: quia
est contra charitatem dei z p̄ximī. **T**er-
tio circa mendaciū iocosum offendūt illi
p̄mo qui mentiuntur p̄ releuando meroē
z redio. sicut illi qui aliqua ludicra sin-
gunt vt hoīem melā colicum exhilarēt
Sc̄do circa idem offendunt illi qui mē-
tiuntur p̄ aliquoz solacio. **S**icut illi q̄
ex cupiditate alijs cōplacendi singūt a-

De octavo

liqua iocosa mēdaciayt eos ad risum p/ uocēt. **T**ertio circa idē offendūt illi qui mētunt ex adularōe iocosa: sicut q̄ fal/ se cōmēdant hōiem: vt ex eo maḡ pla/ ceant. **S**cdi qui in hoc p̄cepto offen/ dūt sūt derisores qui offendūt primum deridēdor̄ subsannando. **E**t q̄libet tal̄ aduertere debet illō. **S**ubsannās sub/ sannabit: z deridēs deridebit. **C**irca qd̄ querit: vtz derisio sit p̄cēm mortale. **R**ūdeo s̄m **T**ho. sc̄da sc̄de. q. 75: **D**i/ cendū q̄ qñ quis malū alicui p̄sone vel defectū in risum vel luduz ponit: derisio d̄r. **E**t siquidē hoc fiat in quantū malū ē parū s̄m se: sic derisio est ventale p̄cēm. **S**ed qñ accipit quasi parū rōne p̄sone sic aliquē deridere est euz oīno parū p̄/ derez tazylē estimare vt de ei malo nō sit curandū: s̄ sit q̄si p̄ ludo habēd̄. **E**t sic derisio est mortale p̄cēm. z tanto graui⁹ q̄nto maior reuerētia debet p̄sone q̄ irridet. **U**nde grauissimū p̄cēm est irri/ dere deū: z ea que dei sunt. **S**icut bea/ tam virginē z sc̄rōs. **S**c̄do est graui⁹ de/ risio parentū. qz in maiori reuerētia sunt habēdi. **T**ertio derisio iustoz p̄ quam etz hōies de bñ agendo impediuntur.

F **T**ertij sūt discordiā inf̄ hōies seminantes. qd̄ p̄cēm dñs inf̄ oīa alia maxime detestat. sicut p̄ oppositū in cor/ dis charitatez cordiū vnitatem maxie de/ lectat. **U**nde illi ch̄i reuerētiā pl⁹ p/ turbant: q̄ ille q̄ lat⁹ ei lancea aperuit: vel qui ip̄m cruci clauis affixit. **C**ui⁹ rō est s̄m **H**enri. de fir. quia tales ei⁹ santi guinem euacuant. per quē oīa pacifica uit: siue in celis siue in teris sint. **I**tem illud peccatū opus est diabolicum z cō/ trariū operi xpi. **U**nde de diabolo scri/ ptum ē. **J**ohis. x. q̄ disp̄git oues. **X**p̄s vero de se d̄r. **M**atth. xij. **Q**ui nō p̄gre/ gat mecum: disp̄rgit. **A**d ch̄m z ad f/ uos ei⁹ p̄tinet in pace uiueret pacificare. **U**n̄ **M**atth. 5. **B**ñ pacifici qm̄ filij dī vocabunt. **U**n̄ **B**reḡ. in pastorali **S**i de iocant filij q̄ pacē faciūt. p̄culdubio

sarbane sunt filij qui eam cōfundūt.

S **Q**uarti s̄t qui fraudulent̄ p̄xi/ mo loquunt qui hnt mel in ore: z fel in corde. z sic primos decipiunt. z tradu/ cūt. **X**p̄s. **Q**n̄ bonū faris. z corde ma/ lū meditar̄. **O**scula que iudas domo dedit. hec mihi tu das. **E**t sciēdū q̄ qñ aliquis fraudulent̄ bonū loquit d̄ alio: z vult q̄ audiēs eū loquat̄ oppositum et malum de eodem: tunc talis dupl̄ pec/ cat. **P**rimo in seip̄m quia fraudulent̄ lo/ quitur. **S**ecundo in proximum cui ni/ titur dare occasionē obloq̄ndi.

Q **U**inti s̄t qui primū cum vitijz z im/ properijs p̄turbant. **E**t isti s̄m **H**enri. de fir. spiritualit̄ in faciē ch̄i spūit. z d̄ spūis verbor̄ suoz amabile ei⁹ faciē in/ ficiunt. **U**n̄ autoritas. **F**aciē xpi videt alapis contūdere qui primū in p̄senta/ niti⁹ p̄fundere. **Q**ueritur vtz contume/ lita siue conuiciū sit peccatum mortale. **R**espondeo q̄ p̄p̄ter se loquēdo: sic est peccatum mortale. **E**t non min⁹ q̄ furtum vel rapina: maxime quando lo/ quitur animo de honestan di proximum. **E**t ratio huius est. **Q**uia homo nō mi/ nus amat honorem suum qui ei per ra/ le conuiciū aufertur: q̄ rem possētam que per furtum vel rapinam ei aufertur. **E**rgo quicunq̄ obijcit proximo suo de/ fectus suos iniuriose sine culpa. vt dicē/ do: tu es fur: vel ysurarius. vel mendax: vel tu ibi hoc fecisti. vel ibi sic vixisti: et taliter egisti. **U**el etiam defectus pene/ nate: vt dicēdo. tu es ceus z gybbolus: vel scabiosus. z sic de alijs. eum confun/ dendo mortaliter peccat. z reus erit ei⁹ ne pene. **U**nde **M**atth. 5. dicit ch̄i. **Q**ui dixerit fratri suo fatue (euz supple/ confundendo) reus erit gehenne ignis. **Q**uid tunc rei sunt qui parētibz su/ is cōtumeliā inferūt. vt dicēdo. tu antiq̄ stulte. v̄ alio q̄cūq̄ mō ei⁹ maledicēdo: tales filij incurūt et nā maledicēdo. **U**n̄ **E**xo. xxi. **Q**ui maledixit p̄zyl̄ mīi mor/ te moriat̄ se z etna. **I** **Q**uerit vtz

causa ostendit...
des...
que...
dole...
niger...
sum...
cauti...
maus...
rem...
atē...
loca...
it ch...
am: v...
S...
stolas...
sen...
Tamen...
na ne...
bende...
R...
has...
do...
ris...
babe...
tiam...
me...
P...
inter...
tur: z...
fama...
glia...
ma...
D...
C...
tas...
las...
g...
et...
z...
p...
z...
c...
lira...
rens...
nū...
debet...
copi...

precepto

causa correctōis liceat iudicium dicere. **R**ñ deo s3 tho. se. se. q. 72. Sicut licitū ē ali quē pberare y l' in rebz dānificare causa discipline. sic p' et aliq's alteri quem cor rigere debet aliquod verbum conuicio sum dicere. Et hoc modo dominus vo cauit discipulos suos (qui iuerunt in e/ maus: qbus apparuit in via post resur/ rectionem suaz) stultos dicens. **O** stul ti7 tardi ad credendum in omnibus q locuti sunt prophete. Nonne sic oportu it christum pati. 7 sic intrare gloriā su/ am: vt patet. **L**u. vi. Similiter 2 apo/ stolus paulus Galathas nominauit i/ sensatos dicens. **O** insensati galathe. Tamen sicut dicit augustinus. **E**x mag na necessitate obiurgationes sunt adhi bende. ergo non leuiter sunt proferende.

R **C**erte Querit vtz homo contume lias sibi illatas debeat sustinere. **D**espō deo s3 tho. vbi. s. Sicut in alijs iniu rijs: sic in verbis contumeliosis tenemur habere animum preparatum ad tolerā tam si expediens fuerit. Quandoq; ta mē opzvt contumeliā repellam? p' tria. **P**rio qdē p' bonū eius q cōtumeliā in fert. vt videlicet eius audacia reprima tur. 7 i dāro talia n̄ accēptet. **S**cdo p' famā nostrā. qz qlibet tenet defendē fa/ mā suā. **Q** s3 Aug. Qui famā suā ne gligit crudelis est. Et qz s3 salomonez **B**elius est nomen bonum: q̄ diuitie multe. **T**ertio propter bonum mul torum quorum profectus per contume lias nobis illatas impeditur. **U**nd au gustinus. Duo sunt tibi necessaria scili/ cet conscientia 7 fama. **C**onscientia p' te 7 fama p' p'ximū. **S**exti sūt hi qui p'ximū suū vbi rixosis ad irā puocant 7 tal qui puocat scient p'ximū ad ira/ cundiam omnū peccatoz que ille in ta li ira cōmittit siue in verbis siue in factis reus erit. Quia iracundia est mater om nū vitioz. **V**erito sibi quilibet cauere debet ne alium puocaret. **C**ōtra hoc fa ciunt isti qui annosos homines puo

cant: vel alios homines passionatos que cito puocant ad irā: 7 in hoc volūt recre ari. qd tñ hgit in piculū aiāz ipaz. **E**t grauit in futuro p talibz solatijs puniet. **Q**uia omnes maledictōes 7 blasphemias 7 cōminationes quas iste sic pro uocatus pferit ipsi lugebunt. **Q**uia est regula cōmunis. q̄ qui occasionez dam ni dat: damnū dedisset videtur. **E**t chri stus dicit in euangelio. **O**mnis qui ira scitur fratri suo: reus erit iudicio. **Q**uid tunc ille reus erit qui non solum irasci/ tur: sed etiam qui p'ximū suū ad iram puocat. **U**nde sollicitē vxoz cauere de/ bet ne maritum suum ad irāz puocet. alias omnium peccatoz que ipse in tali ira cōmittit: ipsa particeps erit. **E**t sic si militer intelligēdum est de marito q nō debet puocare vxoz nec filios nec filiā ad iracundiam: 7 sic de alijs. **S**epti mi sunt qui proximis suis detrahunt. 7 talis detractione sex modis cōmittitur. **E**t audire detractionem quādo est peccatū mortale: qn nō: hoc qre ante. v. **D. R.**

D **C**octau sunt qui in verbis p/ caibus 7 lasciuis p'ximū scandalizāt 7 mentis integritatem corrumpūt. **U**nde. i. **C**orinth. iij. **C**orrumpunt bonos mores colloquia praua. **I**tem **E**ph. s. **F**ornicatio autem et omnis immūditia aut auaritia nec nominetur in vobis si/ cut decet sanctos. **C**ōtra hoc plures fa ciunt qui verba scurilia 7 luxuriosa pro ferunt per que p'ximos ad malas cō/ cupiscentias puocant: 7 in hoc deum grauitē offendunt. **E**t tunc cum tales corriguntur: tunc dicit q nō denotant corde sicut proferunt ore: quod tamē est falsum. **U**nde christus dicit i euāgelio. **E**x abundantia cordis os loquitur. **E**r go qui talia verba proferūt siue sint vi ri siue mulieres in his ostendunt se ha bere impudicitiaz cordis. **U**nd **C**hry/ sosto. super **J**oannem: **Q**uale cor habz vnusquisq; talia verba loquitur 7 opēa facit. **H**oc etiaz patet in bonis 7 hone

stis et pudicis personis: quod nunquam vel raro talia proferunt: sed ipsum christum septimo nominant eo quod versatur in cordibus ipsorum. Et patet in beato Ignatio martyre: qui in tormentis positus septimo ipsum nominavit. Et requisitus quare hoc nomen toties nominaret: dixit. Quia hoc nomen scriptum habeo in corde meo: et reticere non possuz. et tortores post mortem eius cor extraxerunt de corpore: et illud in partes sciderunt. et in qualibet parte fuit scriptum hoc nomen iesus aureis litteris. Ergo quilibet christianus se cauere debet a peccatis malis et scurrilibus et luxuriosis. Unde Isidorus de summo bono. Valde sermones in ore christiani esse non debent. Hoc etiam ostendit apostolus dicens. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et merito: quod in dicto christi in euangelio De omni verbo otioso redditur summum rōez. Multo fortius de peccatis scurrilibus et nocivis. Ergo merito quilibet nostrum debet a deo petere cum preceptis dicens. Pone domine custodiam os meo: ut non delinquam in lingua mea. Et nota per conclusionem octavi precepti scilicet de falso testimonio quomodo falsi testes puniantur: quomodo in presentibus: quomodo in futuro. Et de hoc ponitur tale exemplum. **A** Legitur quod quidam bonus homo iustus propter rigorem iusticie a quibusdam malis hominibus odiebatur: unde ipse sibi falsa crimina que et iuramento confirmaret eo quod non facile credebatur eis homines propter excellentiam vite illius boni hominis. Et primus ait: nisi ita sit: Certe proferam iugne peream. Secundus dixit morbo regio ledar in toto corpore nisi ita sit. Tertius oculos perdam nisi ita res se habeat. Quod totum sic euenit illis propter peccatum perurii et falsi testimonii. Nam primum testis falsus mox a plaga ignis exustus est. Secundus a pedibus usque ad caput consumitur: quia putridus factus est. Tertius talia audiens et videns: et de seipso timens factum reuelauit: et postmodum cecus effectus est. Unde de hoc dicit Salomō Prover. xix. Falsus testis non erit impunitus.

De Nono precepto.

Non concupisces rem proximi tui. Superius in septimo precepto prohibuit furtum: hic autem prohibet concupiscentiam cordis dicens. Non concupisces rem proximi tui. Et sciendum quod contra hoc preceptum faciunt decem genera hominum. Primum sunt qui concupiscunt bona aliorum: et sciētes quod non possunt obtinere rem concupitam non persequuntur concupiscentiam. Si autem scirent se posse consequi concupitam: forsitan fortissime conarentur ad persequendam concupiscentiam in effectum. et isti taliter concupiscendo mortaliter peccant. Secundum sunt qui aliena concupiscunt et cum omni conatu exteriori laborant pro tali re illicite obtinenda: quod quamvis non obtineant: peccant tamen mortaliter: quod apparet in fure latrone pro furto et rapina laborante: quod licet in effectum non furem nec rapiant mortaliter tamen peccant et grauius quam proximi. Si autem prauis conatibus asssequuntur appetita: adhuc grauius peccant ut patet in furibus et latronibus rebus concupitam illicite obtinentibus. Et istis nunquam remittitur peccatum nisi prius restituatur ablatum ut Augustinus dicit. Dimodo tamen habeant facultatem restituendi. Tertium sunt qui concupiscunt bona aliorum iniuste: et habent spem ut ea sibi possint acquirere: sed non audent attemptare propter timorem corporis et honoris. Sed si scirent se posse euadere: persequerentur toto conatu: et sic propter deum dimittunt: sed propter timorem et confusionem humanam. Quartum sunt qui concupiscunt iustas res: sed ad maius finem: id est ad peccatum: ut puta ad vanam gloriam exercendam vel ad luxuriam: vel ad crapulam. Sicut ille diues de quo scribitur. Luce. vi. quod epulabatur quottidie splendide. Ergo quamquam videret aliquem ludere pecunias lucrari: vel usurarium usuram exercere vel videret superbiam vestium: et sic de aliis. Et sic ad talem finem desideraret et ha-

here diuitias: vt sic etiam contra deum
 posseryuere: peccat cōtra hoc p̄ceptum
Et s̄m hunc intellectum non solum con-
 tra illud p̄ceptum faciūt illi qui aliena
 concupiscunt: sed etiam qui sua propria
 malez illicitē expendūt vt pomposi z vo-
 luptuosi tessarij z huiusmodi. **Q**uin-
 ti sunt qui cum nimio appetitu z amore
 afficiuntur ad temporalia quāuis nō in-
 iuste vellent ea acquirere: tamē quando
 ille appetitus z amor temporalium supe-
 rar vel precellit amorem deī z appetituz
 proprie salutis: sic q̄ mens suffocatur ex
 toto: tales etiam grauitē peccant. **S**z
 heu plures sunt qui totum cor suū occu-
 pant cū talibz: sic q̄ raro vel nunq̄ d̄ bo-
 vel p̄ria salute cogitāt. **S**exti
 sūt q̄ aare possident z retinēt sua iusta
 bona cum nimia tenacitate z cuz insatia-
 bili cupiditate sic q̄ de superfluis paupi-
 bus non subueniunt s̄m iussu christi
 qui dicit Luce. xi. Quod superest date ele-
 mosynam. **E**t de his dicit Hermannus
 scilicet q̄ si superflua tenent que danda
 essent: tunc li ex tali tenacitate superfluo-
 rum aliq̄ magnam penuriam sustinerēt:
 vt puta qui teneret superfluum bladū:
 vinum vel h̄mōi victualia vt cari? v̄de-
 re posset vnde multoz penuria z rerum
 charistia sequerē: grauitē peccat. **I**n
 necessitate ei extrema superflua tenacitas
 diuitū videt oīno esse in iniuriā paup̄ez
Unde Ambrosius? **U**niuersis creat̄ est
 mundus: quem pauci diuites occupāt
Unde Basilus super illud Luce. xij.
 hominis diuitis dicit. **N**onne inq̄t spo-
 liator es qui dispensanda suscepisti pro-
 pria reputando. **E**st em̄ panis famelicū
 quem tu tenes. **A**udi tunica quā in con-
 elauī conseruas **D**iscalceatī calcei q̄ pe-
 nes te marcescunt: indigentis argentuz
 quod possides humatum. **U**nde Am-
 brosius in s̄mone: **N**on minoris est cri-
 minis habentī tollere q̄ cū posset indu-
 gentibz denegare. **E**rgo tantoꝝ scias te
 erige bona: quātis posses p̄stare z nol.

Sciendū tñ q̄ m̄gr̄ in cōpendio theo-
 logice veritatis dicit. **C**ū quis retinet su-
 perflua ex insatiabili cupiditate: ē mortu-
 le p̄ccm. **E**t p̄cipuū signū talis affectus ē
 q̄ quis reus poti⁹ putrescere sinīt apud
 se q̄ vtiliter alijs dispenseret. **V**erbi gra-
 tia. sicut ille qui panem vel carnes z fru-
 mentū vel h̄mōi cōmestibilia perire per-
 mittit anteq̄ pauperibz erogare veller.
Et hoc ex nimia paritate: qz timet sibi
 semp deficere. z qñqz talis vix audet s̄z
 suā necessitatē cōmedere. **E**t in h̄ silis ē
 bufoni de quo legit q̄ terrā comedit. et
 quādo caput sup terrā erigit: tūc timet
 sibi terrā adhuc deficere z tunc non pl⁹
 audet comedere de terra nisi inquantuz
 potest cum vno pede tegere siue tollere.
 ergo quilibet possidens bona tempora-
 lia debet pauperibus cōdiuidere. **U**n-
 de Augustinus. **D**a christo in terris q̄
 tibi reddet in celo. **U**nde etiā Beda su-
 per Lucam. **N**on reprehenditur diues
 q̄ terram coluerit: vel fructus in horrea
 congregauit. sed q̄ fiduciam vite in illis
 posuerit: nec pauperibus erogauerit. vt
 ab eis reciperetur in eternis tabernacu-
 lis. **N**ota exemplum de diuitibus tena-
 cibus. **L**egitur q̄ quidez diues tempo-
 re famis ne audiret voces querulosas
 paup̄ez ad quādā suā hereditatē iuxta
 quādā aquā se trāstulit vbi p̄ nimia fa-
 me paup̄ popul⁹ clamās: eū secur⁹ ē p̄
 pter sustentatōez. **Q**uoz voces audies
 respondit. **N**on durabo cū istis canibz.
Et sic fecit mēsam suā poni retro in ali-
 am camerā vbi tales voces audire non
 posset. **E**t statim quidez armat⁹ pulsa-
 uit in porta dicens: **N**unc⁹ dei sum et
 volo loqui dño vestro: **S**ed cū seruitoz
 de mādato dñi sui eū assereret ibi nō eē
Respondit. **V**entiris. **N**ā in illam ca-
 merā ideo se trāstulit ne pauperuz cla-
 mores audiret: **E**t nūc ex parte dei ego
 cito eū vt cōpareat corā deo reddere ra-
 tionē de oībus temporalibz sibi cōmis-
 sis. **Q**ui diues nox ad mortē infirmat⁹

De decimo

a caris suis ad pñiam z ad cōfessionem exhortabat artēt: q̄s ille audire rēnuīt h̄ dixit **E**go ad iudiciū dī citat̄ cōparū et ad et̄nā dānatōem iudicat̄ sū sine oī spe salutis: q̄ sicut nō exercui misericōdīam z cōpassionē ad paupes xp̄i: sic eadē dī/strictōe sine misericōdīa sentētiat̄ sū: z sic in felicē aiāz expirauit. z res z corp̄ z aiāz pdidit **U**n̄ Jacobi. 3. Iudiciū sit ei sine misericōdīa q̄ hic nō facit misericōdīam. **S**eptimī sunt q̄ cupiscūt honorē z pulchr̄itudinē p̄ximī: honorē p̄t exaltatōem z sup̄biam. pulchr̄itudinē p̄t hoc vt hominibz placeant: z hoc est p̄c̄m **S**z si naturalit̄ quis appeteret pulchr̄itudinē nō tñ d̄ deū p̄t hoc viuere veller: sic q̄n̄ p̄t esse sine p̄c̄o. **O**ctauī sunt q̄ famuluz vel ancillam p̄ximī sibi attrahunt: cū tñ aliā a fuitio recedere nō intendunt quod est phibitū in lege vt h̄ **E**xodi. 20. **N**ō cōcupisces suum v̄l ancillam. zc. **I**te est d̄ legem nature: quia hec est lex naturalis. **Q**uod tibi nō vis fieri. videne feceris alteri. **E**t christ̄ in euangelio. **Q**ue vultis vt faciant vobis hoies. zc. **E**rgo si tu h̄es famulū v̄l famulā fidelē z non velles q̄ tibi q̄s eū vel eam abstraheret: sic z tu p̄ximo teneris: **N**onī sunt q̄ nimio amore afficiūtur de superbia: tamen infra deum: z h̄ ē veniale. **D**ecimī sunt q̄ appetunt aliena cū voluntate conditionata: scilicet si possent h̄re sine offensa dei z iniuria p̄ximī: z tūc vel nullū vel tantū est veniale p̄c̄m. siue talem z ditōem actualit̄ addant siue habitualit̄ eā intendāt.

De decimo p̄cep.

Non concupisces vxorem p̄ximī tui **U**bi prohibetur omnis concupiscētia carnis. q̄ i sexto p̄cepto phibuit actū carnis: hic at̄ phibet z cupiscētia carnis. **U**bi sciendū q̄ hoc p̄ceptū faciunt quattuor genera hoim. **P**rimū q̄ de

liberate concupiscunt z libent̄ ope actuz perpetrarent si possibile ipsis foret. z tales contra p̄ceptum dei faciunt z peccant mortalit̄. **V**erbi gratia. **S**i quis vna die centū dom̄ intraret: z in q̄libet domo z cupiscētia malā sibi p̄visum acquireret: tot peccata mortalia acq̄reret. **U**nde **M**atth. 5. **Q**ui viderit mulierē ad concupiscētia eam: iāz mechatus est eam in corde suo. scz vt z cupiscētia transeat in affectū cordis z in consensum rationis. **E**t etiā si facultas affit facere disponat: iā mechatus est eā in corde suo. q̄ fm iurayolūtas p̄ facto reputat̄. **S**cd̄i sunt qui vellent z possent h̄tinent mundū z scādalum. **S**ed si lerent se posse latere in hoc actu: nec deuz nec sanctos nec salutem anime curarent quin hoc potius p̄petraret. **E**t tales q̄ sic dimittunt: deū grauit̄ offendūt q̄ voluntas est deliberata ad actum illū.

Tertij sunt q̄ non z cupiscunt nec actū p̄petrare volunt: sed faciunt vt concupiscātur: vt multe mulieres. similit̄ z virgines que ad hoc lauāt z ornant vt amabiliōres fiāt. que non soluz in plateis z choreis: imo etiā in ecclesia corda viroz vulnerāt: dum eis nunc colore albo: nunc rubeo. nunc familiari colloquio: nunc manuū iniectio: nunc vultus compositione: nunc oculoz lasciuia intuitionelaqueum z occasionem ruine p̄stāt. **E**t tales qui sic non concupiscunt nec actū facere volunt sed concupiscunt sunt occasores aiāz. **U**nd̄ **B**erū. in fm̄e. **N**onne videt̄ tibi grauiorem ab eo xp̄s sustinere persecutionē. qui suggestionē maligna exemplo pernicioso scādali occasioe ab eo puerit aiāz quas redemit. q̄ a iudeo qui sāguine ei effudit. **Q**uarti s̄t q̄ non z cupiscunt nec etiā actum facere p̄ponūt: sed tamē delectātur in morosa delectatione cum plena ratione z volūtate. **E**t talis morosa delectatio est peccatum mortale. **C**ōtra quod beu multi faciunt tā multice

*Et videtur tunc concupiscere
le conuulsi deus tam volent
viri in omni no cū z r
gitanōi q̄ in nūm est p̄c̄m
q̄ fallit̄ hoc p̄c̄m mortali
rit. v̄l iudic̄i canonice
L'om̄p̄tū d̄ est in eo: an
ctum om̄ concupiscētia ad
sententiōis p̄c̄m peccatum
S'condū fm̄ h̄ q̄ q̄ v̄
p̄c̄m p̄c̄m in mōsa
d̄ delectatione z consensu
gōtio in d̄c̄t̄ p̄c̄m qu
mōsa cogitatio s̄ v̄
cogitatio s̄ v̄c̄m peccatū
tem h̄ gōtio in d̄c̄t̄ p̄c̄m
quedāz animōmōs d̄c̄t̄
aut nō est leuiter delectatio in
gitanōi s̄ v̄c̄m non est peccatū
solum mortale. **S**z sententiā delect
cogitatio s̄ v̄c̄m p̄c̄m aut t
berio ratiōis non consentit in
cogitatio: sic est alio v̄c̄m
sententiā delectationem interior
siue consentit in ip̄m opus. **I**
tio est quia non solum consent
p̄c̄m cum quis cōsentit in opus
cogitatio mortale. **S**z etiam in opus
vt cū quis consentit in solum delect
nem interiorē: non autē in opus
hoc debet v̄c̄m delectatio c
sup̄e obiectum in d̄c̄t̄ in se d̄c̄t̄
tatem ad ratiōem rationem. **S**z h̄
non d̄c̄t̄ in delectatione v̄c̄m
si alius placet cogitatio delectatio
ius mulieris pulchritudine h̄c̄t̄
tate p̄c̄m mortali q̄c̄m in d̄c̄t̄
cogitatio non est peccatum mortale
potius veniale.*

Aplicat̄ tractat̄ de concupiscētia

Incipit tractatus De nouem peccatis alienis

¶ Viri quales nolunt concupiscere nec vel
le concupiscit ab alijs. tamē volunt agere
diē festū in reliquijs nociuaz et turpiū co
gitationū: quōd tū nimis est periculosum:
quā facillime ex hoc peccatō mortale incur
rit: vt pbat Jacobo ī canonica sua cū dicit
Concupiscētia id est interior animi dele
ctatio cum conceperit: sub audiēdo con
sensum rōnis: parit peccatum mortale.
Sciendum sūm Bregō. q̄ humana tem
peratio perficitur in tribus. s. suggestiōe.
delectatione et consensu. Si enim sug
gestiō inducat passionem que est subitus
motus cogitantis seu delectantis in re
cogitate: sic est veniale peccatū. Si au
tem suggestiō inducat passionē que est
quedā anime formalis deliberatio: tūc
aut nō esse sentitur delectatio in tali co
gitatione: et sic vel non est peccatum vel
solum veniale. Aut sentitur delectatio ī
cogitando: et hoc dupliciter. aut tūc deli
beratio rōnis non consentit in dele
ctationem: et sic est adhuc veniale. aut cō
sentit: et sic est peccatum mortale: siue cō
sentiat in delectationem interioris actus:
siue consentiat in ipm opus. Cuius ra
tio est: quia non solum consensus verus
puta cum quis cōsentit in opus: est pec
catum mortale. sed etiam interpretatiuus
vt cū quis consentit in solam delectatio
nem interiorē: non autē in opus. Et
hoc habet veritatem si delectatio cadat
super obiectum includens in se deformi
tatem ad rectam rationem. Si autē quis
non delectet in delectatione turpi: puta
si alicui placeat cogitare de specie alicui
ius mulieris pulchre absq̄ ista deformi
tate p̄currente: sic p̄sensus in talem dele
ctationem non erit peccatum mortale s̄
potius veniale.

¶ Explicat tractatus de decē preceptis.

Nouem sūt peccata aliena
quorū si peccator aliquis
in morteyno deprehensus
fuerit sic damnatur ac si ī p
prio Licet hoc nobis vide
atur mirabile q̄ homo damnetur p̄ alie
nis sicut pro proprijs. Ideo omnes sol
licite discite nouem esse genera hominū
que breuiter dicam qui dānant p̄ alie
nis peccatis sūm q̄ sunt nouē peccā alicia
Primum est iussio scilz cū quis iubet al
ter peccare. Verbi grā. Dominus q̄ iu
bet famulū. vel pater q̄ iubet filiū. et do
mina que iubet ancilla hec facē que sunt
contra charitatē dei et p̄ximi. sicut rusti
ci q̄ iubēt suos famulos dāna inferre p̄
p̄ximis cū pecoribz suis in graminiū vel
in segetibz: vt dñā q̄ iubet ancillā ad p̄
tū alteri irez ibi gramina alteri recipere:
quōd tū bene cognoscit esse p̄tra voluntatē
illi cui est prātū. Et si nisi vñ pannuz
plenū graminiū ancilla ex iussu dñere
cepisset: dñā obligat ad restitutōez Itē
mechanici in ciuitatibz q̄ iubēt suos fa
mulos infidelit̄ laborare sua artificia.
Item p̄nifices q̄ iubent p̄nuz nimis
excessiue lanā rez extrahere. Itē caupo
nes q̄ iubent famulos mēsurā cū vino nō
bene implere. Item parētes qui iubent
filios et filias chorizare: et sic d̄ alijs. Qu
quicquid iussisti quod est contra chari
tatem dei et p̄ximi in istis reus es. et dā
naberis cum illis qui hoc ex iussu tuo p̄
petrauerunt. Unde Sap. 18. Simi
li pena seruus cum domino afflictus est
imo quādoq̄ iubentes plus peccāt q̄
faciētes. Herodes enim nō decollauit
Joannem. tamen ira reus est tanquā
cum p̄pria manu fecisset. Et hoc quare ē
quia iussit. Similiter pylatus qui nō
crucifixit xpm p̄pria manu: s̄ milites sui

eet. hoc est peccatum et iniusticia. Quia
 o christiane hoc deus meruit apud te quod
 debeas dolere de malo quod fit domino tuo.
 Et ideo cum gaudes de quo dolere debes
 non es verus amicus dei. et ideo dominus abe-
 ris cum consentis et cogaudes malefacienti-
 bus. ergo si non iussisti nec consulisti. si so-
 lum consensisti ad mala facienda que sine
 tuo consensu non fuissent perpetrata: reus
 eris omnium factorum illorum malorum. et dominus abe-
 ris cum malefacientibus. **Uñ ad Roma. i.**
Digni sunt morte non solum qui faciunt. et
etiam qui consentiunt malefacientibus. Ver-
bi gratia. tu non velles aliquem ludere nec con-
sulis. si solummodo consentis: in hoc re-
eris. Si pater et mater non iubent filium
vel filiam chorisare. consentiunt: in hoc rei-
erunt. et sic de alijs. Ergo quicumque preest
alicui civitati: licet non iubeat malefacere:
nec consulat: consentit malefacientibus et pro-
mittit fieri mala. siue hoc fiat propter ter-
releuatum: vel propter fauorem vel timorem
humanum: reus erit omnium malorum que sub do-
minio suo fiunt. Uñ Sap. vi. Iudici-
um durissimum fiet his que presumunt. Hoc
advertere deberent que lusores fouent in ci-
uitatibus vel in domibus suis eos ludere per-
mittunt. et sic de alijs malis que sine consen-
su eorum non possunt fieri. Et Quartum
peccatum alienorum est: adulatio. Et in hoc
rei sunt isti que peccata commendat in hominibus
qui male faciunt pro quo damnabuntur. Nam
que ita laudant et adulant malefacientibus
ita rei sunt quodammodo ut illi que faciunt
peccata. Nam cum aliquis peccat in crepare et non
laudari debet. Ideo ita propter aduato-
res et laudatores peccatorum mali confortatur
in malicijs. et propter derisionem bonorum ali-
qui homines verecundantur bene facere: quod est mi-
serabile audire. et ideo tales principes sunt
omnium malorum istorum. nam pervertunt ordinem
recte rationis in hoc quod laudant illud quod repreh-
ensibile et illicitum est. et vituperant et subsi-
stant illud quod salubre et laudabile est. Et
propterea tales aduatores sunt maledic-
ti. Ideo habet Esai. v. Ue que dicitis

bonum malum: et malum bonum: ponentes te-
 nebras in luce: amarum in dulce. dulce in
 amarum. Quare putatis quod ita tam femina
 ne quam viri: tot ita habeant peccata: etiam
 nescientes quod laudant in his que faciunt. et ideo
 non cognoscunt se esse peccatores sicut coram
 deo sunt: et ita decipiuntur. **Uñ Esa. ix.**
Et erunt que beatificantur et qui beatificantur
propter peccata. Uñ etiam Seneca. Malum ho-
minem blande loquentem agnosce tuum la-
um esse. habet enim suum venenum blanda lo-
cutio. Ideo nolite laudare malum et deride-
re bonum. quod hoc est vnum de summis pe-
riculis in ecclesia dei. Uñ Aug. sup ps.
Duo sunt genera persecutorum. scilicet vituperantem
um: et adulantem. si plus persecumur lingua
adulatoris quam manu persecutis. Uñ etiam
am Hiero. sup ps. Nihil est quod ita facile
corruptum metes hominum sicut adulatio.
Plus enim nocet lingua adulatoris quam gla-
dus persecutoris. Hoc cognosci potest ex eo
quod aduatores ligant homines in peccatis
Uñ Aug. Adulantem linguam ligat ho-
minem in peccatis. delectat enim ea facere
re in quibus non solum non metuit reprehensor
et etiam laudat operatur. Item tales adu-
latores ponunt et consumunt puluillum sub
capite iacentis in peccatis. Uñ Ezech.
xij. Ue qui presumunt puluillos etc. Sic
pro quo verbo dicit Greg. sup ezech. omel.
ix. Qui male agentibus adulatur puluillum
sub capite iacentis ponit. ut qui cor-
rupti ex culpa debuerat: in ea fulcitur lau-
dibus quiescat. Sequitur videtur quomodo
malum in malicijs suis laudant et virtuosum
in virtutibus suis irrident. Pro quo sci-
endum quod vitia per aduatores acquirunt si-
bi virtutum nomine. nam superbia edificatorum. ve-
stium. angulorum. calceorum. et omnium exteriorum
gestorum ab ipsis honestas est nuncupata
ut dicitur. quod bene decorat te ista tunica vel
ista vestis: quod pulchra es in facie. quod bene
decorat te illud pepulum. quod pulchre incedis
et sic de alijs. Et in hoc quod imitantur lucife-
rum in superbia extollendo se super alios: in his
commendant: quod est valde nocivum et reprehensibile

De peccatis

le. qz xps dicit in euāgelio. Qui se hūit
ar zc scdo auaricia noiaf puidētiayt
cū qd die noctuqz oīb; virib; laborat p
acq̄sitione rerū tpaliū. siue iuste. siue iniu
ste vlt q̄ canqz mō potest. siue sit cū dō vlt
ptra deū minime curās. oēm sollicitudi
nē suā adhibēs q̄no possit tpalia cōgre
gare: z cū tāta auiditate q̄ nūqz et; sati
atur. Et in h cōpaf inferno: **U**n aug?
ad q̄ndā comitē. Inferno auar? ē silis.
Infern? ei q̄ntoscūqz deuorauerit: nūqz
dicat satis ē. Sic z si oēs thezauri pflu
xerit in auarū. z tal ab adulatorib; nō
minat auar? h puid?. **T**ertio disso
lutio socialis: iocūditas ē noīata. vt cuz
quis pūgit se alijs in differēter siue i bo
nis siue in mal. siue i licitis siue illicitis.
Sicut i corizando. saltādo. in ludēdo z
sic d alijs Et tal ab adulatorib; nō noīaf
dissolutus: h social siue soci? i. gesellig.
Et tal q̄ sic se pformat malis i illicitis.
postmodū habebit societate demonū et
oīm dānatoz. z carebit societatez dei et
oīm electozū. **Q**uarto astucia ab ip
sis adulatorib; prudētia noīaf. vt cum
q̄s ē astut?. i. hynderlistig. i. mercātijs.
z i alijs suis negocijs. et lucraf mētiēdo
z decipiēdo z defraudando homines
z trufando pxios. Qui nouas adinuē
tōes iuenit vt sic pxios decipe possz. ta
les ab adulatorib; hui? mūdi prudētes
noīant. **U**n Lu. i6. Filij hui? seclī pru
dētiorez sūt filijs lucis i gnatione sua.
Quinto laxa p̄scia libertas aī noīaf
vt cū q̄s sine timoē dei uiuit: nihil timēs
nec curās deū i cogitātōib;. locutōib;. z
opib;: h sine oī timore dī peccat. z q̄ de/
lectabilia sūt carni ppetrat. Et tal letus
ab adulatorib; noīaf De q̄bus dī dñs
Lu. vi. **V**eyobis qui nunc ridetis. zc.
Sexto garzulitas affabilitas noīaf
vt cū q̄s est garzulosus. i. claffig. siue vir
siue mulier scurzilia p̄ba pferēs: non cu
rādoytrū deū offēdat i hoc. tales nomi
nant solaciosi. i. kurtz wilig. In quo ali
qui multū delinquūt. scilz. p̄citando ho

mines annosos ad iracundiā z impatiē
tiam z ad blasphemā: q̄ als ex natura
et ex senio mirabiles z impatiētes sunt.
Et quicqd tales sic peccant redūdar in
eos q̄ eos p̄citauerūt **B** Sedur
videre q̄no p̄tutes z virtuosī irridētur
et p̄mo cum q̄s est abstinēz z vult parce
uiuere z tm̄ in nccarijs conētus ē: tal
lis abstinētia auaricia siue p̄ctas noīa
tur. q̄si nō audeat vti de bonis sibi con
cessis. cū tamē talis nō p̄pter p̄ctatē dy
mittit: h qz scit redditurū se esse rōem de
oibus creaturis q̄no vsus sit: ideo absti
nens uiuit **S**ecūdo si humilitatē di
ligit exēplo ch̄risti q̄ dicit. **D**iscite a me
qz mitis sum z humilis corde. z humili
tatem studet seruare in verbis z factis z
nitit scandalū cauere: timēs illud dicitū
ch̄risti. **M**ath. xvij. **V**e hōi illi p̄ quē
fit scandalū. tūc talis ab adulatorib; hu
ius mūdi hypocrita noīaf. **T**ertio ma
turitas. id ē ernsth abstickit oder dapp
ferkeit. i. cū mature incedit quis in ver
bis z factis timēs leuitatem mētis ostē
dere: tūc talis maturitas amaritudo yo
caf. id est surgesch. **Q**uarto q̄s de
uotōis. i. cū quis nititur expellere extra
neas occupatōes: z deo tranq̄llum z q̄e
tum cor offerre: tūc talis q̄s deuotōis
pigricia noīatur **Q**uinto simplicitas
scz cū quis fm̄ p̄phetam in simplicitate
cordis querit deū. z fm̄ dicitū xpi studet
simplicitatem colūbe ostēdere: tūc talis
simplicitas stulticia noīatur. z talis ab
huius mūdi amatozib; deridē. **U**nde
Johis. xij. **D**eridetur iusti simplicitas
Sexto timor dei litigiosa p̄scia noīa
tur. i. cum q̄s deū pre oculū habet in ver
bis z in fact; timēs deū offendere. talis
nō dī timorosus h erroneus in p̄scia.
Septimo fugere publicā z malā so
cietatem singularitas noīatur. vt cū q̄s
vult sibi cauere a mala societate: aduer
tēs illud dicitū p̄phete. **C**ū scō scīs cris
et cū puerfo puerteris: tūc talis singula
ritas z despectoz noīaf **O**ctauo si q̄s u

... talis impa
... hōi illi p̄ quē
... dicitū ch̄risti
... Math. xvij.
... Vē hōi illi p̄ quē
... fit scandalū
... tūc talis ab adulatorib;
... huius mūdi hypocrita
... noīaf
... Tertio ma
... turitas
... id ē ernsth abstickit
... oder dappferkeit
... i. cū mature incedit
... quis in verbis z factis
... timēs leuitatem mētis
... ostēdere
... tūc talis maturitas
... amaritudo yocaf
... id est surgesch
... Quarto q̄s deuotōis
... i. cū quis nititur
... expellere extraneas
... occupatōes
... z deo tranq̄llum z q̄e
... tum cor offerre
... tūc talis q̄s deuotōis
... pigricia noīatur
... Quinto simplicitas
... scz cū quis fm̄ p̄phetam
... in simplicitate cordis
... querit deū
... z fm̄ dicitū xpi studet
... simplicitatem colūbe
... ostēdere
... tūc talis simplicitas
... stulticia noīatur
... z talis ab huius mūdi
... amatozib; deridē
... Unde Johis. xij.
... Deridetur iusti
... simplicitas
... Sexto timor dei
... litigiosa p̄scia noīatur
... i. cum q̄s deū pre oculū
... habet in verbis z in fact;
... timēs deū offendere
... talis nō dī timorosus
... h erroneus in p̄scia
... Septimo fugere publicā
... z malā societatem
... singularitas noīatur
... vt cū q̄s vult sibi
... cauere a mala societate
... aduertēs illud dicitū
... p̄phete
... Cū scō scīs cris et
... cū puerfo puerteris
... tūc talis singularitas
... z despectoz noīaf
... Octauo si q̄s u

sciam qrit z exigit: tunc talis imparies z
 austerus noiatur. Nono si qs gram ho
 minū haber: tunc adulator noiatur. **Dei**
 cio si qs informatōi z correctōi pximi in
 tēdit: tunc psumptuosus dicitur. **H** Quī
 tū peccatū alienū est recursus. Et sunt il
 li in hoc rei qui tuent malefactores z ad
 quos habēt recursus. Verbi gra. aliqs
 furat z habet apud quē furtū abscondat
 vel rapinā. vel cū quis tuet malefactorē
 nō pmittendo fieri de ipō iustū iudiciū
 et multa hmoi. Ergo si potēs es z in ca
 stro tuercis raptores cū rapinis: re^o eris
 oim peccōz illorū. certe nō eēt tot rapto
 res si nō haberēt tutores. Et de eisdem
 pquerit dñs p **Esa. iij.** Et rapina pau
 perū in domo vestra. Itē si tu es recep
 tor hospitū z recipis in domū tuā hoīes
 nō timētes deū z amministras eis ciba
 ria illicita. vt in. xl. lacticiā cū als sunt
 sani z fortes: z pnt vti cibo qdragesima
 li. z cū hū haberes eis amministrare cibū
 qdragesimalē: s; ppter lucrū amministras
 eis cibū illicitū: tunc piceps eris illorum
 peccatorū. Sed dicerēs. videāt ipi qd
 ad me. Rñdeo q ex charitate dei z pxi
 mi obligamur pmouere pximū in his
 q sunt saluz: z nō amministrare eis occasi
 onem peccādi. Itē si pincerna es z hos
 pitio rapis lufiores. blasphematores. le
 nones q cum meretricib; peccāt q nō sūt
 legitime vxores eorū. z hoc facis ppter
 lucrū tpale: reus eris oim malorū. Itē
 paterfamilias q tenet famulū z ancillā
 simul peccātes in domo sua: re^o erit illi
 us peccati. Breuiter qquid pmittitur
 in domo tua qd est dñi ab his qs hos
 pitio recipis scienter: re^o eris oim malo
 rū illoz. z tales receptores sunt sicut scu
 ra pgregēs eos malefactores. de qbus
 dicit ps. Et scuta pburēt igni. **S**e
 ptum peccatū alienū est participatio in
 peccis alienis. videlicet cū qs ptem habz
 in lucro peccati. z psequēs ptem habe
 bit in pena. vt q sciēter emūt rapinā vel
 furtū: vel inde comedūt vel bibūt. tales

tenent ad restitutōem in qntū de his in
 iustis vsi sunt. etiam si sex vel octo come
 dissent vnā aucā furatā: qlibet restitue
 teneat ptem suā quātū ad eum puenit.
Silr intelligendū est de his q a iudeis
 dona z munuscula recipiūt q ab alijs p
 vsuram receperūt. z tales tenent restituere:
 nō ipsis iudeis. s; ipsis a qbus ipi p
 vsuram receperūt si habeant noticiā il
 lorū. Simaūt: tunc fm p silium p fessor
 ris debēt dare paupibus. Idē dicendū
 est de luforib; z de his q bona p ludū ac
 q sita recipiūt. quia omēs tales tenentur
 satisfacere fm p silium prudentis p fessor
 ris. ergo nullus debet cū luforib; bibere
 vel comedere. nec denarios illos qs ad
 lumē ponūt recipe. sicut qn pburuntur
 luia pro vno denario tūc recipiūt quat
 tuor. z tales tenent ad restitutōem fm
 p silium confessoris. Item iudices z rei
 publice pudentes q permittūt panem
 et vinum minorari p pecunia. z aliq q
 plurimi q participat quocūq; mō sciē
 ter in lucro peccati. vt vxores z pueri in
 iusta sciēter hereditātes. vñ tam vxores
 q filij sacerdotum helis simul a rege cō
 busti sunt. vt legit in **Dan. ca. xiiij.**
Septimū est: cū qs mutus est in pec
 cato qd corripit z rephendere tenet. Vñ
 quibus deus pmisit subditos. vt platis
 et patrib; familias tenent vt subditos
 et filios corripiant. put expedire vident
 p loco z tempore: ne vna cum ipis pere
 ant. Unde legit de sacerdote **Heli. i.**
Regū. iij. qui nō correxit filios suos ini
 que agētes: vel qui tacuit: vel qui tepi
 de correxit punitus est hic p mortem tē
 poralem. qz fractis ceruicibus cadēs de
 sella retrosum expirauit. z si est in infer
 no nō inuenimus aliam causā nisi q fi
 lios suos nō correxit vt debuit. propter
 qd dñs euz subitanea morte interfecit.
 Vñ cū filij a parētib; z latci a platis su
 is rephendunt: neq; ipsi vel subditi in
 dignari debēt. nā ad hoc tenent: als dā
 narent cū ipis. vñ **Ezech. iij.** Si dicēte

De peccatis

me ad impium morte morieris: scilicet p tua
supbia: auaritia: luxuria: zc. z tu no an-
nuciaueris eis: neq; locutus fueris vt a-
uertat a via sua impia z uiuat: ipe impi-
us iniquitate sua moriet: sanguine eius
de manu tua requira. **O**ia pcca q prela-
ti pnt corripet no corrigunt ipis imputa-
bunt. z p eis de d anabunt. **E**rgo sap. 3.
Judicium durissimum fiet his q plunt. **I**te
si pessor dure pfitere redarguit p terea
no debet idignari. qz tenet. **E**t cofessor
potius debet duo bene expedie qz decem
negligeter. **Q**u n est redditur? roem de
anero pfitetum. vtz paucos vl multos
audiuerit. h qlit eos expedit. **S**i at co-
fessor ppter lucru tpale negligenter expe-
dit sibi pfitetes: grauiter peccat. qz fm
doctores q aliqui scieter absoluunt quez
cora do pbabilit scit n ee absolutu: ipso
fco peccat mortalit. **V**ideat g cofesso-
res quo absoluunt populos hoies q non
intedunt sua supbia dimittere: imo ipso
facto onduat sua supbia i vestimetis pom-
pous: z in scissuris. z sic d alijs peccatori-
bus. q onduat pbabilia signa q no hnt
firmu. ppositu abstinendi a peccatis vt for-
nicarij. z publici adulteri: q meretrices z
p cubinas secum i domo tenet: nec eas a se
amouere intedunt. **S**icut vsurarij z luso-
res q no snt parati ad restituendu fm co-
siliu cofessoris. **S**icut z supbi chorizantes
z torneamenta exercetes. q fuat illa orna-
menta i qbus peccauerunt. **E**t h e euides si-
gnu. q tales n intedunt firmu dimitte.
Qu si ia intederet: resignaret talia orna-
menta qbus no vntur: nisi ad peccandu.
Tu in futuz opteret eos sibi alia orna-
menta supbie ppare vbi fortassis sup? z
priositas talium coparadoz eos a pcco
retraheret. **S**icut illi supbi q hnt mag-
na capucia. vnu de qnq; vl sex vlnis. z
logas scissuras in capucijs z tunicis. et
dnet puelle q hnt magna crinalia i qbus
chorizauerunt. z sic d alijs. **L** **O**cta-
uū peccatū alienū nō obstaē pccis. **E**t h
spectat ad platos z p fides. **U**n vos p

lati z dñi q subditos vestros nō coher-
ceris. h dimittitis eos inferre damnū
paupibus pullos. aseres. anetas. pecc-
ra auferre. fruges eoz eqs vestris in pa-
bulū graminare. fructus horoz z vine-
arū furari z vi accipe. paupes vitupera-
re. pcutere. ledē. irridere z male tractare
z hmōi. z nō phibetis: vos damnabi-
mini. **U**n **E**zech. xij. dicit dñs platis.
Nō ascēdistis ex aduerso: nec posuistis
vos murū pro domo israel vt staretis in
domo dñi. oēs em rectores ad hoc sta-
tuti sunt: q vnusq; terrā sibi subiectā
in pace teneat. **E**t si forte ipse rector: p
latus nō spoliat subditos: tñ nō resistit
spoliantib; (z si eet in terra ita ampla su-
cut vltra mare) oim peccatorū q snt in
ea p raptores qb resistē posset pnceps
est. z de oibus his redditurus ē deo rō-
nem. **I**te vos patrefamilias si filij ve-
stri vl familia mala pperant damna in-
ferēdo pximis. z si eos p posse nō em-
datis: z si multa bona opa facētis ieu-
nādo. orādo. vigilādo. elemosynas dā-
do. z hmōi. eo minus nō damnaremi.
Cur putatis q deus pulerit hoies ho-
nūquid ad honore istoz z delectōem il-
loz. **N**ō: h vnusq; p tatem ad h a deo
acceptit vt malū fm vires phibeat. z su-
os subditos ab incurisib; maloz dēfen-
dat. **U**n si p fides possunt phibe ma-
la z nō faciūt damnabunt. **I**te vos dñi
et dñe qui pmittitis filios vros turpia
zba loquēz mala pperare opa. z rident
z nō phibetis. z vos viri familiā vroz
et vos iudices z potētes subditos vros
si impedire poteritis talia mala. z si ali-
ud peccatum nō habētis q illud solum
damnabimini. **H**oc merito facere debe-
rēt z aduertere isti prelati z p fides qui
de sua potentia z dignitate nesciunt ni-
si gloriari: tota die occupando se in con-
neamentis. hastiludijs. venationibus.
porationibus. ludis taxillarum. z sic d
alijs multis mundi vanitatibus. nūq;
vero vel raro se occupantes circa pau-

per vltimū dicitur: qd dicitur
de rebus in illis qd in nulla
causa pnt dicitur qd pnt
mū p mōdū pnt dicitur
meri. qd pnt dicitur
si p pnt dicitur
L. dicitur pnt dicitur
eos pnt dicitur
fuerit vnus pnt dicitur
bduerit dicitur
manē dicitur
emē dicitur
no auter pnt dicitur
aut in reb; nō bene possit
nere: res em h non tenet.
res aliqui pnt dicitur
q imp dicitur
rens dicitur
qui in illis dicitur
bicitur
tñ h dicitur
dicitur
nō pnt dicitur
p dicitur
cedit ad dno dicitur
ppter dicitur
tūc res dicitur
intuit cap: tu homo poss
p munit: nō facies res.
dicitur
ne dicitur
luc dicitur
mis. qd dicitur
vnt dicitur
Et pnt dicitur
nō pnt dicitur
cū h dicitur
trāre dicitur
miā dicitur
re: dicitur
vnt dicitur
fistia dicitur
q dicitur
vnt dicitur
vnt dicitur

pez: viduar: clericoz: orphanoz: religi
 osoz: hmoi iudicia. cuz tñ nulla alia de
 causavt pmissu e: ds eis ptatez tulerit:
 nisi p tuitoe eccleze paupm **Uñ** dz Au
 meri. 25. q pncipes ex iussu dei stz suspē
 si p pccō ppli. **Uñ** dixit dñs ad moysē
Tolle cūctos ppli pncipes: z suspende
 eos s̄ solē i patibulo **Et** h̄ iō fm glo. qz
 fuerūt auctores pccī illi ppli. vñ qz n̄ p/
 hibuerūt **¶ Nonū** pccm alienū ē n̄
 manifesta pcca hoiz ad corrigēdū z ad
 emēdā dū vt q̄cūqz scit piclm alteri? z eū
 nō auisat? p̄munit siue i corpē siue i aīa
 aut in rebz: cū tñ bene posset illuz p̄mu
 nire: reus erit si h̄ non fecerit. **Sic** si sci
 res aliquē peccare z posses h̄ māifestare
 q̄ impediret z emēdaret: si non faceres
 reus esses. **Itē** si scis rē furatā circa ali
 quē iniuste detētā: z non vis dño rei pu
 blicae: vt sic suam rē rehabere possit. cū
 tñ h̄ cōmodēz licite posses. re? erz coraz
 deo in illo pccō. **Et** si vn? inferret dam
 nū p̄rio i p̄to siue i agro: siue i h̄oreo: et
 si p̄clamaes eundē: n̄c tal sic p̄clamat?
 cessaret a dāno iferēdo. z nolles h̄ face
 p̄pter charitatē p̄rimi i subsidū dño rei
 tūc re? eēs corā dō **Itē** si q̄s vellz aliqūē
 iniuste capē: z tu bono mō posses illum
 p̄munitē: z nō faceres: re? eēs. **Itē** cū vi
 deres aliquē occulte peccāz z posses hoc
 māifestare illi q̄ posset p̄deserz emēdāē
 ne iste itez peccaret: z nolles ea facere. z
 sic dissimularēs: tūc eēs p̄nceps illi? cri
 mis. **Sz** aliq̄ dīcūt cū aliq̄ iniusta fieri
 vidēt qd hoc p̄ncet ad me? **Rñ** deo ill
Ex p̄cepto fraterne charitatis qlibet te
 nef p̄ueniē piclz sui p̄rimi z corpis z aīe
 cū h̄ cōmodē p̄t. **Ex** p̄lū: si videres cecū
 trāsire erga foueā: z n̄ p̄munires eū: ho/
 micida illi? esses corā dō: si i foueā cade
 ret. z si sic moreret? **Itē** cū i synodo p̄cipi
 tur oibz i eadē prochia existētibz vt māi
 festaret crimīa publica ad corrigēdū ea
Qd qdā n̄ curāt. z iō seipō miserabilē
 dānāt. **¶** q̄cūqz causa p̄sā guīntat? vt fa
 miliaritatis. vel cā lucri n̄ p̄deret pccm

quod p̄dendū eēt: fm iura symonā cō
 mitteret z gūiter peccarz. **Et** q̄cūqz scī
 ret hereticū vel phitonissam z nō p̄derz
 mortaliter peccaret. qz meli? esset tales
 corruptores fidei p̄dere p̄latis eccle: q̄s
 valde diu in pane z aq̄ ieiunare.

¶ **Explicit** tractatus de nouem pecca
 tis alienis.

¶ **Incipit** tractat? de. vij. pccis mortali
 libz. **Et** p̄mo de pccō mortali in cōi.

Pccatū cum

summatū fuēt gñat mor
 tē. **Jaco. i.** **Hoc** intelligit
 de qlibet pccō mortali **¶**

¶ **Pro** q̄ sciendū q̄ pccm mortale p̄mit
 tit q̄tuor mōis. **Prīmo** qū nescit se face
 re p̄tra p̄ceptū dei. vel p̄ceptū p̄lati vt
 eccle. vel aliq̄d viciū de septē vicijs cap
 talibz. **Et** in hoc ignorātia non excusat
 hoīem vsūm rōis h̄ntem. vñ **Aug?** de
 grā z libero arbi. **Ideo** diuina p̄cepta
 data sunt: vt excusatio de ignorātia nō
 haberet. **Sic** de p̄ceptis eccle z p̄lati
 rñ intelligit. qz p̄ceptū p̄lati dz p̄ceptuz
 dei. **In** signū hui? x̄ps dīcūt in euāgelio
Qui vos audit me audit zc. **Ergo** p̄la
 tis obediendū est tāq̄ dño iesu x̄po: mā
 xime in his in q̄bus tenemur eis obedē
 re. sicut qū sub p̄cepto p̄cipiūt ieiunare
 vel festa scōz celebrare. z sic de alijs **Er**
go q̄cūqz sine causa z necitate sciēter z
 ex p̄ceptu p̄tra h̄mōi p̄ceptū p̄lati vel ec
 clelie fecerit peccat mortaliter. **¶** **Quē**
 tur vtrū aliq̄ ignorātia possit hoīem ex
 cūsare de peccato? **Respondez** q̄ est tri
 plex ignorātia. **Prīma** inuincibil. z ista
 est duplex. s. innata vt in puerz z in amē
 ribz adultis: q̄ nūq̄ vsūm rōis habue
 rūt. **Alia** ex casu. vt in adultis q̄ h̄nt rō
 nem. z postmodū q̄nqz incidūt in amen
 tiam p̄pter debilitatē capitis vel p̄f ni
 miam abstinentiā vel de alijs causis. ec
 talis ignorātia inuincibil excusat a pec
 cato mortali. **Uñ** **Aresto. iij. Eth. Is**

De peccatis mortalibus

ignorantia excusat peccatum. Quod quicquid faciunt tales excusant. Quod nullus potest facere peccatum mortale quod non habet rationem. Sed sciendum est quod propter aliquod illicitum quod per se est peccatum mortale iudicabitur in amentia. puta propter amorem inordinatum: vel propter nimiam inordinatam tristitiam de temporalibus vel huiusmodi. Vel etiam alias ex his in quibus aliquis peccato mortali ex permissione diuina inciderit in amentiam mentis. et sic moritur in tali statu de amentia. quod nullum peccatum mortale dimittit sine contritione. quam ille carere visum non habet. nec habere potest. Queritur de illis qui in extrema necessitate perdunt rationem. Respondetur quod si talis est in gratia constitutus: et sic perdit rationem. et si sic moritur: saluatur. Ergo quando quis permittit hoc deus euenire illis bonis hominibus qui sunt pusillanimes ne in extremis a demonibus decipiantur: quod tunc maxime temptationes occurrunt hominibus. Si autem est in peccato mortali constitutus: et sic perdit rationem et si sic moritur damnatur. Ergo etiam quando quis permittit hoc deus euenire malis hominibus. quod deum in vita sua non querunt: sed enim peccando sepius contempserunt. Qui etiam in morte non poterunt eum querere inuenire. Augustinus in quodam sermone Percutit hac animaduersione peccatorum ut mortales obliuiscantur sui: quod dum vivunt oblitus est dei. **¶** **S**ecunda ignorantia cum quod dicitur quod dicitur ignorantia neglecta. et est cum sciunt quod preceptum vel prohibuit deus: et tamen ad salutem pertinere. sed occupationibus exterioribus se tantum implicent. quod de illis non curant. dicunt enim quod sufficiat eis quod sciunt se bonum debere facere: et malum dimittere. Et ita dicitur ac si quis quereret quomodo dicitur. Et aliter respondetur ei: Eme perit in quo lucrari possis. et non quod perdes. Non sufficit: sed propter scire quod sunt precepta vel prohibita a deo. Et qui sunt de necessitate salutis. ergo talis ignorantia non excusat. Queritur quomodo quilibet adultus habens visum rationis tenetur scire decem precepta: Respondetur quod scire precepta dei potest capi dupliciter. Primo scire explicitate: hoc est scire precepta dei secundum ordinem enumerare quod eorum sit primum et quod sit secundum et quod tertium. et

sic de alijs. Secundo modo scire implicite hoc est scire quod est prohibiti in preceptis dei non concupiscere rem proximi. Non falsum testimonium proferre. non assumere nomen dei inuani. et sic de alijs. sed quod sit preceptum octauum vel quod sit sextum etc. hoc non scit nec tenet ex necessitate scire. sed tenet scire implicite: quod hoc est unum de preceptis decalogi. Non falsum testimonium dices. sed verum sit quartum vel octauum: hoc laicus de necessitate non tenet scire. et sic de alijs. Scire tamen precepta dei ad minus implicite est scire dei: quam quilibet christianus habere debet. Unde Ambrosius super epistolam ad Romanos. Qui sciam dei non habet: reuerentia ignorantie maxime eorum que pertinent ad salutem. Item sunt alij: qui licet non sint negligentes ad discendum: tamen studere audent et non discere curiosa: que non sunt multum necessaria. et hoc magna deceptio diaboli est. Unde Bernardus de duodecim gradibus humilitatis. Curiositas est studium perscrutandi ea que scire est nulla utilitas. Unde Salomon. Altiora tene quaesieris. sed que precipit deus: illa cogita semper. Unde apostolus ad Romanos. xij. Non plus sapere quod oportet sapere. sed sapere ad sobrietatem. Unde studium nostrum ad discendum debet versari circa nosipos. et circa nostram salutem. Ambrosius. Multo melior: et laudabilior es si te cognoscis: quod si te neglecto cursum siderum: vires herbarum. complexionem hominum: naturas animalium cognosceres. et sciam omnium celestium et terrestrium haberes. Qualiter autem debemus nosmetipsos et vitam nostram cognoscere ostendit idem ambrosius dicens. Vitam tuam quotidiana discussione examina. Attende diligenter quantum proficias: quantum deficias. qualis sis in moribus: qualis in affectibus. quod sit illis deo quod dissimiliter. quod prope. quod longe. Unde Chrysostomus super Mattheum. Non minima pars philosophie est cognitio sui. Tertia ignorantia dicitur ignorantia affectata cum quod non solum damnatur homo. sed etiam iustus

meo et p... Et sic...
contem...
hanc...
bu...
dic...
pt...
con...
et...
l...
d...
S...
sc...
an...
cip...
r...
c...
sc...
D...
ter...
al...
ne...
sc...
sed...
ca...
p...
et...
cut...
in...
qu...
d...
q...
l...
l...
b...
s...
f...
er...
er...
Et...
apl...
b...
m...
l...
l...

me pro ea punitur. Est autem quando quis
contemnit scire: ut eo liberi possit peccare.
hanc habuerunt pharisei de christo. et ad
huc multi christiani habent qui fugiunt pre-
dicatores. Et est malum signum quod homo non
potest nec vult audire veritatem. et hoc ideo
contingit. quia excecavit eos diabolus
et etiam propria malicia eorum. **U**n ps. No-
luit intelligere ut bene ageret. Et tales
de capiunt seipsos. **U**n **I**si. de summo ho.
Sunt qui propter ignorantiam excusationes
scire nolunt: ut minus culpabiles vide-
antur. qui tamen seipsos non muniunt sed de-
cipiunt. **I**n sup. et in talibus est magna pe-
nitentia. **U**n **I**si. ibidem. Ne scire simpli-
citer ad ignorantiam pertinet. noluisse vero
scire ad contumacem superbiam. **D**e Se-
cundo modo committitur peccatum mortale pro-
pter scientiam erroneam. ut cum quis facit
aliquid quod in se non est contra preceptum dei
nec unum de septem peccatis capitalibus
sed scientia diffinitive hoc iudicat esse pec-
catum mortale. et sic super hoc facit. et talis
scientia est multum periculosa. quia tales faci-
unt sibi peccata et illa queant se periculose
et hoc fit instigante diabolo. qui cum non po-
test eos in manifesta peccata inducere si-
cut in luxuriam. in gula. et sic de alijs. tunc
inducit eos in perplexitatem peccandi. quia
quicquid fit contra scientiam: edificat ad ge-
hennam. Et hoc sic patet. quia **Aug.** dicit
quod omne peccatum est contra legem dei. **N**on
licet aliqua in se non sint contra legem dei. ut le-
uare festucam de terra. vel calcare super ca-
lamum. et sic de alijs. **S**i tale quod comp-
henditur a scientia ut contra legem dei exi-
stens. et sic voluntas in ipsum fertur: mani-
festum est quod voluntas ferretur per se loquendo
et formaliter in id quod est contra legem dei
et hoc facit quod putat esse contra legem dei
Et sicut periculosum est habere nimis
amplam conscientiam. sic inquietum est ha-
berenimis strictam: medium optimum
est et salubrius. **U**n **E**sa. Ponit deus
in medio spiritum suum. **U**nde **A**resto.
h. **E**th. Medium in omnibus est laudabi-

le. Ergo si vis quieto corde deo servare
tunc debes tibi eligere discretum confesso-
rem et probatum in vita et scientia. et ei te
ex toto committere. et tibi nunquam diffinitive
ue debes aliquod peccatum mortale for-
mare ubi non es certus. sed simpliciter con-
fiteri debes factum in se iudicio confesso-
ris relinquendo. **S**ciendum tamen quod
aliud est timere. et aliud est conscientiam
diffinitivam habere. quia timor conscientie
non semper est peccatum: nec vituperandus
nisi sit nimis excessivus. **U**n **G**regorius
Bonaz mentum est tibi culpam agnosce-
re ubi culpa non est. **I**dem in moralibus
Iusti omne quod agunt metuunt: dum cau-
te considerent ante quem iudicem stabunt
Sciendum quod licet timere debeamus de
viam iustitiam: tamen etiam sperare de-
bemus in suam misericordiam et bonita-
tem. **U**nde beatus **Aug.** Simus dilige-
tes dei misericordiam: metuentes eius iustici-
am: nec de remissione peccatorum despera-
mus. **T**ertio peccatum mortale commit-
titur: quando unus plus diligit vel timet cre-
aturam quam creatorem. sicut si plus vel equum
diligis uxorem propriam vel filios vel hono-
rem tuum vel alia temporalia sicut deum vel ultra
deum. et sic facis creaturam deum tuum. quia quic-
quid diligis ultra deum: hoc est deus tuus
Un **Aug.** Hoc ab homine colitur quod prece-
teris diligitur. Et talis qui sic proponit cre-
aturam creatori: peccat mortaliter. Et
ratio est. quia tunc facit contra preceptum chari-
tatis: in quo precipitur deum diligere su-
per omnia. **E**t **E**t norandum quod quilibet
bet de numero salvandorum sic debet dilige-
re deum super omnia. quod potest deberet omnia transi-
toria et temporalia perdere. insuper et omnia ma-
la huius mundi tolerare: quia deum cum vno
solo peccato mortali offendit. **U**n ap. **l**s
Quis nos separabit a charitate dei: an
tribulatio. an angustia. an fames. an nu-
ditas. an gladius. an mors. an vita
Quia miseri homines sunt isti: qui propter
modicam substantiam temporalem quam
iniuste lucrantur separant se a deo.

De peccatis

Vel etiā ppter modicam delectatōem
carnis quā pnt habere in vno actu luxu-
rie deū deserūt. Vel etiā q̄ ppter modū
eā gloriā trāsitorā z supbiā quā hic q̄
runt in supbia z ornatu vestitū deū z so-
cietatē scōz z angeloz pdunt. z psequē-
ter stola glorie z aī se pziūāt. vñ **Chri-**
stosto. in sermone q̄dā. **Excludi** a bonis
eternis z alienū effici ab his q̄ pparata
sunt scīs: tantū cruciatū z tānū dolorē in-
fert: vt si nulla extrinseca pena torquēz
hec sola sufficeret. **Quarto** mō pmittit
peccatū mortale qn̄ actus peccati venia-
lis ordinat in finē peccati mortali. **Ver-**
bi gratia. vñ verbū iocosuz in se est pec-
catū veniale. **Sed** si loqr̄ verbū iocosuz
cū muliere vel virgine ea intēōe vt pos-
sem eā allidere ad peccandū mecum tūc
illud verbum erit mihi peccatū morta-
le: nō q̄ verbū iocosum in se sit peccatū
mortale. s̄ quia refero in hūc finem q̄ si-
nis in se est peccatū mortale. **Et** sic ppter
talem intēōnē erit peccatū mortale qd̄
vni qui simile verbū in ioco esset locut⁹
esset veniale. **Item** aliud exemplū. **Duo**
tangācynam mulierē vel virgine. vnus
ex ioco z leuitate tūc vix peccat venialit̄
alius cū intēōe alliciendi eā. **Et** sic il-
le ppter intēōem talem tāgens sic mu-
liere vel virgine peccat mortaliter. z sic
de alijs. **Sic** de visu. duo vidēt mulie-
rem pulchrā. vnus videt eā tanq̄ rem
pulchrā vel hūmaginē pulchrā. **Et** hoc
nō est peccatū vel forte vix veniale. **Ali-**
us videt eā cōcupiscendo eam. z sic ille
peccat mortaliter. **Vñ** xps in euāgelio
Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā
zē. **O** deus quot ptingunt talia pecca-
ta in mūdo isto: etiam sine actu luxurie.
s̄ solummō tāgendo. āplexando. loquē-
do. videndo. cōcupiscendo. z sic de alijs
modis de q̄bus plures modicā vel nul-
lam psciētā hnt. **O** immūde munde
quot damnātur a te. q̄ nescienter cadūt
in infernū. **Chri.** sup **Matheū.** **O** q̄
miserūm est mūdos. z miseri q̄ cum se

quātur. s̄ em̄ hoīes mundi opa excludē-
runt a vita. **Et** sic habemus illas q̄ctu-
or regulas de peccō mortali zē.

Damna peccati mortalis. **S**
Eccatū mortale pferit plura dā-
na. **Primo** nocet ipi facienti. **Se-**
cūdo illis q̄ sunt in purgatorio.
Tertio dānat in inferno. **Quarto** sal-
uat in celo. **Quinto** viatoribz in hoc
mūdo. **Postremo** ipi xpo. **Primo** nocet
ipi facienti. z hoc in vita z in morte. z eri-
am post mortē. **Vñ** ps. **Delictū** meum
ptra me est semp zē. **Primo** facit ho-
minē miserum in pnti vita. quia spoliat
eum om̄ibus bonis suis z meritis que
quis fecit: z oibus virtutibus z gratijs
Si tot bona opa q̄s haberet z etiā vir-
tutes quot paradysus hz nobiles arbo-
res. flores. herbas. z radices. **Itē** quot
celū stellas. q̄t guttas mare. hec oia per
vnū mortale peccatū pereūt. quia nūq̄
habebit aliquod bonū in celo p his oī-
bus. nisi p p̄mā recuperabit. **Lech.**
xvii. **Si** auertit se iustus a iusticia sua.
et fecerit iniquitatem: nūquid viuet? om̄-
nes iusticie quas fecit nō erūt in memo-
ria. **Insup** nihil boni p̄t opari qd̄ sit si-
bi meritorū vite eterne q̄ diu sciet̄ stat
in vno peccato mortali. **Vñ** **Leuit.** **xxii.**
Si maculā habuerit nō erit acceptum
a dño. **Esa. i.** **Non** accipiā de vobis sa-
crificiū. qz manus vestre sanguine plene
sunt. **Ergo** dicit̄ mortale. qz sicut mors
corpis puat hoīem vsu oim membrorū
Sic quodāmodo peccatū mortale fa-
cit spūaliter. qz peccator nihil p̄t mereri
nec loquēdo nec orādo nec ieiunādo.
et sic de alijs. **Et** si tot bona opa face-
ret sicut om̄es hoīes faciūt: nihil meret̄
in celo. **Ergo** peccōz pparatur bestijs ter-
re: que p laboribz suis nihil recipiūt d̄
gaudijs celi. cū tamē laborēt fame. siti.
et graui onere. ps. **Hō** cum in honore
eēt nō intellexit: cōparatus est iumentis.
Sed talia bona q̄ fiunt in mortali pec-
cato remunerātur hic t̄galiter. qz nullā

boni iumentis. Et hec dicitur
laquare peccatos pperam in b
ta. qz bicremunt p suis cogit
care dicit futura remuneratio. Vñ
Dago p̄mā p̄mā est cōne d
onis in dicit. Ergo nullū timet
cullibet q̄ facit stat in peccō mo
p̄mā in dicitur q̄ p̄mā
lectus dicit. z oia q̄ dicitur e
aduentū. q̄ p̄mā. **Dicit**
p̄mā bonis p̄mā tanq̄ p̄mā
ta dicit ad intēōem. **Itē**
p̄mā p̄mā oim bonū que
alia ad oibus fidelibz. **De**
patō dicit. ps. **Particeps** eg
timētū te. z cōfidentū ma
Hō xps in q̄dā p̄mā
z sic de alijs que fiunt in ecclia.
cōtante. **Itē** q̄mā? **Itē**
vnus cogit. z oia bona fiunt
in alio. **Itē** p̄mā in stomacho boni
p̄mā alijs mēbris que hz. **So**
est mēbra ad scilicet. **Itē** non v
nec p̄mā ad mēbra. **Itē**
Itē p̄mā bonis t̄galit̄. **Itē**
erūt bonis t̄galit̄ qui ano
nus erat celo z celi boni
catū non est dignus pane que
Ergo mēbra p̄mā eo debet
cū p̄mā. **Itē** **Lech.** **Itē**
tū in pondere comedes: z aqua
in mensura bibes: im̄ in digno
bus creatur̄ irrationabilis. qz ta
quā dicitur ostendunt. **Itē**
mens dei ostendit ad irrationā
contra te concipit. **Itē** t̄galit̄.
Primo hō dicitur est dicitur.
mō polū. **Sicut** optimus dicitur
fructus legit iusticia. **Sic** dicitur
legit iusticia legatus. **Itē** si dicitur
oibus creaturis irrationabilibus
loquitur loquitur. qz non est dignus
tū. **Ergo** p̄mā fecit hōiem
q̄ nullū boni nec p̄mā nec p̄mā
q̄mā. **Itē** dicitur q̄mā calare

bonū remuneratū. Et hec est vna cau-
sa quare peccatores p̄sperant in hac vi-
ta. q̄ hic remunerat̄ p̄ suis opibz: z ido
carebūt futura remuneratōe. **Uñ Gre.**
Dign⁹ afflux⁹ spaliū: est et ne d̄anati/
onis inditiū. Ergo multū timendū est
cuilibet: q̄ sciens stat in p̄ccō mortali cū
p̄sperat in hac vita: sic q̄ p̄tinue ē san⁹
letus diues. z oia q̄ desiderat ei p̄sperare
aduentū. q̄ s̄m **Greg⁹** Dali florētes i
p̄nti bonis spalibz tanq̄ p̄ amena p̄ra /
ta ducunt ad interitū. Itē p̄uat̄ p̄ccōz
p̄ticipatōe oim bonozū que fiūt in ec-
clia ab oibus fidelibz: De qua partici-
patōe dicit. ps̄. Particeps ego suz oim
timentiū te. z custodientiū mā data tua.
Bon⁹ exis in gr̄a hz participatōez om-
niū bonozū scz missariū. oīonū. ieiunioz:
z sic de alijs que fiunt in ecclia. Et h̄ ex
charitate euenit. q̄ sum⁹ inuicē mēbra
vniū corpis. z oia bona fluunt de vno
in aliū. sicut p̄z in stomacho hoīs. q̄ im-
p̄t̄ur alijs mēbris que hz. Sed p̄ccōz
est mēbrū abscisum. q̄ non viuificat.
nec p̄ticipatōem recipit de alijs mēbris
Itē p̄uat̄ bonis spalibz: q̄ indignus
erit vti bonis spalibz qui ante p̄ccm dig-
nus erat celo z celestibz bonis. post pec-
catū non est dignus pane quo vescitur.
Ergo moderat⁹ vti eo deberet q̄ntum
cumq̄ posset. **Uñ Ezech. 4:** Panē
tūū in pondere comedes: z aquam tuaz
in mensura bibas: imo indignior est oī-
bus creatur⁹ irrationabilibz. q̄ tales nū
quā deū suum offenderunt: s̄ tu multo-
tiens deū offendisti z ad iracundiā eum
contra te concitasti. **Uñ aristo. 7. eth.**
Praus hō d̄ererior est bestia. Idē p̄-
mo politī. Sicut optimuz aīalū est hō
fruens legez iusticia. sic pessimū est hō a
legez iusticia sepatus. s̄ si indignior est
oibus creaturis irrationabilibz: tūc con-
sequens sequit̄: q̄ non est dign⁹ vti crea-
turis. Ergo p̄ccm fecit hoīem tā miser⁹
q̄ null⁹ boni nec spūalis nec spalis ē di-
gnus. nec est dign⁹ terrā calcare. nec lu-

men celi videre. z sic de alijs. q̄ indigni-
or est oibz creaturis corpilibz. igit̄ seq̄t̄.
non est dignus vsu creaturarū dei. **E**r-
go miseria p̄ccōris tam magna est z pe-
riculosa: q̄ si oēs creature d̄eserēt mise-
riam peccatozū. scz oia ligna. oīs lapī-
des: z oia aīalia terre. z oēs aues celi. z
oēs hoīes viuentes: non tamē cōdigne
damnū peccatozū in q̄d p̄vniū peccatū
mortale incidit d̄eserent. Sed heu qui
dam p̄ccōres centū mortalia p̄ccayl etz
plura cōmiserunt: nec vnam guttā flent:
Rō huius est. q̄ non cognoscunt q̄nta
bona p̄diderunt: z in quot mala incide-
runt. Si hec veracit̄ cognoscerēt z p̄p̄-
derent. non solum plorandū esset eis: s̄
etiam ylulandū. Quia nihil tam maluz
homini q̄ p̄ccm mortale. meli⁹ esset ho-
mini: q̄ decem milia demonia in se h̄ret
vel cum gladijs oibus qui fabricati sūt
transfigeretur. vñ in oīi igne cōbureret̄
q̄ q̄ cum vno p̄ccō mortali deū sciēter
vel voluntarie offenderet. Quia p̄ccm
cū p̄summatū fuerit: ḡnat mortē scz ipsi-
us anime. que mors magis timenda est
q̄ mors corporis. **Uñ gregori⁹** in mo-
ralibz. Dorte corporis oīs hō pon⁹ de-
beret mori q̄ cū vno p̄ccō mortali deū
offenderet **Uñ aristo. 4. eth.** Meli-
us est mori q̄ facere q̄ virtutē scz bonuz
virtutis. **S** Sequit̄ videre: q̄nto
p̄ccm nocet homini in morte. z hoc ē no-
cumentū q̄ aīa videt tunc oia p̄ccā sua
q̄n em̄ ip̄a egredi debet d̄ corpe. tūc au-
gmentat̄ dolor. q̄ añ in cor hoīs illi⁹ nō
ascendit. vñ tūc p̄dit sensus suos. nō co-
gitat aīa ammō de corpe nutriēdo: s̄ vir-
tutes suas naturales p̄ mēbra diffusas
ad se trahet. z tūc videt oia p̄ccā sua su-
p̄ caput suū. **Uñ ps̄.** Torrētes iniqui-
tis p̄turbauerūt me: z tūc cū videt se sepe-
rari a dō p̄t̄ p̄ccā sua p̄t̄ dicere illd̄ ps̄.
Circū dederūt me laquei mortis. i. p̄ccā.
Tūc aīa miseri p̄ccōris vidit demones
circūstātes. z eā p̄occupātes. z eā ad in-
fernū trahētes. **Uñ Job. xx** **V**adent
D i

De peccatis mortalibus

z veniet sup eū horribiles. glo. i. demo / nes. **Q**uō tūc turbabit pccor: cū vi / derit pccorū demonū ad aīaz **T**hreno. **P**: **O**ēs inimici ei ap̄b̄ edert eā iter an / gustias. **I**tem in morte aīa p̄uat cor / pore p̄p̄rio. qd̄ nūq̄ in tali forma reassu / mer: imo veller h̄e sic q̄n p̄ dimidia pre / corosū ē a p̄mibz. **Q**: stupēbit aīa p̄cō / ris q̄n corp̄ trāsumēdū videbit. **C** **I**re / n̄ solū corp̄e: s̄ et p̄uat oī solatio visibili / um q̄ dilexit. scz. cibo. potu. filiis. vxoē / cognat̄z honozibz z diuitiis. **Q** q̄ amaz / erit separi ab his q̄ iordiate dilexer̄t. et / p̄t q̄ salutē suā sepi⁹ neglexer̄t. p̄s **H**ō / cū iterierit n̄ sūet oīa. neq̄ descēdet cū eo / gl̄ia. **L**u. 22. **S**tultē hac nocte repetēt / aīam tuā a te. z q̄ passi cuiuserūt. **S**e / quit vidē q̄no pccm noceat hōi p̄ mor / tē. z ē h̄ nocumētū q̄ hō p̄uat oī spe di / uine misericōdie. z suffragiis toti⁹ ecclē **U**n̄ / **B**reg⁹. in moral. **N**e q̄q̄ vltra misericōdia / parcētis liberat. q̄s sel in locis penalibz / iusticia iudicantis dānat. **E**rgo si oīs / hoīes i mūdo p̄yna aīa dānata interce / derēt: neq̄q̄ eos dñs exaudiret. **R**atio / ē. qz i inferno nllā ē redēptio. **U**n̄ bear⁹ / **A**ug⁹. d̄t. **S**i p̄zem meū scire i inferno. n̄ / pl̄ orare p̄ eo q̄ p̄ diablo. **Q**: nllō mō / orādū ē p̄ dānat̄z: qz sūt p̄iecti in tene / bz as exteriores. i. extra oēs sp̄e diuīe mi / scōdie. **I**re p̄ momētanea delectatōe ef / nā penā sustinebūt. z et̄na deivisiōe care / būt z societate oīm electorū. p̄s. **L**ouer / tant pccōres i infernū. **Q**ui iō fact⁹ ē di / iusticia ordināte: vt q̄ deū noluit seq̄ ad / gl̄iaz: in inferno sustineat et̄nā miseriam. **U**n̄ **A**ug⁹. i s̄mone qd̄ d̄t q̄re i inferno / mors q̄rit z n̄ iueniet. qm̄ q̄b̄ i h̄ sc̄lovi / ra offert. z nolūt accipe: i inferno querent / mortēz n̄ poterūt iuenire. **H** **C** **P**e / ne inferni timēde sūt p̄t earū et̄nalitatē / **U**n̄ **aug**⁹. d̄t. **I**gnis n̄ ē q̄li depict⁹ ig / nis respectu ignis infernal. **I**gnis n̄ tm̄ / extrinsec⁹ vrēs ledit pulq̄ penetret ner / uos z ossa. hō morit̄ z n̄ sentit vltra seiso / onē. **S**z ignis inferni sentit i oībz vīribz

īp̄i aīe. cute carne. neruis z ossibz. z me / dullz pil. q̄ oīa pl̄ candēt q̄ candēs fer / rū. **E**xēplū d̄ acerbitate ignis inferni **L**e / gif i libro petri cluniacē vbi narrat q̄ / fuit qd̄a sacerdos i pictauiā. q̄ subiect⁹ / ml̄tis vītijs i duct⁹ a pore qd̄a p̄misit se / ordinē cisteriēn. itraturū. s̄ differebat d̄ / die i die. **L**ū autē subito ifirmaref: z p̄o / aduocat⁹ essz. i ducebat eū ad redēdūz / p̄missū s̄ illo adhuc differēte **E**cce subit / to clamauit. p̄z ora p̄ me. ecce d̄ rācōes / veniūt ad deuorandū me. **I**llo t̄o cum / alijs astantibz orante liberat⁹. s̄ nece / i pleuit p̄missuz. z ecce itēz icēpit clama / re petens oīoes dicens. ecce ignis oecu / pat me ad deuorandū me. s̄ tūc iterū li / berat⁹ ad orōnes nō i plebat p̄missum. **E**t ecce subito fact⁹ i extrā. z raptus ad / iudiciū audiuit sniaz z se feri dānatōis / z rediēs ad se ait. **E**cce duo demōes fe / rūt sartaginē magnā vt frigar i ea i eter / nū. z tangēs cucullā p̄oris dicebat **H**ō / insano: s̄ sic verū ē q̄ h̄ ē cuculla: itayē / ē qd̄ dico. **S**z cū hec diceret: ceadir de / sartagine vna gutta sup manū eius. q̄ pe / netrauit z deuorauit carnē vsq̄ ad ossa. **E**t ait. **H**ō saltē credite mihi **E**cce nūc / demōes p̄i ciūt me i sartaginē. z hec d̄ / cēs expirauit infelicif. **I**nsup et̄na dei / vīsiōe carebo. z societate oīm electorūz / **U**n̄ **C**hrisostom⁹ in s̄mōe. **E**xcludi a / bonis et̄nis: z alienū siue indignū effici / ab his q̄ p̄pata st̄sc̄is tm̄ cruciatūz tm̄ / dolorem infert. vt si nulla extrinsec⁹ pe / na torqueret: hec sola sufficeret. **I** **S**ecundo peccatū noz his qui sunt / in purgatorio per suffragiorūz diminu / tionem. quia hos qui sunt in purgato / rio non possunt peccatores iuuare tam / efficaciter sicut si essent in gratia. **Q**ueri / tur vtrum suffragia facta per ministros / malos prosint defunctis **R**espōdeo s̄m̄ / **T**ho. supra. 4. distin. xlv. **S**uffragia / per malum ministrum fiunt tripliciter: **P**rimo si sit ex proprio motu ip̄ius mini / stri. z sic non plunt eis. **Q**uia quicquid

et auerit vel hōi... quendo non paties... caro mortali... dēns. s̄z inquam... lib oīs p̄p̄is... z bec oīs p̄delas. **S**ed mod / sunt fieri p̄ modū publici / totius ecclē... hōi mō... dēta. z quia... ias nomine. **Q**uālibz... q̄ suffragia... caroz plunt... fieri p̄ malum ministrum. **I**tem... strum ornatum. **I**tem... ne collentis in... sona sit defuncta... **S**icut fuit... cumq̄ opus... sui dānatōis... si etiā... **R**atio nocet... plures in inferno... ro: et in pena. **U**n̄ d̄t q̄ in / to fortius ardeat... **Q**uerit vtrū dānatū velut / dānatū quis sciat... **R**espōdeo q̄ sic et / suo r̄p̄t̄ hōi. **H**oc p̄ter / mum... **S**ic / nis est... **P**oenā... **S**eruantibus in... **M**os ad hoc non est... **R**ū dānatū... **V**ī oīz pena... **N**aturā... **S**alutē... **F**ris suos a dānatōe... **Q**uālibz... **M**os post... **S**ic si... **N**allat... **T**ho. supra. qz

orauerit vel fecerit pro animabꝫ per se lo-
quendo non pdest eis dummō est i pec-
cato mortali nisi ex consequenter p acci-
dens. scz inquātum per elemosinaz ma-
li hoīs paupes excitati orāt p defunctꝫ
z hec oꝛo prodest eis. **S**ecdo modo pos-
sunt fieri vt per ministrū publicū dei vel
totius ecclesie sicut quādo sacerdos cele-
brat missam vel exequias mortuoz i ec-
clesia. z quia iste intelligitur facē sub cu-
ius nomine. siue sub cuius vice fit: in de ē
q suffragia tal sacerdotis quāuis sit pec-
catoꝝ psumt defunctis. **T**ertio mō pnt
fieri per malum ministrum. vt per mini-
strum priuatum. scz alicuius puate pfo-
ne existentis in charitate: siue talis per-
sona sit defuncta siue viua. z talia psumt
Sicut siuus existēs in pccō mortali qd
cunqꝫ opus misericōdie facit ex pcepto dñi
sui charitatē habentis. magis tñ pdest
si etiā ministrū in charitatez essent. quia
tunc illa opa essent meritoria ex duabꝫ
pibus. **I**tem **T**ertio nocet dāna-
tis. z hoc per modū cōiunctōis: qnto ei
plures in inferno sunt. tanto maior hor-
ror erit in pena. **U**nde est q infernꝫ tan-
to fortius ardebit quāto ples habebit.
Querit vtz dānari velint oēs hoīes
dānari quāuis sciāt ex hoc penā eozū au-
gmentari: **R**espondeo q sic. etz parētes
suos z vxorēz filios. z hoc ppter pfectissi-
mam inuidiā que est in eis. **S**ic in bea-
tis est pfectissima charitas: ita in eis ē
pfectissima inuidia que facit apperere
malū alioꝝ. **H**oc etiā pz in illis inuidio-
sis viuentibus in hoc seculo. in quibꝫ ta-
men adhuc non est pfecta inuidia. sed
tñ dānari minꝫ iuidēt ppiqꝫ qz aliēis.
vñ eozꝫ pena maior esset si oēs ppiqꝫ dā-
narentur z alij saluarent qz si aliqꝫ d suis
saluaret **E**x h fuit. q diues epulo petijt
frēs suos a dānatōe eripi **C**ogitabat ei
q aliqꝫ eriperēt. z illos voluit eē suos fra-
tres potiꝫ qz alios. **U**n si possibile esset
mallet potiꝫ omēs simul dānari. **E**t
in hoc concordat **T**ho. super quarto.

Quarto nocet salutaris. quia pccōꝝ p-
seuerans in pccōis puat scōs accidenta-
li gaudio qd haberēt de eiꝫ cōuersione.
Un **L**u. 15. **G**audiū ē āgel. su. v. p. p.
agē. z n solū āgel. h etz oibꝫ scōs ēit gau-
diū de cōuersione pccōis. **I**te nocet eis
per modū subtractōis. **N**ā ex cōsortio z
societate beatorū habet gaudiū accēta-
le. qz qñcūqꝫ vna aīa euolat ad celū: tñ c
gaudiū accētale erit oibꝫ btis in celo. et
vnusquisqꝫ cū alio diuidet sua merita ex
charitate. **E**t qd vnꝫ in seipō non hz: h
in alio inueniet **U**n gregꝫ. i moral. **T**ā-
tavis nos in illa pacelociat. vt qd vnus
qꝫqꝫ i se n accepit. h se accepisse i alio
exultat. **A**nsel. **U**nusqꝫqꝫ intm gaudet
de alteriꝫ gaudio in qntū de suo pprio.
Hoc bonoꝝ gaudio puat electi qntum
ad illū pccōre pntet q damna: h hoc i
vno alio habebūt. q loco illiꝫ substinet.
qz nūerꝫ elcōꝝ i fallibilit adiplebit. **U**n
Apoē. 3. **T**ene qd habes. ne aliꝫ accipi-
at coronā tuā **Q**uinto nocet viatoribꝫ
id est illiꝫ adhuc i mōdo viuūt. qz sepe bo-
ni in vita pnti puniunt tēporalit ppter
pccā malozꝫ hoīm. qz sic qñqꝫ vna cōi-
tas meliꝫ hz ppter vnū bonū hoīez: sic et
qñqꝫ ples puniūtur ppter peccata vnus.
Quod vt frequēter permittit deus fieri tem-
pestates aeris. sterilitates terraz. et hu-
iusmōi plagas ppter pccā z demerita ma-
loꝝ. z sic boni qñqꝫ puniunt tēporalit ppter
malos. **I**te p eo q mali bonos suo ma-
lo exēplo qñqꝫ corūpūt z puertūt. qre eē
tot eēt pueri hoīes: nisi q mali se inui-
cem inficiūt. **S**icut vnꝫ infirmꝫ ab alio
inficiat cor: poralit. sic z spūalit. **E**t sicut
tūmētū pestilens z ouis morbida inficit
alias oues sic simile ē de hominibꝫ malꝫ
Un ps. **C**ū pueris peruerteret. **S**e-
xto nocet ipi xpō. qz p cū sāguis eiꝫ n p-
soluūt. **C**ōtra qd dicit **L**euit. 19. **O**pus
mercennarij tui nō manebit apd te vsqꝫ
mane. **I**stud enim peccatum clamat in
celum. **Q**uanto magis qui chriſtus dei
fraudent precio suo. ps. **P**recium meū

De peccatis

co gita uerunt repellere. Non tamē hoc sic est intelligendum nec credendum .q̄ p̄pterea xp̄s aliquē defectū h̄eat. Und̄ ps̄. Bonoz meoz non indiges. Sed loq̄ndo respectu illi⁹ hoīs q̄ peccat ⁊ dā naf. qz tūc p̄ciū sanguinis xp̄i in eo perditur. ⁊ sic non fit xp̄o recōpensatio passionis eius qua eum redemit.

De peccato ueniali. **R**ūdeo fm̄ Auḡ. Peccatū ueniale ē qd̄ hō min⁹ uisq̄ ad reatū p̄petue mortis n̄ ḡuat h̄ penā meret. ⁊ facile indulget. Nota fm̄ magist̄r in cōp̄edio theologice ueritatis. In paruulis post baptisimū p̄mo surgūt uenialia. post hoc mortalia. **U**n̄ Greḡ. i. moralib⁹. In uino quoq̄ lapsu adm̄inim̄is sp̄ incipit: ⁊ suberescētib⁹ defectib⁹ ad grauiora puenit. **I**sid̄. d̄ summo hō. Quēadmodū ad p̄tū culmen redētes: nō a sūmis inchoāt. h̄ a modic⁹ ut sensum ad altiora p̄tingāt. Itaz q̄ dilabūtur ad uiciā nō statim a magnis criminib⁹ incipiūt: h̄ a modicis assuescūt ut sic cum maximis corruant. Querit̄ utz possit aliquis uiuere sine peccō ueniali dū est in hac uita. **R**ūdet̄ q̄ si loq̄mur d̄ tota uita hoīs qui iā puenit ad etatē adultā. de excellenti ac speciali gratia ē. q̄ talis sine peccō ueniali sit. **S**ic uidet̄ beatus auḡ. dicere d̄ bt̄a p̄gine. Unde si oēs sc̄ti infrogarent si peccassent: **O**ēs unauoce r̄nderēt. **S**i dixerim⁹. qz peccatū nō habem⁹: nosmetip̄os seducim⁹ ⁊ p̄t̄as in nob̄ nō ē. **S**ciendū fm̄ magist̄r in cōp̄edio theologice p̄t̄as. **S**i p̄fecta charitas nō facit q̄ p̄ctm̄ ueniale nō adueniat: tū facit q̄ nō durat. **E**xēplū sic camin⁹ ignis n̄ facit ut gutta aq̄ n̄ apponat sibi: h̄ facit ut cito extinguit. **P**erfecta em̄ charitas statiz inflāmat hoīem ut doleat de peccō ueniali. p̄pterea p̄fecti quandoq̄ dolent. ⁊ flent. p̄ paruīs peccat⁹ plus q̄ magni peccatores quāq̄ p̄ maximis peccatis. **U**n̄ imp̄fecti m̄ta uenialia p̄gregāt. **D** **S**z tū sciendū q̄

quibet homo p̄t uiuē sine peccato mortali cū adiutorio dei. **E**t q̄cūq̄ oppositū diceret: h̄ erzoneū ⁊ hereticū eēt. **E**t hoc p̄bat trib⁹ rōib⁹. **P**ria rō ē. qz in baptisimo infundit̄ hōi gratia p̄ quā p̄seruari p̄t vsq̄ ad mortē absq̄ oī mortali crimine si uult uti gr̄a illa. **E**t hoc designat salis linitio quam facit sacerdos ip̄si puero an̄ baptisimū. **Q**z sicut carnes p̄feruant a putrefactōe mediāte sale. sic hō baptizatus mediāte gratia quā in baptisimo accepit p̄seruari p̄t a p̄ctis mortalibus. **I**te secūda rō est qz p̄ hoc sequeret̄ q̄ d̄s imposuisset nobis onus importabile: qz m̄data dei s̄t data nob̄ ne peccem⁹. **D**ō si dicis q̄ d̄s p̄cepit tibi qd̄ nō potes implere. falsuz dicis: ⁊ cum h̄ incurris maledictiones dei. **U**n̄ Bern̄. **M**aledict⁹ q̄ d̄t deū p̄cepisse impossibile. **I**te hoc esset loqui q̄ euāgeliz̄ ⁊ p̄ba ch̄usti. qui dicit ut habet̄ **D**arb. xi. **J**ugū ei meū suauē ē. ⁊ on⁹ meū leuē. **T**ercia rō est. qz per h̄ tolleret̄ libez arbitrium. quod tū necessariū est in nob̄. cuz q̄ nos de⁹ p̄uilegiauit. **U**n̄ **E**ccl̄. i. d̄. **A**pposuit ignē ⁊ aquā ad quod uolueris porrigē manū tuā. **I**te ibidē **A**n̄ hoīz uita ⁊ mors bonū ⁊ malū quod placuerit ei dabit̄. **S**ciendū tū q̄ licz hoc seruet̄ q̄ vnus hō quādoq̄ naturali inclinatio ⁊ inclinatio ē magis inclinatio ad vnū cū q̄ ali⁹ hō. tamē adhuc stat h̄ i suo libero arbitrio ⁊ uolūtate utruū uelit consentire huic naturali inclinatioi uel resistere. **U**n̄ Bern̄. 3. **D**ixit d̄s ad cayn iratum uolētē occidere fr̄em suum. **S**ubtrahere erit appetitus tu⁹. **E**t tu dominaberis ei⁹. **U**n̄ **A**uḡ. de uia religioe. **N**ūc vsq̄ adeo uolūtariū maluz ē: ut nullo modo sit peccatū nisi sit uolūtariū. **E**t iā dicit̄ sequit̄ q̄ hō p̄t uiuē sine peccō mortali mediāte gr̄a vsq̄ ad mortē si uult. **H**oc etz p̄z i p̄lib⁹ sc̄tis q̄ vsq̄ ad etatē p̄ctiz uixerit. ⁊ tū nūq̄ mortaliter peccauerit ut bt̄s **J**oh̄. bap. ⁊ bt̄s tho. d̄ ad q̄no ⁊ p̄les aly sancti. de quib⁹ legit̄: q̄ nūq̄

mortaliter peccauerit. **Q**uod
et aduz q̄ uolūtariū committit
mōis. **P**rimo q̄ committit aliquid
quod in se mortale nec est p̄
necesse uolūtariū peccatis m
ut loq̄ndū in uerbo dicitur sit
Quod uolūtariū peccat⁹ es
sa ⁊ mortale necesse quia de
rōem redimitur es in die u
Darb. xi. **D**ōm̄ p̄p̄o oī
nūc sit uerbo uolūtariū dicitur
tus. **G**reḡ. i. moral. d̄. **Q**uod
aut q̄ d̄t uolūtariū necessitas
one p̄uilegiat̄. **C**uz h̄c con
tra purā necessitatem q̄ d̄t in
m̄tē p̄ct̄ tenet̄. **S**ic q̄ in illi
mites que necessitas h̄c do
necessitas. **I**te uolūtariū cau
dere ioculū. **I**te uolūtariū
bere. ⁊ sic dicit̄. **E**t h̄c p̄t̄
nē facit̄ p̄m̄. **Q**z alia ē
ēuāgeliz̄ mortale. **S**ic uidet̄
libit̄ ⁊ dicitur tū q̄ d̄t rōes
sa ad p̄ct̄ rōem uolūtariū sit
ratio. **I**te quādo d̄t aduē
⁊ dicitur de p̄ct̄ rōem tū nō
aio. h̄ q̄ rō aduenit tū
⁊ exp̄llit. **E**rgo quādo d̄t
se est peccat⁹ mortale sit uia
deliberatio rōis h̄c q̄ d̄t
imp̄ct̄ q̄ d̄t p̄ libit̄ mo
oīs libit̄ mo⁹ q̄ h̄c p̄uēnt̄ rō
oīs de uolūtariū h̄c sit libit̄
uia. **T**erzo q̄ p̄p̄o uolūtariū
p̄t̄ accidens ex mortali sit ueniale
quod libit̄ peccatū in se mortale
hoc quod est mortali sit ueniale
libit̄ peccatū mortali sit ueniale
conuēnt̄ q̄ obligat̄ ad peccatū
nū. **S**ed p̄p̄o que debent uenire
dicit̄ **A**mbro. **O**pp̄ct̄m̄ p̄
ueniale. **E**t hoc sit accidens ueniale
tū ⁊ p̄t̄ accidens h̄c q̄ pena est
deur peccatū mortali mutat̄ sit
militiam que d̄t est peccatū
Quod committit peccatū ueniale

mortaliter peccauerunt. **S**ecundo no-
 tanduz qd veniale pccm comittit qtuor
 modis. Primo qn comittit aliqd puum
 quod in se est veniale. nec est pcepta di-
 necyrum de septem peccatis mortalibz
 vt loqndo vnu verbu ociosu sine causa
Quor taliu verboz locut'es sine cau-
 sa z necessitate tue vite quia de oibz his
 roem redditurus es in die iudicij. **U**n-
Darth. 12. De omni pbo ocioso. Quid
 aut sit verbu ociosum declarat nob bea-
 tus greg. i moral. di. Ociosu pboz est
 aut qd rociuste necessitatis aut intenti-
 one pietilitat' carz. **I**te comedendo vl-
 tra pura necessitate qd tñ vix etiã a ho-
 nis z pfect' tenet. sic q in nullo excedat li-
 mites pue necessitat'. **I**te dormiē vltra
 necessitate. **I**te bibere sine causa. **I**te ri-
 dere iocose. **I**te cogitationes vanas ha-
 bere. z sic de alijs. **S**ecdo p'fectio
 nē facti: sic pmi mor'. q alias qn pfecti
 eēt: eēt mortale. **S**ic videre mlterē cū
 libidie z delectatōe tñ pter rōez. **I**te ira
 sci ad pperādū vindictā: tñ sine delibe-
 ratōe. **I**te gaudere de aduersitate alioz
 z dolere de pspitate: z tñ nō delibato
 aio. h qn rō aduenerit: tūc resistit talibz
 z expellit. **E**rgo quādo cūq' aliqd qd i
 se est peccatuz mortale fit ita subito sine
 deliberatōe rōnis sic q' actus ille ē ita
 impfectus q' sic fit p subitū motuz. sicut
 oēs subiti mor' q' sic pueniūt rōez qliter
 aiq' z de qbuscūq' fiāt sūt solūmō veni-
 alia. **T**ertio propter penitentiam et sic
 per accidens ex mortali fit veniale: non
 quod illud peccatū in se mutetur: sic q'
 hoc quod est mortale fiat veniale. **S**ed
 illud peccatū mortale itā taliter est veniā
 consecutū q' obligat ad penam nō eter-
 nā. sed t'palez que debetur veniali. **I**do
 dicit **A**mbro. **O**pccm p penitentiā fit
 veniale. **E**t hoc sic dicitur veniale ex euē-
 tu z per accidens scz q' pena est na q' de-
 betur peccato mortali mutat in penam
 transitoriam que debet peccato veniali.
Quarto committit peccatū veniale p'f

erroneam pscientiam: sicut antea est di-
 ctū de mortali. Quia q' aliqd reputaret
 peccatū veniale quod nullū eēt pccm. z
 sup hoc faceret: veniale comitteret

De damnis venialiu peccatoz
Ecceata venialia cauēda sunt a
 deuotis hoibus quantū possi-
 bile est. z hoc ppter septem dā-
 na. **P**rimū damnū est q' ad penam ob-
 ligant: nō aut determinate z p'scise obli-
 gant ad penam eternā vel purgatoziaz
 vel pntis satisfactōis: sed ad aliquā illa-
 rum penarū. **Q**m fm forū pntis ecclie
 satisfact' homo leuiter. h fm forū purga-
 toziz punietur grauius. quia grauiorez
 penam in purgatorio sustinebit p vno
 peccato veniali q' beatus **L**aurentius
 sustinuit in craticula. **H**oc multi hoies
 parum curant q' tot venialia pmittunt
 et augmētant sup se. **S**ed fm forū infer-
 ni grauiissime punietur: qz eternaliter.

Querit vtrum in inferno etiam puniā-
 tur venialia: **R**espondeo q' p'ius loc'
 est hic in mundo vel in purgatorio vbi
 venialia puniunt. sed infernus p'rie est
 locus vbi mortalia puniuntur. sed quā-
 do in mortalibz peccat' moritur q's: tūc
 venialia eternaliter puniunt in inferno
 cum mortalibz. **S**ed minor est pena p
 veniali in inferno q' p mortali. **S**e-
 cundū est q' peccatum veniale aiaz ma-
 culat. **E**t ponatur tale exemplū. q' denē
 gretur aliqua hūnago depicta intantū
 q' videri nō possit. alia vero obscure vt
 videri qdem possit: h non plene discernē
Et ideo ppter talem differentiam dicit
Greg'. q' veniale obscurat: mortale ob-
 tenebrat. **A**ug'. in libro de vita christia-
 na dicit. **N**ia in peccat' pseuerās nigri-
 or ē coruo: hoc intelligit de mortali pec-
 cato. sed veniale tñ maculat. **T**ertū
 est. q' minuit feruorē charitatis sicut aq'
 ignē. licet nō extinguat feruorē. tñ illum
 tēperat. **E**t qnto plura venialia aliq's
 pmittit: tanto plus minorat feruorē cha-
 ritatis. **A**liq' notabiliter quādoq' p dūt

De peccatis

feruore z tepescunt Et ratio est. qui uenialia non curant dimittere. **Uñ Aug⁹** sup iohem. **D**imute sunt gutte que tamē simul multa flumina iplēt. **H**ortale pccm extinguit totā charitatē. h̄ uenialez charitas se mutuo compatiūtur z ueniale solum opponit feruori charitatis. **Q**uartum est q̄ potentias anie in bonis opib⁹ lassat. sicut qñ cuiq̄ ponitur onus sup on⁹: min⁹ erit p̄mpt⁹ ad ambulandū sicut equus onust⁹. **Uñ Aug⁹** super iohem. **D**imuta sunt gna arene: h̄ si multa arena ponat p̄mit atq̄ opprimit. **P**otentie em̄ rōnalis opatio est discernere. h̄ p̄t aggrauatō em̄ uenialium nō ita clare distribuit honorum z malozū differentia. **I**n signū hui⁹: boniz p̄fecti hoīes minima et̄ qñq̄ peccata discernūt. que ip̄fecti nō cognoscūt. **Uñ Greg⁹** in moral. li. xxxij. **Q**uanto maioris lumen gratie quis p̄cipit. t̄to ampl⁹ rēphensibilem se esse cognoscit. **H**oc etiā p̄ ad sensum. qz in albo z mūdo panno etiā pua macula cognoscit. h̄ in nigroz immūdo etiā vix qñq̄ notabilis z macula magna cognoscit. **S**ic sile est de p̄scientia hoīs. **C**ōcupiscibil em̄ potētie opatio est appetere bonuz quod cognoscit rōnalis h̄ uenialia aggrauant potētia concupiscibilem q̄ non ita ardentē appetit bonuz eternū: ac si nullis uenialibus esset aggrauata **I**rascibilis operatio est detestari malum. **I**n signū huius p̄fecti uiri qui habēt mūdas conſcientias valde detestantur etiā parua mala. qd̄ ip̄fecti nō faciūt. **Uñ Hiero nim⁹** in epla. **M**ens ch̄o dedicata sic cauē debet minora qñ etiā maiora: sciens pro uerbo ocioso reddendā eē rōem. **Q**uintū qz retardat a gloria: qz hō qui decedit. z posset statim post mortez uolare ad celū: cogitur prop̄ uenialia ad tempus in purgatorio expectare. **N**unq̄ ei ab aliquo dei facies uidebitur: donec soluat p̄ penas minimuz q̄drantem uenialiu pccoz. **Uñ dicit christ⁹** **H**a/

thet. v. **N**on exibis in de donec reddas nouissimū q̄drantē. **O**portet em̄ quemlibet esse ita mundū an̄ introitū paradisi: sicut fuit in innocētia baptismali. **E**t endū etiā q̄ p̄ p̄uis peccatis oportz hōminē in purgatorio quandoq̄ diu purgari qd̄ in p̄nti facilius deleuit z breuiter. **E**xemplū legit de sorore sancti **D**amiani q̄ p̄pter auditū vni⁹ cātilene de q̄ nō fuit cōtrita nec p̄fessa: nec egit p̄maz in p̄nti: de hoc fuit in purgatorio. xvij. dieb: sicut post mortē reuclauit cuidaz hoī. **A** **E**t ignis purgatorij ē miro modo grauis pena. **Uñ Aug⁹** dicit. **I**gnis purgatorius licet nō sit eternus miro modo est tamē grauis. **E**xcellit em̄ oēm penā quā vnq̄ aliq̄ passus est in hac uita. nūq̄ in carne est tāta pena in uēta: licet mirabilia martyres passi sunt tormenta. **E**t p̄pter nimā acerbicatem pene purgatorij uidet eis tēpus tam longuz ibi eē. **Uñ** exemplū legit de duobz fratribz religiosis q̄ se mutuo dilexerūt. et fideliter z multo tpe deo mutuo seruerūt. tādem p̄tigit vnū ex illis infirmari vsq̄ ad mortē. z sic cū esset in tali graui infirmitate laborās: uenit angelus dñi ad eū dicens ei se eē moriturū in breui. z tam diu deberet eē in purgatorio donec sibi vna missa legeretur: z q̄ cito sibi illa missa legeret z finiret: tūc deberet liberari a purgatorio z euolare ad celū. **T**ūc illam uisionē ille frater infirmus insinuauit socio suo: rogās eum ut q̄ cito moret sibi immediate vnā missam legeret. astringens eū p̄pter charitatē z fidelitatem quā ad inuicē longo tpe habuerūt. **E**t ille frater p̄misit se hoc facturū. z seique die de mane infirm⁹ obiit. **E**t ille frater immediate se p̄parauit ad missaz et lecta missa defunctus apparuit illi dicēs. **O** infidelis frater maledictōem dei erga me h̄n meruisses. **E**t ille. q̄re hoc? **E**t defunctus respōdit. qz rogauit te cū adhuc uiuere q̄ immediate post obitū meum vnā missam legeres. h̄ tu infu-

delis frater in me quāsi p̄
nos in magno p̄tore q̄ p̄
tu nec abis h̄m̄z z vnā
in tam longoz tpe. **T**ūc
dit. **I**n uenialibus tpe q̄ cad
um ad h̄m̄z est tūmūm. tū
postq̄ q̄p̄tali me ad missam
et tā p̄m̄m. **E**t dicit. **E**t
est tūc p̄pter ueritatē p̄m̄z
bi de hoc tpe q̄p̄tali. **T**ūc
cū fuisse. **E**t tūc q̄p̄tali
grauit ad celū. **E**t tūc
lest glorie uenit: nō qd̄
debet tam t̄ q̄ habemus ibi
rep̄tita. h̄ que uenit si ve
fuerit. qz medio tpe possent
fieri quādo illa h̄m̄z que bon
lehtis glorie agnosceret. **I**
p̄torem uenit oportz
qd̄ em̄ uenit ad solūm t̄
bitozū p̄ ueniam debet nobi
re am̄l' acrim̄. **O** **C**
ē q̄ uenialia tpe sunt occasio
moralū. **E**t hoc cōm̄ q̄p̄t
p̄m̄z p̄tencia. **Uñ** **A**
lum peccati adeo ueniale qu
mortale dñi p̄t: nō idem
ro sed idem p̄t. **N**otandū
ē maiō delectatio in peccato
io: pena debet illi peccato in fu
Hoc. **Uñ** **Q**uanti in delectatō
tam dicit de uenit z luctu.
p̄tē luctuē p̄tendū est eū
aliquo peccato q̄p̄tali. **E**t
le dicitur uenit magis t̄ t̄
cōp̄tencia z delectatōem. **E**t
p̄tendū est uenit cōp̄tencia
re in r̄ibus z luctuē t̄ uenit
sis: h̄ de aliis. nūc talia fieri
atq̄. moderate quia sūm **A**
Et. **H**ō q̄p̄tali quā d̄ de
quod q̄dam uenit p̄tē me
bores q̄ sibi occurrūt. sed ex
bus z luctuē p̄tē uenit debet
suis in h̄m̄z. **F**ocus sicut
uam cōtā animam z negligē

delis frater iam me quasi p viginti an-
 nos in magna pena torq̄ri pmisisti: nec
 tu nec aliqs fratrum meoz vnam missam
 in tam longo tpe legit. **T**uc viues respō
 dit. In veritate dico tibi q̄ cadauer tu
 um adhuc nō est tumulatu. immediate
 postq̄ expirasti me ad missam disposui
 et iā a p̄mo finiui. **E**t defunctus. **O** si ita
 est tūc p̄pter acerbitatem pene videt̄ mī
 hī hoc breue spaciū quasi. xx. annoz spa
 ciū fuisse. **E**t tūc regratiabatur fratri z mi
 grauit ad celū. **S**extū est. q̄ bona ce
 lest̄ glorie diminuit: nō q̄dem illa que
 debent iam z q̄ habemus ibi p̄ merituz
 reposita. s̄ que deberent si venialia non
 fierent. qz medio tpe possent aliq̄ bona
 fieri quādo illa sūt: p̄ que bona opa ce/
 lest̄ gloria augmentaret̄. **I**tē post per
 petratiōem venialium oportet nos opa
 q̄dem cōvertere ad solutiōem h̄mōi de/
 bitozū: p̄ que etiam deberz nobis cresce
 re cumulo eterni p̄mij. **S**eptimū
 ē q̄ venialia sepe sunt occasio peccatoz
 mortaliū. z hoc cōtingit q̄rtuoz modis.
Primo ex p̄placentiā. vñ **A**ug⁹. **A**ul/
 lum peccati adeo veniale quod nō fiat
 mortale dū pl̄ cet: nō idem act⁹ nume/
 ro sed idem specie. **N**otandū q̄ quanto
 ē maior delectatiō in peccādo: tāto ma/
 ior: pena debet̄ illi peccato in futuro. vñ
Apo. xvij. **Q**uantū in delicijs fuit tā
 tum date ei de tormētis z luctu. **E**rgo
 p̄pter securitatē p̄fitendū esset quādo in
 aliquo peccato qd̄ fm̄ se estimat̄ venia/
 le habuisses nimis magnā z excessiuaz
 cōplacentiā z delectatiōem. **E**t ergo re/
 p̄hensibile est nimis cōplacentiā habere
 in risibus z leuitatibz z in verbis ioco
 sis. z sic de alijs. nisi talia fierēt cā recre/
 atōis. z moderate. quia fm̄ **A**resto. vij.
Eth. **N**ō sp̄ indiget quādā delectatiōe
 quasi q̄dam recreatiōe p̄pter multos la/
 bores q̄ sibi occurrūt. sed excessus in risi/
 bus z leuitatibz p̄caueri debet. vñ **B**a/
 situs in hexameron **F**ocus siue risus re/
 missam efficit animum z negligentē er/

ga p̄cepta dei: nec delicta sua p̄t ad mē/
 moriam reuocare. s̄ obliuiscēs ea nec se
 instigat ad p̄niam z tritōem. z ita patit̄
 latim oibus bonis puatur. **V**ñ etiam
Bern. de p̄temptu mūdi. **C**ōpatit̄ dei
 filius z plozat. hō patit̄ z ridet. **S**ecun/
 do ex dispōne. qz p̄ frequentē lapsū in
 venialia disponit̄ homo ad mortale. **E**t
 fm̄ hoc intelligit̄ illud **B**egorij. **V**ita/
 sti grādia vide ne obruaris arena: s̄ di/
 cit quia sepe de peccatis mīmis venitur
 ad magna. sicut de modica scintilla sur/
 git quādoqz magnus ignis. **E**ccl. xix.
Qui minima negligit̄ paulatim defluit
 vñ **B**eg⁹. in pastoral. **Q**ui mīma pec/
 cata d̄fleret deuitare neglexerit. a statu
 iusticie nō q̄dem repente s̄ paulatim et
 p̄tulatim cadit. **T**ertio ex p̄gressu qm̄
 insurgit veniale: si nō p̄hibetur possz p̄
 gredi vsqz ad mortale. nō q̄ ipm̄ venia/
 le in substātia fieret mortale. s̄ qz ex ip̄o
 veniali occasionalr̄ progrediēdo fieret
 mortale. **I**stud patz ex p̄mis moribus
 q̄ inter venialia cōputant̄. s̄ qm̄ delecta/
 tio p̄ualescit intantū q̄ consensus acce/
 dit: iam peccatū est mortale z veniale sic
 q̄ duo sunt peccata. **A**ug⁹. in li. de pe/
 nitētia **N**ullum est peccatū adeo puumz
 qd̄ nō crescat neglectū. **Q**uarto p̄pter
 p̄scientiā erroneā z nimis strictam. i. qm̄
 aliqs teneret aliqd̄ peccatū qd̄ est veni/
 ale in se q̄ esset mortale z sic faceret. **D**e
 hoc habet̄ supra eodem. **D**.

Questiōes de peccis venialibz **P**
Queritur vtrū tenemur penitere
 de venialibus? **R**espondeo fm̄
Tho. in q̄rto. dist. lxvij. **C**ū d̄z
 aliquis ad aliquid teneri q̄dam necessi/
 tas importatur. **A**ccessitas aut̄ est du/
 plex. vna absoluta. z fm̄ hanc homo te/
 netur facere ea sine quibus nō est salus
 et hoc modo nō tenetur ad peccati veni/
 alis penitentiam. quia mortem ex hoc
 nō incurrit: nisi forte ex p̄temptu dimit/
 tat. **A**lia necitas est ex sup̄pōe alicuius
 finis. sicut aliquid dicitur eē necāruz sū

De peccatis

ne quo nō possumus sine intentū conse/
qui. z hoc mō necārium est q̄ homo de
venialib; p̄mā agat: si ei remitti debe
ant in hac vita. **S**z fm hoc nō p̄p̄edi
cū teneri aliq̄s ad aliqd. z ideo dicēdū
est q̄ hō nō tenet ad p̄mā venialium
nisi large sumendo. s. si ei in p̄nti vita re/
mitti debeāt **U**trū veniale possit dimit
ti voluntate manēte. **A**d illud r̄ndeō fm
Tho. vbi supra: nō p̄t tolli culpa nisi
reordinet voluntas. que reordinari non
potest q̄s diu in ip̄a deordinatōe manet.
als eēt duo opposita simul. z ideo nul
lo modo veniale dimitti potest q̄s diu vo
luntas ad illud manet. **U**trū ad re/
missionem venialis requiratur p̄ritio?
Respondeo fm **T**ho. vbi supra. **P**ec
catū veniale nō remittit q̄s diu voluntas
manet in illo: vti dicitur est. **I**pm au
tem recedere voluntate ab eo q̄d p̄ius
volebat est displicere ei q̄d voluit. **E**t
talit displicētia q̄n est grā informata di
cit̄ dolor p̄ritōis. **E**t ideo veniale sine
p̄ritione tali nō dimittit. ergo p̄teri de/
bemus de venialib; quoz memoriā ha
bemus. z de oblitis in generali d̄ q̄bus
nō recordamur. **U**trū homo teneat
confiteri venialia peccata? **R**ndeō fm
Tho. vbi sup̄. **C**onfessio ad hoc est ne
cessaria vt penitēs satisfactōem accipi
at fm modū delicti: peccato aut̄ veniali
nō debet pena taxata. qz pena illa esset
p̄portionata pene peccati mortalis. a q̄
peccatū veniale in infinitū distat **U**nde
p̄ solā correctōem interiorē peccatū veni
ale remitti p̄t **S**ed an semel in anno te
neat cōfiteri qui nō habet nisi venialia
Dicit̄ q̄dam q̄ in hoc casu p̄pter p̄cep
tum eccie tenet venialia cōfiteri **A**lij au
tem dicūt: q̄ sufficit q̄ representet se sacer
doti z se immunē a peccato mortali ostē
dar. vt ad communionē admitti possit.
Preceptū em̄ est ad obligādū illos qui
habent aliqua que confiteri debent. vñ
si altari p̄ grām collatū esset vt a pecca
to veniali immunis eēt sicut beate p̄gi

ni est collatū nō teneret ad illud p̄ceptū
Utrū peccatū veniale possit remitti
sine mortali. **R**ndeō fm **T**ho. vbi su
pra. **R**emoto p̄ore remouet z posteri.
nec posterius restituit nisi p̄iori restitū
to. feruor aut̄ charitat; cui veniale oppo
nit est posterior ip̄a charitate. vñ q̄s diu
ip̄a charitas nō restituit. s. p̄ dimissioes
peccati mortalis: nec feruor charitatis
reparari potest in qua reparatione consistit
peccati venialis dimissio. z sic nō dimit
titur ei veniale cui mortale nō dimittit.
Et notandū q̄ differētia est inter dimis
sionē peccati mortalis z venialis. qz vnū
mortale nō dimittit sine alio. ergo si de
remittit tibi vnū peccatū mortale: tunc
remittit tibi om̄ia peccata tua mortalia
etiaz si mille haberes peccata mortalia.
Nō em̄ p̄t deus dimidiare grām suā vt
dimittat p̄tem: z p̄ter nō dimittat. **U**n
dicatur **Deut. xxxij.** **D**eī p̄fecta sunt opa
Et hoc quod legit̄ in euāgēto: q̄ totuz
hoiēm saluū fecit in sabbato. vñ? **L**ar
ga dei pietas veniā nō dimidiabit **A**ut
totum aut̄ nihil te lachrymanre dabit.
Sed vnū veniale bñ dimittit sine alio:
et rō est. quia nō habet cōnexionē ad in
uicem ex p̄te auersionis sicut mortalia.
qz in eis nulla est auersio a deo. s. chari
tas manet. z gratia dei stat cum veniali
peccato. sed nō cum mortali.
Peccata venialia octo modis dimit
tuntur.

Venialia p̄tā p̄ que dimitunt
et quot modis? **R**ndeō octo mo
dis. **P**rimo p̄ p̄fessionem gene
ralem q̄ fit publice cum multis. vt fit cō
muniter post p̄dicatōem. z etiā als. **E**t
ista cōfessio habet efficaciam ad remissi
onem venialū ex tribus. s. ex p̄ritōe cō
fitentis. z ex humilitate confessionis. et
go cū humilitate genua flectere debes z
caput humili inclinare quādo dicis ra
lem confessionē generālē. **T**ertio ex orō
ne sacerdotis q̄ dicit sup̄ populū. **D**ile
reat vestri ops deus. **E**rgo interim q̄

lacerdos dicit hunc scilicet dicit
lecto corder non potest dicit
dicitare hoca non impleri qd fa
dicare p̄nt. **E**st illi intelligit
de illis qui nō tenent cōfiteri cū sa
ante m̄ltan. **S**ed op̄ deo
ris rōtionem cōmplo publico
curiens pensū suū dicit. **D**eus
est nō peccatū. **S**ed p̄ dicit.
aciones. **T**erzo p̄ aque ben
sionem. **d**e ven. dicit. **A**quā si
h abent aquā dicitā in do
quā dicit dicit p̄ peccatū
lo in dicitōe venialium aq̄
recipiūt: z laudabit̄ bona et
uorū. **S**ic dicit̄ in q̄ aqua b
uore recipiētia dicit nō m̄ltan
tur a sacerdotē sine iāp̄. **E**t
qz in quōq̄ p̄te corp̄s recipi
sine in m̄ltan iāp̄ dicit̄
Aram iāp̄ dicit̄ coiter reci
p̄ dicit̄. qz dicit̄ nō p̄t
in ei p̄t quāq̄ iāp̄ dicit̄
uorū q̄ magis recipi in capite.
vñ dicit̄ aquā dicitā circa lo
gere de dicitōe cū ea. **E**t magis
firmos. qz p̄t al̄ p̄ gētiā
da fantamata dicitōe. **p̄s.**
fit capite dicitōe in adq̄. **E**t
eratoe aque legit̄ r̄ndeō nota
dicit̄ dicit̄ ois tan in h. **I**quo a
ū. **E**xemplū dicit̄ legit̄ q̄ i mo
dum iāp̄ de novo cōfiteri.
in articulo mortis dicit̄ totum do
p̄t dicit̄ totum p̄ntis rōtionis
cū h̄m̄tatem catholice dicit̄
qz immūdi p̄ntis dicit̄ p̄ntis
aque. z ex ea dicit̄ totū locū.
h̄ facit r̄ndeō clamare capite: p̄
quod facis. qz dicit̄ h̄m̄tatem
lenitate contentū cetero. alterio
imponētes. **N**e formis capite
re. z sic lib̄ etiam dicit̄ a dicit̄
stantōe. **Q**uorū vnū aqua bene
facit. **R**ndeō fm **T**ho. **p̄s.** q̄
facit am̄tate: quāq̄ dicit̄ dicit̄

sacerdos dicit hanc orationem quilibet recol-
lecto corde deuote petere debet et desi-
derare hoc a deo impleri: quod sacerdos
dicitur petere. Sic sicut intelligendum est
de illis qui dicunt confiteor cum sacerdote
ante missam. Secundo per deuotam pecto-
ris consensionem exemplo publicani qui per-
cutiens pectus suam dixit. Deus propitius
esto mihi peccatori. d. pe. di. i. Tres sunt
actiones. Tercio per aquam benedictam asp-
ersionem. de con. di. 3. Aqua sale. Aliqui
habent aquam benedictam in domo sua: ut
quodammodo sepius peccant: ita et reco-
uer so in delictis venialium aquam benedictam
recipiunt: et laudabiliter bona est talium de-
uotio. Sciendum tamen quod aqua benedicta de-
uote recipienda est non irrisorie siue recipia-
tur a sacerdote: siue a seipso. Et ubi cum-
que et in quacumque parte corporis tetigit homines
siue in manibus siue in facie hominis bonum est.
Attamen in facie hominis coiter recipitur. et hoc
propter dignitatem. quia est nobilior pars corporis
tamen et propter quinque sensus quibus sepius pecca-
uimus quod magis vigent in capite. Item bo-
num est habere aquam benedictam circa lectum: et asp-
erere se de sero cum ea. Et maxime circa in-
firmos. quia sepe aspergendi sunt ad effugan-
da fantasmata demonum. ps. Contribula-
sti capita draconis in aquis. Unde in conse-
cratione aquae leguntur valde notabilia verba
discedant omnes fana. in lo. in quo asp. fuerit
aqua. Exemplum huius legitur quod in monasterio
quodam laicus de nouo conuersus cum esset
in articulo mortis vidit totam domum re-
pleri de formibus personis rostratis. Qui
cum significaret custodi suo. ille intelligens
quod immundi spiritus essent fecit porrigi vas
aque. et ex ea aspersit totum locum. Et cum
hoc faceret: taliter clamare cepit. Eya eya fac
quod facis. quia diaboli fugiunt summa ce-
leritate contendunt exire. alter in alterum
impingentes. Ille fortius cepit aspergere
re. et sic liberatus est eger a demonum infe-
statione. Queritur vtrum aqua benedicta sit
sacram. Rursus deo secundum Thoma. Non. Sed est
sacramentale: quasi quedam dispositio ad

sacram. Unde dicitur de demonum nequitias: et
venialia: et omne quod effectum sacramentorum
impedire possit. Quid cum aqua benedicta
apponitur aquae non benedictae. Respon-
deo secundum Thoma. in. 4. dist. xij. Totum est
benedictum. virtus enim que acquisita est aquae
ex benedictione peruenit ad aquam additam. Si-
mile est oleo in sacramento. Quarto per con-
tritionem cordis. quod bonum est immediate pre-
teriri. quando aduertis te aliquid veniale commisisse.
Unde cassi. super ps. Ad dominum cum tribularer
dicit. Dominus nescit differre quem compuncto
corde senserit sibi supplicare. Quinto per
orationem proprie dominice. de pe. dist. 3. Quo-
tidianis. Unde Augustinus. De quotidianis leui-
bus peccatis sine quibus hec vita non du-
citur quotidiana oratio fidelium satisfacit.
Sexto per episcopalem benedictionem
et secundum quosdam etiam per sacerdotalem. Ergo
manendum est in ecclesiis ad finem missae. et
benedictionem quam sacerdos dat in fine mis-
se deuote suscipere debet unusquisque christi-
anus. Septimo per elemosinam largitionem.
Unde dicitur. 4. Peccata tua elemosy-
nis redime. Unde canis in quadragesima.
Abscondite elemosinam in sinu pauperum.
Sicut aqua extinguit ignem: ita ele-
mosyna extinguit peccatum. Unde ecclesiasticus. 3.
Sicut in sereno glacies: soluent peccata
tua. Et addit quodammodo per iniuriarum dimissionem
quae est elemosyna spiritualis. Unde habetur
Lu. vi. Dimittite et dimittentur. Octa-
uo per dignam eucharistiae communionem. de
co. di. ij. Cum oremus. Et quod addit etiam
per extremam unctionem. extra de sacra vnc-
ca. Unico. De his sunt plus Confiteor tamen
do conspergor ceteros oro Signor edo:
dono. per hec venialia pono. Et non solum
per ista specialiter numerata. sed etiam per quodlibet
bonum opus delectat venialia. Et sicut dicit
beatus thomas de aqno doctor sanctus
Plurimum pauciora venialia per predicta re-
mittuntur secundum quod per maiorum vel minorum feruor
percitatur. quod de pluribus vel paucioribus saltem im-
plicite contritionem contineat. Unde non oportet
terere per hoc semper omnia venialia dimittantur.

De superbia

Superbia detestanda est et fugienda a quolibet homine. et hoc propter tria. Primo quod deo multum displicet. Et ratio huius est. quod superbia primam contumeliam deo intulit in primo angelo que ei illata fuit. Unde Tobit. 4. Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo sermone dominari permittas. ab ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Item quod superbia deum impugnat in omni loco. omni tempore et in omni persona. Fornicatio autem nunquam aut raro in sacro loco committitur: sed superbia potius committitur in sacro quam in alio. tunc enim magis superbe idute cedunt mulieres quam ad ecclesiam vadunt. Ultra etiam sunt peccata que bus in principibus festiuitatibus homines abstinent. sed superbia tunc maxime exercet. Ultra etiam sunt persone que fornicari dedignarentur que tamen peccatum superbie recipiunt. Superbia enim latitat sub cinere elicio: in iuxta verbum beati gregorii. Luz enim fuit christi omnia vicia superauit: adhuc habet pugnam superbia. Item superbus peccat directe contra deum. Ergo quantum ad superbia magis displicet deo quam contumelia quae infert ei cupiditas vel aliud viciu. Alta enim vicia deum fugiunt pervertendo se ad aliam creaturam ut cupiditas ad aurum et argentum. luxuria precipue ad delectationes que sunt in tali actu. et sic de alijs vicijs. Sed superbia vult sibi usurpare que sunt dei scilicet honorem et gloriam quam sibi soli suat. Unde Blasius mea ait dominum alteri non dabo. Et superbus. Ego mihi eam. et si non dederis usurpabo. Contra quod dicit apostolus. Hebrei. Nemo assumat sibi honorem. Idem soli deo honor et gloria. psalmus. Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Si autem humilitas deum specialiter honorare. Unde dicitur. Eccl. 3. Magna potentia dei soli et ab humilibus honoratur. Sic superbia specialiter modo deum inhonorat. et se ei opponit. Unde Job. 15. dicitur. Currit aduersus eum erecto collo. Unde gregorius. Cum omnia vi-

cia fugiant a deo sola superbia se deo opponit. Item cetera vitia auferunt deo pauperes et ignobiles. Sed superbia auferit ei nobiles diuites et potentes. Et ideo superbi sumunt occasionem deum impugnandi. unde occasione debuerunt sumere ei seruendi. Ideo enim superbi contemunt deum. quod deus de bonis suis plus contulit illis quam quibusdam alijs. Et quod deus fecit eos gloriosiores: ipsi volunt eum in gloriosum facere. hoc patet ex eo quod superbi non solum equales volunt esse deo. sed etiam superiores. Unde Bernardus. loquens de illo. Thessal. ij. vbi dicitur. et sit merito de antichristo. Qui extollit et aduersat superbum quod est deus: aut quod colit. dicit sic Bernardus. Dico enim vobis quod non iste timet: sed deus superbus extollit supra deum. vult enim deus fieri voluntate sua: et superbus suam: iam videtur equalitas. Sed vide malam portionem deus enim in his que ratio approbat: suam vult fieri voluntate. Superbus vero sine ratione ratioem ergo deus superbum hominem vilipendit. detestatur. odit abominatur. Ad primum primum lud gregori. Quanto coram hominibus fuerit gloriosior: tanto coram deo et angelis eius erit vilior. Quod autem deus superbum detestatur habet amos. vi. vbi legitur. Iuravit dominus deus in aia sua am dicit dominus exercituum. detestor: ego superbia iacob. Et prover. viij. Arrogantiam superbia et viam pernam et os bilingue detestatur. De odio vero quod habet dominus ad superbia et ad superbum. habetur. Eccl. x. Odium coram deo et hominibus superbia. Ideo et hominibus est iniuriosa: Deo. quod usurpat sibi quod eius est. scilicet dominari. Homini vero quod vult eum sibi subicere que natura ei equalis. Item quod superbus omnibus inuidet. Unde augustinus. Superbia omnibus inuidet scilicet superioribus quod illis non equalis. inferioribus ne ei equalis est coram deo et hominibus superbia. Signum huius scilicet quod deus vilipendit. endit superbos et detestatur. hoc quod deus superbos deponit et pauperes et mites loco eorum exaltat. Unde beata virgo maria dicit. Deposuit potentes de sede. et exaltat. etc. Unde

Eccl. x. Superbia tuum superbum
 ter: et sedere in throno pauperis.
 pino in iudicio deus electio
 citur. Quod non habet quod ma
 batis. videtur. Eccl. x. Et
 videri superbum in quibus fulgu
 cadentem. Deo autem delecta e
 propter suam superbiam cum
 gelus facit fructus suu dabo
 cum effecto voluit et pulch
 anura. iam et videri deum
 de omnibus. Sed exemplum
 ne qui voluit esse factus de
 factus dicitur. Unde
 to iumenta dicitur. loquitur
 ce adam factus est quadrupes
 Et ps. Homo in honore
 tellexit copans et tormentis
 bus. Et in fine. qui est dicit
 in regem iudicatus est. Unde
 is. Homo in paruis est in oo
 is. caput in modum stridit facit
 vultu suu. a regno dicitur et
 ludum iudicem. Et dicitur. h
 dicitur. peccare deus natus re
 de alijs. Secundo dicitur
 pua. quod dabo vade placet
 superbia est ergo omni criminu
 b sumo bono. Principium scilicet
 regna et mar est superbia. vult
 peccat. Unde ps. Eminent
 lio magno a superbia dicit glo
 ra quod dicitur superbia dicitur
 a regno dicitur. et dicitur de
 dicitur. Et dicitur. Et dicitur
 rone superbia. Et dicitur. Et dicitur
 boctia vult ad aliquem non
 luy. sed ad dicitur. magna locata
 Unde dicitur. Inimicus peccati
 totum est. adimplet malum
 ajs. ut dicitur glo interlineans.
 peccato inuenit superbia. Unde
 mo bo. Et dicitur. Superbia est
 ventra superbia habet diuina super
 cur sine charitate abire rures non
 dicitur. superbia dicitur a modum

Eccl. x. Sedes duam superboꝝ euer-
tit: z sedere fecit mites p eis. Hoc patet
p̄mo in lucifero de cuius eiectione sic di-
citur. **Quo** cecidisti lucifer q̄ mane orie-
baris. vt habetur **Esa. i4.** Et **Luc. x.**
Vide baz sath anā quasi fulgur de celo
cadentem. **Ado** aut̄ deiectus est lucifer
p̄pter suam superbiam vt cum esset an-
gelus factus: factus sit diabolus. Et
cum esset nobilissimaz pulcherrima cre-
atura. iam est vilior z deformior cunctis
demonibz. **Scdm** exemplū est in homi-
ne qui voluit esse sciens vt deus. z insci-
factus est vt pecus. **Unde Bern.** Du-
to iumenta dicerent si loqui fas esset. **Ec-**
ce adam factus est quasi vnus ex nobis
Et ps. Homo cū in honore esset nō in-
tellexit cōparatus est iumentis insipienti-
bus. **Tertū** in saule. qui cū hūilis esset
in regem sublimatus est. **Unde. i. regū**
is. Nonne cū paruus esses in oculis tu-
is: caput in tribubus israel factus es **Su-**
perb aut̄ factus a regno eiectus est. **Unde**
subditur ibidem. **Proiecasti** sermones
dñi: picat te deus nesis rex israel. et sic
de alijs. **Secundo** detestanda est su-
pbia. qz diabolovalde placet **Rō** est. qz
supbia est origo oim criminū. **Uñ Ili.**
o sumo bono. **Principaliū** septē viciōrū
regina z mater est supbia. vñ maximuz
pccm vocat. **Uñ ps.** Emūdabor a de-
licto maximo. i. supbia. dicit glo. **Sac-**
dū q̄ hoc viciū supbie habet se sicut rex
z regina viciōꝝ. z ḡ coronam debet ha-
bere: h̄ maledicta **Uñ Isa. 28.** **Ve** co-
rone supbie. **Et ad modū** regis quādo
hoc viciū venit ad aliquem non venit so-
lus: sed adducit magnā societate viciōꝝ
Uñ Eccl. x. **In**itiū ois pccī supbia. q̄
tenuerit eā. adimplebit maledictū. i. vi-
cijs. vt dicit glo. interlinearis. **Or** in oī
peccato inuenit̄ supbia. **Istō.** o sum-
mo ho. **Ois** peccās supb̄ ē. qz faciēdo
vetita p̄ceptu habet diuina p̄cepta qz si-
cut sine charitate alie virtutes nihil sunt
ita sine supbia alia vicia nihil sunt. **Ab-**

strah e supbiā z habeb̄ grām. **Quia** su-
perbis de resistit: humilibz at̄ dat gra-
tiā. **Or** cōuexū nō ē receptiū liquoris
alicuius. h̄ p̄cauuz. **Itē** supbia signū ē q̄
diabolus suus distinguit ab alijs **Uñ**
legit̄ in iob. 41. de ip̄o. q̄ ip̄e est rex sup-
oēs filios supbie. **Et grego.** **Euidētissī-**
mū signū reproboꝝ supbia ē: electoꝝ hu-
militas. **Cum** ergo quez quisqz habeat
dñz cognoscat sub quo rege militet. vñ
in magno timore z dolore debet esse q̄
se cognoscat eē supbū. qz est filius diabo-
li. **Uñ aug.** in eplā qdā. **Quē** supbuz
videris: filiū diaboli eē ne dubites. **Itē**
supbia ē velut qdā imago diaboli. **Uñ**
homo supb̄ exp̄sse similis est diabolo.
Iuxta illud grego. **Apostate** angelo si-
milis efficitur. duz hō hominibz similis
esse dedignat̄. **Exq̄** superbz non potest
esse similis deo neqz sanctis. z refutat eē
similis alijs hōibz: tūc oportet. q̄ ha-
beat etiam aliquem sibi similez. z tal̄ est
diabolus. **Tertio** detestanda est super-
bia. qz valde nocet hominī. qz p̄uat ho-
minē oibz virtutibz z gratijs. **Ex** quo pa-
tet q̄ argumētuz superbie est subtractio
gratie. **Unde** gregorius. **Sicut** humi-
litas omnia vicia euacuat. omesqz virtu-
tes colligit z roborat. sic supbia omes
virtutes eneruat z destruit. **Uñ** Si tibi co-
pia. laus. sapiētia. formaqz decor. **Inq̄**
nat̄ oia sola supbia si comitē. **Item** bo-
na opera hominīs falsificat. **Uñ aug.**
Supbia etiā bonis operibz insidiatur
vt pereāt. **Chrisost.** sup **Joannem** **Su-**
perbia in nob̄ existente omnis vita no-
stra immunda fit. **Etiā** si sobrietatem
si virginitatem. si ieiunium z orationes
z elemosynam z quecūqz alia perfeceri-
mus. **Itē** supbia hominē excecatur. dēci-
pit. z infatuat. **Unde** **Prover. xi.** **Ubi**
hūilitas ibi sapiētia. z econtrario. vbi
supbia. ibi stulticia. **Uñ Bern.** **Om-**
nis supbia stulticia. hoc patet **Or** ois
superbz sibi p̄i placet. vñ de consequens
est q̄ ip̄e stultus sit. **Nec** est parua stulti-
a

E Se peccato

Indiges. Ergo cum oia fecerimus secundum oem posse nostrum: scilicet carnem et sanguinem nostrum et vires corporis et anime in fuitio suo consumendo. et insuper eum ex totis viribus diligendo adhuc inutilis serui sumus. quia totum tenemur. et quod debuimus facere solum fecimus. ergo quod habet nobis dare vel etiam regratia. per seruitio nostro cum ei anime oem posse tenemur. modo nunquam fecimus posse nostrum. immo nec medum. quid ergo meruimus nisi infernum cum peccatis nostris. **N**on meruimus adhuc quod nos fecit et creauit. **Q**uomodo tunc persoluemus ei quod nos redemit cum amara sua passione. **E**rgo quilibet nostrum dicere possit illud. psalmus. **Q**uid retribuaz domino pro omnibus quae retribuit mihi. **I**n super quae in oculis nostris videntur merita: in oculis dei sepius sunt demerita. **U**n deus. lxxij. Quasi panus menstruatae omnes iusticiae nostrae. **B**reg. **S**epe iusticia nostra ad examinem iusticiae dei deducit: iniusticia est. et in conspectu iudicis solet dicitur quod fulget in estimatione operantis. **N**ullus ergo confidat de meritis suis. quod omne meritum nostrum consistit in passione christi et merito christi et in misericordia ipsius. **U**n deus. **U**n deus est meritum. misericordia domini. **I**dem **S**ola misericordia est que homines peruenit et perducat. et subdit. **S**ibi multa de hac misericordia contraxerat david cum diceret. **M**isericordia eius preueniet me. et misericordia tua subsequetur me. quod misericordia tua magna est super me. **E**t misericordia tua anime oculos meos est. **E**t quae corripit me in misericordia et miserationibus domini meus anima mea. **N**e cille. **T**ertia species est quae aliquis credit se habere bonum quod non habet vel ascribit sibi virtutes quas non habet. et iactat se de illis quae non habet. et non vult habere mala quae habet. **I**n tali superbo est magna peruersitas. **H**oc patet ex eo quod secundum doctores non est merendum pro conseruanda vita alteri. **Q**uod non sunt suspensa mala et veniant in deo

na. homo mendacium est peccatum. Igitur et si multo peius est mereri contra honorem dei et salutem proximam **U**n psalmus. **P**erdes omnes qui loquuntur mendacium. **I**llud enim vicium vel illa superbia specialiter praeparat impedimentum gratiae. **P**rimo quod ipse non petit eam cum credit se eam iam habere. **S**econdo quod talibus deus non dat libere gratiam. quod scit quod non sunt grati. quod credit se anime habere: et sic quasi dominus perdet gratiam suam si eis daret. **B**ern. **N**umquid non perditur quod datur ingrato. **Q**uarta species est quae aliquis in estimatione sua proponit se alius et spernit alios. et vult solus videri laudabilis. et dolet quod etiam alii laudent. et sic proponit se alius. et haec magna iniquitas et peruersitas est. **P**rimo propter incertitudinem quam habet talis de bonitate sua vel malicia aliena. **E**ccli. ix. **R**eliquet homo verum amore dignus sit vel odio. **E**t licet homo presentia sit certus esse de bonitate vel malicia aliena: finaliter tamen incertus est. licet enim proximus tuus in pietate sit homicida vel iudeus vel sarracenus vel adulter. et sic de aliis forsitan in deum prudentia est de ordine cherubim et seraphim. **L**icet et tu modo sis bonus. tamen in deum prudentia forte es iam inferni patibulo adiudicatus. **E**t propter illam incertitudinem non debemus nos sperare alius in estimatione nostra. **U**n deus. **B**ern. **N**olite comparare maioribus: noli efferris minoribus. **N**ulli enim te proponas: haec nec comparare presumas. **D**eberet enim se quilibet contemptibilem reputare: etiam si aliquid boni est in eo. **I**tem pro hoc quod quanto magis se aliquis apreciatur tanto minus coram deo valet. **E**xemplum de hoc habemus de saul. de quo legimus. i. Regum. xv. **C**um esses pulcherrimus in oculis tuis caput in tribu facies. **E**t e contrario cum magnus esset in oculis suis electus est de regno suo. **S**ic similitudo dum homo in se est magnus: deus in eo quodammodo est paruus. cum contrario modo oportet esse. **O**portet enim hominem minus vel deus in eo crescere. iuxta exemplum

[Marginal notes on the right side of the page, written in a smaller, cursive script.]

ficiū acceptum. quia si veraciter cognosceret se a deo accepisse: tūcratio dicta ēt sibi q̄ datori suo gratias agēt. Et illud viciū est homini multum nociuū. quia obstruit ei fontem diuine misericordie. **Uñ Bernardus.** Ingratitudo est viciū yrens siccans sibi fontem pietatis rorem misericordie z fluētā gratie. **Uñ de Beg.** Non est dignus dādis: q̄ nō agit gratias de datis. **Tertio** quia sibi ip̄i viciūz non deo. **Uñ de cū sup̄b̄** dō se subijcere z ei seruire rēnuīt: ipse bona ab eo accepta nō recognoscat: nisi recognitione verborū que ridiculosa est et contumeliosa. **Ridiculiū** em̄ est q̄ dñs deus solum inueniat in homine callifolia verborū. **Contumeliosum** et irrisoriū etiā ē dñō. q̄ eū aliquis dñz suū fateatur: qui tamē ei seruire dedignat̄. **Aug.** d̄ vita christiana. Ille christi nō famulus: sed subsannator z irrisor est: q̄ eius se seruiū dicit. z sibi seruire dissimulat. **Sodo** si quis veraciter recognosceret se habere corpus cū omnibus membris et vitam suam totā a deo: ytiq̄ ratio humana sibi dicitaret q̄ ei cū toto corpore z cū omni vita sua seruire deberet. qz fm̄ p̄phetaz ipse fecit nos: z non ipsi nos. **Ergo** q̄libet christianus studere debet vt cū omni vita sua dñō placeat. z nō huic mūdo. **Uñ ap̄ls.** Si adhuc hominib̄ placere christi seruus non essem. **Quarto** q̄ de bonis suis non tribuit deo cū ip̄e ea requirit in paup̄ib̄. **Aug.** de verbis dñi. fm̄one. **42** **De meo** vtiq̄ quero ait x̄ps da mihi reddam tibi. habuisti me largitorem. fac me debitorē. pauca mihi das. pluravtiq̄ tibi reddā. trena mihi das. celestia vtiq̄ tibi reddā. **Tempa** lia das: eterna restituā. **Supbia** autē ista est valde nociua hominī cuz bona a deo recepit. z non se recepisse a dō recognoscit. **Alii** em̄ diuites se ad paupes habent: si omnia veraciter cognoscerēt se habere a deo que possident. z insup̄ se ad remuneracionē futurā anhelarent.

Uñ Petrus rauennē. **O** hō si hic p̄masurus es q̄ tua sunt hic reponas. si aut̄ illuc iturus es: cur ea hic relinquis. **Hanus** pauperz est x̄pi gazophilaciū. qz quicquid accipit paup̄: x̄ps habet acceptū. **Idem.** **O** hō quicquid p̄ pauperem trāsmittis in celū: deus vnū accipis ad centum. **Exemplū** de hoc q̄ elemosyna centuplū redditur a deo. **Quoda**z tēpore episcopo quodā predicāte q̄ erogantes pauperib̄ centuplū accipient. diues q̄dam hoc audiens: omnia q̄ habebat in manus ep̄i posuit. z episcopus ea pauperibus erogauit. **Illo** mortuo filij sui episcopum in causa illa traxerunt ad iudiciū bona paterna reperentes. **Qui** cum reddere nō posset inspirantur est illi sancto episcopo vt trent simul ad patrem. quo extracto de tumulo inueniunt in manu eius cartā in qua erat scriptum q̄ non solum illa que in manu ep̄i scopi posuerat receperat. s̄ amplius centuplum. quod vidētes filij episcopū dimiserunt. **Scda** species interioris supbie quādo aliquis credit se sua dona habere a deo. sed pro meritis suis. **Et** hec mala z mendax supbia est. qz si habemus ex meritis tūc nō ex gratia. z sic talis supbia euacuat grām dei: ex qua dātur dona hominibus. **Item** talis liberalissimum largitorē reputat venditorē dum ea que dñs ei dat credit habere p̄ meritis suis. in quo deo magnaz irreuerentiam exhibet. **Item** magna est fatuitas illorū qui credūt habere dona pro meritis. cū homo nō sufficiat satisfacere deo de eo quod ei al̄s tenet ratōe creatōis. rōne passionis z redemptōis. **Uñ Luce. xvij.** **Cū** feceritis oīa que p̄cepta sunt vobis: dicite serui inutiles sumus. quod debuimus facere hoc fecim̄. **In** quib̄ verbis innuit nobis q̄ bene operando q̄d debemus soluimus z q̄ deo inutiles sumus: v̄ ad minus nos reputare debem̄. **Deus** bonorū nostrorū nō indiget. **Uñ ps.** Bonorū meorum nō

F De peccato.

est deus ad e et yxori sicut tunicas pellice/
as. Deum processum est ad lana q leuior e
q pellis. Tertio est processum ad corti
ces herbaru sicut ad linuz. Quarto ad
stercora vermiu. s. ad sericum. Deum ad
auru et argentu et ad lapides p ciosos. q
p ciositas vestiu multu displicet deo In
signu huius legit q q p rimitus int rho
manos ytebat veste purpurea a fulmi
ne est p cussus. et sic subitanea morte ite
rit in terrore et in exemplu sequentib. ne
vng aliqs audeat se ptra deu superbe
in p ciosis vestibus erigere. Et etiam ta
lis p ciositas vestiu est reprehensibilis res/
pectu corpis humani quod est d cinere
et terra factu: et in terram et in cinere re/
uertet. Un Greg. in ome. Indignu
est em vili cineri fieri purpureu sacco Et
Bern. de hoc in qda tractatu de passio
ne dicit. Quid supbis terraz cinis. qd
veste nitida gloriaris. subter te sternit ri
nea: et operimentu tuu erit vermes. hec
tua vestis erit. Itē illi q se exteri omāt
p ciosis vestib siles sunt sepulchris de/
albaris que exteri apparent hoibus p
ciosa: intus sunt plena ossib mortuoru.
Un Innocen. de vilitate et ditiois hu/
mane. Quid est ho p ciose ornatus nisi
sepulchru foris dealbatu. intus aut ple
nu spurcicia. hoc euidenter apper in mea
tib nostri corpis. Un Aug. in qdam
sermone. O ho si p sideras qd p os qd
p aures: quid p nares: ceterosq mear
egrediat: nunq vilius sterq linium inue
nisti. Un sic nos ipos attēte cōsideram
quid fm corpus sum: tūc merito de p/
ciositate vestiu erubescimus. **S**cda
causa est mollicies vestimētoru. Contra
hoc Iohes bap. qui in ytero fuit sancti
ficatus. et nunq aliqd peccatu mortale
cōmisit. habuit durā vestē et multu aspe
ram. Un Math. iij. Ipse iohes habe
bat vestem de pilis cameloru. vbi dicit
glo. Seruus dei nō debz habere vestē
ad decorē vel ad delectatōem. fm ad
tegendā nuditatē. Un christus dicit in

euāgelio. vt habet **Mat. xl.** Qui mol
libi induunt in domib reguz sunt. Un
ex tā dictis apparet differētia inter suos
christi et seruos hui seculi. qz serui hui
seculi querūt in vestitu corpis delectatio
nē et nitore et mollicie Un Bern. Mol
lia indumēta mollicie aie demonstrant
Nō em curaret cultus corpis: nisi prius
neglecta fuisset mens inculta virtutib.
Sed serui xpi tm ad tegendā nuditatē
vestitu querūt. Un apls. i. ad Timo.
vi. Habētes alimēta et quib regamur
his cōrenti sumus. immo seruis xpi cō/
peritē asperitas vestiu ad domanduz ip/
sam carnem. Un ps. Ego aut cū mibi
molesti eēt in duebā me alicio. s. demo
nes p infestatiōem carnis. Un Bern:
sup cantica. Christ⁹ qui nō fallitur de
git quod carni molesti⁹ es. Ergo vili⁹
illud et etiā magis eligendū. Et quisq
aliud docet vel suadet: ab eo tanq a se/
ductore est cauendū. Tertia causa ē ex/
tranēitas. qn sez aliquis vult habere ve/
stes extraneas vestib alioz dissimiles:
Et talib minat dñs. vt habet **Soph.**
i. Visitabo sup pncipes et sup filios re/
gis. et sup oēs qui induti sunt veste pere/
grina Vestis pegrina sunt isti varij mo/
di et noue adinuētiōes vestiu que ab an/
tiquo nō fuerūt. Hoc patz illis qui an/
te viginti vel qdraginta ānos vixerūt.
vel sexaginta q tales nouitates et vari/
tates et incisiōes nō viderūt qles tā vi/
dent. Et ve illis qui tales nouitates in/
uenerūt vel adhuc nitunt inuenire. qz si
cut ille laudabilis eēt qui nouam virtu/
tem et nouū modū laudabilem viuendū
inueniret. qz p hoc a deo et omibsan
ctis eius honoraret in celo. Et cū h pti
ceps esset omnū meritorū illoz q emi
tarent: et gaudiū suum accidērale in celo
augmentaret ppter hoc a quolibet ho/
mine qui eū imitaret. Sic p oppositum
vitupabilis est ille qui nouū viciū inue/
nit vel adhuc inueniet. qz ex hoc itā d et
grauiter ptra se cōcitat. et reus erit oim

peccato...
nab...
rad...
fatus...
mum...
velles...
L...
lana...
S...
lanam...
sicut...
fuit...
ter...
remos...
har...
Allegans...
rat...
ho...
ret...
mendic...
Augu...
imp...
hab...
dicant...
sy...
cu...
mēdicat...
Pocit...
C...
hab...
lun...
p...
v...
lun...
v...
f...
na...
f...
Bern...
ci...
ser...
m...
in...
do...
hab...

p̄curatoris d̄m. vt habet **Joh. iij.** Illum
 oportet crescere: me aut̄ minui. Quia il
 le q̄ se despicit p̄pter deum: illū deus ap
 p̄dat. p̄s. **Cor. x̄ritū** z humiliatū deus
 nō despiciet. **Fr̄e** iniquus est q̄ p̄ximū
 suū vult iudicare in quo nō habz iudici
 um. z hoc est cōtra p̄hibitōez d̄m **Da**
 thci. vij. **Nolite** iudicare z nō iudicabi
 mini. **Maxime** cū nesciat qua intentiōe
 fecit. z vtrū ex surreptōe vel ex delibera
 tōe. vtrū ex ignorantia vel ex certa scia.
 vtrū a casu vel a p̄posito. vtrū ex velle
 mētia temptatōis **Si** em̄ talis sapiens
 esset: z peccata sua maiorā peccatis alio
 rū estimaret. cū melius agnoscat circum
 stāntias peccata sua aggrauātes q̄ circū
 stāntias q̄ aggrauant peccata aliena vel
 alioz. **Uñ Bern.** Qui p̄fecte seip̄m ex
 aminādo intelligit: nullius peccatū par
 estimat qd̄ nō sicut suū intelligit. Ho
 mini q̄ se p̄fert alijs. z q̄ de se solo habet
 bonā opinionē. quādoq; ita accidit vt
 aman q̄ de se solo credebat q̄ a rege eēt
 honorāndus. cū tamē econtrario ex iussu
 regis erat suspēdēdus. **Uñ Hester. iij**
Cogitāti in corde suo **Amā** q̄ nullum
 alium rex nisi seip̄m vellet honorare zc̄.
Et subdit in fine capli. vij. **Suspēsus**
 est amā in paribulo qd̄ parauerat mar
 dacheo. **Harchochus** v̄do quē aman
 suspēdere voluit rex honorare p̄cepit. vt
 ibidē legit. **Sic** ille q̄ aliū iudicat quan
 doq; est p̄demnāndus. z q̄ ab eo iudica
 tur ad regnū sublimāndus est. **Et** sic pa
 tent iste q̄rtuor spēs supbie **D** **Q**ūo
 aut̄ he q̄rtuor spēs supbie sūt peccā mor
 talia hoc s̄m **Hermannū** de schilditz ta
 limō patere poterit. **Qui** se eleuat z ex
 cellentiā appetit de non bonis q̄si de bo
 nis: estimās se bonū eē qd̄ nō est: liquet
 q̄ peccat cōtra rectā rōem z cōtra veri
 tatē. z p̄ cōsequens facit id qd̄ s̄m gen
 suū est mortale. **Et** s̄m eleuans se d̄ bo
 nis dei q̄si de suis venit cōtra charitatē
 dei nec deo vult subesse. quod est de suo
 genere mortale. **Idē** patz de eo q̄ bona

habita: nō de mera gratia dei s̄ suis me
 ritis accepta credit. **Uñ** ex genere suo
 istas spēs oēs istius motus sunt pecca
 ta mortalia. licet p̄pter p̄uentōem rōnis
 et carentiā p̄sensus volūtat̄is possunt eē
 venialia. **In** omī tamē hoīe istis moti
 bus ex plena deliberatōe inherēte. non
 credo q̄ alicui dubiū sit quā sint valde
 grauiā peccata mortalia z multo maio
 ra in his q̄ tā cam in habitū p̄uererūt
 q̄ sic delectabilr in his affectōibus ver
 lari frequētius p̄sueuerūt: q̄ quasi tā ex
 p̄temptu z irreuerētia dei in seip̄s solū
 gloriari didicerūt. **Per** qd̄ etiā patz fa
 ciliter questio. **Quarta** spēs est peccatū
 mortale ex suo genere: ex eo q̄ aliq̄s in se
 et nō in d̄no de bonis tā nō habitis q̄
 habitis vult gloriari singularit̄ inuidēs
 alijs de talibus bonis.

De supbia exteriori. **E**

Supbia exterior in multis exer
 cetur. z hoc multip̄lr **Primo** in
 supbo habitu q̄ p̄t esse culpa
 bilis ex q̄rtuor causis. **Prima** causa est
 p̄ciositas. sicut qñ hō excedit statum su
 um in p̄ciositate vestīū. vt quādo rusti
 cus vel ciuis vult habere tā p̄ciosas ves
 tes q̄ quondā suffecisset militi. z miles
 sicut comes. comes sicut rex. z sic d̄ alijs
Et s̄m de vxoribus intelligit: hoc erit
 peccatū. **Uñ Greg.** in omel. **Hō** qui
 dā erat diues. dicit. **Sūt** nōnulli q̄ cul
 pam subtiliū p̄ciosarū q̄ vestīū nō putāt
 esse peccatū. qd̄ si culpa nō esset: nequa
 q̄ sermo diuinus tam vigilāter exp̄me
 ret. q̄ diues q̄ torq̄batur apud inferos
 purpura z bysso indut̄ fuisset. talia em̄
 p̄ciosā vestimēta nō q̄run̄ nisi ad inanē
 glam. s. vt quis honorabilior ceteris vi
 deatur. **Unde Greg.** **Ex** p̄ sola inanē
 gla vestimentū p̄ciosū q̄rit̄ ip̄a res testa
 tur q̄ nemo vult ibi p̄ciosis vestib; indut̄
 vbi ab alijs nō possit videri. **Et** notan
 dū q̄ circa materiā vestīū multū defecte
 curiositas humana. **Primo** em̄ fuit ma
 teria vestis de pellib; **Uñ Bern. iij. Fe**

De peccato

uas. nec aie q̄ ex i de maculat z deturpa
tus. De quibz tñ oibz superflue expēsis
sue in seip̄is. siue in filiis siue in suis vxo
ribz districtā rōem reddituri s̄t i die no
uissimo. S̄z diceret q̄re tūctales sic in
utilit̄ expēdūt talia bona in tali inuti
li supfluitate. Rūdeo: vt honorabilio
res z nobiliores estimēt z ab alijs ho
norent. **Uñ Innocēti** d̄ vilitate z ditō
nis hūane. **Sup̄b** aut̄ vt magnific̄ vi
deat. satagite vestri duplicibz. indui mol
libz. p̄ciosis ornari. **Tñ** sciendū q̄ nobi
litas taliū hoīm assimilatur nobilitati ca
nū. **Verbi grā.** **Iste** canis nobil̄ noīat
q̄ h̄z lōgos crines z lōgas aures. **Sic** si
mili mō tales volūt h̄z lōgas vl̄ mltas
inasiōes i capitijs. z lōgas manicas in
runicis vt nobiles videātur **Contra** q̄s
dicit **merista.** **h̄.** **Nobil̄** ē ille quē nobi
litas sua ztus. **Et** vt p̄terea plus hono
rent. **Lōtra** q̄s d̄t **arist.** 3. **ethi.** **Honor** ē
p̄miū virtutis. **Et** h̄z eūdē **arist.** **Virtu**
osus solus est honorād̄. **Uñ** d̄t **i.** 4.
eth. **S** cōm v̄itatē sol̄ bon̄ ē honoran
dus hec quatuor iā dicta faciūt habitū
rephēbilē. **S** **Sup̄bia** capitis et
etiā criniū z maxie i mulieribz z etiā i viris
mltū displicet dō. **P̄no** p̄t magnā in
gratitudiez. s̄z q̄n volūt h̄z i loco illo cri
nes ad ztumeliā dei. vbi d̄s p̄ amoē eo
rū portauit spineā coronā. **Ire** n̄ solū ē
ibi in zt̄itudo magna. h̄ etiā p̄t̄p̄ dei
valde em̄ deū p̄t̄nūt q̄ capillos dō p̄po
nūt. cū capilli videāt eē supfluitates ho
mis sic z ynques **S̄z** heu p̄les in lieres
faciūt crines suos deū suū. qz h̄ ab hoīe
colit̄ qd̄ p̄ ceteris diligit. qz p̄les multēs
maiorē sollicitudinē h̄nt d̄ crinibz suis:
q̄ de dō. z de his q̄ prinēt ad salutē p̄
p̄riaz: sicut in ill̄ apparet q̄ h̄nt crines n̄
gros volūt h̄z gilfos. dū h̄nt crines pla
nos: volūt h̄z crispos: **Et** sic nō fecit il
la brā peccatrix post p̄uersionē ad deū.
sicut h̄z **Luc.** 7. **Que** capillis capitis sui
tergebat pedes dñi. **In** quo apparet q̄
nō in zt̄m amabat eos q̄ntū amāt dñe

nostre iam in mūdoyuētes **Ire** p̄t̄ m̄
triplex malum. qd̄ inde puenit cum tam
eis q̄ eoz p̄ximis d̄ facili malū p̄ouenti
at ex pulchritudine criniū. **Crines** enim
mulieris sunt sicut quidam laquei qui
bus fatui capiuntur. **Unde** legitur **Ju**
dith. 16. q̄ ip̄a colligauit cincinnos suos
ad capiendum **Holoferne** **Lincinni** d̄
cuntur capilli depēdentes a capite mlie
ris **Sicut** ei pueri laq̄os faciūt de pilis
caude eq̄ne ad capiēdas aues: sic diabo
lus facit de pilis mulieris ad capiēdos
viros. **Hoc** p̄p̄dere debent mulieres
ille que discooperētis capitijs incedūt vl̄
etiā sic chorisant. **Vel** etiā ille mulieres
q̄ breuiā pepla h̄nt: vt retro capilli ap
pareāt cū q̄b̄ heu diabolus mltas ani
mas illaqueat. **Ips** etiā mulieribz no
cet pulchritudo criniū. **Accidit** em̄ eis
q̄nq̄ sicut legit̄ **absolon** accidisse dem̄
titudinez pulchritudine crinium eius.
Quid at̄ ei acaderit legit̄ **secūdo** regum
i. 8. s̄z q̄ caput ei⁹ quercū adhesit. sic er
illo suspēso inter celum z terrā mul⁹ cui
insidebat pertransiit. z veniens **ioab** in
fixit tres lanceas in cor ip̄ius. **Sic** pul
chritudini criniū adheret fatua ml̄ier
q̄n alicui viro luxurioso adheret: qui per
quercū designat. **Querc** em̄ fruct⁹ dei
fert: quibz porci pascunt. z luxuriosi ope
ra faciunt. quibus infernales porci dele
ctant. **Et** veniens **diabolus** infigit tres
lanceas in cor mulieris. **Prima** lacea vi
rium sup̄bie est. **Secunda** viuum male
concupiscentie quo ad p̄ximū. **Ter**
tia est offensio diuina. z pena que debet
eis in futuro. **Item** aliquę mulieres ali
enos crines imponūt capiti suo. z h̄ ma
gna est p̄uersitas quia volunt illud fa
cere ad contumeliā dei: z damnum ani
marum suarum. quod nullo modo fa
cerent p̄t̄er honorem dei: z salutē p̄o
p̄riam. **Si** iungēretur alicui mulieri p̄
penitentia q̄ haberet per noctem vnaz
manum alicuius mulieris mortue: nullo
modo vellet hoc facere. dicerz enim se

peccato...
h̄nt m̄m̄...
in com...
quand...
sic app...
tion em...
quand...
syme...
enis cr...
popo...
oū com...
na da...
cidit. **Unde** dicitur **Lit̄**
bit domi...
Et **La.** 13. **Ue** qui p̄t̄
predat̄...
mulierem...
eo syme...
m̄tura...
D
g h̄a q̄...
n̄ d̄p̄lar...
debet...
vum q̄...
h̄b̄ere...
hoc ostē...
capit̄...
tūz. **Et** d̄o...
velamē...
cognit̄...
ctum...
morum...
volū...
tūz d̄o...
ad **La.** 13. **Ue** qui p̄t̄
h̄nt mltas...
Ant. 1. **Ue** qui p̄t̄
gnor...
vidam̄...
Unde d̄o...
h̄b̄ere...
q̄ p̄...
anglos...
sup̄ cap...
quis an...
nec a d̄...
us. **Uñ** in d̄p̄lar...

peccatorum illorum qui eum imitantur. Et si dā
nabit tunc pena sua accidentaliter augmē
tabitur ei a quolibet homine qui eum imi
tatus fuerit in hoc vicio vsq; ad nouissi
mum diem. **S**icut illi qui volunt habere
vestes diuersorum colorum rephēribiles sūt
Cuius rō pōt esse. qz tales diuersi coloēs ī
lana ouium non inueniunt naturaliter.
Si talium colorum dñs sic voluisset esse
lanam ouium: ipse poruisset de pingē oues
sicut de pingit aues: et forte a principio nō
fuit facta hōmī pictura absq; curiosita
ter culpa. **L**egitur de nauyrgine quaz
remordebatur conscia sua de hoc qd habe
bat vestes alterius coloris q̄ naturalis
Alegans se qd ouis q̄ nunq; peccauit
erat contenta fuisse naturali colore: ipsa
pōt que multū peccauerat p̄ciosiore vte
ret colore. **E**t in veritate cum hō vestes
mendicet ab oue. **J**uxta illud verbum
Augusti. **Q**uis mandatū euangelicum
implens de duab; tunicis dat vnaz nō
habentī. sufficere deberet hominī men
dicanti color iste. qui sufficit oui elemo
synam largienti. **S**upbus mendic⁹ est
cui non sufficit id quod sufficit illi a quo
mēdicat. **F** **Q**uarta cā est supfluitas
Potest autē illa supfluitas esse triplex.
Prima est supfluitas in illis q̄ volūt
habere diuersa paria vestitū. **E**t potē vo
lunt vestimenta a tineis comedi q̄ inde
xp̄m in pauperib; indui. **U**nde **J**aco.
vi. **A**gite nunc diuites plorantes. vlu
late in miseris que eueniunt vobis. di
uitie vestre putrefacte sunt. et vestimenta
vra a tineis comesta sūt. **A**liq̄ hnt torve
stimetorum paria quot sunt dies in septia
na. et plā qnq; et plēs paupes sunt q̄ su
stinent magna miseriam victu et vestitu.
Berū: **C**lamant nudi. clamant fameli
ci et conquerunt nobis. fame et frigoē mi
serabiliter laborantib;. quid serunt tot
mutatorum et extensa in p̄ticiis et plicata
in manicis. **Q**uo tales diuites implēt
doctrinā ch̄i qui dicit in enāgelio **Q**ui
habet duas tunicas de tynam non ha

henti. **C**um tales habeant. v. vl. vi. vl.
octo tunicas. et nemini quicq; dāt. **S**i
gnum est qd tales nō habeant verā cha
ritatem dei et p̄ximi. **U**nde. i. **J**ob. iij.
Qui habuerit sub az mundi et videret fra
trem suum necessitatē habere: et clausit
viscera sua ab eo. quō charitas dei ma
net in eo. **S**ecdo mō cōsiderat supfluitas
in illis qui volunt hē longas vestes
vt maiores videant. qd vitū tā multuz
abundat in quibusdā viris q̄ pileos lō
gos deserunt in capitib;. calopediā ī pe
dib;. et vestes longas per trāz trahunt.
sic volentes ad h̄cere ad staturā suā cubi
tum vnū **C**ū xp̄s dicit in euā. vt habeat
Matth. vi. **Q**uis vestis cogitās p̄t ad
h̄cere ad staturam suā cubitum vnū **I**tē
eodē vitio laborāt dñe q̄ lōgas caudas
trahūt p̄ciosis vestib; terā induētes p̄
se. et de nuditate in pauperib; ch̄i non
curātes. **C**auda pulices colligūt: et pul
uerē hoibus mouēt. ch̄istū vero quem
in tot pauperib; cōspiciūt nuduz non
operiūt. **S**ultum est etiam rephēribi
le qd cauda assumūt cū natura hoib;
caudā negauit. **S**ed miseri hoies eam
sibi assumūt. et in h̄ p̄tra ordinatōez cre
atoris faciunt qui eos sine cauda crea
uit. **Q**m si placuisset et vtile hoī fuisse
eundē hoiez cū magna cauda creāe po
tuisse. sicut vulpem. leonē. et cetera aia
lia. **T**imēdū est talib; ne diabol⁹ in cau
dis q̄scat. **U**n legif de qdā scō qd ipse
quēdā diabolū ridētē vidit: et q̄siuit ab
eo q̄re rideret. **Q**ui dixit ei. **V**idi sociū
meū eq̄tantē sup veste cuiusdā ml̄eris.
q̄ dū traheret caudā: soci⁹ me⁹ cecidit in
lutū: et inde r̄si. **T**ertio mō supfluitas ē
ī illis qui volūt habere capucia magna
et lata de q̄tuor vel sex vlnis. et manicas
longas in tunicis vsq; ad terā depen
dētes. et incisiones ml̄tas et lōgas taz in
capucijs q̄ in tunicis q̄ oib; ē magna
et inutilis supfluitas. **Q**u talis supflui
tas nō est ad honorē dei. nec etiā p̄dest
ipsi hominī nec corpi: qd exinde aggra
o i

De peccato

gnū huius tales frequētius facies suas in speculis cōsiderāt an aliqua macula sit in eis. z si parūā maculā dephenderint in se: statim lauāt z abstergunt eam s̄ aiaz coīquinatā multīs vicijs nō cōsiderāt: nec eā mūdare z lauare student. Et hoc ideo fit qz plus diligūt pulchritudinē faciei q̄ anime. **S**z dñs minatur talibz se sic colorātibz q̄ in futuro denigrabūtur. **Iuxta illud Joel. ij. Omnes vultus redigent in ollam: nunq̄ aliqua olla nec caldare aliqd̄ sic denigrabitur sicut facies talium denigrabūtur si sic morient̄. Un̄ etiā Bern̄. In quo at mēbro creator magis offendit: i eo peccato: grauius torquebit̄. **R** Supbia q̄ exerceit in cingulz corrigijs sericeis deauratis vel deargentatis ē multū rephensibilis. **P**rimo: qz supbia talium corrigiarū in loco humiliatōis est. **Un̄ Di. ch. vi. Humiliatio tua in medio tui. Unde sicut supbia in paupere amplius displicet dō q̄ in diuite. qz paup̄ habet materiā humilitatis z quoddā rephensiuum supbie. sic plus displicet deo superbia circa ventrē. vbi tāta materiā humilitatis ē q̄ displiceat in alia parte hoīs. **Un̄ Bern̄. sup. Dissus ē. Nā magnū est eē humilem in abiectiōe. magna p̄sus z rarā virtus humilitas honorata. Idē. Humilitas beate marie v̄gis oēs humiliatōnē parue creature superauit qz maiorē materiā supbiendi habuit cū fuit mater dei. Sic supbia ventris supbia aliorū mēbroz sup̄at cū maiorē materiā humilitatis habeat. Itē cū saccus bono frumēto plenus cōpetent̄ ligat̄ est cū funeym̄ obuli: non modica fatuitas est ad ligandū saccū plenū immūdiācia querere corrigiā sericā deauratā vel deargentatā. Et cū ad ligandū vasayina p̄ciosa cōtinētia circuli lignei sufficiāt. patet qz multū p̄culosum est circulos deauratos q̄rere ad ligandū vasayētris. qd̄ abominatōez immūdiācia plenū ē. Itēz potest ostendī magna fatuitas hoīm or******

natiū se p̄ciosis corrigijs. qz corrigie ille chare cōstāt eis. z n̄ p̄sūt: nec aie nec cor porz: imo deus in eis offendit p̄rimo scā dalizat ipsi etiā hoīes ex p̄derositare grauantur: ergo illa tria sequentia cogitare deberem̄. maxie tales supbi qui se cingūt talibz cingulis deargentat̄ vel deauratis. **P**rimo quō christus p̄ eis cū funibz stricte a iudeis ligatus fuit quando in monte oliueti captus fuit. Et quādo ad colūnā ligat̄ z flagellatus fuit. z hoc ideo sustinuit vt hoīes a peccatorū vinculis solueret. **S**cōm qz seipos eōuerso vinculis peccatoz ligat̄. cū se sic iuperbe cingūt. z se diabolo tradit̄ sic ligatos. **Un̄ dicē p̄nt illud ps̄. Funes peccatoz circūplexi sunt me. Un̄ auḡ. de verb̄ dñi. Peccatū peccato addit. funē necit cū quo liget̄. Tercio quō eoz manus z pedes in futuro ligent̄ cū in tenebras exteriores a iusticia dei p̄scentur. **R** **S**upbia q̄ exerceit in forularibz etiā valde rephensibilis est. **P**rimo qz fatuitas magnā videt̄ eē querere pulchritudinem i calceis cū ad hoc calcei seu forulares inuētī sunt. vt ipi inq̄nent. z per eos pedes ab iniquatione seruent̄. **S**icut nec in radicibus arborū neqz in fundamentis domoz pulchritudo solet requiri. **S**ic nec in forularibz deberet requiri pulchritudo. **S**cādo. qz magna ingratitudo est velle deferre supbiā i pedibus ipius hoīs dum christus p̄ amore eius perforari voluit pedibus suis. **T**ercio quia supbia maxime in forularibz rostratis diabolica videtur esse adinuetio cū non inueniatur aliqd̄ simile in rerū natura: nullū aīal est qd̄ i pede rostrat̄ hēat̄ si aliq̄ habeat̄ i capite. **H**oīes nō qui nūsq̄ rostrum deberent habere volunt habere in pedibus. **S**imilit̄ z stricte in forularibus est magne fatuitatis tum quia deus offenditur in hoc. nū quia ipi pedes ab hoc comprimunt et torquentur. **M**ulti sunt qui non recipere pro penitētia talem strictecuram p̄**

De damnis
confert super
ornatus.

preteriore amentem fieri. crines aut mulieris mortue vult habere ad caput suum in contumeliaz dei. nec terretur inde. Et quandoq; etiam crines talium mulierum sic appositi nudantur in presenti in confusionem ipsarum. Unde accidit parisi?i quadam generali processione q; quedam symea cuidam domie peplum cum alienis crinibus quos deferebat coram toto populo abstulit. et turpis depilata ad modum cornicule depositis alienis plumis, nuda remansit. Et in isto dei iudicio hoc accidit. Unde dicitur **Esaie. 3. Decalua-** bit dominus verticem filiarum syon. **Et Esa. xxxij. Ne qui predaris: nonne et tu predaberis depredata fuerat domina illa mulierem mortuam crinibus. ideo merito symea eam depredauit. quia eadem mensura remetiebatur ei.** **H** **Su-** pbia q; exerceat a mulieribus in peplis multum displicet deo. q; peplum mulieribus debet esse materia humilitatis. **U**n sciedum q; propter tres causas mulier debet habere velamen super caput. **P**rima ut in hoc ostendat q; priuatio in ea et ab ea incepit scilicet ab eua. que est mater omnium viuentium. **E**t ideo mulieres potius deferunt velamen q; viri. et precipue postquam a viris cognite sunt. **U**n **ecclesi. 25. A** muliere factum est initium peccati. et per illam omnes morimur. **S**ecundo mulier defert velamen super caput suum: ut ostendat q; superiorior habet. scilicet virum suum. **Q**uia s; apoc. i. ad **Cor. xi. No** est vir creatus pro muliere: s; mulier propter virum suum. **U**n **Arist. i. poli. dic** **V**asculum naturaliter dignior est feia. **E**rgo ad hoc mulier habet velamen: ut se ream cognoscat et subditam. **U**n **de ambro. I**deo mulier velamen debet habere ut scilicet ostendat subiecta viro. et q; per eam priuatio incepit. **T**ertio propter angelos mulier debet habere velamen super caput. **B**ern. **I**n quis diuersorio. i. quis angulo reuerentiam exhibe a glo tuo nec audeas illo parte qd me parte non audeas. **U**n in quibusdam terris talis honestas et pudicitia est mulierum q; viri audent coram propriis maritis discooperitis capitibus apparere. s; etiam in quibusdam terris heu oppositum inuenitur. vbi mulieres maritare non solum coram propriis discooperitis apparent: s; etiam coram omni populo discooperitis capitibus chorizant. qd indecens est maxime in mulieribus que scilicet cognite a viris. s; virginibus s; q; s; eynum de tribus signis pigratis. p que pigras cognoscunt. s; discooperitis capitibus incedere. ut per in pluribus terris et regionibus. vbi talis modus seruatur inter virgines. **I**

Queritur de illis que facies suas colorant ytrum peccent mortaliter. **R**ndeo q; sic. **E**t hoc tripliciter contingit. **P**rimo modo si hoc faciunt propter deceptores primo s; q; alluciant eos ad concupiscentias illicitas. **U**n **aug. Non** solum appetere: sed etiam appetere vellet criminofum est. **U**n **de** heu plures tales reperiuntur que quis nolunt concupiscere alios: volunt tamen concupiscere ab alijs. et propterea facies suas ornant et colorant. qd tamen criminofum est. **S**ecundo modo hoc faciunt in contemptum sui creatoris. **Q**uanti autem tales sic facies suas colorantes offendant deum potest apparere ex hoc q; valde videmus offendere peritos artifices quoniam aliquis presumit aliquid meliorare in operibus eorum. **S**ic etiam est dicendum de deo creatore omnium creaturarum. **U**n **ambro. in** hexameron. **D**eles naturam dei. si vultu naturali colore obnubilas: et exquisito robore profundas. **I**tem tales similes erunt lucifero. q; volunt pulchriores esse q; deus operibus eos creauit. q; tamen omnipotentia sua potuisset eos ita pulchros creasse. sicut cur solem in splendore suo: si sibi placuisset: et eis vitile fuisset. **E**t dum tales volunt habere exterius facies pulchras: interius sumunt facies diabolicas. contra illud. **E**ccl. i. iij. **N**on accipias faciem aduersus faciem tuam. **T**ertio propter nimiam concupiscentiam quam aliqui habent in pingendo et colorando facies suas. q; s; **aug. Hoc** ab homine colitur qd preceperit diligere. **I**n **su**

De peccato

homo in gratia existens nō p̄t abscondi per p̄c̄m mortale a corpore mystico ipsius christi sine mystica effusione sanguinis christi. Unde Bern. in sermone Nō netibi videtur grauiorem ab eo christus sustinere persecutiōem qui suggestiōe maligna exemplo pernicioso. scandali occasione ab eo peruertit animas quas redemit q̄s a iudeo qui sanguinē illius fudit. Tertio templum eius spūale incendit. quilibet enim fidelis templum est opespiritualitatis in baptismo dedicatus. sicut dicit glo. sup illud. 1. Cor. 3. Templum dei sanctum est. quod estis vos. Qui materiale templum incendit malus ē: et reputatur. incendiarius nominatur. et ad papam post denunciatiōem p̄ absolutiōne mittit. quid tunc qui spūale templum eius incendit qd̄ plus oibz templis materialibus diligit. quia illud in suo sanguine consecrauit. Ex quo patet q̄ntū deum offendit qui hōi templū incendit. Unde ps. Incenderunt igni sanctuarium tuū. etc. Tertio talis mulier nocet angelis. Primo quia p̄uat eos et et beatam virginem et oēs sanctos gaudio quod habuerunt in cōuersione illius peccatoris. Unde Luce. 15. dicit. Gaudium est angelis dei sup vno peccatore penitentiam agente. Bern. super cantica Gaudent angeli in p̄uersione peccatorum salutem hōim sitientes. lachryme penitentium s̄t̄ vinū angelorū. Ex quo manifeste elicit. q̄ sicut letati s̄t̄ in p̄uersione illius peccatoris: sic e converso tristatur cum ad peccatum reuertit. Unde Ambrosius. An non angelos in gemiscē credimus: cum hō penitēs ad p̄c̄m reuertitur. ideo dicit. 1. Cor. xi. Quis mulier debet h̄re velamen super caput suum propter angelos se ne offendat angelos occidēdo bonos homines quos ipi custodiunt. Item quia seruitiū illi hōi exhibitum ab ipis angelis euacuatur. de q̄ fuit dicit ps. Angelis suis deus mandauit de re. Item quia ruina ipsorum

reparari debuit p̄ talem hōiem p̄uersus a peccatis. quā reparatiōem illa mulier impedit q̄ illū ad peccandū inducit. Et quibus p̄t q̄ talis mulier grauius offendit angelos. Quarto talis mulier peccat p̄tra p̄imos. q̄ est interfectrix fratris suoz cū hōiem quēcumq̄ p̄ ornatū suū ad peccandū inducit. q̄ omnes sumus fratres. q̄ oēs habemus vnū patrem et vnā matrem. s. deū et mariā. adam et eā. vnā fidem. vnū baptisma. vnā patriā et hereditatē. s. celū. et deus requirit illas aias a tali muliere in iudicio: et aia ei⁹ erit p̄ aiabus illis. q̄ fm leges. q̄ occasionem damni dat: d̄ animum dedisse videt. Unde dicit Exo. xxi. Si quis aperuerit cisternam et foderit et non operuerit eā: si ceciderit bos vel asinus in eā reddet dñs cisternam p̄cium iumentis. Ubi dicit glo. Cisterna aperit q̄ mulier ornata: in eā nō operat bos vel asinus: cadit q̄ occasione pulchritudinis quā mulier incaute ostendit alii q̄s perit. Et in hoc casu aia perentis de manu mulieris requiritur. Quito diaholo placet talis mulier. q̄ diabolus vitur tali muliere tanq̄ gladio ad occidendum filios dei. Unde Hier. Gladius igneus est spēs et pulchritudo mulieris. multū enim potēs est ad expurendū cor humanū. vñ Prover. v. dicit. Acuta est gladius biceps. Biceps autē gladius p̄ dicitur pulchritudo ista. q̄ mulierē in qua ledit p̄ supbiaz: et ipos aspiciētes p̄ luxuriam. Item p̄ dicit gladius biceps. q̄ quāz corpis et anime est occasio mortis. Item diabolus vitur tali muliere tanq̄ rethi. vñ Eccl. vii. Inueni mulierē morte amariorē. q̄ mors naturalis separat aiam a corpore. sed mulier ornata separat aiam a deo que est mors eterna. Sed p̄ subditur ibidē. Que laqueus venatorū est id est demonū: cū quo laqueo capiunt homines. ergo mulier ornata plena est laqueis a planta pedis vsq̄ ad verticē capitis. Unde exemplū narrat Lesarius. q̄ sacerdos quidam vidit quādam mulierem

vnde videtur in an...
etiam...
q̄ erant...
esse...
et...
L...
p̄ fm...
ad...
et...
vestim...
de...
vestim...
vno...
C...
est...
O...
potest...
p̄...
n...
p̄...
m...
tem...
Qua...
etiam...
L...
et...
v...
bit...
sunt...
nant...
se...
res...
v...
q̄...
fuit...
p̄...
se...
eis...
n...
Sed...
da...
no...
qu...
u...
C...

dum in calceis z crurum in caligis si cō/
fessor eorum eis hoc vellet iniungere. vt
hoc sustinerent pro peccatis suis: z pro /
pter deum. quod tamen ipsi libenter et
letanter sustinent pro diabolo. **E**t ergo
pedes z manus raliuz in futuro ligabū/
tur. cum in tenebras exteriores proijciē
tur. vbi suffragiis oīm bonorum homi
num in terris z scōrum in celis priua /
buntur. **Q**uia in inferno nulla ē redem
ptio. **U**nd exemplū legitur in tractatu
de septemlici amore magistri **H**um
berti. q. quidam sacerdos pro mte sua
mortua multum se affligebat frequēter
p ea celebrandoz etiam orādo. **L**uz q.
dam dicebatur pro ea: z desideraret
aliqd scire de statu ei? vidit eam in spoz
ta iuxta altare ibidē a duob? demōib?
decentam z ligatā **A**ldebantur autem
de capite eius prominere serpentes ig
nei tanq? capilli. z bufo super pectus ei
ius circūangens anterioribus pedibus
collum eius. z igneas flammās in faci
em eius spumans. z in manibus z in pe
dibus catene ignee quibus ligata erat.
Et tunc dicitur est ei. q. inutiliter orāet
quia damnata esset. ideo quia mortua
erat impenitens. hec autem patiebatur
pro ornatu capitis z crinium z coloratōe
faciei. z propter denudatōem pectoris et
māmillaz. z propter ornatum pedum i
sotularibus. z manuuz in annulis z hu
iusmodi vanitatibus z chorcis. quibus
vitam suam duxerat. **U**nde dicitur de
talibus pomposis **M**atth. 22. **L**iga
tis manibus z pedibus pōcite eos in te
nebras exteriores.

De damnis que confert superbus ornatus.

Superbus ornatus mulierz nō /
est multus **P**rimo qz q
liber mulier supba pompose or
nata peccat ztra seipam. qz decorē ani
me sue deturpat. z seipam in aīa mortifi
cat. **H**ocdo malus hō est ille q se corpo
raliter occidit. qd tunc q se totali in aīa
et in corpe occidit. **A**ug? **H**ors corpo
ris necāria est: mors aīe volūtaria. **U**n
corpus mulierz peccatricis est sepulchz
aīe mortue. **E**t ille q se exterius ornant
siles sunt sepulchris dealbatz: q exteri?
hoibus appent speciosa: intus vero ple
na sunt ossib? mortuozū. **U**n dicit xps
in euāgelio **M**atth. xxxiiij. **V**e vob scri
be z pharisei hypocrīte qui siles estis se
pulchris dealbatis: q a foris apparent
hoibus speciosa: intus vero plena sunt
ossib? mortuozū z omī spurciā. **I**n su
p aufert ei remissionē peccatoz z ordē
quaz facit in eccia. nō em deus exaudit
ordē quā facit mulier ita superbe ince
dens z ornata. **U**n sup illud. i. ad **T**i
moth. ij. **N**ō in tortis crinibus: **S**c glo.
Supbus habit? nō impetrat. **H**iero.
in epla. **Q**ua fiducia erigis ad celū vul
tum quem cognitor nō cognoscit: poti?
ēt eis humiliter esse in domo q supbe
esse in eccia. **S**i aliq mulier esset que in
nullā ecciam iret in solemnitatib? ipa re
putaret habere vitā hereticaz. qd ergo
de ea que facit qd deterius est. **Q**ūo ta
lis mulier remissionē peccatoz suoz cō /
sequet que in eccia deū offendit vbi pla
care dbuit **S**ecūdo talis mulier pec
cat cōtra deū. **P**rimo qz filios deī occi
dit p qbus ipse mortuus est. **E**t hoc sic
rortiens quoties aliquē bonum hoīem
ad peccandū inducit vt eā illicite concu
piscat. **H**ocdo cū qd alicui patri carna
li occidit filiuz suū grauiter offendit. qd
tūc deus q plus diligit filios suos q pa
ter carnalis. **S**ecō quia sanguinē ipse
us denuo effundit. qz sicut de corpe hu
mano sano nō potest abscondi membra
sanum sine effusione sanguinis: sic bon?

varijs vestibus rectam. in cuius vestimē-
torum cauda quā post se trahēbat lon-
gissimam vidit multitudinē demonum
q̄ erant nigri vt ethiopes. pui vt glires
ore cachinantes: manibus plaudētes.
et sicut pisces in sagena inclusi saltātes.
Cōspexit hec sacerdos: eā q̄ stare iussit.
p̄lm̄ aduocauit. et demones ne fugerēt
adiurauit. et vt p̄ls hoc videre posset p̄-
cibus obtinuit. Vidensq̄ mulier p̄ter
vestimentoz sup̄biam se sic a demonibz
delusam et derisui habitā: domū rediēs
vestimēta mutauit. et tā ip̄i q̄ alijs hec
visio facta est occasio humilitatis.

Superbi ornatu quādo
est peccatū mortale.

Ornatus muliez siltz et virorum
potest esse mortale peccatum tri-
pliciter. Primo p̄ter intentio-
nē. quedā em̄ ornant se vt ab alijs viris
p̄cupiscantur q̄ a viris suis. qd̄ cōstat eē
mortale peccm̄: licet nō habeant volūta-
tem consentiendi illis q̄ eas concupiscūt
Quia fm̄ Aug⁹. nō solum appetere sed
etiam apperi velle criminofum est. Vñ
Chriſt. in libro de p̄punctōe. Si muli-
er se decorauerit et ad se visus hoīm̄ pro-
uocauerit: extremam vindictam sustine-
bit. Alie vero dicūt sicut ille mulieres q̄
sunt in matrimonio p̄stitute q̄ iam se or-
nant vt viris suis placeāt et sic custodiāt
se ab alijs mulieribz. h̄ mērita est iniqui-
tas sibi. hoc patz qz multe mulieres or-
nant se potius qm̄ p̄deunt in publicum
q̄ quādo sunt cum viris suis in domibz
suis. Item quādo viri sunt in remotis
p̄tibz. et vxores talium dicūt q̄ ornāt
se p̄ter maritos p̄rios ad p̄placendū
eis. sed deus qui nullo modo decipit
Sed sciendū est fm̄ sanctū Tho. secun-
da secūde. q. clx. q. mulier in matrimo-
nio constituta licite potest operam dare
q̄ viro suo placeat ne p̄ eius contēptum
in adulterium labatur Unde dicitur. i.
ad Lhorinth. vij. Mulier que nupta ē

cogitat que mūdi sunt quō placeat viro
suo Et ideo si mulier coniugata ad hoc
se ornat vt viro suo placeat hoc pōt fieri
absqz peccato. sic tamen qnō propter
cōsuetudinē aliarū mulierū cū q̄bus cō-
uersatur. nec etiam ex affectu inordina-
to p̄cedat talis ornatus. h̄ cum modera-
tōe fieri debet. S; mulieres q̄ viros nō
habent nec habere intendūt nō p̄nt abs-
qz peccato appetere cōplacere viroz as-
pectibus ad cōcupiscendum. qz hoc est
eis dare incensiuū peccandi Et siq̄dem
hac intentōe se ornāt vt alios prouocēt
mortaliter peccant. Si aut̄ ex q̄dam le-
uitate seu etiam vanitate p̄ter quā daz
iactātiā nec semp̄ est peccatum morta-
le h̄ quādoqz veniale. Et eadem rō est
q̄ntum ad hoc de viris. hec ille. **S**e-
cundo cum se ornant ex sup̄bia scz extol-
lendo se super alios hoīes et temnēdo
alios q̄ nō habēt talē ornatū vestiuū. vñ
Innocēti. de vilitate p̄ditōis humane.
Sup̄bus aut̄ vt magnificus videat sa-
ragit vestiri duplicibz indui mollibz pre-
ciosis ornari. Hoc patz quia heu multū
homines ex sup̄bia se ornāt vt excedāt
alios in pulchritudine. vel saltem nō ex-
cedant ab alijs. vel ex amore vane lau-
dis et vane glorie. vt dicat q̄ ip̄i sint pul-
chri et honorabiles. Nō est verisimile q̄
tales homines charitatem dei et proximi
et proprie salutis habeant. quia ver-
ba vane glorie chariora habent q̄ fra-
tres suos. q̄ deum. q̄ propriam salutē
q̄ etiam eternam gloriā. Tales em̄
multū contemnūt eternam gloriā qui ei
p̄ponūt laudem et glām hominū. Cha-
rius em̄ habent vt pulchri dicant q̄ vt
cōsequantur regnum eternum. qz Luce
xiiij. dicit. Om̄s q̄ se exaltat humiliabit.
et oīs qui se humiliat exaltabit **T**er-
tio p̄ter nimiam complacentiā et amo-
rem et sollicitudinē quam habent ad or-
natum et pulchritudinem corp̄is. Tan-
tus em̄ p̄t esse amor ille et tāta p̄placētia
q̄ erit peccm̄ mortale et quasi ydolatria:

De peccato

altræi elatōem et desidero. tūc tu te dep
mis. **C**ū te depmē volo tūc tu te exaltas
Sciēdū tū q̄ i agustijis mortis hō maxie
d3 h3e recursū ad diuinā misēatōez. **U**n
Ambro. in hexamerō De diuina misera
tōe tūc sperandū ampli⁹ est: cum p̄sidia
humana defecerint. **U**n legit de beato
Bern. Qui in merito passionis intratū
confidebat. q̄ cum in infirmitate esset.
q̄ndoq; sibi videret ante tribunal domi
se p̄ntari. Et quō sathan multa p̄tra ip
sum diceret. Respondit regnū celoꝝ du
plici iure dñs meus obrinet. scz heredi
tate p̄is. z merito passionis. Altero ip̄e
contentus. alterz mihi donat. Ad hoc in
imicus cōfusus discessit. **T**ertio pōt
q̄s se laudare ad gloriā dei z edificati
onē primoz. Sicut fecit sanctus pau
lus apl's. **U**n dr. i. **C**oz. xi. Estimo me
nihil min⁹ fecisse a magnis apostolis.
Item dicit in alio loco. Abundantius
omib; illis laboravi. **I**te iacet se d̄ his
que passus est. **U**n dr. ij. **C**oz. xi. In
labore z erumna z vigilijs mltis. In fri
gore z nuditate in mortib; frequenter. a
iudeis quinquies quadragenasy na mi
nus accepti. **T**er virgis celsus suz. semel
lapidatus. ter naufragiū feci. z sic d̄ ali
is periculis q̄ ibi narzat in qb; fuit. **H**ec
beatus paul⁹ de se narzat: vt eos ad to
lerentiam z op̄atōem animat. **U**n dr
Coz. co ca. Sustinetis inquit si q̄s in
seruitutem vos redigit. si quis deuorat
si quis in faciem vos cedit. **I**te dicit ro
manis ad roma. 12. **B**ndicite p̄sequen
tibus vos. benedicite z nolite maledice
re. Ergo tali intentiōe q̄n quis opa sua
manifeste corā hominib; faceret. z q̄n
q̄s de eisdem op̄ib; bonis se laudaret. vt
de⁹ ex hoc honorificaret: z p̄ximus edi
ficaret non peccaret. **U**n christus dixit
in euāg. **M**at. 5. Sic luceat lux v̄a
corā homib; vt vi. o. v. b. z glori. p. zc
Un **B**reg⁹. in moral. Actio sit in publi
co. intētiō tū maneat i occulto. **Q**uar
to modo cū q̄s se iactat p̄pter aliquē a

ctum ventalis peccati. Sicut quando
q̄s laudari vult eo q̄ venialiter in laude
delectetur. **V**erbi gratia: vt cū q̄s se ia
ctat de aliquo puo quod nō est p̄tra ca
ritatem dei neq; p̄ximi tali intentione:
vt sic bonus socius estimet. z noiet. et h
est veniale peccatū. **Q**uinto mō p̄
lucrum tp̄ale z ex auaricia solent aliqui
se laudare vt mercatores aliq̄ qui se ipos
cōmēdāt. z sic p̄ximos suos in emendo
z vendēdo decipe intendūt. vel etiam vt
aliq̄ hypocrite qui se commēdāt p̄ lu
crum. **S**ciēdū q̄ q̄n malus homo qui
ostēdit se bonū z non est: z sic recipit ali
quam elemosynā cū tamē nō indiget: te
netur restituere in foro cōsciētie pauperi
bus. vel vt mechanici faciunt: qui vltra
modū suos labores z sua opa extollit et
cōmendant z labores z opa aliorū rep̄
hendūt z vituperāt. q̄n nihil valeant: q̄
uis etiā quādoq; meliora sint. quod cō
stat esse contra charitatem p̄ximi. **Q**uia
alijs facit qd̄ nō veller sibi fieri. scz artē
z opa alioꝝ vilipendendo. z tales graui
ter peccāt. q̄ hoc nō procedit ex charita
te: sed ex inuidia. **U**n d̄ **A**ris. ij. ropicoꝝ
Inuidus ē qui cōtristat d̄ p̄spirare bo
noz. **I**dē dicit. ij. **R**heto. **S**illis sili
uidet. si in hoc quo siles sūt vn⁹ excedit
aliū. vn̄ figulus odit figulū. **S**exto auz
quis se iactat in maleficijs suis. z tūc tra
le est peccatū q̄le est illd̄ peccatū de quo
se iactat. scz mortale vel veniale. **V**erbi
grā sic cū q̄s se iactat de p̄catione mulie
rū vel de tactu illicito. vel etiam de actu
luxurię. vel etiā de supbia. vel cōplacen
tia quā habuit i chorifando z sic de ali
is. **Q**uia multū reprehensibile est et noci
uū sic se de peccatis iactare. **U**n d̄ gre
gori⁹ in moral. Sūt nō nulli q̄ nūq; de
flent qd̄ faciunt: sed etiā laudare z de cō
derēdo desistūt. **E**t nimirū cū defecit
culpa geminat. **U**n d̄ etiā dicit aucto
ritas **D**upli peccat q̄ se de crimine iactat
Sciēdū. q̄ tam ille q̄ laudat alium in
peccato mortali ip̄m in peccato p̄fortan

do q̄ illud dicitur
omni q̄n peccat
Dicitur q̄n peccat
z a dicitur q̄n peccat
ad dicitur q̄n peccat
z dicitur q̄n peccat
Dicitur q̄n peccat
menit q̄n peccat
co. Sicut dicitur
p̄. Sicut dicitur
z. Sicut dicitur
ria. Sicut dicitur
de alijs. Sicut dicitur
Un d̄ etiā dicitur
cum dicitur q̄n peccat
d̄ dicitur q̄n peccat
licis p̄ximi. nec gaudet
bus nostris. z quibus d̄
necelle honorari bis. in
d̄ dicitur q̄n peccat
bus domini. **U**n d̄ **B**er
magi p̄ximi q̄n peccat
z in rebus p̄ximi exultat
no cum quis se tale z mo
sicut dicitur q̄n peccat
ctant de bis que nō sunt
riendo querunt q̄n glo
Hermā d̄ de schol. dicitur
iactant q̄n peccat
esse mortale peccatū vt re
silius dicitur q̄n peccat
am de q̄n peccat q̄n peccat
Quarto d̄ q̄s se iactat la
suis op̄ib; bonis. **S**icut dicitur
q̄n peccat q̄n peccat
p̄ter bonos v̄mores suos
lectoni p̄ximi tunc dicitur
Sed tamen si quis se iactat
z in eis gloriā querit non ta
ferri bonos v̄mores suos
p̄ximi: etiā si in anem gloriā
veniale. **E**t d̄ hoc materiale
m̄ḡ in cōp̄tū theologice h̄
Silans q̄n peccat q̄n peccat
Quod v̄l appent laudat q̄n peccat
tiq; in ad d̄ q̄n peccat q̄n peccat

pbia interiori z exteriori in gñali.

De filiabus superbie. z pmo de iactantia.

Iactantia detestanda est. Pmo qz iactans se de bonis: grāz dei effundet. z opera bona perdet.

Unde de. i. dicitur **Eccī. 20.** Gratie autem fauorum effundent. **De scdo dicit.** **Da**rimus in sermone quodā. Non possumus simul p vno eodemqz opere fauore mū / di appetere z pmiū celestis glie inde acquirere. Item greg. in moralib. **Q**ui miserii sunt q affectant laudes hoim. et semet ipsis dissipāt z fructū laborū suoz dūqz se ostēdere alienis oculis appetūt dānant qd agunt. **Scdo.** qz talis fert testimoniu de seipo. **G**ad talem p̄r dicit vere qd iudei dixerunt ad ch̄m mēda / āter. vt h̄i **Johis. 8.** Tu de te ip̄o testi monium phibes. testimoniu tuum nō est verum. In xpo cui hoc dicebat non habebat locum hoc dictū quia veracit̄ potuit de seipo testimoniu phibere. **Q**z seipm nouit plene qd alij homines non possunt facere q seipos plene z veracit̄ cognoscāt. **U**nde hylari. dicit. **S**oli deo de se credendum est. quia se solus nouit. **S**ed in alijs hominibus verē est qd dicit ap̄ls. ij. ad cor. x. Non q seipm comēdat. pbatus est. sed quē deo comēdat. **T**ertio qui se iactat idolū seipm facit. seipm colens. z gliam sibi ip̄i attribuēs. que deo principalit̄ attribuenda ē. **U**n̄ ap̄ls. **S**oli deo honor z glia. ps̄. Non nobis dñe non nobis. s̄ noi tuo da gloriā. **Q**uerit̄ vtz iactantia sit peccatū mortale: **P**ro quo sciendū. q seipm iactare siue laudare potest cōtingere octo modis. **P**rimo mō ppter bonā famā: vt scz homo possit seruari suā bonāz famā. sic se samuel laudauit postqz senuit coram filiis isrl. vt h̄i. i. **R**egū. ij. dicēs ad eos. **I**taqz puerat̄ sum corā vobis ab adolecētia mea vsqz in hanc diē. **E**cce p̄sto suz: loq̄mi d̄ me corā dño z corā xpo eius. vtz bouē cuiusqz tulerim aut

asinū. si quēpiā calūniat̄ suz. aut op̄ p̄ si aliquē. **S**i de manu cuiusqz munus ac cepit̄ cōtemnā illud hodie restitua mōz vobis. **E**t post subdit. **T**estis mihi est dñs q nō inuenietis in manu mea qcqz malū. **S**ic simili modo cū quis inculpatus est; iniuste vel etiā timeret inculpare iniuste: in tali casu posset seipm laudare ad conseruādā famā suā. qz crudel̄ est qui negligit̄ famā suāz. immo hō cū inculpat̄ iniuste: tenet̄ defendere suā bonā famā. z se excusare z ostēdere innocētiam suā. qz dicit **Prouer. 22.** Melius ē nomē bonū q̄ diuitie mltē. **U**n̄ **Hu.** de sc̄to victo. **N**on sufficit nob̄ vita sc̄ta: nisi sit z fama bona. **U**n̄ **Aug.** **D**uo sunt tibi necessaria. scz cōscientia z fama. **C**ōscientia ppter te. z fama ppter p̄ximū. **Scdo** potest quis se laudare de bonis suis propter subleuationē sp̄i: sic se laudauit ezechias. vt habet̄. **Esa. 38.** vbi dicitur. **E**grotauit ezechias vsqz ad mortem. z introiit ad eum esaias p̄pha z dixit ei. **H**ec dixit dñs deus **D**ispone domui tue qz morietis tu z non viues. z conuertit ezechias faciem suam ad parietē z adorabat dñm z dixit. **O**bscuro dñe memento queso: quomodo ambulauerim corā te in p̄tate z in corde p̄fecto z quod bonū est in oculis tuis feceris. et fleuit ezechias fletu magno. z factus est s̄bū dñi ad esaiam. p̄phetā dicens. **U**nde dicit ezechie. hec dicit dominus. **A**udiui orōnez tuā z vidi lachrymas tuas z ecce ego adijciam sup̄ deos tuos. xv. annos. z de manu regis assyrioz erua z te. z ciuitatē istā. **S**ic simili mō cum q̄s esset in maximis anxietatibz cōstitutus sine etiā in agone mortis: z de desperat̄ione tēptaret̄: tūc posset q̄s in tali casu. bōa opa sua ad memoriā reducere ne desperaret. **E**t cū ecōuerso homo d̄ elatōe z cōplacētia sui p̄p̄ius tēptaret̄: tūc peccata sua eēt reducēda sic ad memoriā. vt sic humiliaret̄. **H**uic simile legit̄ d̄ sancto anthonio. cui diabolus dixit. **C**ū te ex

do q̄ ille qui laudez q̄rit in tali peccato
ambo grauit peccat. **Uñ** aug⁹. sup ps̄
Duo sūt genera p̄secutor. s. vituperatū
z adulatū. Sed plus p̄sequit lingua
adulatoris q̄ manus p̄sequentis. **I**dez
Adulatū lingue ligat hoies in peccat̄
Delectat em̄ ea facere in q̄bus nō soluz
metuit reprehensor: sed etiā laudat opa
tor. Sed heu iam impletur illud dictū
ps̄. Laudat peccator in desiderijs suis
z c. Quia supbia noiatur hōestas. auar
ricia. p̄uidencia. astutia p̄uidencia z sic
de alijs. Sed q̄ sic laudant decipiunt.
Unde esa. 3. Popule meus qui te bea
tum dicunt: ipi te decipiunt. Ergo nō
debemus nos iactanter laudare in ma
licijs nostris. nec gaudere de iniquitati
bus nostris. de quibus dolendum est.
nec velle honorari in his. in q̄b̄ merito
deberemus verecūdari corā deo z omni
bus hominib̄. **Uñ** Bern. Quid est
magis p̄uersum q̄ letari cū malefeceris
z in rebus pessimis exultare. **S**epti
mo cum quis se false z mendacit̄ iactat
sicut heu sepius contingit q̄ multi se ia
ctant de his que nō sunt vera. z sic mē
tendo querūt vanaz gloriā. **T**ūc fm̄
Hermānū de schil ditz. Qñ verba tal
iactantie sunt in materia falsa: tunc pōt
esse mortale peccatuz v̄ veniale: sicut ea
falsitas est de qua se iactat: vel mendaci
um de q̄ gloriā q̄rit in bonis opib̄ suis.
Coctrāo cū q̄s se iactat z laudē q̄rit in
suis opib̄ bōis. **T**ūc fz her. d̄ schilditz
Qñ p̄ talem iactatiā querit gl̄iam quā
p̄fert honori diuino vel sue salut̄ vel di
lectioni p̄xim̄ tunc sic est pecc̄m mortale
Sed tamen si quis se iactat de aliq̄bus
z in eis gl̄iam querit. non tamen illā p̄
fert honori diuino v̄l sue salut̄ vel dilcōni
p̄xim̄: etiā si inanem gloriā q̄rat. p̄t eē
veniale. **E**t d̄ hac materia loq̄tur etiā
mḡ in cōp̄ditio theologice p̄itar̄ dicēs
Silaus q̄rit p̄ opa p̄rutū. h̄ ē duplicit̄.
Q̄ v̄l appetit̄ laudis p̄iū ḡit op̄ p̄rutuz
tāq̄ in adēs. sicut p̄tingit i cāru z p̄ dica

tōe q̄nq̄. z tūc ē veniale. **P**laus ē finis
p̄ncipalit̄ p̄stitut⁹ op̄i p̄rut̄ z opanti. ita
q̄ ibi p̄stituat finē vltimū. z sic ē mortale
q̄ tūc inh̄t̄ et̄ v̄t finē vltio: s̄ aliq̄ possēt
d̄ anari cū bōis opib̄ suis. s. q̄ p̄rio z p̄n
cipalit̄ z finalit̄ itēderēt laudē hūanam
quā p̄ponerēt dō z p̄p̄saluti. **E**xēplū i
euāgē. d̄ phariseo. **L**u. 18. q̄ decias de
dit. z duos dies i hebdoada ieiunauit:
z tū cū his p̄meruit ifernū q̄ de his bo
nis opib̄ se iactauit. z i eis dēvanā gl̄iaz
q̄siuit. **S**ciēdū et̄ q̄ hō p̄ssēt amittere
mercedē suā si se iactat̄ d̄ bōis opib̄ su
is. et̄ si mortalit̄ n̄ peccat̄ **H**ec ille. **E**r
go p̄ictosū ē: z malū valde aliquē se iacta
re z laudari velle i bōis opib̄ suis. **Uñ**
Fidor⁹ d̄ sūmo bono. **Q**ui h̄ de bono
laudari appetit̄ sp̄m p̄dit z gl̄iaz merce
dis i futuro n̄ recipiet. **I**te **L**h̄iso. sup
Matth. **O** insipies qd̄ tibi p̄dest ista
laudatio post mortē. si vbi et̄ n̄ lauder̄.
Ite nō solū cauē debem⁹ ne bōa n̄ra ia
ctant̄ p̄feram⁹ s̄ etiā prudent̄ cauere de
bem⁹. ne in clarō m̄eris nos d̄ bōis no
stris iactem⁹. **Uñ** legit̄ exēplū. **Q**uidā
frat̄ religiosus in qdā monasterio erat.
q̄ sepi⁹ excessit̄ in m̄liloq̄o. q̄ semel in p̄
sentia abbat̄ sui loq̄bat̄ de nō sibi com
missis. **Q**ui abbas seriose dixit **F**rat̄ ta
ce vade tua silētū tuū. **I**n q̄b̄ p̄bis il
le frat̄ cōpūct⁹ ē. z iuit ad cellam suāz et
amō tacuit: q̄ n̄ loq̄bat̄ nisi int̄rogaret̄
In quo silentio p̄fecit̄ ab intra in m̄te:
q̄ deus sibi reuelationes sanctas manē
festauit. **F**uit aut̄ heremita in silua non
longe a monasterio **A**d quē iuit abbas
ad p̄curādū sibi cuz sacramento eucha
ristie. q̄ infirmus erat heremita ille. z sū
psit abbas secū illū fr̄m qui sic silētium
seruabat. **E**t cū irent in via: quidam la
tro audiens nolam cū sacramento: affo
ciauit se eis z iuit cū eis ad domuz here
mite. z māsit in ianua stans foris. q̄ re
putauit se indignū esse q̄ intraret ad tā
sanctū viz. z quē heremita tā debebat su
mere sacramētum: tūc dixit latro **D**e

De peccato

Ex quo em̄ aliquis litem incepert ha-
bere cum p̄pria vxore: non habebit re-
quie neq; in p̄senti. neq; in futuro. puer.
9. **T**ecta psillacia z mulier litigiosa cō-
paratur. **Q**ui in domo perstulante est:
qñ vult declinare stilliciū in vno loco i-
uenit illud in alto: ita q̄ non inuenit ibi
q̄erem: sic vir z vxor quietem nō inueniūt
ex quo incipiunt esse litigiosi: z valde ma-
le est eis. **P**rimo quātum ad corpus. q̄
uis em̄ magnas diuitias habeat tamē
sunt tristes. z cū gaudio nō p̄nt vti: qz si
ibi mutuo inuident. **U**nde puerbī. i. 7.
Belior est buccella panis sicca cū gau-
dio: q̄ plena domus victimis cū iurgio
Scdo quātum ad aīam. qz tales i m̄ri-
monio discordātes multa peccata mor-
talia inter se committūt in periculuz ani-
marum suarum. scz maledicendo. blas-
phemādo. seinuicem pcutiēdo. z sibīp-
sis malū optādo. **E**t hoc totū fit ex istin-
ctu diaboli qui cū talib; morat̄. **Q**uia si
cur illi qui sunt simul pacifici z cōcordes
hñt deum secum morātem. **U**n̄ **D**af.
i. 8. **U**bi duo vel tres fuerint congrega-
ti in noīe meo: in medio eorum ego suz.
sic discordes hñt diabolū secum mor-
rātem: qui ad tales discordias eos insti-
gat. **Q**uarto non est litigādum dere q̄
hoīez non molestat. **U**nd̄ **E**ccl̄. xi. **D**e
illa re que te non molestat ne certaueris.
Contra hoc faciunt qui oīa expediē vo-
lunt. z tales sibīp̄sis faciunt iquietudiez
mentis z impedimentum p̄fectus sui.
Contētio s̄m **H**ermā. de schilditz ē im-
pugnatio veritatis cū p̄fidētia clamorū.
z vt sic semp est mortale peccatum. quia
repugnat veritati z paci q̄ est effect⁹ cha-
ritatis: imo sine qua charitas haberi n̄
p̄est. **Q**uia s̄m **A**uḡ. in libro pasto-
ral̄. **S**uperbia parit dissentōem. chari-
tas vnitatem. **E**t hoc est q̄ cōtentiosus
per sacros canones phibetur ordinari.
vt. xli. di. c. i. **Q**uod non fieret: nisi con-
tentio esset p̄ccm mortale. **S**i tñ aliq̄s
impugnaret falsitatem. vl̄ defenderz ve-

ritatem cū inordinato clamore: possz ēē
veniale p̄ccm: nisi forsītā esset rāta inor-
dinatio q̄ esset magnū de hoc scādaluz
tunc qñq; etz possēt in hoc cōmitti pec-
catū mortale maxime qñ ipugnatio fal-
sittatis vel defensio veritatis non p̄tinet ad
conseruatōem fidei vel veritatis vite. **S**i
aut̄ p̄tineret ad aliquod istorū nō credo
q̄ faciliter possēt ex hoc q̄s incidere pec-
catum mortale.

De ipocrisi.

Ipocrisis est p̄ccm valde dete-
stādū. **P**rimo qz hypocrita ē sy-
mea diabolivolens imitari fili-
os dei: z quod filij dei faciunt ad sui de-
corem: ip̄e facit ad sui iugularōem. sicut
de q̄ dā symea refertur quā diues qui-
dam enutriebat. **J**uxta quem in p̄rio
quidā pauper sutor preparauit calceos
Et qñdo incidit coreum ad calceos: tūc
symea ex opposito in domo sui dñi obf-
uabat eum. z q̄cō surrexit. z cultelluz
de manu posuit: rā cito accurrit: z etiam
coreum sibi p̄scidit. volens facere sicut
a sutoze vidit. **E**t sic destruxit pauperi
coreum. quod ille pauper diuiti sepe cō-
questus fuit. quez ip̄e non curauit **T**ūc
vna vice accepit sutor nouaculuz ad ma-
nū. z rasit sibi barbā sub collo suoz gut-
ture. qd̄ cernēs symea etz p̄ recessū suū
aduenit. z cultellū recepit: z sic sibi fa-
cere voluit. z sic seip̄am occidit **S**ic hy-
pocrite faciunt sibi ad p̄niciē qd̄ boni si-
bi faciūt ad salutē. **S**cdo p̄t valere ad
deterstātōem hui⁹ peccati pena quā scri-
ptura ip̄is minat̄. **E**t vna pena ē q̄ nū-
q̄ videbūt faciē dei nisi cōuertant̄. **U**n̄
Job. i. 3. **N**on venit in conspectu ei⁹ oīs
hypocrita. nec mix q̄ deus nō sit an̄ cō-
spectū hypocrite. **O**īa ei opa sua faciūt
ab hoīb; videat̄: hoc est vni qd̄ multuz
placet deo q̄ homo cor suum z intēdēz
suā sepe erigat ad deū. **U**n̄ sup̄ illd̄ ps.
Firmabo super te oculos meos dr̄ glosa
in persona dñi. **N**on auferā oculos me-
os a te. qz tu semp leuas oculos mos

ad me. **C**ontra hoc
ad dē dē dē dē
res m̄ltas que
hypocrita p̄t. **E**t de
hypocrite p̄t
qui dicit vni
em̄ in vno
Jem̄ **H**erod̄
pocriti cōm̄
oīo cōm̄ **J**em̄
pharīca z
chris̄ de
le hūc
Sed quere
hypocritas
dē qz ip̄i
et dē p̄t
dē in
tum
tēti
Et
hypocritas
De ipocrisi
q̄ dicit
s̄m
tres
qñ
dicit
fender.
tū
cū
boni
tur.
oculis
vt.
Qñ
tūc
na
cū
p̄nt.
ta
tur
ocul
tem̄
Ch

deberem? timere inobedientiaz q̄ mo-
 rem exēplo filij dei. de quo Bern. dicit
 Demēto re frēs christus ne pderz obe-
 dientiā pdidit vitā. **T**ertio scz ad de-
 testandaz inobediētiā potest valere h̄ q̄
 inobediētia reddit hoiem maledictuz
Un̄ Deutro. 27. **M**aledict⁹ qui nō p/
 manet in f̄monib⁹ legis huius. nec eos
 ope p̄ficiat. **E**t Eccl. 41. **V**e vob̄ viri i/
 p̄y qui dereliquistis legem altissimi **E**t
 si nati fueritis in maledictione nascemī
 z si mortui fueritis i maledictioe erit ps
 vestra. ps. **M**aledicti q̄ declināt a mā-
 datis tuis. **Q**uarto p̄orvale ad dere-
 stationē huius peccati hoc q̄ inobediē-
 tes socij demonū sūt. **I**nter oēs creatu-
 ras non inveniuntur nisi due que non
 obediunt deo. scz demones et mali ho-
 mines **U**nde Joh. 18. **H**abitent in ta-
 bernaculo eius socij eius. immo viden-
 tur diabolo attinere inobediētes: sicut
 obediētes dñs reputat sibi attinere. vñ
Matth. 12. **Q**uicumq̄ fecerit volunta-
 tem patris mei qui in celis est: ip̄e meus
 fraterz soror z mater est. **E**rgo studē
 debemus obediētiā exēplo xpi qui dī-
 at. Joh. vi. **D**escēdi d̄ celo. nō vt faciā
 voluntatem meam: sed voluntatē ei⁹ q̄
 misit me. **Q**uerit vtz inobediētia sit
 peccatū mortale: **R**espōdeo f̄m **T**ho.
 sc̄da sc̄de. q. cy. q̄ sic. nā inobediētia cō-
 trariat charitatē dei. q̄ exigit vt eius p̄-
 ceptis obediāt. **I**n preceptis autē dñis
 p̄tinetur q̄ superiorib⁹ obediatur **U**n̄
Roma. 13. **Q**ui potestati resistit dei or-
 dinationi resistit. **I**tem contrariat dile-
 ctioni p̄ximi in quantum superiori sub-
 trahit obediētiā quaz ei debet. **S**cī-
 endū q̄ **H**ermann⁹ deschilditz sub ali-
 is p̄bis respōdit ad p̄dictam questionē
 dicens. **I**nobediētia est q̄ dā repugnā-
 tia ad voluntatem superioris v̄l transgres-
 sio statuti dei vel prelati. **S**i ergo illa re-
 pugnantia quaz habet subiectus ad vo-
 luntatem superioris: puta dei vel prela-
 ti sit in his in quib⁹ subditus necessario

tenetur superiori obtemperare. tunc vo-
 catur preuaricatio vel rebellio. z quādo
 scienterz cū deliberatione fit est morta-
 tale p̄ccm̄ yalde graue quasi quedā ido-
 latria. **U**nde dicit p̄mo regū. 15. **Q**ua-
 si p̄ccm̄ artolandi est repugnare. z quasi
 scel⁹ idolatrie nolle acquiescē. **S**i tñ illa
 repugnātia nō esset in his in quib⁹ subie-
 ctus necessario h̄z obtēperare. v̄l etiaz si
 esset aīo indeliberato. vel si p̄cederet ex
 p̄babili ignorātia: posset esse qñq̄ venē-
 ale. qñq̄ sine p̄ccō **V**erbi gr̄a. **S**ubditus
 qñ repugnaret p̄cepto plati male p̄-
 cipietz v̄l se opponēt malevite sue eo mō-
 quo deberet corā suo superiori. **E**t sic etiā
 dicēdū videt de transgressione statuti v̄l
 canonū v̄l alicui⁹ regule v̄l statuti plati:
 si tale statutū v̄l mādatū teneat f̄m sim-
 plicē iustione: p̄t eē veniale p̄ccm̄ nisi ta-
 lis trāsgressio essz que p̄ se mala esset. v̄l
 etiā indifferent fieret ex p̄temptu.

De contentione. **S**
Quoniam vitare debem⁹. **P**ri-
 mo qz est p̄ccm̄ diabolicū. vñ d̄
Aug⁹. **N**ihil simili⁹ ē actib⁹ de-
 monū q̄ litigare. vñ suum diaboli non
 dei se ostendit q̄ libenter litigat. ij. ad ti-
 mo. ij. **S**eruū at̄ dñi nō oportet litigāē
 h̄ mansuetū esse. **D**iscordiā faciēs z cuz
 p̄xio litigās n̄ solū ē f̄m diaboli h̄ etz si
 li⁹ diaboli. **U**n̄ greg⁹. in pasto. **S**i dei
 vocant filij q̄ pacē faciūt p̄culdubio sūt
 filij sathane q̄ eā p̄fūdūt. **S**cīdū tñ q̄
 q̄uis cū omnib⁹ hoibus debeam⁹ habē
 pacē tamen specialius cū quatuor gene-
 ribus hoīm non est litigādū. **P**riō cuz
 potentib⁹. vñ d̄ **E**ccl. 8. **N**ō litiges cū
 homine potente: ne forte incidas in ma-
 nibus eius. z cum hoie locuplete: ne for-
 te contra te constituat litem tibi. **S**ul-
 tos em̄ pdidit auxz argentū. **S**c̄do cū
 homine linguato scz qui est multoz ver-
 borum. **U**nde **E**ccl. 8. **N**on litiges cū
 homine linguato neqz struas in ignem
 ip̄ius ligna. **E**t cum homine tracundo
 non facies rixam. **T**ertio cū vxoē p̄pria

De peccato

Barth. Qui pecunie fuit p[re]sentibus cō
pedibus p[re]stringit et futuris. **Q**uinto si
quis ostendit sanctitatem fictam et in ipsa fi
ctōe delectat cū alias nullū malū p[re]terē
dit. de quo dicit Aristot. 3. ethi. q[ui] tal' ma
gis videtur v[er]us q[ua]m malus. **T**ūc f[er]m her.
de schilditz p[ro]t esse p[er]ccm veniale. **S**exto
si quis simulat sanctitatem quā libent[er] ha
beret: credo q[uo]d non peccet mortalit[er].

Septimo: si quis simulat sanctitatem
occultādo suū peccatum ne alij scanda
lizent[ur]. et f[er]m tho. scda scde. p[ro]t fieri lauda
bilis: vt aliquis occultet p[er]ccm suum: ne
alij ex hoc scandalizent[ur]. q[ui] v[er]o ho[m]i[n]e p[er] quē
fit scandalū. **O**ctavo cū quis ad hono
rez dicit p[ro]ximorū edificatōez simulat sā
ctitatem. vt q[ui] alius bon[us] religiosus ma
iorē cōpōstrōem o[m]nit[er] corā extraneis vt
ip[s]i magis edificent[ur]: iste nō peccat s[ed] me
retur. **U**nde Barth. 5. Sic luceat lux
v[er]a corā ho[m]inibus: vt videat[ur] opa v[er]a bo
na et glo. zc.

De pertinacia. **X**

Pertinacia etiā est filia supbie d[icitur]
qua videndū est quō sit peccatuz
mortalē. **R**ūdeo f[er]m richarduz
q[ui] p[er]tinacia nihil est nisi cū in n[ost]ra sentē
tia p[ro]p[ri]a aliorū imprudent[er] p[er]sistimus.
Hoc dicit f[er]m her. de schilditz p[ro]t p[ro]t p[er]tingi
dupl[ic]t. **P**rīmo in defensionē p[er]ccm vel er
roris. et si talis error sit p[er]ccm mortalē: nō
est dubiū q[uo]m p[er]tinacia hoc defendēs sit
mortalē p[er]ccm. **S**cdo q[uo]d sit p[er]tinacia i vo
lendo alios vincere. q[ui] sicut dicit **I**sidor
4. in li. 4. ethimo. p[er]tinax d[icitur] eo q[uo]d i p[ro]p
sito suo vsq[ue] ad victoriā p[er]seueret. **U**nd
p[ro]t q[uo]d p[er]tinacia sp[iritu] p[er]ccm mortalē ex g[ener]e
lno. s[ed] sentētia t[em]p[or]a in q[ui] vincere vellet possz
esse non malā vel vere similit[ud]ine t[em]p[or]a possz
eē sine p[er]ccō mortalē. **S**i e[ss]e bōa e[ss]et sen
tētia v[el] certa: tūc nō e[ss]et p[er]tinacia: s[ed] p[er]seue
rātia. **S**i āt dubia et si nō falsa v[el] verisi
milit[ud]ine: s[ed] sentētias t[em]p[or]a aliorū imprudent[er] p[er]sistere in
e[ss]e vitiosum est.

De discordia. **Y**

Discordia opponit[ur] discordiē que a
charitate causat. **D**iscordia autē

est p[er]ccm in q[ui]ntū h[um]ōi[ne] discordiē p[ro]trahit
Dicit autē ipsa discordia tolli p[er] discordiam
dupl[ic]t. **U**no mōd[us] p[er] se s[ed] q[ui] sciens et ex i
tentōe aliq[ui]s dissentit a bono diuino vel
a bono p[ro]ximū in quo tenet p[er]sentire. hoc
est p[er]ccm mortalē ex suo g[ener]e p[ro]t p[ro]trari
etate ad charitatē. **U**nd dicit Bern[ardus]. Sic
in pace fact[us] est loc[us] d[omi]ni: sicut in discordia
locū fieri diabolo manifestū est. **D**iabo
lo āt nō sit loc[us]. nisi p[er] mortale peccatuz
Alio mōd[us] p[er] accūs p[ro]t tolli discordia **U**nd
cū intētio aliquorū est ad aliq[ui]d bonū q[uo]d
p[ro]tinet ad honozem v[el] ad utilitatē p[ro]ximū.
et in hoc fixi sunt q[ui] v[er]terq[ue] b[on]ū intendit: et
p[ro]t p[ro]currere plura media ad h[oc] bonū p[er]
sequendū. vt v[er]n[us] illoz est imat h[oc] mediu[m]
mel[ius]. vel h[oc] ac[er]viā. **A**li[us] āt aliud mediu[m]
et aliā viā. et tūc discordia est p[ro]t intenti
onēz est p[er] accūs. q[ui] ambo ad bonū finē
intendunt: et non est peccatuz. quia
nō repugnat caritati. q[ui] diuersas opi
nionū nō dissoluit charitatem dicitur:
Scendū t[em]p[or]a q[uo]d discordia q[ui]q[ue] est de
p[er]ccōvni[us] ip[s]oz q[ui] discordat cū alius vult
vere bonū cui alter sciens resistit. et cum
hoc male intēdit. **Q**u[ia]q[ue] autē ex p[er]ccōvni
usq[ue]: puta cū v[er]terq[ue] dissentit a bono al
terius. et v[er]terq[ue] inordinate diligit bonū
proprium.

De p[er]sumptōe nouitatū. **aa**
Resumptio nouitatū est etiaz fi
lia inanis gl[ori]e. et orit[ur] ex supbia
q[ui] iste q[ui] vult honozem ab hominib[us]
inuenit modū nouū et singularē et rarus:
in quo ho[m]i[n]es p[ro]t mirari. **V**erbi gratia
sicut in cantādo. in chorizādo. investitu
in supbe incedēdo. et sic de alijs. **Q**ue
ritur v[er]trū p[er]sumptio nouitatuz sit p[er]ccm
mortalē: **R**ūdeo f[er]m Hermannus de
schilditz: q[uo]d p[er]sumptio nouitatū p[ro]t esse i
indebita p[er]sumptōe et vsurpatōe aliq[ui]n
q[ui] sunt investitu. vel in ornatu. vel i cho
rizando vel fraudem p[ro]ximo faciendo. et
sic de alijs. **E**t quādo talia ascendit ad
p[ro]niciem. et ad malū exemplū i moribus
bonis sunt magna p[er]ccōa mortalia. **S**ic

poli...
in...
c...
lia...
d...
m...
f...
c...
la...
ra...
in...
no...
p...
b...
te...
t...
s...
s...
l...
s...
c...
n...
v...
d...
v...
p...
q...
v...
m...
l...
l...
E...
r...
v...
n...
m...
na...
na...
D...
le...
q...
v...
v...
n...
n...
q...
s...

ad me. **T**ertio modo possunt valere ad detestatoem huius peccati maledictio- nes multiplices quas dominus ihesus super hypocritas protulit. Unde **Sach. xxiij** **U**evobis scribez pharisei et hypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines, non enim intratis, nec introeuntes suntis intrae. **I**tem. **U**evobis scribez pharisei et hypocrite qui comeditis domos viduarum in oratione longa. **I**tem. **U**evobis scribe et pharisei et hypocrite qui similes estis sepulchris dealbatis, et sic de aliis pluribus maledictionibus que in euangelij inveniuntur. **S**ed quereretur: quare dominus ita persequeretur hypocritas. **R**espondeo secundum **Suul. iugod. q. 1** deo: quia ipsi sunt perditores simulatores se esse ex dei parte, et sunt ex parte diaboli, vident enim amicitiam et sunt inimicitiam: et ideo multum possunt nocere ecclesie dei. **U**nde hereticus per hypocrisim homines decipiunt. **E**t antichristus qui caput erit malorum per hypocrisim homines decipiet.

De speciebus hypocrisis.

Equit de speciebus hypocrisis. et secundum **guil. lugdu. pot. distingui in tres species hypocrisis. Prima est** quando aliquis coram hominibus simulat se obedire deo: et in occulto non timet deum offendere. **E**t in illa prima specie bonitas tamen apparet in exterioribus operibus. **S**ecunda species est quando in aperto et in occulto bona opera facit, ut sanctus ab hominibus videtur. **E**t in illa specie bonitas ostenditur in occultis et in apertis: sed non in intentione. **C**ontra quod dicit **Gregorius. in moral.** Omne bonum quod agimus per intentionem semper ad celestia levemus. **T**ertia species est cum aliquis minoribus hypocrisim relinquit: ut in maiori et subtiliori permaneat, ut cum aliquis requirit an ieiunet, dicit deus scit, ut dicatur hypocrisis non esse. **E**t in ista specie non prenditur bonitas intentionis. **I**n prima multum occultat diabolus. **I**n secunda magis. **I**n tertia maxime.

Hypocrisis quando est peccatum mortale.

Queritur quomodo sit hypocrisis. **R**espondeo quod hypocrisis fit et quando sit mortale et quando non sit. **R**espondeo quod hypocrisis fit multis modis. **P**rimo quando quis ostendit sanctitatem, quam neque habet: nec habere curat. **H**oc tantum ut sanctus reputetur, sic secundum **Thomam** secunda sede. **q. cxi. est peccatum mortale. quia nihil totaliter privatur sanctitate nisi per peccatum mortale. U**nde **Sanctus Augustinus. sup. ps. 63. Simulata equitas non est equitas: sed duplex iniquitas. Ex hoc patet quod in hypocrisis tali est duplex peccatum. scilicet iniquitas. quia occulte iniqui et mali sunt. et falsitas: quia fingunt et mentiuntur se esse sanctos et non sunt. U**nde **hieronymus. in epistola. Dupliciter peccati reus es non habere quod crederis. et quod non habueris simulare. U**nde etiam. **12. q. 1. in capitulo. Nolo. dicit quod licet hypocrisis vivat corporaliter mortuum tamen est spiritualiter. Secundo si sanctitate ostendit. ut falsam doctrinam scilicet heresim seminare possit: tunc peccat mortaliter et facit contra deum et contra salutem proximi. et talis simulatio sanctitatis est contra hereticis. quia heretici multum ieiunant: et genuflectiones longas faciunt ut sic homines decipiant: et suis falsis doctrinis credant. Tercio si ostendit sanctitatem propter reaverit possit sibi ecclesiasticam dignitatem acquirere ad quam tamen in dignum est talis. etiam **Guil. ter deum offendit. U**nde **Bernardus. sup. Hissus. c. Offenses quatuor hominibus posse desidero: toties deum meum offendendo. pite pte do et peccati sapio quod dei sunt. U**nde **augustinus. in li. de doctr. christi. C**um homo illi qui naturaliter sunt sibi pares hoc est hominibus. dominum autem affectat intolerabilis quidem superbia est. Quarto: si ostendit sanctitatem ut iniuste acquirat quecumque bona temporalia. in quibus finem constituit. **H**oc secundum **Her. de schiltitz est peccatum mortale. Quod etiam sic patet. Quis tamen non querit sibi honorem et ecclesiasticam dignitatem ut ambitiosi. nec querit falsam doctrinam seminare ut heretici. sed tamen querit temporalem sub am congregare. i. deo auarum est et auarum nihil est scelestum. U**nde **augustinus. Auarus antequam lucrum scilicet perdit. et antequam aliquid capiat capiat. U**nde etiam **Chrysostomus. sup.****

De peccato

elationem proprie complacentie evitare poteris sicut Augustinus est. ut cum homo laudatur de suis bonis actibus: de illa laude non gaudeat propter se: pura ratione proprie complacentie: sed solum gaudeat de his propter utilitatem ex eis bonis primo proveniente. Et quod homo de seipso ingemiscat et doleat: et sub seipso hoc displiceat quod alijs placet et ab alijs laudatur et studeat quod ab illa laude ex seipso promoveatur. et quod tamen laude quod opus quod laudatur totaliter in deum referat. **Bernardus.** Quid mihi de victoria laudem ascribo: cum mea virtute non triumpho. **Item** diligenter debet inquirere in se quoniam primus bona facta sua vituperat an ipse de hoc doleat propter peccatum proximi et non propter seipsum. **Item** an propter dolet et si aliquis magis iustus de factis suis melioribus amplius vituperat. Et si hoc inuenit verisimiliter estimare poterit quod elationem proprie complacentie perfecte edomauerit. **Tertio** supbia se occultat sub specie humilitatis et singularis scitatis. **Quod** sicut Augustinus maxime apparet in his quod de mundi contemptu et de fordidis vestibus in seipso gloriatur. **Et** ista exultatio superbie tanto est periculosior: quanto seipso religionis et scitatis decipit. ut dicit Augustinus. **Et** tales in seipso quoniam de suis bonis actibus inter complacent sibi quod ex propria eorum complacentia totaliter absorbent. **Unde** sic sibi placentes deo multum displicent. ut dicit sanctus Augustinus. **Cuius** exemplo quod de ammodo silevi de accidisse sero antonio. **Unde** sibi quadam vice incidit quod nullus monachorum tanto tempore in heremo sicut ipse deo seruisset. **Ex** quo etiam se existabat ceteris superiorem. propter quem lapsum diuinitus statim sibi dictum est: alius esse in heremo se meliorem. **In**sinuans sibi de paulo prior heremita. quem accedens iustus est. **Cuius** vitam cum contemplantur fuisset: pro nihilo amplius suam vitam estimabat. **Remedium** ad expellendum supbiam. quod se sub specie humilitatis et sanctitatis occultat in hoc consistit quod homo cogitet quod nihil

potest ex seipso sine gratia dei. et quod nihil estimet omne bonum pro eum factum respectu eius quod facere debuisset: dicens se iuxta doctrinam christi seruum inutilem et indignum. **Recogitet** etiam quod ex se nihil habet nisi peccatum et quod se timeat sibi aliquid deesse de his quod continent ad necessitatem et ad augmentum salutis sue. et quicunque diligenter ista recordari voluerit: proculdubio omnem supbiam a corde suo eliminabit.

Sex remedia contra omnem supbiam et Remedia generaliter contra omnem supbiam sunt sex. **Primum** est: consideratio vite sanctorum preteritorum quorum comparatione omnis perfectio nostra imperfectio videtur. **Cum** enim consideramus humilitatem beate virginis. austeritatem beati Jobis baptista. puritatem Jobis euangelista. largitatem beati Martini. et sic de alijs. tunc videmus manifeste quod vita nostra sit quod si nihil respectu sanctorum procedit. **Unde** **Gregorius.** Qui vitam precedentium respicit quod in se gemere debeat subtiliter cognoscit.

Secundum remedium est videre defectuosos homines. scilicet homines pauperes. cecos. dauidos. leprosos. et sic de alijs. quod quilibet nostrum quantumcumque sanus et fortis: adhuc potest fieri talis si deus permittit. hoc se cogitandum est nobis. ut sic per talem considerationem humiliemur. **Tertium** remedium est consideratio vilis seruitutis in qua homo est si ipse est superbus. quod est seruus diaboli. **Unde** **Job.** xli. Ipse enim est rex super omnes filios superbie. **Et** sicut quilibet rex habet regnare super suos subditos: sic et diabolus super superbos. **Item** sicut humiles sunt filii dei: quod dabit eis regnum per hereditatem patris. **Sicut** dicit **Luc.** xii. Nolite timere percellere grex quod complacuit patri vestro dare vobis regnum. **Sic** et superbi sunt filii diaboli quod dabit eis infernum et eternum supplicium. **Unde** **Augustinus.** in epistola. Quod superbum videns. filium esse diaboli non dubites. **Quartum** est consideratio vilitatis proprie corporis. **Primo** quoniam puer de vili materia concipitur. et in utero matris nutrit. **Se**

elationem proprie complacentie evitare poteris sicut Augustinus est. ut cum homo laudatur de suis bonis actibus: de illa laude non gaudeat propter se: pura ratione proprie complacentie: sed solum gaudeat de his propter utilitatem ex eis bonis primo proveniente. Et quod homo de seipso ingemiscat et doleat: et sub seipso hoc displiceat quod alijs placet et ab alijs laudatur et studeat quod ab illa laude ex seipso promoveatur. et quod tamen laude quod opus quod laudatur totaliter in deum referat. Bernardus. Quid mihi de victoria laudem ascribo: cum mea virtute non triumpho. Item diligenter debet inquirere in se quoniam primus bona facta sua vituperat an ipse de hoc doleat propter peccatum proximi et non propter seipsum. Item an propter dolet et si aliquis magis iustus de factis suis melioribus amplius vituperat. Et si hoc inuenit verisimiliter estimare poterit quod elationem proprie complacentie perfecte edomauerit. Tertio supbia se occultat sub specie humilitatis et singularis scitatis. Quod sicut Augustinus maxime apparet in his quod de mundi contemptu et de fordidis vestibus in seipso gloriatur. Et ista exultatio superbie tanto est periculosior: quanto seipso religionis et scitatis decipit. ut dicit Augustinus. Et tales in seipso quoniam de suis bonis actibus inter complacent sibi quod ex propria eorum complacentia totaliter absorbent. Unde sic sibi placentes deo multum displicent. ut dicit sanctus Augustinus. Cuius exemplo quod de ammodo silevi de accidisse sero antonio. Unde sibi quadam vice incidit quod nullus monachorum tanto tempore in heremo sicut ipse deo seruisset. Ex quo etiam se existabat ceteris superiorem. propter quem lapsum diuinitus statim sibi dictum est: alius esse in heremo se meliorem. Insinuans sibi de paulo prior heremita. quem accedens iustus est. Cuius vitam cum contemplantur fuisset: pro nihilo amplius suam vitam estimabat. Remedium ad expellendum supbiam. quod se sub specie humilitatis et sanctitatis occultat in hoc consistit quod homo cogitet quod nihil potest ex seipso sine gratia dei. et quod nihil estimet omne bonum pro eum factum respectu eius quod facere debuisset: dicens se iuxta doctrinam christi seruum inutilem et indignum. Recogitet etiam quod ex se nihil habet nisi peccatum et quod se timeat sibi aliquid deesse de his quod continent ad necessitatem et ad augmentum salutis sue. et quicunque diligenter ista recordari voluerit: proculdubio omnem supbiam a corde suo eliminabit. Sex remedia contra omnem supbiam et Remedia generaliter contra omnem supbiam sunt sex. Primum est: consideratio vite sanctorum preteritorum quorum comparatione omnis perfectio nostra imperfectio videtur. Cum enim consideramus humilitatem beate virginis. austeritatem beati Jobis baptista. puritatem Jobis euangelista. largitatem beati Martini. et sic de alijs. tunc videmus manifeste quod vita nostra sit quod si nihil respectu sanctorum procedit. Unde Gregorius. Qui vitam precedentium respicit quod in se gemere debeat subtiliter cognoscit. Secundum remedium est videre defectuosos homines. scilicet homines pauperes. cecos. dauidos. leprosos. et sic de alijs. quod quilibet nostrum quantumcumque sanus et fortis: adhuc potest fieri talis si deus permittit. hoc se cogitandum est nobis. ut sic per talem considerationem humiliemur. Tertium remedium est consideratio vilis seruitutis in qua homo est si ipse est superbus. quod est seruus diaboli. Unde Job. xli. Ipse enim est rex super omnes filios superbie. Et sicut quilibet rex habet regnare super suos subditos: sic et diabolus super superbos. Item sicut humiles sunt filii dei: quod dabit eis regnum per hereditatem patris. Sicut dicit Lucas. xii. Nolite timere percellere grex quod complacuit patri vestro dare vobis regnum. Sic et superbi sunt filii diaboli quod dabit eis infernum et eternum supplicium. Unde Augustinus. in epistola. Quod superbum videns. filium esse diaboli non dubites. Quartum est consideratio vilitatis proprie corporis. Primo quoniam puer de vili materia concipitur. et in utero matris nutrit. Se

qui inueniunt modos novos incidendi in vestibus: tam viris q̄ feminis vnde carnales concupiscentie ad peccata carnalia amplius puocent: sicut q̄ femine vadant nimis discoopre: sicut vsq; ad mamillas. et viri vsq; ad nates. et multa huiusmodi p̄ que multi graniter solent peccare. **S**icut in religione qui contra regulas et statuta sui ordinis inuenirent nouitates ad viuendum dissolute. in habitu vel in essu. vel nimis delicate in victu. possent nonnunquam peccare mortaliter. Et tanto grauius quanto pluribus scandalum perhiberent tales nouitates per eos inuenire. et aperirent viam liberius delinquendi et statuta vel consuetudines laudabiles sui ordinis transgrediendi. **S**i tamen aliquis presumat solum inuenire aliquas nouitates ex curiositate que secundum se non sunt illicite vel perniciose. licet presumptuose ad hoc tendat. vt huiusmodi nouitates inueniat: nullas tamen vellet inuenire secundum se illicitas vel secundum se perniciosas vel quouis modo tendentes contra charitatem dei vel proximi. tunc huiusmodi presumptio potest esse peccatum veniale. et quicquid sine peccato. **S**ciendum quod signus noua virtutes possent inuenire vel nouum laudabile exercitium. vel nouum modum seruendi deo vel benefaciendi: ille particeps omnium bonorum illorum fieret. que sunt pro posteris vsq; ad nouissimum diem. **E**t post mortem in gloria in celo augmentaretur sibi gaudium accidentale propter bonum exemplum et laudabiles doctrinam quam reliquit in posterum. **U**nde **Lesartus** Quam exemplum vere humilitatis et perfecte caritatis ostenderis. cum tantis et per totum eteronam premia possideris. **U**n de **Aristoteles**. **S**ic et **Aristoteles**. **O**ptimum est ille qui non vitatur bonitate ad se solus: sed etiam ad alios. **S**ic e converso. si quis prebet proximis suis malum exemplum: vt si quis inuenit nouas et malas inuentiones vel alij recipiunt occasionem peccandi. tunc talis erit particeps omnium malorum que fiunt pro posteris et sua pena acciderat si sic moris sui in inferno augmentabitur

quorundem in hoc peccato quod inuenit et alios informauit secuti fuerunt: eorum omnium reus erit. **U**n **Gregorius**. in mora. **T**ot mortibus quis dignus est qui exempla prauitatis in posterum reliquit. **E**t hec de filiabus inanis glorie dicta sufficiant.

Quomodo superbia occultat se sub specie virtutum.

Superbia secundum **Hericum** de firmaria quoniam se sub triplici specie virtutum occultat **bb** **P**rimo sub specie zelus: aliorum dicta et facta temere reprehendendo. tales in se perfidetes tamquam iusti ceteros aspiciunt more pharisei que facta publicani redarguit. et seipsum false iudicauit. **Q**uia tales sic clamorose aliorum facta repellentes sepius hoc credunt agere ex amore libere veritatis. cum tamen hoc realiter faciunt ex tumore superbie et presumptionis asserentes frequenter se ad hoc cogi ex amore veri. cum ad hoc tamen cogantur solo ratione odij. propter hoc cuiuslibet homini multum est necessarium quod istam occultationem diligenter aduertat. **R**emedium pro quod reprehensionem temerariam poteris euitare est quod zelum iusticie habeat secum. et in omni facto quod reprehendendum est in alio primo consideret an ad hoc teneatur et moueatur ad hoc ex charitate vel non. **S**i sic consideret an sequatur utilitas quam intendit. et cum hoc inuenierit seruet modum correctionis fraternae traditum a christo **Matthaeus**. xviii. **S**i peccauerit in te frater tuus etc. **Q**uia modus fraternae correctionis cadit sub precepto vt magnum doctores dicunt **S**ecundo superbia se occultat sub falsa specie spiritualis profectus proximi. et frequenter euenit in illis que pro salute aliorum aliquam bona opera in publico faciunt: vel ipsos laudari contingit. **Q**uod euidenter beato **Bernardo** euenit que scripsit de se quod quandoque in sua publica predicatione et doctrina pro honore diuino sincerit inchoata quedam elatio proprie et placentie se immiscuit quam statim vt propeudit viriliter repulit dicens. propter te non incepti nec propter te dimittam **R**emedium pro quod

De peccato

bent bonū apparens qđ incitat hoīem. **Uñ** **Aresto. iij. de aīa.** Appetibile semper mouet appetitū sub ratione boni: siue hoc bonū sit apparēs vel exīstēs. **Sz** inuidia habet dolores z amaritudinem quā inuidi pponūt gaudijs celi. z quāto aliqđ pctm̄ habet minus incitamentū tāto est grauius. **Verbi grā** si senex fornicat z iuuenis ambo simplici fornicatōe: tūc senex grauius peccat. qz min⁹ habet incitamentū. qz p̄plexio iuuenus est calida z humida. senū autē frigida et sicca. vt dicit p̄mentator. vi. phisicorū. **Quarto** facit ad detestatiōem huius vicij hoc qđ istud viciū assimilāt diabolo. vñ **Sap. ij.** Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū. **Ad litteram** diabol⁹ nostros p̄mos parētes (ideo seducere voluit. qz inuidebat eis regnū celorum qđ z ipse p̄didit. **Uñ** adhuc p̄pter eandē causam hoīes impugnat. **Itē** hoc peccatū est signū per quod diabol⁹ suos discipulos cognoscit. **Unde** sicut dicit dñs **Johis. xij.** discipul⁹ suis. **In** hoc cognoscet hoīes qz mei estis discipul⁹: si dilectōem habueritis ad inuicē. **Sic** ecōtrario cognoscunt filij diaboli p̄ inuidiam. **Itē** sunt socij diaboli in lucro z in damno. qñ diabol⁹ lucrat gaudent z in damno. qñ diabol⁹ lucrat gaudent. z quasi ipsius suū lucrū reputant et dicit malū bonū: z bonū malum. qz dolent de bono hoīs z gaudent de malo hoīs. ideo sunt maledicti a dō. vt habet **Esai. v.** **Ue** qđ dicitis malū bonū et bonū malū. **Quinto** facit ad detestatiōem huius vicij hoc qđ inuidia ē valde damnosa suo p̄rio subiecto. id est ip̄si hoī. qz consumit vires hoīs sicut rubigo ferrū z vermis lignū in quo orit̄. **Uñ** **Hiero.** Inuidia p̄mum mordax cui⁹ huius: vñ etiā **Isido.** **Liuor** alieni boni suū punit actorē. **Itē** aufert oēm p̄cipatōem totius ecclīe totius boni. **Charitatis** em̄ om̄ia bona erūt cōmunia. **Uñ** **Breg⁹.** **Pensent** inuidi quantū bonū sit charitas. q̄ aliena bona sine labore fa-

cit esse nostra. **Item** suat hoīem celo. qz om̄ibus hñ ibidem succedit: de quo inuidus tristaret. vñ **Seneca.** **Uñ** inuidi oculos haberēt in oībus ciuitatib⁹ vt de oībus felicitatibus roq̄rent. nam q̄nta feliciū sunt gaudia tanti inuidorū sunt gemitus. imo inuidi quā doq̄libenter carēt aliquo bono z sustinent aliquod malū: vt alius maius malū sustineat. **Exēplū** legit qđ duo seruerūt cui⁹ dā regi quoz vnus erat inuidus z alter auarus. z rex deliberauit eos remunerare tali modo. qđ quicquid vnus illoz peteret tūc alter in duplo tantum haberet tūc inuidus petebat vt sibi dexter ocul⁹ erueret: vt aliqđ hoc in duplo fieret.

Inuidia quor modis fiat: z quando sit peccatum mortale. **B**

Equit de inuidia q̄r modis fiat. **Et** qñ sit peccatū mortale. **Pro** qđ sciendū qđ inuidia multis modis fit. **Primo** modo qñ est motus p̄mus veniēs ex natura. sicut qdam naturaliter sunt inuidi. z hoc nullū est peccatū: cū nullo mō sit in nostra potestate. **Uñ** **Aresto. iij.** **Ethi.** **Desiderijs** naturalib⁹ pauci peccāt. ergo talib⁹ p̄mis motib⁹ sic naturaliter incidētib⁹ immediate z sine mora resistendū est: tūc nō nocent. vñ **Breg⁹.** **Tēpratio** cui nō p̄sentitur non est peccatū: s̄ est materia excedē virtutis. **Secōdo** modo est dolor alieni boni. **Tūc** s̄m **Hermānū** de schil. homo p̄tristari de bono alteri⁹ nō ex eo qđ alius habet illud bonū: s̄ ex eo qđ illud bonū sibi deficit qđ iste habet. z hoc p̄prie est zelus. vt dicit **phs. ij.** **Retho.** z nō inuidia. **Uñ** dicit inuidia z inuidere prauū ē et prauoz zelus aut iustoz est. **Et** si iste zelus sit circa bona z honesta: laudabilē est. si autē circa bona tpalia p̄t eē sine peccato z etiā cū pctō s̄m qđ ille appetit ad finē bonū vt inde elemosynā z opa misericordie faciat. vt ad finē malū vt in sup̄biret z luxuriose z crapulose viuere. z sic appetēt tpalia tūc est p̄ctm̄. **Tertio** mō

qđ dō volens alio
unvele dō bono
cūm dō dō dō
z p̄ dō dō dō
li. mē dō dō dō
cedo dō dō dō
cū dō dō dō
licet dō dō dō
p̄ dō dō dō
ra mē dō dō
s̄ dō dō dō
cō dō dō dō
ij. dō dō dō
tum. Quarto
boni alteri
num est eo
gale virtutis
talia iustus
dicitur de bonis
p̄ dō dō dō
fm dō dō dō
indis in dō
pudētia z iustā
vt ad dō dō
aut ab dō dō
p̄ dō dō dō
natiōē. **De** dō dō
et dō dō dō
p̄ dō dō dō
no ab dō dō
p̄ dō dō dō
ut ex eo qđ
boni. Ergo
inuidia dō dō
na p̄ dō dō
nis s̄ dō dō
uei fauere dō
glam z ecclīe
ē p̄ dō dō
q̄ dō dō dō
na charitatē
licet dō dō
vns dō dō

De inuidia

cūdo: quō in p̄nti v̄tra est homov̄as ster
 corum. **Uñ** **Sich** ee. vi. **Humiliatio**
 in medio tui est. **Quod** patz. qz om̄ia q̄
 exeunt de corpe humano tam ab homi/
 nabilia sunt q̄ generāt nausēā ipsi hoī.
Quicum est exemplum humilitatis
 xp̄i. quia remediū tumoris ē humilitas
 xp̄i. **Erubescat** homo esse supbus. quia
 humil' fact' est de'. **Intolerabil'** em̄ est
 illa supbia q̄ miles sedeat sup scamnuz
 cū rex sedeat iuxta eū sup terram. **Ber/
 nardus** **Solus** est magister vere humi/
 litatis xp̄s. qui z humilitatem p̄bo do/
 cuit. **Matth. xi.** **Discite** a me quia mitis
 sum z humilis corde. **Et** insup ope mō/
 stravit se vsqz ad mortē exprobratissimā
 inclinādo. **Et** p̄ hoc tantū se humiliavit
 quantū se humiliare potuit. qz cū domi/
 naret angelis immortalibz: dignatus ē
 seruire mortalibz. mori p̄ mortalibus. z
 etiā occidi pro mortalibus. **Aug.** **Que**
 supbia sanari p̄t. si humilitate dei non
 sanatur. **Sextum** remediū est con/
 sideratio illius districti iudicij: quod spe/
 cialr erit ad humiliandum supbos. vbi
 dñs abūdanter retribuet facientibz sup/
 biam. **Esaiē. ij.** **Dies** dñi sup omnē su/
 pbium z arrogātem. **Uñ** **Esaiē. xxviii.**
Peditibz conculcabitur corona superbie
Et nō solum supbus humiliabit in fu/
 turo: sed etiā quādoqz humiliat in p̄sen/
 ti vita. **Unde** legitur exemplū. q̄ q̄daz
 advocatus dives z potens p̄pter nimi/
 am supbiam noluit hoībus pauperibz
 loqui: q̄ iusto dei iudicio postmodū i fir/
 matus dixit se esse cattu. z sic se sub scā/
 no locavit. vel se sub lecto abscondit. **Et**
 quādo requisitus fuit ab amicis vel cog/
 natis suis. cur hoc faceret. **Respondit**
 qz cattu sum. z ad moduz catti operoz
Et quando monitus fuit ob salutē ani/
 me sue de p̄ceptione sacramentorum. sp̄
 respōdit: cattu sum. z sic miserabiliter
 sine omni contritōe z confessione. z sine
 sacramentis obiit. quia fm̄ dicitū ch̄risti
Qui se exaltat humiliabitur.

Secundo videndū est de inuidia. que fm̄ **Grego.** ideo ex su/
 pbia nascitur. qz supbus inuidet q̄ ali' sibi coequat. **Et** d'
 inuidia hic dicitō p̄mo ponemus ea q̄
 possunt valere ad detestatōem hui' pec/
 cati. **Secōdo** qñ sit p̄ctm̄ veniale vel moz/
 tale. **Tertio** tangemus aliqd de specie
 bus eius. **Quarto** quō se occultat sub/
 triplia sp̄e virtutū. **Quinto** remedia con/
 tra illud viciū. **¶** **Quantū** ad p̄/
 mū sciendū. q̄ inuidia fm̄ **Aug.** est do/
 lor aliene felicitatis. **Et** d̄r ab inuidēdo
 qz scz nō p̄t videre bona alioz. **Johes**
 aut̄ damascen'. li. ij. ca. xiiij. dicit. **Om̄i**
 nis iuidia est tristitia de alienis bonis.
Ad detestatōem vero huius vicij fm̄
Buil. lugduncē. p̄mo facit hoc. q̄ hoc
 viciū est peccatū in sp̄m̄ sanctū fm̄ vnaz
 acceptōem. quia est contra bonitatē deī
 que sp̄m̄ sancto appropatur. z sic oē pec/
 catum quod ex certa malicia puenit. est
 peccatum in sp̄m̄ sanctum. **Uñ** inuidia
 cum sit ex certa malicia: peccatum est in
 sp̄m̄ sanctum. **Sic** ergo manifestū est q̄
 iuidia est valde magnū peccatū. **Se/
 cūdo** facit ad detestatōem huius vicij
 hoc q̄ ip̄m est oppositum charitati. **Uñ**
 sicut charitas excellentissima est fr̄tutū.
 sic iuidia pessimū viciū erit. **Pecior** em̄ ē
 inuidia q̄ avaricia. **Avarus** em̄ etsi nō
 vult p̄municare bona sua. tamē vult q̄
 ali' ea cōmunicēt. **Inuidus** xō nō vult
 p̄municare bona sua. nec vult q̄ ali' ea
 cōmunicet. immo inuidus est pecior om̄i
 creatura. vñ **Greg.** sup **Ben.** **Iudiciū**
 maxime diuine bonitatis est: q̄ quelibz
 res cogitur dare seip̄am. **Ab** hac liber/
 tate degenerat iuidus diuidens se a do/
 et a creaturis. socians se diabolo qui bo/
 nis om̄ibus iudet. **Tertio** facit ad
 detestatōem huius p̄cti. q̄ hoc viciū pu/
 re z totum malum est. **Alia** em̄ p̄ctā ba

De peccato

tollere. Unde dicit glo. **Johis. i.** **Dif-**
ferentia est inter susurronem et detracto-
rem. **Susurro** inter amicos discordiaz
seminat. detractor aut aliorum bona ne-
gat et minuit: ut patet **Hermannum de**
Schilditz **Susurratio** est grauius quam sit de-
tractio. **Aufert** enim amicitiam quam profert omni-
bus bonis temporalibus. quia sine amicis nullus
posset viuere. ut dicit **philos.** **8. ethi.** **Eci-**
clesiastica. vi. dz. **Amico** fideli nulla est com-
paratio. **Quod** uicium deus multum odiat.
ex hoc patet quod deus multum diligit pacem
Ide uenit de celo: ut pacem faceret in-
ter deum patrem humanam naturam. **Et** quando exi-
it de mundo ad patrem pacem suis discipulis
relinquens dixit **Joh. i. 4.** **Pacem** meam re-
linquo uobis. pacem meam do uobis. **Et**
post resurrectionem apparuit discipulo dix-
it. **paux** uobis. et ostendit eis manus et
pedes quos diceret. **Accedite** et habete
pacem meam. **Ite** diligenter seruate ut filii dei
esse possitis. **Marc. i. 5.** **Ubi** et **greg.**
in pastoral. **Si** de uocatur filii qui pacem
faciunt: proculdubio sathane sunt filii qui con-
fundunt. ergo quicumque ex proposito ex inui-
dia discordias seminat inter fratres et vi-
ciorum. siue inter alios homines cuiuscumque
conditionis: mortaliter totiens pec-
cat: et diabolo familiaris fit **Ubi** **Breg.**
in pasto. **Sicut** nihil est preciosius deo uir-
tute dilectionis. ita nihil est desiderabilius
diabolo extinctione caritatis **Quis** quis
enim seminando iurgia dilectionem proxi-
morum perimit hosti dei familiari ser-
uit. **Item** sicut pax est uia et dux ad uitam
eternam. ita discordia ad infernum **Ubi** **am-**
bro. **sup. lucam.** **Pax** est dux ad uitam et
nam: **Et** sic **christus** moratur cum pacifice. **ps.**
In pace factus est locus eius. sic **diabolus**
cum litigiosis. **Et** sicut pacifici in futuro
possidebunt regnum eternum ubi eterna pax
est: sic litigiosi possidebunt infernum ubi est
eterna discordia inter demones et dam-
natos. **Ubi** etiam **aug.** de ci. dei. li. 19.
Non poterit ad hereditatem domini pueni-
re quisquis testamentum eius noluerit ob-

seruare. **Exemplum:** legitur quod quidam uir
cum uxore sua triginta annis uixit in tanta
pace quod diabolus in his eos simul facere
discordes non potuit. tunc accessit diabo-
lus ad quamdam antiquam uetulam et promi-
sit ei duos novos calceos quod faceret dis-
cordiam inter uirum illum et uxorem eius. **Quod**
illa promisit: et accessit ad uirum dicens quod ux-
or sua unum alium haberet quem diligeret et
eum occidere uellet: nisi sibi valde caute pro-
uideret. quod idem uir promissus credere noluit.
Tunc postmodum accessit ad uxorem di-
cens ei quod maritus unum alium amaret. et cum
de sero simul comederent in mensa: uir uxor-
is toruo uultu respexit. et uxor econuer-
so ostendit indignationem erga uirum. Tunc
uiterque cepit adhibere fide uetule. Tunc
altera die accessit ad uxorem dans ei cossu-
lium quod magnam cultellum uiri sui ad aquam be-
nedictam truderet in ecclesiam. et de nocte sub
cussino uiri poneret et eum obdormire de-
sup promitteret: tunc eam reamaret. **Et** ea-
dem die accessit ad uirum dicens ei quod de
nocte uigilaret: alius eum uxor sua interfici-
ceret. et in signum huius cultelli suum sub
cussino illa nocte inueniret. **Quem** cultel-
lum ipse sub capite suo reperies arripuit
et uxorem propriam cum eo transfixit. **Et** di-
abolus calceos quos uetule promissus in
basta suspenderit et ei trans aquam porrexit
ubi stetit et pedes lauit dicens. uereor: nisi
ubi appropinquare: ne me similem decipias
sicut uirum et uxorem decepisti. **Ubi** **metri-**
sta. **Femina** demonio tribus assibus est
mala peior. **Tertia** filia inuidie est gau-
dium in aduersis proximi. quod gaudes de hoc
quod proximo male succedit. hoc uirque malum
est et puersum. **Illa** enim exultatio inuidi-
est quasi gaudium freneticorum: quod gaudent
de hoc unum flendum est. immo est gaudium
diabolicum: cum sit de malo alterius. **De**
gaudio loquitur **Salomon** **Prover. xvij.**
Qui in ruina letatur alterius: non erit im-
punitus. **Uirum** est quod inuidi gaudent de
malo: cum tamen ipsi quantum ad natu-
ram sunt boni. quia omnis creatura dei bono

*... in diabolus ...
... non uenit ...
... quodammodo ...
... de malis ...
... tur pauca ...
... oculos ...
... facit. ...
... peris ...
... est ...
... inuidis ...
... Job. i. ...
... sicut? ...
... affligit ...
... ad deo ...
... alij ...
... mans. ...
... legem ...
... uero ...
... audire ...
... qui ...
... fia ...
... cili. ...
... bus ...
... uer ...
... non ...
... die ...
... de ...
... tio. ...
... nem. ...
... erro. ...
... Sicut ...
... uia ...
... uiri. ...
... ybi ...
... in illis ...
... ser ...
... odore ...
... em ...
... ei ...
... hunc ...
... mitem ...
... q ...
... app ...
... h ...
... et ...
... ipse ...
... q ...*

quoniam quis dolet de bono alterius in quantum est suum vel aliorum hominum bonorum et comitatus no-
cumentum: et hoc etiam non est proprie inuidia
et potest esse sine peccato. **U**n de greg. xxiij
li. moralium. Si enim alicui bonum et prosperum suc-
cederet in corpore temporalibus: et esset eadem oc-
casio peccandi: et in detrimentum anime sue.
licite de hoc aliter potest tristari: quia bona anime
proponebantur bonis corporis. quia sunt dignio-
raz meliora. **U**n arist. i. ethic. Bona anime
sunt maxime bona. i. scilicet virtutes. **I**tem bonum
comune proponendum est singulari: ut dicit aris-
t. ij. ethic. Bonum commune est diuini: quod priua-
tum. Quarto quando quis tristatur de
bonis alterius cum ille cui accidit hoc bo-
num est eo indignus: quod non potest contin-
gere virtuosus: quia eo ipso quod aliquis habet
taliam iustus efficitur et dignus eisdem. **E**sset
dicitur de bonis fortuitis que possunt
provenire dignis et indignis. **S**ed quia
semper de certitudine fidei bona que proveniunt
indignis in his fortuitis. i. temporalibus dei
providentia et iusta dispositione proveniunt
vel ad illorum correctioem: ut per hec alligi-
antur ad deum. vel ad remunerationem
pro bonis que hic faciunt. vel ad maiores dona-
tionem. **I**deo sacra scriptura et sancti do-
ctores talem tristitiam non commendant. **E**t potius
prohibent. **Q**uia debeo deo committere ex-
orare deum pro eo et sibi gratias deo. ut si cyta-
tur talibus bonis temporalibus ad salutem. et
non ad damnationem. **Q**uinto si dolet solus
propter eminentiam alterius: et talis modus si-
sit in deliberatus: est peccatum veniale: hoc pa-
tet ex eo. quia cum ratione fauet et optat sibi omnem
bonum. **E**rgo si dolet de bono alterius ex
invidentia deliberata de alterius excellen-
tia propter hoc quod aliter excedit ipsum in talibus bo-
nis: scilicet in sapientia. vel in rebus temporalibus: si-
ue in favore hominum siue quia habet ampliorē
gloriam et excellentiam est peccatum mortale. et in hoc
est proprie inuidia. et istud spiritus est malum. quia dolens
quod gaudendum est: scilicet de bono proximi. quia est con-
tra charitatem proximi. quia si diligo proximum
sic debeo et teneo: tunc faueo sibi quicquid
deus ei fauet. et ad hoc quilibet tenet.

Ista autem inuidia provenit primo
ex superbia. unde **A**ugustinus de sermone dominico
liij. **U**bi cumque surrexerit superbia statim erit
ibi inuidia: non potest superbus non esse in-
vidus. **I**tem provenit ex inordinata concu-
piscencia que ipse appetit illa bona temporalia si-
ue honores in quibus ille est excedit. **U**n
Breg. in omel. Quicquid in mundo concu-
piscimus: hoc proculdubio proximo inide-
mus. **V**idet enim quod nobis desit quod aliter
afficitur. **I**tem provenit quicquid talis delibe-
rata inuidia (de qua iam dictum est) ex certa
malicia. puta cum propter depravationem aliter
quis nec amat bonum gratie et virtutis in se-
ipso: nec videre potest in alio. et hoc est in-
spiritum sanctum peccare. et hoc peccatum dicitur in-
videntia fraterne gratie.

De filiabus invidie.

Equitur de filiabus invidie. et quomodo
sunt peccata mortalia vel non
Circa quod sciendum. quod
ma filia invidie est odium. hoc est velle aliter
cui malum et nolle bonum: hoc utique ma-
lum et perversum est. quia deo omnibus bo-
num velle. deus enim ex malis que permit-
tit fieri elegit bona. **E**t invidiam et odium eorum
verso ex bono elegit malum: imo aliquando
cupit pro bono reddere malum. et ergo odium
est directe oppositum charitati. id est in
genus suum est peccatum mortale. **E**t propter
perfectioem actus possit esse veniale. scilicet
quoniam est sine deliberatione. **O**dire tamen vitium
et non natura hominis non est peccatum nec pro-
prie dicitur odium: **E**t potius amor et dilectio
quia ille qui odit malum alicuius proprie diligit
bonum suum. **E**t sic patet quomodo odium semper ge-
nus suum est peccatum mortale vel veniale. et
quoniam non. **U**n de odio vitiorum et peccatorum
dicitur per se. **P**erfectum odium odit illos. **C**al-
listodorus. **P**erfectum odium est homines dilige-
re et eorum vitia spiritus abhorreere. **U**n etiam
Hugo super **E**ccl. **P**erfectum odium est quod cri-
mina odium et non homines. **E**t **S**e-
cunda filia est susurratio. ut susurrae et dis-
cordias seminare iter pacificos. vel est in-
vidiam amicorum vel amicitiam auferre siue

De peccato

qz timent qz utilitati z statui aliorum de-
perat. ad quos magis inclinans ex affe-
ratōe singulari. Remediū cōtra hoc qz
hō cōem amorē habeat ad oēs bonos.
et diligenter fugiat amorē singulare z
pūatum. z etiā oēm acceptatōem perso-
narū. z p suū amorē ad nullū se inclinet
nisi inquantū hoc ad eternā beatitudi-
nem dirigere z iuuare poterit. qz p h ex-
cludet omē odiū qd se occultare consue-
uit sub simulata specie dilectōis frat-
ne. Tertio inuidia occultat se sub specie
falsi amoris p̄tendētis salutē pximi. qd
apparet maxime in illis q sub ficta spe-
cie amoris humane salutis alijs inuidēt
de bonis sibi diuinitus p̄cessis asseren-
tes q hoc ideo faciūt qz talia bona salu-
ti eoz nō expediāt. z tñ nō mouentur ex
amore ad hoc: s plus ex fomite odij vel
rancoris. Et ista inuidia sic expellit. qz
homo sinceriter desideret qz qlibet ali-
possit vti bonis sibi diuinitus p̄cessis ad
laudē dei z p sue salutis augmēto. z sp
p̄sumere meliora de pximo q̄ de seipō.

De ira

Tercio vidēdū est de tercio vi-
cio capitali qd est ira. que s̄m
Aug⁹. nihil est nisi vlciscēdi li-
bido. **Ad detestatio-**
nē vero ire p̄mo valere p̄nt p̄ba sacre scri-
pture q nobis dissuadent illā. vñ Gen.
xlv. Dixit ioseph fratribz suis redeūtibz
ad patrē suū. ne irascamini in via. Sic
z nos fr̄s sumus in via ad patrē nostz
celestē singul diebus dietā vnaz facim⁹
cū sumus in gr̄a. ergo nō debemus ira-
sci. Vñ Eccl. viij. Nescis velox ad irascē-
dum. vñ Jaco. i. Sit aut oīs hō velox
ad audiēdum: tard⁹ ad loq̄ndum z tar-
dus ad iram. Secdo p̄t valē ad detesta-
tōem hui⁹ viciij. s. ire si oñ datur q̄ntū ira
displiceat deo. P̄mo qz hospitū eius
multū turbat Vñ ad Eph. iij. Nolite
p̄ristare sp̄m̄ sc̄m. Greg⁹. Duz ira aim

pulsat sp̄m̄ sc̄m suam hereditatē turbat.
imo quādoqz patrē z filiū z sp̄m̄ sc̄m de
hospitio expellit. z diaboliū introducit.
sicut in pace fact⁹ est locus dei: sicut ira
dyaboli. Irē h̄magine eius in templo
dissipat: z diaboliū loco eius ponit Vñ
sup illud Job. v. Virū iustus interfecit
iracūdia. dicit glo. V̄suetudo h̄ma-
ginē dei in nobis seruat q̄ sp̄ est tranqui-
la. s ira dissipat q̄ multis p̄turbat. P̄-
aut multū displiceat deo Cū h̄ma-
go eius in hōie dissipat ostendi potest
p hoc. dicit Aug⁹. sup ps. In ciuitate
tua h̄maginez ipsoz ad nihilū rediges
Merito inq̄t h̄magine ipsoz ad nihilū
rediget deus in celesti ciuitate. qz ipsi in
sua terrestri ciuitate h̄magine ei⁹ ad ni-
hilū redigerūt Et etiā p hoc qz tātū pec-
catū reputaret si aliq̄s h̄magine cruci-
fixi in ecclia dissiparet z ydoliū alicui⁹ de-
monis p ipso poneret. Irē qz nullū vi-
cū magis p̄temnit deū q̄ ira. hoc viciū
apte se contra deū erigit. Vñ Job. xv.
Lucurrit aduersus eū erecto collo hō
iratus ipm̄ deū cōtumelijs afficit: z niti-
tur spuere in faciē eius Insup iracūdius
aufert deo dominiū suū. z diaboliū facit
dñari ibi. z hoc fit dñi vindictā sibi vsur-
pat quā deus sibi soli retinuit. Deut.
xxxij. Dea est vltior ego retribuā Ter-
tio valet ad detestatōem hui⁹ viciij qz h
viciū valde placet diabolo. P̄mo qz
valde potens est ad impugnatōem ho-
minū z destructōez. qz p iram multū do-
minat diabolus in hōie. Ad em̄ timet
hō iratus facere qd diabolus p̄cipit ei.
quantūcūqz magnū peccatū sit: nō p̄t
vixorū: nō parit filio. immo hō iracūdi⁹
deo z matri eius nō parit: z sanctis in ce-
lo qn eos afficiat p̄tumelijs. Irē placet
ira diabolo. qz hoc peccō lucrat diabolo
plures hoīes. q̄z totā domū vel vnam
villā vel vnā patriā hō iracūdius puo-
cat ad iracūdiam. vñ Prouer. xij. Ira-
cūdius puocat rixas. q̄ aut paries ē mi-
tigat suscitatas. Vñ iracūdius potest

videtur dicitur de velle
adipari. s. p̄s. s. G.
abolo dicitur dicitur velle
voluntate dicitur dicitur
uat in dicitur dicitur in m
vultu dicitur dicitur. C.
ad dicitur dicitur qz velle
multū. homo nocetio ce
tatur. v. p. q. dicitur
in facie. qz dicitur
ita qz qz p̄ dicitur
regaliter dicitur dicitur
nuit dicitur dicitur
Eccl. 30. Dicitur dicitur
hoc patet in dicitur
ides dicitur dicitur. Item qz
in rancore. Dicitur dicitur
aim. n. p̄ dicitur dicitur
bol dicitur dicitur qz velle
ur p̄m dicitur ad oculi. S
vult dicitur p̄m qz velle
qz p̄ dicitur dicitur dicitur
p̄ dicitur dicitur dicitur
vult dicitur dicitur dicitur
do dicitur dicitur dicitur
molitum: dicitur non
cuius mole. Sic dicitur
oculos meos p̄ dicitur
hōiem p̄ dicitur dicitur
dicitur dicitur dicitur
let ad dicitur dicitur
ce dicitur dicitur dicitur
aim dicitur. Qui dicitur
tenet dicitur dicitur
manti dicitur dicitur
iracūdius p̄ dicitur qz velle
dicitur. illā p̄ dicitur dicitur
iracūdius p̄ dicitur dicitur
nites dicitur dicitur dicitur
p̄ dicitur. Dicitur dicitur
vella p̄ dicitur dicitur
de em̄. Solomon p̄ dicitur
nites dicitur dicitur dicitur
s. enā dicitur. Dicitur dicitur
go fuit dicitur dicitur dicitur
bona dicitur dicitur dicitur

na est. ergo deberet gaudere de bono et non de malo. h. hoc accidit quia malicia est quodammodo eis in naturam conuersa. et ideo de malicia gaudent inuidi. Inuidi videtur peiores porcis. porcus enim porco qui occiditur comparatur. h. inuidi oppositum faciunt. **Quarta** filia est tristitia in prosperis proximi. et hoc vtiq; malum est. et talis est infelicitissimus hominum. quod patet ex hoc quod inuidus excecatur ubi deberet illuminari. **Job. v.** Per diem incurreret tenebras. **Bregori.** Dens inuidi cum de alieno bono affligitur de radice lucis excecatur. Inuidi a deo sunt infelices quod ipsi amittunt quicquid alij lucrant. quia ipsi de sanitate aliorum infirmant. et de vita moriuntur. Sicut deum diligentes omnia cooperantur in bonum. ita e converso invidis omnia cooperantur in malum que audiunt vel videtur. quia si bona vel prospera contingant tunc affliguntur propterea. si autem mala et tristitia tunc letantur. et hoc sepe cedit eis in periculum. vnde **Seneca.** Urinam inuidi in omnibus ciuitatibus aures et oculos haberent: ut de singulis prosperitatibus hominum torquerentur. **Quinta** filia inuidie est detractio. Qualiter autem detractio detestanda est. et quomodo fiat detractio. et de his que libenter audiunt detractio nem: hoc totum habetur in quinto precepto. **P. 2. Q.**

Sequitur quarto videre quomodo inuidia occultat se sub triplici specie virtutum. **Primo** sub falsa specie zeli et rectitudinis. et hoc maxime contingit in illis que se dicunt odire vitia hominum. et cum se diligenter resumerent inueniret se non odisse vitia sed naturam. Et inde est quod isti etiam frequenter dicunt solum se reprehendere vitia aliorum ex zelo rectitudinis. cum tamen hoc plerumque faciant ex fomite odij. quia invident alijs ex hoc quod sibi parificant vel quod ipsos excellant in his quebus singulariter appetunt apparere. Et ista occultatio secundum **Bregori.** est nimis periculosa. quia ut ipse dicitur est difficilis ad cognoscendum et etiam ad repellendum. Nam ut ibidem dicit **Bregori.**

xxxij. li. moral. Error dum virtus creditur difficile emendatur. quia sepe dum homo credit se exercere virtutis actum: exercet potius vitiosum. Et exinde ulterius contingit quod homo quandoque suos proprios defectus defendit et occultat sub specie virtutis aut amoris aut exercitij virtuosum. Remedium contra potest esse illud. Nam que scire desiderat an ipsum hominem vel potius ipsius vitium odiat. hoc ex eo scire poterit. quod homo seipsum perscrutetur et diligenter attendat. vtrum sincero corde et dulciter ad illum afficiatur cuius vitium persequitur. Et si inuenit quod illum hominem dulci corde amplectitur. signum est quod solum ipsius vitium detestatur. vnde **Bregori.** in moral. Affectus interne dilectionis excludit amaritudinem odiosi livoris. Si erga illum aliquam amaritudinem sui cordis deprehendit: nouerit se non ipsum vitium sed naturam sub specie virtutis detestari. Et huius inuidie **Bregori.** triplex signum ostendit. Primum est quod facies hominis ex eo pallescit quoniam ipsum cui inuidet intuetur. Secundum quod oculos suos deprimat nec ipsum delectabiliter valet intueri. Tertium signum quod sepe mens hominis pro inuidiam tantum amarificatur quod pro interna amaritudine dentes quidam prope strident. et membra exteriora frigescent. Item secundum remedium contra hoc est quod homo discretionis oculo dulciter penset quod prosperitas proximi sui bona sua in nullo diminuit. Et ideo sibi gaudere debet de bonis sibi diuinitus concessis: nec de ipsis bonis livoris aculeo sauciari. **Bregori.** Diminutio livoris est affectus interne dulcedinis. Secundo inuidia se occultat sub falsa affectioe fraterne charitatis. et maxime apparet in illis qui sunt ex speciali affectu ad aliquas personas vel ad ordinem aliquem inclinati. quia moleste ferunt si alijs ordinibus aliquid commodi prouenit aut honoris. Et isti frequenter extenuant bonum quod relucet in personis aliorum ordinum siue in conversatione siue in doctrina salutari. Quod exinde contingit

De peccato

possunt sustinere iniuriam dei. Sed illi
 nō curant de ei iniuriam qui in domibus
 suis pmittunt deum omnipotēte blas-
 phemare: et lusores ludere. et potatores
 inebriari. et fornicatores luxuriari. et iu-
 per chorizontes pmittunt chorizare sic
 de alijs. Et hoc ideo pmittunt. quia lu-
 crum tpale inde acquirunt. et tale lucrum
 deo et pprie salutē pponunt. ergo tales i
 hoc offendunt se esse filios diaboli. et nō
 dei. Quis em̄ fidelis filius posset sustie-
 re equanimiter iniuriam sui dilecti p̄is
 quin hoc tradideret et impediret quan-
 tum posset. sic similis est de deo et filijs
 dei. ergo irasci super ppria peccata et ali-
 ena peccata. et vindicare iniuriā dei. et q̄
 ipse hō non p̄ficiat in bona vita sicut cete-
 ri homines. talis ira est bona et laudabilis
 et nullum peccatū. Dicit em̄ Bonauen-
 tura de ordine fratrum minorū. q̄ affe-
 ctus ire datus est homini: ut irascatur vi-
 cijs et malis suggestionibus. sic q̄ nō pa-
 tiatur se trahi in consensu peccati. et ut
 vlciscatur dei iniurias et trasgressiōes iu-
 sticie. Sic legimus ch̄m iratum fuisse
 phariseis: et alijs non recte agentibz. Et
 similiter hoc idem legitur de alijs pluri-
 bus sanctis. et sic hec ira vocatur zelus iu-
 sticie. Secūdo est quedam ira subita. et si-
 ne ratione deliberationis que ventralis ē
 q̄ i aliqbz hōibz ignis ire cito accēdit et
 cito remittit. et in aliqbz tardius accēdit
 et tardius extinguit et illi peiores sūt
 peioribus. unde Aug⁹. Velior est q̄
 q̄uis ira sepe tēporetur tamen festinat q̄
 sibi remittat ille: cui se fecisse cognoscit in-
 iuriam: q̄ qui tardius irascitur. et ad ve-
 niaz perendam tardius inclinatur. Un-
 de etiam Hiero. sup eplam ad titum Neq̄
 vero qui aliquā irascitur iracundus est: s̄
 ille dicit iracundus qui crebro hac pas-
 sione supatur: Ergo si quis ex surprēp-
 tione cōmouebitur. et q̄ cito ratio hoc ad-
 uertit: tūc hoc expellat. et sic solū peccat
 venialiter. Tertio cum quis irascitur: et
 in modico se vult vindicare q̄uis etiam

bene possit se in magno vindicare tūc nō
 let facere: tunc talis ira et cōmotio p̄t p̄
 uitarem vindicte potest solū esse peccatū
 veniale: sicut trahere puez per crines. et
 sic de alijs. Quarto cum quis irascit
 in seipso: et impatiens efficit: et tamē in-
 lo vult illam iracundiā vindicare: nec s̄
 bo nec facto. Et hoc idem quādoq̄ cō-
 tingit ex naturali cōmōtione q̄ homo i
 seipso cōmōtus est. et tamen illam irā nō
 vult pducere ad effectum. et sicut talis ira
 etiam potest esse pccm veniale. Fr̄i Las-
 siodorus. Venialis ira est que non ducit
 ad effectum. Quinto cum quis irascit
 cum deliberatione et cum cōsensu ra-
 tionis: et in animo cogitat quō se posset
 vindicare: licet hoc non ostendat. et talis
 ira deliberata est peccatum mortale. Et
 talis sic irascens: reus erit iudicio. Unde
 Mathei. 5. Omnis qui irascitur fratri
 suo reus erit iudicio. Talis enim ad iu-
 diciū dei citabitur: et qualiter illud p̄-
 ceptum. Diliges proximum tuū sicut teip-
 sum si uauerit: requiratur. Quō tunc
 respondebit iracundus homo qui sepius
 et frequēter mala cogitauit aduersus p̄-
 ximum. et deliberato animo affectauit
 vindictam super proximo. Et talis q̄dū
 sic stat in tali ira et rancore quaz gerit in
 corde contra proximum: tunc semp est in
 statu damnationis. Unde p̄pheta. In
 tpe vindicte disperdet te. Item alibi le-
 gitur p̄ p̄pham. Eccl̄i. 28. Qui vindica-
 ri vult. a deo inueniet vindictam. L
 Sexto quādo ira non soluz in corde
 retinet: sed etiam per signa exteriora oñi-
 ditur. Signa autem huiusmodi sunt il-
 la. scz nō loqui: faciez auertere a proximo
 vel eū toruovultu respicere: et q̄n ei obui-
 are debet: tūc ad aliā plateam vadit vel
 oculos inclinat: ne eū respiciat et sic d̄ ali-
 is: talis reus erit consilio. Ergo dicitur
 Mathei. 5. Qui aut dixerit fratri suo ra-
 cha. Racha s̄m Remigium est interie-
 ctio indignantis. ut eū diceretur a dolē-
 te heu. et a cadēte heu. Cōsiliū aut trinita

vlt et q̄ uoluntate tunc
 et de huiusmodi peccato
 et omnes huiusmodi peccati
 etiam huiusmodi peccati
 ostendit etiam q̄m
 nec libere eos a peccato
 sanctorum est. q̄ nō q̄
 quoniam eis facit. Et
 qui p̄tuit. quoniam
 it̄ Signum de inuentione
 q̄ in iudicio dicitur angelus
 malos et malos iudicium. et
 in camino ignis et iudicium
 demum. Et primo quādo
 lum ostendit ignis. sed etiam
 turris malis et vult
 etiam gubernetis. Unde
 S. Hieronimus dicitur in
 erit gubernetis. Et
 verum cōmōtione et iudicium
 cam mortale. Rāpōdo s̄
 q̄. 7. Propter perferentis
 mortale et minus q̄ iudicium
 non em̄ homo minus amor
 q̄m p̄tuit. Ergo
 tum mortale et iudicium
 s̄t p̄tuit iudicium. Et
 mala et cōmōtione et iudicium
 mala et iudicium. Et
 p̄tuit respicere et iudicium
 sicut culpae iudicium. Et
 carnis iudicium est eū
 s̄m p̄tuit. Et
 s̄m p̄tuit. Et
 vult p̄tuit. Et
 causa cōmōtione et iudicium
 deo s̄m. Et
 nō est aliquid et iudicium
 et causa et iudicium et iudicium
 quem corrigere et iudicium

nis est q̄ eadem mensura remetietur eis
 id est sicut ipsi proximis suis signa ire on̄
 derunt: sic christus et beata virgo maria
 et omnes sancti et omnes angeli ostēdet eis
 etiam signa ire et indignationis. **Christus**
 ostēdet eis iram suam: q̄ nunq̄ eum le-
 te videbunt. et q̄ nunq̄ miserabitur eorū
 nec liberabit eos a penis: etiam si omnes
 sancti orarent pro eis: **Hieremie. 7.** No-
 li orare p̄ populo hoc: nec assumas lau-
 dem pro eis. id est oratōem. quia nō ex-
 audiam te. **Signum ire beate marie et**
sanctorum est. q̄ nunq̄ aliquod suffra-
gium eis faciunt. Exemplum de diuite
qui petiuit guttam aque: et non obtinu-
it. Signum ire sanctorum angelorū est
q̄ in iudicio erubunt angeli. et seperabūt
malos de medio iustorum. et mittēt eos
in caminum ignis. ibi erit fletus et stridor
dentium. ¶ Septimo quādo ira nō so-
lum ostenditur signis. sed etiam exp̄mi-
tur verbis maliciois et vituperijs. et tal-
erit reus gehenne ignis. Unde **Matth.**
5. Qui autē dixerit fratri suo fatue: reus
erit gehenne ignis. Circa quod querit̄
utrum cōtumelia vel iurium sit pecca-
catū mortale. Respōdeo s̄z **tho. sc̄da se.**
q. 72. Proprie per se vtrūq̄ est peccatū
mortale nō minus q̄ furtum vel rapina
non em̄ homo minus amat honore suū
q̄ rem possessam. Ergo sicut est pecca-
tum mortale furtū vel rapinā cōmittere
sic et p̄tio iurium dicē. Differt autē contu-
melia a conuicio i hoc q̄ per v̄ba contu-
meliōsa representat p̄rie defectū culpe. s̄
p̄ iurium representat ḡn̄alit̄ q̄cūq̄ defectū
siue culpe siue pene. ¶ Nō si q̄s alicui di-
cat iniuriose eū esse cecū. iurium q̄ dē dicē
hō nō iurium. Si autē dicat q̄ sit fur: nō
soli iurium: s̄ et iurium infert. sepe t̄n̄
vniū p̄ altero ponit. Itē q̄rit an liceat
causa correctionis iurium dicere. Respō-
deo s̄m **tho. sc̄da sc̄da. q. 72. Sicut licet**
t̄n̄ est aliq̄ v̄berare v̄l in reb̄ d̄n̄ifica-
re causa discipline: sic etiaz p̄t aliq̄s alteri
quem corrigere debet aliq̄d verbum

conuictiosum dicere. Et hoc modo domi-
 nus vocauit discipulos suos stultos. vt
 habetur **Luc. ultimo** dicens. **Stultus**
et tardi ad credendū. Et ap̄ls ad **Gal.**
1ij. dicens. O insensati galathe. tamen
sicut dicit beatus **Augustinus. Nisi ex**
magna necessitate obiurgatōes sunt ad
hibēde in quib̄ nō vt nob̄. s̄ vt d̄n̄o fui-
atur insistem̄. ¶ Valde necessaria est di-
cretio vt hō moderate talib̄ v̄bis v̄taf-
q̄z posset esse tā graue iurium q̄ p̄ v̄buz
incaute. platiū auferret honore ei⁹ contra
quē p̄ferēt: et t̄n̄ posset hō peccatū mor-
talit̄: etiā si nō intēderet de honore ei⁹
alteri⁹. Sicut si q̄s incaute alium ex lu-
do p̄cutiens grauiter lederet et vulnera-
ret non excusaretur a peccō mortali. sic et
hic. Itē querit̄ v̄z hō cōtumelias sibi il-
latas debeat sustinere. R̄n̄deo s̄m **br̄m.**
tho. vbi. s̄. sicut in alijs iniurijs: sic et
in verbis iurium tenemur h̄e aīn̄
p̄paratū ad toleratiā si expediens fuerit
Quis t̄n̄ oportet vt iurium repellat
mus p̄pter duo. Primo q̄dem p̄pter bo-
num eius q̄ iurium infert vt videlicet
ei⁹ audaciā rep̄mam: vt d̄ cetero talia
nō attēptet. Sc̄do. p̄pter bonū multorū q̄
rū p̄fectū p̄ iurium nobis illatas im-
pedit. Sciendū autē q̄ si ille erit reus ge-
henne ignis qui dicit fratri suo fatue eū
iurium. q̄ d̄ t̄n̄ cre⁹ erit ille q̄ d̄t. primo
suo fur. latro. neq̄. adulter. et h̄ cum clā-
mōre: vt ab alijs audiat: et corā eis sic cō-
fundat. Et iusticia dei requirit h̄ q̄ eadē
mēsurā remetiet eis: s̄. q̄ d̄s obijciat eis
peccatū ip̄orū iurium eos corā scrijs et an-
gel⁹ ei⁹. sicut ipsi iurium p̄rimos suos
obijciendo eis peccata et defectus eorū
aīo iurium d̄t. Sicut et maledictiā q̄ male-
dicit p̄rimis. videlicet vxorib̄ et filijs et ali-
is hoībus incurrit maledictōem et naz
de qua dicit **Matth. 25. Itē maledicti**
ignē eternū. Octauo cū hō ex ira p̄cedit
ad factū p̄tra p̄rimū. sicut p̄cutē. vulne-
rare vel occidere: vel minas imponere
deū et iusticiā. et hoc ē valde magnū pec-

De peccato

causam. qz occidere proximum: et effundere sanguinem innocentem est unum peccatum de quibus tuor peccatis clamantibus ad celum. Unde dixit dominus Genesim 4. Vox sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. male dicta terra que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui. si terra est maledicta que sanguinem innocentem suscepit. quod tunc de illo erit qui sanguinem innocentem effundit contra deum et iusticiam. ergo quicumque ex vindicta et iracundia ledit vel percutit proximum vel vulnerat: peccat mortaliter totiens quotiens. Circa quod queritur utrum vir percutiens uxorem propter iram peccet mortaliter. Respondeo si causa correptionis et moderata hoc fecerit non peccat mortaliter quia superior habet corripere inferiorem. Sed vir est caput mulieris: et non e converso. Unde Genesim 3. dixit dominus ad eam. Sub viri potestate eris: et ipse dominabitur tui. Si autem ex vindicta et ira: et sine causa eam ledit percutit. peccat graviter. Hoc autem advertendum est de illis qui cum offensi fuerint ab alijs sive in taberna. sive alias: et non possunt se vindicare in eis: tunc vindictam talem inferunt suis uxoribus sine causa. et in hoc graviter deum offendunt.

Quot sint filie ire. et quando peccata mortalia sunt.

Requiritur declarare: quomodo filie ire sint peccata mortalia. Circa quod sciendum quod prima filia est irascibilis. hanc eundem voluntas vindicare iniuriam suam et procedens ad actum vindicandi. hoc est quando nocet alteri ex ira: et hoc per opera querendo ultionem et impediendo bonum alteri. vbi cumque potest: sive iuste sive iniuste. Item habet manus de se habet. Rixam potest dici ex eo quod est iniusta vindicta in proximum cum nocumero corporali: quod videtur esse contra iusticiam et peccatum mortale. nisi nocumero ita parvi momenti esset quod non esset dignum nomine iniuriarum. ministri autem iudicis vel publici alique debent capere vel inuadendo non dicuntur propter rixam habere iusticiam exequi. Si vero quis se defendit cum moderamine inculpate

te solo animo repellendo eum de iniuria non animo iniuriandi etiam si alium ledat: cum alias ex invasionem subterfugere non valet non peccat: nisi vel iniuriam faciat. vel moderate inculpate tutele excedat. ubi gratia. iste videbat sibi iniuriam quod percuteret eum pugnavit pugnare. et aliter contra extrahit gladium et ille interfecit inuadente eum cum pugnare: vel alias quis vulnerat. Nota secundum Hieronymum de schola. Si quis habet iustam vel legitimam causam irascendi pro se. ita tamen quod morte esse nuncius inordinat et nimis vehementer interit et exterius tunc credo si peccat ex habitu vitioso: scilicet ex superbia vel invidia vel ira et in habitu voluntate: vbi habitus et prope pietas ex quibus talis mortis peccat sunt peccata mortalia. Credo etiam quod illa inordinatio ire sit peccatum mortale. quod refertur in eundem fontem vicium vnde peccat. Vel si non peccat ex habitu vitioso: sed ex hoc grave scilicet dicitur peccat. puta quod ille contra quem irascitur modo inordinato. vel alij audientes aut videtes ad peccata mortalia impellantur hoc quod mortis huiusmodi ire tamen inordinata est. quod alias ad dicta peccata non mouerent. peccatum mortale credo in dicto modo committi. Si tamen talis motus inordinatus non peccat ex habitu vitioso. nec grave scilicet dicitur grauius. sed ex naturalis complexionem irascibilis pueniret. qui forte multum esset colere vel debile. vel infirmus. posset esse peccatum veniale: nisi tunc debilitas vel mortis colere inordinata accensionem ire causans ex culpa mortali pueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula vel alio modo. Vel ipse mortis inordinatus ire tamen irascibilis inflamaet quod a charitate deicitur propter excideret. Secunda filia est timoris metus. hanc eundem voluntas vindicare fugiens aduersitatez propter estimatas inimicitias: sic quod cogitat et imaginatur quomodo possit alij nocere: et eum vincere. Tercia filia est indignatio et voluntas se vindicare pro signum molestie. quod exterius ostenditur. sic quod ira alium perpendendo in corde et pro nihilo reputo. et quod me tamen dignum reputo: quod merito non deberet mihi talia facere. Et hoc est

tra puenit: et est ytiq; puerum. Sciendū
 tū q; s̄m **H**ermannū de schul. qn̄ timor
 metis et indignatio tm̄ sunt ex impe/
 tu naturali coeunte vel melā colice cōple/
 xionis et non pcedunt vltērius ad extra
 possunt esse peccā venialia. **S**ed si pce/
 dunt ex viciōso habitu superbie vlt' alte/
 rius peccati mortalis vlt' alias graue scā/
 dalum generaretur possunt esse pecca/
 ta mortalia: **E** **Q**uarta est cōtu/
 melia que est voluntas vindicans se p ex/
 probiatōem maloz q; scz homo impo/
 nit alteri scādalum et malum vt possit se
 vindicare: et imponit alteri aliquā falsum
 quod vtiq; graue ē. Quia peccm̄ nō di/
 mittitur: nisi sic fama ablata restituatur
Sciendū etiā s̄m **H**ermannū de schul/
 dit. si ille q; aliū ptumelia afficit vlt' con/
 uitiat pferit talia iuitia. et facit illuloria
 facta. q; s̄ se sūt iniuriōsa aīm pximi cō/
 citātia ex eo q; famā vel honorē auferūt
 peccm̄ mortale est contumelia tal'. et mul/
 to grauius q; furtū vel rapina **S**i autē
 facta vel verba talia s̄m se nō sūt viciōsa
 nec iniuriōsa: et fiant ex leuitate aī. vlt' ex
 loco: tūc pnt esse peccā venialia. nisi tunc
 ex leuitate aī vel loco ita grauis ptume/
 lia fieret q; hoīs honorē totalit' auferret
 sicut em̄ q; ex leuitate animi hoīem gra/
 uiter verberaret vel lederet in corpore mor/
 taliter peccat: ita nō est dubiū qn̄ iuit'
 aīm hoīs pturbās honorē eius vlt' famā
 ex leuitate animi auferēdo mortalit' pec/
 caret. **A**d cōtumeliā ergo reducūt ma/
 ledictio pximi. derisio: et oīs cōminatio
 et vilipēsiō vboz vlt' factoz. **Q**uinta fi/
 lia est clamor. que est voluntas se vindī/
 cās exaltādo vocem per vituperiū ad
 aliorū aures pueniens. **C**lamāt em̄ isti
 iracundi et furibūdi ex nimia ira: volen/
 tes p hoc confundere pximū: quod gra/
 ue est et scādolosum q; homo honest' de/
 bet se sic de honestate. et honorē dimi/
 nuere. **S**ciendū tamē s̄m **H**ermannū
 de schuldit q; quidam ex natura sūt cla/
 morosi. et horū clamor possit qn̄q; eēve

nialis **S**i tamē ex viciōso habitu pecca/
 ti mortalis pcederet vel grauem occasi/
 onem peccati tribueret vel pberet talis
 clamor. vlt' graue scandalū vel atrocē in/
 iuriā terroris vel vituperatōis. nulli du/
 bium qn̄ esset peccatum mortale: multo
 mag; q; si diceret fratri suo sine causa ra/
 cha **S** **S**exta filia ē blasphemia
 q; est voluntas se vindicans p opprobriū
 deo vel sanct; illatū. **B**laspheare est
 deo attribuire qd sibi nō est ppiū. vlt'
 cū ab eo remouetur quod est sibi ppiū
Sciendū s̄m **H**ermannū de schuldit:
Blaspheia est grauiusimum peccatū
 mortale. q; maxime charitati diuine cō/
 trariat: imo videt ponere quoddā odiū
 dei. nec excusat aliq; q; blasphemū
 am pmitit absq; deliberatiōe et subita
 ira. sicut nec aliq; excusaret a pctō mor/
 tali si ex subito motu ire aī plenam deli/
 beratōem hoīem iterficeret. nisi tunc ho/
 mo ira subito in s̄ba pūperet: q; nō per/
 pederet aliquo mō q; eēt s̄ba blasphe/
 mie aīq; ea ptulisset. tunc pnt esse pecca/
 tū veniale. **A**bi etiā aduertendū est q;
 blasphemā pnt pmitteri nō solū s̄bo: s; et
 am facto. **N**ullus em̄ dubitet quī ille q;
 plenum p̄sensum habet intrinsecus de s̄
 bis vel fact; blasphemie ptra dei reue/
 rentiam intentādis tam blasphemet in
 corde. **N**ec dubiū esse potest qn̄ sicut il/
 le q; blasphemat verb; diuine reuerentie
 derogat: verba mala in deum iaculādo
 vel turpia iuramēta in derogatōem di/
 uini honoris assumēdo: sic et multo ma/
 gis blasphemaret q; niteret p̄cauis et se/
 uis factis diuinā reuerentiam ipugnare
Sicut de qdā ribaldo dicit. q; cū turbat'
 ess; eo q; ad taxillos aliquā pecuniā p/
 didisset: extracto gladio suo p̄icat eum
 sursum in aerē q; si volens se de deo vidē/
 care. **E**t ecce gladius reuersus est cruce/
 rat'. **E**t iterū mag; blasphemaret q; in
 respectū diuini honoris dei hūmaginē vlt'
 crucifixū lapidaret: vlt' luto macular; vlt'
 execrabiliter et irreuerēter aliqd iordinatū

E De peccato

In crucifixo vel diuina imagine depingeret
quod malis verbis iacularetur.

Sequitur declaratio illius: quomodo se
ira occultat sub specie virtutum
Circa quod sciendum: quod illud vitium
sub triplici specie virtutum se occultat. Pri-
mo modo sub specie zeli iusticie. Unde Gregorius
32. li. moralium. Plerumque in uoluntate uicij
is crudelitas agit et iusticia putatur: atque
immoderata ira zelus iusticie et meritum credi-
tur. Remedium est hanc occultationem ire do-
cet Gregorius 7. li. moralium. Et est hoc quod nunquam
seuatur quod duo commotio ire mentem occupat et
mentis imperium ante ad uindictam pererit uin-
cere studeat ut eo fiat iustior uictor alienus
quod liberior existat uictor suus. Quomodo autem co-
gnosci debeat: an ira ex zelo iusticie. vel
ex impatientia procedat. hoc inde potest cognosci.
quod quando ex zelo ratio precedit mentis cognitionem
hoc quasi tranquilla manet. quod per cassiodorum
quod dicit. Septem inuabamur innoxij. irasce-
bamur placati. et ne factis possemus ledere
terroribus uerbis uidebamur igerere. Hoc
etiam patet ex eo quod in correctione et post
illum quem quis corrigit: plus diligit. quam
rati oppositum contingit in ira que procedit ex im-
patientia. Secundo se occultat sub specie
charitatis proximi et utilitatis eius. que ma-
xime in illis apparet qui dicunt se non ira-
sci. primo: nisi pro tanto quod res pro ipsum gesta
est pro salute facientis. Sed in hoc plerumque
homines decipiuntur. quod talis indigna-
tio multoties procedit ex odij fomite que
ex charitate vel utilitate proximi creditur
manare. Nec mirum si in hoc homines de-
cipiantur. quod sicut imago in aqua turbida
non apparet: sic in mente dum ira turba-
ta fuerit ueritas non relucet. Hanc autem per-
turbationem mentis callide percurat inimi-
cus. Quia facit sicut piscator astutus qui
ideo turbat aquam: ut pisces facilius capi-
at. sic et ipse turbat oculum rationis ut homi-
nem possit capere laqueis peccatorum. Re-
medium contra hanc occultationem est quod
homo discretionis oculo dulciter penset
si ipse hoc ageret quod in alio reprehendit

an sibi uideatur quod hoc possit sine sue salu-
tis dispendio. et si adhuc de tali facto tur-
bet in alio certus sit quod talis turbatio na-
scitur ex fomite odij: et non ex appetitu sa-
lutis proximi. Quod uicium potissime ex eo
curari potest. quod homo sit sollicitus de con-
suetudine propria: et non temere iudicet facta
aliorum. quod sicut dicit Tullius in li. de tu-
sculanis questionibus. Proprium est stulti-
cie uicia cernere aliena et sic obliuisci pro-
pria. Sed hec stulticia ex curiositate na-
scitur. quod sicut Augustinus dicit. xi. questionum
Curiosus est genus humanum ad cogno-
scendum uita alienam. et desideriosum ad cog-
noscentiam propriam. Tales reprehendit dominus
Luci. viij. Quid uides festucam in oculo
fratris tui. et trabem in oculo tuo non uideras.
Et ab illo defectu multum retrahere
debet. quod legitur de sancto Iohanne elemosy-
nario qui hanc conditionem habuit quod nunquam
aliquem pro suis defectibus iudicauit. hoc potius
us alios iudicantes reprehendit dicens: pec-
catis. Primo contra mandatum christi dicentis.
Nolite iudicare ut non iudicemini. Secundo. quod ne-
scitis quis modo sit quem antea peccare sci-
uistis. Tertio ira se occultat sub co-
lore mansuetudinis et patientie. quod in illis
maxime contingit qui se grauius uolunt ra-
cendo et nihil loquendo. quod delectantur for-
te ex hoc. vel intendunt magis animi proxi-
mi commouere. vel intendunt sibi uilez uer-
ritatem subtrahere. vel uindictam spiritus et
loci expectare. ut ex hoc primo grauiter
possint inferre nocentem. Primum est ma-
lum. secundum deterius. tertium pessimum
est. Remedium contra hanc occultationem
est quod homo diligenter caueat ne taceat
ratione indignationis. vel etiam prouocationis
sed taceat solum ratione mansuetudinis. Itaque
intendat ne ex tali taciturnitate proximo
magis commoueat. et consideret uultum post
sit animi proximi magis lenire taceo: tunc
expectet quousque tam ipse quam ille ad man-
suetudinem redeant. Si uero potest esse
lenire loquendo. tunc cum charitate et mo-
do dulciori quo potest mentem suam sibi

insinuet. dicēdo sibi. Hoc mihi videtur
ad salutem tuā z ad bonū tuū pertinere. p
tas mihi quia pro melioratione tua feci
eo q̄ salutem tuam desidero sinceris tan
q̄ propriam

Sequitur de remedijs cōtra iram
ppriam. Quoz p̄mum est consi
deratio dñice passionis xpi. vñ
Breg. Si passio dñi ad memoriaz re
uocetur. nihil a deo durum qd̄ nō equo
animo toleret. quod remedium in libro
Numeri. c. xxi. nobis insinuatuz est vbi
legit̄ q̄ filij israhel respiciētes serpentem
eneuz a morfu serpentū ignitoz sanabā
tur. vnus de serpentibz ignitis est ira. a
qua quis sanatur si diligenter attendit
qd̄ christus in cruce p̄ eo sustinuit Tūc
em̄ paciēter sustinebit q̄cquid oportebit
eum p̄ amore christi pati. Quia cū xps
malediceret nō maledicebat. z cum ma
le tractaretur nō aperuit os suum. Vñ
ad illud exemplū nostris cordibus imp̄
mendum hortatur sponsus in canticis.
Donec mesicut signaculum sup̄ cor tuuz
qua reuera q̄cumq̄ illud signaculum et
exemplar paciētie cordi suo p̄fecte im
p̄serit. oēm ire impetum facit̄ edoma
bit. **S**cđm remedium contra irā p
prium est silentium Vñ sup̄ illud. puer.
xij. Farius statim vindicat iram suam
Dicit glo. Natura ire est vt plata ma
gis ferueat. occultata lāguescat. Et p
uerb. xvi. Qui iponit stulto silētiū iras
mitigar. Stult⁹ est hō supbus. p̄cipue
si iracūdus sit homo ille. Ad illud scđm
remediuz videt̄ pertinere illud ps. Posui
custodiam ori meo cū p̄sisteret p̄ctōz ad
uersum me **T**ertiu remediū est p̄side
rare vtilitatē quā hz tribulatio q̄ tolera
tur paciēter tā in p̄nti q̄ in futuro Hāc
vtilitatem insinuat nobis Daud cū de
de p̄secutoribz. Circūdederūt me sicut
apes Apes aculeo pungūt. sed ex alia p
te mel tribuūt. Sic p̄secutores vtiq̄ pū
gunt cū tribulatōem inferūt. tñ amandī
sunt. qz mel celestis dulcedinis quodā

modo p̄ferunt. materiā em̄ corone eter
ne hōi misstrant. Vñ ps. Sup̄ dorsuz
meū fabricauerunt p̄ctōres. s. coronam
vite eterne **Q**uartū remediū est pprio
rum defectuū p̄sideratio Facit̄ em̄ sup
portat aliq̄s defectus alioz: qñ ipse def
ectus suos p̄gnoscat: q̄s oportz ab alijs
supportari. vñ Salomō puer. xix. Hō
indigēs misericors est **Q**uintū reme
diū ire est q̄ iracūdus p̄sideret q̄ non
p̄t nocere alijs: nisi ip̄e sibi antea maximū
nocumentū inferat. scz aiām ppriam oc
cidendo. Quia qñ iracūdus vult ledere
p̄imum in rebz vel in fama vel in corpe
hoc nō potest p̄ficere nisi oporteat eū an
tea aiām suā ppriā mortificare.

Sequit̄ de tribz remedijs contra
iram alienam **P**rimū est mollis
respōsio. vñ Salomō puer. xv.
Mollis respōsio frangit iram. sermo
durus suscitāt furorem. hō iratus est ol
la bulliēs **P**rouer. xv. Os faruoz ebul
lit stulticiam **I**deo aqua frigida mollis
r̄nsionis fundenda est. **E**ccl. xvij. Nō
ne ardorē refrigerabit ros. Dulce v̄bū
ē velut ros refrigerās ardorē ire **S**e
cūdum remediū contra alienā iram est
silētiū. vñ Salomon puer. xxvi. Cū
defecerint ligna extinguet̄ ignis. velut
ligna se habent verba q̄ respondent̄ ho
mini iracundoz vnde ignis ire nutrit. vñ
Eccl. viij. Ne litiges cū hoīe linguato
et ne struas ligna in ignem ipsius. **S**e
curius em̄ cēt etiā om̄ino recedē ab ira
to. sicut aliq̄s recedit ab igne q̄ nō vult
p̄buri. nec calefieri ab eo **V**ñ ad **R**ho.
xij. Nō vosmetip̄os defendētes charissī
mī. s̄ date locū ire. **T**ertium remedi
um est p̄tra iram alienam bñfacere hoī
irato. **V**ñ puer. xxv. Si esurierit ini
micus tu⁹: ciba illū. si sitierit potū ei da
et p̄gregabis carbonēs ignitos sup̄ ca
pur eius. Bñficia que inimico exhiben
tur sunt velut prune accedentes inimē
cos eozū ad amorē. **V**ñ exemplū legit̄
de hoc in vitasp̄atrum. q̄ quidam senex

De peccato

habuit insidiatē sibi: et ille p̄parauit ci-
baria et portauit ad eū. et sic p̄pter bene-
ficia sibi ab eo exhibita recōcillat⁹ est ei

De accidia.

Accidia s̄m Hugonē li. ij. de
sacramentis sic diffinit. **A**cci-
dia est redū et amaritudo ani-
mi iordinata: qua iocūditas
spūalis extinguitur: et quodam despera-
tōis p̄ncipio mēs in semetip̄am subuer-
titur. Sed **Berū.** dicit q̄ accidia est q̄-
dam animi torpor quo q̄s negligit aliq̄
bona ichoare aut fastidit p̄ficere. **Sic**
dum q̄ accidia est peccatum graue **Pri-**
mo q̄ multum displicet deo q̄ homo ē
piger et tardus ad bonū. sicut p̄ ex mul-
tis locis sacre scripture. Et p̄mo ex illo
libro **Apoē. iij.** **Ut** inā frigid⁹ esses aut
calidus. s̄ q̄ tepidus es et nō calid⁹ ne-
q̄ frigidus incipiam te euomere ex ore
meo **Calidus** est q̄ feruens est ad bonū
frigidus est q̄ simplr̄ desistit a bono **Te-**
pidus s̄o q̄ medio modo se habet. Et
dicit glo. interli. q̄ maior spes est de fri-
gidis q̄ de tepidis. **Cuius** rei hec ē cā
q̄ tepidi quandā securitatē accipiūt de
hoc q̄ aliqd̄ boni agūt. et ideo se nō cor-
rigūt. **Sz** frididi id ē p̄ctōres se esse ma-
los p̄gnoscūt. ideo citius p̄uertūt **Te-**
pidus de ore dei euomit qm̄ in deterio-
ra p̄cipitat. vel quando impenitēs mo-
rit. et a p̄sortio sanctorū remouebit. **Qz**
etiā accidia deo multū displicet p̄t ire-
rum ostendi p̄ hoc qd̄ d̄ **Luce. xv.** ubi
sic habet. **Dico** vob q̄ ita gaudiū est ā.
d. sup̄ vno p. p. agente q̄ sup̄ nonaginta
nouē iust⁹ q̄ nō in. p. c. zc̄ **Ibi** dñs feruē-
tem p̄ctōrem post conuersionē nonagin-
tanouē p̄ponit. sicut dux ī p̄plo plus di-
ligit vnū militem q̄ post fugā reuersus
hostem fortiter p̄mit. q̄ cum q̄ nūq̄s fu-
git. nec vnq̄ fortiter egit **Plus** amatur
ager q̄ post spinas et tribulos fruct⁹ vbe-
res reddit: q̄ q̄ spinas et tribulos nunq̄

habuit et semp̄ steril⁹ extitit. **Item** p̄t ad
duci qd̄ legit **Luce. xij.** de ficulnea fru-
ctum non faciente. ubi d̄. **Succi** dicit il-
lam: vt qd̄ terram occupat **Et** quod d̄
Math. xxv. Seruum inutilem eijcit in
tenebras exteriores. **Ex** q̄bus patz̄ qm̄-
tum displicet deo accidia. **Secūdo** ac-
cidia multum displicet deo. q̄ accidio-
sus mag⁹ est deo inobediēs q̄ creature
irrōnales. cum plus teneatur deo p̄pter
plura bñficia que accepit a deo p̄t alijs
creatur⁹. **Exemplum** de sole. **Posuit** ei
deus p̄ceptum soli vt singul⁹ diebus ve-
niat ab oriente in occidentem. et singul⁹
noctibus reuertatur in orientem. nō pi-
gritatur nec de die nec de nocte nec esta-
te nec hyeme iplere illud p̄ceptum. et
quātūcūq̄ laborat in vna die: tamen
summo mane orit̄ seq̄nti die. et tamē nō
expectat talem remuneratōem laboris
sui vel talē penam negligentie sue qualē
homo. **Ad** hoc videtur habuisse respec-
tum **Aug⁹.** cum dixit **Indecens** ē xp̄ia-
no si radius sol eū in lecto iueniat **Pos-**
set em̄ dicere sol si potestatem habet lo-
quendi. **Amplius** laborauit heri q̄ tu.
et tamē ego surrexi et tu adhuc dormis.
Possumus etiā accipere exemplum ad
detestatiōem huius peccati ab eis q̄ et
terra nascunt. **U**idemus em̄ herbas et
arbores: que cum m̄mum habeāt miti-
um in crescendo ad magnam quātitatē
peruenire. **Et** tali exemplo videtur **Sa-**
lomon. puer. vi. d̄scens. **U**ade ad for-
micam o piger et p̄sidera vias eius et di-
sce sapiētiam. q̄ cum nō habeat ducem
nec p̄ceptoz̄ nec p̄ncipem: parat ī esta-
te cibum vt in hyeme comedat. **P**otest
erubescere piger homo q̄ animal tam p̄-
uum in futurum sibi p̄ouidet. et ip̄e vñ
rōnis habens non vult sibi p̄ouidere.
de futuro. **I**tem videmus aquā semp̄
deorsum currere nisi impediatur. et sic d̄
omnibus creatur⁹ et aialibus. **U**n̄ **Are-**
sto. li. xi. aialium. **N**ullum ens naturali-
ter est otiosum. vñ in omnibus aialib⁹

et res multa...
Luce. xv. de ficulnea fru-
ctum non faciente...
Math. xxv. Seruum inutilem eijcit in
tenebras exteriores...
Aug⁹. cum dixit Indecens ē xp̄ia-
no si radius sol eū in lecto iueniat...
Salmomon. puer. vi. d̄scens. Uade ad for-
micam o piger et p̄sidera vias eius et di-
sce sapiētiam...
Are-
sto. li. xi. aialium. Nullum ens naturali-
ter est otiosum. vñ in omnibus aialib⁹

est res mobilis. Existis elicitur qd acci-
diosus est vilior oibus alijs animalib?
Tertio displicet accidia deo: qz mundi
amatores plus laborant p perituris et
momentaneis rebz qz illi qui dicunt se ee
suos christi pro eternis. si em considerare
mus que z quata sustinent hoies p te/
poralibus. z quatum laborant homies
superbi ad ornadu se huic mundo. pos/
semus merito confundi in nobisipis. qz
a deo pigri sumus laborare pro regno
eterno ad complacendum do. **U**n aug?
O si possemus excitare homies z cu ip/
sis pariter excitari: vt tales essem? ama/
tores vite pmanentis: quales sut homi/
nes amatores vite fugientis. **U**nd me/
rito displicet deo. qz mdi amatores pl?
sustinent: z plura faciunt z grauiora ex/
ercitia exhibent mudo z diabolo qz fui/
ppi ipi do. z maiore sollicitudiez hnt or/
nare corpa sua cum ornatis vestibz qz ser/
ui christi ornare aias suas cu virtutibz et
meritis. **U**nde abbas pabo videt mu/
lierem ornata in alexandria flet: z int/
rogantibz causaz sui fletus ait. **D**ueres
me mouent. vn de illius pditione **A**lio
qz no habeo tale studiu placendi do. qua
le hz ista quo placet hoibz. **B** **S**e
cundo vitanda est accidia qz multu pla/
cet diabolo. **P**rimo qz diabol? accidio/
sos possidet quiete z pacifice **N**am acci/
diosi non cognoscunt diabolū in se qel/
cere: ideo no curant eū expellere **O** **S**ant
diabolus habitat z quiescit in accidio/
sis ad hoc pot valere illud **H**at. 12. **D**e
immūdo spū qui venies domū inuenit
eā vacante: vadit z assumit septē spūs ne/
quiores se. z ingressi habitant ibi. **S**e/
cundo placet illud vitium diabolo: qz p/
stat diabolo fiducia temptandi hoiez d
alijs peccatis z eū fortiter aggrediendi.
De multis em vicijs temptat diabol?
hoiem tepidum z accidiosum: de quibz
non audet hominē temptare feruentē.
Und dicit autoritas **O**lle feruenti mu/
sca non insident. **A**ccidiosus em se facit

quasi receptaculum oim viciorū. **B**erū
de consideratione. **O**im cogitationum
malarum z temptationū incensuum ē oc/
ium. **N**unqz ergo sit ociosus suus dei.
Augustin? **O**ciositas sine dei timore
magistra nequiciarum est. **S**ic ergo pz
qz accidia z ocium est origo oim viciorū.
Accidia em precipue solz esse occasio lu/
xurie. **E**xemplū de dauid z salomone z
de zodomitis. **E**tiam solet esse occasio
superbie. ps: **I**n labore hoim non sunt
z postea. ideo tenuit eos supbia. etiā so/
let esse occasio auaritie. quia non vult la/
borare: ideo desiderat mtra habere sine la/
bore. **N**olite ergo locum dare diabolo.
Semp aliquid hōi facto: nec te diabo/
lus ociosum inueniat. **U**nde exempluz
in li. vitaspatriū dixit quidā senex qz hō
existens in occupatione bona hz vnum
diabolū cum temptatē. hō ociosus
infinitos demones hz eum ad malum
incitantes. vnde prius locus ociosi est i/
fernus: sicut z diaboli. qd sic pt ostendi.

C **C**onstat em qz ociosus in celuz
non recipitur qz celum est merces opera/
rioz. **U**nd **H**at. 20. dicit **V**oca ope/
rarios z redde illis mercedē. vbi notan/
ter specificat oparios. z non ociosos.
Neqz in paradiso recipiunt. **B**erū. scdo
Tulit deus hoim z posuit eū in para/
disum vt oparetur. neqz in purgatorio.
Und ps. **I**n laboribz hoim non sunt.
z c. **E**t ideo cum hoibus no flagellabū/
tur. neqz in mundo. **U**nd **L**uc. 13. dicit
tur de ficulnea: succide eam vt quidā frā
occupat: igitur locus ei? no erit alibi nisi
in inferno. **T**ertio placet accidia dia/
bolo. qz hoc vitio tunc maxime homies
infestat z impugnat quando sunt in serui/
cio dei. vnd ptez dei nititur eis auferre:
nec parum deteriorat seruitium dei. qz
faciunt psalteriū cum fastidio lectum mi/
nus sit deo gratum. qz psalmus vn? cur/
deuotione z hilaritate. vnde **H**ieron.
Nallem psalmū vnum cū deuotione et
hilaritate mentis decantare qz totū psal/
R i

E Se peccato

tertiū cū fastidiōz accidia. **D**ix̄ ḡ est q̄ sum? ita pigri z accidiosi cū merces sit tā magna. vñ **B**erñ. d̄ p̄sideratōe. Si lahor terret: merces inuitat. vnusq̄sq; em̄ fm̄ suū laborē mercedē accipiet. **U**n̄ auḡ. **Q**uāta em̄ seminauerim? i opib; bonis tm̄ metim? i fructib;. **I**ḡ debere m̄ nos cogere ad fruitū dei. z excutere illā pigritiā z accidia. z feruent̄ deo fruit̄

Tertio accidia exirāda z cauēda. qz ē hōi valde nociua. aufert em̄ hōi bona natuē. bona grē z bona glie. **P**rimo eī aufert hōi bōa nature. nā accidia naturale ingenii z cetera bōa naturalia deteriorat. z si nullū dānū aliud faceret hōi nisi de t̄pis omissione: nō paz dānificaret hōiem. **S**z multi sūt q̄ dānum istd̄ nō reputāt. cū tm̄ nihil nobilit̄ habeant. nā in vna hora t̄pis p̄t hō pmereri remissionē oīm p̄ccōz. dei gr̄az z et̄nam gliaz. **S**ecdo aufert accidia bōa grē. ad qd̄ valz illd̄ **D**af. 25. d̄ suo pigro **T**olite ab eo talētū: z date eī q̄ hz decē talenta. **Q**uī em̄ habētī dabit z q̄ nō hz: id qd̄ videt h̄e auferet ab eo. z ab eo q̄ nō hz studiū z volūtātē opandi sepe aufert facultas. **I**usto em̄ dei iudicio fit vt q̄ n̄ vult opari duz p̄t postea nō possit dum vult. nec solū gr̄az aufert accidia h̄eriaz fructū q̄ ex gr̄a deberet p̄cedere. z sic aufert totā vtilitātē hui?. **B**erñ **Q**uid mitius me p̄uares: o amara mors vite vsu q̄ fructu. **N**ā vita sine fructu gūior ē q̄ mors. **D**eniq; duplex malū paratur ligno infructuoso securis z ignis. **T**ertio accidia aufert bona glie. qz bona glorie p̄mittunt solū strenuis z vigilātib; **U**n̄ **L**uc. 12. **B**ti fui illi quos cū venirit dñs inuenerit vigilātes. **A**men dico vobis. q̄ p̄tinget se. **D**af. 12. **R**egnoz celozum vim patitur. z violenti rapiunt illud. **E**cōtrario pigri z accidiosi amittunt illud. **U**nde leo papa in quodam sermone. **N**on dormiētib; puenit regnū celoz: nec otio nec desid̄ia torpētib; beatitudo et̄nitatis ingerit̄.

De filiab; accidie. **E**quit de filiab; accidie que sūt z qñ sunt p̄ccā mortalia: **L**irca qd̄ sciendum q̄ p̄ma filia est pusillanimitas. i. kleynmutigkeyr. **E**st eī pusillanimitas q̄ magnis existēs donis dignib; nō dignificat seipz. sic hñ dispositus ad p̄tutes vel ad sciam z ad aliorū directōem non vult fm̄ suā possibilitatē opari vt his se dignificet. **C**ontrariatur em̄ legi nature. **D**ia em̄ fm̄ suā naturalē inclinātōem exequunt̄ suas actiones fm̄ cōem cōmensuratōem sue potentie. vt p̄z in reb; tā cognitōe carētib; q̄ cognitōem habentib;. **Q**uia quādo qz tm̄ pusillanimitas p̄cedit ex supbia qua pusillanimitas nimis innitit sue perniciet̄ p̄prie sententie qua reputat se insufficientem ad ea que p̄t. **U**n̄ p̄t̄ 26. **S**apientior sibi stult? videt septem viris loquentib; sentētias multoties ē p̄ccm̄ mortale. scz qñ ex hac p̄tinacia pusillanimitas abutit̄ suis bonis naturalibus. vel gratijs diuinitus sibi datis nō tendēdo ad bona: sed diuertendo ad vilia z ad mala. **U**nde domin? suum pigrum dānauit z puniuit. q̄ acceptā perniciā dñi sui suffodit in trā. z non est operat? in ea p̄pter quendam pusillanimitatis timorem. **A**d istā filiā accidie possunt reduci tepiditas mollicies z somnolentia. q̄ ab alijs spēs accidie ponuntur **U**nde mollicies qñq; est p̄ccm̄ magnū fm̄ eundem **H**ermannū de sebildiz. s. qñ homo non renitit carnalib;. sed voluntarie eas inualescere p̄mittit. **S**omnolentia at̄ que vigilātē z cautele opponit p̄t esse causa mortaliū p̄ccozum. z qñ qz p̄ccm̄ mortale. vt qñdo homo nō est cautus z vigilā s̄ in his q̄ necessaria sunt ad salutem. **T**epidus est modicus z remissus amor ad bonū. **S**ecdo filiā accidie est malicia. que signat inimicitiam quaz habet aliquis ad virtutes q̄ fit inimicus v̄tutum. z ex pigritia z nauisea dolet de hoc qd̄ aliqd̄ boni d̄ziace

le domat...
ales. Sed...
est...
Leg...
g...
m...
g...
f...
f...
p...
b...
A...
E...
B...
G...
a...
p...
a...
o...
p...
G...
e...
e...
v...
f...
m...
d...
p...
p...
m...
g...
r...
v...
b...
q...
i...
s...
v...
l...
e...
d...
e...
r...
v...

se; ieiunare. orare. missam audire. & sic d
 alijs. Sed libenter iret ad choreā: hoc
 est; sibi dulcer delectabile. & sic de alijs
 Ergo confitendum est hic si malum cuz
 gaudio perpetrasti. & bonum opus cuz
 tristitia fecisti. & cum tedio magno. Ita
 q̄ vna hora in ecclesia longior tibi videat̄
 q̄ tres in foro vel in chorea. Et hoc est
 signum q̄ sunt vacui a gratia. & cor eorū
 plenum est cum mundanis delectationi
 bus & gaudijs. Unde ap̄ls. i. Cor. iiij.
 Animal homo non percipit ea que dei sūt
 Unde beatus Aug⁹. li. i. confessionū.
 Gaudium diuine dulcedinis nō degu/
 stas. si carnali delectatione cor maculas
 Unde Bern⁹. in q̄dam ep̄la. Quomō
 ignis & aq̄ simul esse non possunt. sic spū
 ales & carnales delitiae in eodem se nō cō
 patiunt. **T**ertia filia est ran/
 cor: & sequitur ex secunda. scz q̄ non solū
 odio virtutes: sed etiam illum qui suadz
 mihi virtutes & vult me trahere ad bonū.
 Verbi gratia. Si aliquis diceret mihi
 q̄ deberem ire ad s̄monem vel ad missā
 vel orare deberem: vel si aliquis me fra
 tne ammoneret & corripere p̄ excessib⁹
 meis. Vel predicaret mihi quid fugien
 dum sit. scz p̄cc̄a quid s̄uandum scz p̄ce
 pta & virtutes. quid timendum sit. & me/
 morādum. scz mors & extremum iudici
 um. quid desiderādum & petendum. scz
 gratie & virtutes in presentiz gl̄ia i futu
 ro: illum odirem & toruo vultu respicerē
 hoc puenit ex nimia tristitia et pigricia
 quam quis habet: & non vult resistere. &
 ita mens & cor amaricatur q̄ nihil boni
 sapit. & talis mentis amaritudo rancor
 dicit. Un̄ Hermānus deschilditz lo/
 quēs de his duabus filiabus dicit q̄ ma
 licia est quoddā firmatū odiū ad repul
 sationē oīm mediōrū ad deū reducētiuz
 & cōstat q̄ est grauissimū peccatū. Un
 de Richar. sup̄ illud. nō in fermēto ma
 licie d̄t q̄ malicia est ex proposita delibe
 ratōe malo cognito malo an̄o consenti
 re. Unde etiaz Chusof. sup̄ Mat. Si

cut ignis quāto amplius ligna suscepe
 rit in maiorē flāmā se erigit: sic anima
 mala quāto magis veritatē audierit: eo
 amplius in malicia excitatur. Sed ran
 cor s̄m Hermānum deschilditz cuz sic
 quedaz amaritudo & abominatio vlt̄ de/
 testatio virtutum vel hominū ad spūa
 lia inducētium vel etiā ip̄orum bonoz:
 semper ē peccatū mortale: licet p̄mī mo/
 rus possint esse peccata venialia. Quia
 s̄m eundem abominatio spūalium s̄m
 genus suum est graue peccatum morta
 le: multo magis q̄ tedium boni: nisi cō/
 sistat in p̄mis motibus sensualitatis.

Quando em̄ ad deliberatōem ratōnis
 & consensum voluntatis pertingit. ē val
 pe graue peccatum. Quia est quedam
 periculosa renitentia contra spūalia & di
 uina. p̄s. Tu vero odisti disciplinam.

Quarta filia est torpor. & est quedaz in/
 sensualitas p̄pter quā homo nō p̄t idu
 ci ad executōem mādatorum dei: hoc ē
 q̄ homo tam stolidus & durus & peruer
 sus erit q̄ non p̄t induci ad s̄uādum p̄
 cepta dei. Et torpor circa p̄cepta est pec
 catum mortale s̄m genus suum. quo i/
 cidit in rōem inobedientie. Ad hanc fili
 am accidie reduci possunt dilatio tardi
 tas: negligentia. Pro quo sciēdū q̄ s̄m
 Hermānum deschilditz dilatio est mlt̄
 triplex. scz conuersionis que est valde pe
 riculosa qz contra sapientem. Eccl̄. i. s̄.

Retardes p̄uerti ad d̄m & ne differas
 de die in diem. subito ei veniet ira illius
 & in tpe vindicte disperdet te. Itē ē di/
 latio confessionis que sine peccato mor/
 tali vltra annū differri nō potest. vt patz
 extra de pe. & re. oīs vtriusq̄. Et existen
 ti in peccato mortali dilatio cōfessionis
 est valde periculosa & damnosa. qz q̄ cul
 pam mortalis peccati mox expiare n̄ cu
 rat: cito ad aliud mortale cadit. Q: s̄m
 Greg⁹. Unū peccatū mox suo pōdere
 ad aliud trahit. Item est dilatio incho
 ationis boni operis vt patet p̄ eos q̄ de
 cūt cras cras more coruozū quosq̄ mors

De peccato

veniat. **U**nde aug⁹. S. confess. Quā / diuz cras: qre non mō. qre non ex hac / hora finis est torpedinis mee. **D**e tar / ditate quō sit pccm: Sciendum q tar / ditas z negligentia fm reatū pccī satis / incidunt cū pmissis. qz circa pcepta sta / tim implenda. tarditas pōt esse quādo / qz peccatū mortale: z multo magis negli / gentia. sicut si quis esset in pccō mortali / si tardaret de hoc confiteri donec missā / dixisset peccaret mortalit. etiaz si statim / post missam confiteret. z multo magis / si totaliter negligeret cōfiteri. **H**

Quinta filia accidiē est desperatō. qz / diffidentia meritoz mater est diffidētie / premioz. **D**icunt em̄ aliqui ex nimia ac / cidia ego non possum ista facere. veniaz / vbi possum. z sic quasi desperant d̄ vita / eterna. **S**ed si sine labore z bono opere / vitā eternā habere possent: tūc bene re / ciperent. **E**t est grauissimū peccatorum / desperatio. **U**nde **I**sid. de sūmo bono / Desperatio pccōz est omī pccō. **U**n̄ er⁹ / **Aug⁹**. super **I**ohem. De nemine despe / radum est cum est in hac vita. **S**olū em̄ / desperatōis crimen est: qd̄ mederi nō p̄t / Sciendū fm **H**ermānum de schulditz / Desperatio est pccm mortale: imo gra / uissimum pccm. z pccm in sp̄s sanctuz / apud sanctos doctores. **T**amē sic alia / peccata hz quosdam primos mor⁹ licet / valde periculosos: tamen non semp for / te habentes rōem peccatoz mortaliū / **S**exta filia accidiē est euagatio circa / illicita. **Q**ui em̄ absorptus est tristitiam / non habens in se vbi delectetur euagat / ad exteriora querens delectatōem. **N**ū / em̄ hō non habet delectatōem in deo. / tunc querit solatōem ab extra. qz anīa / hoīs sine delectatione esse nō p̄t: z ista / euagatio sepius est peccatuz mortale. s. / qn̄ talis euagatio circa talia obiecta ver / satur: que fm se sūt peccata mortalia. in / quibz aliquis morosa delectatione mo / ratur nō solū aīo talia operandi: sed cau / sa oblectādī aīm in talibz. vt sup̄ de pec

cato morose delectationis dicitur est: tal / euagatio est peccatū mortale. **I**sta enim / euagatio facit homies instabiles z imp / seuerātes. **N**ot. q̄ in deuotio z euagatio / ex pposito z scienter vel ex mala cōsuetu / dine circa horas canonicas dicendas. / circa missas legendas: z circa quodlibz / officium diuinū z in locis sacris q̄n doctz / possunt esse pccā mortalia. s. qn̄ homo / ita remittit circa talia q̄ ita in deuot⁹ et / vagabund⁹ in mente sit q̄ vel verbū ad / se p̄tinens vocaliter non dicit vel trunca / te vel in deuoret absqz omni intentione / dictum ab alijs non attendit. vt dissolu / tiōem nimīā z irzeuerētiā in choro. vt / circa altare vel in ecclesia facit. quia ex p / cepto ecclesie tenētur qui in sacris ordini / bus sunt cōstituti studiose z deuote cele / brare officium nocturnū z diurnum. vt / habet extra de cele. missaz. c. p̄sbyr. z c. / dolentes. **E**t q̄ dimitteret vñā hoīā scē / terz sine cā rōnabili peccaret mortaliter / **I**deo habēt bñficia. z circa curā tpaliū / nō occupātur: sicut seculares. vt ideo de / uoti⁹ z attent⁹ attrēdāt dō. **S** / quid p̄siderare quō tedium boni sit pec / catū mortale. **P**ro quo sciendum q̄ fm / **H**ermānū de schulditz tediū boni pōt / p̄siderari triplr. **U**no mō put est qd̄az / morus naturalis ex lassitudine corporis / post exercitiū spūale. pueniēs z sic nō est / pccm. **S**ecdo mō fm q̄ est mor⁹ appeti / tus sensitiui tristitiam d̄ ope spūali labori / oso. z p̄t esse pccm veniale q̄ntūcūqz est / iste appetit⁹ sit deliberat⁹. qz p̄sensus in / veniale nō est nisi veniale. **V**erbi gratia / **S**icut cātō vel orō cum tedio. z tū p̄p̄ / ea nolo dimittere z sic est solum veniale / **T**ertio modo. cū hoc tedium redūdarī / omissionem eozū que sunt necessaria sa / lutiz ad que hō necessario tenetur. z sic / est mortale **V**erbi gratia. **S**icut nō au / dire missam in die dñico. vel penitenti / am iniunctam non complere. **L**ū autēz / tedium redundat in p̄sensus ratiōis vt / voluntatis bonum diuinū non amāns

vel cum talibus...
tam morali...
tas cum...
gubernat...
ad...
reducit...
sana...
z delectatō...
ex...
di...
accidit...
ficti...
sp̄...
ex...
L...
H...
re...
se...
dilectio...
te...
et...
sua...
gore...
hō...
sua...
al...
nō...
es...
sua...
mō...
si...
op...
res...
cor...
q̄...
quid...
ne...
vulg...
ada...

vel cum fastidio recogitantis: est peccatum morale. Tum ex eo quod ratio et voluntas cum tristitia feruntur in bonum de quo gaudendum esset et directe contrariatur charitati. Tum etiam quia tale tedium redundat in omissionem eorum que necessaria sunt salutem. scilicet diligere verum bonum et declinare a malo. Si autem tedium illud ex omissione boni et difficultate aggrediendi bonum ducit in desperationem: tunc iam accedit ad peccatum in spiritu sanctum. Et si tedium ita crescat. quod injiciat sibi manustitiam similis erit iude. qui laqueo se suspendit. ergo magna mala oriri possunt ex tedium ex accidia. nisi ei resistatur.

Accidia palliat se sub triplici specie virtutum. Et primo sub ficta specie discretiois. quod maxime apparet in illis qui dicunt quod libenter exercerent se in operibus strenuis: nisi in hoc metant discretiois et naturalis virtutis excedere se timerent. Remedium contra illud est quod multi debiliores eo magis ardua pro cooperatorem diuine gratie operantur quam sint illa ad que per diuinum instinctum aliquotiens ipsi inclinantur. Et quod firmiter speret in adiutorio diuino qui ipsum per suam gratiam in bonis actibus poterit vigorare. ut etiam confidenter dicat cum apostolo. Omnia possum in eo qui me confortat. Certa igitur causa est: quare paucis sunt feruentes in exercitio virtuoso. rarisunt qui plene deo confidunt: quod possit eos confortare. Secundo occultat se sub specie humilitatis. Sicut qui dicunt: quod libenter feruentius orarent: et crebrius elemosynis et operibus pietatis insisterent. si ex hoc fauore humane laudis et propriam complacencia incidere non timerent ne meliores apud homines reputarentur: quam sunt coram deo. Remedium contra hoc: quod quoniam homo timet quod de virtutis exercitio aliquid incidat complacencie propriam humane: tunc propter timorem complacencie debet diligenter perscrutari. ut ad talia opera exercenda in publico astringatur ex necessitate

vel ex charitate. Et si ex necessitate astringatur. puta quod pertinet ad veritatem vite sicut doctori incumbit veritas doctrina in publico. vel etiam audire missam. dare elemosynam. audire sermones. ordinet propriam intentionem in deum. et si occurrit resistat. Et tunc propter timorem complacencie incidere non dimittat in publico frequentare. quia si illabitur de hoc complacencia: ille resistat et dicat cum Berno. Propter te non incepti: nec propter te dimittant. Si autem astringatur ad illa ex charitate vel voluntatis arbitrio: tunc debet eam tam diu frequentare in priuato donec ex frequentia actuum effectus eius tamen firmetur in bono virtutis et in amore diuino. quod possit illos actus etiam in publico sine periculo complacencie exercere. Tertio occultat se sub specie deuotiois et spiritualis feruoris. Quod apparet in his qui dicunt se ideo permittere quoniam danda virtutum exercitia (ad que requiritur exterior occupatio) ut intime contemplationi et feruori deuotiois amplius ad deum inardescant. Et tales in illum errorem incidunt quod dicunt: quod existentes in statu perfectionis et contemplationis in eleuatione corporis christi non debent assurgere nec ei reuerentiam exhibere: dicentes hoc esse imperfectionis si a puritate et altitudine contemplationis tantum descenderent. quod circa sacramentum christi aut humanitatem et passionem christi aliquid cogitarent. Sed illud est nimis erroneum: quod nulla potest esse tanta deuotio. dum tamen homo non rapitur supra seipsum. et a sensibus extrahatur. quod hominem possit absolvere ab obligatione que tenet preceptis dei et statutis ecclesie quibus homo astringitur ad deo gratias referendum de beneficio incarnationis et passionis christi et eius sacramentis. Et ideo nulla potest esse tanta feruens deuotio quam homo teneat in eleuatione corporis christi (quod passionem dominicam repunit) flectere genua. et reuerentiam deo exhibere. Exemplum. erat quidam qui se valde reputabat esse deuotum. que vna vice infra missam

C De peccato

prosternebat se: et noluit eleuare caput: tunc miles stans circa eam dixit ei. Ergas te iam enim eleuast corpus christi. Et illa. Ego sum super hoc. et sic se non erexit. Tunc miles iterum et iterum ammonuit eam. Et illa ut antea respondit sibi. Tunc miles cum proprio pederet eam de sede dicens. in nomine diaboli es tu super hoc quod debes exhibere reuerentiam creatori et redemptori tuo.

Remedia contra accidiam.

Sequitur de remedijs contra accidiam. Quorum primum est secundum Willhelmum. diuersitas occupationum. Hoc remedium habet in vitasparum. ubi legitur quod beatus anthoni temptatus spiritu accidia: et resistens in heremo dicebat. Domine saluari desidero: hinc cogitationes non permittunt me. quidnam faciam. et quomodo saluari debeo omnem de mihi. et respiciens: vidit quandam asinam torquentem funiculum qui sibi similis erat. deinde ex opere surgentes orantes. et iterum surgentes plectras facientes de palmis. et inde rursus ad operam surgentes. Erat autem ille angelus domini et dixit ei. et tu ita faciens anthoni saluaberis. **S**ecundum remedium est consideratio laboris christi qui pro tempore laborauit in terris. Unde Gregorius. Si passio christi ad memoriam reducat. etc. **Matth. xi.** Non est seruus maior domo. Magna superbia est si uelit quiescere seruus ex quo laborauit domino. Laborauit autem dominus iesus christus primo in natiuitate cum ad durum presepium positus fuit: et uilibus panniculis inuolutus. Unde dicit per prophetam. In laboribus a iuuentute mea. Secundo laborauit corde per anxietatem et tristitiam et compassionem quam habuit super peccatores. **Matth. viij.** Misereor super turbam. Tertio laborauit ore per predicationes. **Psalmus.** Laborant clamans. rauce facte sunt fauces mee. Sed heu pauci audiunt christum: cum tamen terra audiuit clamorem suum cum tremuit tempore passionis et petre qui scisse sunt. Sed

heu miseri peccatores eum in suis predicacionibus audire nolunt ut uertant et saluentur. Quarto laborauit suis pedibus. quod circumibat per castella annuncians regnum dei. Non enim iuit in equo uel in curru. sicut nudis pedibus. **Iohannis. iij.** Fatigatus iesus ex itinere sedit super puteum. Quinto laborauit oculis. scilicet lacrymas effundendo. unde **Iob. xvi.** Facies mea intumuit a fletu. Sexto laborauit toto corpore et omnibus membris sudorem sanguinem sudando. flagellis cedendo. crucem portando. et in ea expansus toto corpore moriendo. Ergo merito exemplo ipsius laborare debemus. et non ociari. **Ioh. xij.** Explem enim dedi uobis. **T**ertium remedium est consideratio liberacionis. quod pro labore quem hic patimur liberamur a laboribus et a penis eternis. de quibus dicit **psalmus.** Laborabunt in eternum et uentus adhuc in fine. Unde Gregorius. In labore transitorio atterimur a perpetuo labore liberamur. Sed peccator non potest euadere quam aut eternaliter oporteat eum puniri. aut hic ad tempus laborare: et pro peccatis suis facere per tribulationem et alia bona exercitia. Unde si quis consideret diligenter fortis et eternas penas inferni: leues reputabit labores et pressuras huius mundi. Unde Gregorius. super illud **Matth. viij.** Etiam in tenebras exteriores. Dicit in inferno erit frigus intolerabile. ignis inextinguibilis. uermis immortalis. fetor intolerabilis. renebre palpabiles. flagella cedentia. horrida visio demonum. confusio peccatorum. desperation omnium hominum. Erunt enim misere mors sine morte. defectus sine defectu. quod ibi mors spiritus incipit et deficere nescit. Ex quo sequitur quod merito debemus hic uniuersaliter operari ut ab illis eternis malis liberemur. **Q**uartum remedium est consideratio temporis in quo sumus constituti. quod est tempus gratie. quod nos sumus in die et antiqui fuerunt in nocte. Unde apostolus. Nox processit. dies autem appropinquabit. magis reprehensibiles sunt quam tempore gratie quam ante in veteri testamento ociosi fuerunt.

[Marginal notes on the right side of the page, partially obscured and difficult to read.]

Et hoc propter preciositatem temporis in quo sumus. **Uñ Bern.** Nihil preciosius tempore et ergo ut possimus digne rationem reddere pro eo debemus illud utiliter expendere. **Uñ Greg.** Sicut capillus capitis non peribit: sic nec momentū temporis. quoniam de eo oportet nos reddere rationem quoniam illud expēderimus. hoc scilicet esset memorandum omni die et omni hora. sicut legitur de quodam bono homine. quod quicūque audivit horologium signare. tunc se dixit. **O deus iterum unā hora temporis gratie expendi: de quo tibi redditurus sum rationem quoniam in illa vixi.** **Uñ etiam Anselm.** in meditationibus. **O lignū aridū et inutile eternis ignibus dignum. quod respondēbis in illa die cum exigeretur a te usque ad ictū oculi omne tempus vivendi tibi impensum.** Tūc quippe damnabitur quicquid fuerit inuētus operis in te vel ocio si sermonis usque ad minimā cogitationem et tempus quo vixisti: si non fuerit ad voluntatem dei directum. **O Quintū est consideratio future mercedis.** **Uñ Aug.** Si labor te terret vide mercedē. **Uñ Bern.** xv. **Et factus est sermo domini ad abraham provisionem dicens. Noli timere abraham: ego protector tuus et merces tua magna nimis.** Sic itā potest christus dicere cuiuslibet homini bonū operātū. Ergo si terret precipitū hominem labor: attrahat euz merces. nā grauis et dicta videtur breuis mercēnario si in fine diei expectat magnū precium temporale: quod tamē parū est respectu eterni premij. **Uñ Greg.** Spes in eternitate animi exigit. Et idcirco nulla mala que exterius tolerat sentit. **Chrys.** Si repestas nautis: vulnera militibus: si frigora agricolis: propter premij temporale leuia sunt. Quanto magis debet esse leuia propter premij sempiternū. Si quis diceret. surge. vigila et ora hac die et cras dabo tibi centū florenos. Et secūda nocte plus promitteret. et tertia nocte multo plus. et quanta maiorem honorem et dignitatem et diuitias quā habet imperator: faceres libenter et sponte et prompte. Sed hec nihil sit respectu mercedis quā deus promittit operantibus bona opera. **Uñ Bern.** sup. **Latica.** Reuera verū est gaudium et solum quod non de creatura: sed de creatore percipitur. quod cum possides: nemo tollet a te. cui comparatio omnis alius de iocunditas meror est. omnis sua: ultra dolor est. omne dulce amarū. omne decorū feditū. omne aliud quod delectare possit molestū. **Uñ Aug.** de li. ar. **Tāta est pulchritudo iusticie. tāta est iocunditas lucis eterne. ut etiam si non liceret in ea amplius manere quā vnus dies hora. propter hoc solum innumerabiles anni huius vite pleni deliciis et etiam cum affluētia temporalium bonorum recte meritoque premerentur.** **Uñ etiam Hiero.** in quadā epistola. **Nullus labor durus. nullum tempus longū videri debet quod gloria eternitatis acquiratur.** **Uñ exemplum legitur in vita patris. Quidam fratris interrogauit abbatē achille dicens. Cur sedes in cella mea parior accidit. Cui senex ait. Quia non dū vidisti requiem quā speramus neque tormenta quā timemus. si enim ea inspiceres diligenter. etsi veribus esset plena cella tua usque ad collū: etiam in ipsis permaneres sine accidia.**

De auaricia.

Auaricia detestanda est. **Primo** propter multiplices maledictiones quę in scripturis auarę inflicte sunt. **Uñ Luc.** vi. **Ue vobis diuitibus quę hic habetis solatorem vram.** **Fac.** v. **Agite nūc diuites. plorate et ululantes in miseris vestris quę aduentent vobis. diuitie vestre putrefactę sunt. et vestimenta vestra a tinea sunt comesta.** **Aug.** et argentū vestrum eruginauit. et erugo eorum interfecta erit vobis. et mā. car. ve. sic ignis the. v. irā in non diebus. **Frē Aug.** **Ue illis quę inhiant ut augeant res pituras vestre eterne amittant.** **Et sic cum quis diligenter sacras scripturas aduertit: tūc. xij. maledictiones reperit super auaros diuites. quare merito**

De peccato

Qui cauere debet auariciā. **C** Scōdo ad
 detestatiōem auaricie facit hoc q̄ auaro
 nihil est iniquus. **Ecc̄. x.** Auaro nihil ē
 scelestius. q̄ scelus iudeppetrant auari
 et vltra. q̄ iudas dedit xpm̄ p. xxx. de
 narijs. auarus aut̄ dat eū quādoq̄ pro
 vno denario: cū nō timeat p̄iurū p̄mit
 tere et veritatē negare p̄ vno solo dena
 rio. **Et in veritate peccatū iude fuit aua
 ricia. Et insup auarus est peior iuda. vt
 patz ex eo. q̄ iudas. xxx. denarios ma
 le acq̄sitos restituit. s̄ auari nūq̄ vlr̄ ra
 ro male acq̄sita restituant. cū tū s̄m̄ Au
 ḡ. peccatū nō dimittit nisi restituat ab
 latū. **Itē auarus iniqu⁹ est in deū. q̄ vi
 lissimā et creaturā p̄ponit. Vñ auari
 cia noiatur ab ap̄lo ydolorū seruitus.
 Hoc sic patz. q̄ auarus dat illa creatu
 re q̄ pp̄e danda sunt ipsi creatori. s̄z fi
 dem spem et charitatē. **Primo fidez. q̄
 melius sentit de diuitijs q̄ de deo. Cre
 dit em̄ q̄ necēria debet habē si diuitijs
 seruiet. et credit se fame perire si deo ser
 uiet. q̄si deus minus velit et min⁹ possit
 seruos suos remunerare q̄ diuitie. **Du
 abus em̄ de caus̄ accidit q̄ aliq̄s nō p̄
 uidit ei quē scit sibi esse fidelez seruū. vel
 q̄ nō p̄t: vel q̄ nō vult. neutrū p̄t cē
 ā deo. cū sit oī potēs ergo p̄t. et cū sit sum
 me bonus: s̄ vult libenter suis subditis
 p̄uidere. **Itē spem ponit etiā auar⁹ in
 diuitijs. q̄ est quodāmodo de deo des
 perare. vñ Auḡ. De deo desperare est
 spem in creaturā posuisse. **Itē charitatē
 etiā ponit in eis: quā in deū ponere de
 beret: faciens diuitias deū s̄m̄. vñ Au
 ḡ. **Hoc ab hoie colitur q̄ p̄re ceteris
 diligit. **Qd̄ patz. q̄ auar⁹ vidit potius
 florenū q̄ deum in sacramēto. et potius
 audit loq̄ de nūdinis et lucris tp̄alibus:
 q̄ de sp̄ialibus. et sepius cogitat de the
 zauro q̄ de deo. **Vñ Innocē. de vili
 tate p̄ditōis humane. Auaricia est ydo
 lorū seruitus. q̄ sicut ydolatra seruit si
 mulachro: sic auar⁹ seruit thezauro. **Nā
 ille cultum ydolatrie diligēter ampliat.********************

et iste cumuli pecunie diligēter augmē
 tat. **Ille cū diligentia colit simulachrū
 et iste cū oī cura custodit thesaurū. **Il
 le spem ponit in ydolatria. iste spem po
 nit in pecunia. **Ille timet mutillare simu
 lacrum. et iste timet minuire thesaurum.
**Item q̄ nihil iniquus sit auaro p̄z ex eo
 q̄ seipm̄ vendit et interficit. **Ecc̄. x. **Hic
 aiām venalem facit. **Vñ Auḡ. in quo
 dam sermone. Auarus anq̄s lucrē seip
 suz p̄dit. et anq̄s aliqd̄ capiat capif. **Val
 de iniquus reputaret q̄ pximum suum
 inimic⁹ capitalib⁹ venderet. s̄ iniqu⁹ rei
 putaretur q̄ cognatū suū vel fratrē suuz
 vēderet vel occideret. **Iniq̄ssimus q̄ pa
 trē suum vēderet vel occideret: quē pl⁹
 amare tenetur. **Sed multo iniqu⁹ vide
 tur esse reputā dus ille q̄ seipm̄ vēdit vel
 occidit. quē plus tenet amare q̄ patres.
**Insup auarus nō solum vēdit se. s̄ etiā
 vendit deū: mariā: et oēs scōs et regnuz
 celoꝝ: et meritū passionis xpi. et p̄ncipa
 rōem oīm bonoꝝ totius ecc̄ie. **Ergo ni
 hil iniquus q̄ pecuniā amare. **Itē aua
 ricia detestanda est. q̄ est viciū valde in
 fectiuū. q̄ nec parat hoī seni neiuueni.
 imo s̄m̄ verbū p̄phete. **A minore vsq̄
 ad maiorē oīes student auaricie. **Vit
 em̄ puer q̄nq̄ septēnis est cupidus et af
 fectat denarios. **Sz de pctō luxurie et
 peccant pueri vsq̄ ad decimū vlr̄ duode
 cimū annū. **Itē pctm̄ luxurie solo senio
 senescit. vñ Auḡ. in quodā sermone. **Lū
 cūcta vicia in senē senescūt: sola auaricia
 iuuenescit. vñde Sen̄. in li. de morib⁹.
**Hōstro siliis est auaricia senil. q̄ stul
 tius est vt dici solet: q̄ via deficiente au
 gere viciā. **Itē auaricia detestāda est
 q̄ fatuum qd̄ est p̄gregare diuitias. qd̄
 p̄z ex hoc. q̄ auarus afflatur fatuo q̄
 libētius iaceret iter spinas vbi se lederet
 q̄ in lecto molli. **Et spine sunt diuitie et
 res tp̄ales. vt dñs in euā. dicit **Mat̄.
 xx. **Hoc p̄z ex eo. q̄ cū labore acq̄runt
 cum timore possidentur. et cum dolore
 amittuntur. **Vñ **Isidor⁹ in li. de sū. bo**

Bonum est diligere
 nos et deos amare.
 in epla **Auḡ** dicit qd̄
 non ē. **Auḡ** vñ dicit
 ser vt dicitur iobā me
 tar. **Vñ** cū dicitur loq̄
 peccantur vbi dicit
 et futuris. **Vñ** auaricia
 q̄ res op̄as non p̄t
 minus. et huiusmodi et
 capiatas dicit q̄m̄ de
 deū capaccōm̄ minus
Vñ **Auḡ** p̄. **Li**
 gutta res in dicitur
 totus obit oīa que
 coram̄ hoī. **Vñ**
 gnom̄ q̄m̄ p̄ dicit et
 ceteris oībus occupat
 non p̄. et p̄m̄ vult et
 minus et non em̄ p̄t.
 et q̄ cupidus hoī est
 na. vñ quantum cum
 sit n
 fura. **S̄** in **Auḡ** dicit
 vitiū vlla et p̄p̄o. et
 ma non p̄t sicut cupidus
Terza causa est q̄ pec
 ralis: aīa est res sp̄ialis.
 tuā cogit non p̄t impler
Sicut dicitur vñ non p̄
 p̄ntia nec anima peccat
 vñ in dicitur vñ
Vñ **Auḡ** in epla. **Auaris**
 la obit. **Isidor⁹** in epla
 vñ dicitur vñ dicitur et
 oīes dicitur vñ dicitur
 vñ dicitur et
Consequenter
 et q̄ de hōīo
 et q̄m̄ peccat
 et q̄m̄ sc̄dū q̄
 ob dicitur vñ dicitur
 p̄t deo. **Auḡ** dicitur **Iaco**
 cum et hōīo m̄ dicitur
 m̄ dicitur. **Vñ** dicitur
 nō ē et dicitur m̄ dicitur
 m̄ dicitur vñ dicitur
 m̄ dicitur vñ dicitur

Qui bōa mōi dīlligit vel ite nolit rīo-
 nis z doloris pene succūbit. **I**n hiero.
 in eplā Auaro tā deest qd̄ habet q̄ qd̄
 non hz. Quia aut̄ non habens cōcupi-
 sat vt habeat ā habita meruit ne amit-
 rat. **I**n etiā Chuso. sup̄ Barth. Qui
 pecunie fuit z p̄ntibz cōpedibz p̄strigū
 z futuris. **I**n avaricia detestāda est
 q̄ res tpales non p̄nt satiare affectū ho-
 minis. z hui⁹ causa est triplex. **P**rima ē
 capacitas aīe. q̄ fm̄ doctores. **A**nimā
 dei capacē nihil minus deo implere p̄t.
Unde Sap. xi. Cū orbis terrarū sit q̄st
 gutta rotis antelucani. ergo non sufficit
 totus orbis z oīa que in eo sunt implere
 corvini⁹ hoīs. **U**nde Bern. **A**d ima-
 ginem qui p̄ dei facta est aīa rōnalis:
 ceteris oībus occupari p̄t. impleri oīno
 non p̄t. capax em̄ dei est. z quicquid dō-
 minus est non eam implebit. **S**cōda cā
 est: q̄ cupiditas homis est ifinita. pecu-
 nia vero quantumcūq̄ sit magna est
 finita. **S**ed fm̄ Arist. 4. phi. **F**inita ad
 infinitū nulla est p̄porcio. ergo oīs pecu-
 nia non p̄t satiare cupiditatem homis.
Tertia causa est q̄ pecunia ē res corpo-
 ralis: z aīa est res spūalis. res vero spū-
 tual corpali non p̄t impleri. **V**erbi gr̄a
Sicut archa vel cista non p̄t impleri sa-
 pientia: ita nec anima pecunia. **E**rgo a-
 uarus in scripturis assimilatur inferno.
Unde Aug. in eplā. **A**uarus est simi-
 lis inferno. **I**nfernus em̄ q̄ntosq̄ de
 uozanerit: nunq̄ dicit satis est. **S**ic z si
 oēs thēsauri confluerint in auaruz: nō
 dicit satis est.

De filiabus auaricie.
Equit de filiabus auaricie q̄t sūt
 z q̄ sunt peccata mortalia. **P**ri-
 ca quod sciendū q̄ p̄ma filia est
 obduratio cōtra misericōdiaz que valde dis-
 plicet deo. **E**rgo dicitur Jaco. ij. **J**udī-
 cium ei fiet sine misericōdia qui hic non facit
 misericōdiaz. **U**t aut̄ iudicium extremum
 nobis exhibeatur misericōditer: debe-
 mus tenere doctrinam ch̄risti qui dicit.

Luce. 6. Estote misericordes sicut p̄: ve-
ster misericors est. Et Barth. 5. Bea-
ti misericordes: qm̄ ipi misericōdiaz conse-
quent. Sciendum aut̄ fm̄ Hermānū
de schulditz. Obduratio contra miseri-
cordiaz fm̄ genus suum est p̄ccm̄ mor-
tales: quia directe est contra charitatem
cuius effectus p̄prie est compari malo-
p̄xiū quam directe excludit obduratō
ztra misericōdiaz. Licet em̄ homo non sp̄
tenetur oēm misericōdiaz p̄xiū subleuare
sem̄ tñ tenetur eius miserie cōpari: qd̄
auari non faciunt: quia non solū cor ita
contra misericōdiaz obdurant: vt d̄ suo ali-
quid dare rennuant pauperibus z indē-
gentibus. sed etiā quotidie p̄pter auari-
ciā eorum z obduratōem z crudelitatem
multi pauperes moriuntur. Alius i ma-
ri qui cogitur eis capere pisces. Ali⁹ ca-
dendo de altis edificijs qui cogitur eis
edificare. aliū moritur frigore qui cogi-
tur eis venari. z sic de multz alijs vt am-
brosius ostendit in libello de Nabucho-
donosor z magis infra patebit. curz age-
re violentijs. D **S**cōda filia ē in-
 quietudo mentis que puenit ex inordi-
 nato affectu lucrandi tpalia. **Q**z aures
 inquietudo tollit pacem intrinsecā men-
 tis p̄ nimiam anxietatem. z h̄etem serui-
 endi deo z p̄p̄riā salutem querendi: q̄ue
 p̄ccz ē z mltoties mortale q̄n̄ ex ip̄a omī-
 tūt ea q̄ necessaria sūt salutē vl̄ p̄ria sūt
 sicut q̄n̄ p̄ eā tollit oīs deuotio z oīs cul-
 tus dei z violātur sacri dies vl̄ sūt alia
 que sunt ztra p̄cepta dei z ecclie. **S**i tñ
 inquietudo magna sit z aliquatim immo-
 derata. sicut in mercationibz p̄tingit nec
 tamen omittant ea que necessaria sunt
 salutē. nec fiunt aliqua ztra p̄cepta dei
 z ecclie z superiorū: p̄t esse p̄ccm̄ veniale:
 nisi ex ista inquietudine hō tñ amozū dē
 uitiaz immergeret vt vel in tpalibus fi-
 nē poneret. vel d̄ deo z d̄ ei⁹ p̄uidētia nē
 mis diffidēt: tunc ip̄a inquietudo possz
 esse p̄ccm̄ mortale. **S**icut de illo dicit
 p̄z cui⁹ ager fruct⁹ yberes attulit **Luce.**

¶ De peccato

sz. Qui preinquietudine nesciebat qd
ageret dicens. quid faciā. Super quo
dicit Ambrosi⁹. Sed nec ipse quietat
qui desuper abundantia sollicitat. i. yber
tate fructuum vocē egentis emittit. Quid
faciam inquit. nonne hec vox pauperis
non habentis subsidia viuendi. **T**er
tia filia sunt violentie. i. roub. od gewalt.
quia rapiunt violentē bōa p̄ximī. **Q**uā
raptors peiores sunt diabolo: z q̄ d̄ ra
pina non est comedendū: habet in septi
mo p̄cepto circa illam litterā. **A. E**
Item qui violentē exactiōes in suos sub
ditos faciunt: z q̄ d̄nī non possunt a su
is subditis aliquid extorquere sine p̄ccō
Sed tamen ex causis rōnabilibz p̄ pe
tere moderatū subsidium. hoc etiam patz
in septimo p̄cepto. **L. S**ciendū q̄ fm
Herman. de scilditz. Omnes indebite
exactiōes z extorsiōnes que p̄ superiores
fiunt in subditos sūt peccata mortalia. **E**t
maxime q̄n̄ subditi talia soluit ex metu
penaz. z d̄nī tales tenent ad restitutiōez
Rapina etiā z furtū z violentie peccata sūt
mortalia fm̄ genus suū nisi tunc esset in
rebz minimis in quibus se null⁹ iniuria /
tum reputaret. **S**icut in ablatōe vniū
nucis vel taliū alicuius. si tamen etiā mi
nima auferens faceret hoc aīo iniurian
dī. posset esse peccm̄ mortale: immo afe
rens rem suam ab alio p̄ rapinaz vel fur
tum. quā posset aliquis per viā iuris re
petere et rehabere. posset peccare morta
lit. **F**urtū tñ cibarioz in extrema neces
sitate faciens: z in die non esset peccz mor
tale. **S**icut furtū vestis in nuditate **E**t p̄
batur exemplo discipuloz christi. qui in
necessitate famis euntes p̄ sata spicas e
uellebant. **I**tem p̄batur extra de furtz
c. si quis. **E**t in glo. ibidē. **E**t dist. 47
Sicut in fine. **Q**uarta filia est p̄ditō
sepe em̄ gñat p̄ditio ex auaricia. sicut p̄z
in iuda qui p̄pter auariciā tradidit xpm̄
sic adhuc hodie vnus tradit aliū p̄ pe
cuniam. **H**ystoria de traditiōe iude p̄z
in euāge. **J**ohis. **S**ciendū fm̄ Her.

de schilditz. **P**roditio in suo gñe peccz
mortale. qz est z̄ fidelitātē q̄ est maxima
fructū. **I**te est z̄ iusticiā z charitatē. **E**t
est tā magnū peccm̄ q̄ raro p̄ditores ha
bent bonū finē vite sue. imo vt plurimū
desperāt. **E**xemplū de p̄mo p̄ditore. s.
cayn. **I**te achitophel. ij. Regū. 17 **I**te
de iuda. q̄ oēs desperauerūt z aliq̄ seip
sos occidēt. vt achitophel z iudas. qui
se ambo suspenderūt. **S** **Q**uinta fi
lia auaricie est fallacia in p̄bis. **H**oc est
q̄ conat aliq̄s decipere p̄bis siuē menda
cijs. siue subtilitatibz siue p̄bis adularo
rijs. scz laudando rē: z dicēdo eā melio
rē esse z plus p̄stare q̄ est in re: siue qui
buscūq̄ verbis. **S**ciendū em̄ q̄ oīs fal
lacia verboz que cū deliberatōe dicunt
in damnū p̄ximī est mortale peccm̄. **Q**uō
satis est dolendū: cū quotidietor dicit
int̄ negociātes scz emētēs z vendētes sp̄
cū dāno z p̄nicie alteri⁹. nō timētes illā
horribilē imp̄catōem. p̄s. **P**erdes oēs
qui loquunt̄ mēdaciū. **H**oc illi aduertē
deberent. q̄ nō sciūt viderē etiā q̄n̄ q̄ p̄
uas res z modici valoris nisi cū mēdaci
is p̄boz z iuramētis. **S** **S**exta
filia auaricie est fraus. i. deceptio in fa
ctis. q̄ scz aliū factis z operibz decipit: si
cut in fallis monetis. et fallis mēsuris.
Verbi gr̄a. **S**i p̄antida hz nimis bre
uem ylnā vt̄ institor hz dolosam statērā
vel p̄ncerna nimis parūā mēsurā. z sic
de alijs. que oīa sunt valde graua peccā
apud deuz. z d̄s valde abominatur tal
les fraudes. **P**rouerb. xi. **S**tratera do
losa abominatio est apud deū. **S**ciendū
fm̄ Her. de schilditz: **F**raus intelligit̄
vbicūq̄ p̄ deceptōez. p̄xim⁹ arcūuenit
vt̄ sit in expositōe rerū falsificataz. **E**t ra
les subtrahere debent de precio in q̄ntū
defectus rei p̄sare p̄t. z illa omnia iam
dicta de suo genere sunt peccā mortalia.
qz directe sunt contra charitatē p̄ximī.
nec d̄ his z similibz possunt absolui. nec
digne pro huiusmodi peccatis penitere.
nisi ablata restituantur vel ea in quibz

peccata sunt mortalia
restituuntur
tur p̄ximī
extra de iuris. l. i. l. i.
sicut dicitur in d̄
C. Septuaginta
grauius peccatū. Qu
verbes rapto p̄ximī
mendaciū volūtatem
uoco etiam vortem in
O. de et magis contra
care cum in rebz
qui est etiam vortem. Et
de schilditz. Quia p̄
quod est in contemptum
de p̄ximī vortem
talē. De p̄ximī p̄ximī
de p̄ximī.

Quinta filia

deceptio in factis

per fraudem alicui damnum illatum est restituant in quantum possunt. quod non dimittitur peccatum: nisi restituatur ablatum. ut extra de re. iuris. li. 6. cum si. Et qui occasione damni dat: donum dedisse videtur. **S**eptima filia auaricie est iurium hoc est grauissimum peccatum. Quia non solum verbis decipio proximum. sed cum iuramento mendacium et dolositatem confirmo: et in uoco eternam veritatem in testimonium. **H**ec est magna contumelia dei: inuocare eum in testimonium tue falsitatis. qui est eterna veritas. Et secundum Herman. deschilditz. Quia per iurium directe redundat in contemptum et irreuerentiam dei prope dictum semper est peccatum mortale. De per iurium plura inuenies in secundo precepto.

Auaricia quomodo se occultat sub triplici specie virtutum.

Sequitur declarare quomodo auaricia se occultat sub triplici specie virtutum. Et primo occultat se sub ficto colore prudentie et necessitatis. **Q**uod ostendit Gregorius 31. moralium. dicens. Auaricia defectum animi quasi ex ratione solet extorari. pretendens sibi quod sine culpa sit quod quedam habenda concupiscat eo preterit potissime. quod ea non multiplicare appetit sed egere pertimescit. sed illud vitium sollicitudo est repellendum. quod secundum Gregorium. Nemo pro sincero corde et seruido amore ad bonum diuinum affici: nisi cupiditatem auaricie que est radix omnium malorum a corde suo studeat funditus extirpare. **N**otandum quod tria genera hominum cadunt in istud vitium. Primum sunt qui solum consistunt in interitum desiderio cupiditatis. nec eam in exteriori opere exequuntur. quia forte res que desiderant a discipulis non possent. que si sperarent se consequi: libenter cupiditati etiam exterioribus actibus inhiarent. **E**t illa cupiditas est peccatum mortale. et est istum genus dicitur tenere. **S**ecundum sunt qui non solum res concupiscunt seruati desiderio: verum et per eas persequuntur diligens studium exteriorum ipsorum que

uis res illas quomodo effectum minime consequuntur. **E**t illa cupiditas tenet maiorem gradum peccati mortali. Tertii sunt qui non solum seruati desiderio concupiscunt. Verum etiam eis assensu sequendis tanto studio insunt: quod non aduertunt. ut eas iusto modo vel iniusto titulo consequuntur. **E**t illa cupiditas supremum gradum tenet peccati mortali. **N**on secundum Augustinum **T**alibus non quod de qualicumque re tractat peccatum dimittit: nisi ablata iuxta factat esse sua restituat quod vel per furtum vel rapinam vel per quodcumque iniustum lucrum fuerint consecuti. **R**emedium contra primam occultationem est quod ille qui sub specie pietatis terrena cupiditate concupiscit diligenter aduertat: an illi rebus ex stricta necessitate indigeat. nam multa iudicantur necessaria que tamen magis pertinent ad superflua. **S**econdo occultat se sub specie pietatis. quod apparet in illis qui credunt quod propter nihil aliud appetant temporalia. nisi ut habeant vnum pauperibus vel suis indigentibus cognatum vel ecclesiarum prouideant. **E**t sub illo preterito multum cum magna auaritate superflua congregant. et in huiusmodi tria genera hominum incidunt. Primum sunt qui non solum res ex auaricia iniuste concupiscunt. verum etiam iuste concupiscunt male concupiscunt. putant in voluptatibus in populo parare hominum. **S**ecundi sunt persone ecclesiastice et religiose que pro tanto crines raduntur et condent in capite ut per hoc designent quod mens eorum per desiderium debet libere euolare in deum et non deprimi ad temporalia appetenda: que quicquid cum sollicitudine temporalibus concupiscunt incedunt ultra quam necessitas vel status eorum requirit. toties grauius salutis dispendio se exponunt. **T**ertii sunt qui non solum res temporales cupiditate concupiscunt. verum etiam ipsas cupiditate irrationabiliter seruati. scilicet honorem diuinum et sue salutis dispendium ut postea patebit **R**emedium hanc occultationem est quod ille qui sub specie pietatis plura nititur concupiscere. ut talia ad honorem diuinitatis expendat. et sollicitudo ad uertere ut hanc obstruatur in bonis minoribus prius habitis. et si non: certum sit quod in rebus multiplicat minus potest obstruere. **Q**uia secundum Gregorium. Quanto plura terrena cupit

De peccato

dius quæsierit: tãto magis anhelat ad alia
quæreda. Diabolus ei sub tali specie pietatis mē-
ros decipit. quod scit quod diuitie vix lucrant
sine peccato. unde apostolus. i. thimo. vi. Qui
volunt diuites fieri incidunt in laqueos di-
aboli. Eccl. xi. Fili si fueris dives: non eris
immunis a delicto. Tertio occultat
se sub specie liberalitatis ut maxime appa-
ret in illis quod sub specie fidei liberalitatis in-
tentione cupida largiuntur alijs: ut ipsis
postea maiora redonentur. Et in illis vi-
cium incidunt tria genera hominum. Primi sunt
qui pauca in seculo dimittunt: et ad modum
steria magnarum diuitiarum se transferunt: ut
in ipsis maiores diuitias consequantur.
Secundi sunt qui per ieiunium et per alias abstine-
ntias se affligunt: non ut deo placeant sed
ut maiorem reipsum copiam coaceruent: quod quod
quod alieni per digaliter expendunt: Tertij
sunt quod bona temporalia iuste requirunt: et ita te-
naciter tenent: ut nec tempore necessitatis cum
tam de iure naturali quam iure diuino tenen-
tur subuenire primo in necessitatis arti-
culo primo indigenti subueniant: Unde
dicit Gregorius. Non est minus peccatum alie-
na rapere quam necessitatem patientibus sua
non erogare. Unde Augustinus in sermone
Non solum auarus est qui rapit aliena
sed et ille auarus est qui cupide seruat
sua. Unde etiam Ambrosius. Passio fame
morientem si non paupers occidisti. Reme-
dium contra hæc tria occultationem est
quod homo liberaliter sua comunicet circa
scripta omni specie redonationis: ut si do-
num sit elemosyna: illam pure det propter de-
um. Si vero donatio sit beneficalis: il-
lam liberaliter conferat solum propter do-
num virtutis. Quia si dederit aliquis pro-
pter intentionem redonandi: iam non est bene-
ficium: sed potius quedam emptio dicere-
tur. Unde Isidorus. Sunt aliqui qui pau-
peribus parum tribuunt: ut accipiant am-
plius. et sub pretextu elemosyne querunt
diuitias: que utique magis venatio appel-
landa est. quam elemosyna. Sic aues sic
bestie capiuntur. et pisces modica i ba-

mo capiunt esca.

Remedia sunt omnem auariciam.
Equitur de remedijs contra omnem
auariciam. Quorum primum est
mortis consideratio. Unde Hieronimus
Facile contemnit omnia qui se semper cogi-
tat mortuorum. Sicut iumenta sed defendunt
ab oportunitate muscarum cauda sua. et
aues et pisces cauda sua regunt se. sic ho-
mo consideratio finis et mortis defendit
se ab auaricia. et etiam a ceteris vitijs. et re-
git se in mundo. Unde Job. 12. In tro-
ga iumenta et docebunt te: et volatilia ce-
li: et indicabunt tibi. Hæc indicat ad
oculum temptabilia esse quecumque que-
runtur in mundo. scilicet delicias. diuitias. et
sic de alijs. Unde Hieronimus. Qui se quo-
tidie recordatur mortuorum esse. contemnit
sentia. et ad futura festinat. Et non ime-
rito quia temporalia in morte nihil valent:
quod nec corpus a vermibus preseruant. nec
hominem in vita conseruare possunt. quod mo-
ritur pauper. moritur et diues. Ne aiam
a demonibus liberat. Proverbia. Non pro-
derunt diuitie in die ultionis: imo gra-
uatur quod talis diues multa possidens cum
dolore moritur. quod separatur a diuitijs
quas dilexit: et pro quibus diu laborauit
et propter quas salutem propriam sepius negle-
xit. Insuper cum hic latet habere: et ne-
scit quid ibi habebit: ubi prima nocte re-
manebit. Eccl. 4i. O mors quam amara
est memoria tua homini iniusto habere
pacem in substantijs suis. Unde etiam
Gregorius. Non armatorum turba: non fami-
lie multitudo: non aurum et argenti abun-
dantia: non vindexiarum libertas et se-
getum. non iocunditas extensa pratorum
queunt anime exeunti de corpore vllum
afferre presidium. Itaque Sciendum
quod homo seipsum consolare debet in agone
cum eum aiam relinquere oportet. scilicet
cogitando sic in agone. resignes cum ceteris
propter deum. et committas te voluntati diuine
ex toto: tunc dabit tibi deus eterna bona
Item pro pyrore quam in morte relinquit: da

diabolus ei sub tali specie pietatis mē-
ros decipit. quod scit quod diuitie vix lucrant
sine peccato. unde apostolus. i. thimo. vi. Qui
volunt diuites fieri incidunt in laqueos di-
aboli. Eccl. xi. Fili si fueris dives: non eris
immunis a delicto. Tertio occultat
se sub specie liberalitatis ut maxime appa-
ret in illis quod sub specie fidei liberalitatis in-
tentione cupida largiuntur alijs: ut ipsis
postea maiora redonentur. Et in illis vi-
cium incidunt tria genera hominum. Primi sunt
qui pauca in seculo dimittunt: et ad modum
steria magnarum diuitiarum se transferunt: ut
in ipsis maiores diuitias consequantur.
Secundi sunt qui per ieiunium et per alias abstine-
ntias se affligunt: non ut deo placeant sed
ut maiorem reipsum copiam coaceruent: quod quod
quod alieni per digaliter expendunt: Tertij
sunt quod bona temporalia iuste requirunt: et ita te-
naciter tenent: ut nec tempore necessitatis cum
tam de iure naturali quam iure diuino tenen-
tur subuenire primo in necessitatis arti-
culo primo indigenti subueniant: Unde
dicit Gregorius. Non est minus peccatum alie-
na rapere quam necessitatem patientibus sua
non erogare. Unde Augustinus in sermone
Non solum auarus est qui rapit aliena
sed et ille auarus est qui cupide seruat
sua. Unde etiam Ambrosius. Passio fame
morientem si non paupers occidisti. Reme-
dium contra hæc tria occultationem est
quod homo liberaliter sua comunicet circa
scripta omni specie redonationis: ut si do-
num sit elemosyna: illam pure det propter de-
um. Si vero donatio sit beneficalis: il-
lam liberaliter conferat solum propter do-
num virtutis. Quia si dederit aliquis pro-
pter intentionem redonandi: iam non est bene-
ficium: sed potius quedam emptio dicere-
tur. Unde Isidorus. Sunt aliqui qui pau-
peribus parum tribuunt: ut accipiant am-
plius. et sub pretextu elemosyne querunt
diuitias: que utique magis venatio appel-
landa est. quam elemosyna. Sic aues sic
bestie capiuntur. et pisces modica i ba-

bit tibi deus suā benedictā m̄ em virgī
nem mariā que pulchrior z dignior est.
Ite p̄ amicis z filiis z cognatis a quibz
te sepeari oportet sperare debes q̄ da/
bit tibi p̄ illis societatem oīm sc̄ōrum z
angeloz. **I**tem p̄ honore p̄senti z p̄ po/
testate trena: dabit tibi eternū honorē
z eternum regnū. p̄s. **I**ntroibo in po/
tentias dñi. **S**c̄ōm remediū est confi/
dentia de deo qui non derelinquit spe/
rātes in se iuxta p̄missum ip̄ius dicētis
Nolite solliciti esse dicentes quid mādu/
cabimus. aut quid bibem⁹. aut q̄ ope/
riemur. sc̄it em̄ pater vester qz his oībus
indigeris. **Q**ui em̄ sic fecit hoīem. vt ali/
mentis indigeat: non patietur eum perī
re per necessarios subtractōnem: si eius
se submitteat confidentie. **Mat. 6.** **Q**ue
rite p̄imum regnum dei: z hec om̄ia adij/
cient vobis. sc̄z corporis necessaria. **H**az
qui libent̄ vult dare homī celestia z ma/
gna. non negat ei minima z terrena. **S**i
em̄ mali z crudeles homies immo z be/
stie z bruta animalia filios suos nutriūt.
multo magis optimus z verax domin⁹
filios suos non deserit. **Q**ui etiam beni/
gnus est super ingratos z malos quan/
tomagis super bonos: qui oēm sollicitu/
dinem in eum p̄iciunt. p̄s. **N**on vidit iu/
stum derelictū: nec semen eius querens
panē. **U**nde **B**onauētura d̄ ordine fra/
trū minor. **U**nuz de tribz sperādum ē
auaricia abhicientibus p̄ deo. q̄ aut̄ p/
curabit hoī in necessarijs aut cū parco/
victuz in penuria dabit hoī vires quas
in abundātia posset habere. **E**t h̄ est io/
cundius de modico esse forte tāq̄ alius
de multis. aut qd̄ subtrahit corpori. re/
fundat menti in consolatione sp̄iali: vt
libent̄ careat temporalī abundantia. q̄
sp̄ialibus delicijs feliciter recompensat̄
Insuper magnā gl̄iam in celo meretur
patienter sustinendo p̄ xp̄o penuriā cor/
palē. **T**ertiuū remediū est: q̄ homo
elonget se a cupidis z auaris. z familia/
tis sit bis qui terrena contemnunt. p̄s.

Cū sc̄is sc̄is eris zc̄. **A**ccidit illi q̄ cum
auaris z cupidis p̄uersat. sicut puulo ac/
cidit q̄ a lupa fuit nutritus q̄ aliū modū
gradiedi ab ea discē nō potuit: nisi quez
ip̄a habebat. vñ duabz manibz p̄ pedī
bus utebāt. sic zc̄. **S**ed q̄ cū illis p̄uer/
santur q̄ p̄temnūt t̄palia recte incedunt
Quartū remediū est paup̄tas chulī
Un̄ **B**erñ. **M**agna siq̄ dem abusio et
vis magna q̄ diues velit fieri vnicul⁹.
p̄ quo de⁹ maiestatis paup̄ fieri voluit.
Thren. iij. **R**ecordare paup̄tatis mee
et trāsgres. mee absinthi z fellis. **E**rgo
exemplo xp̄i spernere debemus terrena
q̄ cū esset dñs oīm: p̄pter nos factus est
egen⁹. vt ostēderet dignitatē paup̄tatis
et docēt spernere auariciā. **U**n̄ **A**ug⁹.
de vera religione. **T**ota vita xp̄i in ter/
ris p̄ hoīem q̄ gessit disciplina moz fuit
ideo oīa bona mūdi p̄cepit q̄ cōtemnē
da docuit. z oīa mala sustinuit q̄ sustinē
da p̄cepit. vt nō i ill̄ q̄reret felicitas. ne/
qz in istis timeret infelicitas. **Q**uī
tum remediū ē p̄siderare q̄ bona t̄palia
hic multiplicata nocēt hoī post mortē
et hoc p̄pter districtā rōem quā reddituz
est de t̄paliibus. **P**rimo quō lucrat⁹
sit oīa t̄palia q̄ habuit vsqz ad vnuz de/
nariū. vtrū iuste vel iniuste. **P**sicut iam
cursus mūdi est ad lucrādū t̄palia. tūc
vix sine pctō lucrant. **U**n̄ dicit ap̄ls. i.
Thi. vi. **Q**ui volūt diuites fieri: incidūt
in laq̄os diaboli. **S**c̄ōdo reddituz est
rōem quō de t̄paliibus expēdit vsqz ad mē/
nimū hallēsem. **H**oc aduertere debent
bibuli z gulosi z sup̄bi. q̄ tantā pecuniā
p̄sumunt in voluptatibz. z in sup̄bia ve/
stium expēdūt. qz talis male expēdēs
bona sua p̄pterea pōt d̄nari. etiā si nul/
la iniuste acq̄sierit. **E**xemplū de epulo/
ne. vt habet **Luce. xvi.** vbi d̄z q̄ erat q̄
dam diues q̄ induebat purpura z bisso
et epulabat̄ quotidie splendide. vbi non
fit mētio q̄ fuerit vsurarius vel raptor.
s̄ bona sua male expēdit z paup̄ibz non
subuenit. ideo d̄natus est. **Th**ris. sup̄

supplicabat bñ vrgini vt eum iuuaret. Que ipetrauit vt heremita ad eū corri/gendū mitteret. Qd cū facere veller nec ei loq̄ posset. h̄ ingerēs se vberatus fuis/ser. reuersus ad cellā iterū rapit ad iudi/ciū. z sicut p̄sus accusat. Sed brā vrgine eū a diuāte z mortuo impatore: alī suc/cedens in impertū illū diuitem z poten/tem capere voluit. h̄ ille fugiens z om̄ia bona sua pdens ad p̄cedētia officia re/diens z ad pietatis opa. postmodū vi/tam in bono finiuit z conclusit.

De gula.

Gula detestanda est. Primo q̄ multū est cōtra deū: q̄uis bñā pctā sint p̄tra deū. tñ gula p̄ncipaliter. q̄ vilissimā crea/turā deficiat. s̄ ventrē suuz. Juxta illud apli ad phil. iij. Quoz de' v̄ter ē. vbi dicit Aug'. Hoc ab hoīe colit qd p̄ ce/teris diligit. Vñ Hugo in suo claustra li Solēt dñs tēpla p̄strui. altaria erigi. ministri ad seruitiū ordinari. imolari p̄ e/les. thura cōcremari. Si q̄dem tēplum gula est coq̄na. altare mēsa. ministri cocī imolate pensēs cocte carnes. fumus in/censorū oder sapoz. Et talis ydolatria est deterior q̄ ydolatria paganoz. quia illi auro z argento z marmoreis lapidibz diuinos honores imp̄edere solebāt. sed gulosus v̄trem p̄ deo honorat. q̄ est q̄ li laterna. Et p̄pterea videt hoc viciūz detestabilis cūctis alijs vicijs z pctis. q̄ hoc viciū deū blasphemāt. Vñ Au/g'. de v̄bis dñi. Si immoderatōe vo/racitatis debitū moduz nature excedis q̄nticūq̄ laudes lingua carnis r̄sonet tñ vita blasphemāt. Scdo detestanda est gula. q̄ multū placet diabolo. ex eo q̄ in hoīe guloso est req̄es diaboli. Vñ Barth. xij. Luz immūndus spūs exierit ab hoīe. ābulat p̄ loca arida q̄rens req̄/em z nō inueniet. Et nota q̄ loca arida sunt hoīes tēperate viuētes. in q̄bz dia-

bolus nō inueniet req̄es. Vñ etiā in sig/nū hui' legio demonū dixit dño. vt ha/bet Barth. viij. Si eijatis nos hinc mitte nos in gregē porcor. qd dñs pm̄i/sit. Vñ de glo. Nisi q̄s moze porci vixē rit: diabolus in eo potestatē nō accipiet. Ex quo p̄tz q̄ diabolus habet potesta/tem sup gulosos. Itē placet diabolo: q̄ illo vicio tēptauit hoīem in statu innocē tie z in paradyso. Itē p̄tz in xp̄o. q̄ cun/iciunasser. xl. diebz z noctibz: tunc tēpta/tor dixit ei. Si filius dei es dic vt lapī des isti panes fiāt. Et rō q̄re libēter tēp/tat hoīes etiā honos cū isto vicio. q̄ p̄t eos deijcē. z facit trahere ad alia pctā/sez ad accidiā z luxuriā. Vñ Greg'. in pastoral. dicit. Dū vent nō astringit s̄t cūcte p̄tutes obruunt. Itē placet diabo/lo. q̄ iste q̄ hoc vicio a diabolo tenet val/de firmū tenet. q̄ q̄ assueti s̄t gulose vi/vere vix z difficulter p̄nt huic vicio renū/ciare. vñ Jsid. in li. soliloq̄. Difficile est pcti p̄suetudinē vincē. prau' vsus vix abolet. Hoc p̄z maxie in ill' q̄ a puencia crapulose z delicate nutriti sunt. q̄ post/modū vix vel raro abstīnētes s̄nt. nisi su/pabundās gratia dei operaret in illis. Et est rō. q̄ s̄m Aresto. vij. Eth. Cō/suetudo est altera natura. Et idē. Diffi/cile est resistē cōsuetudinē q̄ assilatur na/ture. **T**ertio detestāda est gula q̄ nocet homini in corpe z in aīa. Pri/mo in corpe. q̄ infirmitates corpis ge/nerat. Eccl. xxxvij. In multis elctis erit infirmitas. Seneca in epla. Multos morbos multa fercula fecere. q̄ multū p̄pter crapulā efficiunt cōtracti. leprosi hydropici. paralitici. z sic de alijs. Et hec ē magna fatuitas q̄ hō p̄pter delec/tatōem vnius hore om̄i tpe vult esse in/firm'. Itē vitā hoīs abbreviat. Eccl. xxxvij. Propter crapulā multū obierūt q̄ s̄m doctores gula plures interficit q̄ ensis. Sic ecōuerso abstīnētia causat sa/nitatem. et prolongat hominis vitam. Vnde Eccl. xxxvij. Qui autē abstī-

De peccato

nens est adhiere vitā. **Uñ Hiero.** in q̄/
dam epla. Mater sanitatis abstinētia
mater egritudinis voluptas. **Uñ etiā**
Aresto. de regimie p̄ncipum. Abstine-
re a comestione nimis et supfluitate ē
summa medicina. **Item** abstinētia pro
longat vitam. hoc parz in p̄ncipio mun-
di qñ hoies ita diu vixerūt. sicut adam
q̄ vixit. dcccxxx. annis. **Item** noe q̄ vi-
xit. dccccl. annis. **Ite** mathusalē q̄ vixit
dcccclxxx. ānis. q̄ fuit antiquor̄ int̄ om̄es
in veteri testamēto. **Ite** hoc parz in san-
ctis noui testamēti. sicut in iohē euāgeli-
sta. qui vixit a tpe passionis xpi. lxxij.
annis. et totū tēpus vite sue fuerūt. xcix.
anni quos vixit. **Item** Hieronym⁹ vi-
xit. xcviij. annis. **Item** bt̄s paulus he-
remita vixit. xcij. annis. **Item** bt̄s an-
thonius vixit in heremo. cy. annis. **Ite**
hoc parz carthustētib⁹ et alijs religiof̄
q̄ diu viuūt. qz abstinētes sunt. ergo be-
ne d̄: **Ecc̄i.** xxxvij. Qui abstinent ē ad-
hiere vitam. **Item** gula nocet hoī in tē-
poralib⁹. hoc parz in illis gulosis et ebrio-
sis hoīb⁹. qz quicq̄ p̄ totam hebdo-
madam lucrant vnde se et vxorem et pue-
ros nutrire deberent: in taberna consu-
mūt. **Uñ Ecc̄i.** xix. Operari⁹ ebriosus
nō locupletat. **Ite** nocet hoī in aīa. qz po-
tētiā aīe ḡuat. **Primo** ḡuat mēoriā: vt
gulof̄ obliuiscat sui creatoris. vñ **Osee**
xij. Saturati sunt et eleuauerūt cor suū et
oblitū sunt mei. **Item** intellectus offusca-
tur p̄ gulam. et p̄ immoderātiā cibi et po-
tus. q̄ intellectus datus est hoī ad deū
intelligendum. **Uñ Hiero.** Nihil adeo
obruit intellectū vt p̄messatio. **Hoc** p̄z
qz ieiunus melius intelligit et melius di-
spostus est aīa comestione q̄ post. **Ite**
volūtas que data est hoī vt eam debe-
at conformare voluntari diuine. et eam
debeat inhabitare sp̄ss sanctus p̄ chari-
tatem et dulce linem: qua puatur homo
gulofus. **Uñ ap̄ls.** i. **Corinth.** ij. **A**ia-
lis homo non percipit ea que dei sunt. vñ
Aug⁹. libro. v. confessionum. **Gaudiū**

diuine dulcedinis nō degustas: si carna-
li delectatōe cor maculas. **Uñ Bern.**
Quo modo ignis et aqua simul esse nō
possunt. sic sp̄nales et carnales deliciae in
eodem se nō comparantur. **Item** gula
denigrat animā. **Thren.** iij. Denigra-
ta est facies eius sup carbones. **Hiero.**
Nitēs cutis sordidam aiām ostendit.

Sequitur de his q̄ sunt rephēn-
sibilia circa comestiones. Et sunt
septem. **Primo** est aīa
debitū tps comedere. naz sicut serui dei
fm doctrinā xpi p̄mo querūt regnū dei
sic gulof⁹ (quoz deus est v̄ter sp̄mū q̄/
runt regnū dei sui. Et regnū dei sui est
esca et potus. **Cōtra** qd̄ dicit ap̄ls Ro.
xiiij. Nō esca et potus est regnū dei. **Uñ**
Esaiē. v. d̄ de gulof⁹. **Ue** q̄ consurgi-
tis mane ad sectandum ebrietatem. **Et**
go merito rephēndēdus est qlibet xp̄ia-
nus qui d̄ mane comedit aīq̄s aliquid
pater noster dicat vel deo aliquā reu-
rētiā exhibeat. **Quia** qlibet homo de-
bet p̄mo abare animā cum deuor̄ orō-
nibus et sanctis meditatōibus. qz nobil-
ior est corpore. **Uñ Bern.** **Tor** mun-
dus ille p̄cedum vnius aīe estimare nō
potest. **Nō** em̄ pro toto mūdo aiām su-
am daret qui pro humana aīa suam de-
dit. **Aug⁹.** **Maius** est d̄ amnū in am-
issione vnius aīe q̄ mille corporoz. **Se-**
cūndum quod est rephēnsibile est quādo
q̄s nimis delicata abaria vult habere.
Uñ legitur **Numeri.** xi. de filijs israel.
q̄ in deserto carnes desiderabant. et p̄-
ter hoc iram dei incurrerūt. **P̄s.** **A**dhuc
esce eorum erant in ore eorum et ira dei
ascendit super eos. **Quā**uis sacrificeret
desiderijs et cōcupiscentijs eorum. tamē
nihilomin⁹ eos puniuit. **Uñ p̄s.** **Pluit**
sup eos sic puluerē carnes. **De** **Se-**
cūndū. q̄ nō debemus perere delicata ci-
baria p̄pter tria. **Primo.** quia v̄ter est
vas immūdum quod corrumpit cibos
p̄ciosos. **Quis** em̄ p̄ciosum balsamū
infunderet in vas immundum. **Uñ**

Et cum inuenerit...
debetis...
vnum...
sua...
cedat...
et non...
ro con...
qui con...
modū...
non de...
sep̄ius...
qz mo...
volunt...
mon p...
sua m...
cedit a...
pol. P...
Cūm q̄...
do al...
m̄is. E...
magna...
nouas...
to d̄o...
ne ab...
tōem...
nīmū...
vritus...
in om̄...
gūni...
vi d̄...
p̄bit...
b̄s...
et ad...
cūm...
v̄m...
de ali...
rang...
bonum...
se sup...
etiam...
ten co...
dūare...
uitali...
salub...
v̄gēt...

fit. cum intraverit: nonne si specula ha-
beremus in ventre d' abis preciosis eru-
bereremus. **S**cdo. qz erunt duo ptra
ynum. scz corpus z abis delicat' cōtra
sp̄m. Sufficit em̄ ꝑcupiscentie malicia
sua: vt non plus per delicata cibaria ac-
cendatur. igitur sumenda est necessitas
z non supfluitas. Quia fm aplm. **L**a-
ro concupiscit aduersus sp̄m. **T**ertio qz
qui consuevit cibarijs preciosis post /
modū semp vult ea habere. **E**rgo pueri
non delicate nutriendi sunt. tuz qz ex h̄
sepius infirmant z debilitant. z quādo
qz moriunt. cum quia in senio etiā talia
volunt habere consueta. **U**nde **S**alo-
mon puer. 22. **A**dolescens iuxta vitam
suam graditur: z cum senuerit: non re-
cedit ab ea. **U**nde etiā **A**risto. dicit. 7.
pol. **P**ueros esse sine vino est bonum.
Tertiu qd est reprehensibile est quā-
do aliquis sumit nimis. vt legit d' 3odo
mitis. **B**en. 18. **S**icut ei pluuia nimis
magna nociua est sic etiā nimis parua
non valz. sic quisquis puideret sibi diligē-
ter debet q non nimis multum sumat.
ne abis aggrauet corpus. z suffocet ra-
tōem. nec etiā nimis modicū: ne corpus
nimū debilitetur: sed in medio cōsistit
virtus. **U**nde **A**risto. ij. eth. **M**edius
in omnibz est laudabile. **Q**uia fm **H**u-
gonē de sancto vict. **L**aro sic nutrienda
vt est seruata. z sic domāda est vt nō su-
pbiat. **Q**uartū quod est rep-
hensibile est. quādo quis nimis auide
z ardentē sumit abū **S**ignū autē hui'
auiditatis est quādo sic anim' homis ad
cibum tāto ardore concupiscētie trahit
vt nihil sinat hoīem de deo cogitare vel
de alijs bonis. sed effundit se sup abuz
tanqz brutū animal. z hoc vtiqz non est
bonum. nec rationale q homo fūdat
se super abū vt animal irrationale. **E**t
etiam corporaliter nocet quia ad sanita-
tem corporis valet q abis honeste or-
dinate z moderate ingeratur. quia tan-
to saali' z salubrius digeritur. **E**rgo cō-

tra istam auiditatē bonum est z laudabi-
le. qz quilibet homo ante sumptiōem ci-
bi ad min' dicat vñ **P**ater noster. z an-
te signum crucis faciat qz abū sumat.
Exemplum de moniali que i horto co-
medit lactucā sine signo crucis. z sic dia-
bolum cū lactuca comedit. **U**nde dicit
beatus **B**regor' in dialogo suo. qz quē-
dam cōuersus bibit vinum in ciuitate si-
ne licentiā z sine signo crucis. et sic dia-
bolum cū vino bibit. **E**t in pncipio men-
se homo debet cogitare d' pauperibz. sic
qz veller qz quilibet pauper intm habet:
z debet eis impartiri elemosynā suā z
mensa sua in quā tū facultas admiserit.
Unde **C**atho. **D**um sedes in mēsa p-
mo de paupere pensa. **T**unc bene pran-
det cum ch'is adesse videt. **E**t infra pñ-
dium dum sedent in mensa debet loqui
de bonis z honestis z desicis. z debent
cauē verba scurilia mūdāna z detracto-
ria. **E**xemplū legitur. qz quidā diues in-
uitauit vicinos z cognatos suos locādo
eos in vna mensa. z in alia mensa etiā
pauperes collocauit: z vn' inter paupes
res qui fuit sanct' homovidit in princī-
pio mense quādo benedictōez dixerit. et
pma duo fercula comederunt angelos
circū dare discūbentes. quia loquebātur
de deo. **E**t postmodū ceperunt loq mū-
dana z consequent' vitiosa z detractoria
tunc demones affuerūt z discūbētes cir-
cūderunt. z angeli fugerūt ab eis z de-
derunt locū demonibz. **T**unc fleuit ille
sanct' homo **P**ostmodū itez i fine men-
se ceperunt loqui de deo z de hōis. z tūc
angeli redierunt z demones fugerunt.
tunc ille homo hoc videns cepit ala cris-
tidē. **T**unc postmodū infrogauerunt
illum bonū hoīez quare fleuisset. z post-
modum risisset. z ipse manifestauit eis ez
que vidit. z exhortatus est eos vt vbiqz
qz essent cum hoibus cōgregati liben-
ter deberent loqui de deo z honestis **I**n
signum hui' dicit christus in euangelio
vbi duo vel tres congregati sūt in noīe.

De peccato

meo sibi sum in medio eorum. **I**te post me
sam tunc quilibet dicit dicere gratias. et re
gratari deo de bonis perceptis. **U**n ap[osto]l[us]
Ephe. v. In omnibus gratias ageres. **U**n
de Aug[ustinus]. de verbis d[omi]ni. Si quid man
ducas et bibis ad refectorem et repara
tionem membrorum: et gratias agens ei qui
tibi tribuit mortali et fragili h[uius] suffragia:
cibus tuus et potus laudant deum. **E**x
his patet. quod homo quicquid potest uti pre
ciosis cibis sine peccato et ali[quid] in grossis
cibariis potest offendere deum et delin
quere. **U**n de Aug[ustinus]. de doctrina christi
ana. Potest esse ut sine aliquo vicio cra
pule vel voracitatis preciosissimo cibo sa
piens utatur. Insuper autem fetidissima
gule flamma inutilissimus olus inardescit.
Item Aug[ustinus]. Non propter porcum
sed propter pomum mortem primus ho
mo inuenit. Et esau primatum suum non pro
pter gallinam sed propter lentilulas perdidit.
Et legitimus regem nostrum non de carne.
sed de pane esse temptatum. **Q**uin
tum quod est reprehensibile est nimia stu
diositas et sollicitudo preparandi cibaria.
Aliqui quasi per totam diem occupan
tur circa preparationem cibariorum ven
tris quod vix vel nunquam vna missam possunt
audire. sed de cibariis anime modicum
vel nihil curant. Aliqui etiam et si per se
non faciunt: tamen oportet quod anallent fami
lia tamen occupent circa illa quod negligunt mis
sam et sermonem. et raro possunt intrare eccle
siam principaliter in die dominica. cum tamen qui
liber teneatur illa die audire integram mis
sam sub precepto ecclesie: et talis neglectio re
dundat in dominos illorum qui sic eos occupant.
Un Hugo in suo claustr[io]. Quidam su
persticiosum nimis in preparandis ci
bis studium adhibent decoctionum fructu
orum et condimentoz genera excogitan
tes. modo mollia. modo dura. modo fri
gida. modo calida. modo cocta. modo as
sa. modo pipere. modo allio. modo cimino
modo sale condita. secundum consuetudinem pre
gnantium mulierum desiderantes. et cum tan

ta sollicitudine preparantur: ut deuoratis
quatuor vel quinque ferculis prima non
impediunt nouissima: isti habent colere
ventrem suum tanquam deum. Et tales gulosi
rari vel nunquam contenti sunt de cibariis im
p[er]is preparatis. Etiam quando vixit fami
lia fecerunt omnem diligentiam suam in pre
parando cibaria: tunc adhuc conuerunt et
murmurant. **U**t sunt nimis falsa. aurum
nimis frigida. aut nimis mollia. aut nimis
dura. et sic de alijs. Si aliqua negligen
tia notabilis commissa est preparando ciba
ria: tunc irascuntur maledicendo vixit fami
lie. **I**nsuper quicquid blasphemant et volent
tellas ipsas. scilicet vixit et familie ad collum per
cere. Tales cogitare debent quod deus id
permiserit illam negligentiam fieri: ut reco
gnosceres te non esse dignum comedere
cibaria bene preparata. quod forte es pecca
tor mortal[is]. et antea ingratus fuisti deo
de bonis cibariis: quod ex prouidentia diuina
habuisti. vel etiam quia antea in bene pre
paratis cibariis excessisti. et deum offen
disti. **E**t ergo deus iam punit te in illis
quibus peccasti. imo quoniam recognosce te esse
in peccato mortal[is]. tunc scire debes quod non
es dignus comedere panem et bibere aquam ad
saturitatem. sed vix debes sumere puram
necessitatem ad sustentationem nature. **E**t
ratio huius est quia peccator indignior
est omnibus creaturis. ergo non est dignus
habere sum alicuius creature quam deus
creauit ut homines usum illarum creaturarum
haberent. et deo de hoc gratias ageret et ei
fuerent. **S**ed heu tales peccatores et gulosi
homines plus consumunt de creaturis
quam boni homines de quo deo nunquam vel
raro regratiantur: nec ei seruiunt. **H**ic ponit
mundos diabolo seruire volunt. de qui
bus omnibus sic visis districtam rationem
redditura sunt deo. **E**x quod sequitur quod meri
to nullus debet de cibariis murmurare
vel blasphemare. **H**ic pro peccatis suis de
beret hoc sustinere et cogitare: quod christus
pro peccatis nostris in cruce pendens con
medit et bibit amarum cibum et potum. vnde

ps. Dominus deus meus
peccatum meum. **S**e
bolus et tunc inuenit
Suffragia et dominus la
m ere chi. Inuenit au
tum nouit et respon
ad d[omi]ni cibum
gestum impedit vixit
pirvintum vixit
et de laborantibus q
horibus de d[omi]ni
ria querant. **I**tem fil
gendum est qui sunt
ad hoc creatus quod
dere. si necessitas requ
est dies ieiunij sub pre
C Septimus reprehent
tas ferculorum que repre
et noua diuina non solu
ad amant sed etiam qua
pus. quod autem varietas et
ferulorum nocet corpori
Dacodius per quinque
per hoc quod animalia vixit
na que vixit sumit
sue nature conuenienter
bent vixit illis que
sue nature. **U**nus op[er]ati
tionalis sap[ientia]. **C**ome
do ea que non conueniunt
lunij facti sunt delectatione
Secundo modo probat hoc
diuine. quia medicina bene in
medere debet et cibum ab
tum. et non vixit a hercula est
pa. **E**t ratio huius est quia
et potus magis est vixit
quia antea se nimis replere
cibariis. **E**t si autem a. et
fiunt per contraria. **H**ic oportet
modum adhibere: et simplicem
mere. **T**ercio probat hoc. po
Si duo homines aut sic com
biberent eandem mensuram: et
ut dicitur a vna simul et scilicet
vixit margaritae: et minus comperat

ps. Dederūt in escas meā fel: z i sici mea
 potauerūt me aceto. **Sextū** reprehensi-
 bile est nimis frequenter sumere cibum.
Sufficit em̄ hominī sano bis in die su-
 mere cibū. **Frequens** autē sumptio mul-
 tum nocua est corpori s̄m medicos. nā
 addere cibum supra cibum nondum di-
 gestum impedit digestionem z corrup-
 p̄ virtutem digestiuam. **Secus** autē
 est de laborantibus qui in magnis la-
 boribus desudant vt sibi victū z necessa-
 ria querant. **Item** s̄l̄r de pueris intelli-
 gendum est qui sunt in augmento. scz q̄
 adhuc crescūt quib⁹ licet pluries come-
 dere. si necessitas requirit maxime: si nō
 est dies ieiunij sub precepto ecclie. **S**
Septimū reprehensibile est varie-
 tas ferculorum que reprehensibil̄ ē imo
 z nocua hominī non solum quantum
 ad animam: sed etiam quantum ad cor-
 pus. q̄ autem varietas et multiplicitas
 ferculorum nocet corpori: hoc probat
Macrobius per quinqs. **Primo** pbat
 per hoc q̄ animalia vt frequenter sūt sa-
 na que vtuntur simplicī cibo et assueto:
 sue nature conuenienti: z nullo modo li-
 benter vtuntur illis que sunt contraria
 sue nature. **Cuius** oppositum homo ra-
 tionalis sepe facit. s. comedendo z bibē-
 do ea que nō competūt sue nature. s̄ so-
 lum vt satis fiat delectatōni z appetitū.
Secundo modo probat hoc p̄ artē me-
 dicine. quia medici suadent infirmis co-
 medere z bibere simplicem cibum z po-
 tum. z non diuersa fercula assata vel fri-
 ta. **Et ratio** huius est quia simplex cib⁹
 z potus magis est digestiuus. **Et etiaz**
 quia antea se nimis repleuerūt diuersis
 cibarijs. **Et s̄m** arist. ij. eth. **Medicine**
 fiunt per contraria. **Opportet** eos post
 modū abstinere: z simplicem cibum su-
 mere. **Tertio** probat hoc. verbi gratia.
Si duo homines eiusdē complexionis
 biberent eandē mensuram: z vn⁹ habe-
 ret diuersa vīna simul z semel: tūc citius
 infirmaretur: z minus cōpeteret sue na-

ture ille multiplex potus. q̄ ille qui bi-
 bit simplicē potum. licet in eadem men-
 sura q̄ntum ad quantitatem. **Sic** simi-
 liter est de cibo intelligendū. **Quarto** p-
 bat per hoc. si quis postmodū infirma-
 tur: tūc medici possūt eo facilius cognos-
 cere: vnde habeat infirmitatē illam q̄ si
 diuersa pocula bibisset. **Quinto** probat
 per hoc: quia natura est yniformis i ope-
 ratione sua. **Cum** autē homo comedit di-
 uersa z multiplicia fercula: tunc natura
 digerit illum cibum qui magis est dige-
 stiuis: remanēte illo cibo q̄ min⁹ ē dige-
 stiuis i stomacho. z cū hō gulosus sup-
 addit iterū cibum. scz comedendo et re-
 plendo se ante digestionē: tunc ille cib⁹
 qui manet in stomacho indigest⁹ fit pu-
 tridus. sic stomachus corrumpitur. et
 homo frequenter infirmatur et moritur
Uñ Seneca. **Multa** fercula multos
 morbos fecerūt **Uñ** etiā sapiens dicit
 q̄ gula plēs interficiat q̄ ensis. **Ex** his
 omnib⁹ patet q̄ vtilius z salubrius etiā
 quantum ad corpus est comedere sim-
 plicem cibum z bibere simplicem potū
 z assuetum.

Quinqs modis potest q̄s
 peccare in gula.

Equitur declarare quot modis
 homo in comedendo vel biben-
 do peccat mortalit̄. **Respondeo**
 q̄ p̄ncipaliter quinqs modis. **Primo**
 quādo diligo corpus tantum q̄ contra
 preceptum ecclie paratus suz comede-
 re diebus ieiuniorum: cū tamē bene pos-
 sem ieiunare: sed nolo corpus meū in tā-
 tū grauare. z sic soluo ieiunium sine cau-
 sa ab ecclia preceptū. **Uñ** Hermā.
 deschilditz dicit. **Qñ** aliquis inordina-
 tioni gule vel concupiscentie inheret tā-
 q̄ vltimo fini. sicut de quibusdā dicitur
 ad philippē. 3. **Quoz** de⁹ vent⁹ est: q̄
 rum finis interit⁹. **Ita** q̄ talis quasi de-
 um cōtemnēs parat⁹ sit p̄cepta dei trās-
 grediyt delectationes gule assequatur.
 talis grauiter peccat. **Secūdo** cum q̄s

De peccato

sumit cibum illicitū siue phibitum. sicut adā in paradiso comedit cibum illicitū et sibi phibitū. ideo expulsus est. Sic si milit si quis comederet carnes vel etiam lacticiā in quadagesima cibum illicitū et phibitū comederet. **C**irca quod queritur: a quibus abis ieiunantes debent abstinere. **R**espōdeo s̄m Thomā sc̄da sc̄de. q. c. 47. **I**n ieiunio quadagesimali int̄ dicuntur yn̄uersalit̄ oua et om̄ia lacticiā. **I**n alijs aut̄ ieiunijs s̄t diuerse consuetudines. quas quisq; obseruare debet s̄m mores eorum int̄ quos p̄uersatur. dist. 4. deniq;. **E**ius aut̄ generalit̄ carnū in om̄i ieiunio phibit̄ est. quia generaliter magis delectabilis est. et ad humorem luxurie magis cooperatur. **V**nde in sexta feria necesse est abstinere a carnibus et in sabbato s̄z generalē p̄suetudinē. extra de obf. ieiun. c. **C**onsiliū **L**ōcordat **H**ostien. **S**ciendū q̄ quilibet homo tenetur totaz quadagesimā ieiunare cū cibo quadagesimali qui sani et fortes sunt. et v̄ bene possunt tali cibo. secus est de illis qui sunt infirmi et debiles. vel etiā mulieres pregnantes et lactantes p̄eros: v̄ etiā in puerperio existentes. quia si necessitas debilitatis corporalis impedit eas non tenentur ieiunare. immo si timeatur p̄habilit̄ d̄ periculo eaz vel abortu: non solum p̄nt sed tenentur soluere ieiunia. **T**ertio mō quādo quis scient̄ cibū sibi nociūz in v̄ribus et in corpe comedit p̄pter solam delectatōem qua non vult carere: talis grauiter peccat. q̄ facit contra charitatem qua homo tenet se in deo diligere. et vires suas p̄seruare: vt deo diutius possit f̄ire. ps̄. **F**ortitudinē meā ad te custodiā. **C**ontra h̄ talis fac̄ gulosus et voluptuosus q̄ vires corpis debilitat scienter. et vitam sibi abbreviat. sumendo talem cibū vel potū qui nō cōperit sue nature. **E**t t̄ntus possit esse appetit̄ illicitus ad tale nociū cibū vel potū q̄ hō ḡuit i hoc deo offenderet. **A**liqui p̄o dicunt.

Scio hoc nō cōperit mihi comedere vel bibere cū t̄n eque bene sumūt. quare t̄nc sumis si nō p̄uenit tibi. **R**espōdeo v̄sa r̄iffaciā appetitui et delectationi. **S**ciendū t̄n: q̄ ois cibus creatus est ad sustentatōem nature: vt inde hō deo seruiat. **E**rgo si vnus ab̄ tue nature non conuenit: tunc bonitas dei creauit diuersa cibaria: vt sic te cū cibo tue nature competent̄ cibare possis. **I**tem qui sessiones longas faciunt et comestiones et conuiuia p̄pter societate et cōplacētā hoim: q̄ postmodū q̄nq; infirmant. vel etiam q̄nq; citi⁹ moriuntur ex talibz longis sessionibus et superfluis comestionibus. **E**t etiam post sunt indispositi in f̄uitio dei. et negligunt salutem aīe sue. et tales et̄ ḡuiter deum offendūt. **S**il̄ illi peccat qui talia conuiuia faciunt. **V**nde **Aug⁹** **Q**uicunq; ad bibendū p̄nus fuerit: v̄ in conuiuio suo alios adiuauerit p̄ se et p̄ ip̄s in die iudicij reus erit. **Q**uarto q̄n quis sumit cibū licitū et sanū. h̄ excedit in nimietate: sic q̄ perdat rōem: vel nauseam h̄z vel vomitū p̄pter superflūā crapulā. et talis etiā grauit̄ peccat. **C**irca quod sciendū s̄m **H**enricū d̄ firmaria. **Q**uicunq; inebriat̄ vel qui excedit mensurā in comedendo: si hoc facit cū p̄posito et intentōe peccat mortaliter. **S**ecus est si sit ignorans et sine p̄posito: et si casu euenerit. vel ex fortitudine cibi vel potus vel fragilitate sument̄: t̄nc em̄ veniale est. **S**ciendū s̄m **H**er. d̄ schiliditz q̄ q̄n quis tantū sumit de cibo potu q̄ vomitū sequi oportet. vel aliā inordinatōem. vel t̄ntum sup̄flue sumit euz suo grauamine etiā sine vomitu. v̄nd̄ debent et possent plures alij sustentari. q̄ forte fame periclitatur vel forte magna iedia purgentur. credo q̄ in talibus casibus cōtingant p̄c̄ca mortalia. q̄ manifeste patet q̄ talis comestio fit contra charitatem dei et p̄ximī. **I**te d̄ nimia s̄t p̄tione cibi s̄m eundem doctorem quando tanta est q̄ p̄pter eam ratio absorbet

et copiosus s̄nter h̄nt
sp̄s et ad caritatis
mo caritatis s̄nt
bus ab̄p̄t̄e in tan
nullo modo peccat
cata mortalit̄ obdat
tum mortalit̄ quia ill
eae s̄nt p̄ccatum d̄
s̄ccatum q̄ quādo
impedit v̄d̄ent̄
t̄n bonum humani
nis doctores tenent
tas ex genere suo p̄
quādo hō qui iēre
esse in ebriatōe et
raae et volūtatis s̄nt
si n̄ d̄nt̄ potū esse in
bitō inebriatōis: v̄ se
debat ex potū cū sum
t̄n d̄nt̄ p̄t̄e p̄c̄m veni
m̄us s̄nt p̄c̄m ebrietas
h̄nt v̄d̄it̄ capta quā
modico inebriant: nō ta
te quā in eis h̄ p̄c̄m
in aliquo t̄nto v̄d̄ent̄
t̄nbus et ex natura mal
d̄nt̄: s̄ facit p̄c̄m rō
t̄n amittit. **E**t cū d̄nt̄
t̄nt̄s exponit q̄ s̄nt
t̄nto cū ebrietas p̄t̄e
p̄c̄m p̄ quanto est magis
in h̄nt̄ d̄nt̄. et ip̄e
ex h̄nt̄ non ex p̄c̄m
v̄nta. **E**brietas v̄d̄e
quia non s̄nt̄ est p̄c̄m
m̄s s̄nt̄ s̄nt̄ m̄m̄
t̄n p̄c̄m causa. **H**ū oīg
Ebrietas est m̄ om̄is
solobrietas est m̄ om̄is
ebrietas fact̄ de h̄nt̄ d̄nt̄
infirmit̄. d̄ p̄d̄e infirmit̄
in h̄. d̄ p̄c̄m. **E**brietas cū
absorb̄t̄ arino. abominā
at̄ ab angelis. d̄nt̄ ab h̄
tur a ym̄m̄. p̄nt̄ a d̄
m̄s q̄ v̄d̄e p̄c̄m et d̄

corpus scienter nimis ad rebellionem
 spūs z ad carnalia vicia inclinat: ita q̄ ho
 mo certitudinaliter scit q̄ sumptis tali/
 bus abarijs vel in tanta quantitate ipse
 nullo modo potest perseverare nisi pec/
 cata mortalia incidat. credo q̄ sit pecca/
 tum mortale. quia ille voluntarie p̄cipi/
 tat se in periculum. **De ebrietate autem**
 sciendum q̄ quia directus sum ratiōis
 impedit z vehementer q̄ comessatio euz
 tñ bonum humanū fundit in vsu ratio/
 nis doctores tenent cōmuniter q̄ ebrie/
 tas ex genere suo peccatum mortale est.
 quādo hō qui ebriat scit p̄ certo potuz
 esse inebriatū z tamen scient immode/
 rate z voluntarie sumit illū. **Secus tamē**
 si nesciret potū esse inebriatū vel tā su/
 bito inebriatū: v̄l nō credidit nec intē
 debat ex p̄posito eū sumere immoderate:
 tūc sic p̄t esse p̄ccm veniale. **Et credo q̄**
 minus sit p̄ccm ebrietatis in his qui ha/
 bent debilia capita qui citissime ex potu
 modico inebriant: nō tamē audeo dice/
 re quin in eis sit p̄ccz mortale. **Et forte**
 in aliquo ratiō viliores reputant illi i mo/
 ribus z ex natura male dispositi quāto
 citius z facilius sum rōnis z bonū huma/
 nū amittit. **Et cū** debilitatem suā mul/
 totiens experiant q̄ sibi nō cauēt. **Et p̄**
 tanto etiā ebrietas p̄t esse in eis graui⁹
 p̄ccm p̄ quanto est magis p̄tinua. qz sic
 in habitu deducit. z ip̄i peccare vidētur
 ex habitu non ex passione aliq̄ v̄l igno/
 rantia. **Ebrietas valde detestanda est.**
 quia non solū est p̄ccm mortale s̄m ge/
 nus suū: sed etiā maximū p̄ccm. z mltō
 rū p̄ccoz causa. **Uñ** origenes omel. 27
Ebrietas est mī oīm viciōz. sic econuer/
 so sobrietas est mat̄ oīm virtutū. **Item**
 ebrietas facit de hoīe bestia. de robusto
 infirmū. d̄ prudēte insanū. **Uñ** Amb.
 in li. d̄ p̄nā. **Ebriosus cū** absorbet vinū
 absorbet a vino. abominat̄ a deo. despi/
 cit̄ ab angelis. deridet̄ ab hoīb. destitu/
 tur a p̄tutib. z fundit̄ a demonib. **Sci**
endū q̄ valde p̄iculosum z stultū est inebriari. qz ebriosus cōparat̄ aīali trōna
 li. **Contra** qd̄ dicit ps. **Nolite fieri sicut**
equus z mulus quibz non est intellect⁹
Quia hō p̄ rōnem differt ab alijs aīa/
 libus irōnabilib. **Unde** Arist. 7. poli/
 ticoz. **Int̄ oīa aīalia homo sol⁹ hz rōez**
Item q̄ dānosum z p̄iculosuz sit hoīez
 inebriari. p̄z ex hoc qz si hō in tali ebrie/
 tate occidit. v̄l alias quacūqz morte mo/
 ritur. eternalit̄ dānabitur. et est p̄iculo/
 sissima mors. qd̄ p̄batur ex eo. qz cū ho/
 mo ex deliberatōe z p̄posito inebriatur:
 tunc peccat mortalit̄. z illud p̄ccm non
 remittit sine vera p̄tritiōe: sed interim q̄
 ē puatus vsu rōis non pōt p̄teri. ergo sic
 sic moritur: nunq̄ saluabitur. **Sec⁹ est:**
 qñ homo rōnalis submergit̄. vel alias
 occiditur: tunc in momento p̄t cōteri de
 p̄ccis suis. z saluari. **Uñ** Aug⁹. **Ebrie**
tas aufert memoriā. dissipat sensuz. cō/
 fundit intellectū. concitat libidinē. oīm
 mēbra debilitat. vitā diminuit. z oēm
 salutē ext̄minat. qual̄ aīit erit pena gu/
 losorum. z pot⁹ ebriosoz p̄z p̄ tale exem/
 plū. **R. C. Legit̄ q̄ quidā miles fre**
quent̄ inebriabat. z cū quodā crucibulo
 ad dedicationes iuit. z tabernas frequē
 tavit. sed de ecclia z indulgētijs modicū
 curavit. **Qui** postmodū infirmatus ro/
 gat⁹ est a deuota filia sua: vt ei p̄ mor/
 tem appareret. z statum ei indicaret.
Post obitum eius infra. xxx. dies appa/
 ruit: crucibulū in manu habuit. z ignit⁹
 ex toto fuit. z filia eius p̄terita quesitit
 quis esset z quid cū crucibulo vellz **Quē**
rūdit pat̄ tu⁹ sum. z in isto crucibulo ha/
 beo potū meū. **De** quo ps. dicit **Ignis**
sulphur spūs p̄cellaz ps calicis eorum:
Tunc secūdo quesitit. vtz sibi suffraga/
 ri posset. **Rūdit** nō. imo nec oēs sancti
 in celo qz sententia euāgelij data est sup
 me. vbi d̄r. **Ligatis** manibz z pedibz. p̄
 ijate eū in tenebras exteriores vbi erit fle/
 tus z stridor dēntiū: **Tunc** clamaē ince/
 pit ter. ve ve ve **Ue** in amaritudine. ve
 in multitudine: ve in eternitate penarū.

E De peccato

Un etia Bregz. in moral. Qui nunc male se in voluptatibus dilatat. illi postea in supplicijs pena angustat. **Q**uinto cum quis ita diligat cibum et appetit delectationis est causa finalis et principalis sumentium cibum delectabilem. Et sic preponit talem delectationem deo qui principalis et finalis causa debet esse in omnibus operibus. Et talem delectationem querunt homines voluptuosi qui solum in corpore viuunt. et curam carnis in desiderijs perficiunt. Unde apostolus Si in carnem vixeritis moriemini. De quibus etiam dicit Hieronimus in epistola. Difficile. imo impossibile est: ut presentibus quibus et futuris fruatur bonis: ut hinc ventrem ibi mentem impleat. et de delicijs transeat ad delicias. Sciendum tamen cum quis esurit: et sic esuriendo comedit et delectatur in cibo: non est peccatum. quia hoc est naturale cuiuslibet animalis. Item si quis preparat cibum ea intentione: ut eum sumere possit. quia aliter non posset. hoc citius potest fieri sine peccato. **U**n Aug. de verbis domini. Trantur diuites consuetudine infirmitatis sue. sed doleant se aliter non posse. Delius enim faceret si aliter possent. Ergo cuiuslibet christiani cibum sibi preparatum debet cum gratiarum actione accipere. nec nimis auide comedere. nec nimis delicata cibaria appetere. sed necessitatem cibariorum accipere. et semper in deum corde attendere. si non semper actu tamen habitu. unde beatus Augustinus de verbis domini. Si quid manducas et bibis ad refectio nem et recuperationem membrorum. et gratias agas ei qui tibi mortali hec suffragia tribuit. cibus tuus et potus tuus laudat deum.

De multiloquio et alijs filiabus gula. **E**quitur de filiabus ipsius gula. Quarum prima est multiloquium. scilicet detractio. vituperatio vel alia verba inania et supflua. quibus enim repleti sunt: tunc detrahunt. tunc

rident. tunc dissoluntur et fluunt ad iustitia: sic et vix os custodire possunt. **I**esus post vincta verba: post umbra nascitur herba. **N**ota et a multiloquio debere hominem cohibere quing. Primum quod multiloquium hominem audientibus odiosum reddit. Unde quidam phis interrogat quomodo possit hominibus placere. respondit. Si gesseris optimam locum fueris pauca. Secundum quod est signum stulticie. Unde scriptum est Eccles. x. Stultus verba multiplicat. sic e converso taciturnitas est signum sapientie. **U**n Seneca. Taciturnitas hominis stulto pro sapientia reputatur. Tertium quod multiloquium impedit conversionem hominis sic et nunquam ad verum perfectum peruenit. **U**n Job. An quid probus iustificabitur. **U**n etiam Jacobus. p. Qui putat se esse religiosum non refrenans linguam suam: homo vana est religio. Quartum quod in multiloquio non deest peccatum. Ecclesiast. 20. Qui multis vult verbis: ledit animam suam. Sic e converso qui odit loquacitatem extinguit malitiam et qui custodit os suum: custodit animam suam. Quintum quod redditur sum pro deo verbis ociosis. **M**ath. 12. De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines reddituri sunt deo rationem. Sciendum circa premissa quod quando homines in ipso multiloquio cadunt ex proposito in verba turpia puta detractioes vel aliqua que sunt contra honorem dei: vel in nocentium proximi. semper est peccatum mortale. quing tamen potest esse veniale quing procedit ex naturali garulatione alicuius. si ne peccatum tamen forte nunquam est. quod in multiloquio non deerit peccatum. Nec reparatur multiloquium si quis ad laudem dei vel ad edificationem proximi predicando vel docendo verba quantumcumque multa dicit. sicut patet per beatum Augustinum. xij. de ciuitate dei. c. vi. **S**ecunda filia est immundicia: quod solet provenire ex gula. ut est vomitus et fetor et eructationes et pollutiones nocturne et luxurie. Quia venter est uans merito spumat in libidine. et tales de mane sicut sicut sepulchrum fetidum. Unde psal.

*Spulchrum fetidum
Secundum quod dicitur
veneris dicitur ad
dico corpus populi quo
ritate non vult
ritate non vult
genus huius peccati
ex vultu delecto
cehu videlicet
voluntatis quia si e
et mere naturalis. p
machi possit esse p
li. Et etiam si q
mita sibi faceret non
Terna filia est la
vult. huiusmodi q
gula mouet hominem
et ad puritatem operis. q
puritate habet in inter
si esse sanus vel sanus.
lia est et vultu mentis ad
dicitur. q
nunt. odit et vultu
gula rano obediunt
ca. In huiusmodi vultu
ca quicquid dicit facit
q cum est repletus. d
fm Hermannus de vultu
ex gula et vultu vultu
bitantur. si quidem per
diem homo impeditur
dum super his que necessar
ti. per que potest vitare pecc
natio non est vultu
vultu est peccatum mola
tra caritatem vultu cona
pue saluta: quia homo ex
ligere tenet. **P**
epta leticia ad leticia
suis corpus inordinat. p
tatem mentis demonstran
tandum et quando aliquis
tur de his que ex specie sua
cur dicitur huiusmodi q
male fecerit. et equaliter in
ma. **T**ercia filia est q in*

Sepulchrum patens est guttur eorum
 Scendum q̄ talis immundicia scilicet
 vomitus est quedam inhonesta altera-
 tio corporis proprii quod homo ex cha-
 ritate tenetur diligere et contrariat cha-
 ritati et honestati virtutis. Et ideo scdm
 genus suuz est peccatu mortale: quādo
 ex voluntario et defectuoso motu gula pro-
 cedit vel ad ipsam ordinatur. Et dico
 voluntario: quia si esset inuoluntarius
 et mere naturalis. puta ex debilitate sto-
 machi posset esse peccatu veniale vel nul-
 lu. Vel etiam si q̄s p̄pter medicinaz vo-
 mitu sibi faceret non peccaret.

Tertia filia est scurilitas. id est spot-
 wort. lichsfertigkeytyl bubescheyt. qz
 gula mouet hominem ad fatuos gestus:
 et ad puerilia opera. qz homo ita fatue et
 pueriliter habet se in verbis et factis. ac
 si esset fatuus vel scurzo. **Q**uarta fi-
 lia est ebrietas mentis. id est in vulgari.
 d̄sinigkeyt. das ist zersterig der ver-
 nunfft. oder der bescheideh eyt. quia ex
 gula ratio obtenebratur et nescit qd fa-
 cit. In signum huius homo melius fa-
 cit quicquid debet facere cuz est tetunus
 q̄ cum est repletus. **P**ro quo sciendum
 fm Hermannū de schulditz: qz si homo
 ex gula et ebrietate voluntarie sensus e-
 hitari vult. et si quidem per talem ebitu-
 dinem homo impediatur ad consideran-
 dum super his que necessaria sunt salu-
 ti. per que potest vitare peccata et dam-
 nationem: non est dubium talem ebitu-
 dinem esse peccatum mortale qz est con-
 tra charitatem dei et contra rationem. p̄-
 p̄ie salutis: quā homo ex necessitate di-
 ligere tenet. **Q**uinta filia ē in-
 epta leticia: id est lasciuia carnis. siue ge-
 stus corporis inordinatus lasciuia et leui-
 tatem mentis demonstrans. **P**ro q̄ no-
 tandum qz quando aliquis inepte leti-
 tur de his que ex specie sua mala sunt si-
 cut dicitur **P**rouerbioz. ij. Letantur cuz
 male fecerint. et exultant in rebus pesti-
 mis. **L**unc certum est: qz inepta leticia

ex subiecto sortitur reatum peccati mor-
 talis. qz tales letantur de quibus valde
 dolendum esset. **S**imiliter patet illud si
 ad scurilitatez assumuntur aliqua que
 fm se mala sunt. vel que vergunt in no-
 cumentum proximi vel contemptu dei
Item si quis ad talia ita vehementer af-
 ficiatur qz non potest ea dilectione dei
 vel proximi derelinquere: patz qz peccat
 mortaliter. **S**i quis tamen inepte leti-
 tur vel scurilitatem exerceat. nec tamen
 contra charitatem dei vel proximi face-
 re attemptet veniale est

Quomodo gula occultat se sub tri-
 plici specie virtutum.

Gula occultat se sub triplici spe-
 cie virtutum. Et primo sub spe-
 cie liberalitatis et maxime in il-
 lis qui gulam celebrantes dicunt: deus
 omnia dedit ad vsus hominū. et omnes
 res fecit propter hominem. Et ideo ma-
 lum esset qz res facte p̄pter homines hu-
 mano vsui perirent. **U**nde Gregorius
 in moral. **V**entris ingluuias cor deus
 ctum quasi ex ratione solet exhortari: cū
 dicit ad esum deus omnia condidit. et qz
 satiari cibo respuit non aliud qz concess-
 so muneri contradicit. **R**emedium con-
 tra hanc occultationem est cogitare: qz
 deus oia nō propter vnum hominē cre-
 auit sed etiam p̄pter alios. **U**nde cōtra
 ordinem rerum et providentiam diuine
 ordinationis est qz vnus vult oia degluti-
 re. Et sicut sunt diuerse conditiones ho-
 minum: sic etiaz diuersa cibaria. sic qz vn-
 usquisqz potest inuenire cibū sibi com-
 petentem. de quo necessitatem sumere
 potest. et alios etiaz suas necessitates sup-
 mere permittat. **S**ecūdo occultat se
 sub specie necessitatis Greg. in moral.
Lum sic voluptas sub necessitate sepal-
 liat: vix eam perfectus quisqz diiudicat
Remedium contra hanc occultationem
 est cogitare hoc: qz fm Augustinū et etia
 am philosophum. **N**atura paucis con-

De peccato

tenta est. sed consuetudo multa necessa-
ria facit: Ideo dicitur **Eccī. 29.** Initiū
vite hominis est panis et aqua. Ergo at-
tendendū est ad sumendū alimēta. sicut
ad medicamenta. **Aug. 7. x. p. fess.** Hoc
me docuisti dñe: vt quēadmodū ad me-
dicamenta: sic ad alimenta sumpturus
accedā. Et q̄ nunq̄ accedat ppter facie-
tatem: s̄ semp se retrahat circa appetita
et non sinat p̄ire concupiscētiā et delecta-
tōem nature: sed potius p̄sideret quan-
tum necessitati sufficiat et ibi sistat. Sed
quia difficile est fr̄are: ideo frena guttu-
ris sunt temperate retinenda. **Aug. 7. x.
p. fess.** Et quis est dñe qui non rapiatur
aliqui extra meras necessitatis. quis est
ille magnus et glorificet nomen tuum.
Tertio occultat se sub appetitu cibo-
rum abiectorum: cū immoderate appetun-
tur et sumunt. **Gregori⁹ in moral.** Neq̄
em̄ abusus: sed appetitus in vitio est. **Uñ**
et lautiores cibos plerūq̄ sine culpa su-
mimus: et abiectiores nō sine reatu con-
scientie degustam⁹: hinc est q̄ esau p̄ len-
ticulam p̄matū pdidit. Et helias in he-
remo carnes comedendo mētis virtutē
suauit. **Primus** hō etiā temptat⁹ fuit
non de vino s̄ de pomis. Sic qui nimium
appetitū habēt ad grossa cibaria. ex hoc
quandoq̄ non credunt se peccare. cū tñ
hoīes etiā quādoq̄ in grossis cibarijs
delinquant. **Unde Hermā. d. schilditz**
dicit q̄ immoderata p̄cipiscētia eden/
diuel bibendi p̄t esse tam ī p̄ciosis aba-
rijs q̄ in vilib⁹. s̄ q̄ aliquis in cibo ni-
mium delectetur: v̄ nimis abum cupi-
at. sicut esau lenticulam. de qua habet.
Gen. 25. Da mihi de hac coctiōe ruffa
alioquin moriar. **Nota** q̄ ad obfua-
dum q̄ homo in auiditate sumēdi cibū
semper teneatur in freno rationis: tā in
cibis delectabilib⁹: q̄ etiā in grossis
duo requirunt. **Primo** q̄ homo semper
sequatur rationis ductum et nō edacita-
tis appetitum: vt dicat euz apostolo ad
philippē. **4 Scio saturari et esurire: scio**

abundare et penuriam pati. Sic se q̄
non sumat cibum s̄m appetitum: sed s̄
mensuratōem rationis. **Sed** m̄ est q̄ ho-
mo semper de donis sibi diuinitus con-
cessis nihil sibi ascribat. sed totum deo
attribuat. et oīa q̄ sumit q̄si a manu dei
se sumē cognoscat et sic recipiat. sic paup̄
hospitāli cum gratiarū actione recipit ci-
bum sibi misericorditer porrigent⁹ quo
nutritur. Et semper mentē per gratiarū
actionem ad deum eleuet sic q̄ nunq̄ ci-
borum delectationi appetitum immer-
gat. hec faciens reatum vitabit: et meri-
tum cumulabit.

Remedia gule sunt sex.

1 Equitur de remedijs commu-
nibus contra gulam et ebrietatē
Quoz p̄mu⁹ est meditatio moy-
tis: **Unde Augustin⁹ in libro exhorta-
tionum.** Nihil sic reuocat a peccato q̄
frequens mortis meditatio. cum saltem
quis p̄cogitat. q̄ corpus suū dabit s̄mil-
bus in escā. Quid enim dicemus d̄ gul-
losis hominibus impinguātes corpo-
ra sua cum cibarijs delicatis: nisi q̄ sunt
cocivermiū p̄uidentes vermib⁹ vt escā
de suis corporib⁹ impinguatis habeāt.
Unde Bern. Si diligent consideres
corpus tuū. quid per os. quid p̄ nares.
ceterosq̄ meatus corporis exeat: vilius
sterquilinum nūq̄ vidisti. **Unde ergo**
superbis homo cuius conceptio culpa-
nasci pena. labor vite mori post hominē
vermis. post vermē feror et horror. Sic
in non hominē vertitur omnis homo.
Hoc aduertere deberēt gulosi: et sic eru-
bescere corpus suum cum delicatis aba-
rijs impinguare. **Unde Augustinus d̄**
verbis dñi sermone. **v. Preciosus** ab-
ad te intrat. quid sit cum intrauerit. Nō
ne si specula haberemus in ventre de ci-
bis preciosis erubesceremus. **2**
Sed m̄ remedium est considerare mala
que homini ex crapula eueniunt. Nam
triplex mors sequitur ex crapula. **Prima**
est mors anime: quia gulosi et ebrioli oq̄

etiam in...
gula...
man...
cum...
do...
Unde...
tis...
mus...
red...
Unde...
pula...
est...
potis...
empl...
pvi...
de...
fero...
ex...
ta...
mine...
gula...
qui...
C...
tuna...
nebit...
elur...
ebus...
buit...
quando...
es...
ha...
ne...
si...
de...
et...
S...
ferula...
notan...
ferula...
Unde...
Unde...
ty...

tidunt animas suas. Unde beatus Augustinus. Sicut expirat corpus cum animam foras emittit: sic expirat anima cum deum amittit. et hoc contingit quando homo secundum carnem crapulose viuit. Unde apostolus. Si secundum carnem vixeritis: moriemini. Unde etiam Hieronimus. Nitens cutis sordidam animam reddit. Secunda mors est mors corporis. Unde Ecclesiasticus xxxvij. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinentes est: adiuciet vitam. Tertia est mors corporis et anime simul post iudicium. Exemplum de epulone: ut habetur Luce xvi. Qui quotidie epulabatur splendide. et post mortem suam sepultus est in inferno ubi torquetur fame et siti: hoc patet ex eo quia iam ultra mille annos per gutta aqua rogauit dicens. Pater abraam mitte lazarus ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam quia crucior in hac flamma. **R**
Tertium remedium est considerare penuriam et miseriam christi. Quia qui imitatur christum pascitur: de facili gula abstinet. Et nota quod christus tribus vicibus esuriit. Primo enim cum quadraginta diebus et noctibus ieiunauit. et tunc non habuit aliud ad comedendum nisi lapides quando temptator dixit ei. Si filius dei es Alia vice esuriit. et non habuit nisi folia. sicut legitur Matthei xxi. de ficulnea: que non habuit nisi folia. cui christus maledixit Tertia vice esuriit et sitiuit scilicet in sua passione quando dixit Sitio. Tunc enim non habuit nisi acetum et sel ad comedendum et bibendum. Unde psalmus. Dederunt in escam meam fel. et in siti mea potauerunt me aceto.
S Quartum remedium est considerare fercula et potum damnatorum. Pro quo notandum quod gulosi habebunt triplicia fercula. Primum ferculum est fames. Unde psalmus. Famem patientur et canes Unde esai. ix. Unusquisque carnem fratris sui vorabit. scilicet pro nimia fame et do-

lore. **S**ecundum ferculum est eterna mors: Unde psalmus. Mors depascet eos. et hoc est valde miserabile. quia semper morientur et tamen nunquam finaliter mori possunt. Unde Apocalypsis ix. Mors fugiet ab eis. quod si mors corporalis (que est nisi separatio corporis et anime) sic hominem torquet. quod nec stare nec sedere nec loqui potest. Quid tunc mors eterna faciet in damnatis Unde Job. xv. Consumat mors fortitudinem eius. Exemplum patet de debilitate patris senti. que si sic debilitat fortissimos quanto magis illa mors amara reddet illa corpora debilia ad resistendum et ad se mouendum **T**ertium ferculum sunt carnes decocte et asse Unde Job. xxiij. Transibunt ab aquis niuium. Cum enim in frigore sunt: tunc congelantur ex nimio frigore lingua eorum. et sic comedent eam quasi carnes coctas. Cum autem in calore detinentur: tunc ex nimio calore assantur et cremantur lingua in ore ipsorum. et sic tunc ea comedunt quasi carnes assas Unde Apocalypsis xvi. Manducabunt linguas suas pro dolore. Quis autem erit potus damnatorum ostendit psalmus. dicens Ignis sulphuris spiritus etc. Quia sicut vinum penetrat membra et letificat cor hominis. sic potus infernalis totum hominem penetrat et cum ab intra et ab extra contristat **Q**uintum remedium est. quod reddituri sumus deo rationem de omnibus inutiliter et superflue expensis usque ad minutissimum quadratam Quia secundum veram iustitiam dei homo bibens haustum aque sine causa et necessitate: de hoc redditurus est rationem. Quod tunc dicitur sunt qui tot denarios: immo grossos et florenos gulose et ebriose expenderunt. qui quandoque a mane usque ad vesperam: immo quandoque noctem supaddunt. et sic in taberna sedent. et se cum veno supflue replent. et sic se inebriant. de quibus omnibus districtam reddituri sunt rationem. Ergo quilibet christianus timens deum nunquam sine causa et necessitate et utilitate deberet bibere nisi haustum

E De peccato

Semp in comedendo z bibendo debent q̄
rere sustentationem nature. **U**n Aug⁹
de verbis dñi. **S**i quid māducas z bi/
bis ad refectōem z recuperatōem mem
brozū: tunc tu⁹ cib⁹ z por⁹ laudāt deū.

Sextū remediū est p̄siderare
eternā cenā nobis in celo p̄paratā: vbi
habem⁹ fercula magna: fercula multa:
fercula dulcia. z fercula p̄ciosa. **P**rimo
fercula magna q̄ corp⁹ z aīa ibi pascat. si
cut hic i p̄nti tantum guttur: imo z ps
gutturis tm̄ abatur cum p̄nti cibo. **Q**u
cum abus ad ventrem venerit: amodo
non sapit. **I**tem si vnus tibi pro labore
totum mundum daret: satis esset quem
deus solo verbo creauit. quia dixit z fa
cta sunt. **Q**uid tunc cum tibi celum da
bit cum gaudijs suis: vbi apponet dili
gentiam suāz vt magnum gaudium tibi
faciat. **U**nde dixit discipul⁹ suis **U**a
do parare vobis locum. **S**ecundo ha
bebimus ibi multa fercula: quia tot q̄t
sunt sancti z angeli in celo: quoz nume
rus est nobis ignotus. **Q**uia sicut nec
stellas celi: nec guttas maris: sic nec nu
merum sanctorum aliquis nostz nume
rare poterit. **U**n apoc. 7. **V**idi turbaz
magnam quam nemo d̄numerare po
terat. **E**t de quolibet sancto quilibz no
strum magnuz gaudiū habebit. q̄z nos
cimus z diligimus nos alterutrum. sic
q̄ nunq̄ mater in presenti sic dilexit fili
um suum vni genitū. **E**t sic ex nimia cha
ritate fm̄ anselmum. **U**nusquisq̄ intā
tum gaudet de alterius gaudiō in quā
tū de suo pprio. **E**t ergo quicquid vn⁹
non habet in seipso: hoc habet in alio.
Unde Greg⁹. **E**x illi⁹ sancte z perfecte
charitatis merito fiet vnusquisq̄z habi
turus in alio: quod non habet in pprio
m̄rito: ergo quicquid aliū habet hoc to
tum erit ex sincera charitate. sicut q̄cqd
habet h̄ vnum membrū condiuidit euz
alijs. sic erit in celo inter sanctos. **I**tem
tantum gaudium habebit quis de vno
sancto: q̄ si mille annos dō seruisset: per

tantū spaciu tēporis deo h̄o plene de h̄
satisfecisset. ergo si totus mūdus essz illi
us hoīs: tūc potius veller illo carere q̄
gaudio illo p̄uari qd̄ de vno solo sanc
to potest habere. **T**ertio habebim⁹ ibi
fercula dulcia: sic q̄ talis dulcedo ē hic
ignota. **U**n ps. **Q**uā magna multitu
do dulcedinis tue dñe: quā abscondisti
timētibus te. **I**dem. **P**arasti in dulce
dine tua paupi deus. **A**po. xix. **B**ea
ti q̄ ad cenā agni vocati sunt. **E**tā pz
in sanctis q̄ tanta sustinuerit. **U**n pau
lus vidit gaudia celi. z postea dixit **N**ō
sunt p̄digne passioēs huius tēporis ad
futuram glām que zc. **S**i oēs tribula
tōes z oēm paupertatem q̄s sustineret: in
sup z omī die millesies moreret: adhuc
cōdignum nō fecisset. **U**nde Hiero. in
ep̄la. **N**ullus labor durus: nullum rē
pus longū videri debet quo gloria eter
nitatis acq̄ritur. **U**n **L**hiost. de recu
peratōe lapsi. **S**i q̄tidie oporteret nos
tormenta p̄ferre: si ip̄am gehennam par
uo tpe tolerare p̄ eo vt ip̄m xpm̄ videre
possem⁹ in gloria z sanctorū ei⁹ numero
sociari. nō erat dignū pati omē qd̄ triste
est. modo vt tāti boni tantez glorie p̄
cipēs haberemur. **Q**uarto habebū
mus ibi fercula p̄ciosa. quia de⁹ mer da
bit se nobis in p̄m̄ium. **E**t si creatura a
deo creata potest letificare hoīem (vt
ibi gratia: sicut aurū auarum. z honor: et
potestas z vestes p̄ciose sup̄bum. abus
preciosus z vinum bonum gulosum. et
sic de alijs) quid tūc creator potest. **T**ā
ta sunt em̄ gaudia celi q̄ si celum aper
retur z minimū gaudiū alicuius pui san
cti videret: q̄uis remota a nob̄ sunt. ta
men totus mūdus: hoc gaudiū sustine
re nō posset. **S**i aut̄ possibile esset q̄ sus
ferre posset: tūc nullū eoz essz adeo triste
quin ex hoc letificaret. immo si interim
in igne arderet vel in glacie staret. vl̄ et
iam ip̄am mortem corporis sustineret. de
his om̄ibz nihil interim sentiret. **Q**uid
tunc erit cū nos illc̄ viderimus z cū deo

et cum omnibus sanctis
Item de videri et ita
bis Augustinus
in inferno non videtur
sione curi. Vnde an
septem milia annorum
et si ad illi videri
de videri q̄z esse
angeli videri oportet
ter seruituram lo
tur. **U**n **D**icit p̄
p̄ videri factam p̄
Item de hoc videri
videt ps. Quoniam
tuos tangit dies h̄
Un videt q̄z n̄
gaudio de contemp
te anni h̄ videri
in hac videri imple
minis **V**nde ps. **S**an
runt gloria tua. **Q**uia in
videtur sicut magis m̄
sic q̄ debet contentat̄ in
te h̄ videri de dicitur. **E**
se magis quod p̄cedit
nas vni: cū h̄ videri
non p̄cedit plus recip
vale paros quod p̄cedit
sam m̄ritum: cū h̄ videri
nam al̄: contentat̄ ita be
sicut magis videri in
Sic est de sanctis magnis.
as **P**eter vel **P**aulo vel
sancto **Y**saia. quid videri
sa. id est magna merita. **E**
sumus quali parva videri
rins. **U**n **A**ug⁹. libro 17
de. **I**tem deus criticus d
strum. qui sine fine vide
dio amabit. sine fatigatō
Idem eodem libro. **Q**uod
uit diligenti se fide nō ca
tingitur. diuinitate non cor
dellideria vna trāgredie
test. estimari nō potest. **E**
gaudio celi. **L**egitur q̄ in

et cum omnibus sanctis gaudebimus. Item dei videre est ita delectabile. qd bñs Augustin⁹ dicit qd potius veller eē in inferno z dei videre: qm̄ in celo z ei⁹ visione carere. Unde angeli iam quasi p septem milia annorum deum viderunt. et si ad itaū oculi deberēt priuari visione dei: nimis graue esset eis. Quāuis em̄ angeli hīc mira operent z nobis frequēter seruiāt. tamen semp̄ dei cōtemplantur. Vñ Barth. xviij. Angeli coz semp̄ vident faciem patris mei qd in celis est. Item de hac visione z de dulcedine ei⁹ dicit ps. Quomā mille anni aū oculos tuos tanq̄ dies hesternā que preterijt. Ubi dicit glo. qd nūq̄ aliqua dies tam gaudiose consumpta est in p̄senti qm̄ mille anni breuiorē estimentur in celo. Itē in hac visione implebitur desiderū hominū. Unde ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quia in celo qlibet satiabitur: siue sit magni meriti siue parui sic qd qlibet contentat̄ instantū qd nō potest plus desiderare. Exemplum de vase magno quod potest cōtinere viginti vinas vini: cū habet eisdem plenum est z non potest plus recipere. Similiter de vase paruo quod potest cōtinere vnam solum mēsuram: cū habet illam tunc plenum est z contentat̄ ita bene in vna mēsurā sicut magnum vas in viginti vnis. Sic est de sanctis magnis. sicut de sancto Petro vel Paulo vel Dominico vel sancto Francisco. qui habent magna vasa. id est magna merita. Et de nob̄ qui sumus quasi parua vasa cum puīs meritis. Vñ Aug⁹. libro. xxij. de ciuitate dei. Ipse deus erit finis desideriorū nostrorum. qui sine fine videbit̄: sine fastidio amabit̄: sine fatigatōe laudabitur. Idem eodem libro. Quod deus p̄parauit diligentib⁹ se fide nō capit. sp̄e nō attingitur. charitate non comprehenditur. desideria z vota trāsgreditur. acquiri potest. estimari nō potest. Exemplum de gaudijs celi. Legitur qd in ecclesia beati

Petri colonie cū esset quedam obsessa: cōtingit ad illam aliā obsessam supuenti re. Hox vna p̄tra aliā cepit insurgere. et clamorib⁹ z cōtumelijs se afficere. demoni demoni dicebat Miser quid p̄sentendo lucifero sic de celo ruimus. Alter respōdit. quare fecisti. Cūq̄ illa adhuc quasi penitudinis verba p̄ferrent: alter subiūxit. Tace. ista p̄ma nimis est sera. Et idem demon interrogatus a circumstantib⁹. qd facere veller vt sic ad celū redire posset. Respōdit ei. Si esset colūna ferrea z rasijs z clauis acutissimis armata a terra vsq̄ ad celū erecta vsq̄ ad diem iudicij: si carnem haberē in qua sic pati possem: me p̄ illam trahere vellem nūc ascēdendo: nūc descendendo dummodo puenire possem ad gloriā dei. de qua p̄pter supbiam meam cecidi.

De Incuria.

Incuria detestanda est. quia est peccatum nociuū valde rā in corpe qd in aīa. Unde apostolus. i. ad Corin. vi. Qui fornicatur in corpus suū peccat. qz luxuria primo maculat ipm̄ corpus. Omnia em̄ peccata maculant animam. sed illō corpus z animā. Unde etiam Innocētius de vilitate cōditōis humane. Luxuria nō solum maculat animam. sed fedat p̄sonam. Vñ luxuriosus iam habz quodāmodo gehennā in seip̄o. scz fetorem luxurie. z ignē concupiscētiē. Ideo luxuriosus comparatur porco. qz plus delectatur in luto luxurie qm̄ in florib⁹ castitatis. Qd qd libēter deberemus corp⁹ nostrū in puritate seruare. quia quanto purius nunc seruatur: tanto gloriōsius in futura resurrectōe erit. Et quāto impurius: tanto plus tūc fetebit̄ si sic decedit. Est enim luxuria peccatum fetens. non solum coram hominibus. sed etiaz coram angelis. Quia angeli sunt puri qui nos custodiūt. igitur nō modicum

De peccato

displicet eis. si aliquis in aspectu ipsorum
audet tam nephandum opus luxurie per-
petrare. Unde Bern. In quouis di-
uersorio: in quouis angulo reuerentiam
exhibe angelo tuo. nec audeas illo presen-
te quod me vidente non auderis. Item luxu-
ria minuit homini vitam et debilitat cor-
pus. Unde Aresto. de regimine principum.
Coitus est destructio corporis et abbreviatio
vite. Unde etiam Grego. in moralibus.
Per luxuriam natura corrumpitur. senectus
inducitur. vita minuit. morti appropinquatur.
Unde etiam philosophus dicit. quod in silua mor-
tates diutius viuunt propter paucitatem co-
tus. Item nocet homini. hoc propter quod ex eo
quia homo vix postponit hoc vitium cum
in eo assuetus fuerit. Unde Prover. xxij.
Fovea profunda os mulieris. qui autem in
foveam cadit profundam non de facili ex-
it: sic nec de facili euadit de manibus dia-
boli quem illo peccato illaqueat. Unde
Grego. in moralibus. Ex quo luxuria semel
mentem alicuius occupauerit vix enim bo-
na desideria cogitare permittit. Sed heu
fere omnes homines trahit diabolus ad in-
fernum per luxuriam. scilicet nobiles et ignobiles.
iuvenes et senes. Unde Abacuc. i.
Totum traxit in sagena sua. Unde Hiero-
nymus. Qui immunditiam luxurie perfe-
cte continentie subiicit: sanctior dauid ex-
istit et fortior samphone. Item luxuria valde
de placet diabolo. quia poterit se iustifi-
care coram deo pro paratione fornicatorum
cum in eo non inueniet hoc peccatum quod
ipsi habent. Quidam demones memores
nobilitatis nature sue dedignant homi-
nem temptare de luxuria. ut patet de lu-
cifero qui christum temptauit in superbia et
auaricia. sed non in luxuria. Unde Hiero.
Nihil vilius est quam a carne vinci. et nihil
gloriosius quam carne vincere. et propter hoc
placet multum diabolo. quod in hoc peccato
binas animas lucratur. et valde pro vili pre-
cio habet tam preciosas animas a christo
tam chare emptas. scilicet pro vna sola de-
lectatione. Unde facta mulier pro illo pre-
-

cio dat animam suam diabolo. et corpus
leccatorum: pro quo non daret forulares su-
os. Item hoc vitium multum displicet deo
quod luxuriosus preponit delectationem tur-
pium et viliu membrorum suorum deo et bea-
te marie et societati omnium sanctorum et an-
gelorum. et gaudijs que christus meruit cum
passione sua omnibus electis suis. Ergo
non immerito hoc vitium displicet deo
et omnibus sanctis.

Luxuria committitur sine actu. **S**
ecundo videndum est quomodo
dis luxuria committatur sine actu. et
quando sit peccatum mortale. et
quando non. Pro quo sciendum quod luxu-
ria sine actu committitur decem modis.
Primo quando quis habet turpem co-
gitationem sine delectatione. et contra vo-
luntatem incidit sibi. et hoc nullum est
peccatum. Unde Grego. super Ezech.
Quantumcumque sit cogitatio immunda me-
tem non polluit si ratio non presentet. Er-
go boni homines caste viuentes non de-
bent multum turbari ex eo quod eis male
pessime cogitationes incidunt. quia dia-
bolus plus temptat bonos homines quam
malos qui voluntatem diaboli in omni-
bus exequentur. Unde Gregorius. Ta-
to hostis callidus deceptionis molimina
ardentius exquirat: quanto celestis pa-
trie feruentius inhiare nos cognoscit. Unde
etiam Bernardus. Non enim contri-
stari debemus si in temptations incidere-
mus. sed si in temptations superari fu-
erimus. Ergo si quis temptaretur de
pessimis et inauditis cogitationibus vi-
liliter resistere debet. tunc erit ei merito-
rium. Unde Bernardus. Quoties re-
stiteris totiens coronaberis. Idem in
libro meditationum. Demonum est ma-
las suggestiones ingerere: nostrum est
illis non consentire. Nam quotiens rep-
tationi resistimus: totiens diabolum su-
peramus. angelos letificamus. deum
honoramus. **S**ecundo quando alius
cui incidit mala cogitatio cum delectatione

vnde hoc vitium
causatur. Unde lo-
poca dicitur peccat
sone. Et vobis in li-
gestis malis. et ille
vir et conuictus om-
plumati ad q
Sicut Aug. S
nobis et prout n-
mens. Conuictio
cratio h. conuictio
em trib. h. cogit-
consensu h. in po-
tur. Quia tempta
in cogitacione conu-
eia presentet. Et im-
nullum est peccat. S
cogitacionis tempo-
male. Quandoq. ai
mandet delectacione
temporis et propter plura
Ergo summe curare de-
betur in cogitacionibus
lectacione aduenerit.
Et hoc intelligitur q. in to-
ibi. **L**uxuria
do q. dicitur presentium in
tom. Sicut q. dicitur de de-
tatione in malis cogitacione
se in malis cogitacione
est peccat morale. Sicut
unt. cum malicia q. vni-
que licet volunt ad am-
may volunt in prauis de-
cogitacionibus delectari. q.
periculosum. q. facillime
morale incurrit. Hoc q.
ex la sua. vbi dicit. Lot
est interior animi delecta-
rit sub audiendo consensu
peccat morale. **C**
quado quis ex mala cog-
tatione dat presentium et
ipm opus. et hoc temp. est
le. Unde Aug. super gene-
sam et q. vbi dicitur comou-

ramen sine consensu plene rationis: tunc est peccatum veniale. Unde sciendum quod in primo peccato primorum parentum concubebant tres personae: scilicet diabolus in specie spiritus tentantis qui suggestit mulieri, et mulier que dedit viro, et vir qui comedit de pomis vetitis: tunc peccatum summatum fuit in adam quantum ad genus humanum. Sic secundum Augustinum. Suggestio spiritus tentantis in nobis est primus motus ex fomite pueriens. Comestio vero mulieris est delectatio secundum comestio viri est consensus. His enim tribus, scilicet suggestionem delectationem et consensum homo in peccatum ex temptatio educitur. Quia temptatio per suggestionem est in cogitatione consistit inchoat. Et si tunc ei non consentit: sed ei immediate resistit: tunc nullum est peccatum. Sed si per delectationem cogitationis temptatio progreditur: sic est veniale. Quando enim cogitationi immunde delectatio aduenit: si per consensum temptatio et peccatum summatur: mortale est. Ergo summe cauere debemus: ne delectationem in cogitationibus malis, quod cum delectatio aduenit: tunc est veniale peccatum. Et hoc intelligitur quoniam consensus rationis non est ibi. ¶ Tertio committitur quando quis dat consensum in morosam delectationem. Sicut qui delectantur cum plena ratione in malis cogitationibus: et in eisdem se involuunt. tunc talis morosa delectatio est peccatum mortale. Sicut heu multi faciunt. tam mulieres quam viri, et etiam virgines que licet nolunt ad actum perducere, tamen volunt in pravis delectationibus et cogitationibus delectari, quod tamen nimis est periculosum, quod facillime ex hoc peccatum mortale incurrit. Hoc probat Jacobus in epistola sua, ubi dicit. Concupiscentia, id est interior animi delectatio cum conceptu subaudiendo consensum rationis, parit peccatum secundum mortale. ¶ Quarto committitur quando quis ex mala cogitatione et delectatione dat consensum et voluntatem ad ipsum opus, et hoc semper est peccatum mortale. Unde Augustinus, super genesim. Si ratio consentiat ei et libido commouit faciendum

esse et non discrepat: tam ei peccatum imputatur, etiam si non consequatur factum: quoniam rea tenetur in consensu scilicet. Et hoc etiam intelligitur de quolibet peccato mortali, quod quicumque regnum eternum intrare debet oportet quod sic stet in proposito suo quod si eternaliter viveret nunquam mortaliter peccare vellet. Ergo oportet de necessitate salutis quod quilibet siue sit masculus siue femina sic stet in suo proposito, quod nunquam velit facere actum nisi in matrimonio. ¶ Quinto committitur visus ut cum quis ex visu concupiscit aliquam personam et ea intentione eam inspicit ut eam concupiscere velit. Math. et. v. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam: iam mechatur est eam in corde suo. scilicet ut concupiscentia transseat in affectum cordis et in consensum rationis: ut etiam si facultas assit facere disponit: iam mechatus est eam in corde suo. Verbera gratia: si quis vna die centum domos intraret et in quolibet domo talem concupiscentiam iam dictam per visum acquireret: tot peccata mortalia committeret, ergo summe necessaria est custodia oculorum. Primo, quod oculi sunt valde veloces ad nocendum anime. Ideo per donibus preparantur. Thren. iij. Oculi mei deperdatus est animam meam. Unde etiam Gen. iij. Vidit mulier lignum pulchrum ad vescendum. Unde Gregorius dicit. Non enim euas lignum trigisset: nisi incaute prius respexisset. Item secundo custodiendi sunt quasi due porte in castro corporis nostri. Qui enim habet portas alicuius castri habet castrum. Sic etiam si diabolus habet oculos nostros: tunc habet castrum corporis nostri, et communitur tunc intrat mors in animam per fenestras nostras. Et consequenter sequitur quod deus nihil habet in homine si oculos non habet, recte sicut dominus castri qui non habet ingressum ibi. Unde dicit Christus in euangelio. Si oculus tuus nequam fuerit: totum corpus tuum tenebrosum erit. Item tertio custodiendi sunt oculi et visus ex parte mulieris, quod a planta pedis usque ad verticem non est locus in muliere ornata in quo non sit positus laqueus diaboli ad captien-

E De peccato

duz animas. **Ecclesiā. ix.** Ne respicias mulierem comptam. ne forte incidas in laqueos eius. quia diabolus vitur mulieribus pompose ornatis tanq̄ retib. veltanq̄ gladijs ad capiendum z occidendum. **Unde Hieronim⁹.** Gladi⁹ igneus est species mulieris. immo ē gladius biceps mulier pompose z curiose ornata. hoc patet ex eo q̄ occidit animā ppriāz p̄ superbiā. z aīam p̄ ximī p̄ luxuriāz malā z cupiscētiā. **¶ Querit̄** q̄d faciendū sit hoī q̄ videt aliquā personam ornata z pulchra: vt sibi nō noceat ī aīa sua. **Respō. deo q̄ duo cogitāda sūt.** **Primo q̄ nunq̄ rātā curā z diligentiaz habuisti ad ornandū aīaz tuā et nali vīcturā. z ad cōplacēdū deo: sicut illa psona habuit ad ornandū corpus suū putridūz mortale ad cōplacēdū mundo. z sic dolere debes de accidia z negligētia tua z perditione anime illius. quā sic p̄pō se vides incedere.** **Secūdo cogitandum est: q̄ pulchre sint facies electorū in celo. z quō ornabūtur cū stola glie.** **Si hō iste mortalis q̄ hodie est. z forte cras morit̄ rā pulcher est ad videndū: q̄d tūc erit de īmortalib⁹ post iudiciū eternaliter viuētib⁹.** **Et sic homo p̄ hoc sibi debz acq̄rere affectū pueniēdi ad celestē gloriā.** **Sciendū etiam q̄ si homo videt mulierem vel virgine tanq̄ rem vel imaginem pulchram non mala cogitando vel affectando non est peccatū q̄uis sit incautū.** **Unde Greg⁹.** Non licet videre q̄ nō licet concupisci. **Unde etiā Aug⁹ i reglā.** Neq̄ feminas videre phibemini: s̄ appetere vel ab ipis appeti velle criminofū est. **¶ Sexto cōmittit̄ locutōe vlr̄i sūt cū q̄s loquit̄ vel aridet aliquā personam ea intentione vt eam alliciat: z sic peccat mortaliter.** **Verbi gratia Si q̄s loquit̄ verbū iocosū in loco est tantū veniale.** **Sed si quis loquit̄ vrbū iocosum ea intentione: vt illā psonā ad actū illicitū alliciat: tūc tale verbū iocosūz q̄d alio modo est veniale: erit sibi mortale ppter**

puersam intentōem. **Silt̄ intelligendū est de risu. vt cū q̄s aridet aliquā mulierem ea intentōe vt illā psonam ad malā z cupiscētiā z ad actū illicitū alliciat: tūc talis peccat mortalr̄ ppter puersam intentōem.** **¶ In Luce. vi.** Ve vobis q̄ nunc ridetis. **Sed si al̄s arideret aliquā psonam ppter noticiā vel ex quadā leuitate vel cōsuetudine. vel ex ammiratōe vel ex loco. tūc vix peccaret venialiter.** **Sciendū q̄ aliqui antiq̄ z etiā quādo q̄s mulieres z virgines sepius loquūtur verba scurrilia z luxuriosa. q̄d est valde reprehensibile. q̄z p̄ hoc ostēdūt q̄ habēt corda impudica.** **Quia s̄m dictū christi vt habet̄ **Matth. xij.** Ex abūdātia cordis os loq̄tur.** **Sup eadē p̄ba d̄r **Luc⁹** sup **Matth.** Quale cor habet vnū q̄s talia verba loq̄tur z opa facit.** **¶ In etiā **Aresto. iij.** **Eth.** Qualiscūq̄ vnū q̄s est taliter d̄r: z talia facit opa. z taliter vīit.** **¶ In etiā **Isido.** Qualis s̄mo ostēditur: talis z animus p̄probat̄.** **In signum huius spūales persone z hōes de uoti sepius nomināt deū z dñm nostrū iesum christū z beatā virgine mariam. et loquūtur de licitis. z salutaria pferūt verba. quia habēt pudica z casta corda.** **Sed oppositū faciūt mali z pueri z impudici hōies pferētes verba scurrilia z luxuriosa.** **¶ In **Isidor⁹** de summo hōno **Vali** sermones in ore christiani esse nō debent. **Nā sicut malos mores bona colloq̄a corrigūt. ita praua colloq̄a bonos mores corūpūt.** **Septimo z mit̄ p̄ tactum impudicū z p̄ amplexus et oscula z hōi.** **Qui modus vocatur p̄ aplm̄ turpitudō. z ille modus etiam est peccatū mortale.** **Et s̄m m̄ḡm in cōpendio theologice veritatis est tāro grauius peccatū quāto magis p̄ talia libidō acendit̄ ppter nūmiā appropinatōez ad mulierē vel ad virgine.** **Tūc sciendū s̄m eundē magistrū. **Tāgere mulierē p̄ ter intentōem nō est p̄ctm̄.** **Silt̄ tāgere cū intentōe: sed ex nēccitate.** **Sed tāgere******

et de hinc et de illi
est peccatum mortale
viri et virgines
impudice loquuntur
do. in quibus quibus
¶ Querit̄
cōp̄s p̄ d̄a lopa
na. **¶ In **q̄i. vt in
scunt. nec acti p̄per
vt cōp̄lant. vt
lier z virgines que
nant vt caput dō
etes h̄at. quōdō b̄
res. s̄. etiam in ecc
rant. q̄i d̄s nō ē
nec familiaris colōq̄
tō. nec vltis cor
faciūt que cū d̄lo
d̄p̄p̄q̄it̄ s̄c̄ar p̄ctō
talia loquūt̄ z cōcolō
p̄p̄tis. z talis d̄s nō
acti faciūt cōm̄d̄t. s̄z
volunt sunt oculos nū
us vltimā rōem recite
bo illis aīab⁹ quas hō
**¶ In **q̄i. vt in
aut foderit z cū nō op
in cā dōs vel aln⁹? d̄
p̄m̄ eius. **¶ In d̄r q̄
vt quādo mulier emat̄
mes occidit in cā q̄i hō
d̄c̄ant. tūc mulier illa n
aīab⁹ illis **¶ In **q̄i. vt in
mōtib⁹ q̄s dignus d̄c̄at
utans in posteros reliqu
eres z virgines nō debent
nare. **¶ In **Aug⁹. in libe
nes. **¶ In **q̄i. vt in
habitu nec oculis creari
terā deposito p̄cedat. z
vocat amōes. vt r̄p̄a nō
p̄d̄ct̄s cū resp̄at. **¶ In
m̄m̄ q̄i alid̄ h̄ter vell
eret b̄n̄ postm̄. q̄z h̄o
loci. r̄p̄s z plone. z s̄c̄o p̄
q̄ nūm̄ cū m̄ d̄r. z s̄c̄o d̄r************************

ex libidine vel osculari ad se non pertinentem est peccatum mortale. Ne hoc illi non aduertit qui ut frequenter mulieres et virginis impudice ragent. scilicet amplexando. osculando. in quo deum grauius offendunt. **B**

Octauo mittitur sine actu per ornamentum corporis vel alia signa ad luxuriam incitantia. Verbi gratia. ut sunt isti qui non concupiscunt. nec actum peccati volunt. sed faciunt ut concupiscant. ut multe mulieres similiter et virginis que ad hoc se lauant et ornant vel caput discooperunt ut amabiles fiant. que non solum in plateis et choris. sed etiam in ecclesia corda viros vulnerant. dum eis nunc colore albo: nunc rubeo. nec familiari colloquio. nunc manu iniectione. nunc vultus compositio. Sicut ille faciunt que cum alio fricant facies suas et depingunt se sicut pictor imaginem. et per talia laqueum et occasionem ruine prestant proximis. et tales qui sic non concupiscunt nec actum facere intendunt. sed concupisci ab alijs volunt sunt occasores animarum. de quibus deus districtam rationem requirit ab eis de omnibus illis animabus quas sic ad peccatum traxerunt.

Exodi. xxi. di. Qui aperuerit cisternam aut foderit et ea non operuerit: et incidit in ea bos vel asinus: dominus cisternam reddet pretium eius. Ubi dicitur glossa. Cisterna aperit quando mulier ornatur. Tunc bos vel asinus incidit in ea quando homo per ornamentum illud illaqueatur. tunc mulier illa reddet rationem de animabus illis. **Ubi Gregorius. in moralibus. Tot mortibus quis dignus est: quot exempla prauitatis in posteros reliquit. Ergo mulieres et virginis non debent se per ornata ornare. **Ubi Augustinus. in libro ad sacras virginis. Dicitur virgo nec ornata capit: nec habitu nec oculis erectis. sed cum vultu ad terram deposito procedat. ne in se viles inducat amores. ut ipsa non peccet: nec alijs peccatis causa existat. **Nono committitur quando aliquis libenter velle illi actum perficeret bene possent. quia habent oportunitatem loci: temporis et persone. et solum propterea dimittunt quia timet mundum et scandalum hominum et consilio******

non propriam. **Sed si sciret se posse latere in hoc actu: nec deum nec sanctos nec salutem anime curarent quando hoc opus peccaret. Et tales qui sic dimittunt non propter deum. sed propter homines grauius deum offendunt. quia voluntas eorum delibata est ad actum illum. **Ubi Leo papa. Sunt nonnulli qui dum corde percipiunt peccatum faciendum delibent. illud tamen cum timore dimittunt. aut quia pro difficultate implere nequeunt. hi profecto in domino moriuntur. Et hoc idem intelligendum est de quolibet peccato mortali. quod quis non propter deum dimittit: sed solum propter timorem hominum. Verbi gratia. sicut quis non chorifans vel vestes poposas non portans propterea quod pater vel mater vel aliquis propinquus eius nouiter defunctus est. **Sed si hoc non esset propter deum non dimitteret: sed omnino faceret. **Sicut qui concupisceret rem proximi sui et hanc libenter sibi subtraheret si suspendium non timeret: tales spiritus stant in peccato mortali. **Si autem quis ad actum procedit: tunc spiritus est peccatum mortale. ut patet in sexto precepto. **Decimo committitur per dona et munuscula. ut cum quis daret alicui aliquid donum vel denarium ea intentione ut eam ad malam concupiscentiam et ad malum actum alliciat. talis sic datus siue sit pro nouo anno siue alio tempore peccat mortaliter propter malam intentionem: immo mechanicus qui preparat vel vendit tale denarium illi quem certitudinaliter scit se velle abuti: reus erit illius peccati. et peccat grauius. **Insup nunc qui est mediator illarum personarum scietur. et portat tali persone tale donum scietur ad tale malum finem consequendum: reus erit illius peccati. et grauius peccat.**************

De filiabus luxurie. **Sequitur de filiabus luxurie. **Quarum prima est cecitas mentis. id est blintheit des gemuetes. de qua sub hebetudine mentis dictum est. **Quando autem est mortale vel veniale. **Respondet Hermannus de schulditz. quod est in genere suum non sit peccatum mortale: cum mens********

De peccato

fit quasi tabula rasa et ceca nascatur. tamen cum ad finem luxurie ordinatur: quia voluntarie supponitur usus rationis: mortale est. **U**nus psalmus. Supercecidit ignis. scilicet cupiditatis et non viderunt solem. **I**dem. Noluit intelligere cum bene ageret. Si tamen talis cecitas non ordinatur ad finem reusilicite. vel si incidere ex quibusdam naturali dispositione non culpabiliter: non credo esse peccatum mortale. **S**ecunda filia est precipitatio. id est. vmberrachrickeit des todes vnd der hellen vel sic. verwegelicheit. das ist so eyner verwegelich louffer zo den sunden. **Q**uod luxuriosi quicquid agunt hoc faciunt precipitate et indeliberate. **C**ontra quod puer bios. iij. dicit. Oculi tui videant recta et palpebre tue precedant gressus tuos. **Q**uando est veniale vel mortale. **R**esponder Hermannus de schilditz. quod infantum est peccatum in quantum voluntarie actum consilii premitur. quod si in his que precipitate salutis consideranda occurrunt voluntarie precipitat ut periculo sua salutem non preponat mortaliter videtur peccare signant quando ordinatur in finem luxurie: vel in quemcumque alium finem precipitatur. sed si continetur ex dispositione aliqua naturali. sicut aliqui naturaliter sunt precipites. sic non est mortale. **T**ertia filia est inconsideratio vnachtsamkeit. die ynkuschen haben kayn achtsamkeit vff alles das da zudun oder zu layssen ist. **U**nus inconsideratio est quando aliquis recte iudicando deficiat. ex hoc quod premitur vel negligit attendere ea ex quibus rectum iudicium procedat. **U**nus manifestum est quod inconsideratio est peccatum. **N**ota quando est mortale vel veniale. dicit Hermannus de schilditz. sicut dicitur cum est animus de precipitatio et cecitate. Si affectata est ex intentione vel ad finem luxurie ordinatur est peccatum mortale. **I**ntra illud Danielis. xij. Auertentur sensum suum ut non recordarentur iudiciorum iustorum. **V**eniale tamen peccatum potest esse quando non ordinatur ad finem malum. vel quando sine peccato quando euenit ex natura

li defectu. vel ex indispotione corporis inculpabili. **Q**uarta filia est inconstancia id est. vnstetckheit. das man feller ymermer von eynen in das ander. **E**t sic deo placet stabilitas in bono: sic instabilitas multum displicet deo. **Q**uinta filia est amor sui. **P**ro quo nota quod amor inordinatus ad seipsum homines excecatur. **V**nus Gregorius Vehementer claudit oculos amor priuatus. ex quo fit ut quod male agimus graue non estimamus. **Q**uomodo autem est peccatum mortale amor priuatus? **R**espondet Hermannus de schilditz. quod amor sui secundum genus suum non habet rationem peccati mortalis. **S**i tamen amor sui crescat ad contemptum dei: tunc indubitanter est peccatum mortale. **I**dem dicitur est si amor inordinatus superbius vergat in iniuriam proximi: quod tunc est peccatum mortale iuxta mensuram iniurie. nisi iniuria esset minima. **S**exta filia est odium dei. **L**ux enim deus subtrahit istis voluptatibus impedimentum prestat per infirmitatem vel aliter tunc odium dei. **Q**ueritur. vtrum deum odio possit aliquis habere. **R**espondeo secundum beatum Thomam. **D**upliciter ab homine comprehenditur et desiderari potest. **U**no modo secundum seipsum. scilicet per essentiam. deus autem per essentiam suam est ipsa bonitas: quam nullus potest odio habere. quia de ratione boni est ut ametur. **E**t ideo impossibile est quod aliquis videns deum per essentiam suam eum odio habeat. **A**lio modo secundum effectum eius: tunc sunt quidam effectus dei qui repugnant inordinate voluntati. **S**icut infliccio pene et etiam cohibitio peccatorum per legem diuinam que prohibet ea que repugnant voluntati deprauate per peccatum. **Q**uam ad considerationem effectuum talium ab aliquibus deus odio haberi potest. **S**ic illi in inferno odium deum. et etiam peccatores in mundo. **U**nus Apoc. **B**laspheia auerit deum celi pre dolentibus. **S**ed alios effectus habet etiam sic quod est dator omnium bonorum vite et intelligentie. et sic considerando non odit. **N**ota quod quicumque odit

penes obsequium
manu educta
tenti tenet
ulticia
nalia
prompen
habere
ma p
fficiam
ma filia
dum
losum
i. **J**obis. q. **S**i
est charitas
dilectio
tum. ita
Seg. **D**ilectio
vt volgas
de v
statur.
hues
et
p. **S**imondo
estem.
bus
sup **D**icit. **D**icit
et mulier
nes
si amor
ponat
duntaxat
m est
limes
filia
merit
rebe
hilo
pene
oys
Luxuria
Et
D
te. et
ad

penas: odit deum panarū actorē. **N**az multi odium penas: qui tamen eas patienter ferre deberent ex reuerentia diuine iusticie. **Aug^o**. x. cōfess. dicit q̄ mala penalia q̄ de tolerare iubet non amare: ē prumperem odium dei punientis. H̄ est habere odio dei iusticiam q̄ est gūssi/ mū pccm. **Greg^o** **A**equius est odisse iusticiam: q̄ non fecisse. **¶** **S**eptima filia est amor mundi. **P**ro quo sciendum q̄ amare mundū est multū periculosum. **P**rimo q̄ charitatē de extinguit. **1. Johis. ij.** Si quis diligit mōm. non est charitas patris in illo. **S**cdo q̄ sic dilectio dei est fons oīm bonorum z fructum. ita dilectio mundi oīm uiciorū. **¶** **Greg^o**. **D**isce hō non diligere mundū ut diligas deū: auerte ut uertar. funde ut implearis. **T**ertio q̄ inimic^o dei constituitur. **¶** **Unde Jacobi. 4.** Amicitia huius mundi inimica est deo. **Q**uarto q̄ seruū diaboli se facit. **Apl's ad Gal. p.** Si mundo placerem: huius xpi non essem. **¶** **Unde Barth. 6.** Nemo p̄r duo bus dñis seruire. **¶** **Unde etiā Chrysost.** sup **Barth.** **Q**uā miserū est mūd^o. z miserū qui eū sequunt: semp̄ em̄ homines mundi opa excluderūt a uita. **N**ota si amor mundi intm̄ excreseat in hōie q̄ pponat̄ amori dei uel uite etne. uel si redundat in iniuriā: q̄ tollit charitatē pxi mi est pccm mortale. **S**i tñ̄ citra hos limites sistat: p̄t esse ueniale. **¶** **O**ctaua filia est stulticia. **H**oc est: si quis exprimere ualeat se illud gaudiū sempiternum. z hereditatem celestē p̄temnere. z p nihilo reputare. z plus delectari in zeno luxurie: q̄ in deo: et oībus bonis: z gaudijs spiritalibus z celestib^o.

Luxuria palliat se tripliat

Luxuria palliat se sub triplici spē virtutū. **P**rimo occultat se sub specie affabilitatis z beniuolentie. z hoc apparet in illis q̄ alijs se nimis affabiles exhibēt. **S**unt em̄ quidā qui ad hoc student: ut oībus se affabiles et

gratiosos exhibeāt z oībus placere desiderant. z sic frequent occultat se uoluptatis. **E**t illa cogitatio est multū periculosa. q̄ sub ipa puritas p̄tutis z sinceritas diuini amoris frequent inficit p occultatū amorē carnis. **R**emediū cōtra hanc uoluptatē est q̄ hō diligēt cōsideret mentem suā z discutiat. vtrū sub spē affabilitatis z amicitie quā exercet aliqua z cupiscentiā uel inclinatio puati amoris latent se abscondat. **E**t si quā talium deprehendit: securi^o tunc erit q̄ se potius exhibeat singularē z maturū q̄ q̄ per suā affabilitatem malā inclinatio nem in seipso suscitet. uel alijs ipam pcurz. z etiā optimū remediū ē ad idēz q̄ hō tāta magnūm̄itate z tāta cordis altitudine mentis pudicitia amplectatur ut etiā dedignetur se cuiusq̄ familiariter exhibere. ut possit sue mentis puritas inquinari. **E**t hec magnanimitas id est cordis sublimitas nequa q̄ ab elatione: sed potius ab uirtutis amore procedit. **¶** **S**cdo occultat se sub specie charitatis z amicitie. z hoc apparet in his q̄ dicūt. q̄ ideo singulari affectione ad aliquas psonas inclinatur. ut ex inde pfectum sue salutis magis querant. z eorū directōe in deū magis feruent z sollicitate insistāt. **E**t isti multoties decipiunt. **Q**uia in hoc casu sub ficta spē charitatis z salutis p̄ximū uiscus carnal' cupiscentie se occultat. **R**emediū h̄ est q̄ hō diligēt cōsideret quāta uirtus illi psonę puenire possit. p cui^o p̄fectu singularē ad ipam affectōez gerit. **C**ōsideret si illa psona sua directōe z studio indigeat. **N**ā si hō seipm̄ aut aliā psonā a deo mollem cognoscat: q̄ notabiliter timeat q̄ ex ei^o studio sibi uel illi ment^o occupatio uel noxia amor' inclinatio pueniat: tunc hōi q̄ se ab oībus ill' actib^o restringat ex quib^o posset sibi uel alijs aliq̄d noxiū puenire. **N**ā etiā **Greg^o**. **Q**uotienscūq̄ q̄s p̄ gest^o p̄caces z leues diuini amorē in corde p̄ximū diminuit: toties in mēte sua seipsuz

Se peccato

spūalit occidit. **S**i autē q̄s scire voluerit an ex suo amore cor p̄sone alteri⁹ occu-
p̄et. ex hoc cognoscat si illa p̄sone affēat
q̄ amor tu⁹ in corde suo sup̄mū locuz te-
neat. **N**el si familiaritatē tuā cū alia p̄-
sone moleste ferat hec em̄ sūt certa signa
noxie z p̄erse dilectōis. **T**ertio occul-
tat se sub sp̄e sanctitatis z beneficentie.
Et hoc apparet in illis qui dicunt q̄ ad
hāc p̄sonā vel ad illā magis inclinātur:
ratione sanctitatis z castitatis z virtuo-
sitaris in ea relucētis: asserētēs: q̄ ob h̄
familiaritatem eius frequētēt vt bonis
exemplis ei⁹ edificent. **E**t isti plerumq̄
decipiunt. vt dicit Aug⁹. **N**ec eo min⁹
femīe timēde sunt: q̄ religiose sūt. q̄ q̄n-
to religiosiores tanto citius allūiunt. et
plerumq̄ sub sp̄e sanctitatis latere viscus
libidinis. **S**ciendū q̄ quando aliq̄ per-
sone deuota desiderat habē p̄uata col-
loquia z conuentus familiares: tunc ille
amor familiaris sepe generat carnalem.
Et hoc contingit in viris perfectis. put
dicit Aug⁹. i. li. d. singularitate clericorū.
Crede mihi exptus loquor ex femīarū
familiaritate: mltos cedros cecidisse co-
gnoui. de quorū lapsu nō min⁹ suspi-
cabat q̄ hyeronimū vel ambrosij. **E**t br̄s
Ambro. dicit. **P**erfectos quosq̄ viros
nisi p̄ muliēs diabol⁹ ipugnaē p̄sueuit
Remediū h̄ hāc cocultatōem p̄sistit i h̄
q̄ hō virili aīo illos act⁹ quos alicui p̄-
sone. p̄ sua sanctitate impēdit: nō p̄sone
p̄f̄ cōplacentiā: h̄ dei amore exerceat si-
ne magna mora z lōgo p̄iunctu femīa z
Amb. **S**i pudicitia q̄ris femīnā quaz
videris bñ cōuersantē: mente dilige nō
corporali frequētia. **Q**uia nec es dauid
sanctior: nec salomō sapiētior. nec sam-
p̄sone fortior. **H**emēto semp q̄ padisi
colonū de possessione sua mulier eiecit:
Cōtra illos q̄ dicūt se nō posse casteyiue
Sequitur reprehensio illoz q̄ di-
cūt se non posse cōtinere a forni-
catione. q̄ hoc sit falsum: patz p̄
mo p̄ hoc. q̄ diuersa testimoniā sacre scri-

ture h̄ reprobāt. **E**t p̄mo illd Gen. 4.
q̄ dicit dñs ad cayn loq̄ns d̄ peccato
Subtus te erit appetitus tuus: z tu vo-
minaberis illi. **N**ā quasi mēda cū dño
imponūt: qui dicūt se nō posse cōtinere:
cū tamē homo dñat appetitui cuiuslibz
peccati: sic q̄ possit inclinationi huic resi-
stere. **I**tem Job. vi. **A**n poterit quis su-
stare q̄d gustatū affert mortē. **I**n s̄tra-
te qui haberet p̄fectā fidē cognoscerz q̄
delectatio fornicatōis ē venenata. **I**me-
rito vitanda. **N**onne si apponeret alicui
cib⁹ amarissim⁹ v̄ venenat⁹. ip̄e statim dē-
ceret nō possum aliq̄ mō comedere. **G**lo-
luptas h̄ fornicatōis extra m̄rimoniū
ē venenata. imo etiā morte amariot. q̄
hic morte spūalt. i. culpe hoiez inficiat. i.
futuro aut inficiet hoīem morte eterna
tam corporis q̄ anime. **I**tem p̄bat per
illd Eccl. 15. **A**pposui tibi aquā z ignē
ad q̄d volueris porrigē manū. **E**t post.
An hoiez mors z vita bonū z malū: q̄d
placuerit: dabit illi. **I**tem p̄bat p̄ illd apli
Fidel est d̄s q̄ nō p̄mittit nos temptari
sup̄ illd q̄d possum⁹. **C**redo ideo ca-
uē d̄z q̄s ne p̄tinacit dicat se nō posse p̄ti-
nere q̄z p̄ hoc reddidit se inferiorē b̄ntiā a
libz q̄z min⁹ h̄z libertatē animi z volūta-
tis q̄z b̄nta aīalia: cum tñ dignitas illa
data sit hoī p̄ ceteris aīalibz q̄ lib ex ar-
bitriū h̄z. **P**iscis em̄ temp̄t se ab elca:
si hamū videt. **E**t auis a ḡno frumētū si
laqueū videt. **E**t miser hō timore mortis
et ne nō vult se temperare ab illicitis vo-
luptatibz ip̄ius luxurie. **T**ertio id q̄
talis incurrit maledictionē omnipotentis
qui dicūt se non posse continere: cū tamē
deus nullū impossibile p̄cepit homini.
Unde Hiero. **M**aledictus q̄ d̄t deus
p̄cepisse impossibile. **Q**uarto id q̄z
tales sūt blasphemico q̄ imponūt deo
id q̄d ei nō cōuenit: z insup̄ q̄d est cōtra
eius diuinā reuerētiam. **H**oc patz. q̄z i-
ponūt deo ignorantiam: q̄ nō sciunt se
grauamē oneris z infirmitatem hominis
qui tamē est eterna sapiā: z omnia nouit.

[Marginal notes in a smaller hand, partially obscured and difficult to read.]

Item imponit et iniusticiam eo qd ho /
 mini precepit qd implere n̄ possit: qua /
 si iniuste in hoc cum hoie egerit. Contra
 quod dicit ps. Iustus dñs in om̄ibus
 vijs suis. z sanctus in oib̄ opibus su /
 is. Item p hoc imponit ei impietate et
 crudelitatem ex eo qd crudeliter egerit in
 hoc qd homini onus importabile impo /
 fuerit. Contra qd dicit ps. Nā sicut
 dñs. Et ip̄ se dicit in euāgelio Disci /
 te a me: quia mitis sum: z humil̄ corde.
 Quinto ideo quia talis loquit̄ cōtra
 fidē z p̄tate qd dicit se nō posse p̄tēter
 viuere. Et s̄m Aug⁹. potest q̄ri d̄ illo. qd
 dicit se nō posse cōtinere. vtz intelligat:
 qd nō p̄t cōtinere se suis virib̄ sine dei
 auxilio: aut si intelligat: qd etiā adiutus
 a deo nō possit. Si primo modo: h̄ pla /
 num z vez est: qd sine adiutorio dei nihil
 possumus. Vñ christus dicit in euāge /
 lio. vt habetur Joannis. xv. Sine me
 nihil potestis facere. Non dixit paz fa /
 cere: s̄ nihil omnino. Vñ etiā Ap̄ls. ij:
 Cor. ij. Nō sum⁹ sufficētes cogitae ali /
 quid a nobis quasi ex nobis. Vñ etiā
 Aug⁹. Dñe s̄tne te nihil sūt om̄s conat⁹
 nostri. Vñ etiā Sap̄e. viij. Scui qd
 alit̄ n̄ possuz eē p̄tēs nisi de⁹ det. Sed
 tñ de⁹ semp parat⁹ est dare gr̄az z adiu /
 uare hominē in his q̄ sunt ad salutē si so /
 lummo homo esset parat⁹ recipere gra /
 tiam z adiuuamē diuinuz. Si secundo
 modo. tunc manifestissime falsuz est: qz
 etiā sapit heresim: qd quis audēt dicere
 qd etiā cū adiutorio dei nō possit p̄tēter
 viuere. Qd talis loquit̄ cōtra p̄mum
 articulū fidei vbi dicimus. Credo i deū
 pa. om. Et potest queri a tali: an possit
 aliquāto tpe p̄tētere: qd si dixerit se p̄ mē
 sem vel vltra posse. Verbi gratia: vt i q̄
 dragesima in qua etiā qñqz pessimi ho /
 mines abstinent: tūc ostēdēdū eē qd spe /
 rare debet. qd potius sequenti mēse con /
 tineat q̄ in isto: cū deus paratior est ad
 adiuuandū eū postqz p̄ mensem amore
 eius cōtinuit q̄ ante: si tñ ex corde ei⁹

auxilium instanter petierit. Itē queri /
 mus a tali quis cogit eū: vtrū a diabo /
 lo cogatur: vela muliere: vel a carne: nō
 a diabolo. Unde Greg⁹. Debilis ē ho /
 stis qui in neminē vincit: nisi volentem:
 Ita est debilitatus z om̄i potestate sua
 priuatus p passionem z mortem christi.
 Vñ Aug⁹. sup ps. Diabolus plerūqz
 vult nocere: z nō p̄t: qz potestas ei⁹ est
 sub potestate dei. Nā si tñ possz nocere
 diabolus q̄ntū veller: aliqs iustoz non
 remaneret. Idem in s̄moue. Nō eim̄ dia /
 bolus cogēdo vel suadēdo nocet: nec ex /
 torquet a nob cōsensum: s̄ petit. Dat qd
 dem ille cōsiliū: sed deo auxiliāte nostrū
 ē vl̄ eligere vl̄ repudiare qd suggesterit
 vñ etiā Chrysos. sup math. Diabol⁹ eī
 suggerē potest: cogere te nō potest. Itē
 non cogit a muliere. qz masculus natu /
 ralis fortior ē q̄ mlier. Itē nō a carne
 qz deus dedit dominū hominī sup car /
 nem suam. Vñ Gen. 3. dixit ad mlierē
 q̄ tenet figuraz carnis. Sub viri p̄tate
 eris: z ip̄e dñabit tui. Qd ar̄ habeat do /
 minū qd sup carnē suā qd bñ possit abstē /
 nere a fornicatōne si veller: hoc pater: qz
 si tal̄ haberet tātā volūtate p̄tēdi qñ /
 tā h̄zvinū suū in vase suo custodiendū: s̄
 facili cōtineret. Et si cum tāta diligētia
 obstrueret sensus corporis cū sentit se per
 occasionē temptari carnalis. cū q̄nta di /
 ligentia obstruit forā mēvalis repleti vī /
 no cū sentit vīnū exire. vel stillare ex illo.
 Itē patet ex hoc qd si cū incōtinētia de /
 beret p̄dere omnia bona sua t̄palia: vt s̄
 sciret se amissurū pedemynū vel manuz
 vel ambos oculos. vel si sciret prepara /
 tum ignē lectū in quo deberet cremari
 sicut beatus laurentius i craticula: om /
 nino abstineret: z nūqz vsqz ad mortē ali /
 quē actū luxurie scient̄ z volūtarie facēt.
 Remedia luxurie cōmunia. Qd
 Equit̄ de remedijs cōmunib⁹
 Contra omnem luxuriā. z sunt
 tria qd sic p̄bat. Cū luxuria sit
 ignis necessario erit triplex remediū con /
 U 2

De peccato

era eā. Verbi gratia. Si olla q̄ circa ignez a dō bullit: z ne effundat qd̄ in ea cōtinet aliqd̄ horū triū fieri s̄suevit. v̄l a q̄ frigida olle infūd̄. v̄l de lignis subtrahit. vel olle ab igne elongat. Prīmū em̄ remediū est q̄ si q̄s videt se temptari: tūc a q̄ infundēda est. s. tribulatio q̄ cūq̄ vel vt recipiat a se vel ab alio bonā disciplinam. v̄l puniat se alias. s. trahendo per crines. Vel si nō vult sibi adhibere tribulationes in p̄nti: saltē adhibeat sibi ipsius tribulationis memoriaz: vt cogitet d̄ penis q̄ debētur peccato luxurie. Vñ exemplum de his iā dictis. Legit q̄ q̄dam temptatus a luxuria dixit si h̄ ego ro: eternū ignē merebor: ergo p̄bare volo: vtrū possim sustinere. z sic cōbussit sibi digitos. z sic cōpescuit in se luxuriam. Exemplū etiā de h̄o bern̄. qui p̄ ardozē luxurie inter spinas picat se z vulnerauit corpus suuz. z sic p̄ vulnera carnis extinxit ardozē libid̄is. Item legit de beato b̄ndicto q̄ semel immerisit se i gelidā aquā p̄t̄ vehemētē temptatōez carnis. **S**cōm remediū ē: vt cū q̄s subtrahat de cibo z potu. scōm enim ligna silue exardescit ignis. Et p̄cipue d̄ illi generibz cibo z potu q̄ incitat ad luxuriā: vt sunt fortia vīna. z cibi acuti saporis. Ista em̄ sunt q̄si facule ardentē ad incēdēdū luxuriā. Vñ bern̄. Pip et zinziber cūminū z salua z m̄re spēs huiusmodi salsam̄to z palatū qd̄ delectat h̄ accēdūt luxuriā. Vñ Hieron̄. In epulas difficile seruat pudicitia. z nitēs cutis sordidaz oñdit aiām. Ex quo pz q̄ sicut iste essz deridēd⁹ qui facul ardentibz domū suā incēdēs dicēt q̄ cōbustio eius sibi displiceret. sic deridēdi sūt qui dicūt se velle ztinere qm̄ cū talibz abis z potibz domos suas. i. corpa sua incēdūt igne libidinis z zcupiscētie. Vñ Ambrosius Deniqz a nobis edendi mēsurā seruet: ne totius corporis labes generet. Vñ etiā Chrysostom⁹ dicit. Per ieiunium cessatur pugna aduersus aiām. Vnde

etiam Hugo d̄ sancto victore. Parca ei vita occidit vitia. libidinem extinguit. s̄tutem nutrit. animū roborat. ad celestia mētem eleuat. **N** autem subtractio cibi z potus extinguit luxuriam. per tale p̄t ostendi exemplū. Erat quidā adolescēs qui ex intuitu illicito in concupiscentiaz carnis vehementer contra honestam z pulchram mulierem accensus est. Et ipsa repulit eum septus z arguit. Et ipse dixit. Si non adimplerem voluntatem suam: oporteret eum mori. Tunc ipsa assignauit ei diem z locum z horaz qua deberet venire ad eam. Cum autem iste adolescens venit: tunc ipsa dixit. Voluntās tua non implebitur: nisi consenseris mihi in ynica petitione. z ipse libent̄ consentit. Tunc ipsa includit eum in yna camera per triduum sine cibo z potu. z q̄ta die preparauit locum vnum cū mensa que fuit plena cum bonis ferculis et cibarijs. Similiter z potum bonum. Et ex opposito preparauit lectum pulchz: z dixit iuueni. An optionem tibi do. an vis comederet bibere. v̄l volūtatez tuā me cū adimplē. z voluntatez tua peracta econuerso te includam. z iam non gustabis quicqz in comedendo z bibendo. Tunc iuuenis respondit. Ego iam ita fatigatus z attenuatus sum fame et siti q̄ ignis concupiscentie totus refriguit. z iam nullam concupiscentiaz erga te habeo. sed me delectat comedere z bibere magis q̄ quicqz aliud facere. Et ipsa ei. **N**equā cur dixisti q̄ oporteret te mori. nisi ego tibi consentirem. Vade amplius quādo sic accensus es: tūc subtrahē tibi de cibo z potu. z sic facillime concupiscentiam carnis tue superabis. **T**ertium remediū est q̄ homo eliget se ab igne luxurie. id est a presentia mulieris: Et hoc docet Ap̄l̄s. i. 1. Cor. vi. Fugite fornicatōem. Super quo v̄bo dicit Ambrosius. Cum alijs nempe vitijs potest spectari conflictus: h̄c at fugite: ne approximatis quia non potest

aliter videtur. **H**ic
exemplū. **H**ic
muna sua viderent
cto in manu pulchri
est focus. **H**ic
deo primo. quod bono
dum. **H**ic
fenum. **H**ic
Job. **H**ic
ris. nulla videret
feno ardo circa ignem
gendum est. **H**ic
valde immundum
lucari cum peccato
esse q̄ homo non
p̄t. **H**ic
ab ea. **H**ic
esse immo qualiter
teret cū videret mulierem
Respondet q̄ cū
ms immundat. vt quā
inducit. **H**ic
nos fortis immundat in
tibus. **H**ic
Et etiam patet q̄ ex
si inuicem collidantur
ex familiaritate vnu
quāsi lapsi de vno
ms luxurie. **H**ic
candela iuxta se posita
tamē d̄migrat. sic
dōz non cadat ex familia
rum in peccatum acroale
ms aliquantulum in
nus per cogitationes
las. **H**ic
de mihi non potest cū
de habere: qui fami
pular. **H**ic
aris conuersatio mulier
ocasio vnde potest ma
exemplum. **H**ic
sen ex quāda erit qui cum
v̄b̄m magis famē
videns lenet q̄ fratres
v̄b̄ dicit. **H**ic

aliter vinci melius **A**d idem monemur exemplo Joseph Ben. 19. Cui cum domina sua diceret dormi mecum: ipse relicto in manu eius pallio fugit: et egressus est foras. Quare autem fugiendum sit **R**ñ/ deo primo. quia homo est sicut fenū aridum. Unde Propheta. Omnis caro fenū. Item homo est sicut stipula **U**n Job. 13. Et stipulam siccam persequeris. nulla autem securitas est stipule vel feno arido circa ignem. igitur merito fugiendum est. **N** ei luxuria est peccatū valde immundum. ergo non est securus luctari cum peccato isto. vix enim potest esse q̄ homo non inquinetur **E**cclias. xii. Qui tetigerit picem: inquinabitur ab ea. Sed diceret quis stipulam se non esse: immo quasi ferrum: et ideo non oportet eū timere mulierum familiaritates **R**espondeo q̄ etiam ipsum ferrum ignis immutat. vt quasi igneam formam inducat **S**ic ignis luxurie etiam homines ferreos immutat in malum **H**ieronimus. Ferras mentes libido domat. **E**t etiam patet q̄ ex duobus lapidibus si inuicem collidantur exit ignis: **S**ic ex familiaritate duarum personarū que quasi lapidee videtur: exit quādoq; ignis luxurie. **I**te est murus lapideus a candela iuxta se posita non comburatur: tamen denigratur: sic licet q̄ homo quādoq; non cadat ex familiaritate mulierum in peccatum actuale: tamen frequētius aliquantulum inquinatur ad minus per cogitationes et delectationes malas. **U**nde beatus Hieronimus **R**edemibi non potest eū domino toto corde habitare: qui seminarum actibus copulatur. **Q** autē cohabitatio et familiaris conuersatio mulierum multum est occasio ruine potest manifestari per tale exemplum. **L**egitur in vitas patrum. q̄ senex quidā erat qui cum incurrit egritudine magnam seruebant ei fratres: et videns senex q̄ fratres occuparent euz eo dixit. **V**adā in egyptū: vt nō ipedi-

am fratres istos **E**t dixit ei abbas moyses: nō vades q̄ fornicatiōem incursum es. **I**lle autē tristatus dicebat. **H**ortuū est corpus meū: et tu mihi ista dicis. **S**urgēs ergo abiit in egyptū. **Q**d autē audissent hoīes circūquaq; habitātes offerebāt ei multa **V**enit etiā ad eū virgo quādam fidelis volens obsequium suuz senī infirmatū depēdere **E**t post aliquātū tēpōris cū paululū de egritudine q̄ detinebat meli⁹ habuisset incurrit in eā **E**t illa pcepit **I**nterrogata autē a vicinis loci illius vñ pcepit. **I**lla rñdit. de senex **I**lli autē nō credebāt. **S**enex vero dicebat. ego hoc feci. s̄ custodite infantem quē pepit **Q**ue cū genuisset puerū et ablactatus fuisset: tulit senex infantē in humeris suis **E**t die qua erat festiuitas in schyri accurrebat ibi et intravit ecclias corā multitudie fratrum. **I**lli autē vidētes eū fleuerūt. **Q**ui dixit fratribus **V**idete infantē hūc: filius est inobediētie. cauete q̄ vos o frēs a p̄ortijs mulierū. eo q̄ in senectute hoc feci. et orate p̄ me. **E**t p̄gens ad cellā suā ad initū p̄me p̄uersionis reuersus est. **U**n Bern. **C**ū femina sp̄ esse et feminā nō cognoscere: nōne plus est q̄ mortuū suscitāre. si qd̄ min⁹ est nō potest necid qd̄ mai⁹ est. **U**n Hiero. **S**i pudiciā seruare quis: feminā quā bñ videris p̄uersione mente dilige: nō corporali p̄ntia. **U**n Greg⁹. scribit in registro q̄ beatus augustinus nec cum sorore habitare consensit.

Incipit tractatu

lus de sex operibus misericordie. Et primo de corporalibus.

Opera misericordie corporalia s̄ sex **P**rimū est cibare esurientem **U**n **E**saie. lviij. Frāge esurienti panē tuū. **S**edm̄ est potus dare sitiētī. **M**at. x. Qui potū dederit vni ex minimis meis calicem aque frigide non perdet mercedem suam. **S**ed sunt

F De sex operibus

quidam adeo duri et immisericores quod ponunt dunt porcis et canibus quam pauperibus. quod plures diuites melius pascunt suos canes quam pauperes. sed parando canibus offam vel dando eis carnes. de quibus pauperes possent refici. de quibus omnibus tales diuites districtam reddituri sunt rationem. Insuper aliqui etiam auari et tenaces sunt: quod potius id quod remanet permittunt putrefieri fruantes hoc ex nimia parcitate quam quod pauperibus erogaret. Unde dominus de maximo conuiuio quod faciet sanctis suis repellat eos cum confusione magna. nihil eis dabo quod hic de mensa sua nihil ei dederunt. ut patet in diuite epulone et paupe lazaro. Luc. 16. Unde etiam Gregorius Dei misericordiam non potest permereri qui hic misericors non fuit. Unde Beda super epistolam Iacobi. Sine misericordia iudicabit ille: quicumque possit non facit misericordiam. **E**x his patet quod periculose stant tales tenaces diuites quia deum grauius offendunt: contra charitatem proximi faciunt et contra animas proprias grauius peccant. quia tales quodammodo comparantur furibus et raptoribus. Ambrosius in sermone. Non minoris est criminis habere etiam tolerare: quam cum possis indigentibus denegare. Unde etiam Basilus. Nonne inquit spoliator es: qui dispensanda suscepisti propria reputando. Est enim panis famelicum quem tu tenes. nudi tunicam: quam in conclauis seruas. discalceati calcei: qui penes te marcescunt. indigent argentum quod possides humanum. Unde de christus dicit in euangelio. Luc. 17. Quam difficile qui pecuniam habent regnum dei intrabunt. Item est malum si gnium cum quis durus homo non potest audire clamorem pauperum. et si audit: tamen non compatitur nec misereatur: quod est signum perversitatis: et quod non est in charitate dei. Et ex hoc sequitur quod est in statu damnatorum. Unde. i. Iobis. 4. Qui habuerit sub azibus huius mundi. et viderit fratrem suum necessitate habere: et clauerit viscera sua ab eo: quomodo charitatis dei in eo manet

quasi diceret: nulla modo. Augustinus. de ciuitate dei. Misericordia est aliena miserie in nostro corde passio. quod vti si possemus subuenire appellimur. Unde de iuris cordibus dicit Prover. 21. Qui obrurat aurem suam ad clamorem pauperum. et ipse clamabit et non exaudietur. Et ergo ut diuites misericordiam dei consequantur: tunc ipsi debent esse misericordes pauperibus. Unde Barth. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Ambrosius. in epistola ad Nepocianum. Non memini me legisse mala morte mortuum quod libenter operam pietatis exercuit. Habet enim multos intercessores. et impossibile est precibus multorum non exaudiri. **T**ertium est recipere peregrinos ad hospitium. hoc vtile est et deo tam acceptum: ut quibus etiam ad litteram angeli sunt ad hospitium recepti: immo etiam quibus ipse christus visibilis. ut in emaus. Et sunt quidam adeo auari quod nullum pro deo hospitari volunt nisi habeat expensam. Et sic expellunt pauperes a domo sua. cum tamen christus dicat in euangelio. Qui vos recipit me recipit. et eadem mensura qua mensi fueritis etc. Ergo si daretis ianuam pauperi: sic christus faciet tibi cum veneris dicentes illud Barth. 21. Domine domine aperi nobis. Respondebit. Amen dico vobis nescio vos. Sed bonis et electis dicit illud Barth. 21. Hospes fui et collegistis me. venite benedicti patris mei etc. Ex his sequitur quod multum reprehensibiles sunt illi diuites qui habent largas domos. et potius permittunt eas vacare quam quod pauperes in eis dem propter deum vellet hospitare: cum tamen laudabile esset quod quilibet diues ad minus haberet unum pauperem in domo sua: ut illud quod sibi ipse in mensa subtraheret siue in comedendo siue in bibendo hoc illi pauperi daret. ut sic posset mereri vitam eternam. **Q**uartum est nudos tegere. Quantum autem hoc placeat deo patet in beato Martino quem christus coram omnibus sanctis et angelis in celo existentibus commendauit dicens

mi se
Darius ablatio
me vobis
cuius bonis
L. i. v. dicitur
Qui habet domum
habentem. pro qua be
die non uoluit expe
facile non potest
cipit procom vno ad
daret libenter. et ei
ergo diuites multo
ochole necesse est quod
p. se. tamet multo pa
gent. Exemplo bene
bat in anallibus suis:
stes faceret. Unde
xpiana. Illa demost
q. de vobis libenter me
pti est. bono vno de
tulis. Huiusmodi vobis
lud. Dicitur. Prode
illis me. q. ita accepti est
etiam penditem coope
Dicitur. 21. Quod v
ts feceris michi feceris
tum est. vultare vobis
accepti est pro. dicitur
tuis hic et in vltures.
talia numerat de ang
tur a pro in vita eterna.
cum q. pauperes et infirme
tur. vltima quandoq. p
ai infirmam a domo expe
dicit: ut canem sub gradale
us et q. canem facunt. vlt
immo est eis benefacendi
vel etiam qualis ipso. qu
iudicio. Infirma sunt
L. Quartum opus
cos vltare et redime. In
lunt aliqua eis ministr
posse liberari deberet. 3
L. quantum de manu pecc
Qui hoc facit. q. redim
cetera a rapientibus et ab ali
opus misericordie exercet. et si

Martinus adhuc catholicus hac me veste preterit. Unde ammonet vnū/ quēq; hominē p̄ **E**saīam p̄phētā dicēs **L**ū videris nudum operi cum. **L**uc. iij. **Q**ui habet duas tunicas det vnaz nō habenti. Item quia hoc op⁹ misericor dienō ita faciliter exercetur. quia vnus facilius dat pauperi frustū panis. v̄l recipit p̄ noctem vnū ad hospitium: q̄ q̄ daret sibi tunicā. z etiam diutius durat ergo diuites mulieres debēt filare z nō ociose incedere. qz q̄uis ip̄e nō indigēat p̄ se. tamē multi paupes sunt q̄ bñ indigēt. **E**xemplo b̄tē **E**lizabēth que filabat cū ancillis suis: z inde paupibus vestes faciebat. **U**ndē **A**ug⁹. in li. de vita xp̄iana. Illā elemosynaz de⁹ approbat q̄ de iustis laborib; ministrat. **S**ic; scriptū est. honora dñm de tuis laboribus iustis. **U**n̄ xp̄s dicit talib; in iudicio illud **M**atth. xxv. Audus fui z cooperuisti me. qz ita acceptū est ei q̄si cū in cruce nudū pendētem cooperuisses **U**ndē **M**atth. xxv. Quod vni ex minimis meis feceritis mihi fecistis **Q**uī tum est. visitare infirmos. **H**oc multū acceptū est xp̄o. q̄si ip̄e p̄ se iaceret infirmus hīc z cū visitares. qz omēs passus talū numerant ab angelis: z remunerantur a xp̄o in vita eterna. **C**ōtra hoc faciunt q̄ paupes z infirmos ab hominatur. vel etiā quandoq; p̄rios famulos cū infirmant a domo expellūt. vel si retinēt: vt canem sub gradu locāt nec melius ei q̄ cani faciunt **N**ō sic est faciendū immo est eis bñfaciendū quasi angelo. vel etiā quasi ip̄i xp̄o. qui dicitur est in iudicio. **I**nfirmus fui z visitastis me **S**extum opus misericordie est vnictos visitare z redimē. siue boni siue mali sint aliqua eis ministrādo **S**i boni: p̄ posse liberari deberēt. **J**uxta illud ps̄. **E**genum de manu peccatoris liberate **Q**ui hoc facit. s. q̄ redimūt captos innocētē a raptorib; z ab alijs malis hoib; opus misericordie exercet. z filius erit dō. vñ

p̄s. Deus q̄s filius tibi: eripies in opem de manu fortiorū ei⁹. Si vero mali tūc saltem liberādi sunt ab eterna morte. s. monēdo eos ad p̄niam z contritōem de peccatis suis. z q̄ offerāt deo illā ignominiosam z amarā mortem quam sustinere eos oportet p̄ peccatis suis. q̄a hoc est multum vtile hominī z deo acceptū. **Undē questio est. vtrū pena mortis dirimat aliqd de pena debita p̄ peccatū. **R**espōdeo s̄m b̄tē **T**hōmā in. iij. dist. xx. **H**ors naturalis est pena p̄sequens originale peccatum z q̄ si iam in naturā p̄uersa. z ideo p̄ mortē naturalē nō purgat aliqd de peccato actuali. s̄ p̄ mortem illatā bene potest purgari aliqd. **U**ndē si aliq̄s mortem illatā patienter sustineat p̄ alijs criminibus: sic illata valet ad diminutōem pene. z ad liberatōem etiā a tota pena s̄m q̄ntitatē culpe z paciētie z contritōis. **I**tem sciendum q̄ **S**cotus sup. iij. sententiā dicit. q̄ si q̄s infirmus cū iaz videt se vti qz mortuū mori vult. z plene p̄sentit in mortem: ac si p̄ seipm mortem elegisset penā mortis sic paciēter sustinēdo: satisfacet p̄ oibus peccatis venialib;. imo aufert aliqd ad satisfaciendū p̄ mortalibus. **Q**uare p̄ oīa laudabile est in isto volūtatem suam diuine p̄formare **I**tem querit de suspendēdis z decapitādis an debeat eis dari corp⁹ xp̄i. **R**ōdeo. si sūt p̄fessi z penitēt: nō debet eis denegari. **x**ij. q. ij. c. si. **I**tem q̄ritur de suspēdis an sint sepeliēdi in cimiterijs vel nō **R**ōdeo s̄m **H**ostien. q̄ sepeliēdi sunt dū tñ penituerint **S**z tñ quo ad hoc vt de partibulo deponant requirit licētia iudicis secularis: ne iusticia p̄tēni videat. z sic loquuntur leges. s̄ ip̄am licētiam ip̄e iudex denegare nō debet. **E**x his iā dicitis patz q̄ est salubre tales hoīes monere ad penitentiā. qz possibile est q̄ q̄s in vno homine tali p̄t mereri vitā eternā. **E**t rō ē qz s̄m **B**regō. **M**aximū sacrificium est zelus animarū. imo plus est deo accep**

De peccato

tum et homini merito: unam animam lucrari quam aureum motem deo offerre, quia una anima precellit omnes thesauros totius mundi. **Uñ Aug^o.** Sicut de omni creatura: sic anima omnem corpoream substantiam naturam et dignitatem precellit. **Uñ etiam Bern^o.** Totus mundus ille preceus unus anime est: mare non potest, non enim pro toto mundo animam suam daret Christus: quam pro humana anima dedit. **S**ciendum etiam quod multum saluiferum est talibus amarum mortem et passionem Christi reducere ad memoriam. **Uñ Greg^o.** Si passio Christi ad memoriam reducat: nihil tam durum quod non equo animo toleret. **Bern^o.** Quid est quod tibi non suaue videtur: si collegeris et memoraueris omnes amaritudines saluatoris. Et signanter cogitandum est de talibus quomodo Christus nonies est ductus pro salute peccatorum. Et primo mox ut captus fuit tunc ducitur ad annam, secundo ab anna ad caypham, tertio a caypha ad pylatum, Quarto a pylato ad herodem Quinto e converso ab herode ad pylatum, Sexto milites duxerunt eum intus in atrium: et illuserunt ei percussiones caput eius aridum. Septimo duxit eum pylatus foras de pretorio portam coronam et vestem purpuream. Octavo ad locum ubi ante tribunal stans iudicatus est ad mortem. Nono extra civitatem ad locum calvarie ubi crucifixus est. Et rememorando tales transitus Christi: offerre debet transitum illum et mortem et penam ipsi Christo pro peccatis suis. Et debent habere bonum positum quod amplius nunquam vellent peccare si diutius vivere deberet, et sic deo committere animas suas. **Uñ exemplum legit.** Fuit miles quidam nobilis: sed criminosus, qui tempore quodam ab inimicis suis captus fuit, et quia valde mortales inimicitie inter eos erant: visum est eis expedire ut in instanti occideret. Tercius autem vir nobilis sibi mortem imminere et nullum esse remedium vite: supplici voce dixit ad illos Rogo vos intuitu dei ut ad modicum tempus mortem dignemini differre ut alii

cui sacerdotum possim peccata mea confiteri. Et responderunt illi. Non esset nobis hec dilatio tuta. Pringere posset ut cognati tui et amici venientes eriperent te de manibus nostris, et esset error nouissimus peior priore. Cui cum precepissent ut se prosterneret ad decollandum: dixit hoc verbum Deus tu scis voluntatem meam. Et subiunxit. Animam meam virginis filio committo, sicque decollatus est. Et erat tunc quidam obsessus in civitate, cui cum diceret quidam audita morte tanti tyranni, modo magnum gaudium habetis propter animam illius facinorosi militis. Respondit demum. Nequaquam, unum enim verbum moriens protulit, propter quod saluatus est. **Uñ Bern^o.** Maior est dei pietas quam queuis iniquitas. Sicut enim scintilla in medio maris ita omnis malicia hominis ad dei misericordiam.

De sex operibus misericordie spiritualibus.

Opera misericordie spiritualia meliora sunt et nobiliora et utiliora quam corporalia, quia tanto illis corporalibus preferunt quanto spiritus corpori auferuntur. Et etiam quia quilibet homo potest ea omni tempore exercere, sed secus est de corporalibus, quia pauper non habet ut hospitem vel cibum, et sic de aliis. Primum est instruere simplices ignorantes et errantes: hortando eos ut a via erroris resipiscant, tum propter dei offensam cauendam tum propter penam declinandam, tum propter celestem gloriam consequendam reuocando eis ad memoriam quomodo momentaneum est quod delectat, et eternum quod cruciat, et his similia. Et notandum quod talis informatio debet fieri cum lenitate. **Gal. vi.** Si preoccupatus fuerit quis in aliquo delicto: vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Et sciendum quod instructio fraterna in duobus consistit, videlicet in verbi exhortatione, et sic litterati instruunt exhortatione, et boni exempli ostensione: ut boni et

implerentur in dilectione
vnde dicitur in libro
antiquo quod dicitur
quod bonum exemplum est
et multum utile
quod ad vitam bonam
habetur et in libro de
gestis et aliis non
non multum dicitur. Et
in bono exemplo non
opera misericordie
dicitur ad alios dicitur
audient dum viderent
suis bonis operibus
bonorum multum peccatis
et penitentiam et si
damnantur. Et exemplum
videtur. **Uñ Bern^o.**
ros ad lamentum pa
si nulla est exempla bo
mentem trahent. Et
bonum valde mentem
exemplum et bonam doc
Quia et hoc gaudium et
augumentatur quomodo
sarius. Quomodo exem
tatis et peccatis et oritat
tantis et propter eterna
Secundum est con
in fraterna charitate dicit
qui ad deum ad vitam di
puni caritate et ratione
dicitur. Tunc dicitur nobis
ma peccata. **Uñ Bern^o.**
uit nos deus in immundicia
civitate. Ex talis correctio
lenitate non clamorose: al
confusio quam correctio. **D**
peccatum i refractum
et signum. **Uñ Bern^o.** et cha
dignatorem. **Uñ Bern^o.**
luis que compio: sic quod no
torem. **Uñ Bern^o.** et illis
aut correctio frater na fieri
charitate. **Uñ Bern^o.** et alie cor
bet quomodo consideratione

simplices vitam suam ostendendo: ut errantes
 videntes habeant instructores: ne se valeant
 ex ignorantia excusare. Sciendum
 quod bonum exemplum et bona doctrina
 est multum utile in ecclesia dei. hoc patet
 quod ad exemplum bonorum hominum multum mali
 homines qui sunt inimici dei ieiunant in quadra-
 gesima: qui alias nunquam ieiunarent: quod deum
 non multum diligunt. si exemplum ieiunandi
 in bonis hominibus non viderent. Item ad
 opera misericordie provocantur. si quando vi-
 dent alios elemosinam dare. Item ad
 audiendum verbum dei missas. et sic de aliis
 bonis operibus. Item propter exemplum
 bonorum multi peccatores convertuntur a pec-
 catis. et penitent. et sic salvantur qui alias
 damnarentur. si exempla bona in aliis non
 viderent. Unde Gregorius. Nunquam pecca-
 tores ad lamentum penitentiae redirent
 si nulla essent exempla bonorum quae eorum
 mentem traherent. Item sciendum quod est
 homini valde meritorium dare bonum
 exemplum et bonam doctrinam aliis.
 Quia ex hoc gaudium et meritum eorum
 augmentatur quotidie in celo. Unde Le-
 sarus. Quantis exempla vere humili-
 tatis et perfecte charitatis ostenderis. cum
 tantis et perpetuis eterna premia possidebis.
 Item secundum est corripere delinquentem
 in fraterna charitate dicendo. Tu quis es
 qui audes deum ad iracundiam provocare. pro-
 sumptuose contumaciter. et teipsum in corpe et anima
 damnare. Time deum: et noli habere rem pessimam
 perpetrare. Unde Apostolus. Non voca-
 vit nos deus in immunditiam: sed in san-
 ctitatem. Et talis correctio debet fieri cum
 lenitate non clamorose: alias esset plus
 confusio quam correctio. Math. xviii. Si
 peccaverit in te frater tuus: corripere eum in te
 et ipsum. Item debet fieri ex charitate: non ex in-
 dignitate vel ex contemptu. et cum utilitate il-
 lius quem corripis: sic quod non contumaciter
 roem. seu potestatem: sed illius utilitates. Ut
 autem correctio fraterna fiat cum lenitate et ex
 charitate. tunc ille qui vult corrigere alium de-
 bet quinque considerationes servare. qua-

rum tres ponit Augustinus. super illud Mat. 7
 Hypocrita ecce primo trabem de oculo tuo
 Reliquas duas ponit Gregorius in moralibus
 Primum est quod debet considerare si est ei
 similis. id est. si est in eodem peccato vel
 equali vel maiori. tunc maxime si est pec-
 catum notorium: non debet omnino cor-
 rigere: sed seipsum prius debet emendare.
 et tunc cum ad penitentiam commonere. alii
 as posset sibi dici illud ad Romanos. ii.
 Quid alium doces: teipsum non doces
 Augustinus. Iudex in nullo eorum sit iudi-
 candus que in alio iudicare est paratus.
 Qui enim ex officio tenetur corrigere de-
 linquentes non debet hoc facere in pec-
 cato mortali: sed ad minus debet prius proter
 de peccatis suis. Si autem non est simili-
 lis: tunc debet secundo considerare si alii
 quando fuit ei similis: et tunc sicut nole-
 bat despici: sed compassionem ei impen-
 di. sic nec debet fratrem suum peccantem
 et penitentem despiciere. sed compassionem
 et misericordiam ei exhibere. Eccl. viii.
 Ne despicias hominem auertentem se a
 peccato. et non impropere ei. Demerito
 quam sumus omnes in corruptioe: Si autem non es
 ei similis: neque aliquando fuisti: tunc de-
 bes tertio cogitare quod potes ei fieri similis
 in futuro. Et ideo ratione talis dubium non
 debes supbire: sed delinquentibus prodesse
 dere. i. Cor. x. Qui se existimat stare vi-
 deat ne cadat. Augustinus. Nemo est qui se
 curus esse possit in hac vita quam tota tempta-
 tio noceat. Si autem non es similis ei nec ei un-
 quam fuisti similis: et de dei bonitate confidis quod
 nunquam eris ei similis tunc debes quarto vi-
 dere si ille qui sic est reprehensibilis sit ne in
 aliquo commendabitur. Si ille qui habet totum de-
 fectum aliquos etiam habeat profectus Et
 tunc ratione bonorum illorum que habet de-
 bet supportare eum in his quae minus habet
 Unde Apoc. ii. volens apostolus reprehendere epi-
 scopum in epheso. Primo ponit quoddam
 vitium quod habuit dicens. Habeo con-
 tra te pauca quod charitatem tuam primam dere-
 liquisti. Sed statim ponebat quoddam

potestate cōditi. et ei⁹ sanguine redēpti. et
 idcirco frēs nostros quāntilibet paupēs et
 abiectos in nullo despiciere debem⁹. Et
 talis cōpassio ē signū bonitatis in hoīe.
Uñ greg⁹ li. xxi. moral. Tāto quōsque p
 fectior ē: quāto pfecti⁹ alienos dolētes sen
 tit. imo naturale ē quod vniū mēbrū compa
 titur aliū mēbro. **Ap̄ls. i. Corinth. 12.**
Si quid patit̄ vnuz mēbrū rē. Ergo q̄
nō cōpatit̄ primo est q̄si mēbrum ab
scisum a mystico corpore christi. qz ch̄s
est caput: et omēs christiani in gratia ex
istētes sunt mēbra eiusdeꝝ capitis. vñ
Gregori⁹. Non aliter redemptoris no
stri mēbra efficiamur: nisi adherendo et
compatiendo px̄io. Quā aut̄ magnū et ac
ceptū sit corā deo compati px̄io osten
dit Greg⁹ li. ij. moral. dicens. Exteriora
nāq; largiēs aliqd̄ extra semetip̄z tribu
it. Qui vō flētū ac cōpassionem px̄io
p̄buit: aliqd̄ ei ex semetip̄o dedit. Itē cō
passio est crux sp̄ialis: quā debem⁹ por
tare post ih̄m. Uñ Greg⁹. in omel. Si
quē vult venire post me. rē. Duob; moīs
crux xp̄i tollit̄. sc̄. cū p̄ abstinentiā corp⁹ af
fligit̄: aut p̄ cōpassionem xp̄i anim⁹ tri
bulat̄. ¶ Quartū est indulgere
offensoꝝ nostris toto corde et eos dili
gere. Barth. 1. Diligite inimicos v̄ros
benefacite his qui vos oderunt. Aug⁹.
in s̄mone de b̄to stephano. Per amorē
hoīs inimici efficiaris amicus dei. Uñ
quibet libent̄ debet ignoscere offensoꝝ
bus suis: vt deus ignoscat sibi offensaꝝ
suā. Uñ Lu. 6. Dimittite et dimittemi
Aug⁹. de verbis ap̄li. Vnusquisq; talē
indulgentiā acceptur⁹. qualē ip̄e dedit
primo. Et tāta possit esse offensa: et cuz
tali feruore posses indulgere px̄io qz d̄s
p̄ hoc indulgeret tibi oīa peccā tua. Uñ
Greg⁹. in moral. Qui in se peccanti cle
ment̄ indulgit: nullū peccā vestigiū in ei⁹
aiā remanebit. ¶ Uñ queritur
circa iā dicta p̄mo vtz diligere inimicos
sic de necessitate salutis Rñ deo s̄z tho.
sc̄da sc̄e. q. 27. Dilectio inimicoꝝ trip̄li

pt̄ considerari. Quo mō vt diligant̄ inimi
 ci in quāntū inimici. Et h̄ est diligē maluz
 alteri⁹. Alio mō quāntū ad naturā: s̄. in vni
 uersali: et sic dilectio inimicoꝝ est d̄ neces
 sitate salutis vt sc̄z aliquis diligēs deuz
 et px̄imū ab illa generalitate inimicoꝝ n̄
 excludat. Tertio mō potest considerari
 in speciali: vt sc̄z aliq; in speciali moue
 arur motu dilectionis ad inimicos. Et
 istud nō est de necessitate salutis absolu
 te. qz nec moueri motu dilectiōis in spe
 ciali ad quoslibet homiēs singularit̄ est
 de necessitate charitatis absolute: sed s̄z
 p̄parationē animi. vt sc̄z homo habeat
 animū p̄paratū ad hoc qz singlari amo
 re inimicū diligeret si necessitas occurrē
 ret. Sed qz absq; necessitatis articulo di
 ligat pertinet ad charitatis p̄fectionem.
¶ Tercē querit̄. vtrū sit de necessi
tate charitatis. qz aliq; signa v̄l effect⁹
dilectiōis inimico exhibeat. Respō deo
s̄m b̄m̄ Tho. sc̄da sc̄e. q. 27. Sic hō
in cōmuni tenet̄ diligere inimicū et nō in
sp̄iali: nisi s̄m̄ p̄paratōez animi: vt nūc
dictum est. ita signa et effect⁹ dilectionis
que in cōmuni cōsueuerunt px̄io ex
hiberi: tenet̄ etiā inimicis exhibere. pu
ta: cū aliq; orat p̄ omnib; fidelib; v̄l p̄
toto mūdo: vel cū aliquis aliqd̄ b̄nificiū
impēdit toti cōmunitati: tunc etiā s̄
inimicis exhibere est de necessitate p̄ce
pti. et cōtrafacere p̄tineret ad liuorez v̄n
dite. Specialia vero beneficia vel dile
ctionis signa que quis exhibet particu
lariter aliquib; p̄sonis: qz inimicis exhi
beat nō est de necessitate nisi s̄m̄ p̄para
tionē animi. vt si inueniretur in articulo
mortis. s̄m̄ illud Prouer. xxy. Si esurē
erit inimicus tuus: ciba illum. rē. Sed
hoc facere preter necessitatis articuloꝝ p̄
tinet ad p̄fectionem charitatis. p̄ quam
aliq; nō solum cauere v̄nci a malo: s̄z etiā
am vult v̄ncere in bono malum. qz sc̄z
non solum cauere ne p̄pter iniuriā sibi
illatā. p̄trahat̄ ad odiū: s̄z etiā inten
dit̄ inimicū ad suū amorem protrahere.

De oratione

Item querit. utrū inimicis veniā peccentibus teneamur remittere. Responsio deo ex iniuriā vel damno dato alicui soler in eo cui fit iniuriā tria oriri. scilicet rā / cori affectu. signum rancoris in effectu: et accusatio iuris contra iniurantem.

Primū z secū dū tenet homo statim remittere: h̄ tertiū non nisi satisfaciāt h̄ suum posse. **Q**uintū est ferre psecutores z tribulatores patient. **U**n̄ apls Persecutores patimur z sustinemus. **D**a thei. s. Beati qui psecutionem patiuntur: **I**sydorus de summo bono **I**mpossibile est vt homo sis: z non gustes angustias. dolor z tristitia om̄ibz cōmunia sūt. **Q**ui ergo in flagellis murmurat: deus plus iritat: qui aduersa paciēter tolēat deum citius placat. **S**ciendū autē qd libenter debemus sufferre tribulationes vt per has liberemur a futuris malis.

Greg^o Misericorditer adhibet d̄s temporalem seueritatem: ne eternam infēat vltionem. **I**deo hic quibusdam parcat: vt eos in eternū feriat. **I**deo hic ferit n̄ pendo: vt in eternū parcat. **S**ecundo quia d̄ singulis sufferentijs singulariter glificamur. **A**pl̄s. Nō sūt d̄digne passionēs huius t̄pis. **I**sydo. de summo bono. **Q**ui vite future premia diligēter excogitat mala omnia vite p̄ntis equanimiter portat quando ex illius dulcedie huius amaritudinem temperat. **S**extum est orare pro inimicis. hoc christ^o docuit verbo z exemplo. **P**rimo verbo z doctrina cū dixit **D**atth. s. **O**rate p psequentijs z calumniantibz vos. vt sitis filij patris vestri q̄ in celis est. qui solem suū sup bonos z malos oriri facit. et pluit super iustos z iniustos. **S**c̄do docuit hoc exemplo cū pro crucifixoribus suis orauit in cruce dicēs. **D**at̄ ignosce illi: qz nesciūt qd faciūt. **H**āc doctrinam bñ didicit bñs stephan^o q̄ stādo p se orauit: h̄ flexis genubz orauit p inimicis. **U**n̄ h̄ **A**ctuū. 6. **S**ic nos debem^o se qui doctrinā z exēplū xp̄i: z fidelit^{er} orare

p inimicis n̄ris. **U**n̄ bñs **G**reg^o. **I**lle preces suas multum valere facit. q̄ eas pro inimicis effundit. **S**ed heu aliqui petunt vindictā a d̄o super inimicos suos. **U**nde **G**reg^o. **I**ubz de^o vt diligat inimicus: z tñ rogat deus vt occidat inimicum. **Q**uisquis sic orat: ipse suis precibus contra conditorem pugnat. **E**t talis vindictiua oratio est multū periculosa homini inuido. quia s̄m dei iusticiam homo iste reus est: vt sibi hoc malū contingat q̄ alijs hominibz sic orando optat. **I**n super omnia bona opa q̄ talis inuidus operat nō sūt sibi meritoria nec deo accepta. **U**n̄ **A**ug^o. in t̄rio s̄mone de beato stephano. **N**emo se circumueniat nemo se seducat. **Q**ui v̄nū hoīez in hoc mūdo odio habet: quicqd̄ d̄o in bonis opibz obtulit: totū perdet.

Applicat tractat^o d̄ sex opibz miscbie **I**ncipit expositio super orationem dominicā. **A**

Ones vnanimēs i oratione estote. p̄ma petri. **S**icut d̄t glosa sup illud ps̄. **A**pud me oīo meauit te mee. **I**llud qd̄ iustificat hoīes in hac vita est ieiuniū elemosyna z oīo. **E**t ista tria cōmendant maxime a d̄o: z tñ oīo maxie p̄cellit alia duo in q̄nqz. **P**rimo in faciente. qz h̄ officiuū est multū facile. qz debilis nō p̄ticiunare. nec paup elemosy nā dare: q̄libet tñ p̄t orare. **U**n̄ **P**sal. **A**pud me oratio mea sp̄. **U**n̄ **I**syd. de sum. bo. **O**ratio est cordis: nō labiorū: nō em̄ v̄ba d̄p̄cantis deus attendit. h̄ orantis cor inspicit. **B**elius est cū silentio orare corde sine sono vocis: q̄ solis verbis sine intuitu mentis. **E**rgo qui libet potest orare etiam mutus. salte mē taliter: vel etiam in agone constitutus.

[Marginal notes on the right side of the page, partially obscured and difficult to read.]

Secundo precellit oratio in iocunditate et honorabilitate. **N**ihil enim delectabilius nec honorabilius est homini quam loqui cum deo omnipotenti. **U**n **A**ug^o. sup ps. 85. **O**ratio tua locutio est ad deum. quando legisti deus tibi loquitur: quando oras cum deo loqueris. **E**rgo in signum huius multa sunt officia que aliquibus cederent ad dedecus de quibus verecundarent sicut arare et fodere. **S**ed orare quantumcumque nobili cedit ad decus et honorem. hoc patet: quia qui devote orat: cum rege celesti loquitur. **E**rgo debemus cum reverentia orare propter dignitatem regis cum quo loquimur in oratione. **T**ertio precellit oratio in dignitate: quia si oratio eo modo fiat quo debet: scilicet deo in te et attente. tunc secundum **W**ilhelmum lugdunensem: **O**ratio est encensum deo valde gratum et ministerio angelorum dignum. **U**n **T**obias dixit angelus ad tobiam **Q**uando orabas cum lachrymis: et sepeliebas mortuos et ego obtuli orationem tuam domino. **U**n **B**ernardus super illud psalmi. **I**ntret in conspectu tuo oratio mea. **S**ane virtus magna pure orationis hic notatur que quasi persona quedam ad deum intrat: et mandatum pagit. quo caro pervenire nequit. **U**n **A**ug^o. loquens de dignitate orationis dicit. **O**ratio est anime sancte presidium. angelo bono solamen. diabolo supplicium. deo gratum obsequium. **E**t non immerito secundum **W**ilhelmum lugdunensem. **I**te christus qui in quantum homo est offert orationem nostram deo patri: quod signatur in hoc quod **D**yaconus in missa thuribulum tradit sacerdoti. et sacerdos thurificat. **S**ic christus orationes ecclesie deo patri prestat. que prestatio multum facit eas valere. **Q**uomodo autem a deo patre contemnet illud encensum: quod a ratione mediatore ei prestat. **Q**uarto oratio precellit in approximatione ad deum. quoniam qui orat facie ad faciem ante deum se constituit. **P**salmus. **R**espice in me: et miserere mei. **U**n **B**ernardus in quodam sermone. **L**icet oculus hominis in omni loco oculi domini super nos spectentur: maxime tamen in oratione. licet enim

videamur semper. sed tunc etiam presentamus nos et ostendimus quasi faciem ad faciem loquentes. **E**lemosyna enim per manum pauperis ad deum mittitur. **I**eiunium per afflictionem corporis deo ostenditur. sed oratio immediate deum presentem alloquitur. **Q**uinto precellit. quia est valde lucrosa et utilis. **N**on potest ostendi ex hoc quod nihil est ad quod oratio valere non potest. **U**n. **ii**. **P**aral. **xx**. **C**um ignoramus quid agere debeamus hoc solum residuum habemus: ut oculos nostros ad te dirigamus. **H**oc est officium ex quo homo potest lucrari omni tempore. et in hyeme: et in estate: in sereno: et in pluviali tempore. de nocte et de die. festiis diebus et feriis. in infirmitate et sanitate. in iuventute et senectute. stans. sedens. in domo et extra domum. **E**t quicquid una hora lucratur homo plus orando quam valeat civitas una. quia lucratur homo modica oratione cum devotus est regnum eternum. **Q**uoniam autem ante quod inchoatur est homo in statu damnatorum. et ante quod finit est in statu salutis eterne.

Quomodo oratio dominica precellit omnes alias orationes **B**

Oratio dominicalis omnes alias orationes excellit in quatuor. **P**rimo in auctoritate. quia christus verus deus eam fecit et ordinavit. **S**i autem queris. quare eam christus fecit. **R**espondeatur primo ut per eam deus honoretur. cum enim ipse deus noster sit pater et dominus merito est honorandus. **U**n **D**alachie. **i**. **S**i ego dominus ubi est honor meus. **E**t ideo dicit **E**cclias. **xxxvii**. **A**lissimus dedit scientiam hominibus honorare eum in mirabilibus suis. **U**n etiam ad hoc monemur. **ii**. **D**achab. **xv**. **H**onora deum. **S**ed dicit quid esset petendum doceret. **U**n **M**ath. **xx**. **R**esistis quod petatis. ne hoc dicat nobis tunc ipse christus formavit nobis orationem dominicam: in qua includuntur nobis omnia necessaria que sunt nobis petenda. **T**ertio ut quis esset orandus ostenderet. quia deus est pater omnium ad quem cura omnium pertinet. **S**apientie. **vi**. **E**qua

De oratione

liter est ei cura de omnibus. **S**ecundo pre-
cellit alias orationes in breuitate. **S**z
queritur quare eā ita breuē fecit. **R**espo-
deo q̄ specialit̄ p̄pter tria. **P**rimo vt faci-
lius possit capi z intelligi z melius reti-
neri. z tardius obliuisci. **S**ecundo vt fre-
quentius possit dici z iterari z ne dicen-
tibus fastidium generaret. **T**ertio: vt nul-
lus se possit excusare ab oratiōe. quia q̄
libet hō rationalis pōt eā discere z omni
die dicere. **C**ontra hoc multi faciunt. q̄
quandoq̄ p̄vnum vel p̄ duos vel p̄ p̄tes
dies p̄pter occupationes exteriores obli-
uiscitur dicere pater noster. sed que p̄ti-
nent ad corporis necessitatem nō obliuiscuntur.
quia nūq̄ fuit talis occupatio
quā tempus illud sibi assumit vt cibū
corporalem non negligant. **E**t hoc ē si-
gnū modice dilectionis dei z etiam salu-
tis p̄prie. **T**ertio excedit oratio domi-
nicalis in exaudibilitate. **E**st em̄ domi-
nica oratio magis exaudibilis q̄ aliq̄
alia oratio. **R**atio ē: quia petitionē quā
quis ordinauit z fecit non potest repelle-
re. **C**hristus autem hanc orationem or-
dinauit. z fecit. ergo zc. **U**n̄ **A**br̄y. sup
Dar̄h. **P**ater hanc orationem non li-
benter exaudit: quam filius non dicta-
uit. **Q**uarto in fecunditate. **N**az omnia
necessaria corporis z anime tā in presen-
ti q̄ in futuro in ista oratione concluduntur.
Et sciendum q̄ hec oratio ē valde sentē-
tiosa: ideo debet attente z intelligibiliter
dici. **D**icit em̄ **R**aban̄ sup **D**ar̄h. q̄ i
his petitionibus omnia bona vite p̄ntis
z future continent. **F**ecunditas aut̄ illi?
orationis pater ex hoc. q̄ omnia que sūt
aut sunt fugienda aut desideranda. **D**eside-
randa inquit bona. fugienda inquit
mala. **P**rimo et p̄ncipaliter inter om-
nia que desideranda sūt honorem dei de-
bemus desiderare. z hoc tangitur in p̄-
ma petitione ibi. **S**anctificet nomē tu-
um. **S**ecundū est q̄ ad regnū dei pueni-
amus. ideo dicimus. **A**dueniat regnū
tuum. z hoc est bonū glorie. **T**ertū est

vt voluntatem dei faciamus. **E**t hoc ibi
fiat voluntas tua. z hoc est bonū gra-
tie. **Q**uartū est. q̄ ad istam vitam necē-
ria habeamus. z hoc ibi **P**anem nostrū
Illa autem que fugienda z vitanda sunt
aut sunt mala p̄terita. z hoc ibi. **D**imit-
te nob̄ debita nostra. **A**ut futura. z hoc
ibi. **E**t ne nos inducas in temptatiōem
Aut presentia. et hoc ibi. **S**ed libera
nos a malo.

Quare dicimus pater. **M**odo ad excitandū deuotionem
in nobis: tūc considerandum est. q̄
res sic inchoat dñicam ordē di-
cēdo pater z nō dñs. vel deus vel crea-
tor. **R**espondetur q̄ talia nō sunt amo-
ris. s̄ pater est nomē amoris. **S**z ex quo
diligit nos paterne. z vult a nobis etiā
filialiter diligi. **I**deo d̄r pater. **U**n̄. i.
Joh. iij. **V**idete qualem charitatem de-
dit nobis pater: vt filij dei nominemur
et simus. q̄ si filij z heredes: heredes q̄
dei: coheredes autē christi. **S**i
hanc nostram dignitatē fideliter pensa-
remus: merito deberemus omnium vicio-
rū cōtemnere vilitatem. **Q**uā dignita-
tem **A**ug^o. considerans ait. **A**d maiora
natus sum q̄ vt sim mancipium corpo-
ris mei. **C**ōtemnamus ergo serui cē pec-
catorum. quia ad hoc instituti sum^o vt
nominemur filij dei. **A**d excitandū er-
go charitatem z deuotōez dei in nobis
dicimus. **P**ater noster vt memorari de-
beamus q̄ simus eius filij: si ordē no-
stram salubriter deo offerre volumus.
Sed noster dixit vt ostēdat q̄ oratio de-
bet esse cōmunis. **U**nde **L**ipanus de
oratione dñica sic dicit. **N**ō dicimus pa-
ter meus. s̄ pater noster. q̄ pacis z veri-
tatis magister noluit singularim preces
fieri ne quis cum p̄cetur tm̄. p̄ se p̄cetur.
Secundo vt nos doceat humiliari vt nul-
lus se de nobilitate generi taceret z sic ali-
os spernar. **U**n̄ **A**ug^o. **N**on est diui-
tes z nobiles nō sup̄bire minoribus vel cō-
tra minores. **N**ō em̄ possunt dicere vt

vt pater noster noster
go ad ostendendum q̄
nobiles q̄ p̄prie
ad p̄prie q̄ p̄prie
mā d̄m in vilitate
modicum. cui vilitas
ad finem. cui vilitas
di. z p̄prie vilitas
erroneū p̄prie vilitas
dicatur. **A**ug^o. **V**ilitas
tunc vilitas vilitas
vt nos humiliari
ari. ex quo fratres
alio ocer. z d̄m
ret. sic facit gema
Orate p̄prie vt
brolus in de p̄prie
tm̄ p̄prie vilitas
bus vilitas vilitas
Aug^o. **V**ilitas
cellas vilitas. p̄prie vilitas
vilitas vilitas. **V**ilitas
um vilitas nō quam necessi
sq̄m vilitas comm
Quare dicimus
pater noster
deus fm̄ vilitas
vilitas in inferno p̄
gloriam. **R**espondeo
docere sp̄m mudo z ce
vilitas que sunt in celo
vilitas. **J**oh. iij. **E**ius est
qui adoc̄it eū in sp̄i z ve
oporet. **U**n̄ **A**ug^o. **V**ilitas
pura a peccatis: a deo no
mūda tm̄ cubitali vilitas
au dicit. **S**ecundo vt celestis
docere nos p̄prie. **U**n̄
Aug^o. **U**ilitas
que sup̄ terram. **T**ertio
vilitas ad que oratiō z vilitas
ad quem om̄ vilitas vilitas
mus. **U**n̄ **J**oh. iij.
mei in alioz vilitas. **U**n̄
vilitas. **U**n̄ **A**ug^o. **V**ilitas

reparer noster nisi fratres **D** **C** **E** **R**
 go ad ostendendum qd omnes hoies tam
 nobiles q̄ ignobiles sunt similes q̄ntū
 ad p̄ncipium. quia omnes a deo creati z
 nudi in hunc mūdum nati. quātum ad
 medium. quia omnes breuis vite. quātū
 ad finem. quia omnes in cinerem redigē/
 di. z post terminum vite. quia omnes aū
 tribunal xp̄i stabunt. z ibi fm̄ iusticiā iu/
 dicabūtur **A**d ostendendū talē eq̄litatez
 tunc dicimus noster **T**ertio dicit noster
 vt nos instruat inuicem amare z auxili/
 ari. ex quo fratres sumus: sic vt vnus p̄
 alio oret. z damnū alterius suum repu/
 tet. sic faciūt germani fratres. **J**aco. vi.
Orate p̄ inuicē vt saluemini. **U**n̄ **A**m/
 brosius in hexameron. **S**i p̄ te roges
 tm̄ pro te solus rogabit. si aūt pro omni/
 bus rogas: omnes pro te rogabūt. **U**n̄
Abrusost. sup̄ **M**atheū. **P**ro se orare ne
 cessitas cogit. p̄ alijs aūt charitas frat/
 nitatis hortatur. **D**ulcior est aūt aū de/
 um orō nō quam necessitas trāsmittit.
Hquam charitas commendat.

Qui es in celis **E** **C** **Q**uerit
 que hoc dicit **M**atheū. cū tm̄ vbiq̄ ē
 deus fm̄ deitate. in terra p̄ mise/
 ricordia. in inferno p̄ iusticiam. in celo p̄
 gloriā. **R**espondeo p̄mo: ideo vt nos
 doceret spū mundo z corde puro orare:
 vt om̄ia que sunt in celo sunt pura z mū/
 da. **J**oh̄is. iij. **S**pūs est deus z om̄es
 qui adorāt eū in spū z veritate adorare
 oportet. **U**n̄ **A**ug. **N**isi sit conscientia
 pura a peccatis: a deo non exaudieris.
 mūda tm̄ cubiculū cordis z intererit q̄ ex/
 audiet. **S**cdo vt celestia z non terrena
 doceret nos appetere. iuxta p̄siliū apl̄i
Colocen. iij. **Q**ue sursum sunt q̄rite: nō
 que sup̄ terram. **T**ertio vt ostēdat nob̄
 locū ad quē creati z redempti sumus. et
 ad quem om̄i die vnā dietā facere debe/
 mus. **U**n̄ **J**oh̄is. xiiij. **I**n domo p̄ris
 mei māstōes multe sūt. **U**n̄ apl̄s. **N**on
 habem⁹ h̄ manentē ciuitatē: s̄ futurā in/
 q̄rim⁹. **U**n̄ **A**ug. xxij. li. d. ci. dei. **Q**d

de⁹ p̄parauit diligētib⁹ sc̄: fidenō capif
 spe nō attingit. charitate nō p̄prehēdit
 desideria z vota trāsgredit. acquiri p̄or
 estimari nō p̄or. **E**t ideo merito ad istā
 celestē patriā anhēlare debemus. **A**u/
 g. li. ij. de ciuit. dei. **C**hare illā vitam
 amplecti debuisti: vbi est vita sine mor/
 te. lux sine tenebris. iuuent⁹ sine senectū
 te. pax sine discordia. volūtas sine iniu/
 ria. regnū sine p̄mutatōe. qz nō amittit.

Prima petitio **S**
Sanctificet nomē tuum **H**ec est
 p̄ma petitio in q̄ petimus vt no/
 men eius sanctificet. **S**ed dice/
 ret q̄s. videt qd hec petitio sit incōueni/
 ens. sp̄ em̄ eius nomē est sanctū. q̄ eius
 sanctificatio hic nō debet peti. **R**espon/
 deo qd nō petimus ip̄m in se sanctificari
 qz sic nullo mō est magis possibile. **S**
 petimus in nobis sanctificari. i. qd in no/
 bis sanctū habeatur z sem̄ reputet z tā/
 q̄ sanctū honoret corde credēdo z amā/
 do **J**uxta illud **E**saie. viij. **D**ñm̄ exerci/
 tuuz ip̄m sanctificate in cordib⁹ vestris.
In ore ip̄m laudādo z p̄dicando. **M**at/
 theū. iij. **B**ndictū nomē glorie tue san/
 ctū z laudabile. **I**n ope bñ viuēdo **S**
 heu itā a plurib⁹ xp̄ianis nomē dei blas/
 phemat potius q̄ sanctificat. **U**n̄ de/
 hoc cōquerit p̄ **E**saia p̄phetam dicens.
Esa. liij. **F**ugit nomē meū blasphema/
 tur. **U**n̄ **R**ho. ij. **N**omē dei p̄ vos blas/
 phemat. **H**ociā p̄or dicit multis pecca/
 torib⁹ deū blasphemātib⁹. z qui contra
 p̄ceptum diuinū nomē assumit inuanit
Sed qlibet xp̄ianus bonus debet pe/
 tere in orōne p̄mo z p̄ncipaliter honore
 dei dicēdo. **S**anctificet nomen tuū. scz
 in nobis. in corde p̄ fidam dilectōem. z
 in ope per virtuosam executōem.

Secunda petitio **H**
Hueniat regnū tuū. **H**ec est se/
 cūda petitio q̄ iugiter nobis ad/
 huc h̄uenire regnū patris celestis fer/
 uētissime exoptamus dicentes. **A**due/
 niat regnū tuū. **E**t ista sc̄da petitio

De orōne

fm Henricū de firmaria. conuenienter
sequitur ad primam vt post adoptionem fili
orum dei petamus regnum ipsius. qd
pprijs filijs dei debetur. Et ē sensus. ad
ueniat. i. ad nos veniat regnū tuū. quia
nos mortalitatis pondere p̄grauati ad
illud venire nō possumus: nisi p̄ manū
sue gratie z misericordie affectus noster
ad eius desiderium z p̄secutionem miseri
cordie subleuetur. Dicamus ergo fidu
cialiter tanq̄ filij p̄ eius sanguinē rege
nerati. Adueniat regnū tuū. Quia secū
dū qd nobis post honorē dei est deside
rādū est regnū celeste vt illuc pueniam?
Et hoc petimus hic in secūda petitiōe
dicendo Adueniat regnū tuū. i. ad nos
et in nos. s. vt regnes in nobis in p̄senti.
Juxta illud Luce. xvij. Regnū dei inf̄
vos est. Et vt in futuro tecū regnemus
cū diciturus est electis suis illud Mat̄h
xxv. Venite benedicti zc.

Tertia petitiō.
Fiat voluntas tua sicut in celo et
in terra. Hec est tertia petitiō in
qua petimus nobis bonū sp̄iale quod
p̄tinet ad meritum nostrū. Et fm Hen
ricū de fir. hec petitiō recto ordine sequit̄
ad sc̄dam. Cōgruū em̄ est vt cui⁹ regnū
postulam⁹: ei⁹ voluntati in oībus pareā
mus. Sciendū autē qd de⁹ sp̄ialiter vult
a nob̄ tria. Prīmū vt auertamur a pec
catis. Ezech. xvij. Nūquid voluntatis
mee est mors impij. Idē. Nolo mores
peccatoris. Et ideo expectat vt miseref̄ no
stri. Vñ Aug⁹ in li. de vita xp̄iana. Si
deus patiens nō esset: iā genus humanū
defecisset. Nec iustos d̄ peccatorib⁹ habe
rem⁹ si deus p̄festim veller punire peccō
res. s. vt sero peccōr̄ auertat̄ z viuat pa
tient̄ expectat. Exemplū de maria mag
dalena. petro z paulo. z sic de alijs: qui
om̄es in inferno arderent si misericōdia dei
eis nō subuenisset z eis vitā ad emēdā
dū plongasset. Sc̄dm qd deus a nob̄
vult est. vt in melius p̄ficiamus. Vñ
ap̄ls. Hec est voluntas dei. sanctificatio

vestra. Quia sp̄ p̄ficere in melius debe
mus. qz nullus p̄t stare in via dei qn̄ an
tecedat vt retrocedat. Hoc p̄t fm Ber
nar. In via dei stare regredi est Tertū
ē qd vult qd oēs saluemur. Ap̄ls. Vult
oēs saluos fieri. Et hanc triplicē volun
tatem dei petimus hic a nobis impleri.
qz sine suo munere fieri nō p̄t. Vñ An
selmus. Nā sicut deus nō operat̄ bonū
in hoīe nisi hoīe voluerit. Sic nec hoīe p̄
facere. nisi habuerit dei adiutorij. sicut
nec semē sine terra. nec terra sine semine
fructificat. sic nec hoīe sine deo. nec de⁹ si
ne hoīe bonū operat̄ in hoīe. Sequit̄.
Sicut in celo z in terra. Vbi sciendum
fm Henricū de firmaria. Per celū intel
ligunt̄ v̄ri iusti z p̄ terrā intelligunt̄ pec
catores. Vt sit sensus. qd sicut voluntas
tua fit in bonis z iustis hoībus tibi fide
liter obsequētib⁹. Ita etiā fiat in terra.
id est in ip̄is peccatorib⁹. vt sc̄z ad te cō
uertant̄ z tibi seruiāt. Ergo orās in hac
clausula debet dirigere intentiōem in de
um optādo oībus peccatorib⁹ veniam z
grām z iustificatiōem a peccatis. vt ip̄i
si voluntatem dei sicut z iusti salubriter p̄
ficere valeāt. Sc̄do mō fm sc̄m Tho.
Per celū intelligunt̄ sancti z angeli in ce
lo ex̄ites. s. p̄ terram in terra viuentes.
Et sit sensus. sicut in ciuib⁹ celi sic in ci
uib⁹ terre. Hoc est sicut sancti z angel
li p̄formāt voluntatē suam voluntati di
uine in celis. sic faciant hoīes in terris.
Sed cōtra hoc faciūt qd murmurāt con
tra deum in tribulatiōibus. Et hoc est
signum carentie diuine gratie. Sicut
vas vacuum magnam resonāriam fa
cit. z currus nō vincus cum clamore in
cedit. sic et tales. Sed boni christiani
voluntatem suam deo conformant ex
emplo christi qui dixit. non mea sed tua
voluntas fiat. Vñde Cassiodorus su
per illud psalmiste. Voluntarie sacrifici
cabo tibi. Voluntarie deo sacrificant̄
qui inter angustias passionum iugiter
gratias agunt.

Quarta petitiō
nobis vult
no quod petimus
nūale bonū
ria in via petitiō
uenire aliam. Pa
nia necesse intelligi
p̄t. Immo vult de
Sandum autem q
ris a deo petenti
cam omni carni. N
um in te sperant do
quō petere debeat
dore in ista petitiōe
hic insinuat qd a nob̄
sup̄ orātiōes. Ideo d̄
Item om̄is cupiditas
sollitudo. Ideo dicit̄
nobis hodie. Contra
murmuratiōem ad amos p̄
runt: cum nimia solitudo
potest colligunt: vt ille
in euangelijs dicitur: qu
mea habes multa bono
mos. Et r̄sponsum est
noceat rep̄tenti d̄ d̄ do
te. z ea que congregasti
Item dicit̄ de per hoc
q non deus periret
re sim. A deo hūm̄ p̄t
sercipit q̄ multū clarat̄
non dat̄ s̄q̄ sercipit. Et
viuam: fides. z ceteri qui
lucantur. qui dicunt de
contra deum z salutem
capunt. Item dicit̄ nob̄
nuans: vt nullus libite
p̄t. L̄ylos. Om̄i
deus siue orantibus. si
non solū nobis dat̄: s. et
nos. vt cū de eo accipit
parit̄ fidem. Vñ etiā
verbis d̄m̄. A. 2.
ro ait cōt̄. na mib⁹ z
hūm̄ mel largiorem: fa

Quarta petitio. **H**anem nostrum quotidianū da nobis hodie. **H**ec est q̄rta petitio qua petimus post bonū sp̄rituale bonum corporale. id est necessaria in vita presenti quibus valeamus puenire ad patriam. Nam per panē omnia necessaria intelliguntur. **E**ccelesiast. xix. In initium vite hominis panis et aqua. **S**ciendum autem q̄ necessaria corporis a deo petenda sunt: quia ip̄e dat etiam omni carni. **P**salmis. Oculi omnium in te sperant domine. **H**odus autē quō petere debeam? ista sp̄alia nob̄ pulchre in ista petitione demonstrat. Nam hic insinuat: q̄ a nobis d̄z tolli oīs cibi superfluitas. **I**deo dicit Panem nostrū Item omīs cupiditas et omīs sup̄flua sollicitudo. **I**deo dicit quotidianū da nobis hodie. **C**ontra illos qui ad annum: immo ad annos plurimos ista petunt: et cum nimia sollicitudine ista temporalia colligunt: ut ille diues de quo in euangelio dicitur: qui dixit. Anima mea habes multa bona in annos plurimos. **E**t responsum est ei. Stulte hac nocte reperent tibi diaboli animam tuam et ea que congregasti tui manebunt. **I**tem dicit da: per hoc nobis insinuat q̄ non debes per te recipere: sed a dato re oīm. i. a deo hūiliter petere. **I**lle em̄ p se recipit q̄ iniuste lucrat: q̄ hoc d̄s sibi non dat h̄ p se recipit. **Q**uō ergo orant vsurarij: fures. et ceteri quia om̄ia iniuste lucrantur. qui dicunt da: cum ip̄i per se contra deum et salutem propriā talia recipiunt. **I**tem dicit nobis. per hoc insinuans: ut nullus sibi temporalia appetat. **C**hrystost. Omnia que dat nobis deus: siue orantibus. siue militantibus non solū nobis dat: h̄ etiā alijs dat per nos. ut cū de eo accipim̄ a d̄o petētibus partē faciam̄. **U**n̄ etiā b̄t̄s **A**uḡ. de verbis d̄ni fm̄one. 42. De meo vtiq̄ q̄ ro ait ch̄r̄st̄. da mihi et reddā tibi. **H**abui me largitorem: fac me debitorem

Pauca mihi das plura vtiq̄ tibi reddā **T**errena mihi das: celestia vtiq̄ reddā **S**p̄alia das: et eterna restituā: immo memetip̄m etiā tibi restituā. **S**ec̄do in hac petitione nomine panis sp̄rituale panem petim̄. id est sacramētum eucharistie. quod est robur anime et medicina ip̄am muniens. cibās et confortans in via presentis vite contra omnes sp̄rituales defectus. **U**nde **J**oannis. vi. ch̄r̄st̄ ait. **E**go sum panis viuus qui de celo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane. viuet in eternū. **U**nde sanct̄ **T**homas de aquino. Panis qui petitur. d̄s est: qui est cibus angelorum. refectio beatorum qui in celo datur: et in terra comeditur. **Q**uo sancte quis vsus fuerit mortem in eternum non gustabit. **U**nd̄ etiā **C**hrystostomus. Panis vite ch̄r̄st̄ est: hunc autem dari nobis quotidie postulamur: ne qui in ch̄r̄sto sumus: et eu ch̄r̄st̄iam quotidie accipimus impediēte aliquo graui delicto dum a celesti pane prohibemur. a ch̄r̄sti corpore separemur

Quinta petitio. **I**mittenobis debita nostra: si aut et nos dimittimus debitoribus nostris. **H**ec est quinta petitio: in qua petimus remissionem omnium peccatorum nostrorum in deum: in proximos: et in nosmetipsos. **Q**uæritur quare ch̄r̄st̄us dixit: dimitte nobis debita nostra et non peccata nostra: **R**espondeo fm̄ **H**enricum de firmaria. q̄ ch̄r̄st̄us melius dixit. dimitte nobis debita nostra: q̄ si dixisset. dimitte nobis peccata nostra. **N**az plus petimus dicendo dimitte nobis debita nostra. q̄ si diceremus. dimitte nobis peccata nostra. **N**ā in primo petimus dimitti nobis tā culpā q̄ penā quā tenemur exoluere p̄ peccis nostris. **Q**uō nō fieret in sc̄do. s. dicēdo peccata: q̄ peccata quicq̄ dimittit̄ quantum ad culpā: et tñ remanet reat̄ quantum ad penā.

De oratione

Sequitur. Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc signa- ter addit. quia alias non fieret remissio peccatorum: sicut clare in euangelio patet ubi christus dicit. Cum stabitis ad orandum: dimittite si quid habetis aduersus aliquem. ut pater vester celestis dimittat vobis peccata vestra. Unde beatus Bernardus. Si vis ut tibi peccata dimittantur. omnis rancor et indignatio a corde tuo euellatur. Sciendum quod secundum Henricum de firmaria in lesione qua quis leditur ab aliquo est duo considerare. videlicet ipsam culpam que ex lesione incurritur: et illam solus deus remittit. Et etiam rancorem quem quis concipit contra illum qui ipsum lesit. et illum tenemur dimittere si velimus nobis a deo dimitti. Quia alias quis peteret contra seipsum. scilicet quod deus sibi non ignosceret: sicut ipse alijs non vult ignoscere. Unde Cyprianus dicit. Nulla est tibi accusatio in die iudicij cum secundum tuam propriam sententiam iudicaris: et hoc quod alijs feceris: tibi ipsi patiaris. Queritur vtrum peccatores possunt vel debent hoc dicere: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: cum tamen adhuc stant in rancore contra proximum. nec sibi indulserunt: nec indulgere intendunt. Videtur quod non: quia mentiuntur: et mentiendo peccant. ergo non debent dicere illa verba. sicut et nos dimittimus debitoribus. in dominica oratione. Dicendum quod peccatores dicere debent. nec mentiuntur. quia hec oratio est comunis. Et licet non habeat veritatem ex parte eorum: tamen habet veritatem ex parte ecclesie in persona cui dicitur. Unde dicit beatus Thomas secunda secunde. q. 83. Dicere non cessent imo plura valet dicere quam obmittere.

Sexta petitio.

Et nos inducas in temptationes. Hec est sexta petitio in qua petimus preseruari a futuris malis

et a peccatis. sicut antea in quarta petitione petiuimus indulgeri nobis preterita mala et peccata: sic hic in sexta petimus preseruari a futuris malis et peccatis. Scendum autem quod in hac petitione non petimus ut simpliciter non temptemur: sed ne inducamur in temptationem. Ille enim inducitur in temptationem qui superat et capit: sicut piscis in reti. Christus enim fuit temptatus. sed non in temptationem ductus. Unde beatus Thomas dicit aquino. Non ei petimus: ut non temptemur quia temptari non est malum. sed magis clad virtutis exercitium quam viriliter resistitur. Unde et Augustinus. Temptatio cui resistitur non est peccatum. sed magis causa exercitium virtutis. Sciendum etiam quod necessarium est quod temptamur. quia magna pars meritoz nostrorum consistit in sustinendo tribulationes et in vincendo temptationes. quia alias operaz exercitia bona modica sunt. Unde Augustinus. Nullus hominum est tanta iusticia peccatus: cui non sit necessaria tribulationis temptatio ad perficiendum. Unde Bernardus. Quotiens resistitur: totiens coronaberis. Permittunt enim super nos temptationes a deo: ut temptati resistamus. resistendo vincamus. vincendo mereamur vitam eternam. Unde Hieronymus in epistola. Quis sanctorum sine certamine coronatus est. Unde Augustinus. Si nullus esset hostis: nulla esset pugna. Si nulla pugna: nulla victoria. Si nulla victoria nulla corona. quia secundum apostolum Nullus coronabitur nisi qui legitime certauerit.

Septima petitio.

Et libera nos a malo. Hec est septima petitio et vltima illius nostre dominice orationis. in qua petimus ab omni presenti malo liberari. Et ergo Cyprianus dicit. hoc petimus ut ab omni malo imminenti liberemur. et merito. quia totus mundus est plenus periculis. Et nos vudique sumus circumdati multiplicibus laqueis. quia supra habemus meritoz inordinatum: ab infra amoris inordinatum: ab antevolutate puerisam. a retro peccatoz preteritoz delectationem. a dextris et

collati in peccatis...
in aduersis...
m' dicitur...
Ergo...
libera nos a malo...
petitio...
ni...
Hoc...
pena...
remittit...
Cor...
vnam...
tur...
verbis...
i...
sunt...
ras...
m...
tas...
co...
fina...
F...
go...
m...
pu...
trad...
fis...
aut...
H...
de...
ai...
qu...
hoc...
ta...
Que...
fiat...
ai...
D...
sam...
o...
ten...
pre...
tate...
in...
imp...

celleriā in p̄s̄is. a sinistris impatientiaz
in aduersis. Sic ergo quocunq; nos p̄tri
m^o diabolum insidiantē nob̄ habem^o.
Ergo merito dicere debem^o clamae
libera nos a malo. **H**ic in hac
petitōe petim^o liberari a malo pene iſer
ni. z merito. qz hec pena est ḡuis nimis
hoc p̄. qz minor p̄ea iſer̄ni excedit oēs
penā mūdi. **U**n̄ cū quererēt a q̄daz he
remita: cur se taz dure affligeret. **R**ndit
T^or labor vite mee nō ē compabil^o ad
vnam diē tormentoz q̄ peccatorib; iſu
tur oſeculo referuant. **U**n̄ **A**ug^o er^o de
verbis apli. f̄mone. 88. **Q**uecunq; sūt
i igne et nō minora tormēta: p̄iora vtiq;
sūt q̄ que formidas i hoc ſeculo. **I**ſido
rus iſynonimis. **I**ntēde aīo q̄ſcūq; tor
mentoz dolores: q̄ſcūq; doloz acerbita
tes: cōpara hoc totū gehēne: z leue ē oē
q̄d pater^o. **I**tē illa pena n̄ solū ē acerbis
sima: s̄ etiam et̄na: **U**n̄ **D**ath. xxv.
Ibunt hī i suppliciu et̄nū. **U**n̄ etiā **H**u
go d̄ sc̄ōvic. li. i. d̄ aīa. **Q**uis putas tūc
meroz erit: q̄ tristitia: cum sepabunt iſu
pij a cōsortio sc̄ōrum z a visione dei. **E**t
tradit iſu potestate demonū ibūt cū ip
sis i ignē. ibiq; semp̄ erunt sine fine iſu
ctur gemitu.

Conclusio orōnis dñice.

Hen. Pro quo nota s̄z **H**eri
ci de firmaria. **I**p̄e christus si
gnanter concludit istā orōem p
hoc vocabulū. **A**mē. **I**n quo verbo op
rat adimplerō oīm petitionū p̄dicarū
Que quidē dicitō f̄m **A**ug^o. nec ē greca
nec latina. s̄ hebrayca. **E**t idē signat q̄
fiat. **F**iat aut̄ hec dicitō h̄z triplicē effica
ciā z virtutē. nā p̄cludit orōem. **I**deo f̄m
Hieron. dicit̄ signaculū orōnis eo q̄ ip
sam claudat z p̄cludat. **S**c̄do recolligit
orātis intentōem. qz cū dicim^o amē: iſu
tentio nostra summarim fertur sup oīa
p̄cedentia. z si aliqd̄ ex humana fragili
tate per destructōez mētis absq; actuali
intētiōe i tota orōne eēt p̄rāstitū: ad illd̄
implicite redit̄ intētiōe dicēdo. **A**men.

Tertio ip̄erat exauditiōez. est ei amē
ip̄eratōis nota. **U**nde **R**aban^o dicit̄
Per hoc q̄ dicit̄ dñs amē: signat̄ iſu
bitanter nobis a dño conferri omnia q̄
rite postulamus. **E**t iſu hoc terminatur
expositio huius sanctissime orōnis ch̄ri
oze prolata: cui est honor z gloria i ſecu
lorum ſecula.

Conpositio sup angelicā
salutatōem incipit.

Ale **M**aria gratia ple
na. **S**ciendum q̄ ista sa
lutatio angelica est ma
rie virgini valde gratio
sa. **C**um em̄ salutat̄ hoc
valde gratioſez letanter
recipit. qz tale gaudium habet ex saluta
tione ista deuote dic̄ta quale habuit q̄n
fuit ab angelo salutata. **N**ec mirum. qz
ibi recitant̄ sex maxia p̄ſlegia virginitis
marie. **A** **C** **P**rimū ē: q̄ ip̄a fuit spe
culū toti^o mūdicie. q̄d notat̄ p̄ h̄ q̄d ibi
dicitur aue. i. sine eye alicuius culpe siue
macule. **F**uit ei sine macula iſu corpōe. z
sine culpa iſu mente. **I**p̄a ei habuit pul
chritu dinem mentis z corpis. **L**ant̄c.
4. **T**ota pulchra es amica mea. **I**p̄sa
em̄ fuit pulchra. qz omnes virtutes iſu se
habuit: ideo merito dic̄at̄ tota pulchra:
Aug^o. **S**i oēs sanctos iſu rogare. zc.
Itē **A**ug^o. i. l. li. de ci. dei. **V**irgo pul
cherima iſuquit h̄go de cora corpore aīa
fulgida. fide persp̄cua. mēte clara. **P**ie
roni. **D**ei genitrix speciosa p̄dicatur ve
lut colūba. pulchra: vt luna: electa vt sol
Et iſu hac dictione petendum est ab ea:
vt te iuuet: vt hic peniteas. z vt iſu agōe
sine macula mortalis criminis iſu uenia
ris. **Q**uia f̄m p̄s̄. **D**ors p̄ccozuz pesti
ma. **S**c̄dm̄ p̄uilegium quia ip̄a est
lucerna ciuitatis supne q̄d notat̄ iſu hac
dictione maria. q̄d iſu interpretat̄ illumina
trix. **B**ernardus. **M**arie p̄ſentia toti^o
illumina^o orb̄ a dō vt z ip̄a supna ciu

F De Angelica

tas clarius rutillet virginee lampadis il
lustrata fulgoribz. Sciendū q̄ hoc no/
men maria in ipsa saluatione angelica
est valde attēter deuote nominādū. **O**
Primo q̄ hoc nomen maria deuote
nominatū mentē illūiat: **Canti. i. Oleū**
effusū nomen tuū. Secūdo affectum in
flammat. Berni. O multuz amabilis. o
magna. o pia. o dulcis maria. In nec
noīari q̄ dē potes q̄n accendas. nec cogi
tari quin recrees affectus dulcedinem.
Tertio quia demōes fugat. Berni. Flu
untz pereūt: sic cera a facie ignis demo
nes: ybicumqz inueniūt crebram huius
nomis inuocationē: deuotā recordatio
nem. sollicitam imitationē. Quarto i pi
culis adiuuat. Berni. In angustijs z i
rebus dubijs mariā iuoca. mariā cogi
ta. non recedat ab ore: nec recedat a cor
de. Et in hac dictione petendum est yr
ipsa illuminet mentis tue tenebras ad
cognoscendū teipm. Berni. sup cantica
Scio neminem absqz sui cognitione sal
uari: de qua nimiz mater salutis humi
litas orit z timor dñi q̄ z ipse sicut est ini
tiū sapientie ita z salutis. Un. Chul.
Multo melior z laudabilior es si te co
gnoscas: q̄ si te neglecto cursū syderū. v̄
res herbaz. cōplexionez hominum. na
turas animalium cognosceres. et scien
tiam omnium celestium z terrestriuz ha
beres. Tertium est. q̄ ipsa est a quedu
ctus siue dispensatrix celestis gratie. qd
notatur. cum dicitur gratia plena. Naz
ipsa est fons effluens omnium gratiarum
Et ipsa comparatur collo. Q̄ sicut xp̄s
est caput: z nos membra. sic ipsa ē collū
quia per ipsam gratiam in nos infundit
Berni. Totius boni plenitudinez po
suit deus in Mariam. vt quicquid ha
bes gratie: ab ipsa redundare scias. Nec
mirū quia ipsa habuit fontem omnium
gratiarū in se: z illa fuit maior gratia q̄
recipere potuit. Non enim posset maior
gratia intelligi. nisi q̄ ipsa esset mater
dei. Qualiter autem gratiosa sit omni

bus: hoc patet in hoc. quia ipsa est gra/
tiosa z iuuat nos in vita. in morte post
mortem. In vita si sumus iusti gratiam
nobis augmentando. Unde dicit ma/
ter gratie. Si peccatores veniam impo/
trādo. vnde dicitur mater misericōdie. In
morte a demōibz defendēdo. Unde ca
nit de ea. Tu nos ab hoste protege. Et
post mortem animas in celum deducen
do: Unde canitur d̄ ea. Et i hora mor
tis suscipe. **Quartum q̄ ipsa est i bala**
mus regis glorie. Quia scilicet nouem
mensibz in eius vtero habitauit. Qd no
tatur cū dicit. Dñs tecū. Ecclesiā. 24.
Qui creauit me: requieuit in tabernacu
lo meo. Fuit ei scū deus pater q̄ fec̄ eā
potentem. deus filius qui fecit eā valde
sapientem. vt cognoscat defectus nostros
Deus spūsanctus qui fecit eā valde de
mentem. Ergo confidere debem⁹ in eā
quia ipsa est potens. z cū hoc cognoscat
etiā defectus nostros. et est misericōis:
quia libentē vult nos iuuare. Et quan
do dicis hanc clausulam domin⁹ recuz
tunc petere debes. O pūssima media
trix dñs sit p̄ te meā. q̄ longe est a pccō
ribz. P. Quintū q̄ ipsa ē dignissima
omnium creaturaz quare merito deuo
te est salutanda. quod notat cū dicitur.
Benedicta tu in mulieribus. Vbi dicit
Nicolaus de lyra. De omnibz muliebz
id est mulieres bñdicent in te: sicut pa
ter in filio. Sed Nicolaus gorra super
lucam dicit sup predicta v̄ba. Sūt aliq̄
mulieres benedictę quia virgines: s̄ non
fecū de. alique qz fecū de. sed nō virgines
Sed hec simul virgo fuit z fecū da: v̄do
sup oēs mulieres bñdicta: Item beata
maria est benedicta sup oēs virgines
viduas z coniugatas. Primo sup om
nes virgines: z h̄ primo in puritate. quia
prior virginitatem vouit z seruauit. Se
cundo in puritate quam post deum ma
giorem habuit inter omnes homines. qz
castitatem transfudit in alios homines
eam intruentes. Tertio in fecunditate.

quia virgo mater
lem habere vult de
tem. Ergo dicit de ea
go singulis. Item lo
mo quia fuit eam
ne feruentis. Be
pietas q̄ ad filium
Tertio in castitate
sup coniugatas qz
dignitate q̄ ipa
nes z sanctos. In
oltra est sancta. Do
ros angelorum ad
Item scēdum
rito benedicta sup
quis fuerit pulch
men a nullo p̄uic
tur tres rationes. P
ter se habuit in omibz
q̄ nulli datur castitas
mouebat. q̄ cuiuslibet
ad deuotionem p̄pter ei
viam z bonum exēpl
e laudabiles mores q̄
ni conseruatione sua.
nes mulieres debere
plo marie. Secūda ra
claritatem que de eius
homines in ammiratio
z ad laudandum deum
z pulchra creatura. Ter
deus occultabat in ea om
rant esse in amota ad li
debitam gratiam om
bus. vt non inordinatē
bonum. qz eius puritas
dullius p̄ conseruat. e
illicitos cōtingebat. I
ñ habuit beata agnos
rina. nec sancta margar
concupuerit alios. rar
concupit. vt patet in le
Quia eaz puritas non
tūctum corda penetrar
tus in eis cōtingeret. si
te Marie factus. E

quia virgo mater extitit. Que nec simi-
lem habere visa est. nec habere sequen-
tem. Ergo canit de ea in hymno. Vir-
go singularis. Item super viduas. Pri-
mo quia fuit in orationibus et deuotio-
ne feruentissima. Secundo in operibus
pietatis quo ad filium magis assidua.
Tertio in castitate magis pura. Item
super coniugatas: quia in ea fuit proles
dignior: immo ipsa est super angelos om-
nes et sanctos. Unde canitur de ea. ex-
altata est sancta dei genitrix super cho-
ros angelorum ad celestia regna. **Q**
Item sciendum quod beata virgo est me-
rito benedicta super omnes mulieres. quod
quis fuerit pulcherrima mulierum: ta-
men a nullo potuit concupisci. et assigna-
tur tres rationes. Prima est: quia tali-
ter se habuit in omnibus factis et verbis
quod nulli dabat occasionem peccandi: sed
mouebat cor cuiuslibet ipsam inuentis
ad deuotionem propter eius laudabilem
vitam et bonum exemplum. quod dabat
et laudabiles mores quos habuit in om-
ni conuersatione sua. Sic adhuc virgi-
nes et mulieres deberent serere exem-
plo marie. Secunda ratio propter luminis
claritatem que de eius facie exibat. que
homines in admirationem inducebat.
et ad laudandum deum de tam nobili
et pulchra creatura. Tertia ratio. quia
deus occultabat in ea omnia que pote-
rant esse in cuncta ad libidinem. Et
dedit illam gratiam omnibus ei inuenientibus.
ut non inordinate mouerentur. sed ad
bonum. quod eius puritas aliorum corda me-
dullitus penetrabat. et in eis omnes motus
illicitos extinguebat. Istam puritatem
non habuit beata agnes. nec beata katherine:
nec sancta margarita. quod quis non
concupuerunt alios: tamen ab alijs fuerunt
concupite. ut patet in legendis earum.
Quia earum puritas non erat tanta quod in-
uentium corda penetraret. et illicito motu
in eis extingueret: sicut puritas bea-
te Marie faciebat. Ergo dicit bene /

dicta inter mulieres. **R** **S**extus
privilegium est. quod ipsa protulit nobis benedictum
fructum vite. quod notat ibi. Benedictus fruc-
tus ventris tui. Iste fructus est iesus christus
filius dei qui nobis attulit benedictionem et re-
demptionem totius humani generis. Iste fru-
ctus benedicti debet a nobis. quia nos privile-
giavit per angelos. Primo humana natura
assumendo. ad Hebreos. ii. Nusquam enim
angelos apprehendit sed semen abrahe. Se-
cundo passionem et mortem pro nobis toleran-
do. prima Petri. ii. Christus pro nobis passus est
ut non Esai. liij. Ipse enim vulneratus est propter
iniquitates nostras. Angeli peccauerunt
sicut et primi parentes. ipse autem non redemit
angelos sed homines sua amara passione et pre-
cioso sanguine. Apoc. i. Ebor. vi. Em-
pti estis pretio magno: glorificate et porta-
te deum in corde vestro. Tertio quod omni ho-
ra paratus est nos recipere ad gratiam et nos
indulgere omnia peccata. Ezech. xvij. In qua
cunque hora peccator ingemuerit et cetera. quod an-
gelis non fecit nec faciet. quia nunquam misere-
bitur eorum. Quarto ministrando nobis
carnem suam in cibum. et sanguinem suum in
potum Joh. vi. Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. qui manduca-
uit meum et cetera. Angelis ei sufficit enim pre-
parari quem nos sumimus in sacramento
Quinto. quod in celo habebimus duplicem
visionem et gloriam. quia cum angelis vi-
debimus oculis anime deitatem. et ultra hoc
oculis corporis videbimus humanitatem
christi. et cum hoc habebimus duplicem stolas
glorie. quia glorificabimur in corpore et anime
Sciendum quod in ultima clausula deside-
rare debemus illam benedictionem quam iesus
marie filius daturus est suis dilectis et ele-
ctis in nouissimo die cum dicit suis electis
illud Math. xxv. Venite benedicti patris
mei: percipite regnum. Exemplum de beata vir-
gine fuit in britania iuuenis quidam nobilis:
qui quis seculo totus deditus esset. tamen
beate virginis fuit deuotus in hoc quod ei sin-
gulis diebus quinque genas salutationes per-
soluit. Qui iuratur ad extrema perducere

De simbolo

est. **C**ūq; diu tacuisset mortu? reuixit. et mulieri assidēti sibi dixit. **U**to uoca sacerdotē. **S**acerdos adest z corā oīb; cōfite? dicēs. **E**go fui raptus ad tribunal xpi. z cū in trib; maxime accusarer a de; monib;. z ferri deberet snā z me; p;ssi; ma mī rogauit filiū suū vt ad corpus redirez locum penitētie suscepturus qd et factum est. **U**nū de peccatis erat q; decimas ex agris meis z bonis nō cōplete dedi. **S**ecūdū q; pisces cui; locijs meis de religiosoz piscina cepit comedi. **T**ercium qd segetes pauperū cū canib; venatic; z culcaui. **A**d hoc rusticū ab eo dānum passi dixerūt. **C**ur debuist; dñe p his dānari: cū vobis hoc puro corde dimiserimus. **A**t illa vestra remissio nō sufficit mihi ad salutē. q; ditior eras ad soluendū q; vos ad relaxandū. hec dicēs: iussit damna restituī. z sic decessit. **E**xemplū aliud de beata virgine. **F**uit quidā vir nobilis: h; tyrannus totus erga suos z alienos vt oēs vindictaz peteret a deo de eo. z hūc z tigit infirmari ad mortē. **Q**uī aduocans ep̄m locū illi pure cōfessus est. a quo petiuit: vt sibi sanitate apud deum impetraret. **Q**uī ep̄s q; bonus erat obtinuit sibi sanitatem: p̄stita tamē prius fide: q; d; cetero neminē lederet. **Q**uo z ualescere amplius indifferenter oēs lesit. ita vt nō soluz ei: h; etiā ep̄o oēs maledicerēt. **P**ost hoc iterū infirmatus est z oppressus igne sacro sicut prius a deo vt oīa eius membra arderēt. z de vita desperaret. **V**ocauit igitur ep̄m p̄mittens satisfactionē de fide nō seruata: vt itez sanus fieret. q; renuit recedens cū indignatiōe. **A**ppropinquante autem morte clamauit: z beatā virgīnem inuocauit. **E**t respiciēs in celū vidit in aere pendentem filiū dei oīpotentis in cruce. z matrem suam sibi astātem z orantem p se: **A**t iesus ait. **N**on possum facere. **E**cce em̄ rursuz crucifixi me. z ostendit ei cicatrices sanguineas. **Q**uod vidēs peccator: i genuit ex

clamās voce magna. **O** bone iesu si te crucifixi peccatis meis: matrē tamen tuam semp honorauī. ieiunauerat em̄ omni sabbato ad honorē beate virgis. **C**ūq; sic clamaret audiuit vocē iesu dicētis mīri oranti. **E**cce mater dedi em̄ tibi. z sanar? est. **Q**ui postmodū ablata restituit z vitā emēdauit z laudabili fine gēne

Incipit expositio

super symbolum apostolorum. **O**mnis qui viuit z credit in me nō morietur in eternū. **J**oh. xi. **S**ciendū q; fides frēqnter est p̄dicanda fidelib;. z ab eis diligēter cultodienda. q; est fundamentū oīs boni. **U**nā apl's. **F**undamentū aliud nemo p̄t ponere p̄ter illud qd positū est. qd est iesus xps. i. fides xpi. **A**ug. **F**ides est bonorū fundamentū. fides est humane salutis initiū. sine hac nemo ad filioz dei numerū potest puenire. **H**ebr̄oz. xi. **I**mpossibile est sine fide deo placē. **E**rgo vt deo placere possimus debem; habere fidem rectam. integrā. z firmā. q; fm̄ aplm̄ ad **H**ebr̄eos. x. **I**ustus ex fide viuit. **U**nā etiā **C**hr̄isost. in tractatu de simbolo. **F**ides religionis catholice lumē est anime. ostium vite. fundamentum salutis eterne. **N**os igitur de fide ecclesie sumus locuturi. **T**unc sciendum q; in simbolo apostolorū duodecim st; articuli fm̄ numerū apl'oz a quibus cōpositum est. **N**am duodecim apl'oz congregati descripserūt duodecim articulos fidei in p̄mo cōsilio. de quo habet actuz xv. **C**uius p̄ma definitio fuit data per beatum **P**etrū. sed beatus paulus non habetur ibi qui tūc adhuc nō fuit electus in apostolū. **E**t p̄mus articulus p̄tinet ad patrem. z alij sex ad filiū. z quin; vl timi ad spiritū sanctū. **D**e quo notā dū q; nullus hominum dubitare debet. h; quilibet christianus tenetur credere trit

uitatem p̄sentem. **T**unc **P**etrus in cōsilio
beata matris sibi imp
Bernardus. **S**icut
ē. **C**etero p̄sentem
Cetero p̄sentem
banur. **P**ro p̄sentem
di. **H**ic. **F**aciam
magnum. **L**imitat
est verbum p̄sentem a
sanctum. **F**aciam
racem p̄sentem. **H**om
nar vnitatem em̄
qu corozatē ang
vi. di. **S**ancus la
us sabaoth. **I**d est
est om̄is terra gloria
angeli in celo. **S**icut
scis. **A**d diligētiōm
rum. **P**ostmodū tris de
dum vnitatem em̄.
apl'm. **J**oh. xi. **T**res
am dant in celo. **P**ater.
scis. z hi tres vnū iu
cū aglio dicit. vt h; abe
Haplantes vos in
et sp̄illanti. **I**tem ce
nis. nō tamē plene cog
qua creatura. **P**rimo e
le. **U**nā **A**ug. **D**icit. **Q**
ls qd est. **L**ibitania. q;
doi. qd calet. **C**alos. **A**
sole. z splendore. **H**ic est d
sp̄illancus p̄cedit a p̄
in aqua. **V**erbi gratia. **F**
uilius fuit a fonte. **S**tag
ab veroz. **I**tem h; spe
aquā clarā p̄tra solē
apparent. vnus in celo.
Sic inspiciēdo sacra
vntus vnitatem p̄
tem em̄. **I**tem mag
rum z pulchritudo z v
rum ad trinitatem p̄tri
ne d; enorat dū p̄sentem
chritiane dū filij sp̄e

nitatem personarum. et unitatem eentie di-
uine. Nec tamen curiosè scrutanda est
beata trinitas. sed simpliciter credenda
Bernardus. Scrutari hanc temeritas
est. credere pietas. nosse vita eterna
Credant beata trinitas multiplici pro-
batur. Primo per sacram scripturam. **Un-**
de Gen. i. Faciamus hominem ad huius-
modi imaginem et similitudinem nostram. hoc
est verbum patris ad filium et spiritum
sanctum. Faciamus enim signat plurali-
tatem personarum. huiusmodi imaginem in singulari sig-
nat unitatem eentie. Item probatur per
auctoritatem angelicam. **Unde Isaie**
vi. dicit. Sanctus sanctus sanctus dominus de-
us sabaoth. id est deus exercituum. plena
est omnis terra gloria eius. Sic enim canit
angeli in celo. dicunt enim ter sanctus sanctus
sanctus: ad designandum trinitatem personarum.
postmodum dominus deus. ad designan-
dum unitatem eentie. Item probatur per
apostolum. **I. Joh. v.** Tres sunt qui testimoni-
um dant in celo. pater. verbum. et spiritus
sanctus. et hi tres unum sunt. **Christus in**
euangelio dicit. ut habet **Matth. ultio.**
Baptizantes vos in nomine patris et filii.
et spiritus sancti. Item cognoscitur in creatu-
ris: non tamen plene cognosci potest in ali-
qua creatura. Primo cognoscitur in so-
le. **Unde Aug. dicit.** Tria sunt in sole.
scilicet quod est. id est substantia. quod lucet. id est splen-
dor. quod calet. id est calor. Et calor procedit a
sole et a splendore. sic est de trinitate. quia
spiritus sanctus procedit a patre et filio. **Item**
in aqua. verbi gratia. **Fons est per se. ri-**
uulus fluit a fonte. stagnum generatur
ab utroque. Item si speculuz ponitur in
aqua clara contra solem: tunc tres soles
apparent. unus in celo. et duo in radio.
Sic inspicendo sacram scripturam in-
uenimus trinitatem personarum. et unita-
tem eentie. Item magnitudo creatura-
rum et pulchritudo et utilitas creatura-
rum ad trinitatem pertinet: in magnitudi-
ne denotatur dei patris potentia. in pul-
chritudine dei filii sapientia. in utilitate

spiritus sancti bonitas. **Queritur circa predicta**
quare omnipotentia plus appropria-
tur patri quam filio vel spiritus sancto. cum ta-
men sit unus omnipotens. **Unde Anastasius.**
Omnipotens pater. omnipotens fi-
lius. omnipotens spiritus sanctus. et tamen non
tres omnipotentes. sed unus omnipotens.
Rudeo secundum Aug. de tri. Un in creatu-
ris solet notari defectus potentie. in pa-
tre propter antiquitatem. In filio solet no-
tari ignorantia propter iuuentutem et in-
experientiam. Et nomen spiritus sancti sona-
re solet vehementia. Un Esa. ij. Quie-
scite ab homine cuius spiritus in naribus
eius. Et ne putet similiter esse in diuinis
sicut in creaturis. Patri non solum attribui-
tur potentia sed omnipotentia. ne videatur
senior. Et ob hoc dicitur in symbolo. credo
in deum patrem omnipotentem. Et filio ac-
tribuitur non solum sapientia. sed etiam omnis
sapientia et scientia. ne videatur minor et mi-
nus sciens aut minus exptus. Spiritus san-
cto attribuitur bonitas: ne putetur crudelis
aut vehemens. Un ps. Spiritus tuus bo-
nus deducet me in terram rectam. Eccl.
xxij. Spiritus meus super mel dulcis

De primo articulo fidei
Qredo in deum patrem omipo-
tentem creatorem celi et terre. **Iste**
primus articulus ponit beatus
Petrus apostolus. in quo continentur di-
stincte tres credite veritates. **Quarum**
prima est de diuina unitate cum dicit **Redo**
in deum in singulari et non in plurali. Se-
cunda de diuina omnipotentia cum dicit. pa-
trē omnipotentem. Tertia de mundi
creatore cum dicit: creatorem celi et terre.
Redo in deum. Circa quod notandum
quod est differentia inter credere in deo. et cre-
dere deum. et credere in deum. **Secundum**
magistrum sententiarum li. iij. dist. xxij.
qui dicit. Credere deo est credere vera-
esse quod loquitur deus. quod etiam mali-
faciunt. et nos credimus homini. sed non
in homine. Credere deum est credere quod ipse
sit deus. quod etiam multi faciunt. quia per

num se timere dñt q̄ malevunt creatur̄
 z donis dei. qz de his districtā redditu
 n̄ sūt rōem. **Uñ** **Abūso.** sup **Hat.** In
 die illo nihil ē. qd̄ n̄ deam? vbi celū et
 fra z aq̄ sol et luna dies z noctes z mū/
 dus tot⁹ stabit aduersus nos in testimo
 niū peccatorū nostrorū. **Et** si omnia tace/
 rent: tamē ip̄e cogitationes nostrer ipsa
 opa specialit̄ stabūt añ oculos n̄ros ac
 cusantes nos añ deū. **Dicēte** ap̄lo. **Co**
 gitationib⁹ inuicē acculantium. **Tertio**
 inducāmur ex isto articulo ad cognitōez
 humane dignitatis: qz deus oēs creatu
 ras creauit p̄t̄ hoīez z subiecit eas ho/
 mini. **Gen. i.** **Dominamini** pisab⁹ mar̄
 ps̄. **Dia** subiecasti sub pedib⁹ ei⁹. **Est**
 ḡ hō tāte dignitatis q̄ debet p̄esse om/
 nib⁹ creaturis z subesse deo.

De secōdo articulo.

Et in iesum ch̄m filium ei⁹ vni
 cum dñm n̄m. **I**stum secundū
 articulū descripsit **Iohes** ap̄ls
 etiā euāgelista. **Qui** post dictū b̄ti **Pe**
 tri ap̄li adiunxit. z in ihm xpm. zc. **Et**
 quidē cōuenienter illi⁹ articuli descriptio
 fuit sibi data: cui maiestas verbī in cena
 fuit reuelata. vt p̄sonam filij explicat̄ in
 secūdo articulo fidei xp̄iane. **Qui** postea
 dixit in euā. qd̄ scripsit **In** principio ēat
 verbū. z verbū zc. **Et** notandū q̄ b̄ti⁹
Ioannes in illo articulo p̄mo dicit ier
 sum qui interpretat̄ saluator. p̄ h̄ designa
 tur q̄ ip̄e est q̄ vult oēs homīes saluari.
Secōdo dicit xpm. per hoc designat̄ q̄ n̄
 solū est saluator. s̄ etiam magister. quia
 ch̄s interpretat̄ vnctus. z vnctio docet d̄
 omnib⁹. **¶** **Pro** quo sciēdū q̄ ma/
 gister noster ch̄stus docet nos p̄mo hu
 militatem contra superbā dicens **Hat**
 xi. **Discite** a me: qz mitis sum z humilis
 corde **Aug⁹** de verbis dñi. sermone. xi.
Discite a me inquit dñs nō mūdū crea
 re: nō visibilia z inuisibilia cūcta creare:
 nō in isto mūdō mirabilia facere v̄l mor
 tuos suscitare. sed qz mitis suz z hūilis
 corde. **Secūdo** docet nos dilectionem

inimicorum contra inuidiam. **Hatth.**
 s. **Diligite** inimicos vestros: benefacite
 his qui vos oderunt z orate pro p̄sequē/
 tibus z calumniātib⁹ vos: vt sicut filij
 patris vestri qui in celis est. **Tertio**
 docet nos orare z intenta oratione orare
 z hoc est contra somnolentiam. **Hatth.**
 xxvi. **Vigilate** z orate. ne intretis ī tem
 ptatōez. **Aug⁹**. **Oratio** tua locutio est
 ad deum. **Quādo** legis: deus tibi loq̄/
 tur. quādo oras cum deo loqueris **Aug⁹**
 in s̄mone. **Oratio** orātis est subsidi/
 um: deo sacrificium. demonibus autez
 flagellum. **Quarto** docet temporalia
 relinquere contra auariciam. **Luce. i. 4.**
Nisi quis renunciauerit omnibus que
 possidet: non potest meus esse discipul⁹
Beda sup verba predicta. **Discat** iquā
 renuciare omnib⁹ z relinquere omnia
 quia renuciare conuenit omnib⁹ q̄ ita
 liciteyunt mundanis que possident. et
 cum mente tendunt ad et̄na. **Relique**
 re est tātūmodo p̄fectorum qui z omnia
 tp̄alia postponunt. z solis et̄nis inh̄iāt.
Quinto docet operari opa bona z mes
 ritoria contra accidiā. **Iohis. x.** **Op̄a**
 minī dum dies est. quā venit nox q̄ndo
 nemo operari potest. **Berñ.** de conside
 ratione **Si** labor te terret merces iūitet
Unusquisqz em̄ s̄m suum p̄prium labo
 rem mercedem accipiet. **Leo** papa in q̄
 dā s̄mone. **Non** dormitibus regnum
 celorum puenit: nec ocio nec desid̄ia tor
 pentibus beatitudo et̄nitatis repromit
 tit. **Sexto** docet tribulatōez z aduersi/
 sitates patienter sufferre. **Hatth. s.** **Si**
 quis te percussit in ynā zc. **Item** **Luc**
 xi. **In** paciētiā vestra possidebitis ani/
 mas vestras. **Greg⁹** super euan. **Cū** au
 dieritis p̄relia. **Paciētiā** est aliena ma
 la equanimit̄ perpeti. contra eū quoqz
 qui mala irrogat nullo dolore moueri.
Septimo docet omnes peccatores pe/
 nitentiam agere. **Dicit** **Hat.** **Nisi** penit
 entiam egeritis. **Augustin⁹** de verbis
 domini sermone. **4i.** **Tempus** quo nō

E De simbolo

penitemus vertitur nobis in iudicium
tota enim vita est tempus penitendi **S**e
quitur filius eius unicus. **U**bi debemus cre
dere quod christus est unigenitus et verus fi
lius dei. et quod fuit cum patre eternaliter. et
quod est alia persona a patre. et quod est unus na
ture et substantie cum patre. **S**equitur
dominum nostrum. **U**bi sciendum quod libenter de
bemus eum habere pro domino. **P**rimo: quod est no
bilis. **L**u. i. Altissimi filii per spiritum. **M**agnus
dominus et laudabilis nimis. et magnitu
dinis eius non est finis. **S**ecundo. quia
mansuetus: ergo agnus nominatur. **J**ohannis
propheta ubi dicit. **J**oannes baptista **E**cce ag
nus dei. **E**saie. 53. **T**anquam ovium coram
tondente se obmutescit. **T**ertio: quod fortis
ad prelegendum et liberandum nos a malo per
Deus protector vite mee a quo trepidabo.
Quarto: quod nos creavit. per spiritum. **I**pe fecit
nos: et non ipsi nos. **I**nsuper nos redemit
proprio sanguine suo. **A**p. 1. **E**mpri est pro
cio magno. **Q**uinto. quod largus est ad remu
nerandum servos suos. **A**ug. libro. 22
de civitate dei. **I**pe deus erit finis desi
deriorum nostrorum quod sine fine videbit sine
fastidio amabitur. sine fatigatione lauda
bitur. **I**tem **A**ug. in eodem libro. **Q**uod deus
preparavit diligentibus se: fide non capit. spe
non attingit. charitate non comprehendit
desideria et vota transgreditur. acquiri potest
in mari non potest.

De decimo articulo.

Qui conceptus est de spiritu sancto natus
ex maria virgine. **H**unc articulum
ponit **J**acobus maior frater **J**o
annis qui fuerunt filii zebedei **I**n quo ar
ticulo ponit duas distinctas veritates:
Primam de christi conceptore: cum dicit. qui
conceptus est de spiritu sancto. **S**ecundam de
eius benedicta natiuitate: cum subdit. natus
ex **M**aria virgine. **U**bi sciendum est quod non so
lum necessarium est christiano credere fili
um dei: sed etiam necessarium est credere
eius incarnationem per quam nobis visibili
apparuit. **B**aruch. iij. **P**ost hec in
terris visus est. et cum hominibus conuersatus est.

Hic queritur quomodo incarnatio christi facta
sit. **R**espondetur quod postquam angelus **B**abri
el fuit missus ad virginem mariam. ut ha
beret **L**u. i. **E**t maria credidit et consen
sit: tunc spiritus sanctus superuenit in eam. et eam
sanctificauit et fecit dante et formauit in in
stanti de purissimo sanguine virginis ma
rie (velut alij dicunt de purissimis humo
ribus eius) corpus christi. et in eodem instan
ti in quo formatum est corpus creata est et anima
ex nihilo. et in eodem instanti coniun
cta est corpori organizato **E**t illa duo cor
pus et anima simul mox fuerunt deitativum
ta in dei filij persona. **I**tem sciendum est in **H**en
rici de firmamento quod tota trinitas illam in
carnationem operata est. quod opera trinitatis
ad extra sunt diuisa. **N**am ibi fuit po
tertia patris: quod statim corpus formauit
et animam creauit. et illa duo diuinitati uni
uit in illo momento cum dixit. **E**cce an
cilla domini. hoc non potuit facere potentia
alicuius creature. quod omnis creatura in sua
operacione requirit tempus sicut firma
mentum requirit diem ut moueatur ab ori
ente in occidentem: luna ad complemen
tum sui cursus requirit mensem. sol intel
grum annum. homo in determinato tem
pore formatur in utero matris. **I**n con
ceptione autem christi operata est potentia pa
tris. quod in instanti conceptio completa fu
it. **I**tem operata est ibi sapientia filij. quia
ibi corpus suum optime disposuit et omnia
membra decenter ornauit. per spiritum. **S**pecio
sus forma per filij hominum. **I**tem operata est
gratia spiritus sancti qui conceptorem illam
mundam ab omni peccato reddidit **Q**uod
non est factus in aliquo puro homine. **L**icet
enim aliqui nati sunt sine peccato et sanctifi
cati in utero matris. **S**icut beata virgo
maria **J**oannes baptista. **H**ieremias. in
peccato originali sunt concepti. et in ro
nem seminalē descenderunt ab **A**dam.
Christus autem non solum natus est etiam
conceptus fuit sine peccato. **A**ug. **S**oli
us redemptoris est esse sine peccato **H**ec
Hen. d. fir. sup. symboli **I**tem **Q**ueritur

[Marginal notes on the right page, partially obscured and difficult to read.]

Preceptio xpi potius attribuit spūs sancto:
 Respondeo fm Henri. d. firma. q. intē
 tio denotat opationem. Christus autē
 hac intentione carnē assumpsit vt mise-
 ris et afflictis subueiret. Et qz bonitas
 et misericōdia attribuitur spūs sancto: ideo d.
 spūs sancto conceptus est. hec ille. Itē di-
 citur de spūs sancto cōceptus. vt p hoc ex-
 cludant corpales admixtiones. **Uñ ca-**
nitur. Non ex virili semine. sed mystico
 spiramine: Itē sciēdum qz quīstota tri-
 nitas operata sit incarnationem: solus
 tamē filius est incarnatus. vt dicit beatus
 Aug⁹: il. d. fide ad petr. Et bñs aug⁹
 ponit tale exēplū. Si tres puelle tenerēt
 vnā tunicam: et illam vna ex illis induer-
 retur: tūc illa indutio fieret a tribus puel-
 lis. et vna illarū eaz sola indueretur. et ali-
 us doctor ponit tale exemplū. Si tres
 scz petr⁹. iohannes. andreas simul agēt
 rubricādo andrea: rubricatio andree fie-
 ret ab his tribus simul: attamen solus an-
 dreas rubricaretur. **Itē Sequit.**
Nat⁹ ex Maria virgine. Virgo maria p-
 gocepit. virgo peperit. et post partū virgo
 permansit. **Quert⁹ quare xps nar⁹ sit de**
virgine. Respondeo fm Hen. d. firma-
 ria. Triplex est status humane nature
 scz iugal. vidualis. virginalis. prim⁹
 bonus. secundus melior. terci⁹ optimus
 Quicqd autē cōoptimū deo attribuitur.
 ideo cōueniens fuit vt de virgine nasce-
 retur. Et in hoc etiam ostendit christus
 excellentiam status virginitatis. **Aug⁹**
Unius sancte virginis partus omnium
sanctarum virginū est decus. Secūdo
 fm alium doctore. Sicut p eam virgi-
 nem facta est perditio: sic eōuerso p ma-
 riam virginem debuit fieri reparatio.
Uñ canitur Paradisi porta per eam
 clausa est. et per Mariā virginem
 iter patefacta est. igit. zc. Tercio vt vci-
 tas pphetie adimpleret. **Esai. 7. Ecce**
virgo concipiet et pariet filiū Sciēdum
 etiā qz circa hūc articulū origenes era-
 uit qui dixit: qz christ⁹ ad hoc natus est

et ad hoc venit. vt non soluz saluaret ho-
 mines: sed etiā demones i finemūdi. H
 autē est contra dictū christi. **Matth. xxv**
Item maledicti in ignē eternū qui para-
tus est diabolo et angelis eius Ad remo-
 uendum hunc errorem patres sancti ad-
 diderūt in symbolo qd canit in missa.
Qui pp^t nos hoies et pp^t nrām salutē:
et non pp^t demones.

De quarto articulo.

Quod sub pontio pylato: cruci-
 fixus mortuus et sepultus **Itē**
articulū fm Henrici de firma.
 posuit beatus andreas. **Qui quidē arti-**
culus necessarius est ad salutē Nā sicut
 debemus credere incarnationem filij:
 ita necessariū est credere passionē et mor-
 tem eius. **Or⁹ fm Gregoriū.** Nil nob
 nasci p fuit: nisi redemi p fuisset. **In q^o q^o**
dem articulo beatus andreas describit
quatuor creditas veritates. Prima est d. xpi
 passionē. put christus anteqz fuit cruci-
 fixus passus est. scz flagellatus. illusus.
 cōsputus. alapis cesus. velatus face co-
 laphizatus. et spinis coronat⁹. **Et hoc**
notat cū dicitur. passus sub pontio py-
 lato. **Secūda est de christi crucifixione.**
Tercia de christi morte. **Quarta de se-**
pultura. **Et quidem ille veritates sunt**
distincte. **Probat⁹ qz hora matutinali fie-**
it passus vsqz ad t^{er}ciam. et hora sexta cru-
 cifixus. et hora nona mortu⁹. et hora ve-
 spertina sepult⁹. **Itē aduertendū cir-**
ca passionem christi. **Primo quis patif**
Respondeo dei filius summe bon⁹ **Se-**
cundo quid et qualia patif. **Respondeo**
patitur in rebus exterioribz spoliatiōem
quia nudus pependit nec haustū aque
habuit. **In corpore amarissimam affli-**
ctionem. **Quia a planta pedis vsqz ad**
verticē nō fuit in eo sanitas. **In aia: ma-**
ximam tristitiam. **Unde dixit.** **Tristis**
est anima mea vsqz ad mortem. **Tercio**
a quibz patif. **Respondeo a pncipibus**
sacerdotum et ministris et popularibus
et a iudeis et gentilibus. ps. **Quare fref**

De simbolo

inuerunt gētes: et populū meditari sunt inania. **A**stiterūt. et Quarto quare patif. **R**ūdeo ppter peccata nostra et salutem nostrā. **E**sa. 53. **P**ropt zel^o populū mei percussit eū **Q**uito quid coegit eū **R**espōdeo maxima charitas. **A**poē. 1. **D**ilexit nos et lauit nos a peccatis nris in sanguine suo. **R**omañ. 5. **C**ommēdat deus suam charitatem in nob. qm̄ cum inimici essemus xps p nobis passus ē: et mortuus iustus pro iniustis. **P**assus sub pontio pilato. **N**otandū q̄ christ^o passus est sub vno pilato: nunc autē in membris suis patitur a multis pilatis: **M**at. 27. **N**ō vni ex minimis meis fecistis: mibi fecistis. **E**t ideo charissime: si iniuriōse pateris a iudice iniquo: noli murmurare. **S**ed memento dñm ihm christum passum sub pontio pilato **I**tē si subditus es: et habes prelatum corruptuz prementem te contra iusticiam: sis patiens qz ipse est tuus pilat^o. **S**i mulier es: et habes vix furiosum te putientes: sis patiens: quia ipse est tuus pylat^o. **S**i seruus es. et habes dñm impium et crudelē te molestantē. nō mireris. qz ipse est tu^o pylat^o. et sic d̄ alijs. **E**t oēs isti p̄dicti debēt esse patientes. qz p his tribulationib^{us} habituri sūt magnū p̄miū ī celo. **M**at. 5. **B**ti estis cū maledixerint vob^{is} hoīes et p̄secuti vos fuerint: et dixerint omne malū aduersū vos: mētētes p̄t me. **G**audetez exultate qm̄ merces vestra copiosa est in celis. **I**tē sciendū q̄ ponti^o est cognomē ab insula pōtī nominatū: h̄ pylat^o est p̄riū. et erat gētilis et indign^o pane. qz fm̄ **A**ug^o. **P**eccatōr non est dignus pane quo vescit. **A** quo malo hoīe xps ad mortē sententiat^o et iudicat^o. **I**tē sciendū q̄ **U**incēt^o in speculo historiali dicit q̄ pylat^o accusatus est in multis a vitellio preside syrie. **E**t primo de morte omnium innocētium quos occiderat. et q̄ imagines gentiliū ponebat in tēplo. **I**tē q̄ pecuniā positā in corbonā redigebat in su-

osylus: inde faciēns aqueductuz in domum suam. **P**ro his missus est in exilium et ibi in multas incidēs calamitates se p̄pria manu interemit.

De q̄nto articulo: **A**scendit ad inferna. **I**stū quintum articulū scribit beatus philippus ap̄ls. **C**irca quez articulum p̄mo q̄rit: quo tempore vel qua hora christus ad inferna descendit: **R**espōdeo fm̄ **T**ho. q̄ statim qm̄ aīa ch̄i fuit a corpore separata: tūc anima christi de itati vnita descendit ad lūbum patris: et mansit ibi ab hora mortis christi que fuit hora sexte ferie nona vsq; ad horaz resurrectionis. et hoc fuit tempus q̄da/ginta horarum. **Q**uia diluculo diei dominice surrexit. et ī eadē hō resurrectionis eduxit eos de lymbo **I**tē sciendū q̄ anima christi separata fuit a corpore. h̄ deitas mansit cum anima ad infernuz descendente. et etiā cum corpore in sepulchro iacente. **I**tē sciendū q̄ aīa christi passionem fuerūt quatuor receptacula animarum. **P**rimus locus fuit infernus damnatorū in quo est pena sensus et pena damni. i. carentia visionis dei. **A** etiam ibi sunt tenebre exteriores et interiores. i. carentia gratie: et carentia glorie **A**d hunc locū christus non descendit. nec ab illo aliquem liberauit **R**ō qz xpi passio nulli p̄dest: nisi sit eius membruz vel fiat p̄ conuersionem. **S**ed illi in inferno non fuerūt membra christi. nec poterant fieri: quia fuerūt extra statū mercedi: qz nec in illo loco est redemptio: nec pro eis est orāndū. **U**nde beatus **A**ug^o. **S**i scirem patrē meū in inferno: nō p̄ orarē p̄ eo q̄ p̄ diabolo **S**ecūdus locus est lymbus puerorum. id est illoz infantium in peccato originali decedētium. q̄ lymbus est sup̄ infernū et ibi est pena damni. i. carentia visionis diuine. et nō pena sensus. i. sensibilis pena nō est ibi **E**t ibi tenebre exteriores et interiores. i. carentia gratie et glorie. **A**d illū locū ch̄i

est non delectat
liberari. **R**ō h̄
erit capax q̄ xpi
poterat illa supra
di. **Q** ad illū locū
bra efficiunt p̄ hōm
cramentū. **S**ed nō
habere. **U**mus locū
et est sup̄ lymbū p̄
ni et sensus ad ip̄s
Et sunt ibi t̄m̄
grām habent. **I**
in quo aīa illoz qu
riam suam non im
qz ad satisfactōem
vix illi qui fuerunt
ti sūt. quādo ch̄i d
patrum. **R**espōde
li q̄ tunc purgatiōem
meritū q̄ illo tpe. **S**
pari dōm̄. **R**ō ē q̄
huius tpe virtutē trā
terna. **S**ed pena purg
riat tpe. **I**deo q̄ fu
nūc sunt qui purga
non fuerunt a purga
scilicet xpi ad infero
qui tunc purgati fue
meruerunt q̄ tpe dōcē
ri dōcēt. **Q**uartus
lymbus sanctorū p̄ am̄vbi
id est carentia visionis di
sensūs. **E**t erant ibi pen
non interiores. qz oēs s̄
Et ad illū locū dōcē
p̄tates inde eduxit. **U**
h̄ ab omni duo docum
bomus habere sp̄m̄ d
qui fuerunt in lymbū
nostrā potest confidere
tionibus nostris non d
Lum tpe sūt in tribu
cum: et gloriā abo cum
cum t̄m̄ est q̄ debent
nostrōz subuenire. **S**i
ad inferos: v̄ sup̄ libe

etiā non descēdit nec ab eo aliquē etiā liberauit. Ratio huius: quia illi puuli nō fuerūt capaces grē xp̄i. nec satisfactio ch̄i poterat illis suffragari neq; ad eos extēdi. **Q**uod ad illos solū extendit q̄ ei⁹ membra efficiunt p̄ fidem: vel aliq̄d fidei sacramentum. Sed neutrū illi poterant habere. Tertius locus est purgatoriu⁹ z est sup̄ lymbū puerorū z ibi est pena dāni z sensus ad tps̄ determinatū z finitum. Et sunt ibi tātū tenebre exteriores quia grām habent. Ibi est ignis corporalī in quo aīe illoz qui in hac vita penitentiam suam non impleuerūt affligunt vsq; ad satisfactōem condignā. **Q**uerit. vtz illi qui fuerunt in purgatorio libēti sūt. quādo ch̄s descēdit ad lymbuz patrum. Respondeo q̄ non: sed soluz illi q̄ tunc purgati fuerunt sufficienter. vlt̄ meruerūt h̄ q̄ illo tpe .s. i. descēsu xp̄i liberari debuissent. **R**ō ē qz passio ch̄i n̄ habuit t̄pale virtutē z trāsitoria: sed sempiternā. Sed pena purgatorij est trāsitoria z t̄pale. z ideo q̄ fuerūt tales quales nūc sūt qui in purgatorio detinentur: non fuerunt a purgatorio liberati p̄ descensum xp̄i ad inferos: Sed solum illi qui tunc purgati fuerunt vel alias hoc meruerunt q̄ tpe descensus ch̄i liberari deberent. **Q**uartus loc⁹ z sup̄m⁹ est lymb⁹ sanctorū patrū vbi fuit pena dāni s̄d est carētia visionis diuine z non pena sensus. Et erant ibi pene exteriores sed non interiores. qz oēs isti in gratia fuerūt. Et ad istū ch̄s descēdit z fregit. z sc̄os patres inde eduxit. **E**x isto articulo habemus duo documēta. **P**rimū q̄ debemus habere spem de dō. quia si illos qui fuerunt in lymbō visitauit: quilibet nostrū potest considerare q̄ nos in tribulationibus nostris non derelinquet. **p̄s**. Cum ip̄o sum in tribulatione: eripiam eum: z glorificabo eum. **S**ecunduz documētū est q̄ debem⁹ animab⁹ p̄rimoz nostrorū subuenire. **S**i em̄ xp̄s descēdit ad inferos: vt suos liberaret. **E**t nos ex

emplo ch̄i debem⁹ subuenire aīab⁹ p̄ suffragia. **U**n̄ ip̄i clamāt ad nos. **J**ob 19. **M**iseremini mei miseremini mei: saltez vos amici mei.

De sexto articulo.

Tercia die resurrexit a mortuis. **H**unc sextum articulum descripsit sanctus thomas apostolus z conuenienter scripsit istum articulum quia i eo prius dubitauerat: z d̄ eo plene certificatus fuit. sicut habetur **J**oannis. xx. vbi christus dicit thome: **I**fer digitum tuum huc z vide manus meas. z affer manum tuam z mitte in lacum meum: z noli esse incredulus: sed fidelis. **U**nde sanctus thomas in tertia parte. q. 54. ar. 4. dicit q̄ sanctus thomas apostolus nō solum vidit vulnera christi: sed etiam tetigit. **E**t tē notāduz s̄m̄ Henricū de firmaria. **S**icut necessariū est nobis credere q̄ christ⁹ mortuus fuit: ita necessariuz est nobis credere q̄ resurrexit: qz hoc valet ad subleuatōem spei nostre. quia membrīs datur spes a consideratione capitis. **Q**uod si christus resurrexit: z nos resurgemus. **S**urrexerat autem resurrectione perfecta q̄ est ad vitā immortalē. **R**homa. 6. **C**h̄s resurgēs ex mortuis iā nō morit̄.

De septimo articulo.

Ascēdit ad celos. sedet ad dexterā dei patris omnipotentis. **H**unc articulū posuit beatus bartholomeus. **E**t necessariū est credere q̄ christus quadragesima die celos ascendit. **Q**uia sicut credimus passionem z resurrectionem sic z ascensionem. quia passio accendit nos ad charitatem. resurrectio erigit ad finem. ascensio eleuat ad spem. **U**bi considerandum est in isto articulo magnitudo virtutis dei. qz ascēdit in forma hūana cum corpore z anima. z cum vtraq; natura diuina z humana scilicet de monte oliueti qui distat a hierusalem per mille passus. z p̄ntib⁹ apostolis. z cū beatissima v̄rgine maria. et alijs mulie

De simbolo

ribus q̄ secute eum fuerunt a galilea..
Et cū septuaginta duob; discipulis **E**t
verisimile est q̄ non solum iam dicti p̄n-
tes fuerunt in monte oliueti: h̄ etiā mul-
ti alij discipuli christi occulti p̄pter metū
iudeoz. vt nicodem⁹. gamaliel Joseph
ab aromathia. ⁊ p̄siles venerūt in pro-
cessione cū aplis aut alio mō ad mōtes
oliueti vt viderēt ch̄m dñm suum ascen-
dere in celum. **D**icit enim magister hy-
storiar; q̄ facta prandio in die ascensio-
nis cōgregauerunt se in monte syon xp̄i
discipuli ⁊ exierunt cū p̄cessione in mon-
tem oliueti vt viderent christum ascende-
re cum potentia magna. **I**te sciendum
q̄ christus ascendit gaudēt f̄m illud.
ps̄. Ascendit deus in iubilatioe: nec ip̄-
se solus gaudebat: sed ⁊ ip̄i om̄es qui fu-
erunt presentes. **S**imiliter angel; ⁊ om-
nes anime que ab eo de lyngo liberate
fuerunt. videlicet sanctor; patrum p̄he-
tarum patriarcharum: sanctor; innocen-
tium. sancti Joannis baptiste. ⁊ illor; ius-
torum qui fuerunt mortui: vel pur-
gati a resurrectione christi vsq; ad ascen-
sionem eius. he anime singule cum chri-
sto ascenderunt ⁊ fuerunt in maxima iu-
bilatione. **E**t hoc voluit signare: ps̄. di-
cens. Ascendens in altum captiuaz du-
xit captiuitatez. id est illos qui fuerūt ca-
ptiu; i lyngo iferni. **S**edet ad dexte-
ram dei. **U**bi sciendum q̄ christus di-
citur sedere ad dexterā dei omnipoten-
tis. quia simul habet cum patre gl̄iam
diuinitatis. beatitudinem ⁊ iudiciariaz
potestatem. **Q**uia f̄m Joannē damas-
cenum. **P**er dexteram intelligitur gl̄ia
diuinitatis. **S**ed f̄m Aug⁹. **P**er dexte-
ram beatitudo patris ⁊ iudiciaria pote-
stas intelligitur. **N**am f̄m naturam di-
uinam christus cum patre habet om̄ia
p̄dicta equaliter in eadem maiestate. qz
nullus gradus est in diuinis personis.
videlicet q̄ vna p̄sona esset dignior alia
quia sunt per omnia equales ⁊ omnino
eque p̄fecte atq; digne. **C**hristus p̄o f̄m

humanam naturam ⁊ f̄m q̄ homo di-
ciur sedere ad dexteram patris. id est in
porioribus bonis p̄e om̄ibus alijs san-
ctis. **T**ranscendit enim corpus christi
sua dignitate. put est vnium deitati n̄
solum omnem creaturam corpalem sed
etiam sp̄ialem p̄ter animam suam.
Ido merito debet ei locus altissimus ⁊
nobilissimus. **I**do dicit Greg⁹. i omel:
ascensionis. qui fecit omnia sup̄ oia virtute
sua ferebat.

De octauo articulo

Ade v̄cturus est iudicāe viuos
⁊ mortuos. **I**stum articuli scri-
bit b̄tus Barth̄eus. ⁊ merito qz
quilibet christianus tenet credere futu-
rum iudiciū. quia est articulus fidei.
Circa quē articulum querit primo d̄ lo-
co iudicij. **R**espondet q̄ locus extremi
iudicij est vallis iosaphat. **U**nd Joelis
3. **A**dducā oēs gētes in vallē iosaphat
vbi discipabo cū eis. nō tamē putādū
est q̄ christus ad vallē descendat. ⁊ q̄
oēs iudicādos vallis illa recipiat **S**ed
christus erit i aere in loco eminēti vt ab
omnib; possit videri. **E**t circa eū et san-
cti circūquaq; ⁊ maligni erunt in terra
vndiq; circa locū iudicij. **S**ecūdo querit
tur: cū quib; christus veniet ad locū iu-
dicij: vel ad iudiciū. **R**espondet q̄ cū
angel; ⁊ sanctis suis qui tunc erunt in ce-
lo: **U**nd **B**at. 25. **C**um venerit filius
hoīs i maiestate sua: ⁊ oēs āgl̄i ei⁹ cū eo
Tertio querit. an fiet citatio. **R**espon-
det q̄ sic. ⁊ hec fiet p̄vocem tube q̄ in ad-
uentu iudicis ab omnib; audiet. **Joh.**
5. **V**enit hora in q̄ oēs q̄ i monumentis
sūt audient vocem filij dei. **E**t dicit ma-
gister i quarto sentētiar; dist. 44 q̄ vob
ista erit xp̄i vel alicui⁹ angli. v̄ plurimum
angeloz q̄ ab omnib; audiet. et virtute
eius mortui d̄ monumentis excitabūtur.
Erit em̄ signū valde euidēs ⁊ manifestū
Et ideo vox illa dicitur tuba p̄pter hoc

De symbolo

tra planum est q̄ p̄cedit ab eo. Itē sci-
endum q̄ sp̄s sanctus ab omnibz est de-
siderandus. Quia per ip̄m uiuificamur
Ioannis. 6. Sp̄s est qui uiuificat. nā
qui caret sp̄s sancto: mortuus est. nā sic
sp̄s rationalis necessarius est corpori
vt illud uiuificet. Si enim auferat spi-
ritus in puluerem reuertitur. Eodē mō
sp̄s sanctus se habet ad animam. Un-
de ps̄. Auferes sp̄m eozz deficient. Itē
necessarius est nobis sp̄s sanctus. quia
nisi p̄ euz a malo liberamur: z bonū ope-
ramur. Unde Aug⁹. in libro d̄ gratia.
Desiderate auxiliū gratie qua sola oēs
liberamur a malo. sine qua nullū p̄sus
siue cogitando siue uolendo z amando si-
ue agendo facim⁹ bonū.

De decimo articulo.

Sancrā ecclīaz catholicā hūc ar-
ticulū describit b̄tis symō q̄ dī-
ct⁹ ē chanaan⁹ frat⁹ Jacobi mi-
noris z sanguine saluatoris. Sciēdū
q̄ ille articul⁹ sic intelligit⁹. i. credo in spi-
ritum sanctum ecclīam catholicāz san-
ctificantem. Itē sciēdū q̄ ecclīa. i. con-
gregatio fidelīūz q̄libet hō i grā existēs
est mēbz ecclīe z xp̄s est caput. Unde
Ephesi. 5. Vir est caput mulier sic xp̄s
est caput ecclīe. Et illi⁹ corporis anima
est sp̄s sanctus. quia sp̄s est qui uiuifi-
cat. Itē sciendum q̄ fides catholica ē
vna quod patet ex hoc. quia oēs ch̄i-
ani p̄cedentes z sequentes vnam ha-
buerūt z habebunt fidem. Et dicit⁹ li.
ij. sententiaz. distin. 35. Nam p̄cedēs
ch̄ristiani illa credebant futura que nos
credim⁹ p̄terita. vtputa ip̄i credebant
explicite vt ip̄licite filiū dei nascituz pas-
suz mortuz resurrectuz. celū ascēsuruz.
hec oīa credim⁹ iā facta scz filiū dei icar-
natū. passum. zc. Bern⁹. Multi añ sal-
uatoris aduētū deū oīp̄otētē timētes et
diligētēs sue salut⁹ gratissimū p̄missorē
credētēs i p̄missione fidelē: sperātes cer-
tissimum redemptorem. in hac fide z ex-
pectatione saluati sunt. licet quando z q̄

li z quo ordine salus rep̄missa fuerit
ignorarent. Igitur ecclīa dicit⁹ vna ex-
tra quam nullus saluatur: z intra quam
nullus damnatur: Hoc figuratū ē i ar-
cha noe in qua omnes qui fuerunt sal-
uabantur: z omnes qui extra eā fuerunt
submergebantur. Igitur periculosum
est valde extra ecclīam esse. P̄scindit⁹
autē quis ab ecclīa tripl̄r. Primo p̄pter
q̄d cunqz p̄ccm mortale. qz licet peccato-
res sint de ecclīa quantum ad numeruz
propter ch̄ristianitatis signaculum z ca-
racterem: quem in baptismo consecuti
sunt: tamen non sunt iui q̄ntum ad me-
ritum. Secōdo p̄t heresim. Tertio p̄t
excōmunicatiōem. Qui in aliq̄ p̄dictoz
scient⁹ mortu⁹ esset nō esset cū fidelibz se-
peliend⁹. nec esset p̄ eo orādū nec aliq̄d
sacrificium offerendum. Secōdo ecclīe
dicitur sancta. Hoc dicitur ad disse-
rētā ecclīe malignātū q̄ nō ē sc̄rā: s̄ p̄
uersa. ps̄. Odiu ecclīaz malignātium.
Sed ecclīa catholica est sancta z pura
que quidem sanctitas attendit ad simi-
litudinē ecclīe maternalis que cū p̄scrat
lauat z iungit. Sic fideles loti sunt i vir-
tute illius aque que exiit de latere ipsi-
us ch̄risti. cuius virtute scz passionis xp̄i
baptismus z alia sacramenta virtutem
habent. Itē fideles xp̄i unguunt vincti-
one sp̄ali. hec autē vinctio est sp̄s sancti
gratia. Simile est de hoīe: sicut de ae-
re. in die em̄ sp̄ est claritas nisi superuenit
at nebula: sic in anima hominis semper
est gratia sp̄s sancti: nisi ipsam expellat
p̄ immūdiā peccati. Dēsignat⁹ ei sp̄i-
tus sanctus cū immundicia habitare iu-
stra illud. Que communicatio lucis ad te-
nebras. Et dicitur sancta. qz de⁹ eaz in
habitat. ps̄. Dñe domū tuaz decet san-
ctitudo. Ap̄ls. i. Col. ij. Rescitis quia
templum dei estis. Luc. Templū dei i-
ter vos est. Tertio dicitur catholica. i. vni-
uersalis. Primo q̄ntū ad locū. qz p̄ totū
mundū predicat. Roman. i. Fides p̄
annūciat⁹ in vniuersa tra. ps̄. In oīm

vt dicitur
ad rom. 10
nis sine
Xeris quia
qui fuerunt
ad finem
z duritia
Quia tunc
quo nō dicit
romen. vnde
qui formos
z conantur
p̄ illos fideles
multiplicari
ne oportet
Eco. i. Imm
aditus ei. Et
mat. 23. Et
ad continentia
summatorem
Sicut calidū
Vna est mōdo
cū in celo. z hoc dē
bōne que in tres p
sacratum.
De vnde
Antoz
honem pe
lum fin
It̄ iudez radens
It̄ p̄ quo sc̄ndū
mū est bono sp̄i
suz cogitatio. Et
nobis credenda est
da comunicatio sci
peccatores ep̄item
tali p̄ripes sint
in ecclīa per quoz
Sicut si candela a
cū dicitur: omnes qui
candele p̄cipiunt
tur. sicut ob̄tacle
ob̄tētoraz intellect
Iuxta illud ps̄. Pa
us omnium timētes
quare comunicatio

terā exiuit sonus eoz. Secūdo q̄ntuz
ad sexim. q̄ nullus abijc̄t siue sit iuue
nis siue senex. siue masculus. siue femia
Tertio quātū ad t̄ps. quia oēs fideles
qui fuerūt a p̄ncipio abel iustiz qui vsq̄
ad finem mūdi erūt: hos continet ecclia
z durabit ip̄a etiam vsq̄ ad finē mundi
Quia regnū ecclie est firmissimum. ex
quo nō est subuersum p̄ tyrannos. s. ne
ronem. dyodecianū. arziū. iulianum
qui fortissime impugauerūt eccliam.
z conati sunt eam exterminare. S̄z q̄nto
p̄ illos fideles martyrizauerūt: tāto pl̄
multiplicati sunt. sicut filij isrl̄ a pharao
ne oppressi plus fuerunt multiplicati:
Exo. i. Immo nec antichrist̄ p̄ualebit
adius ea. s. ea ex toto ext̄minādo. T̄n
mat. xxvij. Ecce ego vobiscuz sum vsq̄
ad consummatōem seculi. sed post con/
summatōem tunc remanebit in celo.
Sed iam ecclia sancta diuisa est i tres
Una est in mūdo. alia i purgatorio. ter
cia in celo. z hoc designatur in diuisione
hostie que in tres partes diuidit̄ i missis
sacerdotum.

De vndecimo articulo.

Sanctoz communionem remis/
sionem peccatoz. Hunc articu/
lum fm̄ Henricū de sirma. posu
it Judas tadeus frater symonis z iaco
bi. Pro quo sciendum q̄ sanctoz com/
muniō est bonoz sp̄ualiu p̄ sanctos acq̄/
sitor̄ cōgregatio. Unde int̄ alia q̄ sunt
nobis credenda etiā specialit̄ est creden
da cōmunicatio sc̄toz in ecclia. Nā oēs
peccatores existentes sine peccato mor/
tali participes sūt omnū bonoz q̄ fiunt
in ecclia per quodlibet mēbrum ecclie
Sicut si candela accendat̄ p̄ aliquo spe
cialiter: omnes qui cū illo sunt beneficiū
candle percipiunt: nisi in visu impediā/
tur. scilicet obstaculo peccati mortal̄ q̄
obtenebrat intellectum z inficit affectū.
Iuxta illd̄ psal. Participem me fac de/
us omnium timentium te. Ratio autē
quare communia sunt bona ecclie est

charitas z vnitas fidelū. quia charitas
nō querit que sua sunt. sed quod vtile ē
et bonum multis. Ideo ip̄a est distribu
trix bonoz que fiunt in ecclia. Q̄ bonū
ecclie in singula membra corpis christi
mistici distribuaf̄ potest declarari p̄ tria
exempla. Primum est in homine: cuz cē
bus fuerit bene digestus dirigit̄ ad sin/
gula membra sana. Secūduz exemplū
est in arboze in qua humor p̄ radicē at/
tractus diuidit̄ p̄ singulos eius ramos
saltem nō aridos. Tertium exemplum
est in fonte emanāte q̄ diuiditur in mul
tos riuulos nō obstructos. Q̄n̄ aut̄ ab
homine aliqd̄ membrū v̄l ab arboze ali
qd̄ ramus amputatur: ad illū nō mittit̄
tur nutrimentū. sic quādo ab ecclia ali/
quis p̄scinditur p̄ heresim̄ aut inobediē
tiam aut excommunicationem seu cha/
ritatis amissionem. tūc priuatur sancto
rū cōmuniōne z bonoz ecclie participā
tōe. Et hoc q̄libet christianoꝝ debz ab
horreze z fugere. quia sic absclusus est in
statu damnatōis z oīm bonozū ecclie p̄
uatus. Sūt aut̄ tria p̄sidia inter alia q̄
a sanctorum cōmuniōne proueniūt. scz
indulgentia prelatorum. preces sancto
rum. z suffragia fidelium mortuorum.
Unde est sciendū q̄ indulgentie veniūt
de thezauro ecclie z sanctorum commu
nionē. Hūc thesaurum habent disp̄
re p̄lati ecclie plus z minus huic z istē
dando fm̄ causam rōnabilem. Quattu
or tamē req̄runt̄ ad hoc q̄ indulgentie
valeant fm̄ Tho. sup. iij. dist. xx. Duo
ex pte dantis. z duo ex pte suscipientis.
Ex pte dantis req̄runt̄ auctoritas z cau
sa rōnabilis. scz vtilitas ecclesiastica. Ex
pte suscipientis etiam duo. s. vt sit contri
tus z p̄fessus z faciat illud p̄ quo indul
gentia est data. Quo ad sc̄dam partē
articuli. s. remissionē p̄ccōz est tenēdū q̄
oē p̄ctm̄ siue sit actuale siue originale in
ecclia p̄t remediari z mederi. Nā p̄ bap
tismū tollit̄ oē p̄ctm̄ in baptisato nō ficte
accedere. siue h̄ q̄ rite baptisat̄ sit adult̄?

sive puulus Post baptismū at̄ q̄tēscūq̄
 q̄s lapsus fuerit in p̄ccm̄ siue sit mortale
 siue veniale poterit p̄ verā p̄niam repa-
 ri. Ergo firmiter quilibet credere debz
 q̄ in ecclesia catholica est remissio omni-
 um p̄ccōrū. z in nulla alia secta. qz extra
 eccliam non est sal⁹. Et p̄tra istū articu-
 lum faciunt hoīes despari: qui p̄t ma-
 gnitudinēvl̄ multitudinē p̄ccōrū despe-
 rant. q̄d ē maximū p̄ccm̄. Vñ Ihd̄. de
 sum. bo. Desperatio ē peior omni p̄ccō/
 Vñ etiā Aug⁹. sup̄ iohem. De nemi-
 ne desperādum ē: dum est in hac vita. so-
 lum em̄ desperatōis crimē est q̄d mede-
 ri non p̄t. Ergo credere debem⁹ remissi-
 onē p̄ccōz:

De duodecimo articulo.

Carnis resurrectionē z vitāz eter-
 nam amen. Hunc articulū po-
 nit beatus Mathias ap̄ls vbi
 duo tāgit. Primo generalē resurrectōez
 vbi dicit. carnis resurrectionem. Secū-
 do et̄nā glām dicens: vitā et̄naz. Circa
 p̄mū notandum q̄ oēs hoīes simul re-
 surgēt in nouissimo die. Vñ Iohis. 5.
 Venit hora in q̄ oēs q̄ in monumentis
 sūt audiet̄ vocē filij dei. z qui audierint
 viuet̄. Itē ap̄ls. i. ad Cor. 15. Oēs q̄/
 dem resurgemus. Vñ credēdū est omī
 christiano q̄ quilibet homo idem in nu-
 mero resurget cū eodē corpe in quo iam
 viuit Vñ Job. 19. Rursum circūdabor
 pelle mea: z in carne mea videbo deum
 saluatore meum quem visurus sum ego
 ip̄ez nō alius. Ad denotandū idēptira-
 tem p̄riū corpis. Quis em̄ corpe in cine-
 rem et in puluerem redactum sit: tamen
 oīa ista que spectāt ad cōplēmentū corpo-
 ris redibūt. z idem corpus resurget. Et
 eadē aīa illius hoīs hoc idē corpus sibi
 assumet. z ei p̄iūget. Hoc patz. qz si hō
 qui meruit debeat p̄mīari vt iustus ē: ne-
 cessē est: vt idem corpe z eadē aīa ī resur-
 rectōe itez p̄iungant̄ que prius fuerunt
 sūt p̄iuncta dū viuerēt an̄ mortē Nā si aīa
 aliō corpe assumēt: n̄ eēt resurrectio. sed

noui corpis assumptio. Ex hoc patz q̄
 idem corpus in numero cuiuslibet electi
 q̄d nūc est grossum. mortale. corruptibi-
 le. defectuosum. obscurū. passibile z gra-
 ue: hoc erit in resurrectōe īmortale. sub-
 tile. incorruptibile sine defectu: z clarū. ī
 passibile z agile Et dico notāter cuiusli-
 bet electi. qz corpa reproboz erūt valde
 passibilia grossa ponderosa z obscura.
 Sz q̄reret q̄s de etate resurgentū z q̄n-
 titate. R̄ndetur: oēs in eadē etate resur-
 gent. sicut xps q̄ fuit. xxxij. annoz z q̄si
 dimidiū. Sic in eadē etate oēs resurge-
 mus tā senes q̄ iuuenes. Et in illa q̄n-
 titate stature resurget vnusq̄sq̄ quā nūc
 habuit vel habuisset si ad talē etatē pue-
 nit vel puenisset sine impedimēto sui sta-
 tus Vñ ap̄ls ad eph. 1. ij. Donec occur-
 ramus in virū p̄fectū in mēsurā erat⁹ ple-
 nitudinē xp̄i **X** Quātū ad secū-
 dam p̄tem istius articuli vbi dicit vitam
 et̄nā Sciendū q̄ qlibet homo debet
 credere vitam et̄nā: q̄ vita ip̄e de⁹ est
 Iohis. xij. Ego sum via veritas z vi-
 ta. Et ideo aīna que semp erit p̄iuncta
 deo semp habebit vitam et̄nam. Et
 nota q̄ vita et̄na omnibus bonis ab-
 undat. Et ideo est finis omnū desideri-
 orum nostrorum. nam in vita et̄na sen-
 sus delectabitur. intellectus illuminabi-
 tur. affectus quietabitur. appetitus sa-
 tiabitur. Vñ Augustin⁹ libro. ij. de
 ciuitate dei. O chare illam vitam āple-
 cti debuisti vbi est vita sine morte. lux
 sine tenebris. iuuet̄ sine senectute. pax
 sine discordia. volūtas sine iniuria. reg-
 num sine commutatōe. quia non amit-
 titur. Vñ de Job an̄is. xvi. Gaudium
 vestrum nemo tollet a vobis. Et taz ex-
 cellens est illud gaudium: z tam multa
 sunt ibi bona q̄ de singulis dicere q̄ ibi
 erunt deficit humanus intellectus. nō
 solum human⁹ s̄ et̄iaz angelicis. ap̄lo
 attestāte. q̄ ait. i. Ehoz. ij. Qd nec ocul⁹
 vidit: nec aur⁹ audiuit: nec in cor homi-
 nis ascendit q̄ p̄parauit deus his q̄ vult

[Marginal notes on the right side of the page, partially obscured and written in a smaller, cursive script.]

gūe illū. **U**n etiā ps. Om̄ mille añi añ
oclos tuos sicut dies besterna q̄ p̄terit
Ad quā vitā nos pducatur iesus xps ma
rie filius: q̄ sine fine viuit z regnat Amē

Incipit tractat⁹

de septem sacramētis.

Sacramēta sunt septē q̄ de
us instituit, z in q̄libet sa
cramēto dat̄ gr̄a digne re
cipienti ip̄m sacramentum
Querit̄ q̄ sunt sacramēta
nēcitat̄is. **R**ūdeo fm̄ Ray. q̄ q̄nq̄. s.
baptisim⁹. zfirmatio. eucharistia. p̄ma.
et extremavntio. **E**t dicūtur nēcitat̄is
q̄ sunt in p̄cepto. z tenet̄ q̄libet ad ea
susciptenda p̄ loco z tpe. **R**eliq̄ duo sūt
sacramēta volūtāt̄. s. ordo z matrimo
niū. **Q**uerit̄ vtrū sacramēta debeant
p̄ctōibus dari. **R**ūdeo fm̄ Raymun/
dū p̄pter occulta p̄ctā nō p̄nt sacramēta
denegari alicui nisi p̄ amonitōez secre
tam in sp̄ali: vel publicā factā in gene
rali. vt p̄z de p̄se. di. ij. c. phibeat. **E**x
st̄ens aut̄ in p̄ctō mortali: siue occulto si
ue manifesto mortāl̄ peccat recipiēdo
vt p̄z dist. xl. c. multi. z. xcv. c. illd̄. xi. q.
ij. c. audi. **S**ilr̄ z ministrās sacramēta
in p̄ctō mortali peccat mortāl̄. **Q**ueri
tur. vtrū possint iterari sacramēta. **R**ū/
deo tria sacramēta nō p̄nt iterari. s. bap
tism⁹ z zfirmatio z ordo. q̄ in collatōe
cuiuslibet triū p̄dictōz imp̄m̄it̄ caract̄
aie. q̄ etiā p̄ mortē ab aīa nō p̄t separi.
Un si q̄s resuscitaret̄ nō esset baptisā/
dus. nec zfirmāndus. nec reordināndus.
Sec⁹ est d̄ q̄rtuor̄ alijs sacramētis **U**n
Hugo de scō vic. dr̄. **S**i lazarus p̄ re
suscitatōem voluisset resumpsisse vxores
suā: oportuisset q̄ d̄ nouo ztraxiss̄ **U**n
p̄ mortē soluit̄ m̄rimoniū. **S**ilr̄ eucha
ristia z p̄ma z extrema vntio reiterant̄

De p̄mo sacramēto. s. baptisimi **A**
Baptisimus est p̄mū sacramētū z
ianua oīm sacramētoz. z etiā est

fundamentū oīm sacramētoz. quia nul
li cōfert̄ añ ip̄m in ecclia aliq̄d sacramē
toz. **Q**uerit̄ quis sit effectus cathecis
mi. **R**espōdeo fm̄ **T**ho. in. iij. dist. vi.
q̄ exorcismus habet effectū in corpore z
in aīa. quia minuit̄ p̄tatem demonis ne
possit tantū in hoīe sicut p̄us. ne bap
tism⁹ z alia bona impediāt. **S**ed p̄dic
ta potestas demōis total̄ in bap
tismo tollit̄ **S**icut pharo p̄us flagellatus est
p̄lo nō egresso de egypto. z postea po
pulo egresso total̄ i mari rubro **Q**uod
est figura baptisim⁹ d̄ submersus. **Q**ue
rit̄. vtz om̄es teneant̄ ad bap
tismū. **R**espōdeo fm̄ **T**ho. in. iij. dist. vi. **Q**uilibet
tenet̄ etiā sanctificatus in vtero p̄
ter tres rōes. **P**rimo q̄dem p̄pter acq̄rē
dum caractere quo adunet̄ p̄lo dei. et
quasi deputet̄ ad p̄cipiēda diuina sacra
mēta. **S**ecdo vt p̄ bap
tismū susceptōem
passioni xpi corporaliter cōformet̄ **T**er
tio p̄pter bonū obediētie. q̄ p̄ceptuz de
baptismo oībus datum est. **J**ohis. iij.
Nisi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua z c̄. **Q**ue
rit̄ vtrum bap
tismus aque possit in ali
quo suppleri. **R**espōdeo fm̄ **P**etrus de
tharentasia fm̄ cōem legem non pōt in
puulis suppleri: cum nō possint habere
vsum liberi arbitrij. **S**ed si p̄ christo oc
cideretur: p̄ie credit̄ q̄ saluaret̄ sine ba
ptismo aque. **I**n adultis aut̄ p̄t suppleri
p̄ bap
tismū flaminis siue contritiōis
et p̄ bap
tismū sanguinis. id est marty
rij. **E**t hoc intellige quādo est articulus
necessitatis. **Q**ueritur vtrum puer in
vtero existens possit bap
tismi. **R**espō
deo fm̄ **T**homa vbi supra: nō potest.
quia talis deo notus est non ecclie. nec
subijci potest operatiōi ministroz ec
clesie. **U**nde **A**ugustinus dicit. q̄ sicut
qui non vixit nō potest mori. ita qui na
tus nō fuerit non potest renasci. **N**ō de
bet autē mater sc̄ndi vt puer poscit na
sci et bap
tismi **Q**uia fm̄ ip̄sum nō sunt
facienda mala vt eueniant bona. debet
tamen ip̄a mater sc̄ndi si iam defuncta

De sacramento

esset. et puer adhuc in ea viueret. **Q**ueritur. quid faciendum esset quando appareret aliquod membrum pueri et timeret imminere mortis periculum. **R**espondeo quod in tali periculo egressa parte principali. scilicet capite baptisari debet. **S**ecundum est de alijs partibus: ut de manu vel de pede. quibus non noceat si ille presens aspiciatur baptisati aqua. quia diuina misericordia non est artanda. **E**t si postea plenarie nascatur tunc sub tali cautela baptisetur sub hac forma. **N**on te rebaptisabo si es baptisatus. sed si non es baptisatus: tunc ego baptiso te in nomine patris et filii et spiritus sancti. **S**ciendum quod materia baptismi est aqua pura naturalis. **N**on baptismus non potest fieri in vino. nec in ceruisia. neque in urina. neque in aliquo alio liquore. **S**ed forma verborum baptismi est hec. **E**go te baptiso in nomine patris et filii et spiritus sancti. ut patet extra de baptismo. ca. primo. et sine his verbis non potest fieri baptismus. **S**ciendum quod ille vetule que pueros baptisant in articulo mortis sic dicentes *Solt du leben so sig dyr das eyn bar. solt du aber dan sterban so sig es eyn douff: in nomine patris et filii et spiritus sancti.* **T**ales mulieres cum talibus verbis non baptisant. **Q**ueritur qui possint baptisare. **R**espondeo quod debet minister baptismi secundum omnes theologos est sacerdos. **S**ed in necessitate quibuslibet potest baptisare. siue vir siue mulier fidelis siue infidelis: dummodo habeat intentionem baptisandi et seruet formam ecclesie. **S**ed tamen clericus non debet baptisare presente presbytero. neque laicus presbitero clerico. neque mulier presbitero viro. ut patet dist. iij. c. mulier. **Q**ueritur. utrum baptismus debeat per aliquod tempus differri. **R**espondeo secundum beatum Thome. **M**agis est laudabile quod puer quam citius potest fieri baptisetur. **P**rimo quia interim mori posset et damnaretur. **S**ecundo. quia demones non habent tantam potestatem in baptisatis sicut in non baptisatis. neque quantum ad nocumeta spiritus alia neque ad corporalia. **Q**uis

est effectus baptismi. **R**espondeo quod baptismus habet multiplices effectus de quibus aliquos hic dicam. **P**rimus est quod baptismus secundum Bonaventuram super iij. dist. iij. digne suscipientibus delet omnem culpam originalem mortalem et venialem et restituit primariam innocentiam quo ad animam. **H**oc probatur. quia si sic moreretur statim ad celum euolaret. sed hoc non fit nisi omni culpa deleta. igitur etc. **S**ecundus effectus. quod ignem infernale et etiam purgatorij extinguit quantum ad ipsum baptisatum. ut de cetero ignis infernalis vel purgatorius non possit in eum agere nisi ipse post modum peccando reaccenderet eum contra se. **N**on admiranda est fatuitas illorum qui post baptismum peccant cum voluntarie ignem in proprium subiectum reaccendunt. **T**ertius effectus quod baptismus delet omnem satisfactionem pro peccatis quam homo in presenti deberet pro peccatis suis explere: ut patet. quia si aliquis infidelis iudeus vel paganus mille annos vixisset. et omni die mille peccata mortalia commisisset si crederet et fidem susceperit. et sic cum deuotione baptisatus fuerit: tunc nulla penitentia satisfactoria sibi imponenda est pro omnibus peccatis suis. quia baptismus tollit omnem satisfactionem. **E**t si talis sic post baptismum moreretur statim ad celum euolaret. **Q**uartus effectus est quod foetum mitigat. quia in baptismo datur gratia ad suppressum fomentum peccati. **S**ed diceret quis. quare baptismus non delet omnem fomentum peccati sicut delet peccatum originale de quo fomes procedit. **R**espondeo quod propter fragilitatis propter cognitionem et propter naturam humilitatis. **J**ob. vi. *Que enim fortitudo mea ut sustineam. Et ut inuocemus diuinum auxilium et dei misericordiam ut preseruet nos a malis. ps. Mi serere mei domine quoniam infirmus sum. Item propter exercitacionem. scilicet ut resistamus vicij et concupiscentijs carnalibus et sic habeamus materiam exercendi fructus et mercedi glorię. **N**on Breg. **T**emptatio cui*

non consentit nō est peccatū: h̄ est mate-
ria exercendē virtutis. Ambro. sup lucā
Nemo poterit coronari: nisi vicerit. ne-
mo autē p̄ vincere nisi an̄ certauerit. **U**n̄
debemus viriliter pugnare cōtra carnes
nostrā. z contra ea vicia ad q̄ naturalit̄
inclinati sum⁹: siue sit ira siue inuidia: si-
ue luxuria. **U**nde Bern̄ Quoties resti-
teris: totiens coronaberis. **E**ryt mul-
tas coronas mereamur tūc fomes peccī
in nobis manet: z non delet ex toto ī ba-
ptismo quīs mitiget. **Q**uint⁹ effect⁹
ē a potestate diaboli liberatio. qz bap-
tizatus ex toto a potestate diaboli eripit̄
vt de cetero non possit diabolus in euz
nisi p̄ consensum peccī se ei subijciat. **U**nd̄
Bern̄. in quodā s̄mone. **P**otest inimī-
cus exarare temptatōis motū. h̄ in te est
si volueris dare seu negare consensum. er-
go diabolus est sicut canis ligat⁹ qui p̄t
erga hoīem latrare h̄ non p̄t cū ledē nī-
sivelit ad eū accedē. **U**n̄ Aug⁹. sup ps̄.
Diabolus plerūqz vult nocere: h̄ nō po-
test: quia potestas eius est sub prāte dei
Nam si tm̄ posset nocere diabol⁹ q̄ntuz
veller: aliq̄s iustoz nō remaneret. **A**m-
bro. sup lucā. **D**iabolū nocere nō pos-
se cognoscas. **S**ext⁹ effectus est: qz
hoīem efficit templū dei. **S**ignatum
est in hoc qz sp̄s sanctus descendit in spe-
cie columbe sup christū baptizatum. vn-
de tota trinitas mansionē habet in ba-
ptizato. **J**oh. i. 4. **A**d eū veniem⁹ z mā-
tionē apud eū faciemus. **E**rgo male fa-
ciunt qui post baptismū scienter morta-
liter peccāt. **E**xpellūt eū patres z filii
z sp̄s sanctum. z diabolū introducūt
qui expulsus antea fuit per baptismum
qui nihil habet eis dare: nisi eternū sup-
plicium: z eterna mala. **S**eptim⁹ effe-
ctus est qz caracterem imprimat q̄ est in-
delibilis. quo caractere christiani bap-
tizati a n̄ christianis in die iudicij discer-
nentur. z bonis cedat ad magnum ho-
nozem malis autem ad malam confusi-
onem. **Q**uia caracter ostendit: q̄ ip̄i ser-

uituti christi se subdiderūt. et in bap-
tizatio diabolū z eius pompis renūciauerunt.
Opera eū eorum mala associata
caracteri ostendūt qz infidelibus deteri-
ores z abominabiliores facti sunt p̄-
ter iniusticias suas. **U**n̄ Aug⁹. **Q**uan-
to gradus altior: tanto casus decliuor.
Sed quia christiani per signum carac-
teris sunt sup omnes infideles exaltati.
ergo eorū casus erit eorum maior cōsu-
sio. **O**ctauus effectus est. qz filiū dei
efficit. ad quod signādum sup christum
baptizatum audita est vox illa. hic est fī-
lius meus dilectus. **E**x quo elicitur cū
quāta diligētia nutriendi sunt tales fī-
lij summi regis. qz si cum omī diligētia
nutriūtur filij comitum vel regum terre-
noz. cum quāta diligētia nutriendus est
puulus quem cōstat esse filium dei **D**e-
illis q̄ sunt in adulta etate nescitur vtrū
sint filij dei vel filij diaboli. **E**cclias. ix.
Nescit homo an amore vel odio dign⁹
sit. **S**ed de puulo q̄ est baptizatus quē
nō dum est in etate qz possit peccare: con-
stat qz est filius dei **U**nde multū peccāt
mulieres z matres q̄ male tractant su-
os pueros maledicēdo ip̄is. quod nullo
modo licet. **S**ed reuerētē tractādī sūt
p̄pter reuerentiam dei qui eos inhabitat
Honus effectus est celi apertio. **E**c-
in hoc ostendit magna virtus baptismi
qui cum in terra exhibeatur: in celo ta-
mē opatur. **A**d designādum hūc effec-
tum baptismi voluit dñs celum aperiri
cū baptizaret a **J**ohāne baptista in ior-
dane. vt in hoc ostēderet qz q̄ cito bap-
tizatus in innocētia baptismali decedat
euolat inueniēs sibi celū sp̄ apertū: cum
an̄ baptismū homini adulto infern⁹ fu-
it apertus. z puero puo lymbus. **E**x quo
patet quāta sit fatuitas mulierū que in-
cōsolabilr dolent de morte pueroz suo-
rum q̄ post baptismū decedūt an̄qz bap-
tizalē innocentia p̄diderūt. **V**alde fa-
tuū est eas dolere de hoc qz filij eorum
trāseunt a societate hominū ad societate

E De Sacramento

tem angeloz. a valle lachrymarum ad gloria. de exilio ad patriam. Filii enim vident inuidere desiderantes eos potius esse in hoc exilio quam in celo. **G**audere deberent potius quam filii sui de facili tantam gloriam acquirunt propter meritum passionis christi. ex qua baptisimus habet suum effectum. sicut et alia sacramenta. et solum dolere debet si propter culpam parentum filii decessissent.

Pueri quibus moriuntur propter culpam parentum Arctes possunt demereri in sex casibus quod pueri eorum moriuntur.

Primo quoniam nimis corde intimo diligunt pueros. et maiorem complacitiam et amorem ad eos habent quam ad deum. tunc deus quibus ex sua bonitate subtrahit eis pueros. ut cor eorum ad deum erigat et eorum diligat. **U**n **A**ugustinus. Hoc ab homine colitur quod pre ceteris diligitur. Ergo si pueros supra deum diligunt eos deum suum faciunt. **E**t gestatio que illi pueri qui sunt multum affabiles et prudentes cito moriuntur. Quia parentes cum nimio affectu eos diligunt et cum nimia sollicitudine secundum cursum mundi nutriunt. **S**ecundo cum quis inhonorat suos proprios parentes: tunc quibus puniuntur in suis propriis filiis. **U**n legitur in cesario quod quidam inhonorauit suos parentes. et omnes filii eius in breui defuncti sunt. **T**ertio si res iniustas habent: tunc deus ex sua bonitate tales pueros morti permittit. ne ipsi pueri cum iniustis rebus una cum parentibus damnarentur: hoc que supra. **Q**uarto propter malum exemplum parentum: quod puer talis fuisset forte imitatur vitam puersam parentum suorum. et sic etiam puerus et malus effectus. si superuixisset. **Q**uinto contingit quibus propter hoc quod propria mater non vult pro se lactare suum proprium filium. sicut diuites mulieres que presueverunt habere nutrices: tunc quibus lacipius nutritis non est pueris ipsi puero sicut lac matris de quo nutritus est in verbero et assuetus: sic quibus pueri moriuntur qui quandoque superuixissent si propria mater eos lactasset. hoc probatur per hoc: quod qui sumit aliquem cibum quem antea non sumpsit: non ita comperit sue nature sicut abusus

assuetus: ita etiam de puero. **S**ciendum tamen quod quandoque aliqui mater pro se non potest lactare puerum suum: tunc querenda est nutritrix fructuosa. quod puer inclinatur secundum naturam nutritis sue que eum lactauit. **S**exto contingit quandoque ex negligentia parentum sicut parentes qui pueros non custodiunt sed eos quandoque ad aquam vel ad ignem ex negligentia sua cadere permittunt. **U**el etiam qui pueros secum collocant ad lectum et eos in somno dormiendo suffocant quod oino cauendum est. **E**t si in aliquo istorum sex iam predictorum parentes rei essent: tunc dolere deberent de morte puero suorum.

De signis que fiunt ante et post baptismum

Signa ante baptismum quattuor sunt. et post baptismum tria sunt. **Q**ueritur quid ista significet. **R**espondeo. quod prima exsufflatio et insufflatio signat spiritus maligni expulsionem. et boni introductionem. **E**rgo sacerdos dicit. **E**t maligne spiritus. **S**ecundo salis immisio vel linitio signat gratiam et sapientiam et a peccatorum putredine preservationem. **U**n gratia datur homini in baptismo. si vultur illa gratia tunc potest cum adiutorio dei. et mediante illa gratia viuere absque omni peccato mortali usque ad mortem. **E**t de hoc querere supra. **T**ertio saline tractus ad aures et nares sensum signat spiritualium operationem ad audiendum et intelligendum ea que sunt salutis. **Q**uarto unctio olei in pectore signat amorem dei quem debet gerere in corde suo. **E**t in ter scapulas signat deuotam subiectionem preceptorum dei et ecclesie. salz ad obediendum deo et prelati ecclesie. **U**n **B**ernardus. **Q**uia quid vice dei percipit homo quod non sit certum displicere deo: hoc omnino est accipiendum quasi percipiat deus. **U**n **L**uce. **x**. **Q**ui vos audit me audit. et qui vos spernit me spernit. **T**ria vero alia sunt post baptismum. **P**rimo crismatio in vertice que signat christi gratiam in mente unquam. **S**ecundo ipso

libro de...
damat...
inocent...
et qui...
puer...
et non...
nec ha...
lam pu...
modo...
pena...
oim il...
rimo de...
eque...
lum a...
puer...
danni...
G...
tois pu...
tripo...
pido...
ber...
p...
fap...
ben...
tore...
ec...
lis...
G...
m...
di...
fo...
rins...
ap...
nec...
gra...
vi...

De la...
confirm...
Q...
tum...
q...
pia...
pl...
eo...
aus...

factio cerei ad manū signat fidei z amoris claritatem. Tertio vestis candida signat innocentie restructōem. **N**otādū q̄ pueri qui sine baptismo decedūt ad lymbū pueroꝝ descendūt. vbi est pena damni et nō sensus. quia nec esuriūt neq̄ sitiūt nec habēt frigus nec calorē. simplr nullam penam sensibile sustinent. s̄ solummodo q̄ sint puari visione dei. z hec est pena damni. **Q**uerit̄ vtz pueri iudeoꝝ siles sint pueri christianoꝝ sine baptismo decedētū. **R**ūdeo q̄ sic. q̄ habēt eālem culpaz. s̄ peccatū originale. z nullum actuale nec christianoꝝ nec iudeoꝝ pueri. ergo habēt eālem penā s̄z penā damni. **S**z q̄ infidelis ad ānos discretois puenerit. si tunc nō susceperit fidei tūcipo facto peccat mortaliter nō suscipiēdo fidē. **E**t nullā excusatōem p̄t habere infidelis. q̄ fides xp̄iana p̄dicata ē p̄ vniuersum mūdum. **E**n̄ xp̄s dixit de sapulis suis **Marci. xvi.** Euntes in orbem vniuersum p̄dicare euāgelii oī creature. **p̄s.** In oēm terram exiit sonus eorum zc. **E**t q̄ncūq̄ morit̄ talis infidelis: tūc immediate ad infernū descendit. **E**n̄ **Marci. xvi.** Qui crediderit z baptisatus fuerit saluus erit. q̄ vero nō crediderit dānabit. **I**nsup quotienscūq̄ i fidelis: siue paganus siue iudeus vsurōnis habēs sciēter facit p̄tra aliq̄d preceptoꝝ dei: toties peccat mortalr. z ignorātia nō excusat tales. **E**n̄ **Aug.** de grā z li. ar. **J**ō diuina p̄cepta data sunt vt excusatio de ignorātia nō habeat

De sacramento confirmationis.

Qonfirmatio vtrū sit sacramentum necessitatis. **R**espōdeo q̄ sic: z hoc p̄pter spūalem pugnā ad quā hō iuuat. licz simplr nō sit sacramētū necessitatis. q̄ sine eo p̄t hō saluari. s̄ nihilomin⁹ p̄temp⁹ eius damnabilis est. **N**ec **Tho.** in. iij

dist. vij. **U**trū p̄feratur grā in sacramento p̄firmatōis. **R**espōdeo s̄m **Tho.** q̄ grā p̄fertur nō solū cōiter sicut in quolibet sacramento p̄fert grā emūdans a peccato. sed etiā sp̄calis grā p̄ quā quis deputat ad effectū scitatis. z ydoneus fit ad xp̄m p̄fitēdū. **E**n̄ de grato facit magis gratū. **I**te querit̄. q̄b̄ debeat p̄ferri. **R**ūdeo s̄m b̄m **Tho.** **O**m̄ibz xp̄ianis: etiā pueri: viris: z mulieribz q̄bus cōis est pugna spūalis. q̄ s̄m **Job. vij.** **V**ilitia est vita hoīs sup terrā. **E**t sciendū q̄ ad p̄firmatōem sex requirunt. duo ex pte sacramēti in se. s̄ materia crismatis. z forma verboꝝ q̄ talis est. **S**igno te signo crucis: p̄firmo te crismate salutis. in noīe patris z filij z spūs sancti. **D**uo ex pte ministri. s̄ dignitas pōtificialis. z intētio debita. **D**uo ex pte suscipientis. s̄ frons in qua debet fieri crismatio. z q̄ p̄firmandus sit baptisatus. **E**t sciendū q̄ vinctio crismatis triplr fit in tribus sacramētis q̄ imp̄munt caracterē. **I**n baptismo fit in vertice ad designandū fidei susceptōem. **I**n p̄firmatōe fit in frōte ad designandū audaciā p̄fessionis xp̄i noīs **I**n ordine fit in manibz ad designandū p̄tatem p̄secrādi corpus xp̄i. **E**t effectus p̄firmatōis ē multiplex. **P**rimo. q̄ grām datā in baptismo p̄seruat. **p̄s.** **C**onfirma hoc de⁹ qd̄ opat⁹ es in nob. **S**ecdo ad militiā spūalem p̄parat. z q̄ oēs xp̄iani debēt eē in bello xp̄i. ergo oēs debēt recipe hoc sacramētū. vt facilius possint p̄tra mundum: carnē: z diabolū pugnare. **T**ertio ad p̄fessionē p̄stantem noīs xp̄i aiāt quem oportet verū deū z verū hoīez cōfiteri. **P**rimo oportz vt p̄iteamur eum s̄m diuinā naturā patri z spūs cōcoeq̄lem. quod notat in forma verboꝝ vbi fit expressio trinitatis. **S**ecudo vt cōfiteamur eū s̄m humanam naturā crucis supplicium p̄tulisse. qd̄ notat in crucis cōsignatōe que fit in frōte. **E**t ne erubescamus vel timeamus ch̄istū confiteri.

De sacramēto

Tertio vt intus et extra nos spūali deco-
re ornent. intus q̄dem p̄ sciētie puritatē
et extra p̄ odorē bone fame. Et hec duo
signant in crismate q̄d p̄ficiuntur in oleo
p̄pter p̄mum. et balsamo p̄pter secūndum.
Quarto in bonis agendis vel malis su-
stinēdis roborat. datur em̄ hic spū sanctus
ad roborandū. **Q**uinto aiām et cor-
pus armat. aiām q̄dem p̄pter imp̄ssio-
nem characteris. corpus vero p̄ clypeū
crucis. **S**exto p̄ istud sacramētū sūt fide-
les pleni xp̄tiani: plenitudine dico copie
q̄ tū in baptismo pleni facti sūt plenu-
dine sufficiētie. **S**eptimo post pugnam
coronat. q̄d notat in vitra que circa ca-
put ligatur. **C**ōfitendū ē at̄ de isto sacra-
mento si q̄s illud in peccato mortali rece-
pit. **Q**uia q̄cumq̄ hoc sacramētū in pec-
cato mortali recipit mortalit̄ peccat. **E**r-
go iuuenes q̄ debēt cōfirmari inducēdi
sunt vt antea p̄fiteant̄. et insinuat̄ sunt
eis effectus sacramētī cōfirmatōnis. vt
eo maiore deuotōem ad illud sacramē-
tum digne p̄cipiendum acq̄rant.

De tertio sacra-

mento scz penitētia.

Penitētia s̄m Aug^o. est mala
p̄terita deplangere: et plāgēda
iterū nō cōmittere. Penitētie
vtilitas et dignitas ostēdit̄. **P**rimo in h̄
q̄ nihil est q̄d deo tantū placeat inf̄ om-
nia in peccatore sicut penitēteret ap̄lius a
peccatis cessare. **H**oc p̄bat̄. qz si dares
deo om̄ia bona r̄galia q̄ habes et om̄es
paupes pasceres. et infinita monasteria
et ecclias p̄strueres: deo nō places nisi
peniteas. **I**tem si habueris oēm sc̄iam
ita qz p̄ totū mūdū pacē faceres: oīa bo-
na in mūdo p̄silio tuo disponderes. **I**tem
si lingua hoīm loq̄reris et angelorū. i. qz
tot p̄uerteres p̄ctōres vt oēs p̄dicatoēs
ab initio mūdi p̄uerterit: factus es ve-
lut es sonās. qz alijs p̄des s̄ teip̄m con-
sumis si a p̄ctō nō cessas. **I**tem si tradi-

deris corpus tuū ita vt ardeas: deus tū
nō placas nisi peniteas. et a p̄ctis cesses.
Quā deus p̄tridēz et p̄māz diligit. qz p̄
hoc de celis in terrā. de angel̄ ad p̄ctō-
res. de delictijs in enarrabilibz ad penas
inestimabiles venit. imo tū p̄mā affe-
ctat d̄ns. qz cū oīa bona in celis habere
cū angelis p̄ nob̄ p̄mā assumpsit. vt
eius p̄ctōratē p̄ctōribz p̄bo et exemplo
p̄mendarer̄. **I**uxta illud **Mat̄. ix.** Nō
veni vocare iustos s̄ p̄ctōres ad p̄mā.
Et iā sancti assumpserūt p̄mā. vt sc̄is
iobes bap. br̄a p̄go maria q̄ nō deliquē-
rūt. **S** multo magis nos p̄ctōres. **I**tem
diabolo nihil molestius est resp̄cū p̄ctō-
ris q̄ p̄ctōres vere penitē. nō em̄ ip̄m tā-
tū molestares o p̄ctō. **C**vt p̄ impossibile lo-
q̄r̄. Si em̄ in camino poneres. si suspēdes
si rotares. nō tantū tristat̄ quo ad ali-
qd. instantū tristat̄ de p̄mā hoīs q̄ in p̄-
petuū tāto tristior est. **B**aruch. v. Sic
gausa est in tua ruina et letata est in casu
tuo babilon. sic tristat̄ in tua cōso-
latōe. **I**deo aut̄ tantū dolet qz tā longū
labore in tep̄didit et valde p̄fundit ex eo
qz hō debet venire ad tantā gl̄am: de q̄
ip̄e cecidit. **B** **C** **I**tem nihil hoī p̄ctō-
ri vtili^o q̄ a p̄ctō cessare et penitē. et nō si
bi eēt tā vtile qz q̄t̄ die p̄ eo tot mille de
cantarent̄ q̄t̄ stelle sunt in celo. et oēs sc̄i
p̄ eo interpellarēt. et si celū q̄tidie ei ape-
rīrēt et plueret s̄m velle suū. et sol et luna
et stelle s̄m volūtātē suā cursū suū pa-
gerēt. imo si q̄tidie angeli descēderēt de
celo et loq̄rent̄ ei. et rapet̄ in aerē ab ange-
lis sicut factū est aliq̄b̄ sc̄is. imo si beata
p̄go loq̄ret̄ ei. **N**ec mirū cū ip̄e d̄ns sepe
locut̄ est cū iuda. et tū d̄natus ē. **S**i in-
terrogares om̄es sc̄os de vtilitate p̄mē:
Rūderēt qz q̄libet eoz veller̄ tecū p̄ctō-
pare suū donū q̄d a deo h̄z in celo. **A**n-
sel. **U**nusq̄sqz gaudet tantū de alterius
merito q̄ntū de suo p̄prio. **S**i mariam
interrogares. rūderet qz veller̄ tecū p̄ctō-
pare oīa sua merita et gaudia. **S**i xp̄m
respōderet qz daret̄ tibi veller̄ ea gaudia

quere vestimenta
in cor domini dicit
morare potes. **P**
adram. **S**icut e
res stellas. **S**icut
Penitētia agit
celo. **S**icut i. **S**
res: et mille p̄ p̄
Simpliciter
vtraque. **A** **S**
mior velle pe
ap̄ls crucis v̄
caro. **P**enitētia p̄
qz ab om̄o m̄
potissima potētia
tis d̄nab̄. qz de oi
in m̄to m̄ d̄ peni
centi. **I**tem oī cr
nar. et q̄q̄ qualie
p̄ctō in latrone q̄
In oī loco qz p̄ctō
angls nec alijs sc̄o
ra: qz plus meriti fac
qz p̄ctō in mille an
in purgatorio potētia
conq̄t penitētia v̄
gl̄am: cū h̄ cētū milia
Leamū v̄ licet iud
rodes. **C**hrysto. **O**
gata solus oīa ad
p̄ctō r̄uinas. **S** **A**
p̄. **D** **C** **A** **M**ia oī
tera r̄p̄ctū d̄i et p̄
ei. **P**enitētia p̄ctō d̄
beret. **Q**uia in infer
Item q̄q̄ p̄ctō m̄
in mala toleranda d̄
viter? ad lucē redit
viter? m̄l̄cia p̄ctō

que nec ocul^o vidit nec aur^{is} audiuit. nec in cor hominis ascendit immo nec ea numerare potes. Unde dixit domin^{us} ad abraam. Suspice celū: si numerare potes stellas. sic nec gaudia celi.

Penitētia quō sit op^s.

Penitētia respectu dei z p^{ro}coris est op^s: Nulla creatura neq^{ue} in celo neq^{ue} in terra. nō oēs martyres neq^{ue} apostoli neq^{ue} p^{ro}phete. neq^{ue} p^{ro}phetae: neq^{ue} virgines: s^{ed} sola penitētia placat deū p^{ro}cori. Un^{de} ip^e dixit Math. 3. Penitētia agite: appropin^{qu}abit ei regnū celoz. Ecclⁱ 12. Altissim^{us} odio h^{ab}et p^{ro}coros: z miser^e ē penitētib^{us}. Ezechiel. 18. Si impius egerit p^{ro}niaz ab oī p^{ro}coro suo vitaviuet. Act. 3. Penitemini z cōuertimini vt deleatur p^{ro}cora vestra dixit pet^{rus} ap^{osto}l^{us} s^{ed} crucifixoz xp^o. sic z dicit tibi peccatori. Penitētia potētissima ē in oī t^{em}p^{or}e q^{ui} ab initio m^{un}di vsq^{ue} in finē durat eius potētissima potentia. q^{ui} nūq^{uam} ver^e penitēs dānabit. q^{ui} de oī g^{en}te hoīm iueniūt in inferno nisi de penitētib^{us} vere et innoctētib^{us}. Itē in oī etate z in q^{ui}lib^{et} etate saluat. z q^{ui}q^{ue} quasi i extrema sufflatōe vt patet in latrone q^{ui} cū xp^o i cruce pepēdit In oī loco: q^{ui} p^{ro}cori celū ap^{er}it. q^{uod} null^{us} ang^{el}us nec aliq^{ui}s sc^{ri}pt^{ur}az facē posset In terra: q^{ui} plus mereri facit penitēte vno die q^{uam} peccator in mille annis. In inferno z in purgatorio potētia exercet. q^{ui} vtrūq^{ue} extinguit penitētib^{us} vere z p^{ro}fecte. In oī p^{ro}sona: etiā si cētū milia mortes meruiss^{et} Etiam si sit sicut iudas vel pylat^{us} v^{el} herodes. Chrysost. Penitētia omnia ligata soluit. oīa aduersa tu mitiga oīa p^{ro}mita tu sanas. Sap. 7 Cū sit vna oīa p^{ro}pt. **P**enitētia oīa potest in celo. z in terra respectu dei z p^{ro}coris p^{ro}ter quatuor: Prīmū ē p^{ro}cori de inferno nō posse liberare. Quia in inferno n^{on} ē redēptio Un^{de} greg^{orius}. xi. li. moral^{ium} Quisq^{ue} ad inferni mala toleranda descēderit: nequaq^{ue} vlt^{er}ius ad lucez redibit. Quia nequaq^{ue} vlt^{er}ius miscōia parcēz libeat. q^{ui}s semel i

locis penalib^{us} iusticia iudicātis dānat. Ergo p^{ro} dānatis nō est orādū. q^{ui} nūq^{uam} liberabuntur. Un^{de} d^{icit} Aug^{ustinus}. Si scires p^{ro}cem meū in inferno. non plus orarē p^{ro} eo q^{uam} p^{ro} diabolo. Licet aut^{em} p^{ro}nia nō possit hominē de inferno liberare. p^{ro} tamē a portis inferi. id est a peccat^{or}ib^{us} mortalib^{us} dū homo viuit ip^sm p^{ro}corē eruere Tante est potētie. Hoc nemo ali^{us} nec in celo nec in t^{er}ra p^{ro}t. Scōm q^{ui} non potest ē q^{ui} virginitatē p^{ro}ditā nō p^{ro}t restituē. Un^{de} de Isid^{oro}. de summo bo. De p^{ro}ccm p^{ro} penitētia recipit vuln^{er} sanitatem. virginitas aut^{em} si labit nulla penitētia reparatur ad integritatē. Et licet penitētia virginitatem non possit reddere. potest t^{am} peccatorē penitēte virgini equalem vel maiorē in celo efficere: q^{ui}uis aureolā nō valet ip^e penitens reb^{us} habere. Verbi g^{ra}tia. Beatus Pet^{rus} ap^{osto}l^{us} maior ē q^{uam} m^{ul}te virgines q^{ui}uis aureolam non habeat. Sicut z maria magdalena. z m^{ul}ti alij sancti. Sed aureolam virgo corrupta neq^{ue} q^{ui} habere potest: etiā quantumq^{ue} peniteat. Un^{de} Hieronimus. Audēter loquor cum omnia possit deus. suscitare tamē non potest virginem post ruīnam valet quidē liberare de pena: s^{ed} nō valet coronare corruptā. Tertium q^{uod} nō p^{ro}t est q^{ui} tempus inutiliter p^{ro}ditum nō p^{ro}t restituere: Et licet nō possit tempus p^{ro}ditum restituere: tamē potest deo p^{ro} eo sat^{is} facere Quartū est: q^{ui} opa de g^{en}te bonoz mortua. i. opa facta i p^{ro}coro mortali nō potest viuificare. Et licet non possit opera mortua viuificare: p^{ro}t t^{am} opa mortificata resuscitare. i. illa bona opa q^{ui} sūt i gratia ātea facta. z postmodū p^{ro} seq^{ui}ns mortale peccatū mortificata. illa opa ip^sa penitētia reuiuiscere facit. S^{ed} illa opa q^{ui} sunt facta in peccato mortali nūq^{uam} reuiuiscunt. versus. Viuere non poterūt q^{ui} nūq^{uam} viua fuerūt. Sciendū q^{ui} penitētia in trib^{us} p^{ro}sistit. scz i p^{ro}stritōe v^{er}ba. z p^{ro}fessione pura. z satisfactōe. de q^{ui}b^{us} nūc per ordinē dicēdum est.

De sacramento

De prima parte peniten-
tie. scz de contritōe.

Contritiō s̄m b̄m Thomā sup
4. dist. i7. est dolor voluntarie.
assumptus p peccatis cū positi-
to cōfiteñdīz satisfaciendī. Querit̄ vtrū
contritiō debeat esse maxia. R̄ñ deo quā
tū ad iteriorem dolorē z displicētiā dz
esse maxim⁹ dolor. qd̄ pbat̄ p tria. **Pri-**
mo: qz̄ i nulla re debem⁹ h̄ere tantā com-
placētiā sicut i deo. mō hoc totū perdi-
mus cū pccō mortali. z contraria contritiō
curant̄. Ergo de pccō cōmissō maximū
dolorēz displicētiā h̄ere debem⁹. **Se-**
cundo pbat̄ qñ quis offendit aliquē di-
lectū q̄nto pl⁹ de h̄ dolet tanto mag⁹ eū
dilexit. Sed deū sup oīa diligē debem⁹
quem peccādo offendim⁹. igit̄ zc̄. **Ter-**
tio pbat̄ qñ quis aliquā rē perdit tanto
plus dolet quāto melior ip̄a res ē. **Qu-**
hō plus dolet de amissione vnius floze-
ni q̄ denarij. Sed deus est summū z in-
finitū bonū quem peccando offendim⁹
z perdimus. igit̄. zc̄. Ex quib⁹ sequitur
q̄ dolor contritiōis q̄ntū ad iteriorem dis-
plicētiā dz esse maior omni dolore q̄ tē-
poralit̄ p̄t hōi accidere. etiā si oīa bona
temporalia pderet. vel pat̄ z mat̄ vlxor z fi-
lij. z cōiter oēs sanguinei morderent. **Er-**
go i vera amaritudine cordis z contritiōe
deslere debem⁹ offensam dei z mortē no-
stre pp̄ie aīe. **Uñ Innocenti⁹ de vilita-**
te z ditōis hūane. Sentiat se culpabili-
ter durūz dure culpabilem q̄ amici sui
mortē corpalem deplorat. z sp̄ialem aīe
sue mortem non desler:

Quatuor sūt signa contritiōis.

Contritiōis signa sunt quatuor
per que cognosci potest an de-
us per contritiōem indulserit
sibi peccata. qz̄ sine vera contritiōe nul-
lo mō sit remissio peccatorum. **Primūz**
signū s̄i de preteritis peccatis dolet: z i fu-
turū se firmiter cauere pponit. sic q̄ portus
veller subire oēm penam in generali
loquendo. vel etiā mortē corporaliter vlx

mēdicare q̄s ampli⁹ scient̄ mortalit̄ pec-
caē. **Uñ ap̄ls. Quis nos sepabit a cha-**
ritate ch̄i. an p̄secutio aut fames. **Se-**
cū dū signū est si ip̄e penitēs paratus est
facere satisfactionem leſis sue in rebus:
scz restituendo omnia iniusta. sine fama
scz reuocando q̄ falsez mendaciter suoz
proximum ifamauerit. siue in corpore vul-
nerando. siue virginitatem in corpore vul-
rumpendo: z sic de alijs offensis. **Et in**
quibus non potest satisfacere doleat. et
habeat ppositum satisfaciendū cum aliq̄
modo potest. **Unde Bernar. Qui ve-**
raciter penitet quicqd̄ sibi p culpa quā
odit iniungit̄: tacita conscientia patien-
ter amplectitur. **Tertium signum** q̄ p-
cat offensoribus quomodo cūq̄ z quan-
tum cūq̄ z q̄s grauit̄ offensus sit ab alio
siue in reb⁹ siue i fama siue i p̄sona. **Uel**
etiā si grauior offensio aca d̄isset vlx in fu-
turū accideret parat⁹ ē i aīo suo pp̄t deū
indulgere. vt d̄s sibi pccā sua indulgear.
Sed q̄ nō vult indulgere: nō est vere contri-
tus. nec ver⁹ penitēs. **Uñ Ch̄iso. d̄ cō-**
punctōe cordis. **Qualēvis erga te eē de-**
um cū delicto p̄ueniā poscis: talē te exhi-
bere debes his qui deliquerūt i te. **Uñ**
Aug⁹. Unusq̄sq̄ talē indulgētiā acce-
ptur⁹ est a dō q̄lem z ip̄e dederit. **Primo**
Ergo illi qui adhuc stant in rancore: et
nolunt indulgere: non sunt absoluedi.
nec cum sacra communione communi-
candi. **Quartum signum** est si officium
vel negociū qd̄ sine pccō mortali non p̄t
exerceri parat⁹ est resignare. **Ergo illi q̄**
h̄nt t̄lia officia. q̄ nllō mō sine pccō mor-
tali p̄ficere p̄nt: sic traditores lenones. z
sic de alijs. **Et p̄ quib⁹ inhibet̄ eis comu-**
nio) semp sūt in pccō mortali z i seruicio
diaboli die noctūq̄. z insup sunt p̄ua-
ti omni bono totius ecclesie. z nihil possunt
in isto statu facere quod sit eis meri-
torium vite eterne. licet quandoq̄ confiteantur.
tamē nihil valet eis talis cōfessio
ex quo desistere a tali officio nolunt.
Sed hoc non intelligitur de ill⁹ quib⁹

vent antea boni
late ai do p̄fili
nos. z sic de alijs
bonis: z sumit̄
omnes labores
m̄dēdē laborē
habebunt nō
lenti habent paup̄
gno. z am̄o: cetero.
ergo omnes r
res debent h̄ere
cere. z omni d̄o
potenti offerri
eterna. **Uñ**
p̄ intentionē
ps. **Labores m̄**
Uñ
liber peccato mort
trum damna
omni peccato mort
sio voluntatis a dō
zom̄s curant̄ op̄
h̄ere p̄ mortali sit ac
ceto ad d̄i que d̄le
lant. **De peccatis**
et generalis contri
cordi d̄m z dolen
de peccato obli
lert̄: sed d̄ obli
gigētia contigat.
p̄o maior debet esse
nuca offēdē aīo p̄
in iustitiam requirit̄
p̄mo possit tollere
R̄spondet̄ m̄ p̄
centio p̄ accēdē vlx
rit̄: q̄ causet̄ vlx
ex parte dolētis qu
z vtrūq̄. mō p̄
tio q̄ tota pena rem
ret de latrone q̄ cū
Exemplum i v̄pale
re Innocenti⁹ pape
igne lib̄ d̄m̄s accu
mauit filium. de q̄
suum alter⁹. **Et**

bent artificia bonaz honesta z utilia que
 licite cū dō possūt fieri sicut furones .sar-
 tores .z sic de alijs **E**t tales qñ fidelit la-
 borant: z sunt sine peccato mortali tunc
 omnis labor erit eis meritorius. **S**ed si
 infidelit laborat: z fraudulent: tñc tales
 habebunt duplex dñum: quia hic ip̄
 senti habent paupertatem in labore ma-
 gno. z cum hoc eternam dñatōem ī fu-
 turo. ergo omnes mechanicī z laborato-
 res debent suos labores fideliter perfici-
 cere. z omni die oēs labores deo omni-
 potenti offerre: tunc retribuet eis in vita
 eterna. **Uñ Greg⁹** **Q**uē bonū qđ agim⁹
 p̄ intentionē semp ad celestia leuem⁹ vñ
 ps̄. **L**abores manuum tuarum. zc.

Querit vtrū requat̄ contritio d̄ q̄
 libet peccato mortali. **R**espōdeo fm̄ pe-
 trum damascenum in. 4. dist. 17. **Q**uē in
 omni peccato mortali est actualis auer-
 sio voluntatis a deo ad p̄ccm. z contraria
 contrariis curant: oportz q̄ ī omī remis-
 sioe p̄ccī mortali sit actual' auersio a pec-
 cato ad deū: que qđdem contritio appel-
 latur. **D**e peccatis tamen oblitis suffi-
 cit generalis contritio cum conatu ad re-
 cordā dum z dolendum. **S**ed nec solū
 de peccato oblitō debet qđ in genē do-
 lere: sed z obliuione eiusdem que ex ne-
 gligentia contingit. **I**tem sciendū qđ de
 peccō maiori debz esse maior dolor quia
 maiori offēse maior pena debetur z ma-
 ior satisfactio requiritur. **Q**uerit vtrum
 contritio possit tollere totū reatum pene
Respōdeo fm̄ pe. vbi. s. contritionis ac-
 censio p̄t attēdi dupliciter. vñ ex pte cha-
 ritatis: q̄ causat displicētiam peccati. vñ
 ex parte doloris qui in sensitua excita-
 z in introqz mō potest tñm intēdi cōtri-
 tio qđ tota pena remittit. **E**xempluz pa-
 ter de latrone qđ cū xp̄o pepēdit in cruce
Exemplum ī dialogo **L**esarij. **T**ēpo-
 re **I**nnocenti papē erat mulier quedaz
 igne libi dinis accensa que p̄prium ada-
 mauit filium. de quo concepit z genuit
 filium alteruz. **T**errore igit̄ percussa mi-

ro modo dolet timēs se tradī sathane yē
 morte subitania iterire. **D**eō miserāte d̄
 satisfactōe anxīari cepit. p̄ habito igit̄ p̄
 us p̄silio sacerdotis sui: infantulū secum
 tollēs romā venit cū multa ip̄ortunitate
 z magna p̄tritōe dñi **I**nnocenti oculis
 se ingessit: cū tantis lachrymis z clamo-
 ribz cunctis audicribz faciens p̄fessionē
 vt oēs verterēt in stuporem **B**estauit in
 brachijs infantē cōmissi sceleris testem.
Videns dñs papa in muliere tantā cō-
 tritionem. z quia vere esset penitens: mi-
 scōdia motus super eam sicut prudens
 medicus volens infirmum plene z cito
 sanare: medicinam etiā vere contritiōis
 p̄bare p̄cepit. vt in tali veste corā eis ap-
 pareret: in quali venerat ad filium cum
 peccaret. **I**lla cōfusionem et nā tempo-
 rali antepōens: mox exiuit. z vestes de-
 posuit z i camisia redijt. **E**t qđ paratiss-
 sima foret ad omnē satisfactionē in tali
 obedientia satis ostendit. **C**onsiderās
 vir beatissimus tali obedientie taliverē-
 cundie tali penitētie nullius peccati pe-
 nam posse resistere: coram omnibz dixit
 ad mulierem. **D**imissum est p̄ccm tuuz
 vade ī pace: z nihil ampli' iunxit ei **I**n-
 diuit hoc qđā d̄ cardinalibz: murmurā-
 do rephendit papā dicēs ad tātā culpā
 tā breuē p̄niam nō sufficere. **C**ui ille res-
 pōdit. **S**i ego iuste egi cū muliere ista
 z si insufficientes est p̄niam ei⁹ corā dō potesta-
 tē hz diabol⁹ igredi corp⁹ meū et coraz
 oibus me vexet. si vero iuste me rephē-
 dis sile tibi fiat. **E**t statim diabol⁹ car-
 dinalē eundē vexare cepit: p̄ cui⁹ vexa-
 tōem perfectā mulieris p̄niam d̄cus pa-
 lam ostendit. **T**andē cōmuni oratione
 purgatus cardinalis didicit ī suavexa-
 tione diuine misericordie de cetero non
 oblatrare.

De confessione.

Quē confessio fm̄ **R**aymūdū est le-
 gittima coram sacerdote pecca-
 ti declaratio. **Q**uerit. vtrū p̄fesi-
 sio sit de necessitate salutis. **R**espōdeo

De sacramento

q̄ sic: oīs fidelis saltē semel ī anno tenet ex precepto quando ad annos discretio- nis puenerit p̄fiteri oīa peccā sua. ⁊ com- municare saltē ī pascale. vt p̄ extra d̄ pe. ⁊ re. **Q̄s.** Circa q̄d querit. vt p̄ pue- ris sit dādū sac̄m̄ eucharistie. **R̄**ndeo fm̄ **Tho.** in. 4. di. 9. Pueris carentibz vltiōnis qui non possunt distinguē in- ter cibum corporalem ⁊ spūalem nō de- bet corpus christi dari. quia ad ip̄m exi- gitur actualis deuotio quam tales pue- ri habere non possunt. **Sed** puerz ha- bere incipientibus discretionem etiam ante perfectam etatem: puta cum sint. x. vel. xi. annoz p̄t dari si in eis discretiois signa ⁊ deuotiois appareāt. **Hec ille Et** ratio hui⁹ est. qz ad p̄cipiēdū sac̄m̄ req̄- rit deuotio actualis: ⁊ tales pueri qn̄qz maiorē discretioem ⁊ deuotionem ⁊ affe- ctum habent ad sacramētum q̄ ali⁹ for- te qui est viginti annoz. **Ergo** parentes debent pueros informare quō ibi ē chri- stus q̄ est de uirgine natus. p̄ nobis pas- sus. ⁊ que bona eueniunt homini ex di- gna communione. ⁊ deberēt eos infor- mare quomodo confiteri deberēt et pe- nitere de decem p̄ceptis. ⁊ d̄ septez pec- catz mortalibus. ⁊ quomodo debēt ha- bere firmum p̄positum amplius absti- nendi a peccatis. **Item** informādi sunt quō reuerenter sacramētum sumere de- bent nec immediate expuere. nec imme- diate post sumptionē sacramenti come- dere. sed. p̄ gratiarū actione debent se in memorando passionem christi exercere aū accessum ⁊ post. ⁊ signanter cauere ne christū ecōuerso expellāt p̄ peccatū mor- tale. **Sciendū** qz quātūcūqz peccōz p̄te- rit: tñ confiteri tenet. qz non sufficit con- tritio. nisi sequat̄ confessio. **Unde Amb** in libro d̄ paradiso **Non** em̄ q̄sqz a peccō iustificari potēt nisi peccm̄ aū p̄fess⁹ fuerit

Conditōes que requirunt ad confessionem.

Sed queritur: confessio qual' esse debeat. **Respondeo** qz p̄mo d̄

ber esse premeditata. **Sed** dices qn̄- tam diligentiam debet homo adhibere ad rememorā dum sua peccata. **Re-** spondeo qz maiorē q̄ vnqz in aliq̄ re transitoria habuisti. hoc p̄batur. quia si quis rationem regi tereno deberet daē de multis ⁊ arduis causis sub pena pri- uationis oculorum vel manū vlt̄ pedū si in ipsa ratione deficeret: tunc talis ma- gnam diligētiā adhiberet vt debita ra- tionem redderet. **Sed** adhuc maiores rationem reddituri sumus in p̄fessione quia de tota nostrā vita. ⁊ hoc sub pena priuatiōis vite eterne. **Ergo** quilibet d̄ ad memoriā reducere in q̄b locis fuit ⁊ quid in quolibet loco deliquerit. et q̄- tiens quodlibet peccatum commiserit. quia nō sufficit qz quis dicat in cōfessio- ne hoc peccatum sepius commisi. quia nescit confessor intelligere vtum decies vel vigesies vel centies. **Sina** tē tūc dicat sub determinato numero. p̄t sibi estimatione sua videbitur. vt dicēdo. h̄ peccatum cōmisi decies vel vigesies vel centies. vel plus vel minus. quia certuz numerum ignoro. tunc confessor potest eū fm̄ hoc expedire. ⁊ penitētiā inun- gere. **Quia** maior penitētia iniungēda est illi qui aliquod peccatuz decies com- misit. q̄ illi qui soluz quater aut septies hoc idēz cōmisit. **Uñ** ysid. de sum. bo. **Ille** penitentiam digne agit. q̄ reatum suū satisfactione legitima plāgit. **Uñ** etiā **Aug⁹.** de penitētia. **Uere** penitēs p̄sideret qualitatem criminis. in loco. i. tempore. in p̄seuerātia. in varietate p̄so- ne. **Et** qua hoc fecerit rēp̄tatione. ⁊ ip- sus vicij multiplici executione. **Sed** heu aliqui curūt ad cōfessionē sine debita p̄- meditatione. qd̄ multū ē rēp̄hēnsibile: si- gnant̄ in his qui raro confitentur. qz ta- les plura peccā obliuiscunt̄. **Ergo** p̄sulē- dum est cuiuslibet: vt ad minus quater in anno. scz in angarijs sua peccā confitea- tur. **Quia** p̄ hoc homo a multis pecca- tis retraheretur qn̄ sentiret appropinq̄

re magis
magis solent
Cōfessio
tegra. auer
non accipit
alio remittit
perfecto
carior d̄
monitudo
mones. q̄m
seionam lu
vlt̄ rēp̄
cōp̄tēdē
ad cōfessio
tegre confit
cēdo. vlt̄ d̄
omni pecc
tra hoc facit
mana palli
est contra d̄m
Si em̄ non erit
confiteare confit
confitearis d̄
care. **Cor** rēp̄
es vlt̄ d̄
p̄. **Uñ** d̄ d̄
Uñ **Aug⁹.** Aug
d̄ rēp̄. qn̄ h̄
mo agnoscit
confitē d̄
sua p̄tā peccā
ne aliquid debet
si in tali casu in qu
plone. non possit
vlt̄ peccatū
confitens nō de
qui dicit in co
ut mibi hoc q̄
omino est falli
catum est rēp̄
vlt̄. si est ip̄
ca. **Uñ** ap̄s. **B**
entiam vlt̄.
lus decipit me
sum ab hominibz
re cōfessionē

re angaria in qua p̄riteri uellet. z tūc eēt magis sollicit̄ cauere sibi a p̄ccis: **Itē** **S**ecūdo confessio debet esse nuda z integra. quia deus dimidiā cōfessionez non acceptat. nec unū p̄ccz mortale sine alio remittit. **Uñ** Deutroñ. xxxij. Dei perfecta sunt opera. **Uñ** notādū q̄ peccator debet duo facē. **P**rimo d̄z ad mortā reducere p̄ccā sua. sc̄z audiēdo s̄mones. z fm̄ suū posse examinādo cōfessionem suam. **S**ecūdo d̄z deum rogare ut sibi reuelat z sibi cor suū illuminet ad cognoscēdum p̄ccā sua. **E**t sic accedere ad cōfessionē. z oīa p̄ccā sua nude et integre confiteri: nullū ex uerecundia obticēdo: z sic habere firmā sp̄z d̄ indulgētia omnīū p̄ccōrum q̄ sc̄it: z q̄ oblit̄ est. **C**ōtra hoc faciūt illi qui ex uerecundia humana palliant v̄l occultāt sua p̄ccā. q̄d est contra humanā rōem z contra deuz **S**i em̄ non erubuisti peccare: nō debes erubescere confiteri. **Uñ** **A**briso. **C**ur confunderis dicere: q̄d nō p̄fusus es facere. **C**ur uereris d̄no indicare q̄d non es uentus d̄no uidēte cōmittere. **Uñ** d̄ p̄s. **D**elictum meum cognituz tibi feci. **Uñ** **A**uḡ. sup̄ h̄. **Q**uādo detegit hō d̄s regit. qñ hō regit: de⁹ nudat: qñ hō mo agnoscat: deus ignoscat. **T**ertio confessio d̄z esse p̄pria z accusans. sc̄lz q̄ sua p̄pria p̄ccā confiteatur z non alioruz nec aliquē debet noīare in p̄fessione nisi in tali casu in quo sine denominatōne p̄sone non posset ip̄m p̄ccm̄ exprimere ut si peccauit cū sorore v̄l cū matre. **I**tē confitens nō debet se excusare sicut aliq̄ qui dicunt in confessione. **D**eus ordinat mibi hoc q̄ hoc malum commisi q̄d omnino est falsum. z cū hoc magnū peccatum est credere uel dicere q̄ de⁹ malū uelit: sed est ipsius hominis p̄pria malicia. **Uñ** ap̄ls. **H**ec est uolūtas dei sanctificatio uestra. **I**tē aliqui dicūt diabolu⁹ decepit me **I**tē aliqui dicunt coactū sum ab hominibz. **Uñ** **S**eneca **D**imitte excusationez quia nullus peccat inui-

tus **E**t tales sic se excusantes nō sūt ab soluēdi. qz cōfessio debet esse p̄pria z accusans **Q**uarto cōfessio debet esse lachrymola. qz cū dolore z amaritudine cordis p̄ctā sunt cōfitenda ut misericordiam cōsequamur. **Uñ** **B**reḡ. **I**llum quem cōspicias delicta fletu delere in cōspectu deitatis nō dubites misericordiam cōsequi. **C**ōtra hoc faciūt qui p̄ctā sua q̄si fabulam vnā sacerdoti p̄ponunt: nullam uerecūdiā de peccatis suis habētes. **B**ernardus. **S**ūt quidā qui cōfitēdo sicut fabulā peccatorū narrant hystoriam. z egritudines aīe sue sine cōfusione dinumerāt. **S**ed uere cōfitens cū uerecūdiā debet p̄ctā sua cōfiteri. **Uñ** **B**ernard⁹ **I**deo iubemur cōfiteri p̄ctā ut erubescētiā habeamus p̄ pena **Uñ** **A**uḡ. in li. de penitētia. **E**rubescētia nāqz magna est pena. ideo q̄ erubescit p̄ p̄ccō dignus est misericordia. **Q**uinto cōfessio debet fieri cū bona spe z cū uera humilitate. **B**ern. **H**umiliter cōfitentibz remittit deus peccatū. z diabolus cū quez in corde hoīs inuaserat amittit p̄ncipatuz **I**tē penitēs debet habere bonā fidem et fiduciā firmiter sperādo se cōsequi indulgētiā. **Uñ** **A**uḡ. **P**enitētia q̄ ex fiducia nō p̄cedit inutilis est: sterilis manet z sine misericordia **Uñ** **A**mbro. **N**ō potest bene agere p̄niam qui nō sperat indulgētiā. **Q**uerit̄. utrū in aliq̄ casu confessio sit reiterāda. **R**ūndē q̄ in quatuor casibz reiterāda est p̄fessio. hoc q̄re supra. **iiij. p̄** **D**e satisfactōe **S**atisfactio est tertia ps penitētie **Uñ** **A**uḡ. d̄t. **S**atisfactio est causas p̄ctōz excidere. z eoz suggestionibus aditū nō indulgere. **Uñ** notādū q̄ satisfactio debet sp̄ fieri p̄ cōtraria **Uñ** sup̄bo sp̄ inuīgēda ē p̄sternatio z hūiliatio z uestiū depositio. **I**tem auaro inuīgēda ē iniustaz rez restitutio et de iustis rebz elemosynaz distributio **I**tē gulos z ebriosos inuīgēde s̄z abstinentie z ieiunia. qz fm̄ **S**alomo. p̄ q̄ hō

E De sacramēto

peccatū p̄ hec puniet̄. **I**te luxuriosus z ad
ulter̄ iūgēdesūt afflictōes corp̄is. s. vt
dure iaceāt. vestes duras induāt. z di/
sciplinas cū virgīs recipiāt. z sic de alijs
Un̄ **B**reg^o **R**e q̄q̄s satisfaciū? si ab ini/
q̄tate cessam^o nisi voluptates q̄sq̄ q̄s
dilexerim^o ecōtrario opposit̄ lamētis ise
q̄mur. **I**te accidiosus z piger iūgēde s̄z
vigilie. scz vt mane surgāt: z ecclesias fre/
quentēt. **E**t etiā vt q̄nq̄s pegrinationes
faciāt. **I**te iracūdis z rācorosis iniun/
gēdū ē vt suis inimicis se recōciliēt. z oēs
iracūdiā z vindictā ex corde dimittāt. et
cū eis dē amicabilit̄ loq̄nt̄. z erga eos se
charitatie exhibeāt. z sic de alijs
Querit̄ vtrū satisfactōez iniūctā sed
in p̄ccō mortali expletā: necesse sit itera/
re. **R**ūdeo s̄z **T**ho. i. 4. di. 15. Aliq̄ sa/
tisfactōes sūt ex qb̄ manet aliq̄s effect^o
z satisfaciētibz etiā postq̄s act^o satisfactō
nis trāsīt sic ex ieiunio manet corp̄is de/
bilitatio. **E**x elemosynis largit̄ sub e di/
minutio. z sic de alijs. **E**t tales satisfacti/
ones i p̄ccōis facte nō optet q̄ reiterent̄.
Qz q̄ntū a d̄istō q̄d de eis manet p̄ pe/
nitentiā seq̄ntē acceptē sūt. **S**atisfactio/
nes aut̄ q̄ nō relinquūt aliq̄e effectū in
satisfaciēte postq̄s act^o trāsīt optet q̄
iterent̄. **S**ic est d̄ oōnez similibz. **A**ct^o
em̄ iterior q̄ totalit̄ trāsīt nllō mō viuifi/
cat̄. s̄ oportet q̄ iteret̄. **I**te **Al**bert^o ma/
gn^o. etiā addidit **W**ilhelm^o: q̄ tal̄ tenet̄
ad suscipiendā p̄pt̄ea p̄niam siue satis/
factōem. non tñ est ei ip̄onēda p̄niam tan/
ta q̄nta si nlla fuisset ip̄osita. qz p̄sumen/
dū est. q̄ p̄t̄ illā p̄us iniūctā quā fece/
rit (licet extra charitatē) d̄n̄s maiorem
p̄nitentiā ei dederit. **E**t nota: q̄ non em̄
p̄ccō mortali q̄ est p̄nitentiā. hec ille. **E**rgo
bonū est quando hō vult perficere peni/
tentiā sibi iniūctā. vt p̄us p̄terat̄ d̄ pec/
catis suis. z sic i contritōe p̄niam pficiat
Querit̄: vtrum penitēs cōple/
ta p̄niam sit totalit̄ absolutus. **R**espon/
deo q̄ penitentiā que iniungit̄ pro pec/
catis aut̄ ē maior q̄ peccata fuerunt. n̄c

deus sup̄fluum remunerabit in vitā et/
na. **S**i equalis: tñ ex toto absolut^o est
z p̄leta p̄niam equali s̄m q̄ntitatem p̄ccō
rem. **S**i minor: tñ quod adhuc restat
z q̄d hic minus fecit: hoc in purgatorio
supplebit̄. **E**x quo sequit̄. q̄ quilibz nō
deberz obhorzere hic agere durā p̄niam
qz leuius est hic satisfacere q̄s in purga/
torio. qz pena purgatorij ē valde acerbā
Un̄ **br̄s** **A**ugustin^o. **I**gnis purgato/
rius **C**ersi etern^o nō sit d̄miro modo est ta/
men grauis. **E**xcellit̄ em̄ omnē penam
quā aliquis passus est in hac vita. nun/
q̄s in carne est tāta pena inuēta. licz mi/
rabilia martyres passi sint tormēta **E**r/
go potius q̄s debet hic ieiunare p̄ inter/
grū annū vel ampli^o in pane z aqua q̄s
ibi ardere p̄ vnā solam horam. **E**t hō/
mo potest hic in p̄senti breuius satisface/
re dū est in tempore gr̄e q̄s in futuro quā/
do erit tempus iusticie **U**n̄ **pp**heta. **D**i/
em̄ p̄ anno tibi dedi. diez scz in p̄nti. p̄
anno scz in futuro. **U**nde exemplū scri/
bit **J**acobi de vitriaco. **F**uit q̄dam mu/
lier que dum diu mortua iacuisset añq̄
corpus eius in terram sepeliret̄: anima
in corpus reuertēte reuixit. z a domino
obtinuit vt seculo viuēs in corpe purga/
torij sustineret̄: z pro peccatis suis h̄
satisfaceret. **U**nde longo tpe tam mira/
bil̄ se afflixit vt quādoq̄ se volūtarie in
ignem p̄iecit̄: z quādoq̄ tpe hyemali ī
aqua glaciali diu moraret̄. **E**t resp̄ h̄sa
de tāta austeritate: n̄ dicit nihil esse que
hic pateret̄ respectu pene purgatorij. in
q̄ aīe post hanc vitā purgant̄ q̄ hic non
plene p̄ satisfactōem purgate fuerunt
Decē genera hoim agūt p̄niam.
quoz vnū tñ genus verā agit. **Q**
Scienduz aut̄ q̄ decē ḡna hoim
agūt p̄niam. quoz solū vnū ge/
nus verā p̄niam agit **P**rimi s̄z
q̄ p̄nitent̄. tñ nō integre oīa p̄ctā sua. sed
aliq̄ p̄ctā sciēter occultant. **I**llā p̄fessi/
onē deus nō acceptat. qz oportz hoim
penitentiā oīa p̄ctā p̄fiteri q̄ cognoscit se

etiam in
causa q̄d
ne alio
De p̄nitentiā
us d̄militari
rem z q̄ntū
venit in
coram
caroibz p̄o
ran om̄ia
re audib̄
no cōdo
quonē
S̄do debet
et lib̄
dū peccata
rem. z om̄ia
n̄c q̄ p̄fessi
na veritatis
tiendo: s̄c̄
gama oim
peccata
peccata
suam
cūdo suam
sua peccata
cem cognoscere.
et lib̄
secretis
oblitā
sermone.
car. cōfessi
em̄ ip̄es
ne locus
si quis
et solū
bis sciēter
lam veniam
in li. de
infirmitate
sua fuerit.
ret. q̄
sua mater
tr̄ntrare
Qui audis
ritū d̄militari
modū

comisisset si vult indulgentiam consequi peccatorum. quod deus unum peccatum mortale sine alio non dimittit. Unde Deuter. xxxij. Dei perfecta sunt opera. Non enim potest deus dimiditare gratiam suam. quod dimittat partem et partem non. viij. Larga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut nihil aut totum te lachrymante dabit. Ergo peccator debet duo facere. Primo deus memorari omnia peccata sua. et omne posse suum facere audiendo sermones. et ad memoriam revocando quibus temporibus et in quibus locis. et quotiens contra deum per totum annum fecerit. Secundo debet deum rogare ut sibi reuellet et sibi cor suum illuminet ad cognoscendum peccata sua: et sic accedere ad confessionem. et omnia peccata sua nude et apte profiteri: sic quod confessor intelligat nullum ex humana verecundia celando vel palliando vel obticendo: et sic habere firmam spem de indulgentia omnium peccatorum. Quia si homo centum peccata mortalia commisisset et diligentiam suam fecisset audiendo sermones et perscrutando suam conscientiam ad recognoscendum sua peccata: et non posset plura peccata quam decem cognoscere. et illa integraliter profiteri et libenter vellet omnia confiteri si ea cognosceret: tunc deus sibi omnia confessa et etiam oblita indulget. Unde Augustinus in quodam sermone. Confessio sanat. confessio iustificat. confessio peccati veniam donat. Omnis enim spes in confessione consistit. in confessione locus misericordie est. Sic e converso si quis decem peccata mortalia commisisset. et solummodo novem confiteretur. et unum de his scienter obticeret ex verecundia: nullam veniam consequeretur. Unde Ambrosius in libro de paradiso. Non enim quisquam a peccato iustificari poterit nisi peccatum ante confessionem fuerit. Unde exemplum. Erat quidam rex qui habuit filiam deuotam et castam quam fuit mater viduarum et pupillarum: quam proposuit intrare religionem. et consuluit papam. Qui audiens tot bona ab ea fieri pauperibus dissuasit ingressum. que iniecit post modum oculos suos in quendam scriptorem

qui ei ministrabat ad mensas. et ex tali visu et concupiscentia cecidit in lapsu carnis et concepit puerum. Que territa propter hoc factum timens de honestate per hoc totum regnum et rotam parentelam. Consuluit quendam antiquam vetulam quam fecit ei abortivum. Ex hoc filia regis conturbata est: sic quod amplius nunquam vel raro visa est ridere vel gaudere. Ad quam pater ait. Tu spes turbata: nec delectaris in his que sunt mundi. ideo mihi placet ut intres in aliquam religionem. Que ingressa religionem ita seriose vixit quod raro visa est cum ceteris puellis conuersari vel letari. sic quod ipsa fuit exemplum omnibus virginibus totius ordinis. Que tandem infirmata grauiter defuncta est. et infra triginta dies apparuit abbatisse: dicens se esse damnatam. Et abbatissa ait. Quomodo hoc factum est cum tu tam religiose vixisti quod tu fuisti speculum omnium nostrorum. Respondit quoddam peccatum commisi in seculo: quod pre verecundia humana nunquam confessa sum quibus de hoc semper dolui. et semper tristis fui. Et est illud quod virginitatem meam perdidit. et insuper puerum quem sic concepi occidit. Et si hoc peccatum confessum fuisset deus milesies hoc mihi indulgisset si milesies hoc commisisset. Sed quia illud scienter semper obticui: ideo eternaliter damnata sum. **P** **C** Secundi sunt qui omnia peccata sua que in memoria habent confitentur. sed retinent unum vel plura in voluntate iterum faciendi. Item non proficit istis talis confessio. quia sicut nullum peccatum reseruandum est in actu sic nec in voluntate. Quilibet enim penitens debet habere voluntatem amplius nunquam peccandi si vult consequi remissionem peccatorum. Signum autem quod quis amplius non habet voluntatem peccandi est. quando non solum postponit peccata. sed etiam occasiones peccatorum. hoc in illis apparet qui veraciter conuertuntur. et firmum propositum habent se emendandi. quod tales abiciunt superbum habitum et caput: et magna criminalia pepla cum quibus peccauerunt

mo famā bonā q̄ si ei auferam? q̄scum/
q; res tpales. q; fama melior est q̄ aliq̄
res tpalis eē possit. **Uñ salomō. puer.**
22: **Heli** est nomē bonū q̄ ynguēta et
diuitie. **Ex** q̄ patet q̄ detractores bone
fame deteriorē sūt q̄ fures v̄l raptōēs
reꝝ temporalū. **Ambro. Tolerabilis**
res sunt fures qui nobis bona tempa/
lia diripiunt. q̄ detractores q̄ nob bo/
nā famā nostrā dilacerāt. **ḡ** q̄ false pxi/
mū infamauit tenet erga illos apud q̄s
dixit reuocare. si vult psequi veniā pccō
rū: ḡ illi detractores difficult̄ satisfaciūt
Uñ Hieronim⁹. Nō facilis veniā pra
ua dixisse de rectis. **Si** illi grauiſ pec
cāt. qui detractores libent̄ audiūt **Uñ**
Bern⁹ Detrahēre an detrahentē audie
quid horū dānabili⁹ sit. nō facile dixeris
vnde int̄ oīa pccā difficult̄ dimittuntur
illa duo pccā. scz dettractio z iniustaruz
reꝝ ablatio. **Et** rō est: q; ibi non sufficit
contritio nec confessio nisi fiat bōe fame
z rei ablatē restitutio. **S** **Quar**
ti sunt qui p̄fitent̄ peccata sua: nec tñ su/
is offensorib; indulgere volunt. z tal̄ cō/
fessio non est vtilis. **Quia** nequa q̄ de/
dimittit suā offensam nisi z nos nostris
offensorib; dimittam⁹. **Uñ Aug⁹. dic**
Unusquisq; talem indulgentiam acce
ptur⁹ est a deo: qualēz ip̄e dederit pxi/
mo. **Sed** dicerēs qualiter optet me in/
dulgere inimicis meis. **Respō** deo q; sic
oportet te indulgere inimicis tuis q; nō
vis te ex vindicta vel rancore vindicare
neq; verbo neq; facto. **Irem** vt nec v̄dī
cam petas a deo super eum venire in fu
turum. z vt ei oīa signa communia cha/
ritatis exhibeas: que alijs homib; exhi
bere consueuisti scz loquendo. salutādo
z sic de alijs. **Sed** contra hoc faciunt
qui nolunt aliquibus loqui. nec ad do/
mos eoz ire. nec eos in via salutare. nec
respondere que omīa sūt signa rancoris
in corde q̄ quis ore dicāt se eis indulgisse.
Uñ Haymo. sup Dat. Nihil pdest
ore dimittē: si p̄uat iracūdiā i mēte. **Er**

go ver⁹ penitēs n̄ solū ore: s; ex corde d; indulgere. **Et** posset esse tāta iūria z of
fensa. z q̄s posset ex tāto feruore indulge
re q; ex h̄ psequeret remissionē oīm pec
catoꝝ suoz. **Uñ Greg⁹. Qui** i se peccāt
ti clement̄ idulserit: nullū pccī vestigiuz
in ei⁹ aīa remanebit. **Exēplū. Erat** mī/
les qdā q; occidit p̄zem alteri⁹ militis: et
fili⁹ ei⁹ q; sicut optunitatē quō posset vin/
dicare p̄zem suū. z p̄tigit q; i die paralce
ues ille miles incessit sine armis. quez il
le ali⁹ i se cur⁹ est volēs eū occidere **Tunc**
ille p̄strauit se an pedes ei⁹ dicēs. **Pro**
pter mortē dñi nr̄i ihu xp̄i quā hodie p
nobis sustinuit: ignosce mihi q; p̄ez tuū
occidi. **Tū** ille cōpunct⁹ dixit. **Propt̄**
mortem dñi nostri ihu christi tibi igno/
sco: z eleuauit eū de terra. z in signū reco
ciliationis osculatus est eum. **Tū** autēz
idem miles ecclesiam intraret. z cū ceteris
crucifixum domini nostri ihu christi os
cularetur. **Tunc** crucifix⁹ amplexat⁹ est
eum dicēs. **Quia** hodie idulsiisti illi p̄/
ter me: qui patrē tuum occidit: ideo ho
die indulgeo tibi omnia peccata tua. z i
signū reco ciliationis osculoꝝ te in maxil
lam tuam. **Quod** vidētes circumstātes
glorificauerūt dei bonitatē z misericor
diam. **Sciē** dum tamen quando q; al
teri iniuriam fecit: tū ille tenet offensam
dimittere. s; iusticiā p̄t ab eo exigere vt
ei satisficiat. z dānum recompenſet p̄nz
q; iusticia dictauerit **Quinti** sunt qui
etsi vere peniteāt z cōfiteant̄ oīa pccā sua
tamē immediate reciduiant: tal̄ penitē
tia etiā erit inutilis. **Uñ Augustin⁹.**
Inanis est penitētia quam sequēs cul
pa inquinat: nil valet a malis veniā pos
cere. z mala denuo reſerare. **Sciē** duz
q; reciduiantes postq̄ consecuti sunt re/
missionem peccatoꝝ: z denuo peccant
peiores efficiuntur q̄ antea fuerūt. **Luce. xi.**
Erūt nouissima homis illius pe
iora p̄oib; . **I** tētales graui� deū offēd
ūt p̄t ingratiudinē. **Uñ Iud. d. lū.**
bo. Verisoz z nō penitēs est qui adhuc
B b i

pficiunt talis confessio non proficit ad salutem
 Hoc patet ex eo quod est ynnus casus de qua
 tuor casibus in quibus iteranda est confessio.
 hoc querere. 4. P. X. **D**ecimi sunt
 qui vero penitent. et quorum penitentia est salu-
 bus et proficua. et sunt illi qui dolent de om-
 nibus peccatis suis et confitentur omnia peccata sua
 pure et integre in quibus recognoscunt se de-
 liquisse. et habent firmum propositum ampli-
 nunquam velle peccare. et parati sunt satisfacere
 secundum consilium sui confessoris secundum suam
 possibilitatem. Et qui ista habent illi re-
 missionem peccatorum suorum consequuntur et si tot
 peccata commisissent quae sunt gutte in mari. quod
 misericordia dei super omnia opera eius. **E**xemplum
 Nobilis quidam peccauit cum filia propria. et
 copulatus in quodam fine accessit ad ar-
 chepiscopum quandam in fracia. et confessus est
 ei magna contritione. et quesuit ab episcopo
 poenitentiam possibilem esse adhuc gratiam et mi-
 sericordiam posse consequi a deo. **R**es-
 pondit episcopus quod sic. si saltem satisfacere
 vellet. quia dei misericordia est infini-
 ta. Et ille dixit se paratum esse ad sa-
 tisfactionem secundum possibilitatem. Et ipse
 iniunxit sibi septennem penitentiam. Qui no-
 bilis gemens. ex intima compunctione
 petiuit sibi iniungi maiorem penitentiam
 am dicens. quod si usque ad nouissimum die
 peniteret. non esset sibi nimium pro tan-
 tis peccatis. **T**unc episcopus videns suam inti-
 mam cordis contritionem diminuit sibi
 illos septem annos. et iniunxit sibi soluz
 tres dies in pane et aqua. Et ille iterum
 plus gemens dixit. domine. quid faciat?
Ego petiui penitentiam maiorem. et vos
 imponitis mihi minorem. et etiam qua-
 si nullam pro tam magnis peccatis quae con-
 tra deum commisi. **T**unc episcopus cernens su-
 am maximam contritionem cordis iniun-
 xit ei nisi unum patrem nostrum. **T**unc ille ma-
 xime gemens. et sic gemendo expirauit.
Et credendum est. quod ista intima cor-
 dis contritio deleuit sibi penam et culpam
 et quod statim sine purgatorio ad celum evo-
 lauit.

De sacramento
eucharistie.

Quod meum vere est corpus. et san-
 guis meus vere est potus. In quibus
 verbis fit mentio de sacra-
 mento eucharistie. quod est quartum sacramentum in
 ordine. Unde hic queritur: qualiter Christus sit
 in hoc sacramento. **R**espondeo secundum **T**homas. i. 4. di-
 xit. Christus idem qui de uirgine natus et per nos
 passus continetur in hoc sacramento. **I**tem
 queritur quot modis hoc sacramentum sumitur.
Respondeo quod tripliciter sumitur. **P**rimo
 spiritualiter tamen ut qui accipiunt et hoc sacra-
 menti. id est gratiam et non sacramentum. **U**nde
Augustinus. **C**rederet manducaisti. **S**ed que-
 ritur qui isti sunt qui istud sacramentum sic
 spiritualiter accipiunt. **R**espondeo quod sunt quatuor
 genera hominum. **P**rimi qui in firmitate
 constituti sunt sic quod non retinent cibum.
 et tamen ex toto corde desiderant hoc sa-
 cramentum. et tamen propter infirmitatem et
 vomitum non presumunt sumere. **E**t isti man-
 ducant spiritualiter. id est gratiam sacri sacramenti pro
 desiderio quod habent ad sacramentum. et tales nihil
 modo debent sumere sacramentum qui sic infirmi
 sunt. quod cibum nullo modo retinere possunt.
 quia sufficit eis illa spiritualis manducatio. **U**nde
 exemplum. **Q**uidam beatus de uoto
 eodem magna in sacro altaris huiusmodi die
 si aliquid modo potuit integram missam audire
 cum mori deberet. et propter vomitum comicare
 non posset. et de hoc multum dolens petiit sibi
 lacus suum lauare. et in pane mundissimo cor-
 pus Christi supponit. **Q**uo facto. pannus paulatim
 corpori Christi cessit. et mortuus corpus Christi
 nudam carnem illi hominis tetigit usque ad cor-
 diculis uidentibus penetravit. **S**ecundi sunt
 qui prepaauerunt se ad hoc sacramentum secundum suum
 posse. et sacerdos denegat eis. et etiam ipsi
 humiliter petunt et desiderant hoc sacramentum. et sic
 ex obedientia sacerdotum abstinent a sacramen-
 tali precepto istius sacri. **I**sti etiam ut puto
 spiritualiter sumunt. **E**rgo patienter ferre debent
 tales si hoc sacramentum eis non ad libitum por-
 rigitur. **T**ertii sunt qui in agone constitu-
 ti libenter uellent profiteri et comicare. et sacer-

De sacramento

dotē habere n̄ p̄nt. si tales ī tali p̄posito
z p̄ritōe decedūt. sp̄ūalit̄ cōmunicāne /
rūt p̄t̄ p̄ritōem quā habēt de pecc̄is. z
desideriū qd̄ h̄nt ad sac̄m. Sciendū q̄
ds̄ q̄nq̄ p̄mittit sup̄ aliquos vt̄ subita /
nea morte moriant̄ sine p̄ritōe z sacra /
mētis. vt̄ cōiter illis p̄tingit. q̄ pentes ī /
honorāt. v̄l etiā q̄ alias enormit̄ contra
deū delinquunt: non ex ignorātia v̄l in /
firmitate. s̄ ex certa malicia. vt̄ vsurarij.
adulteri. lusores blasphematores. et sic
de alijs. Quartī sunt. q̄ ex puro corde
do fūiunt. z cū magno desiderio hoc sa /
cramētū appetunt. att̄n̄ ex hūilitate z re /
uerētia sacramētī nō audēt ad hoc sacra /
mētū accedere. Et sic oī die quilibz hō
q̄ h̄z magnā affectōem z deuotiōem ad
sac̄m p̄t sic sp̄ūalit̄ cōmunicare. **Und̄**
Auḡ. Credez māducasti Et tales q̄n
q̄ qui sic cum tā magno desiderio z af /
fectione audiūt missam maiorē gr̄am in
terdū possunt p̄sequi q̄ ip̄e sacerdos ce /
lebrās ip̄am missam. q̄ sacerdotes non
sūt semp̄ b̄n̄ dispositi. s̄ quādoq̄ distra /
cti z in deuoti.

Qui indigne cōmunicāt.

Secundo sumit̄ hoc sac̄m tātz
sacramentalit̄ vt̄ communicans
in pecc̄o mortali. sic iudas cōmu /
nicauit. Et q̄uis tales pecc̄ores v̄z sa /
c̄m sumunt: non t̄n̄ fructum sacramenti
percipiunt: immo septē magna pericla
incurrūt. **Primo** q̄ tales homicide xp̄i
sunt. **Uñ. i. Coz. xi.** Quicunq̄ mādu /
cauerit panē. vel biberit calicē dñi indigne: re /
perit corporis z sanguinis domi /
ni. **Uñ Ambro.** Qui indigne ch̄m su /
mit: idem est: ac si ip̄m interficiat. **Un /
dedicāt** vilhel. lugduñ. **Si** quis sc̄ret
qui fidē haberet: se semel ch̄m crucifi /
xisse: ip̄e v̄llet nudis pedibz toto t̄p̄e v̄ /
te sue p̄niam agere. **Quid** ergo deberēt
illī facere qui totiens indigne cōmunicā /
uerūt. z peccatū simile illi peccato toties
cōmiserūt. **Uñ Breḡ.** Magis peccat
qui sp̄nit regnātem in celo: q̄ qui cruci /

fixit degentes in tra. **Sed** o tales q̄nq̄
puniunt̄ in corpore. q̄ interdū infirmā
tur post indignā cōmunionē. **Uñ** ap̄ls
p̄. **Coz. xi.** Ideo inter vos multi infir /
miz imbecilles. z in signū hui⁹ post pas /
cha tales indigne cōmunicātes tā diuer /
sis infirmitatibus a do plagant̄. immo
qd̄ maius est post indignā cōmunionē q̄n /
doq̄ morte subitania moriunt̄. **Uñ** legi /
tur q̄ quidā sacerdos p̄hibuit quendā
peccatorem a cōione. q̄ cōfusione huma /
na ductus accessit ad communionē cū
ceteris hoībz. **Et** q̄ cito corpus ad in /
natū os suū accepit. tam cito infelicē ani /
mā suā reddidit. z expirauit morte subi /
tanea corā omī p̄lo. **Tertio** tales peo /
res sūt iudeis. **Primo** in hoc q̄ iudei ig /
norant ch̄m crucifixerunt. **Und̄** ap̄ls
p̄. **Coz. ij.** Si cognouissent nunq̄m dñz
glie crucifixissent. **Sed** isti xp̄iani indigne
cōmunicātes peccāt sc̄ent̄. q̄ credunt
ibi esse creatorē suū ih̄m xp̄m marie filiū
Et q̄nto graui⁹ ē peccare sc̄ent̄ q̄ igno /
rant. tāto peiores sunt indigne cōmunicātes
ip̄is iudeis. **Et** in signū hui⁹ xp̄s nō p̄t
p̄ talibz orare p̄ em suū sicut orauit pro
iudeis dicēs. **Pat̄** ignosce illis q̄ nesci /
unt qd̄ faciūt. **Sed** o q̄ p̄t̄melia cruci /
fixionis ch̄m cātū semel a iudeis ē illata
Ab indigne p̄municātibz at̄ toties q̄nties
indigne sc̄ent̄ ad sac̄m accesserit. **Uñ**
ap̄ls. **Hebreo. 6.** Rursū crucifigētes fi /
liū dei. **Quarto** q̄ tales iudiciū sibi
māducāt z bibūt. **Et** sic consequēt̄ in /
cidūt in illā sententiā quā dñs dicitur ē
in extremo iudicio ad illos qui a sinistr̄
eius erunt. **Ite** maledicti in ignē et̄ nuz.
Quinto tales indigne cōmunicātes
similes sunt iude: z eis cōtingere iude.
de quo legitur q̄ sathanas in eū introi /
uit z christū tradidit z desperauit. z post
modum seip̄m suspendit. **Sic** indigne
cōmunicātes incidunt in maiores pote /
statem diaboli q̄ antea fuerunt. **Secū /
do** iudas christū tradidit z iudeis v̄dit /
dit: sed indigne cōmunicātes peius facit.

Uñ Remiḡus
p̄ quēdam p̄s
ad crucifixionē
na sub laudē
dunt iudas ad
ip̄m moriens in
etiā Auḡ. **Uñ**
peccatōm maḡ
crucifixionē iudei
fm̄ h̄z. **Uñ**
indigne sicut v̄z
man̄ tradit̄ m
iudas tradidit
mens corp̄ xp̄i
in se est demoni
q̄ est demoni. **S**
ritudo q̄ ibi cōmū
lo mos p̄m̄ figur
nuit. **Uñ** ap̄ls. **L**
q̄ māducauit pan
ns. morte p̄m̄ amia
etiā ch̄m: quidē h
th̄m: v̄z h̄z cōfite
rationem. **Uñ** p̄
ei cōmunicātes in
uare q̄n̄ recedat m
z salute. **Uñ** dñs
ḡn̄ cōmunicātes
bos: v̄l n̄z meoz ad
q̄n̄ iugando ē q̄ ibi
iudas v̄llet h̄z in sa
c̄m plenitudie caritatis
sacramētū vocat̄ eue
na gr̄a. **Uñ** v̄z h̄z
rimētiā cōfite q̄n̄ p̄
noare. **Sic** amittit
parte v̄l inā bonitatē
ueritatem. **Uñ** dñs p̄
quia magnificas cū
v̄z de om̄ino ih̄sū ch̄
p̄p̄. **Uñ** v̄z h̄z cū corp̄
cū sanguine suo p̄c̄e
buc amara audiet. **S**
indigne cōmunicātes
tur esse certis peccatō
simiū bonū dñs noz

Uñ Remigi⁹ sup illd⁹ **Matth.** **Ue** illi p⁹ que fili⁹ hois tradet. ve tradetib⁹ xp⁹ ad crucifigendū. h⁹ ve cū maligna p⁹scien⁹ tia sub sacro sumetib⁹ illū. **Et** si non tra⁹ dunt iudeis ad crucifigendū tradunt tū ipm⁹ membris inimici p⁹sumendū. **Uñ** etiā **Aug⁹.** **Mag⁹** peccat tradetes xp⁹ peccatoz⁹ mebris q⁹ tradiderunt eum crucifigentib⁹ iudeis **Ergo** xp⁹ p⁹t dicere fm⁹ **Breg⁹.** de qlibet sumere corp⁹ suuz indigne sicut dixit de iuda. **Verū** tamē man⁹ tradētis me meū cū in mēsa. **Sic** iudas tradidit xp⁹m p⁹secutorib⁹. **Sic** su mens corp⁹ xp⁹i indigne tradit illū q⁹ntū in se est demonib⁹. dū ponit illū in locuz q⁹ est demonū. **Sexto:** q⁹ est magna in g⁹ titudo q⁹ ibi cōmittit. nā in sacramēto il lo mors dñi figurat⁹ quaz⁹ p⁹ hoib⁹ susti⁹ nuit. **Uñ** ap⁹ls. i **Cor.** xi. Quotiescum q⁹ māducabitis panē hūc et calicē bibe⁹ tis. mortē dñi annūciabitis zc. **Uñ** etiā ch⁹ustus quādo hoc sacramētū in⁹ stituit. dixit: hoc facite in meā cōmemo⁹ rationem. **Magna** vero ingratitudo ē ei contumeliā inferre. z ei⁹ vulnera reno⁹ uare quē recordat⁹ mortuū p⁹ suo amore z salute. **Uñ** dñs potest dicere indi⁹ gne cōmunicatibus dictū p⁹s. **Sup** do lozē vulnez meoz addiderunt. **Itē** ma⁹ gna ingratitudo ē q⁹ ibi venit diuina ma⁹ iestas visitare hoiez in sacro altarē. z hoc cū plenitudie carismatū z grāz **Uñ** illd⁹ sacramētū vocatur eucharistia. id ē bo⁹ na gratia. **Et** miser homo non timet cō⁹ tumeliā ei inferre quē p⁹ posse debuit ho⁹ norare **Satis** ammirare possum⁹ i hac parte diuinā bonitatez z humanā per⁹ uersitatem. **Uñ** de. p⁹s. **Quid** est homo quia magnificas eū. **Et** etiā bene p⁹t dici de domino iesu ch⁹risto illud. **Eccī.** xxi. **Pascet** sez cū corpe p⁹prio z potabit cū sanguine suo precioso ingratos. z ad huc amara audiet. **Septimo.** q⁹ tales indigne cōmunicātes infeliciores viden⁹ tur esse ceteris peccatorib⁹. **Ip⁹suz** enim sūmū bonū est eis noxiū. z ex ipsa medi⁹

cina infirmant. z ex ipsa vita moriuntur **Quia** sicut ex illo sacramēto digne com⁹ municātes acq⁹rūt sibi vitā eternā. **Uñ** **Joh.** vi. **Qui** māducet hūc panē viuet in eternū. **Sic** ex eodē sacramēto indig⁹ ne cōicantes incurrūt eternā damnatio⁹ nem. **Uñ** **Ch⁹rus.** sup **Johem.** **Sicut** corp⁹alis cibus cū ventrē inuenerit a di⁹ uersis humorib⁹ occupatū: amplius le⁹ dit. magis nocet naturā z nullū prestat auxiliū. ita spūalis cibus si aliquē repe⁹ rit malignitate pollutū magis euz p⁹dit nō sua natura: h⁹ accipietis vicio **Uñ** sciendū q⁹ qlibet cū deuotōe z reue⁹ rentia z timore ad hoc sacramētū debz accedere **Et** ad hoc incitāt nos d⁹ uersa exēpla sacre scripture. **Nā** bñs **Johes** bap. in vtero m⁹ris sanctificat⁹ a pueri⁹ cia in heremo p⁹uersatus inuitat⁹ a dño vt eū baptisaret: timuit tāgere verticez dñi. **Uñ** cantat ecclia. **Baptista** cōtre⁹ muuit z nō au det tāgere sanctū dei verti⁹ cem. h⁹ clamat cū tremore. scificā me sal⁹ uator. **Quāto** magis nos timere debe⁹ mus cū corp⁹ xp⁹i verū sumim⁹. ex q⁹ **Jo** hānes intantū timuit verticē dñi tange⁹ re: q⁹ tante sanctitatis fuit q⁹ xp⁹s de eo in euāgelio testimonū phibuit dicēs. **In** ternatos muliez nō surrexit maior tobe baptista. **Item** bñs **Bar⁹** sibi absci⁹ dit pollicē vt ineptus esset sacerdotio. tātum em⁹ reuerebat⁹ corp⁹is dñi p⁹fectio⁹ nem. **Item** q⁹dam senior inter heremi⁹ tas cū ab illis eligeret⁹ in sacerdotē. z ab epō essz ordinatus: ait. **Licet** ego sacer⁹ dos sim ordinatus: tū in vita mea nūq⁹ p⁹ficiam: repucās se indignū p⁹ficere cor⁹ pus xp⁹i. **Et** legit **Matth.** viij. q⁹ centu⁹ rio dixit xpō dicenti ei. **Ego** veniā z cu⁹ rabo puerū tuū. **Dñe** nō sum dign⁹ vt intres sub tectū meū. **Sic** qlibet cū v⁹ca humilitate z reuerētia ad hoc sacramen⁹ tū accedere debz cogitādo sic. **O** deus ad illud venerabile sacramētū nō suffice⁹ rent mille āni ad p⁹paratōem p⁹dignam q⁹nto magis ego miser indign⁹ suz q⁹ pec

De sacramento

eo quotidie. et est imparatus accedo quibus
uis enim non sunt digni. tamen sunt necessarii
habet salubri medicina. **U**n **A**mbrosius. Qui
vulnus habet: medicinam requirat. vulnus est quod
sub peccato sumus. medicina est celestis et vene-
rabile sacramentum.

Quare digne communicantium.

Quarto sumit sacramentaliter et spiritu-
aliter. ut qui in gratia accedunt et di-
gnetur communicant. **Q**uarta autem bo-
num sit digne se preparare ad percipiendum sa-
cramentum; eueh aristotelem possumus elicere ex
his precibus que tibi sumuntur in hoc sacro
Pro quo sciendum quod quando corpus christi acci-
pis homo tunc sumit quatuor partes. Prima est
ipsum corpus quod sumpsit de virgine quod spiri-
tually sancto de purissimo sanguine marie
formauit. Secunda est sanguis ipsius que
fudit in cruce. Tercia est ipsa anima quam
pater misit de corde suo in utero virginis.
Quarta est vita cum corpore. Quinta est in-
effabilis deitas. **I**n primis quando accipis
corpus christi: efficiens particeps omnium bono-
rum que christus operatus est in vita sua ie-
iunando. predicando. discurrendo. orando.
largiendo. vigilando. et sic de alijs. **I**n
super totum meritum passionis christi. **N**am sanctus
Thomas de aquino dicit. quod in qualibet missa in-
uenitur omnis fructus utilitas quae christi
fuit in die parasceues operatus est in cruce.
et cum morte sua. **E**t eandem gratiam et fru-
ctum quilibet deuotus qui digne com-
municat percipit. **I**tem accipis ibi in hoc
sacramento participationes omnium me-
ritorum totius ecclesie et sanctorum in celo.
Unde hoc verificetur in nobis quod
christus in euangelio dicit. **A**lij labora-
uerunt: et vos in labores eorum introistis.
Hinc est quod in simbolo catholice fidei di-
cimus. **C**redo sanctorum communio-
nem. **U**nde **A**lbertus magnus. **P**er ve-
rum corpus christi omnes nos omnibus christi
gratijs et omnium fidelium communica-
mus propter quod et iam communio dicitur.
Ideo autem omnium honorum christi
et omnium sanctorum facit nos communi-

care. ut si quid deficiat in singulis ex omnibus
sanctorum abundantia suppleat. **I**bi in hoc
sacramento habemus virtutes patriar-
charum. reuelationes et illuminationes propheta-
tarum. dignitates apostolorum. victorias
martyrum. sanctitatem confessorum. mundi-
tias virginum. charitatem angelorum. et con-
sequenter bona et merita omnium electorum
que omnia a christo in corpus eius mysti-
cum fluxerunt. et de quolibet in quem li-
bet per charitatem spiritus sancti gratia redun-
dat. **U**nde iesus christus potest dicere ad
quoslibet digne communicantem illud **Be**n-
edixit. quod **J**acob ad laban dixit. **N**o-
dicum habuisti antequam venire ad te: et nunc
diues effectus es: bene dixitque tibi dominus ad
introitum meum. **S**ecundo cum accipis san-
guinem mundaberis a peccatis. **U**nde
Hebreorum. **S**anguis christi emundabit
consciam nostram ab operibus mortuis
ad seruendum deo uiuenti. **Q**uia si san-
guis hircorum et vitulorum in veteri lege iu-
deos mundauit. quanto magis sanguis christi
quod effusus est pro peccatis nostris emunda-
bit animas nostras quanto est maior: tan-
to preciosior et charior. **Q**uare
vtrum per hoc sacramentum deleantur venialia
Respondeo secundum **T**homas in. iij. di. xij. sic. **N**o-
tamen oportet. quia venialia deleantur. sed secundum
mensuram deuotionis. posset tamen tantus
esse feruor quod omnia venialia deleat. **I**tem
queritur. vtrum per hoc sacramentum deleantur
mortalia. **R**espondeo secundum **T**homas. vbi su-
pra. **N**o delet mortalia nisi oblita. **U**n-
de quod dicitur ablutio scelerum dupliciter potest intelli-
gi. **U**el quod dicitur sic crimina abluere in quan-
tum ea impedit. **U**el de his que non sunt
in hominis conscientia vel memoria. **Q**uod per hoc
sacramentum. scilicet sumendo sanguinem christi
peccata deleantur ostendit **A**mbrosius. dicens.
Honorabilis sanguis christi si cum bona
voluntate sumitur egritu digne extinguere
poterit. **A**mbrosius. **D**ebeo illud semper ac-
cipe ut mihi semper peccata dimittantur.
Unde etiam **B**ernardus. **E**t charistia sacra-
mentum potens est peccata assumere. de-

bellare obuias potestates. et inferre celis
 animas reuertentes de terra. Nota qd vi
 num quod datur cōcantibz nō est vinū
 psecratum sed est vinū purū. qz secula
 res solūmodo sub sp̄e panis recipiūt ve
 rum et totū xpm fm corpus et aīam et
 deitatem. S; sacerdotes in missis reci
 piunt sub specie panis et sub specie vini
 Nō autē xps sit integraliter sub specie
 vini in calice. et qualiter calix adorāndus
 sit de hoc quere. i. S. Tercio qm ac
 cipis aīam xpi tūc accipis pignus eter
 ne vite: si sic in tali statu decedis. Tūc
 canit de hoc sacramento Et future glorie
 nobis pignus datur: qz hoc sacramētū
 dat vitam gr̄e in p̄nti. Johis. vi. Qui
 manducat me ip̄e viuet ppter me. Et
 in futuro dat vitam glorie. Tūc Johis
 sexto. Qui manducat meā carnem et bi
 bit meū sanguinem habz vitam eternā
 Quarto ibi accipis sp̄m ch̄isti id est
 vitam xpi. Et accipiendo sic vitam cuz
 corpe mutaberis in deum sicut cibus et
 potus mutat in te. Tūc vox diuina ad
 Augustinū dixit Nō tu me mutabis in
 te. sed tu mutaberis in me. Sic xps dicit
 cuiuslibet digne p̄municāti. nō tu me mu
 tabis in te etc. Quia q̄quid deus est ex
 natura hoc homo fit per grām q̄ digne
 p̄municat. Cum autē deus habeat po
 tentiam infinitam: et sapientiā eternam
 et immēsam bonitatem. Ex eius potē
 tia homini in hoc sacramento cōmunica
 ta erit homo potētior tam ad operādū
 q̄ ad impetrādū. Ex eius sapientiā effi
 citur homo sapiētior ad dilectōem boni
 et refutatōnem mali. Ex eius bonitate
 homo fit magis pius et charitatiuus et
 pacificus. Quinto recipiendo ei⁹ bo
 nitatem anima hoīs implebitur gratia
 et dulcedine. qz nihil potest aīam hoīs
 satiare nisi solus deus. Tūc Bern. Ad
 hūmaginem quippe dei facta est aīa rō
 nalis. ceteris oībz occupari p̄t. impleti non
 p̄t. Capax em̄ dei ē. et q̄cqd deo minus
 enō eā implebit. Tūc ps. Satiabor cum

apparuerit gl̄a tua. Tūc exēplū legit in
 libro de donis: qd quidam sanctus ep̄s
 in festo pasce dominum rogauit vt sibi
 reuelaret merita tunc p̄municātiuz. Et
 dominus ostendit ei qd vidit aliquos q̄
 si picem nigros. alios vero vt ferrū igni
 ros. alios vero sanguinolētos: ceteros
 vero ad instar solis fulgidos. Respon
 dit ei angelus dñi. Nigri sunt luxuriosi
 et supbi. igniti auari. sanguinolēti iracū
 di et blasphemī. qui om̄es indigni acces
 serunt. Quis sint p̄trici et p̄fessi tamē nō
 habent firmū p̄positū in futurū abstinē
 di Ceteri vero qui sunt lucidi sunt isti q̄
 accesserunt digne cum p̄posito firmo ab
 stinēdi et emēdandi vitam suam

Sequitur de sa

cramento extreme unctionis.
Quintū sacramētū est extre
 ma unctio. Materia autē hui⁹
 sacramenti est oleum oliue ab
 ep̄o psecratū. et tale oleū et hui⁹
 ius psecratio sunt de necessitate hui⁹ sacra
 menti. Forma autē hui⁹ sacramenti fm
 Tho. est oīo de p̄catia dicēdo. p̄ istam
 unctionē et suā p̄ssimā misericōdiam indulge
 at tibi dñs q̄cqd deliquisti p̄ visuz Querit
 tur. q̄bz p̄ferēda est extrema unctio. Rñ
 deo fm Petz de tharē. nō nisi adultz in
 firmis in piculo mortis p̄stitur ex ip̄a in
 firmitate. Tūc nec dat entibz ad belluz.
 nec nauigātibz aut his q̄ mox occidēdi
 sūt. qz talis mors nō iminet ex defectu na
 tuē. s; ex euentu fortune Puerz aut nō dat
 qz nō hnt ifirmitates sp̄ualem p̄tractā a
 pctō mortali actuali: nec dispōem deuo
 tōis h̄e p̄nt ad h̄ sacramētū. nec etz da
 tur naturalit̄ stultz. Querit vtz extrēa
 unctio debeat dari freneticz et amētibz.
 Rñ deo fm Petz de thā. si in sana mē
 te p̄stituti nō petierint nō dz dari. si ve
 ro petierint dari debet. Tūc ad hoc ad
 uertendū est fm Tho. qd illis furiosis et
 amētibz p̄cipue dari nō dz q̄ possent illi

labore cū alios hoīes laborare oportet
 p̄ sustentatōe corporis quieti? do serui/
 ant in spūalibz. **T**ertio hōrauit eos
 in emunitatē p̄ferendo. q̄ null? fren? p̄n
 cept̄ sup̄ eos iurisdictionez habeat. nec
 rex nec p̄nceps. nec aliq̄s hoīm seculari
 um audeat manus suas violentē in eos
 mittere. etiā in minimū. i. i acolitū. **O**p/
 positū faciēs ex facto est excoīcatus ma
 iori excoīcatione tam in celo q̄ in terra
Sicut? p̄regit eos: q̄ nullus audeat e/
 os p̄urbare verbis vel factis. **Q**uod dñs
 opprobriū ill' illatū q̄s sibi reputat factū
Un dñs dicit p̄ p̄ham **I**ach. ij. **Q**ui
 tetigerit vos tāgit pupillā oculi mei. p̄s
Nolite tangere x̄pos meos. z i p̄phetis
 meis nolite malignari. **Q**uare etiāz nec
 verbis sunt molestandi: s̄ honorādi: vt
 dicit dñs ad moysen z aaron. **B**ndicaz
 bndicētibus vos. **U**n **H**en. de firma.
 sup̄ q̄tro p̄cepto dicit. **U**e illis q̄ sac̄do/
 tibz z religiosis detrahūt z diffamāt rur/
 sus crucifigētes filiū dei i semetips. vt
 ait ap̄ls. **D**etrahētes ei sacerdotibz x̄p̄z
 coronāt. inferētes eis iniurias x̄pm cru
 cifigūt. **C**oniciātes eos: x̄pm p̄spuunt.
Exprobantes eos z hūtes eos ep̄osos
 ch̄ristū lancea transfigūt **U**n etiā ab ec
 desia sacerdotes sunt p̄uilegiati intrātū
 vt quicūq̄ z libertatē cleri statuta faci/
 unt v' talia fiant. excoīmunicatōez icur
 runt. **I**tē null? p̄ncipū seculariū audet
 excoīcōes facere in clez. **I**tē nec aliq̄s de
 ber pedagū recipere a clericis. alias in/
 currunt sniam excoīmunicatōis nec a p̄/
 dicta excoīmunicatōe absolui p̄nt: nisi
 plene restituerint **Q**uarto honorauit
 eos in hoc q̄ cōmisit eis aīas fideliz. i.
 eccliam sc̄am. **U**n d̄ **C**hriso. **C**elo et
 angel' z omī creatura honorabilior ē ec/
 desia. **X**p̄s ampli? eccliam diligit q̄ se/
 ipm. **U**n venit de celo in trā. z 33. anis
 p̄ ea fuit. z tandē amarā mortē p̄ ea
 sustinuit. **E**t iā dat ei corpus suū i abū
 z sanguinē suū in potū. **E**t post hāc vi/
 tā dat ei sc̄ipm in celo in p̄mū. **I**n super

hāc dilectā eccliam cōmisit sacerdotibz
 cū oibz donis. i. sacramētis. **S**ol? enim
 ordo sacerdotat' ex officio hz baptizare:
 q̄uis in necessitate cuiuslibet liceat. **I**tez
 solus hz p̄ferre sac̄m p̄firmatōis. **I**tez
 solus hz p̄fessiones audire: z a p̄ccis ab
 soluere. z p̄nias intūgere. vñ **J**ohis. 20:
Accipite sp̄m sc̄m z quoz remiserit? pec/
 cata remittunt' eis. **I**tē sol? hz porrigere
 sac̄m extreme vnctōis: z sic de alijs **I**n
 hac dignitate incomphēnsibili eos hono
 rauit singularitē p̄ oibz hoībz **U**n **M**at
 s. **V**os estis lux mundi. **S**ic mund?
 nihil est sine luce. sic ecclia nihil sine sac̄/
 dotibz. **Q**uinto hōrauit eos i hoc q̄
 vult vt districte obediat' eis loco sui ab
 oibz hoībz cuiuscunq̄ stat? z p̄ditōis fu
 erint. **L**uc. x. **Q**ui vos audit me audit.
 z q̄ vos sp̄nit me sp̄nit. **A**ug?. **Q**uicq̄d
 nō hz: pastoris est p̄hibere nefiat. gregz
 audire nefariat. **E**rgo obediendū ē eis
 tāq̄ x̄po q̄n p̄cipiunt hoībz ieiunare. fe
 stiuare: z sic de alijs. **I**do cōminat' dñs
 inobediētibz z rebellibz **D**eut. i7. **Q**ui
 sup̄bierit: nolēs obedire sacerdotis im/
 perio morte moriat'. **E**xemplū d̄ darthā
 abyron. z chore. q̄ rebelles fuerūt moy
 si z aaron. **E**t tra se aperuit: z viuos ei
 os absorbuit. **S**exto honorauit eos
 dādo eis potestatē ligādi z soluēdi. ma/
 thei. 18. **Q**uodcunq̄ ligaueris super t̄/
 rā: erit ligatū z in celis. z quodcunq̄ sol
 ueris sup̄ trā. zc. **H**ec p̄tās ligādi atq̄
 soluēdi vno mō intelligit' de excoīcatiōe
 q̄ est gladi' sp̄ual'. z est multū timenda
 p̄t' q̄nq̄. hoc quere. **A**lk. **A**lio modo
 hec p̄tās intelligit' de absolutōe p̄ccoz.
Un ep̄s q̄n ordiat sacerdotes exufflat
 in eos dīcēs illud. **J**ohis. 20. **A**ccipite
 sp̄m sc̄m. quoz remi. pec. zc. **B**
Septimo honorauit eos i hoc: q̄ no
 minant' in sc̄pturis sanctis angeli. **U**n
Breg?. **O**ēs qui sacerdotij noie cēsēt
 angeli nominant'. **Q**uare aut' angeli no
 minant'? **R**ūdeo: qz hnt similitudinem
 cū angelis. **P**rimo. qz officium angeli ē

De sacramento

ministrare doct hoibz. **Nota** fm Aplm
Dñes sunt administratorij spiritus. Sic
 z sacerdotes habent ministrare do die
 noctuqz z hominibz cum sacramentis.
Secundo qz angelus est vita purus sic et
 quilibet sacerdos tenet esse castus: q̄ est
 vita angelica. **Amb.** Qui nō nubūt ne
 qz vxores ducūt sicut angeli in trīs sunt
Damascen. li. 4. **A**nuptijs abstinentia
 est angeloz imitatio. **T**ertio angeli ha
 bēt informare z ammonere oēs p bonā
 inspirationē. sic z sacerdotes p vbuz dei
Quarto angeli habēt deū laudare. ps.
 Laudate deū oēs angli. **S**ic z sacerdo
 tes q̄tidie sub pccō mortali tenent p̄sol
 uere septē horas canonicas i laudē dei.
C **O**ctauo honorauit eos i h q
 sacerdos aliq̄ mō est filius marie virginis.
Primo: qz sic brā maria p qnqz vba cō
 cept ihm xpm. **L**u. i. **F**iat mihi fm ver
 bū tuū. sic sacerdos p̄ficit p qnqz vba
 rū corp⁹ xpi. **E**t sic imediate post p̄sensū
 marie fuit totus christ⁹ in vtero ei⁹. sic i
 mediate post p̄lationē verboz p̄secrati
 onis transsubstantiat panis in ver⁹ cor
 pus xpi. **S**ecdo sic brā virgo post p̄uz
 christū portauit in manibz suis: z in p̄se
 pe collocavit. et eū ecōuerso leuauit. **S**ic
 sacerdos post cōsecrationē leuat xpm. z
 locat eū ecōuerso. z portat. z tractat eū
 manibz suis. **T**ertio sicut brā virgo fu
 it sacrificata in vtero anq̄ cōcepit xpm. p̄
Scrificauit tabernaculū suū altissim⁹.
 sic sacerdos antea ordiat anq̄ p̄secrat.
 qz sine ordie nihil cōsecraret. **E**rgo laic⁹
 q̄ntū cū q̄ sc̄tis nihil ageret: et si vba cō
 secratōis p̄ferret. **D** **C** **N**ono hono
 rauit eos sup angelos. z et aliq̄ mō sup
 dignitatē brē marie virginis. **P**rimo in di
 gnitate custodie. **S**acerdos em̄ hz cu
 stodire p̄les aīas. sic eps totū episcopa
 tū. papa totū mundū. pleban⁹ totā par
 rochiaz. **B**ern. **O** q̄ digni custodes q̄
 tā sollicite p̄uigilāt: vt aīas sibi creditas
 a morte eterna custodiāt. **S**z angelus tā
 tū habet custodire vnā aīam. **B**ernar.

Magna dignitas aīarū: vt vnaqueqz
 ab ortu n̄tatur in custodiā sui habeat an
 gelū deputatū. **S** cōdo in sumendo z tā
 gēdo corpus xpi. **A**ngeloz em̄ est vidē
 deū. **D**at. i. **8** **A**ngeli eozū sp̄ vident fa
 ciē patris mei q̄ in celis est. **S**z in h̄ sac
 dos maior ē angelo. qz ille videt. iste autē
 tractat: z cū hoc sumit. qd nūq̄ sic datū
 est alicui anglo q̄ sic sumat. h̄ sufficit ei
 deū cōtemplari. **T**ertio in cōsecrādo cor
 pus christi. **I**n hoc sacerdos nō solū an
 gelos. h̄ etiā virgiem mariā m̄ fem̄ chri
 sti aliq̄ mō p̄cellit. **O**z ei nec alicui ange
 lo data est talis potestas p̄ficiēdi corp⁹
 xpi. **U**n̄ minimus sacerdos in trīs p̄t
 hoc qd nō p̄t maximus angelus in celo
Bern. **O** venerāda dignitas sacerdotuz
 in qz manibz dei filius tāq̄ i vtero vir
 ginis incarnatur. **B**reg. **I**lle q̄ creauit
 me: dedit mihi creare se mediāte me. **O**
 venerabilū manuū sc̄titudō. z felix exer
 citiū. vbi sacerdos tractat deū filii. **A**ug.
 dicit q̄ in cōsecratione sacre hostie tota
 curia celestis sibi seruit: z dñs celi ad eū
 descendit. **A**mb. sup lucā. **N**on dubites
 assistere angelos q̄n̄ assistit xps in altari.
 sed q̄n̄ immolat. **U**n̄ xps p̄t dicere alic
 bet sacerdoti illd̄ **E**sa. i. **Q**uid vltra de
 bui facere z non feci. zc.

De malis sacerdotibz fornicarijs
 et cubinarijs.

Querit vtz ordiat⁹ exis in pccō
 mortali possit sine pccōviti ordi
 ne suscepto. **R**ñdeo fm **T**ho.
 in. 4. di. 24. **N**ō p̄t. nā fac̄z illud p̄ccō
 ptū. **D**euf. i. 6. **I**uste qd̄ iustū ē exēq̄ns.
Indigne em̄ sacz p̄tractat. **N**eq̄ i h̄ ali
 q̄s p̄t disp̄sare. qz ē de iure naturali: vt
 hō sc̄tā sc̄tē p̄tractet. **U**n̄ tal̄ q̄ries actū
 alicui⁹ ordiis facit peccat mortalē. vt q̄
 tāgūt res sacras q̄si suo vtrēs officio pec
 cat mortalē. **S**ec⁹ at si aliq̄ necessitate
 aliq̄d sacri p̄tingeret v̄l exēq̄ret illo ca
 su q̄ etiā laicis liceret: puta si baptizac̄
 in articulo necessitatē v̄l corp⁹ xpi d̄ terra
 colligeret. **C**ōcordat **A**l. z **R**aymūd.

[Marginal notes on the right side of the page, partially obscured and difficult to read.]

Sciendū q̄ ex iā dictis certissime cō/
stat q̄ sacerdos fornicari et iā q̄ntūcun/
q̄ occult⁹. v̄l et iā sacerdos ex n̄s sciēter
in quocunq̄ peccō mortali nō dū peccari
nec dignā agēs p̄niam vt optet i eo
q̄ baptizat ā absoluit p̄fiteres v̄l p̄dicat
aut m̄rimonia solēnizat: vel sac̄m eu/
charistie v̄l extreme unctionis p̄bet. vel
mortuos sepelit. aut mulieres post p̄tuz
itroduc. v̄l aquā. v̄l salē i dūica exorci/
zat. aut p̄lm asp̄git. v̄l cādēlas in festo
purificatiōis aut ramos i die palmarū v̄l
ignē aut cereū v̄l baptismū in vigilia pa/
sche v̄l p̄thecostes b̄ndicit. v̄l q̄d ma/
ius oib⁹ his ē missaz celebrat. aut sac̄m
eucharistie p̄secrat atq̄ sumit. In oib⁹
istis nec nō actib⁹ alijs q̄ sacris ordinib⁹
st̄ annexi. aut in q̄libet ip̄oz singularit̄
quēlibet exercēdo peccat mortalit̄. Et
tories q̄ntēs aliquē actū vt minister ecclē
exequit̄ z exercet Sic ex dicit̄ sc̄i Tho.
d̄agno. vt sup̄ manifestissime cōprobat̄
a certā nō solū in p̄scriptis actib⁹. s̄ et iā
fm̄ Dionysiu q̄n z q̄tiens ad aliquem
h̄mōi actū exercendū aliquā vestē iduit
siue sumit. v̄t v̄l albā v̄l manipulū v̄l sto/
lā aut casulā. aut alias sacras vestes cō/
munit̄ v̄l diuisim. Q̄d reuera sat̄ ē hor/
rendū z stupēdū atq̄ et iā p̄iculosuz val/
de. In talib⁹ delictis statu atq̄ dignitate
totz tātis crimib⁹ subiacere atq̄ i p̄lica/
ri. Q̄n nō i merito d̄r. Quāto altior gra/
dus tāto sublimior casus. **S**acerdos in cōtinēs z fornicari⁹ ē susp̄sus
ip̄o iure. z missa ei⁹ nō debet audiri. vt
p̄ extra de cohabitatiōe clericoz z muli/
erū. c. v̄stra. Audiēs at̄ missam ei⁹ pec/
cat mortalit̄. fm̄ Tho. i. x. q̄dlibet o. q.
8. Hoc at̄ intelligit̄ de publicis fornicari/
rijs. Querit̄ si talis celebret: v̄t fiat ir/
regularis. R̄ndeo q̄ sic Hec Wilhelm⁹
Querit̄ v̄t ep̄s possit cū talib⁹ disp̄sa/
re. R̄ndeo q̄ sic. Ex q̄ disp̄satio in h̄ ca/
sū nō est phibita. Et iura q̄ inueniunt̄
in p̄trariū illa p̄dūt d̄ susp̄so ab hoīe:
nō a iure. q̄ iura benigni⁹ solēt agē q̄

hoīes. Hec Wilhelm⁹. Querit̄ v̄t cleric⁹
q̄ exp̄dūt patrimoniu crucifixi cū meret/
ricib⁹ teneant̄ ad restitutiōem. R̄ndeo
q̄ cleric⁹ q̄ res ecclē dāt nō solū meret/
ricib⁹. s̄ et iā h̄strionib⁹ v̄l et suis p̄sāguis/
neis nō p̄t naturā sustentandā. s̄ vt fac/
ant eos diuites de patrimonio crucifixi
raptores sunt. z tenent̄ ad restitutiōem.

S Querit̄ v̄n faciāt restitutiōem.
R̄ndeo si h̄nt patrimoniu seclare. v̄l ali/
qd de artificio vel labore manuum: de
istis possunt restituere. Sed de reb⁹ ec/
clēsticis nō sufficit restituere q̄ quicqd eis su/
perest s̄z sup̄avitū z vestitū. hoc debet
dari pauperib⁹. Nisi tūc subtraherēt si/
bi de necessarijs. v̄l nisi res quas habu/
erunt d̄ patrimonio vel de artificio exp̄
dissent in vsus ecclē. Hec Wilhelm⁹.
Querit̄ concubine sacerdotū teneant̄ re/
stituere que a sacerdotib⁹ pro tali illicito
ope recipiunt. Respondeo s̄z Raymū/
dum q̄ sic. Nam fornicariē z huiusmo/
di turpes persone tenent̄ restituere ip̄sē
ecclē: nisi forte eis fuerit datum causa e/
lemosyne in summa necessitate. q̄ tunc
fuit debitū. Idē Hostien⁹. Querit̄ur. si
notori⁹ fornicator possit absoluerē. R̄n/
deo q̄ non. q̄ susp̄sus ē quo ad se z et iā
quo ad alios. vt habetur extra de coha/
bitatiōe clericoz. c. questum. Et sciēdū
q̄ magister in cōpendio theologice veri/
tatis dicit̄ q̄uis oēs sacerdotes habeāt
claves: nō tū omnes p̄nt ligare z soluere
sicut excommunicati. susp̄si z heretici
damnati. hoc at̄ non est p̄t defectū or/
dinis: sed quia non habet materiaz. s̄z
subditos qui auferunt̄ eis cū excōmū/
cant̄. possunt tamen baptizare. q̄ hoc ē
sacramētū necessitatis. possunt quoq̄ ta/
les eucharistiā p̄secrare. q̄ hoc substan/
tialit̄ adheret ordini. ligare aut̄ z soluere
adheret ordini accidentalit̄.

De sacramento matrimonij.

Matrimonium honorauit deus
multipliciter. Primo in hoc. q̄
ipse per se instituit. Secundo.

libidinis. et non causa plis. nec propter deum
Secunda quia contraxerunt tempore interdicti
 cui. ut habetur extra de matrimonio con-
 tracto contra interdictum sancte ecclesie.
 xxiiij. q. 4. non oportet. **T**empus in quo
 prohibuitur est nuptias celebrare est triplex.
Prima est a prima dominica aduentus usque
 ad epiphania. **S**ecunda a septuagesima
 usque ad octava pasche. **T**ertium tri-
 bus diebus ante ascensionem usque ad oc-
 tava pentecostes. **E**t qui contrarium facit:
 peccat mortaliter: si facit ex contemptu.
 et sine dispensatione. **E**t nec decan^o po-
 test in hoc dispensare secundum ius canonicum
 ergo mulcominus plebanus. **T**ertia
 causa est quando non parem sibi assumit
 in matrimonium: sicut quando nobilis
 ignobilem. iuuenis antiquam. et diues
 pauperem. et sic de alijs. **E**t illi raro bene
 concordant. et interdum non bene succedit
 propter inequalitatem. **E**rgo equal^{es} equales
 sibi assumat. **U**n Arist. i. d. generatione
 et corruptione. **S**imilia se bene compati-
 untur. **Q**uarta causa est quia in peccato
 mortali contraxerunt et se ante non prepa-
 rauerunt ad contrahendum digne matri-
 monium. scilicet per veram contritionem et con-
 fessionem puram. **Q**uinta causa est: quia
 contrahit cum illa que uouit deo uirgi-
 nitatem. quia tunc sponsa christi effecta est
 quem sibi elegit pre omnibus uiris unum
 ipsa male facit quia spernit christum spon-
 sum suum quem elegit: et alium pro eo
 ducit qui est minus bonus: minus pul-
 cher. minus nobilis. minus diues. **I**psa
 se etiam masculus male facit contrahendo
 cum tali uirgine que uouit. quia assumit
 sibi sponsam summi regis. **E**rgo christus
 qui est summus rex vindicat se in eis.
Ergo quando est suspitum de una que uo-
 uit uirginitatem. tunc diligenter interro-
 gandum est an sic sit antequam contrahat.
 et si sic est nullo modo contrahat cum ta-
 li quantumcumque diues sit. **S**ed potius
 debet recipere unam pauperem que
 est libera. et non restricta uoto uirginita-

ris. **E**t insuper omnes qui dant consi-
 lium ad tale matrimonium grauius peccant
 quam sciunt eam uouisse uirginitatem.

Sexta causa est quando contrahit
 cum una per uerba de presentia: et postmodum
 aliam ducit. hoc est magnum peccatum
 et ualde periculosum. **P**rimo quia talis
 semper adulterium committit quotiens
 actum matrimonij committit vel exercet
 cum secunda. **S**ecundo quia omnes pue-
 ri talium sunt illegitimi et spurij. **T**ertio
 quia nunquam potest absolui a peccatis: nisi
 separet se a secunda. et redeat ad primam.

Septima causa quia contrahit cum
 una que est de progenie uitiata. et hoc prin-
 cipaliter propter temporalia: ut cum quis
 contrahit cum filia usurarij. et sic de alijs.
Quondam consuetudo erat quando quis
 filiam suam cum uno desponsare uoluit.
 tunc interrogauit. **P**rimo utrum talis
 sponsus de bonis et iustis parentibus
 natus sit: qui habent bonam famam: fi-
 dem rectam et timores deum. **S**ecundo
 utrum ipse sponsus sit iustus. utrum
 humilis aut superbus. iratus an mitis
 utrum lusus. potator. blasphemus. vel ti-
 mens deum. **T**ertio quomodo bona do-
 talia lucrata sunt. iuste uel iniuste. uel cum
 mendacijs. uel cum uisura uel cum ludo uel
 fraude uel cum mendacijs et sic de alijs. **S**ic
 filij modo quia quis filiam alicuius debebat
 recipere in uxorem: illa tria predicta dili-
 genter interrogabantur. sed heu modo
 vendunt pueros suos. et faciunt fornicarij
 cum ipsi solent equos uendere temere. sic
 et pueros vendunt. **N**on querunt quo-
 modo ista temporalia lucrata sunt. **S**ed
 solummodo quantum habet dare. dicendo
Ego tantum dabo filio meo. et tu tantum
 dabis filie tue. **E**t sic ista temporalia sunt
 principalis intentio quod est contra de-
 um qui dicit. **E**go sum alpha et omega. prin-
 cipium et finis. quia deus debet esse prin-
 cipalis intentio in omnibus agendis. facien-
 dis uel omittendis. **N**on ubi radix mala
 est: quomodo fructus bonos proferat. **S**ic quia

De sacramento

principiū ē vitiosum quō finis bon⁹ ēit.
Sciēdū qđ qđq; filiā suā vni vsurario
despōsar: illā filiā dat in etnā dānatōez
z oēs heredes qđ de ea nascituri sūt: si sci-
ent illas res iniuste acq̄sitas possideāt.
Sic sili mō intelligendū est de filio qui
p̄trahit cū filia vsurarij. S; si diceret:
quō hereditabo salua p̄scientia illa bōa
qđ hereditario iure p̄tīngūt. Rūdeo qđ
teneris infrogare p̄scrutari quō illa bo-
na lucrata sūt: z voluntatē h̄re: qđ si aliqd
ibi iniustū inueneris. qđ illud restituere
velis illis qui vere heredes sunt.

Quō in m̄rimonio styuendū. **E**.
Tertio vidēdū est q̄lit post nupti-
as inchoatas viuere debeāt vs/
q; ad mortē. Pro qđ sciēdū qđ se/
ptē debēt h̄re viuētes i m̄rimonio vt sal-
uent in statu m̄rimonij. Primo dñt h̄re
dilectiōem ad inuicē. Ad eph. 5. Viri
diligite vxores v̄as sicut x̄ps eccliam.
S; q̄lis debet esse dilectio inf̄ v̄z z vxo-
rem ei⁹. Rūdeo qđ dilectio viri ad mul-
erē z ecouerso d; excedere oēm dilectōez
hui⁹ mūdi. Et h̄ figurat in anuli subar-
ratōe. Ille anul⁹ signat p̄mō d; viri z
mulieris. z amorē eorū d; debet sūt anu-
lus iste esse aure⁹ z rotund⁹ in q̄rto digi-
to posit⁹. Aure⁹ idō d; esse. qđ sicut auz
excellit om̄e metallū: sic amor ille certōs
amores hui⁹ mūdi d; excellere. Gen. ij.
Hoc nūc os ex ossib; meis: z caro d; car-
nē mea. Quā obrem relinquet hō p̄rem
z m̄rem: z adherēbit vxori. Quērit v̄rū
vir tenet plus diligere vxorē qđ p̄ntes.
Respondeo qđ sic: sed plus debet hono-
rare p̄ntes. Secūdo anulus d; esse
rotundus ad oñdēdū qđ amor ille d; h̄re
p̄peruitatē sic qđ nunq; finiat nisi p̄ mor-
tem: imo z post mortē dñt se diligere qđ
v̄n subueniat alteri p̄ suffragia. **F**
Tertio in quarto digito d; esse posi-
tus: vt oñdāt qđ amor iste d; h̄re p̄cor/
dialitatē. Dicunt em̄ phisici qđ quedaz
vena p̄cedit a corde in quartū digitum.
Ergo anul⁹ iste ponit in q̄rtū digitū: vt

amor coniugū d; esse fidelē z p̄cordialē. S;
diceret in qđ d; vir ostēdere dilectōez vx-
ori. Rūdeo p̄mo in hoc qđ nō d; eā iniu-
ste turbare nec p̄bo nec factō. Vñ Col
ij. Viri diligite vxores v̄as. z nolite a/
mari esse ad illas. Cōtra h̄ faciunt: qđ ra-
ro vel nunq; aliqd d; h̄bū amicabile loquū-
tur suis vxorib;. Itē scdo in h̄ qđ ip̄a vx-
or in oib; d; ita bene h̄re quo ad necessa-
riavite: sicut ip̄e vir. Qđ fm̄ dictū x̄ptiā
non sunt duo: sed vna caro. S; sic vñ
memb; p̄diuidit cū alio: sicut cū vxore
z ecouerso: imo cū ip̄a mulier ē pregnās
v̄l in puerperio iacet: tūc vir debet sibi
ip̄i subtrahere. z vxori subuenire. z hoc
p̄pter puez quē lactare d; z d; diceret
quō vxor d; ostendere charitatē viro suo
Rūdeo p̄mo in hoc qđ ip̄a debet hono-
rare virum suum exemplo marie: vt ha-
betur. Lu. ij. vbi dixit maria ad puerū
ih̄m qñ inuenit eum i templo. Ecce pa-
ter tuus z ego dolentes querebam⁹ te.
Vbi p̄mo nominauit ioseph ip̄m hono-
rādo: vt in hoc exemplū d; act vxorib; su-
os viros honorandi. Contra h̄ faciunt
ille vxores: que contemnūt viros. v̄l p̄/
ter antiquitatē vel p̄pter paupertatem. et
sic de alijs. Sed ip̄a beata virgo q̄uis
esset iuuenis. pulchra z nobil. tamen ip̄-
sa honorauit ioseph qđ fuit pauper z an-
tiquus. Secundo in hoc qđ debēt obe-
dire suis maritis in omnib; licit⁹. i. Pe.
ij. Mulieres subdite sint viris. Itē di-
xit deus ad euam. Gen. ij. Sub pote-
stare viri eris. Ergo mulier existens ino-
bediens viro suo pertinacit⁹ z ex contrē/
ptu peccat mortalit⁹. **S**ecūm qđ dñt
habere in matrimonio cōstituti est qđ de-
bent pacifice simul viuere sicut angeli in
celo. z hoc est valde acceptū deo z hoib;
z de⁹ habitat cū eis. ps. In pace fact⁹
est locus eius. Et p̄sperabit eis in oib;
q̄ntum est pro salute anime. Si vero al-
ter illoz est malignus. iracund⁹. impa-
tēs. venenosus vt sp̄ens. z discordās
sic diabol⁹ in inferno: alē ip̄m sustinere

velo patet esse
z a p̄cis. z h̄re
ro al; diabol⁹ malit
deant. Quō d; d;
in oib;. Sicut d;
d; p̄tē h̄re in p̄m.
tra ad d; h̄re. E
p̄re d; h̄re: ligant e
molli. in ligno v̄d
debetis v̄a d; d;
am suis molib; tē
ira d; d; am (uo; m;
ambo sancti culpa
z diabolus h̄re
turo habitabit i
h̄re simul ligant:
simul sicut canis z
luna. qui tam q̄p̄g
est ab itatione v̄r p̄.
Sed illi per longum
sunt. Si autem vx
est iracūda. n̄c bonu
noceat v̄icinos sic
lam vxorem iracūda
d; Eccl. 3. Non e
heris. Et hoc fit p̄
Paup̄ em̄ est ille v̄
eum quia stillant
em inhabitant. Sic
Et qñ illi in matrit
ligant. de hoc d; d;
simil⁹ amō demōn
velis v̄rā vitam do
bit i in fuz. h̄ qñ
de hoc gaudet d; d;
Quia d; d; d;
tres fuerit z ḡre
Et tales h̄re d; d;
ad s̄am. z quo a
S; salomon. P̄
buccella panis sicut
mus plura vicin
um est qđ d; d; d;
qđ v̄nus non d; d;
youn de m̄rimo
buias isop̄ mag

debet patient. et iste impatiens purgabit
 te a peccatis. et erit h tuus diabolus. ut in futu-
 ro alij diaboli nullam potestatem in te exer-
 ceant. **Scriptum est.** Non punit deus bis
 in idipsum. **Ubi etiam dominus dicit per prophetas.** Af-
 flixi te supple in presenti. et non affligam te vl-
 tra. id est in futuro. Ergo mulieres hunc
 voces lenes: et ligant collum cum peplis
 mollibus. in signum ut dulciter respondere
 debent suis iracundis viris: et temperare
 cum suis mollibus responsis maliciam et
 iracundiam suorum malorum viros. Si autem
 ambo sunt in culpa: ambo damnabuntur
 et diabolus habitat hunc cum eis. Et ipsi in fu-
 turo habitabunt cum eo in inferno. Quia
 hic simul litigant et discordant et viuunt in
 simul sicut canis et cattus: gallus et gal-
 lina. qui tamen quousque assuescit ex continua
 cohabitatione ut pacifice simul stant.
**Sed illi per longum tempus non assue-
 scunt.** Si autem vxor est in culpa. scilicet quod
 est iracunda. tunc bonus vir facilius susti-
 neret decem vicinos sibi aduersarios quam ta-
 lem vxorem iracundam solam. **Scriptum
 est.** Eccl. 25. Non est ira supra iram mu-
 lieris. Et hoc fit propter fragilitatem sexus
**Dauid enim est ille vir qui habet rixosam vx-
 orem:** quia stillantia domus non dat requiem
 in habitanti: sicut talis mulier viro suo
**Et quoniam illi in matrimonio constituti simul
 litigant.** de hoc diaboli letantur. quoniam nihil
 similius actibus demonum: quam litigare. Et
 tales duram vitam ducunt et infelices sunt
 hic et in futuro. Hic quoniam pacifice simul viuunt
 de hoc gaudet christus et omnes sancti.
Quia Math. 18. dicit. Ubi duo vel
 tres fuerint congregati in nomine meo. ibi erit
**Et tales hunc habent quo ad corpus et quo
 ad animam. et quo ad temporalem substantiam
 Ubi salomon. Prover. xvij. Melior est
 buccella panis sicca cum gaudio: quam do-
 mus plena victimis cum iurgio. Tercium
 est quod debent habere in matrimonio
 quod vnus non deuict ab alio. quia hoc est
 vnum de maximis peccatis. In signum
 huius ioseph magis voluit incarcerationi**

quam in adulterium consentire. et susanna po-
 tius voluit occidi quam adulterium committere.
 ut habet **Dauid. xij.** Quomodo autem adulteri
 puniuntur corporaliter. spiritualiter et temporaliter. Hic quod
 in sexto precepto. **De quarto** quod dicitur hunc est
 in matrimonio est quod dicitur esse patientes in laboribus
 ut vnus iuuuet alium: ut iusta bona cum suis
 laboribus acquirant et possideant. Ideo sicut
 in iuuetute conueniunt: ut fortiter laborent
 pro victualibus et necessariis. **Ubi per Paulum** Labo-
 res manuum tuarum quoniam manducabis beatus
 es: et bonus tibi erit. **Item in educatione filio-
 rum dicitur esse patientes et se mutuo iuuare.** **Sed
 Querit** vtrum labor sit meritorius quem
 parentes hunc cum pueris. **Respondet** quod sic dicitur
 modo talis intentio sit in parentibus quod in-
 tendat pueros enutrire ad honorem dei: ut
 boni sui christi fiant: et ipsi penes sint in gra-
 tia: tunc omnes labores quos habent cum pue-
 ris cedunt eis ad meritum. scilicet balneando la-
 ctando. lauando. vigilando. portando. iuol-
 uendo. leuando. cibando. informando. corri-
 gendo quoniam delinquit ne amplius deum offen-
 dant. **Ista omnia erunt eis meritoria.** **Si
 militer et per pacem quod sollicitudinem et laborem
 sustinet pro vxore et pueris nutriendis. om-
 nia ista sunt sibi meritoria.** **Ubi apostolus dicit**
**Scimus quoniam diligenter deum omnia cooperan-
 tur in bonum.** Et quando actus matri-
 monij est peccatum et quando non. **Hic quere
 an. vi. f. Quintum** quod debet habere in
 matrimonio est temperantia et honestas in actu
 coniugali abstinentia in temporibus quibus abstin-
 endum est. et sicut quousque tempus in quo abstinendum
 est ab actu coniugali. **hoc quere an. 6. b.**
Sextum est quod debet sibi inuicem fide-
 les esse in temporalibus. ambo enim debent esse domini
 suarum rerum. **Exemplo apostolorum dicitur quod
 legitur. et erant illis omnia communia.**
Quia sicut dicit christus in euangelio.
**Math. 19. Jam non sunt duo: sed vna
 caro. scilicet vir et vxor. Quomodo ergo temporalia inter
 ipsos dicitur esse diuisa. Contra hoc faciunt multe
 res quod furantur viris suis: et illa sic furata ma-
 le expeditur. scilicet in superbia in peplis. et in angustis
 Et quoniam ipse vir est remote ultra mare in mer**

E De septem donis

cārijs: ip̄ayxor ē i zuiuis **U**tz mortalit̄ peccat̄yxor furando viro suo. **R**ū deo si male exp̄dit. sc̄z ad peccādū sicut si daret̄yni cā alliciendū eum ad turpem actum: sic peccaret mortalit̄. **E**t ille qui sic recipit talia munuscula p̄pter talem turpem actum a tali muliere: tenet̄ in foro conscientie restituē marito ip̄ius mulieris. immo qui scienter faceret̄ v̄ēderet talia munuscula tali mulieri quaz sc̄it scient̄ velle abuti grauit̄ peccat: **S**i milit̄ z nunci⁹ q̄ portaret talia munuscula scient̄ q̄ darent̄ p̄f talē turpē actum grauit̄ deū in hoc offenderet. **I**te p̄tra hoc faciūt illi mariti q̄ pludūt bona sua vel in tabernis se iebriāt. z sic male exp̄dunt bona illa de quibus vxor cū puer̄z viuere deberet. **S**ed nō sic faciendū est p̄hor honesto z discreto viro: qui debet ferre vinuz ad domū z bibere cum vxore propria. z post hoc deum collaudare: et regratiari ip̄i deo om̄ipotentī: qui te sic cibauit z potauit. **U**truz ml̄ier debeat furari viro suo: vt inde elemosinam faciat. hoc quere añ. vij **E**t de illis viris que recludunt omnia bona sua ab vxoribus tanq̄ ab extraneis. quere ibidem **S**eptimuz quod debet̄ habere illi q̄ sunt in matrimonio est debita z honesta educatio filiorum vt eos i bonis instruāt. **U**nō sciendū q̄ parētes p̄ncipalit̄ tenentur tria suis pueris **P**rīmo debet̄ eos informare q̄ innocentiam suam et puritatem deo offerāt. q̄ hoc est d̄oyal de acceptū. **I**tem precepta dei. pat̄ no/ster. z symbolū. z debent eos ad eccl̄iaz ducere. vt verbū dei audiāt. quia verbū dei est abus anime. **I**tem deū diligēt̄ eum timere in omnibus verbis z factis **S**ed heu sepius contingit q̄ parentes per seignorant precepta dei: z quando q̄ symboluz. z poti⁹ ducūt eos ad cho/reas q̄ ad eccl̄iam. **E**t quandoq̄ alī qui penes informāt suos pueros quō sup̄ be incedere debeāt. z quō mūdo placere studeāt. **I**n sup̄ eis malū exp̄plū p̄/

bēt. sc̄z iurādo blasphemādo. maledicēdo. zc. **E**t tales penes rei erūt oīm peccatorū istoz. q̄ ex mala informatōe v̄t malo exēplo filij sic discunt. **S**ecdo parētes tenentur pueros corrigere. **Q**uō aut̄ pueri corrigēdi sūt. hic quere. 4. **E**t ratio penes tenent̄ hereditare res iuste acquisitas filijs suis. hoc q̄re sup̄. 4. **S**.

Tractatus de septem sacramentis explicat.

Incipit tractatu

lus de septem donis sp̄s sancti.

Septē sūt dona sp̄s sancti que ideo sunt septē. q̄ p̄ ea septē vitia sp̄s alia expelluntur **P**rīmū donū ē timor d̄ni id ē goetlich forcht **D**e q̄ d̄r

Eccl̄i. i. **T**imor d̄ni initium sapie. **Q**ui timor est custos z clausura omnium bonoz qd̄ donū cordi n̄ro adueniēs ml̄ta bōa pfert. **P**rīmo docet mala p̄terita emendare. **E**ccl̄i. i. **T**imor d̄ni expellit peccm **S**ecdo docet bona opari. **E**ccl̄i. i. **Q**ui timet deū faciet bona. i. q̄ timet deuz n̄i h̄il negligit. **I**de **Q**ui timet deū: inq̄rit q̄ h̄i placita sunt dei. **B**reg⁹. **D**eū timere est nulla que faciendā sunt preterire. **I**sydor⁹ in synonymis. **T**imor expellit peccatū. timor reprimūt vitium. z timor cautū facit hoīem atq̄ sollicitū. **T**ertio timor disponit z habilitat corda nostra ad vitā religiosā. **E**ccl̄i. ij **T**imor d̄ni p̄parat corda. **E**t **B**ernardus i tractatu de septē donis dicit. **C**onnexa sunt quidē timor z religio. z manere nō potest vnum sine altero. **Q**uarto timor d̄ni cōseruat hoīem in bono. **B**erū. **I**n p̄tate nihil ita valet ad gratiā promerendā cōseruandā z recuperandā q̄ si videtur nō alta sapere. sed sp̄ timere. **U**nō etiā **S**alomon: **S**i in timore d̄ni nō tenueris te: cito subuertet̄ dom⁹ tua. **Q**uinto

timor d̄ni initium sapie
quod timor est custos
et clausura omnium bonorum
quod donum cordi nostro
adueniens multum bona
profert. Primum docet
mala preterita emendare.
Ecclesiasticus i. Timor
domini expellit peccatum
secundo docet bona operari.
Ecclesiasticus i. Qui timet
deum faciet bona. id est
qui timet deum non negligit
quod habet placita sunt
deum. Bernardus in tractatu
de septem donis dicit
connexa sunt quidem timor
et religio. et manere non
potest vnum sine altero.
quarto timor domini
conseruat hominem in bono.
Bernardus. In preteritate
nihil ita valet ad gratiam
promerendam conseruandam
et recuperandam quam si
videtur non alta sapere
sed spiritus timere. non
etiam Salomon: Si in timore
domini non tenueris te: cito
subuertet domum tuam.

timor dñi misericordiam meret ps. **Quo** miseret pat filioz suoz: miseret dñs timē/ tibi se. **Sexto** pferat hoī puisionē tp aliū ps. **Timere** dñm oēs sancti ei: qm̄ nō est inopia timētibz eū. **Septimo** cōfert hoī plongatōem vite. **Un̄ puer. x.** **U**mor dñi apponet dies. **O**ctauo oīoem facit exaudiri. ps. **U**olūtate timētuz se faciet. z depcatōez eoz exaudiet. **N**ono eternam gloriāz meretur. **P**rouerbiorū xvij. **Beatus** homo q̄ semp est pauidus. **Eccī. xxv.** **Beatus** vir cui ē donatū habere timorem dei. **B**regorius dicit **U**bitimor non est: salus ibi non erit. **H**isunt nouem fructus: quos confert donum timoris qd̄ est primum donum spiritus sancti. z hoc donum timoris expellit primum peccatum mortale scz superbiam. **T**imor dñi hoīem humiliat. supbiayero eleuat. **Eccī. x.** **O**dibilis est coram deo z hoībus supbia. z q̄nto se hō hic magis exaltat tanto magis in futuro humiliabitur. **Lu. i. s.** **O**mnis q̄ se exaltat humiliabitur. **E**rgo vt in futuro exaltemur humiliemus nos h̄ coraz deo in timore dñi. **i. Pe. s.** **H**umiliamini sub potenti manu dei. vt vos exaltet in die visitationis. **B**ern. **P**er humilitatem ascēdas ad sublimitatem. quia hec est via z nō alia p̄ter ip̄am. qui alias vadit potius cadit q̄ ascendit. **O** sola est hūilitas q̄ exaltat. z sola q̄ ducit ad vitā. **S**ecūm donū est donū pietatis **U**bi notādū q̄ est triplex pietas hūda. vna ad deū. z illa debet esse in pfidētia bona quā debem⁹ habere ad deum. **P**rimo in temporalī puisione. ps. **F**acta cogitatū tuum in dño. z ip̄e te enutriet. **I**dem. **M**ultitudo omnium in te spat dñe. z hoc tollit nūtiā z supfluam sollicitudinē temporalium quam habēt illi auari qui nunq̄ satiantur. **S**z semp timent sibi deficere z procurant sibi cuz omī sollicitudine tp alia q̄si semp debe rent viuere. z forte in breui moriuntur. **Lu. i. s.** **S**tulte hac nocte. zc. **C**ōtra h

dicit xps in euāgelio. **N**olite solliciti eē dicētes. qd̄ māducabimus qd̄ bibem⁹ nōne aīa plus est q̄ esca. q̄si dicerz. **S**i dat maiora. id est vitam: etiā dat minora. i. escam z vestimēta. **S**ecūo in spūalibus q̄ntum ad aīam. ps. **S**peratē autē in dño misericōdia circūdabit. **E**t sic tollit despatio. que est peior omī pctō. **U**nd **I**sid. de summo ho. **D**esperatio auget pctm̄. desperatio est peior omī peccato. **U**nd **A**br̄. in sermone. **N**ihil em̄ deuz sic offendit q̄ desperatio. **I**tem **I**sid. ij li. de sum. ho. **P**erpetrare aliqd̄ flagitium mors est anime. h̄ despare est ad iser num descendere. **T**ertio in eternis. i. in remuneratōe omnium bonozum. **L**uce xij **N**olite timere pusillus grex. complacuit em̄ patri vestro dare vobis regnuz. **S**ecūda pietas est quo ad seipm̄. **E**t illa debet esse in miseratōe pp̄ie anime. **U**nd **Eccī. xxx.** **M**iserere anime tue placens deo. **U**nd sciendum q̄ sex opera misericōdie debem⁹ exhibere anime nostre: **P**rimo debemus eā cibare pane vite. hoc fit quādo digne cōmunicamus. **S**ecūdo potare cum calice tribulatiōis z patientie quē ch̄ustus p̄ se bibit et nobis pp̄inavit. **Mat̄. xx.** **P**otesz bibere calicem quē ego bibiturus sum. **T**ertio vestire cum charitate dei z pximi. quia hec est vestis nuptialis vite eterne **Mat̄. xxij.** **A**mice quomō huc intrasti nō habens vestem nuptialem: p̄ quā vestem cognoscūtur filij dei **I**obis xij. **I**n hoc cognoscūtur homines q̄ mei estis discipuli si dilectōem habuerit ad inuicem. **Q**uarto hospitare. hoc fit p̄ p̄nam quam agimus pro peccatis nostris. quia cuz homo est in peccato mortali: tunc facit sibi mansionem in iserno ps. **A**ppropiquant vsqz ad portas mortis **S**ed quando penitentiam agit: tūc preparat sibi mansionē in celo. **Mat̄. iij.** **P**enitentiam agite. **Q**uinto visitare. z hoc fit quando fragilitatē nostrā pensamus. z peccata nostra cum amar

De septem donis

tudine cordis recolimus. vt cū ppha dicere possim? Recogitabo tibi om̄s annos meos in amaritudine aie mee. **S**exto debem⁹ eā de carcere hui⁹ mūdi educere. z hoc fit p̄ desiderū supnoꝝ. **A**p̄ls **Q**ue sursum sunt q̄rite: non q̄ sup̄ tram **I**dē **N**ostra p̄uersatio in celis ē **T**ercia pietas est quo ad proximū. illa exhibetur p̄mo in dādo. **E**ccl̄. i. 4. **A**n̄ mortem bene fac amico tuo. id est christo. qz elemosyna in vita multo melior est q̄ post mortem. **Q**uia vnus denarius in vita melior est q̄ centum post mortem. **S**ecundo exhibetur proximo commodando. **P̄s.** Iustus miseretur et commodat. et semen illius in benedictione erit. **E**t d̄ hoc gaudet christus z tota celli curia. qz sumus sua membra. z erit homini valde meritorium. **Luce.** vi. **D**uctū dantes nihil inde sperātes. **T**ertio in condonādo p̄mo. **Luce.** 6. **D**imitte z dimittemi **Aug.** **E**a elemosyna nihil est maius: qua ex corde dimittim⁹ quod i nos quisqz peccauit. **Q**uarto facta p̄ximis non in malum iudicando. sed sp̄ ad meliorē p̄tē interpretādo **A**n̄ aug⁹ sup̄ illd̄ **M**at. **N**olite iudicāre. et nō iudicabimini. **I**n loco nihil aliud p̄cipi extitimo: nisi vt ea facta dubia q̄ sūt. q̄ aīo fiāt. i meliorē p̄tē interpretemur. **U**nde sciendū qz q̄libet tenet oīa dicta et facta p̄ximis in meliorē partem interpretari nisi sint māifesta mala. **A**p̄ls. **Q**uo iudicio aliuꝝ iudicas. teip̄m condemnas. **S**ed dices vn̄ oritur qz aliq̄ oīa q̄ vident vel audiūt de p̄ximis. sp̄ in malum interpretant. **R**espondeo qz ex duobus puenit. **P**rimo: qz ip̄i mali sūt. **U**n̄ **C**hry. sup̄ **M**at. **O**īs homo fm̄ se aliū existimat. **I**dē. **S**icut difficile aliquē suspicatur malum q̄ bonus est. sic difficile suspicatur aliquē bonū qui mal⁹ est. **S**ecundo. qz male afficitur ad illum quez iudicat. **Aug.** **C**ertum est qz d̄ malo icerto neminē iudicāre quez tanqz meip̄m diligerem. sed etiam defendere z excusarem

q̄dū in publicū nō p̄d̄ret. **S**ed quia charitates p̄didimus: facilius alterutrū iudicamus **E**t q̄ oīs qui facit alterum iudicat: ostēdit se vacuū a gratia dei z a charitate p̄ximis. **S**z q̄ bona suspicatur de p̄ximis est signū p̄fectus z bonitatis **B**reg⁹ in moral. **Q**uātovos in bono p̄ficiatis tāto etiā bona de alio sentitis **E** **T**ertū donū est donū scie. i. gotliche kunst. qd̄ donū p̄mo docet seip̄m p̄gnoscere. s. quis es. qd̄ fuisti. z qd̄ eris **B**ern. **C**ogita ergo vnde veneris z erubescere. vbi es ingemisce. quo p̄peras z p̄timeſce. **I**tem cognosce te p̄ culpam ac tualem fieri exolum deo. **S**apie. xiiij. **O**ditio sunt deo impius z impietas eius **E**ccl̄. xij. **A**ltissimus odio habet p̄tōres. **I**te per culpā eris maledictus. **P̄s.** **M**aledicti q̄ declināt a mā datis tuis. **E**t insup̄ debitor mortis ererne: nō solū tp̄alis vt iumentū. **E**zech. xvij. **A**ia q̄ peccauerit ip̄a moriet. **S**z ecōuerso cognosce qz gr̄a facit hoīem filiū dei z here dē. **A**p̄ls ad **R**ho. viij. **S**i filij z heredes. **I**te facit hoīem bonū. **P̄s.** **B**eat⁹ p̄pls cuius est dñs deus eius. **I**te gr̄a facit hoīem bñ dictū. **Deut.** xxvij. **S**i p̄cepta mea audieris bñdictus tu in ciuitate bñdict⁹ in agro zc. z hoc ergo nomine noiabit deus bonos q̄ ad dexterā eius erūt dicēs. **M**at. v. **V**enite benedicti patris zc. **S**ecdo docet donum scie cognoscere deū **P**rimo in quantum est creator tuus z tu creatura eius. **E**li p̄s. **I**pe fecit nos z nō ip̄i nos. z sic teneris ei obedire tanqz tuo creatori. **S**ecdo in quantum dñs tuus. z tu seruus eius. z sic teneris ei fideliter seruire tanqz fidelis seruus dño suo. **T**ertio in quantum ip̄e pater tuus z tu filius eius. z sic teneris ei exhibere honores z reuerentiā **Q**uarto in quantum redemptor tuus. z sic teneris eum diligere **J**oh̄is. xv. **M**aiorem aut̄ charitatē nemo habet vt animā zc **Q**uinto in quantum futurus iudex tuus et sic eū timere debes in oībus verbis z

hui⁹ facit conditio
Luce de omni
re p̄mo de p̄ximis
autem tam p̄p̄e q̄ no
in quantum p̄mo om̄i
et p̄p̄e qua om̄i
de conditio formā
et p̄p̄e nati. **J**ob
fuerit licet et c. zc
in formatus sum. **S**
regis aliud habet n
Secundo lumen sum
om̄es mortales z b
res q̄ p̄p̄e. **E**t
tus breuis vite. **J**
es hoīs sunt. **L**
omnes in eodē n
reducit **J**ob. xvij
ter meus es zc. **P**
no. qz ieiunio est
bles z ignobilis. **Q**
et qz om̄es lab̄ vno
re compellit. q. ad
nos manifestat op̄e
vnterit. **E**t act
fuitur et a deo mō
ri. z cū hanc equalit
tic nos mutuo dilig
aliū nō sperare. **I**n
fratres lumen vnt̄
dia. z lanḡit ip̄i red
res nos quis p̄p̄e
nullo d̄p̄icere debem
vna sp̄ana. **E**go nō
cū p̄p̄e z p̄p̄e
libo factis. **S**z q̄s nati
re tu di. ambo infim
iā inchoates. z ob b
q̄ malcebant infā
tā exp̄lit inuidiā q̄
n. qz gaudet de mal
nis qd̄ diabolicū.
malem. **E**l. v. **E**
bonū m̄l̄ zc. z tale
aboli. qz sic d̄tate
In **J**ob. xij. **I**n b

factus siue comedendo siue dormiendo
Tertio donum scientie docet cognosce-
 re primos scz qño omnes hoies tam di-
 uites tam paupes qñ nobiles sunt siles
 in quattuor. Primo em hoies sunt siles
 ex pte pncipij. quia omnes ab vno deo z
 de eodem luto formati sunt. z omnes nu-
 di z paupes nati. Job. xxxiii. Ecce me
 fecit deus sicut z te. z de eodẽ quoq; lu-
 to formatus sum. Sap. vii. Nemo ex
 regib; aliud habet natiuitatis initium.
Secũdo sumus similes ex pte medij. qz
 omnes mortales z breuis vite tam diui-
 tes qñ paupes. Eccl. i. Omnis potentia
 breuis vite. Job. xiiij. Breues di-
 es hois sunt. Tertio ex pte finis. quia
 omnes in eadem mortem z putredinez
 reducunt Job. xvij. Putredini dixi pa-
 ter meus es zc. Hoc pte in ossib; mor-
 tuoz. qz ibi nulla est distinctio inter no-
 biles z ignobiles. Quarto ex parte iudici-
 ij. qz omnes sub vno iudice rōem redde-
 re compelluntur. ij. ad Lchorin. v. Oēs
 nos manifestari oportet añ tribunal xp̄i
 vt referat zc. Et actiũ. x. Ip̄e est q̄ cō-
 stitutus est a deo iudex viuoz z mortuo-
 rũ. z cū hanc equalitatem agnoscimus
 tñenos mutuo diligere debem⁹. z vn⁹
 aliũ nō spernere. Unde Grego. Omnes
 fratres sumus vni⁹ impatoris ptate cō-
 diti. z sanguie ipsi redẽpti. z idcirco fra-
 tres nr̄os qñuis paupes et abiectos in
 nullo despiciere debemus. Aug⁹. de do-
 ctina xp̄iana. Ego nō interrogo te scri-
 catũ pauperẽ z pannosuz. nō qñles in ve-
 stib; sitis. s; qñles nati fueritis. ambo cer-
 te nudi. ambo infirmi. ambo vitã mise-
 rã inchoãtes. z ob hoc ambo plorãtes
 qñ nascebamini infantes. Et illud do-
 nũ expellit inuidiã q̄ est p̄traria charita-
 ti. qz gaudet de malis. z tristat de bo-
 nis qd̄ est diabolicũ. s; inuidi sunt a deo
 maledicti. Esa. v. Ne vobis q̄ dicitis
 bonũ malũ zc. z tales inuidi sunt filij di-
 aboli. qz sicut charitas ẽ signũ filioz dei
Uñ Job. xiiij. In hoc cognoscet hoies

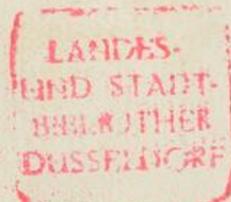
q̄ mei estis discipuli si dilectõem habue-
 ritis. Sic inuidia est signũ filioz diabo-
 li **S** Quartũ donũ est donũ for-
 titudinis. i. gotliche sterckt. **U**bi scien-
 diũ q̄ deus nō qñit fortitudinẽ corpis. s;
 sp̄s. **Uñ** Aemie. viii. Gaudium etem
 dñi est fortitudo nostra. Et notandũ q̄
 sp̄s sc̄s p̄ donũ fortitudinis triplr con-
 fortat hoiem. Primo in tolerãdo aduer-
 sitates patiẽter. i. Thessal. v. Patiẽtes
 estote ad oēs **S** Sed dices quõ
 acqram mihi paciẽtiã in aduersis. **Rñ**
 deo q̄ pncipaliter sunt tria q̄ inducunt
 ad paciẽtiã. Primũ est. qz cū pctis tuis
 plus meruisti. **D**õ pctõ nequaq; pat̄
 aut h̄ aut in futuro puniet. Ergo modi-
 cū in pñti libẽter pati debes p̄ purgato-
 rio z peccatis tuis. Scdm q̄ xp̄s maio-
 ra sustinuit p̄ te. ergo tu etiã p̄ eo aliqđ
 modicũ pati debes. Greg⁹. Si passio
 xp̄i ad memoriã reducat nihil est qđ nō
 equo aĩo toleret. Tertium est. qz tribula-
 tio ẽ via ad celũ. Act. xiiii. Per multas
 tribulatões optet nos intrare regnũ dei
Insup tribulatões z infirmitates aug-
 mentant p̄miũ eternũ. **Matth. v.** Gau-
 dere in illa die. supple tribulatõis. qm̄
 merces vr̄a multa est in celis. **Uñ** Hiero.
 in epla: Libẽter nũc tormẽta patior
 vt futura mihi gla seruet. **D**odo qñtẽs
 aliquẽ dolorẽ patiẽter sustines: et si mil-
 lestes dolorẽ sentires in ocl̄o vl̄ d̄ctib; p̄
 qlibet vice et ernũ p̄miũ possidebis. Et
 illd̄ p̄miũ excedit oēs t̄bulatões. **Apl̄s**
Rho. viii. Nō s̄z cōdigne passioes zc.
Scdo confortat nos sp̄s sc̄s p̄ h̄ donũ ad
 vincẽdũ diabolũ **Fac. iiii.** Resistite dia-
 bolo z fugiet a volũ **Itẽ** ad zcẽdũ mũ-
 diũ. **Fac. iiii.** Amiciã h̄ mũdi inimici-
 cia ẽ dei. qz amic⁹ h̄ s̄li inimic⁹ est dei
Ista vba s̄z multũ terribilia amatozib;
 h̄ s̄li. qz n̄o p̄t duob; dñis fuire. **S**z
 dicẽs. quõ vincit mũd⁹. **Hoc** docet Au-
 g⁹. dicẽs **L**õcupisce qđ p̄misit oĩp̄tẽs
 expauesce qđ minas oĩp̄tẽs. z sic vile-
 sit om̄is mundus. Tertio cõfortat ad

Spiritus Sancti xxx

des aliqua pulchra. et gustas dulcia: per hoc intelligere cogitare debes eterna. Bernardus. Dulcedo omnium creaturarum si quis iuste advertit: nihil est aliud nisi quod ad illam etiam dulcedinem nos inuitat. Et illud donum expellit peccatum gula. quod per donum spiritus sancti sumimus cibum et potum. et vitamur creaturis dei ad honorem ipsius et utilitatem nostram. Et sic refecit superfluitas gula. **S** Septimum donum est donum sapientie. i. geertlich wisheyt. Et sciendum quod sapientia dicitur quasi sapientia scientia. et per hoc donum spiritus sancti datur nobis sapere celestia que dulcedo precellit omnem dulcedinem totius mundi. Unde Basilius. Dulcedo mellis in dulcedo miranda. quod dulces in meditatione. sed dulcior in oratione. dulcissima in contemplatione. Sed superdulcissima in beatitudine. imo tanta dulcedo est in eterna patria quod est inexplicabilis et inestimabilis. Unde tanta est dulcedo: quod si celum aperiretur. et minimum gaudium alicuius sancti parvi videretur: quis a nobis remota sunt tamen totus mundus sufferre non posset. Si possibile esset tunc nullum cor a deo triste esset quoniam letificaretur: nec ali-

qua pena tam amara quam homo sentiret siue ignem siue aquam bullientem immo nec ipsam mortem corporalem. Quid tunc erit cum nos illic venerimus et cum deo et omnibus sanctis gaudebimus. Deum videre est ita delectabile: quod Augustinus dicit quod potius vellet esse in inferno et deum videre: quam in celo et eius visione carere. Unde psalmus. Non tamen mille anni ante oculos tuos tanquam dies besterna que preterit. Et illud donum expellit peccatum luxurie. quia secundum Gregorium gustato spiritu desipit omnis caro. Augustinus dicit sic. Gaudium diuine dulcedinis non degustas. si carnali delectatione cor maculas.

Tractatus de septem donis spiritus sancti explicat Et per consequens totus liber Discipuli de eruditione christifidelium. arte et impensis viri solertis Hermannus hugarde de Rethen Wych Colonie nup impensus iuxta antiquum forum in domo vulgariter nuncupata. t3o dem Wyl den man Anno salutis nre d. cccc. lxxvi sexto Kalendas Nouembris

Anthonij liberi **S**usatensis in laudem inclite
Colonoz vrbis **E**pygramma feliciter incipit.

O felix vrbis ante alias **C**olonia salue. et
Pauperis ingenij munera sume libens
Salve o metropolis superis cara: inclita salve. o
Tellus aucta bonis nobilibusq; viris
Tu mihi sola places. naq; es paradysus abundans
Doribus egregijs artibus atq; sacris
Et tua terrarum celebris iam fama p orbem
Atq; tuas laudes concinit omnis homo
Urbibus es reliquis multo felicior. in re
Nam requiem reges tres orientis habent
O veneranda nimis vrbis. o sanctissima qua tot
Ensibus exhausta corpora sancta colunt
Res miranda. dei tecum est clementia: naq;
Dunera que totus non habet orbis habes
Consilij rhomam vincis. sapientia athenas
Parisijs studijs. z venetos opibus
Singula quid referam superas asiatica regna
Europe. atq; tibi et affrica magna fauet
Argo ego carminibus laudans castra opida et vrbes
Non potero laudis immemor esse tue

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Cum dralo
 neq; fac
 mai femin
 facta iunt

 Multiplex
 Quos im
 Ille tamen ne
 Et fuerat
 Vtilis in pri
 Sub moc
 At labor est
 Pro multis
 Est opus elect
 Vtilis: & in
 Emptor hab
 E ccelo v
 O quotiens
 Qui prin

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19
	R	G	B	W	M	K	G	C	Y	M	B						

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19